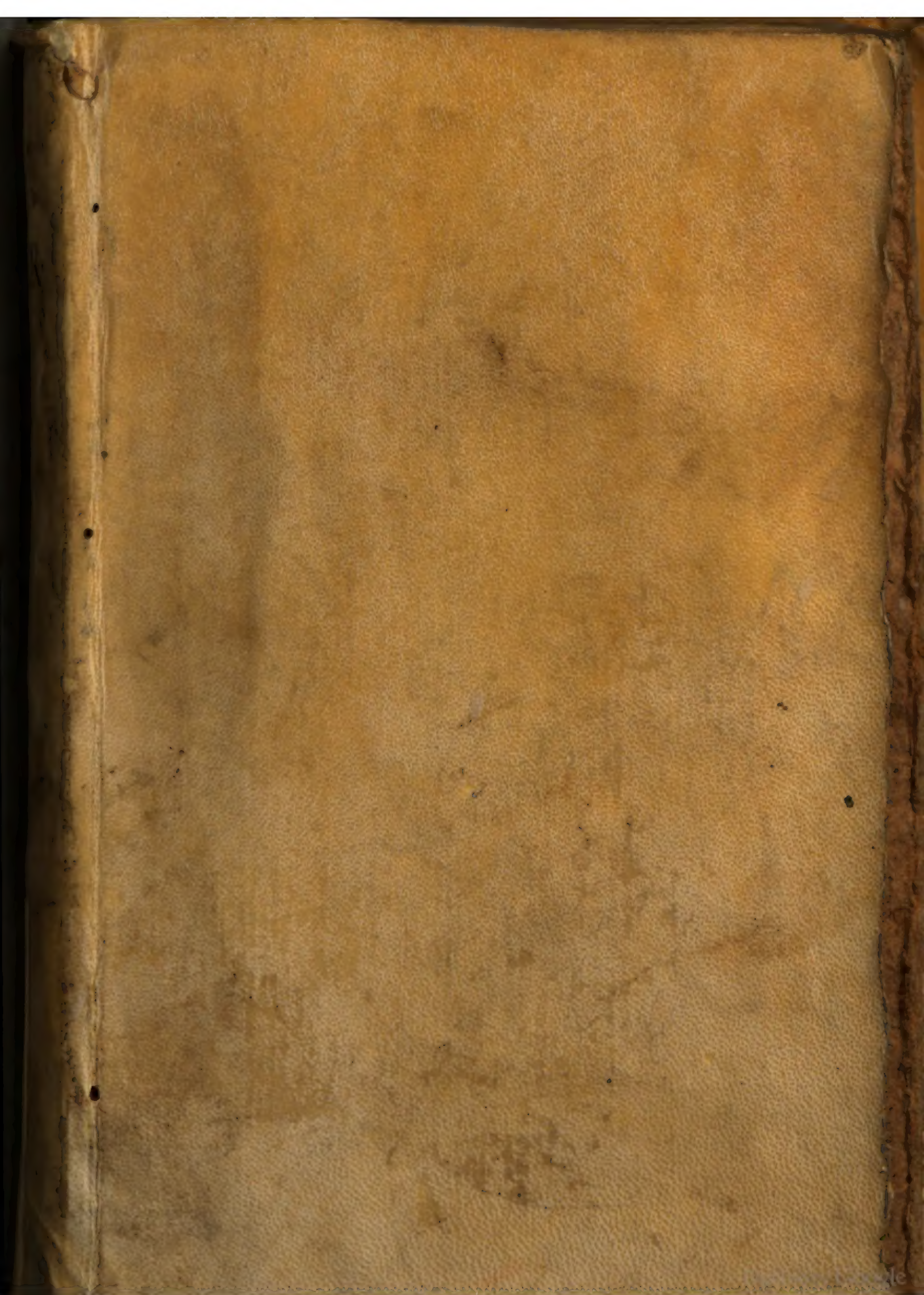
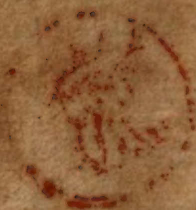

HISTORIAE ECCLESIASTICAE, NOVI TESTAMENTI

Trias, seu

PARS III.

Quâ res Christianorum, Judæorum, Gentilium, Muhammedanorum, juxta trium, XII. XIII. et XIV. post Christum natum, Seculorum *seriem, breviter, succinctè & Aphoristicè* primò *proponuntur; fusiùs* deinde *explicantur: Capita* etiam *doctrinæ, tum veræ, per commodam & luculentam, uniuscuiusq; Seculi,* Συμβίβασιν; *tum falsæ, per* ἔλεγχον *subijciuntur, sicq; ad multiplicem usum, necessariamq; rerum Ecclesiasticarum notitiam applicantur.*

AUTHORE
JOH. HENRICO HOTTINGERO,
Tigurino.

TIGURI,
Typis JOH. HENRICI HAMBERGERI,
impensis Michaëlis Schufelbergeri, 1653.

Magnificis, Nobilissimis, Amplissimísque Viris, D.D.

CONSULIBUS,

Totíque Senatui, Civitatis Curiensis inclytæ.

Reverendis item, & Clarissimis Viris,

DN. HARTMANNO SUARZIO, Ecclesiæ Curiensis Pastori, & Fœderis X. Jurisdict. Decano.

DN. LUCIO GABRIELI, Ilantinæ Ecclesię Pastori, & Fœderis Grisęi Decano.

DN. ESAJÆ SCHUCANO, Ecclesiæ Scamfiensis in Engadina superiore Pastori, & Fœderis Cathedralis Decano.

Dominis suis; Fautoribus, Fratribus, officioso cultu prosequendis, hanc Historiæ Ecclesiasticæ Partem offert & inscribit

JOH. HENRICUS HOTTINGERUS.

EPISTOLA DEDICATORIA.

DUo ſunt, VIRI MAGNIFICI, NOBILISSIMI, AMPLISSIMI, PRUDENTISSIMI; REVERENDI item & CLARISSIMI, quæ in vaſto Hiſtoriȩ Eccleſiaſticȩ oceano naviganti, probè ſunt obſervanda; *uſus* ſingularis, & *ſors* ejusdem varia. Ut de *uſu* multa faciam verba, nihil eſt neceſſe. Unum, cum literatiſſimo ſeculi noſtri Hiſtorico, *Matthia Berneggero*, notâſſe ſufficiat, nullam Theologiæ ſcientiam ſubſervire, quæ frequentius in conſilium adhibeatur, arctioréque vinculo Dominæ ſuæ, ſcientiarum regnatrici, ſit conjuncta, quàm ipſa Hiſtoria Eccleſiaſtica; ut quæ inde à primis Eccleſiæ Chriſtianæ temporibus, per ſingularum ætatum decurſum tale ſemper fatum eſt experta, quale Theologia ipſa, cùm ſimul & ſtare & labaſcere, incrementum ac decrementum utraque accipere deprehenſa fuerit. Unde varia ejusdem *ſors*. Quæ primis poſt Chriſtum natum ſeculis Hiſtoriam Ec-

clesiasticam emergentem licèt,& aliquo usque florentem,presserit calamitas, *Baronii, Cani*, magnorum in Ecclesia Romana authorum,verbis alibi expressimus. Quid verò deinceps,à seculo præsertim sexto,illi contigerit, & quàm sit paulatim in deterius & Theologia,& Historia prolapsa, nemo veteris memoriæ vel mediocriter peritus ignorare potest. Ut enim Theologiæ sinceritas sordidis humanarum opinionum fecibus,& pudendis priscæ gentilitatis imitamentis mirificè fędata fuit; sic historica quoque monumenta, magna mentiendi & ineptiendi libidine tanquam tabe, correpta , corruptáque fuerunt. Ibi miracula vel à sanctis, vel ab imaginibus, vel à reliquiis edita utramque paginam, vel plurimum conficiebant; nec quisquam ægrotus quicquam adeò ridiculum somniabat,quod isti fabularum hamaxarii ad stabiliendas superstitiones,ad emungendos argento loculos excogitatum, pro vero venditare, & scripti mandare non auderent. Quod quidem cacoëthes,ut paulò pleniùs in apricum, ex Adversariorum scriptis,proferremus, studiosè dedimus operam. Cujus repetitione in

ipso

ipso limine, nec negotia Vestra sexcenta morari, nec præfatiunculæ cancellos transilire operæ pretium est. Non possum tamen non obiter deplorare infelicitatem Helvetiæ & Rhetiæ domesticam. Quàm turpiter, quàm torpidè & tepidè inficetis Reformationi vicinis, & antegressis aliquot seculis in Historiis patriis, sacris & profanis, Monachi nostri, aliique versati fuerint, queri cum *Aegidio Tschudio, Gulero* & *Sprechero* possumus, effari non possumus. Syllabarum & soni major, quàm veritatis & rei gestæ habebatur ratio. A *Curione*, (quem ridiculi nonnulli Endymiones Imperatorem, præter omnem colorem, fingebant, *alii* Romanæ prosapiæ surculum illustrem, ineptissimo, & ipsis etiam Monachis intolerabili, parachronismo, comminiscebantur:) quàm ab Imperatoria *Curia*, Metropolin Vestram deducere malebant. Eodem planè successu, quo non vulgus tantùm, sed emunctiorum tum narium Aristarchi, *Suitiam*, & *Suitenses*, seu *Suiceros* (hoc enim nomine Confœderati mediæ ætatis Scriptoribus venire solent, à *sudando* denominatos, non hariolari modò, sed edicere temerè & imperitè

ausi fuerunt, magna judicii posteritatis securitate. Verùm ἀλλόκοτα hæc, quæ magnis etiam exciderunt viris, Historiæ ἀποσπασμάτια profanæ, hujus loci non sunt. Commodiori illa asservamus tractationi. In Ecclesiasticis & majus periculum est, & gravius momentum. Sed ne hic quidem licentiæ & petulantiæ hominum περιέργων frænum injici potuit. Unde factum, ut vel incerta penè omnia sint, vel prodigiosa mendacia, vel insulsæ fabulæ, vel adversa fronte pugnent, quæ de primis patriæ nostræ Evangelistis posteritati reliquit, non ea, quâ res tum erant gestæ, sed longè post sequuta, & barbarie inundata atque obruta ætas. Non Historia, sed delirantis silicernii somnium est, *S. Beatum*, antiquissimum Helvetiorum & Rhætorum Apostolum, *Suetonium* unquam fuisse vocatum. Dubitat quis? Ipsum adeat & audiat *Beatum Rhenanum*, virum, omnium judicio, magnum, hanc vulgi fabulam, Rer. Germ. lib. 3. p. 161. ita flagellantem: *Quidam superioribus annis, quem adhuc audio superesse, Beatum Anachoretam Helveticum, ut vulgus prædicat, Suetonium fuisse vocatum affinxit, illius vitam describens, & socium ha-*

habuisse, cui nomen esset Achata. Adii hominem, quæsiturus, unde nam id assereret: putabam enim illum hæc absque auctore non dicere: sed audi impudentiam. Propterea, inquit, addidi Suetonium fuisse vocatum, quòd legerem è Suedia prodiisse, & quia Aeneæ Virgiliano fidus Achates semper adhæsit, ideo sodalem illius hoc nomine donavi, alioquin anonymum futurum. Et tamen hæc historia, si ita vocare libet, non solùm picta est in templis ac scripta, sed etiam typis excusa. Eadem nimirum verisimilitndine, scribit magnum illud literarum decus, *Jacobus Usserius*, Antiq. Brit. p. 747. qua Turegii apud Lusitanos in fano, B. Mariæ sacro, ex Ethnico *Viarum Curatore* seculari errore, *Viarium Episcopum* factum, & pro Martyre cultum, eos, quibus lumbi dolerent, absque dubio juvare solitum, in Epistola ad *Bartholomæum Kebedium* de Martyribus Eboracensibus scripta, lepidè narrat vir eruditissimus *Andreas Resendius.* Ut hic oppido ridiculum *Dempsterus*, Hist. Eccles. l. 2. n. 159. se exhibeat, qui ad hunc ipsum Rhenani locum intendens digitum, ex ineptissimo nihilominus nominis Suetoniani figmento, præclarum antiquitatis monimentum nobilissimi stemma-

tis *Setoniorum* (Wentoniæ & Eglintoniæ & Dunfermilini Comitum) expiſcari conatus ſit. Nec felicior criticus videri queat *Proſtus*, Lugdunenſis, qui lib. de Jubil. p. 16. ſcribit: *An. Chr. 1350. ex Helvetia Brigitta, una cum filia, Catharina nomine, indulgentias conſequutum Romam venit: Erat autem nobiliſſima, & ex Regum Helvetiæ* (λῆροι! quos enim ea ætate Helvetia habuit Regulos? *Sueca* erat, quæ *Suitia*, literis affinis, hunc nobis peperit errorem) *ſtirpe oriunda.* Cui affine illud *Leonard. Aret.* in Epiſt. l. 4. p. 144. *Ego cùm diligentius perſcrutarer, tabulam inveni marmoream, vetuſtas literas continentem, ex quibus apparet, à Conſtantio Conſtantini patre, qui à Diocletiano & Maximiano Cæſar dictus eſt, hanc urbem nomen cæpiſſe, cùm prius Vitudura nuncuparetur. Hanc tabulã nemo Conſtantienſium legere ſcit, tenétque vulgi opinio, eſſe ſanctuarium quoddam præcipuæ religionis. Itaq; mulierculæ & cætera imperita turba fricandis per eam manibus jam literas penè totas ex tabula deleverunt, cùm tamen ibi ſcripta ſint non ſanctorum Chriſti, ſed perſecutorum Chriſtianæ fidei nomina.* De Vitoduro vindicando non laboro; alii pridem viderunt, quàm ſit ineptum, pro eo obtru-

tru-

trudere Constantiam. Consulatur *Stumpf.* Annal. Helv. l. 5. p. 387. *Guill.* rer. Hel. l. 1. p. 27. Seculi modò notetur infelicitas, quâ factũ, ut vel solo antiquitatis schemate religiosum cultum obtinuerint inscriptionũ Gentilium rudera. Sed ad *Lucium* Vestrum accedimus. Quin hominis studio multum debeat *Rhætia,* &, ut nonnulli volunt, *Pagus* etiam *Tigurinus,* dubitare nos non sinit tantum μαρτύρων νέφος. Sed quàm ejus Historia perplexa est? Si *Lucium* quæramus ipsum, Regem eum Britannicum plerique asserunt; alii negant; alii Lucium Cyrenæum fuisse pronunciant, cujus apud *Lucam,* Act. 13. v. 1. fit mentio. Eundémque Lucium Cyrenæum alii Simonis illius, qui Christo crucem portavit, filium; alii Pauli commilitonem & cognatum fuisse censent: alii cum Rege eum Britannico confundunt. Sed nec *conversionis* tempus ita accuratè observari potuit à quoquam, quin de ea viginti tres circumferantur sententiæ diversissimæ. *Baptismatis* sacra unda ablutum eum nonnulli scribunt in Scotia, per Timotheum, Pauli discipulum; alii longius rejiciunt. Quo consilio Christianismum susceperit, variè etiam ab

authoribus refertur. *Regnâsse* Lucium aliquem, tum ex vetustissimis non malè colligunt Britanni nummis; tum ex constanti, si ab uno discesserimus *Oratore Castellano*, consensu. Quousque verò pomœria se ejus extenderint, id ipsum controversia non caret. Nam, ut credamus, potitum eum fuisse vel universa Britannia, vel potiori ejus parte, quam in provinciæ formam Romani redegerant, ratio illorum temporum non permittit. *Mortem* ejus, testibus *Usserio* in Britannicis antiquitatibus & *Murero*, in Helvetia sancta, quàm variè exagitant? Non pauci Martyrii coronam ei vindicant; cæteri placidè expirâsse scribunt. Utrumlibet velis, incertam tibi authores, tum beatæ illius ἀναλύσεως, tum principii & finis regni relinquunt Historiam. Ne *sepulto* quidem quiescere datur. Alii, ex Rhætia ejus corpus in Britanniam reportatum, & Claudiocestriæ honorificè sepultum esse ferunt; alii Londino hunc asserunt honorem. Alii iterum Claudiocestriæ & mortuum & tumulatum, contra Añalium Vestrorum fidem, asserunt. Et ne melior sors *Emeritæ*, sororis ejus, fuisse videatur, ipsa quoque mon-

montium cacumina ex Rhætia in intimam Scotiam migrare debuerunt. Trimontium enim, locum Curiæ vicinum, ubi & Martyrium Emerita ſubiiſſe dicitur, in ora occidentalis Scotiæ collocanda erat, ne virginis illius memoriam, ſine ratione, celebrâſſe dicerentur. Hæc, *Viri Magnifici, Nobiliſſimi, Ampliſſimi, Prudentiſſimi*; *Reverendi* item, & *Clariſſimi*, Pandoræ pyxis, & in patriam noſtram communem, & univerſam effuſa Eccleſiam, multum incommodavit. Nam & ſuperſtitio hinc ſua incrementa habuit, & plebis furor arma. Has verò cicatrices non refricaremus, niſi innocentiæ noſtræ urgeret neceſſitas. Sed ſatis prooemiatus ſum. Breviter nunc rationem reddo, cur huic Eccleſiaſticę meę Hiſtoriæ tomo Veſtrum potiſſimùm quæſiverim patrocinium.

Ac *primò* quidem, dubitare non potui, quin, quos pridem Hiſtoriarum monumenta ęternitati commendârunt, eaſdem illi, contra lividum, & cumprimis moroſum noſtrum Seculum, parato animo defenderent. Refert, ex Platone, *Ludovicus Vives*, ſacerdotem Ægyptium, Solonem & Græcos cæteros, qui re-

cor-

cordationem priſcæ memoriæ non tenerent, *Pueros* appellâſſe. Hujus opprobrii nullum apud Vos periculum. Hanc enim hactenus laudem nec hoſtium rabies obruere, nec Monachorum inſcitia adimere, nec armorum ſtrepitus prohibere poterant. Querantur licèt alii, de contemtu literarum, apud Helvetios & Rhętos, non tamen vel hominum animis, vel æternis chartis memoria eorum eximi debuerat. Nam & *Livius*, & *Strabo*, & cæteri; tum Gręci, tum Latini Scriptores, *Horatius*, *Trogus Pompejus*, *Plinius*, *Tacitus*, *Paulus Diaconus*, nec rarò, nec obſcurè Gentis Rhęticæ meminerunt. Sequioribus verò temporibus, poſt reſtitutam literarum lucem, libertatémque patriæ graviter vindicatam, non pauci animum ad ſcribendum, texendáſque Hiſtorias Rhęticas appulerunt, quos inter eminet *Aegidius Tſchudius*, qui deſperatam penè rem aggreſſus, origines Rhęticas fideliſſimè eruit, multum, ut fatetur, adjutus ab *Henrico Lorito Glareano*, Præceptore & conterraneo, *Joachimo Vadiano*, *Bilibaldo Birckhaimero*, *Gerardo Noviomago*, & *Beato Rhenano*. Neq; verò Rhętiam in ſcriptis ſuis reliquerunt intactam, *Albertus*

Bell-

Bellfortensis, Franciscus Niger Bassanensis, Benedictus Jovius, Johannes Traversius, Johannes Stumpfius, Sebastianus Munsterus, Josias Simlerus, Huldricus Campellus, Casparus Bruschius, Martinus Crusius, & alii, quorum labores tum Msc. tum typis excusi nostris teruntur manibus. Quam etiam Rhętiæ, nostro Seculo, præstiterunt operam *Marcus Velserus*, patricius Augustanus, *Franciscus Guillimannus, Philippus Cluverius, Michael Stettlerus, Joh. Petrus Lottichius, Casparus ab Ems*, &, præter cæteros, *Johannes Gulerus, Fortunatus Sprecherus*, nuperque demum *Joh. Ludovicus Gothofredus* in Archont. Cosm. post quos Iliadem scribere nec tutum est, nec nostri instituti.

Accedit *deinde* illustris trium Seculorum, quorum Historiam percurrimus, Synchronismus. Ut enim vix plura, aut memoratu digniora Natura, Ecclesia & Respublica habuit συμπτώματα, ita nec Rhętia Vestra fertiliorem longo tempore Historicis reliquit messem, quàm eorundem Seculorum flexu & fluxu. Ubi si non voto omnia, fato tamen divino & immutabili respondisse, recordari nec inutile est, nec temerarium. Nec sperabitis, credo,

do,tot ubique in Natura,Republica & Ecclesia grassantibus malis, solas alpes Vestras, vel clementiorem hausisse aërem,vel meliori usas fortuna. Non pestes Vobis deerant,non fames,non alia Naturę novercantis prodigia. Et cùm ipsa crebrò *Respublica* Tyrannorum violentia,Cleri libidine,Episcoporum crudelitate vexaretur,nunquam tamen graviùs exagitata fuit,quàm cùm fidem Imperatoribus datam cum Helvetiis servare parata, diras & furias Pontificias generosè contempsit. Testis est continua illa Papę-Cęsareatus Tragœdia. In ipsa denique *Ecclesia* colluctandum erat cum variis novitatum monstris. Vocationem Episcoporum non semel experti estis, cum pacis publicæ periculo conjunctā. Nec enim arma capessere,classicum canere, in amicorum viscera sævire, religioni duxerunt illi, quibus aliud longè suadere debuisset vel sola hominis ratio. In Monachatu quid optimi quique desiderârint,ipsi ex Annalibus Vestris optimè nôstis. Mercatura nova, Rhętiæ antea planè inaudita sub jubilæi & indulgentiarum nomine incautè obrepsit: & cùm satiari non posset Paparum,in clientes, tyrañis, vivorum san-

ſanguine,mortuis etiam illi inſultabant, honeſtóq; ſepulturæ locoeos privabant. Mitto donationes,peregrinationes religioſas, ſubſidia pro bello ſacro, quibus Veſtri quoq; Majores vitam æternam redimere,Pontificia authoritate jubebantur. Hæc, hæc,inquam, omnia, αὐτολεξεὶ propemodum ex graviſſimis authoribus depromta,& ſi quę ſunt alia,commodius alibi comemoranda, quibus univerſa noſtra Patria tot Seculorum periodis,mactata fuit & multata, ſeriam meritò in nobis excitent gratitudinem, quam & tum teſtabimur, cùm jugi præteriti temporis examine noſtram felicitatem, tam luculenta & notoria contrariorum oppoſitione, rectè metiri perrexerimus. Non leve deniq; conatibus his meis addidit momentum, ſingularis benevolentia,quam utriusque ordinis Proceres, ex quo tempore & publica docendi provincia, & lectiſſima aliquot familiarum Veſtrarum pignora fidei meæ eſſent comiſſa, non ſemel mihi probârunt.Ut igitur vel aliquam,gratia Veſtra, gratiam peperiſſe videretur, publica hac προσφωνήσει animum non omnino ingratum declarare volui. Vos, *Viri Magnifici,*

No-

mi, Nobilissimi, Amplissimi, Prudentissimi; *Reverendi* item, &, *Clarissimi*, hoc quicquid est, muneris æqui consulite, fœtúmque hunc imbellem sinu Vestro fovete. Deum veneror, ut Ecclesiæ pacem, doctrinæ puritatem, Reipublicæ libertatem, terræ fertilitatem; utriusque Ordinis Proceribus in fide constantiam, in rebus gerendis dexteritatem, & prudentiam, omnibus denique Vobis mentem sanam in corpore sano conservare porrò dignetur, per Dominum nostrum & Servatorem, JESUM CHRISTUM, Amen. Dabam Tiguri, Calend. Februarii, Anno incarnationis 1653.

Amplissimo, Magnificentissimóq; Reverendo item & Clarissimo Nomini Vestro deditissimus

JOH. HENRICUS HOTTINGERUS.

DVm culmen fastûs Romani Præsulis isto
Perstringis magna dexteritate libro,
VValdensisque doces culmen crucis; ecce videmus,
Iam culmen famæ te tetigisse tuæ:
Sed dum Papa ruit, constat sua gloria VValdo:
Gloria sic famæ stabit & ipsa tuæ.

Petrus Megerlin, V. J. D.
Campidonensis.

SECULUM,

seu

CAPUT XII.

SECTIONES eius sunt sex.

I. De Christianismo.
II. De Muhammedismo.
III. De Gentilismo.
IV. De Judaismo.
V. Doctrinæ Συμβίβασις.
VI. De falsa Ecclesia.

SECTIO I.

De

CHRISTIANISMO.

I. Succedit *Seculum* à nato Christo *duodecimum* in cujus examine Historico *naturam* primò considerabimus; *Politiam* deinde; demum *Ecclesiam* quoque ipsam, &, quæ ad illam pertinent, *Scholam* & *Monasteria*.

II. Ut constaret omnibus, ultima instare tempora, magno & tremendo, judicii extremi, diei vicina, signa illa portenta [a] & prodigia, quæ illustri

suo adventui præire voluit, supremus Mundi Judex hoc ipso quoque Seculo præter, contra & supra naturæ ordinem crebrò obtigerunt; de quibus [b] varia semper hominum fuerunt judicia.

[a] Multos semper habuit Ecclesia ἐμπαίκτας ut loquitur Beatus *Petrus* 2.Epist.3 c.v.3. κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευομένους, λέγοντας. ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτω διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως; horũ igitur temeritati ut frœnum injiceretur, placuit Deo aliquos subinde ultimi judicii mundo mittere prodromos, eósque in annos & dies luculentiores, cujusmodi hoc seculo fuerunt 1.*Cometæ.* Anno 1110. Cometa apparuit more insolito: nam cùm ab Oriente surgens in firmamentum ascendisset, non progredi, sed regredi videbatur: *Matth.Par.*p.62. Et circa annum Dom. 1146. Cometa multis diebus apparuit in occidente, vicinum aërem spacjis circumquaq diffusis coruscantibus radiis illuminans, in mensem. *Id.* Alius meminit a.Ch.1114.& 1106. Et *Ursperg.*Chron. p.248. Anno D.1106. à prima Hebdomade quadragesimæ cometam immensi fulgoris, usque ad passionem Domini conspeximus. 2. *Terræ motus. Elmac.*p.298. A.Martyrum 828.die Veneris 3.Tutis, hora diei 3.ingens in Ægypto Terræ motus con-

contigit. *Calvis.* a. Chr. 1157. Horrendi terræ motus fuerunt hoc anno in Syria propè Damascum, item aliis in locis. In Cutanensium urbe dicuntur viginti millia hominum periisse anno Heg. 552. *Geneb.* a. Ch. 1170. Ingens terrę motus Orientem concussit subversis multis urbibus, ut Tripoli Syriæ, Antiochia, Cęsarea, Alebia, Emesa, Amaso, *R. Ioseph.* et *Elm.* Msc. p. m. 178. Pręnuntius cladis nostrorũ, quâ Orientis possessione excussi sunt à Turcis principe Saladino. Ejusdem meminit *Fasc. temp.* 75. b. *Avent.* añ. l. 7. p. 659. Terræ tremor IV. Non. Maij orbem terrarum afflixit, urbes, casas, ædes, templa subvertit: apud Longionas, pagum Bojariæ, qua cum Hercynio jugo ad Bojemiam pertinet, annum & sex menses continuatus est. *Genebr.* a. Ch. 1117. Horrendus terræ motus per totum penè orbem terrarum, maximè in Italia, quo civitates, castella, villæ cum hominibus absorptæ sunt, montes scissi, flumina deglutiente terra exsiccata. Padus, unus de quatuor Europæ majoribus fluviis, è terra elevatus in modum fornicis, ut inter terram & aquam via pateret transeuntibus. Vnde instare dies extremus credebatur. Chron. Hirsaug. *Matth. Par.* p. 64. & *Vrsperg.* p. 261. 3. *Eclipsis Solis.* Anno Ch. 1128. Sol passus est Eclipsin VI. Id. Ianuar. *Matth. Paris.* 4. *Exiccationes fluminum & maris.* A. Ch. 1114. quarto Calend. April. Tamesis exiccatus est, & mare ad duodecim milliaria per duos dies; *Matth. Par.* Añum Chr. 1135. ferventissimum fuisse, amnes siccatos esse, sylvas cum montibus arsisse, fomitem & quicquid alendo igni aptum est in terram ingestum,

mox ignem concepisse, literis proditur. *Aventin.* l 6 p 623. A.Ch.1194. Ingens siccitas in Germania fuit; ita ut flumina ferè exaruerint, quam secutæ sunt ingentes tempestates, cum grandine ovorum gallinarum quantitate, quadrangulam, aut triangulam, corvi etiam visi sunt in aëre carbonas ignitos ferre, quibus domos incenderunt. Incendia enim frequentissima fuerunt in Europa: *Richard.* De Pado quid factum sit, modò diximus. 5. *Variæ Lunæ affectiones.* Modò enim facta est quasi sanguinea, an. Ch. 1117. III. Id. Decemb. *Matth. Par.* Modo quinque simul apparuerunt lunæ, *Id.* an. Ch. 1200. Et a. Ch. 1106. visæ sunt in cœna Domini lunę binæ & plenæ, una in Oriente, & altera in Occidente. *Id.* Modò varias & planè notorias Eclipses passa, *Chron. Ursp.* p. 269. 6. *Aquarum inundationes.* Flandria ex parte submergitur. *Fascic. temp.* p. 75. b. Et *Chron. Hirsaug.* an. Chr. 1164. Oceanus in inferiore Germania per 12. milliaria effusus in terras, multa hominum millia, maximè circa fluvium VVeseram submersit. 7. *Variæ* φάσεις *cœlestes*, ut sunt acies in cœlo dimicantes *Fascic. temp.* p. 75. b. *Ursper.* a. Ch. 1101. Visus est à nostro quodam familiari ab Oriente in Occidentem volans ignis, ad instar non modicæ civitatis; Et a. Ch. 1114. m. Decemb. cœlum repentè rubens apparuit, ac si arderet, & Luna Eclipsin passa est. *Matth. Par.* Et a. Ch. 1118. Valde manè, Dominicæ Resurrectionis die, cœlum à parte meridiana apertum, tantam lucis effudit abundantiam, ut lunæ, quæ tunc clarissima nimirum videbatur, lumen inæstimabili fulgore detergeret, &

per

per unam vel amplius horam (quod multis testibus comprobamus) omni Solis luce clarior permaneret. Ipso tamen spatio crux non modica per idem foramen dependens, apparuit, cujus tam auri, quàm gemmarum varietas evidenter discerni potuit. 8. *Grandines inusitatæ.* *Vrsperg.* a. Ch. 1120. Deus Saxoniam, & maximè in Episcopatu Halberstatensi dira grandine flagellavit in tantum, ut in novem villarum finibus non solùm frumenta, sed & bestias agri cum volatilibus innumeris consumserit. Circa solstitium æstivale commutato in tempestatem aëre, decidisse fertur inter grandinum lapides in pago VVirciburgensi tantæ magnitudinis glacies, quæ in quatuor divisa totidem hominibus importabilis videretur, *Vrsperg.* an Chr. 1104. 9. *Glacies insolita, & tempore prorsus insueto concreta.* *Vrsper.* eodem anno: Nec minus interea scissionem inconsutilis tunicæ suæ Dominus ipse detestatus, inter multa, quibus, pro ipso orbis terrarum flagella pugnavit, in Episcopatu Trevirensi, mense Iunio suscitata tempestate, glaciem miræ magnitudinis effudit, quæ & ædificia evertit, & alia pericula intulit. 10. In Episcopio Spirensi *Sanguis ex panibus fluere visus*, nec non in lenticularum edulio prodigiosè repertus, civile, imò intestinum bellum portendere, secundùm antiquam Historiæ Romanæ similitudinem conjiciebatur. *Vrsp.* a. Ch. 1104. 11. Stellæ cadentes, quas tanto quidam observârunt numero, ut pluvię guttas, & multitudine, & casibus viderentur imitari. *chr. Vrsp.* a. Ch. 1123. 12. *Fames & pestis*, quę a. Ch. 1125. per multas provin-

vincias tantam ediderunt stragem, ut penè tertia pars populi notaretur occubuisse. *Vrsper. 12. Multa præterea alia hoc etiam seculo obtigerunt prodigia.* Sus in Gallia apud Legiensem parochiam enixa est fætum humana facie: Gallinaceus quatuor pedibus nascitur: Bipes infantulus sexu duplex natus est; Innumeræ aves aperto cœlo dimicantes, exanimes in terram deciderunt: In Italia sic terra per 40. dies tremuit, ut villa quædam vehementia motus, alium in locum fuerit translata: Multi sacro igne accenduntur, membris instar carbonum nigrescentibus. Vermiculorum quoque, quos papiliones à similitudine tabernaculorum vocant, exercitus incredibilis multitudinis, per tres continuos dies quasi à Saxoniæ finibus in Bajoariá volitabat, &c. Sed plura tum obvia hinc inde erant prodigia, quam quæ vel numerari queant. Operæ pretium fuerit unum adhuc & alterum ἐπιτόμως de iis audire differentem. *Pleraque tum prodigia bellum,* inquit *Avent.* annal. libr. 6. p. 615. *civile portendisse in fastos relatum est, sanguine pluit, lavans caput cruore manus pollutas invenit: Terra intremuit: urbes, domus eversæ. Dormitantes noctu cubilibus excussi sunt. Tonitrua, fulgura crebra, mortales attonitos fecerunt. Dira grando segetes, homines, pecora attrivit. Leodij subito tranquillo aëre turbo coortus fulmine tres sacerdotes comprecan-*

cantes in templo, vesperi, pridie eius diei, qua Christus triumphabundus cœlos conscendit, extinxit, mœnia, ædes subvertit, fætor pestilens subsecutus est: Nubes solutæ, fluminúmque more effusæ, pecudes, casas, villas, cum hominibus aquis operuere. Nubes sanguineæ, crux, homo candens in cælo visus, exitium orbi terrarum adventasse credebant. Confer quæ diximus sup. num. 10. de prodigiis. Sic *Vrsperg.* a. Ch. 1124. *His temporibus per latitudinem Imperij Romani prodigia nonnulla cladésque diversæ frequentabantur, adeò ut nec numerus eorum nec species à cuiusquam mortalium scientia colligantur. Porrò pauca quæ nostris auribus volans intulit fama, stylo libuit exarare, ne exempla & divinum verbum, quæ multiformibus plagis toleramus, occultare videamur generationi subsecuturæ. Quarta feria hebdomadæ Pentecostes, dirissimæ pruinæ, frigus plagam magnam, tam novellis ubique frugibus, quàm vineis abundantissimam jam fætuum suorum spem turgendo promittentibus intulit, nec multò post, id est, XVI. Cal. Julij residuum frigoris tem-*

pestas tam immensa,quæ diluvium minari videretur alicui,crudeliter devastavit. Item nebulæ quædam ex locis palustribus ultra solitum erumpentes ,segetes contiguas, & maximè triticeas ærugine uredine depravârunt. Apium etiam fætus,nescio quo auspicante incommodo, ex toto pene deperijt. Nonnulli insuper in Sole & Luna vel stellis,diversi diverso modo se vidisse signa testantur , adeò ut etiam fidem excedere quibusdam videantur. Puero cuidam in pago Tulifelt nato ,crus dextrum diutino livore tumefactum tandem loco collecti puris crepuit,& pro sanie mirabile dictu,grana non pauca tritici,siliginis,farris, hordei ac avenæ evidenter effudit. Vide etiam *Fascic. temp.* p.79 a.

[*b*] *Alij* enim ex tot prodigiis colligebant magnum illum diem Censorium instare: vide suprá. *Alij*, bella civilia portentis istis prænuntiata contendebant. Quædam ad novas expeditiones Orientales referebantur. Paucos reperias, qui facilè animadvertere non potuerint, esse hanc Dei manum, Dei digitum,quo ingratum altóque sopitum somno hominum genus excitare voluerit, & officii monere. Quod & à nobis hanc ipsam ob causam majori studio diligentiáque Compendio Histori-

co

co inseritur, ut aliorum malo sapere, & hæc Dei prodigia suo loco habere discamus.

III. *Politia* seu *Regiminis* administratio, tam in [a] Oriente, quàm Occidente sex Imperatorum periodo decurrit.

[a] I. Est *Iohannes Comnenus*, Alexii filius, quem vulgò *Caloioannem* vocant. Annos regnavit 24. m. 8. II. *Emanuel*, aliâs *Manuel Comnenus*, qui regnum annos 38. administravit, ad annum videlicet 1180. quo, habitu Monachali indutus, mortem oppetiit. III. *Alexius II.* cognomento *Porphyrogenitus* Emanuelis filius, cui gulam noctu fregit Andronicus. IV. *Andronicus* a. Ch. 1183. quo ipso & vitam amisit, & regnum. V. *Isaacius II.* cognomento *Angelus*, qui regnum invasit, quo iterum a. Ch. 1195. orbatus fuit, carcerique mancipatus à fratre *Alexio III. Angelo Comneno*, qui post fratrem *Isaacium* excæcatum, & ejectum, præfuit ad annum usque 1203. quo, ut dicetur seculo sequenti, Imperio fuit denudatus ab *Alexio IV. Isaaci* filiò. Atque de his magna scribi possent commentaria, quia verò id hic loci non agimus, compendia quærentes, ad *Nicetam Acominatum*, Choniatam, Magnum Logothetam secretorum, Inspectorem & Iudicem veli, præfectum sacri cubiculi, lectorem rejicimus, qui Historiam dedit 36. annorum, videlicet ab a. Ch. 1117. in quo Zonaras desinit, usque ad annum 1203. cujus hæc est series: I. Liber de rebus gestis Ioannis Comneni, Alexii filii. VII. Libri de rebus gestis Manuelis

Comneni, filii Iohannis. I. Liber de Alexio Porphyrogenito, Manuelis Comneni filio. II. Libri de rebus geſtis Andronici Comneni. III. Libri de Imperio Alexii Angeli Comneni, &c.

[b] Nempe I. *Henricus IV*. de quo ſuperiori ſeculo, quem filius, ϛοργῆς immemor, graviſsimè fuit perſecutus. II. *Henricus V*. cui paternum ſolium conſcendenti *Henricus*, Lotharingiæ dux, & *Robertus*, Flandriæ comes ob impietatem in patrem juramentũ fidelitatis negaverunt. Verùm *Henricus* Cæſar eos armis ad præſtandum ſacramentum adegit. Anno Chriſti 1111. Romam ingreſſus à Paſchali Pontifice coronatus & Auguſtus appellatus impetravit, ut Germanis Electoribus creandi Cæſaris jura confirmarentur. Imperatore verò vix extra urbem digreſſo, Paſchalis levitate animi omnia quæ acta fuerant, reſcidit: quin & Saxones in Henricum concitavit, ut ingenti cum exercitu eum invaderent, quo in prælio inferior factus, propè omnes amiſit copias. Imperator cupidus vindictæ auctorem hujus rei petere, Italiámque denuo invadere ſtatuit. Verùm prohibitus ſeditionibus domeſticis, agitatus inſuper diris, fulminibusq; Pontificiis, in furorem lapſus omnem propè patriæ curam abjecit: Accedentibusque Epiſcoporum precibus, ut tranquillitatis publicæ amore aliquid de ſuo largiretur, conceſsit Pontifici quæ volebat, circa inveſtituram VVormatiæ in Vangionibus an. Ch. 1122. Pacata ad hunc modum ſuperiore Germania, ut inferiori quoque pacem redderet, profectus eſt Vltrajectum, ubi morbo correptus vitæ

valedixit die 23. Iulii an. Ch. 1125. cùm annos regnâsset 19. II. *Lotharius II.* Saxo, qui regnum adiit, quanquam Electores omnes non consentirent. Ei se opposuit Conradus, Henrici V. ex sorore nepos; neque multum abfuit, quin bello civili res componeretur. Bernhardus tamen Principes litigantes reconciliavit, effecitque ut Imperium esset penes Lotharium. Bis hic Imperator in Italiam profectus est, ut tranquillitati ejus regionis consuleret, amavit studia, doctósq; viros: instauravit etiam luctantes cum barbarie leges ac jura Romana. Regressus in Germaniam correptus morbo, obiit in itinere an. D. 1138. Imperii 13. III. *Conradus III.* qui Comitiis Moguntiæ ad Rhenum habitis Imperator electus est. Invenit æmulum & adversarium *Henricum* superbum, Saxonum & Bavarorum Principem, quem bello superare necesse habuit. Ducebat bellum Guelfus Henrici frater. Hunc *Conradus* intra oppidi VVeinsberg mœnia conclusum longáque obsidione ac fame fractum, deditionem facere coëgit. Oppido autem militibus in prædam concesso, matronæ supplices factæ petierunt, ut, earum honori consulens, incolumes eas egredi mœnibus pateretur cum iis, quæ unaquaque ferre posset bonis. Assensus est mulierum petitioni benignus Imperator, nihil dubitans, quin divitias, ornamenta, mundúmque muliebrem exportaturæ essent. At hæ, contemtis nugis illis, sublatísque in humeros maritis, ferentes infantes brachiis jumentorum vicem præstantes ita egressæ sunt oppido. Circumventum se astu fœmineo videns Imperator, risit,

ita-

matronásque ob fidem in viros collaudatas magnifico epulo excepit. Postea profectus est in Asiam, cum *Ludovico* Francorum Rege, ubi cum Turcis congressus eos acie fudit haud longè Mæandro fluvio: fuitque in illo prælio tantum cruoris humani fusum, ut amnis tingeretur sanguine, & impleretur corporibus mortuorum. Hæc victoria liberam ad Hierosolymorum urbem fecit viam. Cúmque toto quadriennio in hac expeditione fuisset, reversus domum expiravit a. Chr. 1152. die 15. Feb. cùm annos regnâsset 14. V. *Fridericus Barbarossa*, vel *Aenobarbus*, quem *Conradus* moriens prætulerat cæteris principibus Testamento Electus igitur & Imperatorium adeptus nomen, Romam venit, ubi ab Adriano IV. die 28. Iunii, Cæsareo diademate cinctus, domum rediit. Digresso *Friderico* Itali ad usitatas seditiones reversi, Imperatorem trans Alpes ad se attraxerunt, qui veniens plenus irarum ita cum illis conflixit, ut duodecim Romanorum millia aperto campo cæderentur. Post progressus ad ipsam urbem Romam, obsidione eá cinxit & accepit. Alexander Papa ob id Imperatoré communione fidelium exclusit, Venetiásq; profugit. *Fridericus* errore tempore vim Numinis & fulminis metuens, supplex coram Alexandro se prostravit, absolutionem petens. At Papa, Saporem Persam imitatus, collum Imperatoris pede presit, accini jubens: *Super aspidem & Basiliscum ambulabis.* At Imperator: *Non tibi hæc præsto, sed S. Petro.* Respondit Servus servorum: *Et*

mihi,

mihi & Petro. Imperator exolutus vinculis Pontificiis, cùm Italiæ pacem reddidisset, regressus in Germaniam, ingentes militum copias in Asiam duxit, victósque tribus præliis Turcas propè Iconium omni ferè Asia ejecit, persecutúsque victoriam, omnem occupavit Ciliciam, cæsis ad internecionem Barbaris. Saladino ipso extra Asiam profligato reliquias copiarum ejus partim concidit, partim Armenia minore expulit. Quodam die, cùm supra modum incaluisset, Imperator, vicini amnis aquas refrigerandi sui causa ingressus, ignorans fluvii voragines, inopinatò submersus periit, quod infortunium contigit d. 10. Iunii, anno Imperii 38 Christi 1190. Corpus Tyrum transfertur, ibidémque sepelitur. VI. *Henricus VI*, qui patri succeſsit omnium Imperii procerum consensu. Cognomen ei fuit ASPER. Vxorem hic duxit Constantiam Siculorum Regis Filiam, quæ dotis nomine Siciliæ Regnum attulit. Henricus usitato more Romam petens, eam Romæ à Cælestino Pontifice Magno accepit. Post idem tempus insignem exercitum in Asiam duxit, comitibus multis Imperii Principibus, sed inopina mors superveniens præclaros viri conatus interrupit. Cùm enim in Sicilia esset, intentus claſsi instruendæ, ut mari sequeretur exercitum, quem terra præmiserat, obiit diem suum Melsinæ. Sunt qui scribunt, eum ab uxore porrecto veneno periisse, quòd contemta vetula juvencularum sequeretur amores. Mors ejus incidit in annum gratiæ 1198. Regni 6. Sustulerat ex uxore *Constantia* quinqua-

quagenaria filium *Fridericum*, qui quintum ætatis agens annum, sub *Philippi* patrui tutela constitutus est. In hujus etiam seculi calcem electio incidit *Philippi*, Barbarossæ filii, qui post *Henricum* fratrem Imperator creatus, gravibus ab initio bellis agitatus est. Quamvis enim maxima pars principum *Philippo* faveret, Pontifex tamen cum cæteris Principibus *Philippum* omnibus impediebant viribus, adeò ut hoc excommunicato *Otthoni*, Duci Saxoniæ Diadema pollicerentur: unde difficile bellum inter hos duos exarsit. Exoratus Papa duos misit Cardinales, qui *Philippum* diris eximerent, & cum Otthone reconciliarent, quod matrimonii beneficio factum est. Composita ad hunc modum lite cum Imperator Bambergæ existens venam secuisset jussis ministris exire cubiculo, alea se oblectabat cum *Henrico* Druchsessio Dapifero: Ibi *Ottho*, Vittelbacensis Dux junior ingressus, conceptum facinus serena fronte dissimulans, & ipse ad lusum cum Imperatore vocatus, pugione *Philippi* jugulum percussit. Sed hæc posteriora vitæ ejus acta sequenti seculo inserviunt.

IV. Hæc de statu *Politico*: sequitur *Ecclesiasticus*, isque geminus, *Orientalis*, & *Occidentalis*.

V. In *Oriente* quædam in *genere* notanda occurrunt, quædam verò in *specie*.

VI. In *Genere* tenendum est Orienta-

talem Ecclesiam Saracenorum; Christianorum irruptionibus exulceratorum & exasperatorum; tyrannide atq; sævitia graviter fuisse vexatam. Unde variæ, [a] Latinorum & [b] Græcorum querelæ.

[a] Extat Epistola, Cantuariensi Archiepiscopo missa apud *Matth. Paris*, p. 143. quæ ita habet: Cantuariensi Archiepiscopo Baldewino, Conradus filius Marchionis de Monte ferrato, salutem. *Turbantur elementa, & Catholicæ fidei derogatur, cùm sedes Hierosolymitana Apostolicæ sedi subtrahitur. Periit enim Hierosolyma, & inertia Christianorum à Saracenis vilissimè pertractatur. Fœdant námque Dominicũ sepulchrum, destruunt Calvariæ locum, nativitatem Christi contemnunt, & beatæ Virginis eradicant sepulchrum. Sedes Constantinopolitana Romanæ sedi nullam exhibet reverentiam, Antiochena quidem laborare dignoscitur in extremis. Hæc autem omnia Christianorum constat desidia contigisse, Lugenda est civitas Hierusalem, atque lugubriter lamentanda, quæ suis cultoribus spoliata, qui Christo per horas diei ac noctis constituti, Deo cantando & orando,*

do, famulabantur: nunc (proh dolor) Mahometh excelsa voce laudatur, ritibus polluta Saracenicis. Vestræ igitur celsitudini preces cum lachrymis porrigo commixtas, quatenus calamitatum terræ sanctæ misereri dignemini, ut confortetis Reges, commoneatisq́ fideles, ut canibus expulsis à patrimonio Jesu Christi, misericorditer subveniant, vincula solvant, prophanata mundent, ut terra sanctis Christi pedibus calcata de potestate infidelium potenter liberetur.

[b] Nicet. Choniat. annal. p. 58. Ἀλλ' ἕως τίνος τὸν οἰκεῖον παρόψῃ, κύριε, εἰς ἐπαγωγὴν ἐκκείμενον, καὶ περινομὴν μακραίωνα καὶ κίνησιν κεφαλῆς λαῷ μωρῷ καὶ οὐχὶ σοφῷ, καὶ πόῤῥωθεν ἀπεσχοινισμένῳ τῆς εὐσεβοῦς περὶ σὲ δόξης καὶ πίστεως; μέχρι τίνος ἀφ' ἡμῶν ἀποστρέψεις τὸ οἰκεῖον πρόσωπον ὁ φιλάνθρωπος, καὶ τῆς πτωχείας ἡμῶν ἐπιλανθάνῃ, οὐδ' ἐνωτίζῃ τοὺς στεναγμοὺς καὶ τὰ δάκρυα ὁ ταχὺς τῶν θλιβομένων ἐπακουός; οὐδὲ δίκην ἐπιτίθης ὁ τῶν ἐκδικήσεων κύριος; ἕως πότε παρ' ἀλλὰξ ἐοπόντα, ἐσεῖται τὰ ἄτοπα, καὶ οἱ μὲν τῆς δουλίδος Ἄγαρ ἀπόγονοι κατακυριεύσουσι τῶν ἐλευθέρων ἡμῶν, ἀπολοῦσί τε

καὶ

καὶ ἀποκτενοῦσι: τὸ σὸν ἅγιον ἔθνος, ὃ τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα τὸ σοῦ ἐπικέκληται ἅγιον ὄνομα· τοῦτο διὰ χρονίαν ὑπηρεσίαν ὑπομένει, καὶ τοὺς ὀνειδισμοὺς ὑποίσει, καὶ τοὺς κονδυλισμοὺς τῶν ἐπιτρίπτων τούτων ἀλλογενῶν; εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ὀψέποτε, φιλάγαθε δέσποτα, τῶν ἐν πέδαις ἡ συνοχή. βοησάτω πρὸς σὲ καὶ νῦν τὸν φίλοικτον, τὸ ἐκχεόμενον αἷμα τῶν σῶν οἰκετῶν, ὡς τὸ τοῦ Ἀβὲλ πρότερον ἐπιλαβοῦ ὅπλου καὶ θυρεοῦ, καὶ ἀνάστηθι εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν· καὶ κραταιώσας, ὃν αὐτὸς διδοκήσειας ἄνδρα, καὶ ἐφ' ὃν αἱρετίσῃ ἀπόδος τοῖς πονηροῖς γείτοσιν ἡμῶν εἰς τὸ ἑπταπλάσιον, ὅσα ἐπονηρεύσαντο κατὰ τῆς κληρονομίας σου· καὶ πόλεις καὶ χώρας ἐπανασώσας ἡμῖν ἐν ἀνδρείᾳ; ἃς ὑφείλοντο οἱ ἀλλόφυλοι ἱερὰ στῆσαι τοῖς ἐκ τοῦ σοῦ καλουμένοις ὀνόματος ἀνίσχοντος ἡλίου, καὶ δυομένου πρώτας καὶ ὑστάτας αὐγάς, id est, *Sed quousque Domine, hæreditatem tuam diripi, ac prædæ & ludibrio esse populo vecordi, & à vera tui cognitione ac fide alienissimo patieris? Quamdiu à nobis avertes faciem tuam? Cùm sis humanus, & mendicitatis nostræ oblivisceris: nec gemitus nostros & ploratus audies, cùm celeriter afflictis succurrere soleas? neque pœnas sumas, cùm sis*

vindex? Quamdiu durabunt istæ absurditates,ut Agaris,ancillæ,posteri nobis ingenuis dominentur: & gentem sanctam tuam,quæ sanctissimum nomen tuum invocat,perdent & occident? diuturnam servitutem, & opprobria & alapas perditorum barbarorum sustinentem? Intuere tandem, clementissime Domine, captivorum ærumnas. Sanguis famulorum tuorum nunc quoque,ut olim Abelis,te misericordem Dominum inclamet. Arripe arma & scutum,exurge ad opem nobis ferendam: confirmatóque viro,qui tibi placuerit, probatúsque fuerit improbis vicinis nostris septupla reddito, quæ in hæreditatem tuam commiserunt, & provinciis atque urbibus fortiter recuperatis, quas Barbari surripuerunt,Orientem & Occidentem Solem eorum limites statuito,qui à te cognomentum acceperunt.

VII. In *Specie* de Græcis Ecclesijs sciendum, I. Reges & Greges superstitionibus augendis & recipiendis nimum quantum [a] erant addicti.II Monachi,in quorum pietate [b] & disciplinæ

næ se veritate, salutis suæ præsidium multi collocabant: [c] ἰδιοκλησία καὶ πολυπραγμοσύνη infames redditi. III. In Imperatoribus multi multa desiderabant; in alijs [d] ἀλλοτριοεπισκοπίαν: in alijs [e] desidiam: in alijs feras & verè ferreas [f] consuetudines, crudelium connivencia introductas: alijs atheismum [g] exprobrabant, & sacrilegia. IV. Ex proceribus nonnulli turpi ad [h] Muhamedanos Apostasia stigma sibi maledictæ memoriæ inurebant. V. In militia, & plebe reliqua [i] profanæ ubique mentis vestigia erant manifesta. VI. [k] Magia, Astrologia judiciaria, vana oracula, omnium propemodū ordinum pervaserunt viscera; eáq; exitiali veneno infecerunt. VII. Odii inter Græcos & Latinos excitatæ flammæ adeò non sopiebantur, [l] ut latius potius fuerint grassatæ. VIII. Habuit tamen [m] hoc seculum plures in omni literatura Græcia viros literatos, quàm quis in tanta Orientis confusione sperare ausit.

[a] Vt sunt 1. *Adoratio imaginum.* *Nicet.Choniat.* annal.p.199. ἐπείδὴ καὶ συγχέρῶντῃ τοῖς Αρμενίοις Αλαμανοὶ, καὶ κτ͂ τ͂ αἱρέσεων τὰς πλείστας ἀλλήλοις συμφέρονται. Αρμενίοις γὰρ καὶ Αλαμανοῖς ἐπίσης ἡ τ͂ ἁγίων εἰκόνων προσκύνησις ἀπηγόρευται, καὶ τοῖς ἀζύμοις κτ͂ τὰς ἱεροτελεσίας ἀμφότεροι κέχρηνται, καὶ ἄλλα ἄττα ὀρθοδόξοις χριστωνύμοις ἀπόβλητα, ἤτοι σφαλλόμενοι τοῦ ὀρθοῦ, τηροῦσιν ὡς ἔννομα, id est, *Nam & commercia iner se agitant* (Armenii & Alemanni) *& in plerisque religionis dogmatibus consentiunt. Quippe apud Alemannos & Armenios sacrarum imaginum adoratio æquè interdicta est, & alia quædam Orthodoxis Christianis improbata, opinionis errore pro legitimis observant.* Orthodoxorum nomine Græcos, author intelligit, quibus ille προσκύνησιν εἰκόνων tacitè tribuit. Quam quidem ex consuetudine illius temporis planius colligere licet apud eundem in vita *Isaacii Angeli*, pag.218. ἐπισκευάσαι δὲ βουληθεὶς καὶ τὸν ἐν τῷ ἀνάπλῳ νεὼν τοῦ Αρχιστρατήγου τῶν ἄνω τάξεων Μιχαὴλ, εἴ τις ἐν πλαξὶ τοῖς βασιλείοις δόμοις ὑπέστρωτο, καὶ περιημπίσχε τοὺς τοίχους καλλίστῃ τε τῇ στιλπνότητι καὶ ῥανίσιν ἐστιγμένη ποικιλοχρόοις, ἐκεῖσε μετακεκόμικεν. Αλλὰ καὶ τὰ τοῦ Αρχαγγέλου Μιχα-

χαὴλ ὁπόσα διὰ χρωμάτων καὶ ψηφίδων τυπώματα ἡ πόλις ἐστεγεν, ἢ κώμοις, καὶ χώραις ἀνέκειντο φυλακτήρια, χειρὸς ἀρχαίας ἔργα καὶ θαυμασίας, κατὰ τὸ αὐτὸ συνήθροισε τέμενος· ἡ δὲ τοῦ βασιλέως τούτου σπουδὴ ὅπως ἐκ τῆς νῦν λεγομένης μονεμβασίας ἀνακομίσηται τὸν ἐπὶ σταυρὸν ἑλκόμενον χριστὸν, ὡς ἔργον ἀξιάγαστον κατὰ τὴν τέχνην, καὶ τὴν χάριν οὐδὲν ἀπελείπετο τῶν ἐκφανεστάτων παθῶν τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν· ὅλος γὰρ ἀνήρτητο ταῖς ἐλπίσιν, ἕως ἐκεῖθεν σὺν δόλῳ ἀφῄρηκεν; οὐ γὰρ ἀκίνδυνος ἦν παντάπασιν ἡ περιφανὴς ἐπιχείρησις; i. e. *Aedem D. Michaelis, cæleſtium copiarum Archiducis, in portu ſitam inſtauraturus, ſi qua in palatio marmorea tabula, ſplendore & guttarum varietate illuſtris vel pavimentum tegebat, vel parietes ornabat, eo transferendam curavit. Sed & Archangeli pictas & fictas imagines, vel in urbe, vel aliis locis præſidij cauſa dedicatas, vetuſtæ & admirandæ manus opera; in idem templum congregabat. Summum etiam ſtudium adhibuit, ut Monembaſia transferret Chriſtum, qui in cruce trahitur, opus admirabili arte & elegantia, quod cruciatus Domini*

& Servatoris nostri evidentissimè repræsentat: nec conquievit prius, quàm eam imaginem dolo abstulisset: nam apertè citra periculum id conari haud potuisset. Idem ille Imperator, cùm insidiis fratris circumventum se videret, non Dei tantum opem implorâsse dicitur, sed & Dei genitricis imaginem ex sinu prolatam effflictim orâsse, ut imminens periculum effugere liceret. Vide *Choniat.* annal p. 223. Et quamvis Romanis semper Græci fuerint ἀλγηδὼν ἐν ὀφθαλμοῖς, quibus veræ Ecclesiæ titulum tot fulminibus, scriptis, & excommunicationibus abjudicârunt; in miraculis tamen & ipsi tum Ecclesiæ suæ, tùm imaginum cultui & adorationi, patrocinium quæsiverunt. De *Andronico* scribit *Ni. c'.* pag. 176. ἐκλείπων δὲ ἦν τὴν ψυχὴν εἰς τὰς τοῦ θεσκήρυκος Παύλου ἐπιστολὰς, καὶ συνεχῶς ἐκ τούτων ἀποστάζοντος ἐνεφορεῖτο μέλιτος, καὶ ἄριστα ἐπιστέλλων, ἐκ τῶν αὐτῶν πρὸ θανάγκης τὰ οἰκεῖα περιέβαλεν ἐπιστόλια· ἀμέλει τοι καὶ ἀρχαίας χειρὸς εἰκόνα τοῦ πνευματορήτορος Ταρσέως κόσμῳ λαμπρύνας τῷ ἐκ χρυσοῦ, ἀνέθηκε τῷ ῥηθέντι ναῷ· ἣ δὲ τῆς ἀνδρονίκου καταστροφῆς ἐγγιζούσης τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεστάλαττε δάκρυον· τοῦτο δ' ἀκηκοὼς ἀνδρόνικος, στέλλει τοὺς ἀκριβωσομένους τὰ τῆς ἀκοῆς· ἦν δὲ μεθ' ἑτέρων εἰς τοῦτο ἀπολεχθεὶς καὶ ὁ ἅγιος χριστοφορίτης στέφανος,

ὡς

ὡς καὶ διὰ βαθμίδος ἀνελθὼν (ἦν γὰρ ἡ εἰκὼν μετέωρος) ἀπέψησεν ὑφάσματι ἀκηράτῳ τὰς τοῦ Παύλου κόρας. Αἱ δὲ κατὰ τὰς διασμωμένας κρήνας ἔτι πλεῖον τὸ δάκρυον ἐξεκένουν, καὶ θαυμάσας ὃ ἑώρακεν, Ἀνδρονίκῳ ἀπιὼν διηγήσατο. ὁ δὲ μέγ᾽ ὀχθήσας, καὶ τὴν κάραν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταλαντεύσας, ἐπέμυξε καὶ εἴρηκεν ἐπ᾽ αὐτῷ ἆρα δακρύειν ἐοικέναι τὸν Παῦλον, καὶ κακὸν αὐτῷ χείριστον προσημαίνειν τὸ ἀγγελλόμενον· φιλεῖν γὰρ ἐκθύμως τὸν Παῦλον, καὶ τῶν αὐτοῦ ῥημάτων ἐξέχεσθαι, καὶ ἀντιφιλεῖσθαι δήπουθεν εἰκὸς ὑπὸ τοῦ Παύλου; Id est, *Andronicus Pauli, divini illius præconis Epistolas supra modum amavit, & melle inde promanante subinde est refectus, & literas suas elegantissimas, inde ad persuadendum efficacius instruxit. Imago verò spiritualis illius oratoris, antiquæ manus opus, quam auro exornatam in illa æde reposuit, imminente Andronico exitio, lachrymavit, Quo audito, explorari is jubet an verum sit? Ad id ministerium præter cæteròs Hagiochristophorita Stephanus delectus, per gradus ascendit (nam in sublimi pendebat imago) Paulique pupillas purissimo linteolo abstersit: quo facto, lachrymæ*

magis etiam tanquam ex fonte exuberârunt. Quod ubi cum admiratione retulit, Andronicus gravi dolore perculsus, & diu agitato capite,cum gemitu dixit: Paulum videri sua causa lachrymâsse, ac gravissimam sibi cladem impendere. Se enim ex animo amare Paulum, & eius dicta maximi facere,& à Paulo utique redamari.

2. *Cultus Sanctorum.* Nicet. Choniat. annal. pag. 8. in Ioh. Comneno, commemorat, *quòd,* in prælio Scythico *imaginem* τῆς θεομήτορος *cum gemitu & miserabilibus gestibus intuens, lachrymas bellici sudoribus calidiores fuderit. Neque id frustra.* Vnde etiam victoria potitus, triumphum indixit. Quadrigæ à quatuor equis, nive candidioribus, tractæ, non insedit ipse, ἀλλὰ τὴν τῆς θεομήτορος εἰκόνα τούτῳ ἐπανεβίβασεν, ἐφ' ᾗ καὶ ἦν γεγηθὼς, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκλείπων αὐτήν, καὶ τὰς νίκας ὡς συστρατηγέτιδι ἀμάχῳ ἐπιγραφόμενος: id est, *Sed Dei Genitricis imaginē in ea collocavit, ob quā lætitia exultabat, & animo pene linquebatur, cui etiam victorias, tanquam belli sociæ invictæ, ferebat acceptas*; Id. p. 10. 3. *Spes collocata in imaginibus,* Nic. p. 149. 4. *Adoratio reliquiarum,* Nicet. Choniat. in vita Manuel. pag. 112.

πα-

παράκειται δὲ οἱ ἐπὶ κρηπῖδος, καὶ προσκύνησιν δέχεται, λίθος ἐρυθρὸς Ἀνδρομήκης, ὃν εἶχε πρότερον μὲν ὁ κατ' Ἔφεσον τὴν πόλιν ναὸς, ἐκεῖνον εἶναι διαθρυλλούμενον, ἐφ' οὗ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀπὸ σταυροῦ καθαίρεσιν νεκροταφίοις εἰληθεὶς ἐσμυρνίσθη; id est, *Non procul inde basi impositus adoratur lapis purpureus, viri magnitudine, qui ante fuit Ephesi; & vulgò is esse dicitur, in quo Christus de cruce sublatus, &, fasciis involutus, conditus fuerit.* 5. *Carnis privium feriâ quartâ & septimâ, Nicet.* p. 73. Sunt & alia plura, quorum syllabus haberi potest ex Nomocan Photii & *Balsamonis* explicationibus, quæ hoc seculo prodierunt.

[*b*] Vnde salutem suam, & felices belli expeditiones precibus Monachorũ, strictioris πολιτείας legibus vinctorum commendabant. *Isaacius* Imperator Monachorum votis tantùm contra hostes pugnare voluit, teste *Nicet. Choniat.* annal. pag. 189. ἀμέλει καὶ βασιλεὺς τοὺς γυμνόποδας καὶ χαμεύνας τῶν μοναχῶν ἠθροικὼς, καὶ ὅσοι κῶσι τῆς γῆς ὑπερήρθησαν, εἰς τὰ ἀρχεῖα συνηθροικὼς, ἐδεῖτο δι' αὐτῶν τοῦ θεοῦ, διασκευασθῆναι τὸν ἐφεστῶτα ἐμφύλιον πόλεμον, καὶ μὴ μεταβλῆναι, ἢ ἀποπλῆναι τὸ κράτος πρὸς ἕτερον, τὸν δὲ κατὰ πόλεμον ἠτημέλει παντάπασι, τὰς ἐλπίδας πάσας ἐπαναπλῶν τῇ παντευχίᾳ τοῦ πνεύματος, *quippe qui iis Mo-*

nachis, qui nudis pedibus incedebant, humi cubabant, columnis ultra humum efferebantur (columellas intelligit, seu stylitas) *in palatium congregatis, Deo per eos supplicaret, ut civile bellum propulsaret, nec alii traderet Imperium; rem verò bellicam penitus negligeret, omni spe sua in armis spiritus collocata.* Addit verò, *Conradum* Cæsarem, Montisferrati Marchionem, monuisse, μὴ πάντα τοῖς ἀβίοις τούτοις θαῤῥεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει καὶ στρατιῶν ἐπιμέλεσθαι, καὶ φάλαγξιν ὁπλομάχοις κατὰ τοῦ ἀντιστάτου χρήσασθαι, ὅπως εἴη μὴ μόνον διὰ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν δεξιτερῶν τῶν κρατυνομένων ξίφει καὶ θώρακι τὸν ἀντικαθήμενον πολέμιον μετιών, id est, *Ne in mendicis istis omnem fiduciam collocaret; sed copiarum etiam rationem haberet, & armatis phalangibus seditioso* (Branæ) *occurreret; nec dextris tantùm armis, hoc est sanctorum virorum intercessionibus, sed sinistris etiam, quæ ense & thorace constarent, hostes ulcisceretur.*

[c] Vnde *Manuelis*, Imperatoris κατάρξεως his verbis à *Nicet. Choniat.* p. 104. descripta: ἱδρύσατο δὲ φροντιστήριον ἱερὸν περὶ τὸ τοῦ Πόντου στόμα, εἰς τό-

πον

πού τινα κατασκέπην λεγόμενον, εἰς ὄνομα τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ, καθ' ὃ τῶν τότε μοναστῶν ἠθροικὼς τοὺς ὀνομαστοτάτους τε καὶ ἀκρέμονας, πάντη μοναδικὸν καὶ ἀπράγμονα μετιέναι βίον παρεμηθεύσατο. εἰδὼς γὰρ τὸ κτηματικοὺς εἶναι καὶ τυρβάζεσθαι πάλιν περὶ πολλὰ, τοὺς τὸν ἐρημικὸν βίον ἀνελομένους, τῆς ἡσυχίας σφᾶς μεθιστῶν καὶ τοῦ κατὰ θεὸν ζῆν ἀπάγον, τοῦτο δὴ τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς ἐπάγγελμα, οὐδὲν κτησίδιον αὐτοῖς ἀπετάμετο, οὔτε μὴν ἀγροὺς, καὶ ἀμπελῶνας τῷ φροντιστηρίῳ ἀπέταξε, πᾶσαν τοῖς μονασταῖς δίαιταν ἐκ τῶν βασιλικῶν χρυσώνων ἐπιμετρήσας, ἐκεῖθεν αὐτὴν ἐβράβευεν. Ἀνακόπτων οἶμαι ἐντεῦθεν τὸν πολὺν ἔρωτα τῶν πλείστων περὶ τοῦ μονὰς συνιστᾶν, καὶ παράδειγμα διδοὺς τοῖς μετόπισθεν, ὅπως χρεὼν νεὼς ἀνιστᾶν καὶ οἵαν δέον ἑτοιμάζειν τράπεζαν τοῖς ἐρημικοῖς καὶ ἀβίοις, καὶ τῆς ὕλης ἐκλύουσι· πόσου τοῦτον δ' ἀπεῖχε τοῦ τὴν νῦν κατάστασιν ἐπαινεῖν (οἱ μονάζειν μὲν ἐπαγγέλλονται), πολυκτήμονες δὲ καὶ πολυφρόντιδές εἰσιν ὑπὲρ τοὺς τῇ ἐνταῦθα φιληδοῦντας ζωῇ, ὥστε καὶ τὴν νεκρὰν νομοθεσίαν ἣν ὁ βασιλεύτατος λῳόντι νικηφόρος ὁ Φωκᾶς, ὁ τὴν ἰσχὺν ἡρωικὸς, καὶ πολὺς τὴν σύνεσιν, ἔθετο, παύουσαν τὰς μονὰς ἐμπλατύνεσθαι κτήσεσι, τεθνηκυῖαν πάλαι τῷ χρόνῳ, καὶ τὸ κῦρος ἀποθεμένην,

τῷ ἐρυθρῷ τῆς βασιλείου βαφῆς ὡς αἵματι ἀναθάλψας ἐζώωσεν· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ πάππῳ, καὶ τοῖς καθ' αἷμα προσήκουσι λοιποῖς ἅπασιν, ὁπόσοι μονὰς δειμάμενοι, ὅλα πλέθρα γῆς καρποφόρα, καὶ λειμῶνας χλοεροὺς αὐταῖς προσεκλήρωσαν, ἐπεγκαλῶν οὐκ ἐπῄνετο, οὐ κατὰ τοῦτο μεμψιμοιρῶν, ἢ μυκτῆρα καταχέων πλατὺν τῶν ἀνθρώπων, ὅτι τῆς οὐσίας θεῷ τι ἀπένειμαν, ἀλλ' ὅτι μὴ καλῶς τὸ καλὸν εἰργάσαντο. δέον γὰρ ἐν τόποις δυσερευνήτοις, καὶ χωρίοις πανερήμοις, καὶ σπηλαίων ὀπαῖς, καὶ ὀρῶν περιωπαῖς, τοῖς μονάζουσιν ἀποπῆξαι τὸ σκήνωμα, καὶ παριδεῖν ταυτηνὶ τὴν ἐφ' ἑλλησπόντῳ κειμένην καλλίπολιν, ὡς τὸν λωτὸν ὀδυσσεύς, καὶ σειρήνια μέλη τὰ δυσαπόσπαστα· οἱ δὲ τὸν ἐξ ἀνθρώπων θηρώμενοι ἔπαινον, καὶ τοὺς κεκονιαμένους ἑαυτῶν τάφους καὶ ψηφῖσι πολυχρώμοις διηνθισμένους εἰς θέαν, τοῖς εἰσιοῦσι τοὺς νεὼς προτιθέντες, καὶ νεκροὶ εὐρόντες στεφανούμενοι δείκνυσθαι καὶ στιλπνοὶ καὶ φαιδροὶ τὰ πρόσωπα, ἐπ' ἀγορᾶς τε καὶ τριόδων τὰ θεῖα ᾠκοδομήκασι φροντιστήρια, ἐνλακκεύσαντες ἐν τούτοις, καὶ ἐνσηκεύσαντες, οὐκ ἐπιλέγδην τὸ ἀρεταῖνον, τὸ δὲ μέχρι τριχῶν ἀποβολῆς, καὶ τῆς τῶν ἐσθημάτων μεταβολῆς, καὶ τοῦ ἀφειμένου πώγωνος χαρακτηρίζον τῶν μοναστῶν.

στήν. διὰ ταῦτα τοίνυν εἴτε τὴν μοναδικὴν ὑπερ-ειδὼν σεμνότητα ἤδη ἀφανισμένην, καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ στόμια πίπτουσαν, εἴτε μὴν δεδιὼς, μὴ ἔσεσθαι μέσος ληφθεὶς ὡς χαίρων διαβέβληται, ἑτέραν ἐτράπετο ἧς οἱ ἐξ αἵματος ἐκείνῳ ἐβάδισαν. i.e. *Extruxit autē Monasterium* (Gymnasium S.) *in Ponti faucibus, loco, qui Catascepe dicitur, nomine Michaelis Archiducis: in quo celeberrimos tum & præstantißimos Monachos collocavit, eo fine ut vitam planè solitariam, & curis vacuam degerent. Cùm enim videret, Monachos & poßeßionibus, & alijs multis turbari rebus; adeoq́ eos tranquillitate animi, & cultu Dei excidere; nullas eis vineas, nullos agros; nullas poßeßiones, quas nec eorum profeßio admittit; aßignavit; sed ex fisco regio tantum pendi jußit, quantum ad victum opus esset; Præcisurus, ut opinor; immodicam cupiditatem struendi monasteria plerorunq; & exemplum posteris proditurus, quo pacto templa condenda, & quæ vivendi ratio eremitis, pauperibus, & à terrenis rebus se abstrahentibus proponenda sit. Tantum autem abfuit, ut modernum eorum statum* lau-

laudaret, qui Monasticam quidem vitam præ se ferebant, opibus interim affluebant, iurarumque multitudine magis distrahebantur, quàm ij qui huius vitæ deliciis occupantur: ut sanctionem recentem Nicephori Phocæ, fortissimi & cordatissimi Imperatoris, olim abolitam, de non augendis Monasteriorum latifundiis, rubedine tincturæ regiæ, quasi sanguine fovens, vitæ restituerit. Neque hoc tantùm; sed & patrem, avum, cæterosque cognatos omnes, qui Monasteriis amplissima prædia, prata viridia donârunt, accusare non destitit: Non propterea quidem, quòd de opibus suis Deo aliquid consecrâssent, sed quòd rem bonam malè administrâssent. Conveniebat enim Monachis, habitationes in abditis & desertis locis, in antris & montium cacuminibus assignare, & pulchram illam ad Hellespontum urbem (Constantinopolin intelligit) *sitam præterire seu contemnere, non secus atque lotum* (herba est, quam, inter subnascentes Deorum voluptati, primam vocavit Homerus) *vitavit Ulysses, & Sirenum cantum, à quo difficulter quis avellatur. Illi verò, gloriam venan-*

nantes hominum, incrustata sua sepulchra & vario marmore exornata, iis qui templa ingrediuntur, spectanda proposuisse, & mortuos quoque coronari se & hilari splendidóque vultu conspici voluisse; & in foro ac triviis Monasteria ædificâsse; & ibi, nullo habitu delectu virtutis, velut in cavea conclusisse eos, qui Monachos non ultra tonsum capillum, & mutatum habitum, promissamq; barbam exprimerent. His igitur de causis, sive ut Monasticam sanctimoniam nutantem, ac potius humi ferè prostratam fulciret, sive metuens, ne ea ipsa facere diceretur, quæ reprehenderet: rationẽ à suis diversam est secutus, &c. Confer suffragium Imperatoris Isaaci I c. p. 201. Vides, quas Græci quoque de Monachis suis Seculo XII. moverint querelas! Adde quòd, more jam nimis recepto, in Monasteria tanquam carceres detrusi & compacti sint, quotquot vel læsæ majestatis, vel alterius criminis erant rei. Nec illi tantùm, sed quicunque alij, à victoribus superati, ad hoc vitæ genus damnabantur. Sic *Manuel*, cùm ab *Alexio* Protostratore nulla re esset offensus, nec ejus fidem & benevolentiam desiderare posset, ac tenuem promeritis ejus gratiam retulisset, sola suspicione adductus, & improborum hominum calumniis impulsus, quia eum & ducibus, & militibus esse charum vi-

videbat,& liberalitate erga omnes uti,Sardicæ agens,hominem ante lucem cum uxore sua cubantem comprehendit, & omnibus opibus multatum, in monasterium quoddam Papycii montis conjicit. Ita *Andronico Lapardæ*, qui præclari sæpe Ducis fuit officio functus, cùm post *Alexij*, obitum, *Andronico* servire turpe duceret, ac certam mortem & naturam tyranni,ad cædem promtissimi,vitaret,in ejus manus incidit. Cum enim Adramyttium pervenisset, à quodam *Cephala*, viro in illis locis potenti & primario, ut fidem suam erga tyrannum declararet, comprehensus; *Andronicus* parata hostia ad cædem offertur, atque effossis oculis in Pantepoptæ Monasterium conjicitur, iniquitatem fortunæ suæ deplorans: vide *Nicet.in An. Comn.*p.139. *Alexius Comnenus* conjurationis contra *Isaacium Angelum* in simulatus, eodem carceris genere multatur, & in Monasterium quoddam Papycii montis detruditur; *Nicet.* p.210 Confer.p.200. l.cit.

[*d*] 1. Enim *omne vocationis jus* ita sibi tribuebant, ut Patriarchas prolubitu vel ponerent vel deponerent. Exemplum idem suppeditat *Nicet. Choniat.*in Imper.*Isaaci Angel.*p.199 & deinceps: Enim verò; *inquit*; rex etiam post Philippopolin occupatam,ad *Protostratorem* scribere, eique significare non destitit, Romanos frustra sibi iter intercludere & properantem,contra officium, impedire. Neque enim se vel prius, vel nunc quicquam in animo habuisse, quod Romanis incommodum vel molestiam afferret,& pacta ac conventa adhuc invio-

inviolata conservare. Qui cùm eas literas Imperatori monstrâsset, & jussa ejus expectaret, nunquam pacatum ab eo responsum accepit, subinde ad prælium committendum extimulante, & ignaviam ei exprobrante, quòd *Alemanorum* temere & sparsim pabulatum exeuntium cædem & internecionem nondum significâsset. Hæc impulsu cujusdam scribebat, qui ex Engastrimythi potiùs afflatu, quàm prophetico Spiritu affirmabat, regi nunquam in mentem venisse Palæstinæ occupationem: sed eum nihil aliud cogitare, nisi urbis Imperatricis dominatum: & per Xylocerci portam haud dubiè ingressum, ea facturum principio, quæ abominanda sint. Deinde justo DEI judicio non pauciora perpessurum. Hujusmodi opinionibus occupatus Imperator ipsam portam lateribus & cemento obstruxit: & acutas sagittas, quas sæpe manibus gestabat, se in cordibus *Alemanorum* defixurum esse dicebat: monstrataque fenestra *Blachernii* palatii in eo loco, qui ab altitudine cognomentum habet, unde patentes campi extra propugnacula in *Philopatiis* cernuntur, per eam se illas in *Alemannos* excussurum, eosque prostraturum minabatur, adeò ut ea verba ridicula audientibus viderentur. Is vates erat *Dositheus* quidam, Studiensis Monachus, Venetiis oriundus, & patre *Viticlino*, ut ferebatur, natus, qui Isaacio cui familiaris erat, privato adhuc Imperium prædixerat. Qua prædictione eventu comprobata, summo honore & authoritate apud hunc Imperatorem florens, Hierosolymorum Patriarcha, post *Leontii* viri eruditi & virtute celebris obi-

tum designatus est. Sed ut Imperatorum impetus & potentia non quiescere solet, nisi divina humanaque pro suo lubitu mutârint: principatum adeptus *Isaacius*, *Basilio Camatero*, quanquam ejus ope maximè adjutus, Patriarchatu dejecto (causa prætexebatur, quod, quas nobiles matronas *Andronicus* in monasteria invitas abstrusisset, ijs ipse nigro vestitu deposito, reditum ad pristinum habitum & vitæ rationem concessisset) *Nicetam Mundanum* pro eo Patriarcham designavit, Ecclesiæ maximæ Sacellarium. Sed ne hunc quidem, hominem natu maximũ, in sacra sede expirare passus est, invitum expulit, senium & delirium, & levitatem causatus. Cùm autem diligentius de gubernatore Ecclesiæ cogitaret, *Leontium*, Monachum quendam, magnum pastorem designat: in populi frequentia pro tribunali jurejurando testatus, eum virum prius ignotum sibi à DEI Genitrice noctu esse demonstratum, non forma & virtute ejus duntaxat descripta, sed loco etiam ostenso, in quo habitaret. Verùm, eo quoque θεοκτίστῃ, priùsquàm annus elaberetur, repudiato, nihil verecundatus, quòd coram tam multis, eum ut divinum hominem laudibus extulisset, mutationem instituit, Hierosolymitanum *Dositheum* ad Oecumenicum Patriarchatum evecturus. Quòd cùm Canones non permittere sciret, *Theodorum Balsamum*, magnæ Antiochiæ Episcopum, Virum ea ætate juris consultissimum, astu circumvenit, & inprivato colloquio indignationem simulat, quòd Ecclesia piis & doctis viris ita destituatur, & Monastica virtus ita obsolverit atque

que evanuerit, ut nemo sit qui universalem sedem, non secus ac Solis irrequietus circuitus orbem terrarum, illustret, cœtumque fidelium quàm optimè gubernet. Hæc & id genus alia non sine dolorē præfatus, subjunxit, olim fuisse sibi in animo, illum ex Antiochena sede in Oecumenicam, ut illustrem legalis puritatis lucernam transferre, sed ab ea mutatione veterum Canonum & Ecclesiasticarum sanctionum interdicto deterreri. Si verò ipse, ut legum & Canonum peritissimus, translationem, ut olim, ita nunc quoque habere locum, demonstrare, ac vulgo persuadere possit, se omnino id in lucro deputaturum, eumque (modò liceat) incunctanter designaturum. Hoc modo tractatus *Theodorus*, omnia rata fore affirmavit. Postridie Concilio Pontificum in æde sacra indicto, & quæstione illa agitata, translatio statim concessa, & literis Imperatoriis confirmata est. Ac Antiochenus, ut antefuerat, ita mansit Antiochenus. *Dositheus*, verò à sede Hierosolymitana Constantinopolim est translatus, cum tam frequenti & splendido comitatu, ut haud dubiè regium triumphum æquaret. At primarii sacerdotes, cæterique facundiâ insignes, qui se Canonibus temerè violatis deceptos videbant, obstupefacti, cùm risum diutius perferre non possent, extraordinaria conciliabula, & plebis conventicula instituunt: alienæ Ecclesiæ occupator audit *Dositheus*, secundo honore abrogato, è sede educitur. Imperator verò ignominiam illam non ferens, omnibus modis adversatur: ac nihil non facit, ut approbata illa translatio valeat. Nec mul-

tò pòst, abrogatione sublata, *Dositheumq;* denuo confirmatum,per bipenniferos satellites, & palatinos proceres in sacram ædem deducit, populi motum veritus. Erat enim *Dositheus* ob ambitionem, & Imperatoris intempestivam pertinaciam & parum laudatum sui studium,omnibus invisus. Cæterùm,rursus sede ejicitur, eodemque modo quo canis Æsopicus & Pontificatum, quem tenuerat, amittit, (nam alius Hierosolymis electus erat) & majori sede excidit,magno vasorum custode *Xiphilino Georgio* Patriarcha designato. Sic & Manuel Comnenus Cosmam, virum doctum throno deturbat, & ut ne injuriâ affecisse videretur, heterodoxę ei sententiæ crimen affingit, & impingit. *Nicet.* p.41. Et p.122. *Theodosius* Patriarcha à Protoselasto pellitur: Sed mox ad pristinam redit dignitatem; quam sponte cessit, p.131. cùm apud *Andronicum*, qui tyrannicè Imperium invaserat, nihil proficeret. Cumque de successore deliberaretur, Camatero *Basilio* Oecumenicum Pontificatum defert: aut potius illius Syngrapha impulsus vendit, qua is promiserat,se quicquid cordi esset Andronico,quantumvis illicitum,facturum,& ea declinaturum, quæ illi displicerent. Id p.131. Vnde immaturas & incestas nuptias consecutus, à Patriarcha & Concilio petit, ut jurejurando, quod Manueli Imperatori & infelici ejus filio dederat, solveretur, ac cæteri unâ,quos Sacramenti ceperat oblivio. Illi verò quasi absque ullo discrimine, & vinciendi & solvendi quemlibet, potestatem divinitus accepissent,statim literis publicè affixis, inpunitatem scelerum

lerum perfidis concesserunt. *Nic.* 138. Qui vel leviter ei suspecti fuerant, aut dignitatem ejus non tutabantur, gravissimè ab eo multabantur. *Lopadi* Episcopum oculis privavit, quòd seditiosorum sui gregis motum contra *Andronicum* non castigâsset, sed æquo & leni animo tulisset ac spectâsset; *Ib.* p. 145.

2. *Curiosè nimis & arroganter disputationibus abstrusissimis se implicuerunt.* *Nicet. Choniat.* in Manuel. p. 106. Nunc illud etiam addendum est, plerique Romanorum Imperatores, imperare, aurum gestare, communibus ut privatis uti, eaque suo arbitratu quibus volunt donare, non contenti, nisi sapientes, forma Diis, robore heroibus similes, &, ut Solomon, divinitus edocti, & doctores divinitatis, & normæ rectissimæ, denique divinarum humanarumque rerum Interpretes verissimi habeantur, injuriam sibi fieri censent: Vnde fit, ut cùm immodestiores & audaciores, qui nova dogmata in Ecclesiam introducunt, coërcere, aut id munus iis, qui Theologiæ scientiam profitentur, mandare deberent; nec in hac parte ullo inferiores esse volentes, ijdem dogmatum & authores & arbitri ac disceptatores existunt, sæpe etiam dissentientes mulctent. Hic quidem Imperator (Manuel) naturâ facundus & suavis sermonis affluentia ornatus: non elegantes tantùm Epistolas scribebat, sed & religionis institutiones parturiebat, ac publicè declamabat. Tandem etiam de divinis dogmatibus & ipso DEO disserebat: sæpe etiam dubitationem præ se ferens, quæstiones è Scripturis proponebat: ea-

rumque solutiones, eruditis omnibus convocatis, requirebat, quanquam in his etiam laudari potuisset, nisi curiositate ingenii, eas etiam quæstiones agitásset, quæ attingi se nullo modo patiuntur, aut saltem omissa pertinacia, Scripturarum sententiam in multis ad suam opinionem novis Interpretationibus non accommodásset, veris declarationibus veterum repudiatis: quasi ipse totum Christum comprehẽdisset, & ab ipso de natura ejus dilucidius ac divinius edoctus esset. Orta igitur quæstione de illo dicto ὅ φησι, τὸν σεσαρκωμένον Θεὸν προσφέρειν τε ὁμοῦ καὶ προσφέρεσθαι, *Deum incarnatum offerre simul & offerri*, & eruditis inter se dissentientibus, disceptatio longo tempore est extracta, multis & confirmationibus & confutationibus utrinque allatis. Verùm Imperatore piæ & veræ sententiæ post solertem controversiæ explicationem assentiente, adversarii loco moti sunt, ut perperam sentientes, *Hypopsephius* Theopolitanus, *Sotericus*, Panteugenus Antiochenus; *Dyrrachinus* Eustathius, *Michael* Thessalonicensis Concionator, *Nicephorus* Basilaces, qui Paulinas Epistolas interpretabatur, & lumine eloquentiæ, Apostolicorum scriptorum obscuritatem altissimo Spiritu refertam illustrabat. Ferunt, cùm hæc Controversia (*quam clarioribus proponi optem verbis: puto tamen Controversiam de Transsubstantiatione in Occidente motam, ad ipsos etiam transfretâsse Orientales*) agitaretur, & pub-

publicè disceptanda proponeretur, alieno anni tempore ingens erupisse tonitru, & auribus eorum omnium qui tum Pelagoniæ cum Imperatore erant, ita insonuisse, ut nonnulli humi prolaberentur, & Eliam quendam, hominem eruditum & celebrem, aperto libro, qui de tonitribus & terræ motibus dissereret, & iis lectis, quæ ad tempus illud pertinerent, scriptum invenisse, *Casus sapientum*. Itaque non ii modò, quos diximus, doctorum eruditissimi, Ecclesiis pulsi, & omnibus sacris ministeriis interdicti sunt, sed alii quoque una cum illis. Aliquot annis post, quæstione de θεανθρώπου dicto, PATER MAIOR EST ME, proposita, parum curatis Patrum explicationibus, iisque variis, & ad controversiæ explicationem & declarationem sufficientibus, suas interpretationes attulit, easque pertinaciter defendit, & ad suam voluntatem & sententiam, universalium doctorum sententias, non modò veritati non adversantes, sed divinitus editas accommodavit. Nam cùm alii dicant, Patrem, ut Filii authorem, dici majorem; alii de natura humana id intelligant, & id dictum nón Verbo, sed assumtæ carni tribuant, ut & illa de profectione ad patrem, de adventu Principis Mundi, qui nihil in ipso inveniat: alii, etsi de VERBO vocem MAIOR accipiant, non absolutè tamen & essentialiter, sed ob inhumanationis summam extenuationem & humilitatem, atque alii aliter, piè tamen, explicent: iis nescio quomodo, ut propositæ quæstioni non satisfacientibus, improbatis, aliam attulit Interpretationem: indictoque Concilio, &

omnibus sacrarum literarum studiosis convocatis, singulos hortatus est, ut ei decreto hoc modo subscriberent: Equidem etiam S.Patrum voces de illo dicto (PATER MAIOR EST ME) amplector: ajo tamen, id dictum pertinere ad carnem in eo κτιστὴν καὶ παθητὴν conditam & patibilem. Quod, nescio quomodo, Filio incarnato minus tribuit, quàm Patri: perinde ac si ob naturæ humanæ assumtionem & peregrinationem in terram pari dignitate excidisset, ac suam authoritatem amisisset, & intra limites extenuationis constitisset: ac non Deificâsset (θεώσεις) & extulisset humilia, & sua gloria per illam unionem illam ornâsset potiùs, quàm ea re ipse depressus esset, quod absurdum est. Atque etiam rubrâ scripturâ, tanquam ense flammeo decretum hoc munivit, quo mortem minitabatur & excommunicationem ei, qui, non dico prima impulsione animi reprehendere, & submurmurare, sed tantùm introspicere ausus esset. Deinde idem decretum de quorundam assensorum, vel assentatorum potius consilio lapideis tabulis insculptum, in maximo templo dedicavit. Verebantur enim, ne sanctio illa, ut quæ prætextu Carnis, ipsi verbo derogaret, abrogaretur, præsertim cùm extenuationem & humanitatis rationem præterissent. Alio tamen animo fuisse Andronicum, testatur idem Nicet.p.165. *Tantùm porrò abfuit, ut consuetudinem & tunc & nunc receptam de divinis dogmatibus disputandi probaret, aut de DEO novi aliquid vel dicere, vel audire vel-*

vellet, ut novarum Patrarum Episcopum Euthymium virum eruditissimum, & Cinamum Johannem, ad Lopadium, de illo Christi dicto, PATER MAIOR EST ME, *in suo Tabernaculo differentes objurgârit, & in Rhyndacum amnem abjecturum minatus sit, ni desisterent.* Sed ad Manuëlem redimus; de quo sic *Nic.* l. c. pergit: Ejusdē generis illud etiam est, quod *Manuël* sub finem vitæ fecit. Extat inter cæteras Catecheticæ tabulæ sanctiones, anathema in Machometi Deum, quem nec genuisse, nec genitum, sed holosphyron esse affirmat. Id anathema ex omnibus Catecheticis libellis aboleri voluit, ab ipsa magnæ Ecclesiæ tabula auspicatus, idque ratione probabili, scilicet: Ajebat, blasphemiis in Deum qualibuscunque offendi Agarenos, qui ad piam nostram religionem accederent. Proinde maximo *Theodosio* accersito, qui principem sedem curabat atque ornabat, & primariis sacerdotibus, qui tunc in urbe erant, eloquentia & virtute præstantes, quæstionem cum tumido exordio proponit. Qui cùm omnes refragarentur, nec ullo modo illa admitterent, ut absurda & à vera de Deo sententia abducentia, atque anathema illud offensionis plenum piè explicarent. Nec enim Deum, cœli & terræ conditorem ullo modo anathemate notari, sed holosphyrum illum Deum, quem delirus & furiosus Machometus nec genitum nec gignentem confingeret. Nam apud Chri-

ſtianos Deum patrem celebrari, quod deteſtandis Machometi nugamentis planè prohibeatur. Deinde, ſe non ſatis intelligere, quid ſit illud ὁλόσφυρον εἰς, animo nihil mitigato, contemptis, ſuapte authoritate, & aulicorum eruditorum, quos tempori ſervire noverat, miniſterio, decretum proponit, quo & Mahometi delirium, (cur enim Theologiam dicam?) defendebatur: & ſuperiores Imperatores, ſacrorúmque Antiſtites apertè taxabantur, qui Deum verum inerudité, & inconſideratè anathemate notari paſsi eſſent: & id decretum in ſacro palatio publicè recitandum curat; Principibus Senatus & cognatis ſuis literarum ſtudioſis, qui veluti viam præpararent atque applauderent, præmiſsis. Erat autem oratio adeò probabilis, non ſpiritualium verborum gravitate, ſed humanæ ſapientiæ ſuavitate, ut aures non eorum duntaxat, qui variam ejus compoſitionem, & jucundam vanitatem ſpectabant, ſed eorum etiam qui ipſius ſcripti ſententiam indagabant, propemodum ſuſpenſas teneret. Ac forſitan veri Dei gloria Machometano illi Deo, quisquis eſt, tributa eſſet, niſi Patriarcha ſtrenuè adverſatus, nec ipſe id ſcriptum curâſſet, quo nova & periculoſa dogmata introducerentur, & cæteros, ut id tanquam venenum ſuſpectum haberent, monuiſſet. At Imperator, quaſi gravi affectus injuria, Pontifices conviciis inſectabatur, & homines omnium mortalium ſtultiſsimos appellabat: quippe ex morbo graviſsimo, qui exitium ei attulit, pronior ad iram factus. Proinde iis quæ priore decreto fuſius oratoriis ornamentis

tis adhibitis scripserat, in compendium redactis, & dogmatis illecebris adornatis, aliud decretum promulgavit. Cùm autem tunc in Palatio ad Damalim, quod Scutarium dicitur, tum ad vitandam turbam, tum ob aëris temperiem versaretur, totus curandæ valetudini intentus, jussu ejus Pontificum Collegium, & eruditissimi quique eò trajiciunt. Qui cùm vix ex lintribus descendissent, Theodorus Mazuca, homo apud Imperatorem gratiosus & inter scribas authoritate princeps, adest, & oratione ad Patriarcham & Pontificum Collegium instituta, Imperatorem nunc adiri posse negat, ob morbi quandam accessionem: literas verò, quas manu teneret, esse audiendas. Agebant autem alteræ de proposito dogmate, quibus à Pontificibus subscribi cupiebat Imperator: alteræ sub persona ejusdem cum summo pastore *Theodosio* & Pontificibus, ob præposteram advocationem ex postulantes, majus Concilium minabantur; & controversiæ disceptationem, ipso veteris Romæ Papa adhibito (cujus hac de re facile haberi potuisset, perscriptum ad Regulum illum Sitifensis Mauritaniæ, ut dixi seculo XI. p. 466. judiciũ, qui omnino voluit, unum esse eundemq; Christianorum & Muhammedanorum Deum) jure jurando testificabantur. Ingratus, inquit, universitatis rerum Deo, à quo præter Imperii fastigium, aliis illustribus prærogativis sum ornatus, & insanus essem, nisi pro tenuitate mea qualecunq. illi studium meum declararem: & summis in id viribus incumberem, ne is verus Deus anathemate notaretur. Cæterùm au-

auditores ea magniloquentia adeò non percellebantur, ut vir doctissimus & eloquentissimus, *Eustatius* Thessalonicæ Archiepiscopus, ea oratione vehementer commotus, verum Deum aliquid holosphyron, infelicis ingenii commentum, perhiberi nullo modo ferret. Enimverò, inquit, insanirem, & hoc habitu (ostenso pallio) indignus essem, si Deum verum judicarem brutum illum pædiconem, & omnis obscænitatis & sceleris doctorem. Quæ cùm clara voce & magno veræ pietatis affectu dixisset, auditores penè obstupuerunt. Scripti verò illius recitator, paulisper velut attonitus, compressis labiis astitit, deinde ad Imperatorem revertitur: qui ea oratione perturbatus, varia defensione usus est, & patientia, ut nunquam antea, laudata: ut querulos & cavillatores vitaret, se quoque integerrimis Christianis annumerabat, & religiosissimis natum esse parentibus asserebat, & contra Thessalonicensem judicium vehementer efflagitabat. Aut enim, si absolveretur, ut qui Deo pædiconi non crederet, nec de religione perperam sentiret, se justas pænas de eo sumturum, qui contumeliosa verba in unctum Domini effutiret: aut si condemnatus esset, quasi alium quàm Christiani Deum coleret: veritatem velle discere, & gratiam ei non parvam habiturum, qui sibi errorem extorsisset, & veritatem explicâsset. Paulò pòst Patriarcha in ejus conspectum venit, & quæ res postulabat locutus, effecit, ut iracundia placata, veniam habitæ orationis & defendendi sui potestatem Thessalonicensi daret, cum hac tamen castigatione, o-

por-

portere eum, ut virum sapientem, ab obscuritate verborum sibi temperare: nec effutire temerè, quę nihil ad rem facerent. Postea, cùm scriptum de eo dogmate publicè recitaretur, & ab omnibus, ut piè explicatum laudaretur, se lubenter subscripturos pollicentibus, Concilium est dimissum. Ac illi abibant læti, quòd adversatione sua Imperatorem vicissent: is verò gaudebat, quòd eos ad suam flexisset voluntatem: ac paucis verbis id consecutus esset, quod antea verboso scripto impetrare non potuisset. Postridie Concilium prima luce jussu Imperatoris in Patriarchæ ædibus convenit, ut facerent, quemadmodum promiserant. Verùm illi omnes mutata sententia subscriptionem recusabant, quòd in illo scripto verba adhuc quædam mutanda laterent: quibus erasis alia reponenda essent, quæ cum vera sententia congruerent. Rursus igitur commotus Imperator, eorum væcordiam, inconstantiam, & levitatem apertè insectatus est. Sed illi tandem ægrè assenserunt, ut anathema à Deo Machometi in ipsum Machometum, & omnem ejus doctrinam & sectam in Catecheticis libellis transferretur. Quo, post multos congressus, decreto & confirmato tandem acquieverunt. Sic *Nicet. Choniat.* Habet hæc Manuelis Historia nonnulla, ex quibus porismata quædam elici possent, observatu dignissima. Certum enim est, Andabatarum more aliquandiu pugnatum esse, nullis statui controversiæ positis, quod maximè conveniebat, limitibus. Aliud Manuel intendit, Eustathius aliud. Verùm, curam hanc Lectoris judicio relinquimus, & in-

industriæ Vnum incumbere nobis, ad solidiorem recitatæ disputationis notitiá, videtur; Dicere videlicet, quid sit ὁλόσφυρον. Est in Alkorano, Surata, numero 110. quæ ita ex Arabico translata verbotim habet: *Dicito, ille Deus unus, Deus* Azzamado; *qui nec gignit, nec gignitur; nec ipsi est similis quisquam.* Est hoc symbolum Muhammedicæ fidei præ cæteris decantatum, in quo Deum suum vocant *Azzamado*, voce admodum & obscura, & πόλυσήμῳ. Significat enim Azzamado, apud Arabes, *Herum, Dominum, perpetuum, diuturnum, excelsum; cui nemo comparari potest; Indissecabilem, perfectum, nullo vitio laborantem, incorporeum; omnis mali expertem.* Ita ipsi explicant Arabes. *Abunazarus* de hac voce scribit, quòd vel *Dominum* significet; vel *eum, ad quem tanquam asylum se homines convertunt aut congregant*; vel, *qui nec edit, nec bibit*; vel, *qui nec dormit, nec dormitat*; vel, *qui nec gignit, nec gignitur*: *Aben Abbas* verò ait, Zamadon *eum denotare, qui superiorem se habeat nullum.* Alii volunt, hac voce innui *fortem; bellatorem; unum, qui nullis aliis describi possit proprietatibus; qui omnes ditat, ipse verò nullius sit indignus.* Hanc ergò vo-

voculam, quam Arabum doctores tam contentiosè vexant, Græci reddiderunt per ὁλόσφυρον, quod *solidum* propriè est, *non conflatum, sed ductum malleo:* prout ipsa quoque Arabica vox *soliditatem*, imo *silicem*, & *quicquid durum* est, exprimit. Cùm ergò jam in Orientalibus Ecclesiis Catecheticæ Institutiones hunc Muhammedis Deum ὁλόσφυρον, seu *Azzamado* anathemate feriissent, gravi sermone Imperator pro hac excommunicationis formula abolenda certavit, non tantùm ut ne recens conversorum Saracenorum aures offenderentur; sed etiam, ut veri Dei gloria vindicaretur. Atque hæc occasio fuit prolixæ illius disputationis inter Imperatorem, & Ecclesiæ Antistites institutæ;

[*e*] Vnde *Conradus* Rex, sermone ad milites habito, veternum iis exprobrat & nimiam indulgentiam, quâ Agarenos tanquam lupos in suam cædem alant, & per dedecus suo cruore saginent: *Nicet. Choniat. annal.* p. 36.

[*f*] *Andronicus*, tyrannus licèt, intolerabilem illam & Christianis indignam consuetudinem, qua naves tempestatibus agitatas & in litus ejectas impunè prædari licuit, sustulit, quâ de re sic *Nicet.* p. 162. Cùm autem apud Romanos, eosque solos, ut opinor, iniquissima consuetudo valeret, ut naves tempestatibus in litus ejectæ, non modò à nemine adjuvarentur, sed ab accolis, quovis turbine sævioribus diriperentur, si qua fluctus reliqua fecerant: iniquissimæ isti rationi tam acriter est adver-

sa-

satus, ita piraticam illam rapacitatem compescuit, ut hęc una res amplissimas ejus laudes complectatur. Nam aulici quidem proceres, id malum deploratum & immedicabilē judicabant, ut vetustate confirmatum ac multos ex superioribus Imperatoribus, fasciculis literarum in provincias missis extrema naufragorum spoliatoribus minitatos: sed cōnatum illum fuisse irritum, & intra scripta substitisse, rubricam Imperatoriam illius mali undis eluentibus, ut literæ illæ planè in aqua scriptæ viderentur, & edicta frustra subnotarentur. Quæ cùm hi dixissent, Andronicus circumstantē Senatum acriter intuitus & suspirio ex imis præcordiis ducto; Nihil, inquit, est, quin ab Imperatoribus emendari queat: nec ullum peccatum est, quod vires eorum superet. Superiores autem Imperatores, aut rem stultè sunt aggressi, aut se dolere injuriis simulârunt. Nam si corruptelam illam verè suppressam, & liberè agi ea quæad æquitatem pertinent, voluissent: rubricatis literis omissis & chartis inutilibus despectis, cogitâssent, sanguinem deflere, non lachrymas fundere eos, qui homines, apud quos fractæ naves ejiciuntur, occultis in mari saxis & rupibus duriores experiuntur: & ense illos coërcuissent, qui non frustra gestatur, & capitis iniquos damnâssent. Hoc verò malum, quod altissimas jam egerat radices, ut tolleret, non gravi tantùm sermone Andronicus cohortatur, sed & in delinquentes suspendio animadvertendum decernit.

[g] *Nicet. choniat.* de *Isaacio Angelo*, p. 219. Ea

ejus

ejus fuit audacia, ne quid gravius dicam, ut sacra vasa profanaret, & templis avulsa mensis suis adhiberet. In comessationibus quoque, ex gemmis pretiosis & solido auro, calicum instar facta donaria, quæ supra Imperatorum monimenta pendebant, manibus versabat. & pelvibus insuperabilis elegantiæ, quibus se Levitæ & Sacerdotes, cùm mysteria sacra tractant, mundare solent, pro malluviis utebatur. Auferebat particulas de venerandis crucibus, item ornatum maximi pretii de immortalibus Christi oraculis, iisque pro monilibus & torquibus utebatur: ipsos verò codices aliis Imperatoriis stolis, quæ nihil haberent admirationis, involvebat, & graviter succensebat iis, à quibus monebatur, ea facta non expedire religioso Imperatori, qui pietatem à majoribus accepisset, nec aliud esse, quàm sacrilegium, eosque, ut manifestè deliros & honestatis ignaros arguebat. Licere enim Imperatoribus omnia: & inter Deum & Regem, quod ad terrenarum rerum gubernationem attineret, non eam esse differentiam, quæ sit inter negationem & affirmationem, contendebat, &c.

[b] *Iohannes Comnenus*, Imperatoris *Iohannis Comneni* ex fratre *Isaacio Sebastocratore*, nepos, non modo in castra Persarum transfugit, sed & in religionis Muhammedicæ sacra, *Nicet* in Ioh. Comn. p. 19. Abjurata religione, Iconiensis Persæ filiam uxorem duxit.

[i] Quo loco à Choniata habentur seditiosi illi, quibus veniam dedit *Isaacius*, hac tamen lege, ut pœnitentiæ ob violatum jusjurandum decla-

randæ causâ, Patriarcham adirent, seque anathematе solvi peterent,quo à civibus,cùm illorum facinora ex turribus spectarent,obstricti essent. Ac multi,quibus religio cordi erat,ita fecerunt: cæteri verò nutu capitis duntaxat admonitioni illi assensi, magni templi ingressum, & confessionem pro nugis habuerunt: ne dicam,fuisse quosdam petulantes, qui cùm exiissent,Imperatorem deriserint,& subsannârint,nihil esse novi dicentes,si is, qui sacrificulus olim fuisset (nam id etiam ei crimini dabatur)ipsis etiam ea præscriberet,quæ à puero didicisset.

[k]Illi enim deditus erat *Aaron* quidam,de quo sic *Nicet.Choniat.*annal.p.73. Calumniatores quidem alias alii dederunt pænas. *Aaron* verò gravissimas omnium, suis ipse laqueis irretitus. Non multò enim pòst,eum Magiæ studiosum esse,compertum est: & simulachrum testudinis prolatum, in quo erat imago hominis, qui ambos pedes habebat in compedibus,& pectus clavo transfixum. Est & librum Solomonium evolvere deprehensus,qui cùm legebatur,legiones dæmonum adducebat,subinde interrogantium, cur accersiti essent, ac jussa alacriter exequentium. Atq; tum ob hanc, tum alias etiam ob causas & oculis privatur & linguâ. Eodem supplicio mactati etiam sunt Sclerus & Sicidites, qui sub Astronomiæ professione,magiæ & dæmonum imposturis operam dabant, Nam Sclerus, *Choniata* teste,cùm nubilem quandam virginem, à qua contemnebatur,adamaret,ac manifestè solicitaret, per lenam ei malum Persicum

cum mittit: quo puella in sinum recepto, amore & libidine insaniens, ab illo corrumpitur. Puellæ verò cognati facinus id indignè ferentes, & strenuè contra dæmonem pudicitiæ puellarum infestum, & pomo, instar malefici illius serpentis, insidiantem, quas castitate tanquam horto Eden ejiceret, vociferantes, effecerunt; ut ejus aspectu penitus privaretur, quam impudicè aspexerat. Sicidites verò præstigiis quibusdam rerum earum conspectum eripiebat, quas oculi intuebantur, & totas dæmonum cohortes immittebat iis, quos volebat perterritos. Cùm autem aliquando ex editiore palatii loco naviculam vidisset, qua ollæ & patinæ vehebantur, astantes interrogavit, quid daturi essent, si efficeret, ut nauta alienata mente, navigatione omissa, remo ad comminuenda fictilia uteretur: qui cùm ei pollicerentur, quicquid postulasset nauta paulò pòst exurgit, & vasa non prius ferire destitit, quàm in pulverem redegisset. Quo conspecto, illi risu rumpebantur, factum illud admirantes: nauta verò paulò pòst barba prehensa cœpit lamentari, amotáque caligine illá, se, ut ira Numinis agitatum, deplorare. Rogatus, cur merces suas ita tractâsset, cum dolore narrabat, se remis intentum, horribilem serpentem supra vasa porrectum, oculis inconniventibus in se conversum instar devoraturi se vidisse, qui prius volutari non destiterit, quàm fictilia confracta essent: Inde subitò ex oculis evanuisse. Fecit & aliud non dissimile. In balneo lavans rixari cum quibusdam cœpit, & in conclave egressus est. Paulò post & cæteri anhelantes & tre-

pidi præ metu ac festinatione invicem conculcantes, narrant, ex canali calidæ aquæ viros pice nigriores exiliisse, à quibus, nates ipsorum plantis pedum ferientibus balneo exacti essent. Ob quæ quidem scelera oculis orbatus est Ipsi etiam tum Imperii præsides, & provinciarum præfecti ut Constantinus Stethatus *Nic.*p 191. tum Imperatores Astrologorum seu potius Engastrimythorum vanitati decepti, curiositatis pænas dederunt. Causa hæc fuit, quod Manuël Imperator Monastico habitu indutus moriturus, in iis, quæ post obitum suum facienda essent, mandandis & præscribendis fuerit segnior. Pestilentes enim impostores (*παντοδ[illegible]ληπτοι ἀστρόφενακες*) Astrologi Imperatorem ex morbo recreatum, vacaturum esse amoribus, & barbaricas urbes eversurum, impudenter asserebant, scribit *Nicet.* p.111, addita de hac Astrologia judiciaria *χρίσ[illegible]* memoratu satis digna. Et, *pergit Nic.* quod incredibilius est, homines præcipiti lingua, & assueti mendaciis, motum universi orbis, & maximorum siderum congressus & concursus, ventorumque procellas ingentes, & universitatis rerum pene mutationem prædicebant, *ἐγγαστρίμυθοι* potius (sic LXX. vocem Hebræam *obhoth*, vertunt) quàm Astrologi. Neque verò annos duntaxat & menses & hebdomadas numerabant, sed dies etiam & horæ punctum designare non verebantur: quæ suæ potestati reservavit Pater & Servator discipulos suos percontantes castigavit. Paullo ante mortem tamen curiosam hanc artem dam-

navit

navit ipse. His quoq; prestigiis, deditus fuit Andronicus, de quo idē *Nicet.* p. 169 scribit: Accidit etiam aliud quiddam, quod eum in tantam immanitatem impulit. Nam cùm undique in arctum suas copias cogi, & Siculos jam jam suo capiti imminere, & tanquam Typhonem centum capitum oppressuros. Cives verò mortem suam sitire, & suum interitum divinum beneficium, & malorum remedium existimare cerneret, prætereaque se propter multiplices procerum, cædes à DEO desertum judicaret, quamvis se ad Christi mandram pertinere affirmaret, iisdemque elementis constaret, quibus ij quos extirpabat, ad futura per noxiorum dæmonum cultum cognoscenda se convertit, ut & Saulus olim ad Engastrimythos tandem abiit, quos ante placandi Numinis gratia pepulerat Nam cùm aruspicinam ante plurimos annos obsolevisse, & penitus abolitam esse, auguralem item superstitionem, ut & somniorum & ominum interpretationem jam olim à Romanis finibus avolâsse, solos verò eos impostores, qui è pelvi divinant, & qui astrorum positus rimantes, æquè fallunt ac falluntur, superesse: tum quidem Astrologiam, ut magis familiarem, & futura obscurius innuentem seposuit, seque totum permisit iis, qui futura ex aquis, quasi per caliginem conjiciunt, & imagines futurarum rerum velut ex umbra solarium radiorum consectantur. Ac ipse quidem iis nocturnis sacris interesse noluit, metu famæ, ut arbitror: quæ ea quæ in occulto fiunt, perspicit, & omnibus enarrat. Sed nefarium illud arcanum Hagio Christopho-

ritæ Stephano, cujus sæpe mentionem fecimus, mandat Is verò Setho adhibito, qui ab ineunte ętate istiusmodi oraculis deditus, oculos propterea Manuëlis Imperatoris jussu amiserat, ut supra exposuimus, certo ritu (quẽ mihi nec scire, nec explicare jucundum est, & aliunde petere licet) percontatur, quis post Andronicum sit Imperaturus? aut Imperium ei repturus? respondet malus genius, ac potius obscurè, ut in aquis, iisque turbidis, aliquot primas literas, integro nomine non expresso, designat, unde Isaacius intelligeretur. Sed primum ostensa litera S: instar dimidiatæ lunæ, ac deinde subjuncta litera I. ut oraculum esset obscurius, & fati veluti stimulus, aut, ut verius dicam, quod non satis nôrat nocturnum illud & infinitæ improbitatis dæmonium perplexitate involveret, nec argui mendacii posset. Itaque Andronicus Isaurum eas significare putabat, & eum esse affirmabat Isaacium Comnenum, qui Cyprum per tyrannidem oppresit, eumque perpetuò suspectum habebat, ut Imperii successorem. Nam ex Isauria in Cyprum venerat, homo maleficentissimus, perniciosus Telchin, mare calamitatibus exæstuans, & atrox furia, in beatos ante Insulares crudeliter grassata. Verbis enim Συμπαθείαν meam testor, qui ipsis factis publicum, illud infortunium sunt experti. Andronicus verò, miratus oraculum, Non modò, inquit, de successore interrogato, sed tempus etiam adjicito. Facta etiam de tempore quæstione, aërius ille & terrestris Spiritus, carminibus, quæ proferri nefas est, evocatus: & cum strepitu in aquam illapsus

psus; Intra exaltationem Crucis, respondit. Hæc autem initio Septembris acta sunt. Secundo etiam responso audito, cùm insuavi & falso, ac planè Sardonio risu: Vanum, inquit, Andronicus, est istud oraculum. Quî enim Isaacius intra tam paucos dies Cypro advenire, meque Imperio evertere poterit? eaque verba penitus neglexit. Cùm autem Iohannes Tyranus, Beli judex ab Andronico designatus, eaque de causa cupiditatum ejus fervidus minister, dixisset: Isaacium Angelum è medio tollendum esse, ne fortè oraculo ad illum pertinente, ipsi longinqua imaginarentur, iis quæ ante pedes essent, neglectis: ne sic quidem divinationi assensus est: ac potius hominem derisit, quòd tale aliquid de Isaacio Angelo suspicaretur, quem, ut mollem & ignavum, nec ad ullam rem gerendam idoneum, contemnebat. Sed eventus postea probavit, non vanum fuisse de Isaacio Angelo Ministri metum. Vide *Nicet.* p. 171. 172.

Huc pertinent 1. *Oracula seu responsa obsessis extorta.* Exemplum apud eundem occurrit *Nicet.* in Angelo Imperat. p. 184. Cùm Mysi apertè defecissent, Imperator bellum eis infert. Sed nec illud prætereundum est. Cùm Blachi principio ab eo conatus, ad quem à Petro & Asane inducebantur, rei difficultate territi abhorrerent: fratres ut popularibus suis eum metum adimerent, ædem nomine præclari Martyris Demetrii ædificârunt: in eamque multos Dæmoniacos utriusque sexus exegerunt, qui cruentis & perversis pupillis, effusisque crinibus cætera omnia exquisitè exprimebant,

quæ id genus hominum propria habet, eosque docebant in furore proloqui: Deo visum esse, ut gens Bulgarorum & Blachorum diuturno jugo excusso libertatem consequatur, eaque de causa Christi Martyrem Demetrium, relicta Metropoli Thessalonica & æde, Romanorumque consuetudine ad ipsos pervenisse; adjuturũ id opus. Igitur væcordes isti homines paulum morati, & subito majore Spiritu collecto, rursus alienati, exagitabantur, & clara voce, quasi numine afflati clamitabant: Non amplius desidiæ esse locum, sed arreptis armis Romanos invadendos esse, & qui in bello caperentur, non conservandos aut vendendos, sed inclementer occidendos esse, & prece & precio repudiatis, neque magis ulla obtestatione moveri oportere quàm adamantem. Tota igitur gens à talibus vatibus concitata, ad arma concurrit, & ut initio defectionis auspicata fuerunt, magis etiam credidere, Deum libertati suæ favere, nec ea contenti, in oppida & prædia ab Hæmo remota diffunduntur. Alter verò fratrum Petrus, auream corollam imponit capiti, & pedibus coccineos calceos inducit. Pristhlabam aggressi (urbs ea Ogygia est, tota latericia, & maximum Hæmi spatium complexa) ut oppugnationem non esse tutam videbant, ea præterita, ex Hæmo descendunt: & Romana oppida subito adorti, multos ingenuos homines, multos boves & jumenta, aliarumque pecudum ingentem numerum abducunt. Isaacio adventantem, rursus in angustiis & inaccessis locis abditi, diu restiterunt. Sed caligine præter expectationem à Deo, cujus late-

bræ in tenebris sunt, excitata, & montes, quos Barbari aditu angustiarum obsesso tuebantur, involvente, Romani eos imprudentes oppresserunt, & terrore attonitos ita dissipârunt, ut mali istius authores & duces cum amicorum cætu, ut ille porcorum grex in Evangelio in mare, ita ipsi in Istrum illapsi, ad finitimos Scythas trajicerent. Imperator verò eum nemine prorsus prohibente, totam Mysiam pervagari, & præsidia in urbes, quæ pleræque in Hæmo sunt, sed plures, ac potius ferè omnes in præruptis rupibus, & altissimis tumulis extructæ, introducere liceret, neutrum fecit; sed cumulis frumenti incensis, supplicum Blacchorum confictis verbis deceptus, statim retro abiit, relictis rebus illis planè exulceratis.

2. *Vates illi vani & fatui, qui opinionem de se doni prophetici falsò excitabant.* Eundem hic audire iterum placet *Nicet.* annal. p. 222. Isaacius Imperator ad Radæstum maritimam urbem profectus, *τὴν πρωτίστην ἐκτελεῖ καὶ κυριώνυμον ἀναστάσιμον ἑορτὴν καὶ θύει καὶ ἐσθίει τὸ πάσχα τὸ μυστικόν, maximum & nomini suo respondens Resurrectionis festum celebrat, & Pascha mysticum immolat & commedit*: ibique Basilacium convenit, inusitatæ vitæ hominem eamque opinionem apud omnes consecutum, quasi futura prævideret atque prædiceret. Vnde maxima hominum frequentia ad eum, ut olim ad Hannonis & Amphiarai oraculum, confluebat. Cæterùm nihil veri & perspicui de rebus futuris loquebatur; sed

verba confusa, inter se dissidentia & perplexa fundebat: & quamvis sæpe ridicula quædam admisceret, tamen turbam pastorum, agricolarum & remigum ad se attrahebat. Nam mulierum ad se venientium mammis exploratis, & talis contrectatis, obscura promebat oracula, & ad plerasque quæstiones nihil respondebat, & suas divinationes discursationibus & insanis gestibus peragebat. Astabant ei quoque cognatæ aniculæ, væcordes & insanæ, quæ consultoribus explicabant, quid illi Basilacii gestus rerum futurarum designarent, & taciturnitatem ut sapientem orationem interpretabantur. Is igitur homo, ut dixi, vates vulgò habebatur; & futura prædicere putabatur, à mulierculis præsertim quibus turpes quæstiones, & deformes vestium implexiones pro ludo & joco cordi erant. Cordatis verò hominibus ineptus histrio & væcors silicernium videbatur. Erant etiam, qui eum Pythonico Spiritu esse præditum haud obscurè conjectarent: quorum ego judiciis maximè assentior. Imperatorem, neque ut tanta potentia præditum excepit, neque salutationi ejus, quæ erat, Salve pater Basilaci, respondit: neque tacito nutu capitis gratias egit: sed huc atque illuc instar pulli equini aut hominis furiosi saltans, accedentibus maledixit, Constantino Mesopotamitano inprimis, qui tum Isaacio familiarissimus erat: nec ipsi denique Imperatori parcens, vix tandem inquietis illis agitationibus omissis, scipionem, quem manibus gestabat, imaginis Imperatoris, quæ in ejus oratoriæ cellæ pariete depicta erat, ocu-

culis erasis, etiam pileum de capite illius auferre studebat: Quæ cùm fecisset, Imperator eo ut deliro despecto, recessit. Populus verò, qui ea viderat, nihil boni ominabatur. Quod ipsum paulò post, cùm à fratre & oculis & Imperio Isaacius privaretur, eventus confirmavit. Vide *Nicet.* 223.

[*l*] Hinc mutuæ illæ querelæ, & insidiæ, quibus alii aliis fuerunt molesti, De *Græcis* queritur *Matth. Par.* p. 56. Circa dies istos (a. Ch. 1103.) multi nobiles de finibus Occidentis cruce signati ad iter se accingentes, Duces habuerunt nobiles viros & potentes, VVillielmum Aquitaniæ Ducem, Hugonem magnum Comitem Viromadensem, qui nuper ab eadem peregrinatione redierat, Stephanus Carnotensis & Nesensis Comes, cum Stephano Comite Burgundensi. Hi omnes uno eodémque desiderio accensi, cum turba non modica Constantinopolin pervenerunt. Vbi ab Imperatore Alexio reverenter, sed dolosè suscepti invenerunt ibi Comitem Tholosanum, qui semel peregrinatione incepta nunquam ad propria redire proposuit. Qui omnes sumpta ab Imperatore licentia, Comitem Tholosanum quasi productorem habentes, transito Hellesponto, Nicæam Bithyniæ urbem attigerunt. Tunc Imperator Alexius, & proditor nequissimus nostrorũ invidens successibus, Turcis infidelibus per quorum terras peregrini transituri erant, crebras transmisit Epistolas, exhortans attentius, ne tantum Christianorum populum liberè transire in suam perniciem paterentur. Nostri autem nimis inconsultè agentes, & nihil sini-

stri

stri suspicantes, diversis agminibus incedebant, vinculum charitatis non habentes: Vnde dati sunt in manus insidiantium Turcarum, ita ut ex eis una die ceciderint ore gladii plus quàm quingenta millia peremptorum &c. Hoc nomine Alexius ab eodem *Matth.Par.* p.60. vir malitiosus vocatur & nequam. Confer *Geneb.* p.618. Sed nec *Græci* in Latinæ militiæ moribus acquiescebant. De Siculis Thessalonicam oppugnantibus gravissimam movet querelam. *Nicet, Choniat* p.149. & deinc. Sic, cùm Græcus ignis Constantinopoli grassaretur, idémque: flammis ejus in altum elatis; omnia pene absumsisset, Latina cohors, (verba sunt *Nicet. Choniat.* p.192.) Conradi Cęsaris & promiscua, & paupercula turba urbe egreditur. Hi circumjacentia omnia pervagati, partim adhuc armati, partim telis obiter arreptis, quid non rapuerunt? quo scelere abstinuerunt? diruerunt ædes, opes diripuerunt, Monasteria scrutati supellectilia sacrosancta abstulerunt, vasa pretiosa profanârunt, venerabilem Monachorum senectutem non reveriti sunt: Virtutem, quam hostis etiam venerari solet, neglexerunt: denique, ne sim prolixior, omne malorum genus quolibet secum attulerunt. Multi, quòd ob direptionem ædium suarum murmurâssent, occisi sunt. Vide & seqq. Hanc invidiæ flammam non parum auxit Monachus ille Venetus, *Dositheus*, Magus, qui ex ἐγγαστριμύθου potius (sic loquitur *Nicet.Choniat.* p.200.) afflatu, quàm Prophetico Spiritu affirmabat, Regi nunquam in mentem venisse, Palæstinæ occupationem, sed eum nihil aliud

co-

cogitare, nisi urbis Imperatricis dominatum. Hujus verò jussis Protostrator obsequens, literis regis neglectis, totus in eo erat, ut Alemannis noceret frumentatum exeuntibus, & quadam nocte circiter bis mille insignibus equitibus delectis, ad Philippopolin proficisci, & insidiis in collibus illis collocatis, frumentatores manè invadere instituit. Vnde paulò pòst pugna fuit secuta, in qua Romani ab Alemannis in turpem conjecti erant fugam. Imô, *Saracenos Latinis esse humaniores*, palàm fassi sunt, ut habet *Nicet. choniat.* p. 284. & nos sequenti seculo, σὺν Θεῷ, audiemus. *Andronicus* urbe prorsus expulit; *Nicet. Choniat.* p. 126. Erant tamen aliqui, qui, vanis decepti oraculis, existimabant, *ea quæ olim avulsa essent, iterum coalitura, & Orientem cum Occidente copulatum iri: & inveteratis odiis abolitis; gentes ut linguis, ita moribus à Romanis discrepantes concordiam inituras, iisdemq; moribus usuras, dissensionibus nova ratione sopitis, ut enses in aratra mutarentur, ut agni cum leonibus pascerentur.* Sed eventus, & initio seculi sequentis facta Constantinopolitanæ urbis per Balduinum expugnatio contrarium probavit. Vide *choniat.* p. 155. Hinc etiam est, quòd non tantùm Græci Latinos multis modis bello Sacro implicatos vexârint, & impedierint; verùm etiam loca jam capta sibi dari petierint. Vnde Imperator Antiochiam cum Constantinopoli con-

conjuncturus, atque inde religiosa loca invisurus, vitale Christi sepulchrum magnificis donis ornaturus', nihil intentatum relinquebat, si quo modo Latinis persuadere posset, ut ultro dominatu inclytæ Antiochiæ cederent; aut si ij nollent (nec enim fastum Latinum, & præfidentes eorum animos ignorabat) ut Cilices & Syros in suas partes pertraheret. *Nicet. Choniat.* in Calojoanne, p.20.

[*m*] Talis erat I. *Balsamon*, de quo *Geneb.* a. Ch. 1185. *Theodorus Balsamon*, juris consultus & Theologus, Antiochenus postmodum Patriarcha (sed nomine tenus. Nam Latini adhuc Antiochia potiebantur) multa hoc tempore scripsit, ut ipse de se testatur in præfatione super Nomocanonem. Vide etiam a.Ch.1200. & supra p.34 II. *Eustathius*, Thessalonicensis Episcopus, qui doctissima in Homerum scripsit commentaria ad exitum hujus seculi adhuc viguit. De hoc *Nicet. Choniat.* annal. p.155. perhibet, quod fuerit, πολὺς ἐν λόγῳ καὶ ἀρετῇ διαβεβοημένος, ᾧ καὶ τὸ ἀπὸ συνέσεως μὲν ἐπιπρεπὲς ἀξιέπαινον, καὶ ἡ πολυπειρία θαυμαστὴ καὶ ἀξιάγαστος, τὸ δὲ ὑπὲρ πολὺ τῶν ἄλλων ἐν λόγοις καὶ σοφίας πάσης ὁπόση τε ἡμετέρα καὶ ὅση τῶν θύραθεν κρατῆσαι εἶναι περιχειλῆ τὸ οἰκειότατον ἐκείνου καὶ ἐξαίρετον ἦν χαρακτήρισμα. *eloquentia virtute & celeberrimus, qui & prudentia & usu rerũ mirabili præditus & doctrina profanarum & sacrarum lite-*

literarum uberrima cateris omnibus antecellebat, eaq́ velut insigni & peculiari nota prædicabatur. Alia quoque addit encomia, quæ virum hunc insignem & egregium Evangelii præconem fuisse ostendunt. Inter Patriarchas laude eruditionis eminebant 1. *Michaël Anchialius*, quem Principem Philosophorum appellat *Balsam.* ipse, præfat. in Νοϻοκ. 2. *Cosmas*, qui σοφίας δὲ ἁπάσης μεταλαχὼν, ἐκ τοῦ τῶν ἀρετῶν ὁρμαθοῦ πλέον ηὔχει τὸ ἐπίσημον *quamvis eruditissimus, virtutum tamen choro erat illustrior* : *Nicet. choniat.* annal. p. 41.

VIII. De *Arabicis* verò & *Syriacis* Ecclesiis, observandum, habuisse quidem suos in [a] multis, Antistites, Latinos, terram Sanctam armis suis victricibus subactam [b] aliquandiu tenentes; Jacobitas tamen, Nestorianos & alios heterodoxos Alexandriâ, adeoq; Ægypto expelli prorsus nunquam potuisse. Unde & [c] Patriarchæ eorum hoc adhuc seculo in Arabum Historiis recensentur.

[a] *Antiochena* cumprimis & *Hierosolymitana*. In *illa* Patriarchæ erant 1. *Bernhardus*, Latinorum primus, qui sedit ab an. Ch. 1100. ad 1136. 2. *Rodolphus*, cognomento Mamistanus ex Dioecesi Ceno-

nomanensi ortus: qui Schismate statim facto Romanæ Ecclesiæ Principatum agnoscere renuit, *Bar.* an.Ch 1136. Mortuus est an. Ch. 1143, 3. *Aimericus*, sive Haimericus ejusdem Ecclesiæ ante Decanus; *Id.* an. Ch. 1143. Primus ordinis Carmelitarum promotor, *Id.* 1181. 4. *Rodolphus II. Geneb. Gaulth.* In *hac* verò numerantur 1. *Daibertus*, Latinorum primus, sed statim ejicitur. 2. *Ebremarus*, in præcedentis locum intrusus, *Gaulth.* quem etiam an. Ch. 1107. deposuit Gibelinus Arelatensis Archiepiscopus 3. *Gibelinus*, cui invito & decrepito sedes assignatur. 4. *Arnulphus*, homo perditæ vitæ, *Gaulth.* & *Bar.* an. Ch. 1112. fin. 5. *Guarimundus*, Diœcesis Ambianensis, vitæ illustris. 6. *Stephanus* Abbas S. Iohannis Carnotensis, Regi Balduino affinitate junctus. 7. *Gulielmus* Belga, an. Ch. 1130. 8. *Fulcherus* an. Ch. 1146. 9. *Amalricus*, an Ch. 1159. 10. *Heraclius*, an. Ch. 1180. Conf. *Naue.* p 174. a. ubi prolixus Epis. Hier. Catalogus.

[*b*] Qua de re acturi sumus in Muhammedismo. Hoc notâsse sufficiat, Francorum in Syria regnum seculi hujus initio floruisse. *Elmac.* Hist. Sarac. p. 296. *Anno Hegiræ 504.* (Ch. 1110.) *expugnârunt Franci Sidonam, & Rardijam iisq. regnum in Syria feliciter processit: universus enim littoris tractus in potestate illorum erat.*

[*c*] Cujusmodi fuit a. *Macarius*, de quo *Elmac.* p. 298. *Referunt autem Historici Christianorum, Jacobitis Alexandriæ præfectum fuis-*

fuisse Patriarcham Macarium, anno 2. Imperii Amri Billæ, Principis AEgypti: Collata illi præfectura fuit in Monasterio Abulmacari, die Solis 13. Haturi: anno 819. Martyrum; qui convenit cum anno 496. Hegiræ. Alexandriæ verò confirmatus fuit die Solis 11. Kihaci (non *Cahyli*, ut translatio Latina habet; nec enim illud mensis nomen est) *reversúsque fuit Mitzram die Sabbathi 24. ejusdémque mensis, neque tamen ibi sacra fecit: Rediítque in Monasterium Abulmacari, ubi sacris functus fuit die Solis 13. Tubæ: Deinde iterum se recepit Mizram, ubi rem sacram administravit in templo Muallacano, die Solis, ultimo Tubæ.* Multos Patriarchã hunc ritus mutâsse, atq; abolevisse, scribit idem, circa suffitũ, maximè; administrationem Sacrorum (sic Cænam Domini appellant) cantum Alleluja, & *γονυκλισίαν τῶν προσφερόντων.* Hanc ipsam enim vocem *Elmacinum* adhibere censeo, p 299. 2. Abuna *Gabriel*, fil. Terici qui anno Hegiræ 525. Martyrum 847. qui antea Diaconus fuit Ecclesiæ S. Macarii. Confirmatus est Alexandriæ die Solis 21. mensis Amschier, anno ætatis 50. Sedit annos 14. Habeo hæc ex fragmentis Elmacini *ἀνεκδότοις*, ut & sequentia quædam hujus seculi Orientalia. 3. Abuna *Michaël*, fil. Dac

dusi, qui Patriarchatum obtinuit a. H. 546. Martyrum 861. die 5. septimanæ, mensis vero Abib 11. Monachus antea fuit. Τὰ πρωτεῖα τῆς τιμῆς in Muallacano Ægypti consecutus fuit, inaugurationem vero seu *completionem* (Arabes enim Hebræorum *implere manus* retinere videntur) Alexandriæ, die Solis. Sedit 9. menses, moritur in Monasterio Abi Macari die Veneris, à cujus obitu sedes vacavit annum, & 70. dies. *Id.* 4. Abuna *Iunas*, fil. Abilfatachi, Iacobitis Patriarcha datus est Alexandrinus in Muallacano Ægypti, die Solis: confirmatus vero Alexandriæ, etiam die Solis. Præfuit 19. annos, mortuus die veneris an Hegiræ, 551. Martyrum 882. *Id.* 5. Abuna *Marcus*, Abulfarki, fil. Zaraa, Iacobitarum Patriarcha Alexandrinus electus est anno Martyrum 882. Hegiræ 561. Confirmatus vero Alexandriæ die Solis. Substitit annos 22. menses sex, & dies 25. Mortuus est die Solis 18. Tubæ an. 905. Martyrum, qui respondet anno 584. Hegiræ. Obiit, postquam Rex Nazirus Zelacheddinus terram Sanctam occupavit, & regionem mari propinquam. Ejusdem diebus Kazus, filius Kanbari, cæterique Kanbaritæ ad Melkitas transierunt; Sed rediit primo ad suos, & iterum defecit. Rediit secundo, & secundo defecit, & non recipiebatur amplius. Fuit autem Patriarcha ille magnæ solertiæ vir, multique cibi. In conspectu Principum habebat testam coctam, cibis repletam, & carnibus seu adipe plenam. Ejusdem diebus incendiū fuit in Ægypto, die 18. Haturi, a. 885. Martyrum, quo exurebatur templum Abu Marku.

IX. Acce-

IX. Accedimus ad statum *Ecclesiasticum Occidentis*, qui, ut, in [a] *genere* considèratus, afflictus fuit, & perturbatus; ita etiam *in specie* multis fatigatus mutationibus, & exulceratus valde, ab Historicis proponitur, sive *Scholas* intueamur, sive *Monasteria*, sive Ecclesiam, ejusque *doctrinam* & *administrationem* ipsam.

[a] Testis sit *Conradus à Liechtenavv, Abbas Ursperg. Audivi etiam eo tempore, quod tamen difficile est relatu, & vix credendum, quòd dixerit idem Papa, quoniam ablaturus esset Philippo Diadema regium, aut ipse sibi Papa insigne Apostolicum. Cæterùm, quamvis non sit credendum, quòd voluntatem suam divinæ voluntati prætulerit: constat tamen, quia omni tempore adversabatur eidem. Deus autem ex alto prospiciens non permisit ut per totam Alemaniam deperiret cultus divini officii, & Ecclesiasticæ dignitatis, quæ duo honestius ibi consistunt, quàm in aliis gentibus: licet ubiq; per incentiva vitiorum, maximeq; luxuriæ depravata sint. His interpositis, de opposi-*

tione sedis Apostolicæ, ut regium genus deperiret, redeamus ad describendum labores, quos iniquissimorum Principum machinatione sustinuit in Alemania. Primum quidem de prudenti consilio, cùm videret imminere sibi adversitates & bella, acquisivit sibi favorem Principum & Magnatum. De Saxonia quidem habuit Ducem Bernhardum, Marchionem Moesiæ, & alios Principes seculares potentissimos, insuper Archiepiscopos Magdeburgensem & Bremensem, & suffraganeos eorundem. Sed genitrix & nutrix omnium malorum, discordia, noluit quiescere, quin potius Alemannos, qui omnem justitiam detestantur & odio habent, & tantùm bonis & honoribus suis insidiantur ad invicem: & quod deterius est, his deficientibus, execrabilibus se occidunt vulneribus, & ad hoc commovit, ut in præjudicium dominationis antiquæ, & generationis in regno diuturnæ, condicerent curiam apud Andernach oppidum Rheni, quatenus ibidem eligerent Imperatorem. Quo audito Philippus transmissis illuc legatis, effecit, ut nulla ibidem celebraretur

retur electio. Asserunt etiam quidam, quòd propter hoc promissa fuerint Archiepiscopo Trevirensi duo millia marcharum. Attamen Bertholdus, Dux Zaringiæ tunc denominatus fuit in regem, non propter hoc, quod justus posset esse videri, aut diligere veritatem, cùm scriptum sit; Honor regis judicium diligit: sed propter hoc, quia pecuniosus videbatur, cùm esset avarissimus & omni iniquitate plenus. Videns autem Philippus, quòd à tali insolentia nollent cessare Alemanni, ipse cum principibus sibi faventibus, conventum adunavit in oppido Milhausen, ubi à Suevis & Saxonibus, & Bavaris & Bohemis, & principibus quàm pluribus Rheni eligitur in regem. Tunc cœperunt multiplicari mala in terris: Ortæ siquidem sunt in hominibus simultates, doli, perfidiæ, traditiones, ut se invicem tradant in mortem & interitum. Rapinæ, deprædationes, depopulationes, terrarum vastationes, incendia, seditiones & bella, & rapinæ, sive in stratis, sive in latrocinis, justificatæ sunt, ut omnis homo jam sit perjurus, & prædictis facinoribus implicatus, ut

vix excusari possit, quin sit in his, sicut populus, sit & sacerdos: tribulatio magna prohibuit, & hoc, ut nec quis de villa sua posset procedere securè, saltem in proximam villam. Exaltatum est cornu iniquitatis, de quo multi delibuti sunt. Quos contra Dominus loquitur per Prophetam: Dixi iniquis; Nolite iniquè agere, & delinquentibus; Nolite exaltare cornu: hoc cornu impletum est jam adulterino unguento. Non eo de quo scriptum est in lege: Non facies tibi unguentum alterius compositionis; oleum quoque peccatoris de quo justus precatur, ut non impinguet caput suum. Jam procul est cornu, de cujus oleo unctus est David in regem. Quid igitur fiet in membris, nisi quod & in capitibus? Quid recipiat barba, nisi quod habet caput? Sic derivantur tam mala, quàm bona. O Deus aspice, quia sicut unguentum est in capite, tale descendit in barbam. Et utinam in barbam tantùm, ad reprobos, descendit etiam in barbam Aharon. Nam qui in monte fortitudinis fundamentum posuerant, ut pote claustrales, & vitas quascunque religiosas agere

gere se fictè demonstrantes. Alienati sunt à vulva sanctæ matris Ecclesiæ, quæ concepti sanctum baptisma perceperunt. Erraverunt ab utero, quo monitis salutaribus calefieri debuerunt, & nutriri, nunc tantum locuti sunt falsa, &c. Et paulò post: *Vix remansit aliquis Episcopatus, sive dignitas Ecclesiastica, vel etiam parochialis Ecclesia, quæ non fieret litigiosa, & Romam deduceretur ipsa causa, sed non manu vacua. Gaude mater nostra, Roma, quoniam aperiuntur catarrhactæ Thesaurorum in terra, ut ad te confluant rivi & aggeres nummorum in magna copia. Lætare super iniquitate filiorum hominum, quoniam in recompensationem tantorum malorum datur tibi pretium. Jocundate super adjutrice tua discordia, quia erupit de puteo infernalis abyssi, ut accumulentur tibi multa pecuniarum præmia. Habes, quod semper sitisti, decanta canticum, quia per malitiam hominum, non per tuam religionem, orbem vicisti. Ad te trahit homines, non ipsorum devotio, aut pura conscientia, sed scelerum multiplicium perpetratio, pretio comparata.*

Huc facit querela *Ivonis Carnotensis*, an. Ch.1100. mota: *Cùm status Ecclesiæ penè ubiq; terrarum ruinas lamentabiliter patiatur, quisq; dilector domus DEI dehonestationes ejusdem domus quantò vicinius sentit, tantò uberius plangit; quoniam ignis viciniora comburit, &c. Epist.* 181. Confer *Naucler.* Generat. 38. p. 177. a. *Cessabant* (circa a. Ch. 1116.) *in quibusdam Ecclesiis clericorum officia, & illud famosissimum Monasterium Fuldense usq; ad ultimam redactum est inopiam.*

X. *Scholasticum* statum seculi hujus quod attinet, multa in eo occurrunt memoratu dignissima. I. *Theologia*, à Petro [a] Lombardo, Parisiensi Episcopo, nova, & à Græcis mutuata, traditur Methodo, quæ tum ipsi aliquandiu Pontifici Romano [b] suspecta fuit, & damnata; tum à Pontificiis [c] scriptoribus explosa. *Scholastica* illa dicitur, κατ' ἐξοχὴν, & certis [d] absoluta ætatibus, deterior indies evasit. II. *Juris civilis prudentia* Imperatorum [e] auxilio restituta, & publicè in Academiis proposita,

ta, juri Canonico, à Gratiano, Bononiensi Monacho [f] conscripto, [g] cedere paulatim cogitur. III. *Arabum* Lingua & studia, tum ab aliis, tum ab [h] Anglis in primis, excoluntur: Europæis variis librorum translationibus [i] commendantur; [k] ipsaque Religionis Muhammedicæ arcana deteguntur: qua tamen occasione non modò Græci [l] Philosophorum fontes paulatim negliguntur; sed ipsa quoque Christiana Theologia Arabū spinis & [m] barbarismis intricatur atque impeditur. IV. *Philosophia*, [n] & ipsa in varias sectas distracta; & superbo in Theologiam dominio intolerabilis turpiter degenerat. V. *Philologia*, seu politior *Latinorum* & *Græcorum* literatura à quibusdam paucis, in Anglia & alibi [o] in honore esse cœpit.

[a] De quo *Geneb.* a. Ch. 1180. Petrus Longobardus, *cognomento* Magister sententiarum, *qui Episcopus Parisiensis an. Ch. 1160. salutatus est, cessione Philippi, Ecclesiæ illius Archidiaconi, Ludovici Regis fratris, qui alioqui*

à majore parte electus fuerat, primus Latinorum Theologiam, per antiquorum libros sparsam, in certam Methodum artemq́ redigit, æmulatione Johannis Damasceni, qui ante quingentos annos idem Græcis & Syris præstiterat. Illa autem Methodus illa Danielis versiculo recoli potest : Est DEUS in cælo, revelans mysteria. *Nam apud utrumq́* primus *liber est de Deo, Deiq́ essentia, natura, proprietatibus, attributionibus* : secundus *de cælo, Cæliq́ & rerum cælo comprehensarum creatione* : Tertius *de revelatione sive incarnatione Domini, & rebus ad eam pertinentibus.* Quartus *de Mysteriis & Sacramentis.* Sunt, qui scribunt, *Petrum Lombardum* , *Petrum Comestorem* (qui à *comedendo* sic dicebatur, quòd dicta Biblica ita memoriter recitaret quasi ea in ventre memoriç essu condidisset) Trecensem Presbyterum, & *Gratianum*, fratres fuisse; quos tamen alii, quòd Petrus *Lombardus* Novaræ natus sit, *Gratianum* in Hetruria, *Comestor* Trecis in Campania, refutant. Alii utrosque conciliantes, nothos eos fuisse volunt. Vide *Gault.Geneb.Bar.Dan.* Prol. in l. 1. sentent. c. 4. Alii fratres spirituales; *Naucl.* p. 192.

[*b*] Hinc Epistola Papæ Alexandri contra Petri Lombardi hæresin, quæ extat in Hist. Anglic. *Matth. Par.* p. 132. *Relatum fuit præterea ejusdem*

jusdem Papæ Apostolatui, quod Magister Petrus Lombardus, in quibusdam scriptis suis, ab articulis fidei deviavit. Unde VVillhelmo, Senonensi Archiepiscopo literas sub hac forma direxit. Alexander Episcopus servus servorum Dei, VVillielmo Senonensi Archiepiscopo salutem. Cùm in nostra olim esses præsentia constitutus, tibi viva voce injunximus, ut suffraganeis tuis Parisiis tibi ascitis ad abrogationem pravæ doctrinæ Petri quondam Parisiensis Episcopi, qua dicitur, quòd Christus, secundùm quod est homo, non est aliquid, omnino intenderes, & efficacē operam adhiberes. Inde siquidem est, quòd fraternitati Tuæ per scripta Apostolica mandamus, quatenus, quod tibi cùm præsens esses, præcepimus suffraganeos tuos Parisios convoces, & una cum illis & aliis viris religiosis & prudentibus præscriptam doctrinam studeas penitus abrogare, & à Magistris Scholaribus ibidem in Theologia studentibus, Christum, sicut perfectum Deum, sic & perfectum hominem, ac verum hominem ex anima & corpore consistentem, præcipias edoceri: Universis firmiter.

ter, & diſtricte injungens, quòd doctrinam illam de cætero nequaquam docere præſumant, ſed ipſam penitus deteſtentur. Scripſit etiam ejusdem diebus, contra eundem Petrum Lombardum, Abbas Joachim Florenſis cœnobii, libellum, vocans eum hæreticum & inſanum: eo quòd in libro Sententiarum, quem compoſuerat idem Petrus de unitate ſive Eſſentia Trinitatis dixit: quoniam quædam ſumma res eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & illa non eſt generans, neq; genita neq; procedens. Contra hanc aſſertionem oppoſuit Abbas præfatus, quòd non tam Trinitatem aſtruebat in Deo, quàm quaternitatem, &c. Vide etiam ſeqq. & Centur *Bal.*p.215.*Geneb.*p.615.

[*c*] Id quod bifariam fit. *Alij* enim, in ipſa tractatione non pauca deſiderârunt, *Guilelmus* nempe, Senonenſis Archiepiſcopus, *Abbas Ioachimus* Florenſis, *Iohannes* Cornubienſis, qui, ut dictum, hæreſeos Petrum Lombardum poſtulârunt. *Alij*, modum tractationis reprehenderunt, facilè prævidentes, fore ut ſemel ejecta authoritate Scripturæ Sacræ in probandis fidei dogmatibus, Patribus aliquando ſuccederent Philoſophi, quorum placitis id ipſum tribuatur, quod ſolis Prophetarum competit oraculis, Evangeliſtarum & Apoſtolorum,

quod

quod revera sequioribus seculis accidit. Vnde tot bonorum virorum, in ipso etiam Papatu querelæ, de nova hac & periculosa Theologizandi ratione. Vide *analecta* nostra, p. 13. 14. quibus adde *Avent.* annal. lib. 6. p. 638. *Ea tempestate Petrus Longobardus Lutetiæ Parisiorum, creatur Pontifex. Is quidem Theologumenon quatuor libros scripsit, sed sacrosanctæ Philosophiæ veritatem, fontemque purissimum, sicuti plus millies à Jacobo Fabro, Jodoco Clichtoveo præceptoribus meis accepi, atque audivi, cœno quæstionum, rivulis opinionum conturbavit. Id quod & usus rerum magis (nisi cæci simus) satis superque docet.* Theologi Reformati de famoso hoc Petri Lombardi scripto in quatuor tomos distributo; ipsaque adeò Theologia Scholastica ita sentiunt.

I. Causam Pontificis & Pontificiæ religionis in talibus quidē libris strenuè agi, multa tamen *Lomb.* excidisse, quæ Papisticis placitis è diametro repugnant; de Scriptura, Prædestinatione, electione & reprobationes, Libero arbitrio, Eucharistia, quæ excerpsit *auth. Catal. test. verit.* l. 15. p. 561.

II. Quatuor *Petri* libros postea fuisse totius Scholasticæ doctrinæ velut basin, & κυρίας δόξας. Vnde tot reperias Lombardi commentatores, quot celebriores extant Doctores Scholastici. Nomina habes in Prol. *Dan. cui*, c. 4. confer c. 6.

III. No-

III. Notoriam hanc Theologicæ Methodi mutationem magna solis Eclipsi, multorum judicio, fuisse prænunciatam. *Matth. Paris* in 4. Chronic. lib. hoc habet: *Anno Domini 1140. Eclipsis per totam Angliam facta est cum terræ motu ita terribilis, horribilis, & tenebrosa, ut cælestia defecisse viderentur. Quod* (sic conjicit *Balæus*, in Centur. p. 188.) *& huic congruere puto: Cum aperuisset sigillum sextum, ecce terræ motus magnus. Et Sol factus est niger; tanquam saccus cilicinus,* Apocal. 6. *Per Eclipsin, seu obscurationem Solis intelligimus hoc loco defectum puræ doctrinæ Jesu Christi. Tunc cœptum est Oxonii, Parisiis & alibi, curiosè disputari de authoritate Petri, de dignitate ordinis Monastici, de præstantia sacri cælibatus, de conceptione Mariæ, de fermento & azymo, de Deificatione panis in altari per transsubstantiationem, &c. Hæc per prædictam Eclipsin cœli tunc enarrabant, ad gloriam Dei: ut notum esset electis, sic Sc. impleri.*

IV. His juventutem studiis ita fuisse occupatam, ut illa Bibliorum lectioni vacare nec potuerit, nec voluerit. Vide *Anal.* nostra p. 19. Quid, quòd ipse Bibliorum contemtus hunc abortum peperit?

Mo-

Monachi his diebus (idem refert *Bal.* p. 189.) *videntes Sacræ Scripturæ cognitionem frigescere, & contemptui esse præ studio Jurisconsultorum, disputationes Scholasticas de rebus sacris instituerunt. Otho, Frisingensis Episcopus* (inquit *Æneas Sylvius*) *primus disputandi subtilitatem ex Aristotelis doctrina receptam, ad Bavaros & Austrios detulit; ut impii cultus, & hypocritæ Monachorum inventiones pro necessariis ac bonis operibus deinceps haberentur, imo ut pro articulis fidei in Ecclesiis manerent: allegoricas interpretationes, morales disciplinas, patrum sententias, doctorum censuras, & ex Aristotele resolutiones ac problemata Scripturis addiderunt. Tunc nimirum intrabant spuriorum doctrinæ, quibus, Evangelio sepulto, omnia dimetiebantur. Petri Lombardi sententiæ Theologicæ, Petri Comestoris Scholastica Historiæ, & Gratiani Monachi Pontificia decreta, ubiq; dominari cœperunt. Absq; his nihil sanum, nihil purum, nihil credebatur in Ecclesiis religiosum.*

IV. Ipsum, hujus Theologicæ Methodi apud

Latinos

Latinos authorem Petrum Lombardum, haberi à multis testem falsum, scriptorem perniciosum, denique etiam ridiculum. Vide proleg. *Dan.c.5.* confer sub finem Elenchum eorum, qui primo libro Sententiarum in citanda tum S. Sc. tum Patrum authoritate sunt *à Petro Lombardo* vel addita, vel detracta, vel commutata, vel memoriæ lapsu supposita.

[d] Triplex hujus Theologiæ observanda est ætas, *Vetus*, *Media*, *&* *Nova*. Veteris Theologiæ Scholasticæ, initia à Lanfranco Papiensi, quemadmodum scribit *Danæus*, cœperunt: sed ea durasse postea videtur usque ad Albertum Magnum penè per annos 200. videlicet ab anno Domini 1020. usque ad annum 1220 quo tempore Lutetiæ Parisiorum ipsum Scholasticorum Theologorum collegium, & lustrum, quod Sorbona dicitur, ædificari cœptum est, ne non tanta urbs hoc malum venenum maturè intra viscera sua reciperet. Hęc ætas habuit Lanfrancum, Guitmundum, Anselmum, Hugonem de sancto Victore, Gratianum, Lombardum, Comestorem, Petr. Clericum, Rupertum, Leonem Tuscum, Guillielmum Antisiodorensem, Cyrillum (illum impurum Monachum montis Carmeli, qui scripsit novum Evangelium) Petr. Cluniacensem, Bernardum Compostellanum, Hugonem Barcinonensem, Vincentium Gallum, Alexandrum Alensem, (qui primus in quatuor libros Sententiarum P. Lombardi commentatus est) Gualterum Pictaviensem. Hęc vetus Scholastica certè quidem pudentior adhuc erat:

rat: & quanquam Patrum Ecclesiasticorũ, i.e. hominum Ecclesiasticorum dicta ipsi verbo divino æquabat, tamen verbum Dei tractabat, & commentariis pro captu illorum hominum, id est, pro ignorantia & barbarie illius ætatis explicabat. De hac igitur ipsa ætate sic in P. Dialectico scribit Ioh. Trithemius, abbas Spanhemensis. *Ab hoc tempore philosophia secularis sacram Theologiam sua curiositate inutili fœdare cœpit.* Aristoteles quidem in ipsius S. Theologiæ templi & sacrarii limen jam introductus erat: nondum tamen in ipsum templum, vel illius adytum. In quod tamen postea perrupit, aut potùs à Media Scholastica, quæ secuta est, deductus fuit.

Media Scholastica cœpit ab Alberto magno. i.e. anno Domini 1220. & pergit usque ad Durandum de sancto Portiano, qui vixit anno Domini 1330. Itaque durat illa ferè per annos centum & decem, qua florente Ottomanus ille Turcarum Imperator, & nominis Christiani infestissimus hostis exoritur: Monasteria in Occidente presertim, ubi hæc Scholastica vigebat, hac eadem ætate furiosè exstruuntur, crevitque hoc locustarum genus in immensum. Habuit hæc media Scholastica Albertum Magnum, tanquam primum parentem & authorem, qui Philosophiam illam prophanam, Aristotelicam dico, jam quidem in limen S. Theologiæ impudenter & temere à superioribus introductam, ipse in intima & adyta ipsa sacrarii Christi intromisit, illique in ipso illo templo principem lo-

F

cùm & primariam sedem collocavit. Superiores enim Scholastici Patrum quidem, sed Ecclesiasticorum duntaxat, dicta, ipsi sacro & divino Verbo exæquabant: (quandoquidem in toto P. Lombardo ne nomen quidem Aristotelis legitur) ipse verò, & qui ab eo profluxerunt, omnes scripta Aristotelis philosophi diuino ipsi Verbo ubiq; compararunt: adeo ut quæ vestigia exiguæ illius reverentiæ erga Dei verbum restabant, hoc seculo & à Media Scholastica prorsus exstincta, & ex hominum animis deleta perierint. Hinc fit, ut in istius ætatis scriptoribus exstet nomen ipsum *Aristotelis* aut *Philosophi* primo loco positum, scripta ejus demonstratione niti censeantur: quę autem verbum Dei docet, credulitate & probabili potiùs opinione teneri, quemadmodum quum alii plerique, tum verò Occan ille celeberrimus Scholasticus in Centilogio scribit, & sępissime respondet. Hinc Metaphysicorum Aristotelicorum libri ipsis augustiss. sancti Spiritus arcanis & Dei verbo sunt exæquati. Hinc denique evenit, ut qui illa ætate in Theologia Scholastica florere, celebrésque haberi vellent, in Aristotelis scripta vel Physica, vel Logica, vel Metaphysica commentationes accuratas ederent, ac in illis scriptis plus operæ & studii, quàm in ipsa sacra Scriptura ponerent. Hanc enim per transennam, ut ajunt; scripta verò Aristotelis tanquam proprium suæ professionis opus & ὑποκείμενον ex professo pertractabant. Ac quidem primus ipse Albertus summam philosophiæ scripsit: & in libr. Physicor. Aristotelis, lib.2. de Generat. & corrupt. lib.

lib. de Anima, de somno & vigilia, de insomniis commentatus est; itemque scripsit de plantis & vegetabilibus, ac de motibus animalium. Thomas Aquinas, qui Albertum præceptorem habuit, illius vestigia secutus eodem modo in Theologia tractanda versatus est: & sic deinceps alii. Hac ætate farragines illæ *de unitate formæ, de Unitate intellectus, de Universalibus, de Entitate, de Ideis* quæ sunt in Deo, *de realitatibus* sunt consutæ. Deinde istæ quæstiones, ut Philosophia prophana prorsus in articulis fidei regnaret, & omnia in istorum Christianorum scholis moderaretur, fieri cœptæ sunt: impiæ illæ quidem, sed anxiè tamē etiamnum hodie quoque inter istos vexatæ, *An Deus possit quoduis malum, etiam odium sui præcipere, & omne bonum prohibere, etiam amorem & cultum sui: An possit universalem naturam sine singularibus producere & conservare: An potuerit hunc Mundum etiam ab æterno meliorem, quàm fecit, condere: An tres personæ possint simul eandem naturam assumere: An hæc propositio, Deus est scarabeus, aut cucurbita, iam possibilis sit, quàm hæc, Deus est homo: An numerus personarum pertineat ad primam intentionem, an ad secundam: Utrùm ideæ in Deo sint practicæ an speculativæ: An in*

Deo sit intellectus agens & paßibilis : An anima Christi potuerit mentiri : An sibi meritus sit Christus : Utrùm Pontifex Romanus habeat majorem potestatem quàm Petrus,an parem : & cætera hujusmodi vel blasphema ipsa per se,vel quæ ad manifestam impietatem fenestram & viam aperiunt. Hinc Quot-libetariæ quoq; quæstiones ab istis propositæ. Hæc fuit igitur illius ætatis Theologia, & ingeniorum studia hujusmodi : scriptorum materia & occupatio talis,& tam à vera pietate aliena. Hæc ætas habuit Albertum Magnum, Thomam Aquinatem, Petrum de Tarentesia, Guillielmum, Episcopum Parisiensem, Durandum, Egidium Romanum, Hugonium Constantinopolitauum, Richardum de Mediauilla, Ioan. Scotum,nomine Duns, qui perpetuus Thomæ Aquinatis impugnator fuit : adeò utquod de Carneade & Chrysippo scribit Cicero,idē de isto & Thoma posit affirmari,nihil vel dicturum vel scripturum fuisse hunc Scotum,si nihil Thomas priùs vel dixisset vel scripsisset : tanta fuit istorum discordia fratrum. Habuit quoque hæc ætas Alanum de Insulis, Alexandrum de Alexandria, Nicolaum de Lyra, Augustinum de Ancona,Bonaventuram,Guilielmum Occanum,Durandum de sancto Porciano, cui postea Thomæ doctrina & sophistica displicuit, quasi omnis mali fons & caussa.

Sequitur *Nova* scholastica, id est, ultima,& pessima certè quidem istius Theologiæ ætas, quæ post

post Durandum cœpit ab Hereno de Bojo, Britone & Carmelita, illius Cyrilli nebulonis, qui Novū Evangelium scripserat, blasphemo discipulo, & ad sequentia tempora, magno Ecclesiæ malo, propagata est, id est, usque ad annum Domini 1514. quo primùm à M. Luthero everti cœpit, & ab iis qui postea sequuti verum Evangelium docuerunt. Hæc ætas longè fuit impudentissima. Nam quæ modestia in superiori & Media scholastica adhuc manserat, ne temerè de quibusdam ritibus & quæstionibus adhuc dubiis affirmaretur, ista ętate sublata est. Et de rebus etiam abditissimis & maximè arcanis, imò verò soli ipsi Deo notis magistraliter affirmari cœptum est, juxta illud vetus, Ἀμαθία μὲν θάρσος, λογισμὸς δ᾽ ὄκνον φέρει, id est, interprete Hieronymo; Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat. Denique impurior quævis doctrina, tanquam verissimus articulus fidei, publicè hoc seculo introducta est, privatim quidem quibusdam reclamantibus, quorum vel judicia contemnebantur, vel liberiores voces flaminis ipsis coërcebantur. Ergo pronuntiari & definiri cœpit de Papa ipso, quod antea tantùm quærebatur, licet absurdè, *Utrum Pontifex Romanus sit simplex homo, an quasi Deus: an participet utramque naturam cum Christo: de ejus potestate supra Concilium: de Virginis Mariæ immunitate à peccato: de altero signo in S. Domini Cœna laicis interdicendo:*

& ſic de cæteris. Planè enim & ſuperciliosè Magiſtri iſti determinarunt de iſtis quæſtionibus : ſed falſiſsimè,& in Deum ac Eccleſiam ipſam contumelioſiſsimè. Ergò,quod in Media Scholaſtica adhuc poſitum erat velut in quadam deliberatione ſeu quæſtione,fuit ab iſta decretum pro certiſsimo fidei Chriſtianæ articulo. Sic malum malo additum eſt,ut jam nihil penè iſta poſtrema Scholaſtica eſſe poſsit deterius, niſi univerſa Chriſtiana doctrina funditùs everteretur.Hæc ætas habuit Ioannem de Regno, Henricum de Vrimaria , Ioannem Capreolum,Petrum de Aliaco,Ioañem Gerſonem, Bernardinum Senenſem,Gabrielem Bielem, & ſimiles alios : ac tandem , Eckium illum ſophiſtam, ac Genebrardum impudentiſs. Monachos , vera eorum , qui in reprobum ſenſum à Domino traduntur,exempla. Porrò in eo Scholaſtica omnino omnis conſenſit , ut quidquid contra recepta & probata à ſe dogmata,ritusque, à Romana Eccleſia traditos , & jam invectas ſuperſtitiones , in verbo Dei ſcripto reperitur, omne illud variis diſtinctionibus , ſophiſmatis atque oppoſitionibus obrueret : denique hominum ſcripta divinis exæquaret. Ac tandem Philoſophiam humanam , inprimis autem Ariſtotelicam in ſupremo ſuæ Scholæ ac controverſarum quæſtionum dijudicandarum ac decidendarum gradu & throno tanquam reginam collocaret. Et tamen illa Pauli admonitio præceſſerat, *Videte ne quis ſit , qui vos deprædetur per Philoſophiam* : item & illa Tertulliani, *Philoſophi*

phi Patriarchæ hæreticorum: Sed & Hieronymi ipsius, *Mihi videntur AEgyptiorum primogenita, dogmata esse Philosophorum, quibus deceptos homines, atq; irretitos tenebant*, si modò ad Dei verbum, vel veteres Patres ista Scholastica attendisset. Et hæc quidem de Scholasticæ Theologiæ progresione, ac varia ætate & differentiis dicta sint. Ita de hac Theologia ejusque diversis ætatibus loquuntur *Dan.* lib. cit. c. 2 *Hospin.* de Orig error p. 98. *Alting.* Theol. Hist. Hoc. 1. de Theologia, & 2. de Scriptra, cum quibus conferri possunt *Anal. nostra* p. 14. & *scriptum German.* Wägweiser/ Par. I. p. 57.

[c] *Geneb.* l. cit. VVernherus, *juris Interpres, qui auditor juris consultorum Constantinopoli fuerat*, Lotarium Saxonē, *minus in bellis civilibus impeditum hortatur, ut lites præcipiat ex legibus Romanis judicari, & easdem Romæ & Bononiæ enarrari. Sola enim Græcia studia veteris illius doctrinæ, sicut & cæterarum fere artium, retinuerat, ut indicant commentarii in jus Romanum Constantinopoli scripti. Antea verò*, ut idem habet, *per 600. amplius annos Romanæ leges ex Italia exulaverant. Nam cùm eam Gothi & Longobardi occupâssent & la-*

cerâssent, patrias leges in illam intulerunt, Romanis legibus oppressis, & forma judiciorum mutata. Confer *Calvis.* a. Ch. 1200. *Buchbolc.* a. 1133. Hic *Irnerius*, sive *VVernherus*, vel *Guarnerius*, IURIS LUCERNA vulgò dicebatur. Bononiæ Ius civile profiteri cæpit annis 600. post Iustiniani tempora elapsis. Ex Schola postea ejus prodierunt viri doctissimi, (*Placentinus* præsertim, qui primus, in monte Pessulo jus docuit, & *Azo*: summam is ad omnes Codicis titulos scripsit) qui juris professionem in Italia conservârunt & in Galliam transplantârunt. Hanc revocationem & juris civilis restitutionem in annum Christi 1150. incidisse refert vir doctissimus *Valentinus Forsterus* I C. lib. 3. Hist. jur. Civilis Romani. Confer *Vrsp.* p. 278.

[*f*] Vel *confuso* potiùs; Ita enim *Avent.* annal. l. 6. p. 624. *Sub idem tempus* Gratianus *ille jus Pontificale dilaniavit atq;* confudit. *Etenim, uti est in nostris Bibliothecis sincerum, duas continet partes: prima, acta sunt universorum Conciliorum, quæ quidem recepta esse constat: altera, Constitutiones, Epistolas, rescripta, Maximorum Pontificum complectitur, ut quæq; gesta fuere, causæ, adsessores, testes, adductis locorum, temporumq; momentis, commemorantur.* *Buchol* ex *Martin. Polon. Trith.* ad an. Ch. 1151. Gratianus

Mona-

Monachus post Ivonem Carnotensem Decretorum opus, ex Veterum statutis, sanctionibus & scriptis composuit, quo juris Canonici studiosi hodie utuntur. Hoc opus Eugenius *Pontifex & approbavit, & in Academia publicè proponi mandavit.* Geneb. an. Ch. 1160. Gratianus *Bononiensis Monachus, rhapsodus libri Decretorum, quem & summo Pontifici confirmandum obtulit.* Confer *Chron. Ursperg.* p. 278. *Naucl. Gener.* 39. p. 192. b. De hoc *Gratiani Decreto* observa

I. Multa, ut dignitati Papali gratificari posset, ab eo mala fide citata esse, & adulterata. Hujus, criminis reus agitur à *Rainoldo* cont. Hart. p. 114. & 395. *A Genebrardo*, vide sup. Sec. XI. p. 336.

II. Ea, de Scriptura Sacra, contra primatum & anarchiam Pontificiam, de Baptismo, Eucharistia apud Gratianum extare testimonia, quibus Ecclesiæ Romanæ praxis è diametro repugnat. Magno ea studio collegit *Ioh. Hallerus*, Eccl. Bernens. Minister, an. Ch. 1572. & *author Catal. Test. verit.* l. 15. p. 507.

[g] Pontifex enim Romanus, cùm vidisset Iuri Civili non tantùm famam magnam, sed etiam summam admirationem esse natam, & ad ejus studia optima quæque ingenia se contulisse; suspecta hæc res fuit, novamque ei solicitudinem injecit, præsertim quòd viderit Imperatores hac ratione ad vetera jura in conferendis Episcopatibus ac Abbatiis,

tendere, ipsaque juris Civilis authoritas eveheretur, in contrariũ nisus, Canones, decreta, Synodorum, Pontificum præscripta, sedis Romanæ placita extollere cæpit, ipsisque legibus Imperatoriis, longè anteferre. Cumque in unum hæc omnia per Gratianum redigerentur volumen, operam statim dedit, ut authoritate sua hoc *Pludermentum delirissimum* (ita *Bibliander* noster appellavit Comment. in Lev.p.5.) Provinciis omnibus obtruderet. Vnde factũ mox, ut per Italiam, Galliam, Germaniam jus hoc Ecclesiasticum publicè & in Scholis legeretur, & in Dicasteriis exerceretur. Hęc causa est, quòd suam hic tum multi alii, tum Itali præsertim sedi Romanæ probare voluerint obedientiam & devotionem. Vnde tot Epitomæ, Compendia, Summę juris, &c. Et sanè, nisi temerariis Canonistarum conatibus obicem Deus posuisset Reformatione Ecclesiæ, nescio an ullum blasphemiæ genus excogitari posset, quod, ut palpum obtruderent Pontifici Romano, non eructâssent. Eo jam in assignandis ei Epithetis dementiæ sunt delapsi, ut ipsos tam crassæ phraseologiæ pudeat Iesuitas. Vide quæ de hac rescripsimus in nostro ὁδηγῷ P. I. p. 229. P. II. p 47.

[*b*] Cujusmodi fuit 1. *Daniel Morleye*, qui; *Baleo* teste, Centur. p. 229. ex *Lelando*; Mathematicæ artis cupiditate insolita tactus, animum ad Arabes, ea ætate inprimis eruditos, adjecit, quorum disciplina tunc latè in Hispania floruit. Profectus igitur Toletum, Arabum scrinia excussit, &c. Claruit an. Ch. 1190. 2. *Robertus Ketenensis*, qui peragratis Galliis,

liis, Italia, Dalmatia & Græcia, tum demum pervenit in Asiam : ubi non parvo labore ac vitæ suæ periculo, inter Saracenos, truculentissimum hominum genus Arabicam linguam ad amussim didicit. In Hispaniam postea navigio traductus, circa fluvium Hiberum, astrologicæ artis studio, cum Hermanno quodam Dalmata, magni sui itineris comite ac socio, se totum dedit. Floruit, an. Ch. 1143. *Bal.* 3. *Athelardus*, Bathoniensis Cænobii Monachus, qui & ipse quoque ampla Arabica spôlia ex Ægypto & Arabia in Angliam deportavit. *Bal.* p. 183. Vixit an. Ch. 1130 regnante Henrico I.

[*i*] Id quod operâ cum primis *Athelardi* Bathoniensis præstitum fuit, ceu diximus in Anal. nost. p. 256. & id ipsum confirmat l. cit.

[k] *Robertus* enim *Ketenensis*, Archidiacouns Papilonensis in Hispania, electus, pretio illico conducitur non exiguo, per Petrum quendam Cluniacensium Monachorum Abbatem; dum Adelphonsus, insignis quidam Princeps, Cauriensem urbem expugnavit; ut transferret ex Arabica lingua in sermonem Latinum Alcoranum, quod & opera ejus præstitum fuit; sed non ad mentem ubique authoris. Castigata superiori seculo Versio hæc fuit à *Bibliandro* nostro, & una cum aliis, contra Saracenorum deliria, scriptis, edita Basilieæ.

[*l*] Iuxta querelam *Ioh. Seldeni*, in Anal. nostris p. 256. propositam. Huc faciunt gravissima illa, gravissimi authoris, *Lud. Vivis* de caus. Corrupt. art. l. 5. p. 179. verba: ordine quædã recitabimus, quòd non semper occasio recurrat hanc reciprocandi ser-

ſerram, nec ubique consultum sit ad alios lectorem relegare authores. *Sed enim verò neq; hæc ipsa* (de Physica, prima Philosophia, cælo & generatione, ut ex præcedentibus colligitur) *Aristotelis volumina potuerunt intelligere, primum propter locutionem astrictam & ex brevitate obscuram: hinc propter intricatas & obliquas sententias: tum etiam ob immodicas subtilitates, quibus Aristoteles plerumq; non exacuit ingenia, sed perturbat, & frangit, tenebrasq;, & hallucinationem inducit aciei mentis, dum conatur minutias quasdam tenuiſſimas ostendere, & inutiles per se, & quæ intentionem obtutus ingenii subterfugiant, ac frustrentur: Non aliter, quàm si fila monstrare quis vellet rudentum illius navis, quam Myrmecides fabricatus est apicula contectam: vel dispunctiunculas Iliados, quæ nuce capiebatur. Tales sunt illius libri, Græcè quidem ut ab eo sunt perscripti, nam Latinos ita legimus, ut ænigmata audire te credas, non planum sermonem atq; explicatum, qualem inter se homines consueverunt usurpare. Dicet aliquis grave incommodum, sed ideo tolerabile*

quod

quod adjuvemur bonis Interpretibus ac explicatoribus ab Arabia usq; accitis: Quibus tandem? Versione Arabica, & commentariis Aben-rois, quem Philosophi de nostra Schola, qui post eum scripsère, ita sunt amplexati, ut pene authoritati Aristotelis adæquârint, nec solùm, qui longo post intervallo vixerunt; sed qui illius quoque ætate: quod factum est & ignorantia meliorum, & admiratione mercimonii lingua & sensis perigrini: ut gratiam ei conciliaret apud primos novitas, apud posteros vetustas, nomen est commentatoris nactus, homo qui in Aristotele enarrando nihil minus explicat, quàm eum ipsum, quem suscepit declarandum. Sed nec potuisset explicare etiam si divino fuisset ingenio, quum esset humano, & quidem intra mediocritatem. Nam quid tandem adferebat, quo in Aristotele enarrando posset esse probè instructus? Non cognitionem veteris memoriæ, non scientiam placitorum priscæ disciplinæ, & intelligentium sectarum, quibus Aristoteles passim scatet. Itaq; videns eum pessimè Philosophos omneis antiquos citare,

ut

ut qui nullum unquam legerit, ignarus Græcitatis ac Latinitatis, pro Polo, Ptolomæum ponit, pro Prothagora Pythagoram, pro Cratylo, Democritum, libros Platonis titulis ridiculis inscribit: & ita de iis loquitur, ut vel cæco perspicuum sit literam eum in iis legisse nullam. At quàm confidenter audet pronuntiare hoc aut illud ab eis dici, &, quod impudentius est, non dici: quum solos viderit Alexandrum, Themistium, & Nicolaum Damascenum: & hos, ut apparet, versos in Arabicum perversissimè ac corruptissimè. Citat enim eos nonnunquam & contradicit, & cum eis rixatur, ut nec ipse quidem, qui scripsit intelligat. Aristotelem verò quomodo legit, non in sua Origine purum & integrum, non in lacunam Latinam derivatum, non enim potuit linguarum expers, sed de Latino in Arabicum transvasatum. In qua transfusione ex Græcis bonis facta sunt Latina non bona, ut ille dicit, ex Latinis verò malis, Arabica pessima. Ad exempla jam pergit, quibus probat vitiosa, esse Averrois in Aristotelem, quem ne quidem intellexerit, commentaria, quæ recensere nimis esset fusum. Dolendum quidem fuit, Christianorum

Scho-

Scholas eum barbariei & linguæ Græcæ ignorantiæ cessisse locum, ut ab Arabibus suas mutuare coacti sint authorum Græcorum versiones. Injuriam tamen magnus ille vir facit Arabibus, quod existimet, Aristotelem, cæterosque veteris Philosophiæ Antistites, Arabes non ex Græcis transtulisse fontibus, sed Latinis rivulis. Certum enim est, florente Saracenorum Imperio, Philosophica studia, ita honorata fuisse à *chalifis*, ut non pauci fuerint, qui lautis ab illis conducti stipendiis, & unctis pellecti minervalibus, literas illas vel publicè tradiderunt, vel ex monumentis Græcis in sermonem Arabicum transvasârunt. Nec mirum est, translationes istas Textui originario examussim non semper respondere, cùm Interpretum non rarò vitio, & exemplarium varietate irrepsisse tam enormis inter *ἀρχέτυπα* & *ἔκτυπα* discerpantia videatur. Vide analecta nost. p. 255. De ipsa verò Philosophandi ratione apud, Arabes hujus, loci non est excutere, quàm rectè de illa sentiat Vi ves: Certum est plures alios, neque verò indoctos, esse, quorum benignius de eorum studiis Philosophicis est judicium. Vid *Analecta* p. 307.

[*m*] Quemadmodum enim & hoc, & præcedenti jam ævo, Theologia *Loquentium*, seu *Scholastica*, de qua prolixè agit Clariss. *Poc.* in Spec. Arab. & nos in *Hist. orient.* l. 2 c. ult in Arabum Scholis magno triumpho fuit grassata; ita ab iisdem à Christianis recepta, non simplicitatem tantùm Theologicam variis perplexitatibus involvit; sed & barbarismis, & asperis loquendi formulis infecit. Termini

ni enim, hæcceitates, entitates, quidditates, & si qui sunt alii, quibus castimonia Latinorum temeratur & violatur, ad Arabum blandè sonantes voculas æquipollentes sunt formatæ, vel potiùs deformatæ. Quo enim quis ad *Loquentium* illorum seu Scholasticorum Arabum propius accedere nisus est mentem, eò etiam pertinacius eorundem exprimendis verbis institit. Vnde tandem scabra illa & insulsa nata fuit Scholasticorum Latinitas. Hinc fortè est, quòd, idem *Lud. Viv.* lib.cit.p. 183. commemoret, etiam Thomæ Averroem Arabem multos præferre.

[n] Testatur enim *Trith.* (ut diximus, de *Petro Abelardo* Dialectico, qui vixit a. Ch. 1150.) quòd *Philosophia secularis sacram Theologiam sua curiositate inutili fœdare cœpit.* Et *Avent.* annal. lib.6.p.624. *Hisce quoq; temporibus fuisse reperio Rucelinum Britannum, Magistrum Petri Abelardi, novi Lycæi conditorem. Qui primus scientiam vocum sive dictionum instituit, novam Philosophandi viam invenit. Eo namque authore duo Aristotelicorum Peripateticorum genera esse cœperunt, unum illud vetus, locuples in rebus procreandis, quod scientiam rerum sibi vendicat; quã obrem* Reales *vocantur: alterum novum, quod eam distrahit,* Nomina-

minales *ideo nuncupati, quòd avari rerum, prodigi Nominum, atq; Notionum verborum videntur assertores.* Illorum antesignani *Thomas* & *Scotus*; Horum *Occamus, Marsilius, Joh. Buridanus.* Atque sic fundamenta & subsidia Theologiæ Scholasticæ hoc penè seculo concurrerunt omnia. 1. A *Damasceno*, cujus libri sub Eugenio III. primùm, seculo hoc adulto, in Linguam Latinam sunt translati, *Lombardus* mutuavit Methodum. 2. Ab Arabibus, quorum studiis hac etiam ætate fuerunt implicati; tum loquēdi genus habet, tum authoritates, 3. A Philosophis Christianis, Academicū ἐφ' ἑκάτερα disputandi modum & morem Tolle has plumas, & ridebis corniculam Æsopicam.

[o] Quo nomine celebratur 1. *Ioannes, Sarisburiensis*, de quo *Bal.* init. Centur. 3 p. 211. *quod ex primis fuerit, qui Britanniæ, post Theodori temporà, Græcam & Latinam linguam suæ puritati ac dignitati restituere laboraverit.* 2. *Odo de Ceritona*, Monachus Cistertiensis, qui Æsopum latinè reddidit, *Bal.* p. 221.

XI. *Monasticus* ordo magnas seculo hoc ex [a] ordinibus vel institutis, vel cōfirmatis, acquirit vires; candidati tamē vitę novę, regulis vix susceptis, voti immemores, resiliunt; voluptates se-

ctantur,divitiis inhiant, [b] superstitio-nem augent, splendida erigunt ædificia,adeoque præter Monachorum nomen nihil retinent. Unde Variæ Pontificiorum [c] hoc nomine excita querelæ. Non negamus interim, fuisse in claustris illis non paucos viros,pro ratione illius temporis [d] doctos, celebres,& meliori [e] ævo dignos.

[a] Cujusmodi sunt 1. *Ordo hospitalis S. Iohannis Baptistæ* in Hierusalem,sive *Teutonicorum militum D. Iohannis, Iohannitæ*, progressu temporis appellati sunt, *Rhodii*, ac *Melitenses equites* Initium refertur ad Imperium *Fulconis* Regis Hierosolymorum, qui moritur an. Ch. 1141. Alii verò originem ejus rejiciunt ad an. Ch. 1190. Cùm enim diuturna obsidione Ptolemais premeretur, dicitur quidam *Henricus* Walpot(*Fascic.temp.*p.76 a. *Raimundum* vocat,hominem misericordiæ operibus deditum) ut ægrotantium cura haberetur, ordinem hunc instituisse. Quem deinde statim approbârunt Fridericus, Imperatoris defuncti filius & alii, qui Legatos mox miserunt in Germaniam & Italiam ad Pontificem,ut confirmaretur,quod factū est a. Ch. 1201. die 22. April. à Pontifice *Innocentio III.* datus est ipsis vestitus albus cum nigra cruce.*Centur. Sig.* 237. Hic ergò *Hospitalariorum* ordo(superiori jam seculo, ut ibi diximus p. 339. institutus,post expugnatam Hierosolymam)confirmatur, augetur, & *Ioannitarum*

rum cognomento insignitur. Videatur *Hosp.* de Orig. Monach. p. 187. 2. *Dominicanorum*, seu *Prædicatorum*, quorum Pater est *Dominicus*, *Hispanus*, an. Ch. 1198. Confirmatur institutum ab *Honorio III.* an. Ch. 1216. Hi *Iacobitæ* vocantur à *Matth. Par.* *novum genus Prædicatorum, qui authore Innocentio Papa in Italia exorti, nihil proprii habuerunt, nec de crastino fuerunt soliciti.* 3. Ordo Monachorum *fratrum domus S. Trinitatis*, qui in Gallia circa an. Ch. 1199. incipit. 4. Ordo *mendicantium Augustinensium*, à VVilhelmo Parisiensi eodem ferè tempore inventus. *Chron. Belg. Fascic. temp.* p. 78. a. vocatur *VVilhelmitarum* Ordo, à *VVilhemo* olim Duce Aquilegiensi inchoatus. *Geneb.* ajt; *eos initium habere à Johanne Bono Mantuano, nomen à Guilielmo.* 5. Ordo *Templariorum*, sive militiæ Templi: ortum habuit a. Ch. 1118 Nam cùm latrones plurimi peregrinis insidiarentur, alios spoliarent, & alios trucidarent, *quidam commiseratione & pietate moti offerunt suam operam Patriarchæ Hierosolymitano in coercendis illis latronibus. Author hujus rei fuit* Hugo de Paganis, & Godefridus de S. Almaro. *Prima eorum professio fuit, ut viverent castè & piè, more Canonicorum, & pro consequenda remißione peccatorũ itinera tutarentur à latronibus, in securitatem peregrinantium.*

Exiguo ita ab initio orti brevi tempore munificentia Christianorum ad immensas divitias pervenerunt, ut cuivis regi in alendis exercitibus pares essent; *Tyr.* Confer *Geneb.* an. Ch. 1118. de ordine Militiæ templi seu Templariorum; Iohannitarum seu Hospitaliariorum; & Teutonicorum, qui ex utroque priorum mixtus erat. *Naucl.* etiam *Gen.* 27 p. 174. qui refert, *ex Hierosolymis quatuor ordines Cruciferorum originem duxisse.* Ordinem Canonicorum sepulchri Dominici, *qui sub Patriarcha primùm erant*; ordo militiæ S. Iohannis, nunc Rhodiorum, ordo Templariorum, ordo Teutonicorum: de quibus prolixius ordine agit. 6. *Carmelitarum* ordo, circa an. Ch. 1160. in Palæstina exortus in monte Carmel, quibus habitus Propheticus & pallium versicolor fuit. Quem tamen habitum post 60 annos ut luxuriosum, Honorius Papa ademit. 7. Ordo *Humiliatorum* incidit in an. Ch. 1162. cùm Imperator Fridericus Lombardiam vastaret. Plurimi enim facultatibus suis ejecti pro ijs recuperandis, induti vestibus albis Imperatori supplicant, &, voti compotes, hunc postea habitum retinuerunt. *Centur.* 8. *Præmonstratensium.* *In hac generatione*, scribit *Naucl.* Gen 38. p. 183 *circa annum Domini 1120. Ordo Præmonstratensis originem habuit, cujus loci & ordinis fundator* Norbertus *extitit. Refert Vincen-*

centius, quòd hic fuit Lotharingus genere, divitiis atq; facundia clarus, qui divino amore succensus, post posita seculi pompa, Presbyter est ordinatus, verbo prædicationis institit, nudus nudum sequitur Christum, quorundam etiam religiosorum moribus exploratis vitam inauditæ austeritatis assumsit, per aliquod tempus nudus incessit pedibus, etiam brumali rigore non destitit Verbum Dei spargere, & animas Christo lucri facere, denique Gelasius Papa cùm in Gallias venisset, ad hunc vir Dei Norbertus *nudis incedens pedibus accessit, animiq́; sui propositum pandens, licentiam seminandi Verbum Dei accepit, tandem à Papa Callisto commendatus est Bartholomæo, Laudensi Episcopo, quo protectore in loco* Præmonstrati, *divinitus inspiratus resedit, ibiq́; solitariam & religiosam vitam agere cepit, multosq́; fratres colligens, regulam S. Augustini suscepit.* Vide etiam p. 180. a. Et *Vrsperg.* p. 278. 9. Maria-orum; de quibus Geneb. *Anno 1190. 13. Cal. Decemb. auctoribus quibusdam civibus Bremæ & Lubecæ ordo Marianorum militum (ad Teutonico-*

rum formam) instituitur in Ptolemaide, magnis sumtibus ibi ædificato Xenodochio, in usum eorum, qui familiæ insererentur. Postea cùm numerus crevisset, ceu Colonias inde in Germaniam deduxerunt ad Christo subigendas Sclavorum & aliorum infidelium septentrionalium terras. 10. *Gilbertinorum*, quæ Secta utriusq; sexus ad Sempringamum in terra Lincolniensi a. D. 1148. à quodam *Gilberto* initium habuit. Vide *Bal.* Cent. p. 172. & *Hosp.* de orig. Mon. p. 184. Novi etiam ordinis author esse voluit *Rupertus*, Abbas Limpurgensis, qui piscium etiam, lacticiniorum, ovorum & vini usum tollere voluit. Sed multi ei restiterunt. Vide *Geneb.* an. Ch. 1119.

[*b*] Reperias licèt paucos quosdam, qui, minùs φιλόκαλοι, nullam externi apparatus gesserint curam; pulligine quinino, cilicio & fune magnam humilitatis, pietatis, ἀκτημοσύνης speciem præ se tulerint; Videmus tamen, utres plerosque fuisse inflatos, & turgidos, qui ambitione, hypocrisi, tyrannide ita erant suffarcinati, ut cæteris minutiis locum cedere nó potuissent. Vel solus *Dominicus* seculi hujus abortus, exemplo sit. Horret animus recensere; quæ cucullato isti Monacho à doctis pariter & plebejis Pontificiis paulatim fuerunt assignata munia. In multis pari cum Paulo, Gentium doctore, ambulat passu; in aliis parasangis aliquot præcurrit. Qua de re consuli dotest ὁδηγὸς noster P. 11.

II.p.275. De sævitia ejus, tyrannide, & belluino in bello contra VValdenses furore, suo etiam loco dicemus. Hæc verò quæ insania; Parietis instar dealbati foris nitere, intus verò hypocrisi repleri, rapinis & latrociniis?

[c] Quas quidē omnes h.l. afferre nihil attinet. Vno saltē atq; altero probabimus testimonio, sub Monasticę vitę prętextu, multos ad divitias aspirâsse, & amplissimos honores. De novo *Gilbertinorū* ordine, ejus castitate & pietate consulatur, ex Nigello, *Hosp.* l.cit. De *Hospitaliarijs Hierosolymitanis* refert *Tyrius*, quòd circa an. D. 1155. *superbire inceperint, præclaras ædes extruxerint, prædia emerint, decimas Episcopis dare noluerint, iisdémque multis modis molesti fuerint.* Vnde Patriarcha Hierosolymitanus Episcoporum testimoniis instructus in Italiam proficiscitur ad Pontificem, ubi tamen nihil impetrat, quia omnia ab Hospitaliarijs pecunia fuerūt corrupta. Dici enim nequit, quos brevi tempore hic ordo habuerit successus *Cùm hactenus,* scribit *Geneb.* a. Ch. 1130. *novem tantùm essent equites illius ordinis, ex eo tempore adeò excreverunt numero & opibus, ut ante 50. annos fuerint circiter 300: equites & infiniti penè fratres inferiores, quos vocabant* Servientes. *Nulla etiam erat regio Christianorum, à qua ipsi maximas possessiones dono non accipiebant.* Sic in

Germania etiam divitiis corradendis Monasteria avidiùs inhiabant, quàm voti & instituti ratio permitteret. De Vrspergensi Cœnobio scribit *Fel.Fab.* Hist. Suev.l.1.p.110. *ita ditatum fuisse, ut laborarent Monachi apud sedem Apostolicam, quatenus Præpositus eorum infulatus esset. Quo* (nam facilè parta, facilè dilabebantur) *obtento in temporalibus non multum prosperati sunt. Unde ævo nostro necessitate cogente vendiderunt multas possessiones, & alienaverunt bona à conventu, usque ad libros & calices, &c.* Dixeris, fuisse vota Monastica aucupia illicita honorum, & divitias consequendi certissima compendia. Vnde mirum non est, præ cæteris hoc vivendi genus plerisque placuisse. Si quos aliquando pietatis studium eò abripuit, necessitatis telum coëgit, aut mundi tædium suasit, quid hoc ad alios? Nihil ineptius videtur, quàm multis eam vivendi regulam præscribere, quam vel ipsi authores servatu difficilem sibi fuisse, sunt fassi. Novimus, non externis tantum corporum lineamentis, sed ingeniis quoque & naturæ propensione à se differre homines. Cur igitur ex nostra mensura & modulo aliis, de quorum viribus non satis nobis constat, Canones & leges figere eas laboramus, quas pauci aliqui singulari quodam Dei beneficio possident? Dantur, Dei gratiâ, & inter nos utriusque sexus non pauci, qui παρθενίαν sanctissimè custodiunt, quibus mundus

dus, & quæ mundana, imô & honestæ, atque adeò licitæ voluptates sordent. Lege verò constringere velle alios, eos etiam, qui verbum hoc non capiunt, extremæ dementiæ est: suo quisque ducitur genio. Quod ideo moneo, quia videmus novos hoc seculo magno numero Ordines, novis adstrictos votis & juramentis non prodiisse tantùm catervatim, sed publica Paparum confirmatione fuisse commendatos, bono quidem Ecclesiæ Romanæ non contemnendo, sed ratione parùm sana.

[d] Cujusmodi sunt 1. *Bernhardus*, natione Burgundus, nobili familia natus a. Ch. 1091. Abbatem egit in Clara valle. Sæpe ei oblati fuerunt honores Episcopales, quos semper declinavit. Moritur an. Ch. 1153 ætatis 63. circiter 20. Aug. in Divorum Catalogum refertur a. 1164 Vide *Naucl* gener. 29. p. 186 & *Plat.* in Pasch. II. qui de vita & scriptis ejus compendiosè loquitur. 2. *Petrus*, Cluniacensis Abbas, qui & ipse Romanā vidit tyrannidem, eam accusavit, & profligavit. 3. *Bernhardus*, Monachus Cluniacensis, qui cleri & Romanæ Curiæ totius vitia graviter depinxit. 4. *Rupertus*, Tuitiensis cœnobii, propè Coloniam, præpositus. Is inter eruditissimos hujus seculi refertur, circa an. Chr, 1125. 5. *Petrus*, Cantor Parisiensis, qui in Longipontis Monasterio senex mortuus est, anno Chr. 1197. 6. *Theodoricus*, S. Trudonis, Leodiensis Abbas, floruit an. Chr. 1120. 7. *Hugo*, natione Saxo, Abbas Sancti Victoris Parisiensis, unde & vulgò *Hugo de S. Victore* dicitur, moritur a. Ch. 1140. 8. *Richardus* de S. Victore, Scotus, vir doctissimus, & quoad ex-

ternam conversationem religiosus: vixit an.Chr. 1140. 9. *Gratianus* Monachus, de quo supra. 10. *Ekbertus*, Abbas S.Florini, Trevirensis Diœcesis, floruit circa an.Chr. 1160 aliquot Scriptorum author. *Anglia* præsertim, Monachos habuit multos, qui eruditionis laude claruisse dicuntur. 1. *Hereberthus Losinga*, ex Monacho natus Monachus, *vir celebratur tam divinarum, quàm secularium scientiis imbutus*, *Bal.* 2. *Stephanus Hardingus*, Benedictinus primò, deinde Cistertiensis Monachus. *Id.* 3. *Gilbertus*, Abbas VVestmonasteriensis, *doctrina & ingenio summis viris eo tempore æquari poterat. Id.* 4. *Florentius Bravonius*, Vuigorniensis Monachus, *homo utraq; disciplina, divina & humana opiparè præditus, maximum sibi ex editis opusculis doctrinæ comparabat nomen. Id.* 5. *Achardus*, Canonicus regularis, Augustiniensis. Ingentē per illos dies à vitæ integritate gloriam consequebatur, sed à variarum literarum notitia majorem. *Id.* 6. *Enchmerus* Dorobernensis, Abbas S.Albani. Philosophorum & Poetarum studiis initio, deinde verò maximè propagandæ authoritati Pontificiæ addictus. 7. *Athelardus Bathoniensis* Monachus, de quo suprà. 8. *Arnulphus* Concionator, Monachus *Anglus*, ut habet *Bal.* non, ut alii volunt, *Beluacensis*, & Abbas ad Burgum Petri, flagellum prælatorum Papisticorum, ut postea audiemus. 9. *Elmerus*, Monachus, vir præclarè eruditus, & fama celeberrimus.

10. *Gui-*

10. *Guilelmus Malmesburiensis*, Benedictinæ sodalitatis Monachus, aliâs Somerset dictus. Vir erat suo seculo in omni genere bonarum literarum planè eruditissimus; *Bal.* 11. *Osbertus Clarentius*, Monachus Fani Petri: *Id.* 12. *Robertus Salopiensis*, cui *Lelandus* & religionem tribuit & literas, quod *Bal.* Monachatum interpretatur, & sophisticas præstigias. 13. *Henricus Saltereiensis*, Salopiani etiam Monasterii Benedictinus. Purgatorii fulciendi ingeniosus artifex, & Aristotelicis studiis addictus. *Id.* 14. *Osbernus Claudianus*, seu Glocestriensis Monachus, eloquentiæ, artium cæterarum, ipsius imò Theologiæ solidioris laude clarus; *Id.* 15. *Nicolaus de S. Albano*, ejusdem Cænobii Abbas, propugnator immaculatæ B. V. conceptionis, strenuus *Id.* 16. *Andreas Victorius*, Canonicus Ordinis regularium D. Augustini, ad fanum Victoris, Lutetiæ Parisiorum, in omni liberali arte & Philosophia exercitatus. 17. *Radulphus de S. Albano*, Monachus & Abbas Cænobii illius, tam soluta, quàm ligata oratione inter suos excelluit, *Id.* 18. *Laurentius* Dunelmensis Cænobii præcentor, & Abbas postea VVestmonasteriensis, Poeta, Orator, Theologus. 19. *Radulphus* Eleemosynarius, Theologiæ Exegeticæ excultor. *Id.* 20. *Nicolaus Breckspeare*, Latinè *Hastefragus*, Reberti Monachi ac sacerdotis filius, ad culmen postea Pontificiũ, sub nomine *Hadriani IV.* evectus, qui in familiari cum *Iohanne Sarisburiensi* Anglo, amico veteri, colloquio, amicè insinuare solebat: *Ambire Pontificatum, esse Ro-*

mulo

mulo succedere in parricidiis, non Petro in pascendis ovibus, Id. 21. *Serlo Grammaticus*, Rhetor ac Poëta non contemnendus; Cistertiensis Monachus. 22. *Gulielmus Rhievallensis*, Monachus de Rusheforde, Cistercienfis ordinis, Historicus. Cæteros taceo, quos longa adhuc serie tum ex *Lelando*, tum ex aliis recenset *Baleus*. In Sexu quoque fœmineo, Monastico capistro illigato, nonnullæ commemorantur, quæ seculi sortem superâsse scribuntur, ut est 1. *Hildegardis*, quę multorum judicio Prophetissa, floruisse dicitur a Chr. 1170 præsentem partim illius ętatis clerum suis depinxit coloribus: partim etiam Monachos mendicantes, futuros demum, orbi delineavit. Epitomen vaticiniorum ejus habes *Cat. Test. Verit.* l. 15. p. 523. 2. *Mechtildis*, Bernhelmi, Abbatis Spanhemensis, soror Huic etiam vaticinia tribuuntur. Ex oraculis ejus (an forte alius? nec enim certò constat) est, 1. oritura in Germania, gravissima, propter religionem dissidia. 2. *Tunc Romanam Ecclesiam* (ejus verba sunt) *totaliter à fide Christiana apostaturam apertè, quæ alioquin per multa jam tempora ocultè apostataverat*, 3. Remansurum pauperem & afflictum cœtum in Germania, qui piè ac purè Deum colat; *Id.* p. 525. 3. *Elisabetha Germana*, Hildegardi familiaris, vixit an. Ch. 1150. Gravis ejus in prælatos Pontificios censura extat, Parisiis impressa. Sed & extra claustra Monastica viri nonnulli eruditionis laude seculo hoc eminuerunt 1. *Honorius* Augustodunensis

sis Ecclesiæ Presbyter & Scholasticus, in Sacris & profanis literis insigniter doctus ; an. Ch. 1120. 2. *Petrus*, Cantor Parisiensis, an. Ch. 1197. mortuus. 3. *Iohannes Sarisburiensis*, Anglus, qui objurgatorium cleri scripsit: a. Ch. 1150. vide sup. p. 97. 4. *Otho*, Frisingensis Episcopus, a. Ch. 1150. 5. Potho, Prumiensis Presbyter. 6. *Etmundus* Archiep. Cantuariensis. 7. *Petrus Blesensis*, Archiep Rothomagi. & alii plures, de quibus consulatur *Cat. Test. Verit.* lib. 14. 15. *Bal.* Cent. 2. 3.

[c] Quam quidem sortem tum plerisque eorum, quorum nomina expressimus, tum Bernhardo cumprimis obtigisse scriptores optant Reformati, quoties errata ejus excusant. Non male ; sobrie, tamen & sano sensu, θεοδίδακτος, vir ille, ab ipsis etiam Pontificiis (vide *Gaulth.* Tab Chronog. p. 667.) appellatur. Multa vidit & animadvertit, quæ fuliginoso illi, imò tenebricosissimo seculo accepta ferre non potuit Sedibus æthereis spiritus ille venit. Vt verò videas, quid exemplum possit & consuetudo, ipsum nunc Bernhardum in caligine hujus ætatis palpantem, eidem, splendida verbi Dei luce illustrato, & assidua Augustini lectione informato, opponemus. Seculi vitium est, quando *Serm.* 2. de Adv. sic B. Virg. compellat : *Domina nostra, Mediatrix nostra, Advocata nostra, tuo Filio nos reconcilia, tuo Filio nos commenda, tuo nos Filio repræsenta. Fac ò benedicta, per gratiam, quam invenisti, per præ-*

prærogativam quam meruisti, per misericordiam, quam peperisti: ut qui te mediante fieri dignatus est particeps infirmitatis & miseriæ nostræ, te quoque intercedente participes faciat nos gloriæ Beatitudinis suæ, Jesus Christus Filius tuus, Dominus noster. Et quod majus est, *Homil. 2.* de B.V. *Propterea curre Eva ad Mariam, curre mater ad filiam, filia pro matre respondeat, ipsa matris opprobrium auferat, ipsa patri pro matre satisfaciat. Scrutare scripturas, & proba quæ dico. Vis ne, ut & ego aliqua ex his testimonia hic inseram? ut pauca loquar de pluribus, quam tibi aliam prædixisse Deus videtur, quando ad Serpentem ajt:* Inimicitias ponam inter te & mulierem? *Et si adhuc dubitas, an de Maria dixerit, audi quod sequitur:* Ipsa conteret caput tuum. *Cui hæc servata victoria est, nisi Mariæ? Ipsa procul dubio caput contrivit venenatum.* Præclarè facit, quod Scripturis sibi hac in re certandum videt. Sed ut seculi consuetudini satisfaceret, & Mariæ triumphum (quod ipsum tamen quosdam Scriptores Pontificios malè habet, ut diximus *Thes. Phil.* p. 155.) assignaret, vim sacris literis facit easque, (ut vel hinc appareat, quàm sit periculosum,

ſum, fontibus Hebræis derelictis, rivulos conſulere) τῇ ὑποθέσει δουλεύειν invitas cogit. Alius, & multum ab hoc lucubrante (noctis enim filiæ ſunt tres illæ Conciones) mutatus *Bernhardus* occurrit, *Epist. 174. ad Canonicos Lugdunenſes.* Cùm enim novum illi B. Virgini feſtum dicare vellent, graviter eos reprehendit. Nihil juvabat prætextus, *valde honorandam eſſe matrem Domini: judicium enim requirere honorem reginæ*, monet. *Virgo regia*, addit, *falſò non eget honore, veris cumulata honorum titulis, infulis dignitatum.* Scripturæ & Eccleſiæ vox eſt, cùm ſpem nos noſtram collocare jubet in ſponſo, non verò invigilibus. *Cor ſponſæ*, inquit; *non eſt in vigilibus, ſed in Domino fiduciam habens. Minus vigilanter id obſervârunt Corinthii, quum ſecederent, dicentes: Ego ſum Cephæ. Quoniam, inquit, in me ſperavit liberabo eum. Non in vigilibus, non in homine, non in Angelo, ſed in me, inquit, ſperavit, liberabo eum: nihil boni niſi ex me expectans. Cuſtodia non modò ex me, verùm etiam per me fiat neceſſe eſt.* Serm. 15. in Pſal. 91. p. 91. tota. Conſuetudinis verò κέλευσμα, Homil. 2. de B. V. p. 33. *ô quisquis te intelligis in hujus ſeculi profluvio magis inter pro-*

procellas & tempestates fluctuare; quàm per terram ambulare; ne avertas oculos à fulgore hujus sideris, si non vis obrui procellis. Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum: respice stellam (de hac fallacia παρεξηγησείας, quâ *stellam Maris* voce Hebræa *Miriam* exprimi volunt, actum est in ὁδηγῷ P.II. p.182.) *voca Mariam. Si jactaris superbiæ undis, si ambitionis, si detractionis, si æmulationis; respice stellam, voca Mariam. Si iracundia aut avaritia, aut carnis illecebra naviculam concusserit mentis, respice ad Mariam. Si criminum immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confusus, judicii horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitiæ, desperationis abysso, cogita Mariam, &c. Ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuis, ipsa duce non fatigaris.* Eadem ratio est reliquorum quoque fidei dogmatum. Nonne dolendum sit, quòd is, qui de merito Christi (quod solum, vel Ignotum, vel contemtum, Gentiles Iudęos, Turcas aliam purgandi se à peccatis, adeoq; ignem illũ excitandi, viam quærere coëgit, ut prolixè, tanquam rem scitu valde necessariam, probavimus, in ὁδηγῷ nostro P.III p.358.) de perfecta, & gratuita Iustificatione

tione hominis coram Deo clariora facit verba, quàm qnæ cum fictitio illo igni purgatorio subsistere posint; in eos tamen, qui purgatorium negant, tam acerbè invehitur? Imò, qui ex Scriptura didicit, tria tantùm esse hominum receptacula; *Cælum, in quo soli beati: terram, ubi mixti: infernum, ubi soli mali*; ex eadem; sed torta, ut seculi consuetudinem sequeretur, quartum addit. *Non credunt autem*, scribit contra Petrobrusianos, Serm. 66. in Cant. *ignem purgatorium restare post mortem, sed statim animam solutam à corpore, vel ad requiem transire, vel ad damnationem. Quærant ergò ab eo qui dixit: quoddam peccatum esse, quod neque in hoc seculo, neque in futuro remitteretur; Cur hoc dixerit, si nulla manet in futuro remissio purgatióve peccati?* Discant nunc; ἐν παρόδῳ; tanti viri exemplo emendati, nostri Theologiæ Studiosi, suum Linguæ sanctæ deferre honorem! Ejus certè ignorantia toties Bernhardo fraudi fuit, toties eum ad avia & devia abripuit, ut vel sola Scripturarum aut Phrasium Hebraicarum παρερμηνεία, & (ut suprà monuimus) immoderatum Mariæ cultum pepererit, & ignis quoque Purgatorii terrores exacuerit. Quid enim Phrasis illa: neque in hoc, neque in futuro seculo; sibi velit, & quòd omnem planè remissionis

spem excludat, nôrunt illi, qui vel obiter literas Hebraicas salutârunt.

Quos, tempore Bernhardi, Roma habuerit Pontifices, jam jam monebimus. Omne studium, omnis cura eorum in augenda erat authoritate, & absoluto dominio. Vix cuiquam contra mutire licuit. Qui Papam in gravissimo versari videbant errore, officii eum monere religioni duxerunt: paucis exceptis, quorum ora obthurari non poterant. Cæterorum labra fulminibus suis compescebat. Omnium rerum examē ad tribunal suum trahebat. Atque huic etiam consuetudini, sui immemor, nonnunquam, succubuit Bernhardus. Cùm ex Scripturis graviter & nervosè, animo excelso planè atque invicto, contra Lugdunenses Monachos probâsset, malè conceptionis B.V. immaculatæ festum institui, tandem, ubi ἐπινίκιον jam esset canendum, causam quasi deserit, & ad sedem Romanam devolvit. *Nam*, inquit, *si sic videbatur, consulenda erat Apostolicæ sedis authoritas, & non ita præcipitanter, atq; inconsultè paucorum sequenda simplicitas imperitorum.* Et clariùs paulò pòst. *Quæ autem dixi, absq; præjudicio sanè dicta sint sanius sapientis. Romanæ præsertim Ecclesiæ authoritati atq; examini totum hoc, sicut & cætera, quæ ejusmodi sunt, reservo, ipsius, si quid aliter sapio, paratus judicio emendare.* Ita consuetudo loqui coegit hominē aliàs satis cordatum

datum. Vbi verò ad se rediit, & mente fuit magis composita, Papæ authoritatem non flocci fecit. *Opponi & anteponi posset*, scribit Epist. 7. p. 1161. *Romani Pontificis, tanquam gravior, authoritas, &c. Talis potiùs proferatur, cujus omnino fas non sit authoritati contradicere. Certè summus ille Pontifex, qui per sanguinem proprium solus & semel introivit in sancta, æterna redemtione inventa terrifica voce denuntiat in Evangelio, &c.* Item: *Num quid ideo malum esse desiit, aut minoratum est, quia Papa concessit?* Ipsum Eugenium, quibus compellet verbis, uno & altero probatum ibimus specimine: *Is modus,* scribit lib. 1. de consid. ad. Eugen. p. 1522. *qui frequentatur, execrabilis planè, & qui non dico Ecclesiam, sed nec forum deceret. Miror namq; quemadmodum religiosæ aures tuæ audire sustinent hujusmodi disputationes advocatorum, & pugnas verborum, quæ magis ad subversionem, quàm ad inventionem proficiunt temeritatis. Corrige pravum morem, & præcide linguas vaniloquas, & labia dolosa claude.* Item p. 1519. *Stetisse lego Apostolos judicandos, sedisse judicantes, non lego. Num quid servus ejus-*

modi erat Paulus,ad quem,de toto orbe confluebant simoniaci, sacrilegi, concubinarii, incestuosi; & istiusmodi monstra hominum,ut obtineant honores Ecclesiasticos, vel retineant? sicut nempe ad Papam; p. 1517. *Verùm,quando docemus populos? meditamur in lege? Perstrepunt in palatio Leges, sed Justiniani,non Domini. Qua mente obsecro, sustines coram te semper silere illam; garrire istas? &c. In criminibus saltem, non in possessionibus potestas vestra. Quid falcem vestram in messem alienam extenditis? Habent hæc infima & terrena judices suos,* Lib. 2. de consid. ad Eug. Pap. *Non sceptro tibi opus est, sed sarculo,* exemplo Prophetico. *Episcopi nomen non dominium, sed officium sonat. Esto,ut alia quacunque ratione hæc tibi vendices,sed non Apostolico jure. Planum est, Apostolis interdicitur dominatus. I, ergò tu, & tibi usurpare aude,aut dominans Apostolatum; aut Apostolicus, dominatum, &c. Forma Apostolica hæc est: Dominatio interdicitur, indicitur ministratio. Ovibus non dominaberis. Et nunc audi canticum meum, & minus suave,*

ve, sed salutare. Et iterum lib. eod: *Domabis lupos, sed ovibus non dominaberis, pascendas utique, non premendas sucepisti.* Lib. 3. *Præsis, ut prosis: præsis, ut fidelis servus, & prudens, quem constituit Deus super familiam suam. Ad quid? ut des illi escam in tempore, hoc est, ut dispenses, non ut imperes. Hoc fac, & dominari ne affectes hominum homo, ut non dominetur tui omnis injustitia.* Item: *Facitis hoc quia potestis, sed utrum & debeatis, quæstio est. Oves quid capiunt? dæmonum magis pascua hæc, &c. Evangelizare pascere est. In sericis successisti Constantino, non Petro. Considera te non dominum Episcoporum, sed unum ex ipsis. Mutilantur Ecclesiæ, quod Romanus Episcopus omnem potestatem trahat. Sciant Ecclesiæ præfecti, se medicos esse, non dominos.* Hac contra Pontificē παῤῥησίᾳ utebatur Bernhardus, ubi consuetudine in transversum raptus non fuit. Quid Scripturæ sacræ magnus ille vir tribuerit, non uno Operum loco indicat. *Ubi necessitas non est, inconvertibilia maneant Patrum decreta; ubi tamen Deo contraria non præcipit homo. Nam de quibus Scriptura authentica, nec præceptor expe-*

ctandus, nec prohibitor auscultandus. *Tract. de praecept. & dispens.* Nihil ei Majorum praescribere potuit exemplum. *Recedant*, inquit, *à me & à vobis, qui dicunt; Nolumus esse meliores, quàm patres nostri*; *Epist.* 91. ad Abbates Suessione congregatos. Quibus Conciliis interesse desiderârit, ibidem clarè & praeclarè monet: *Illo praesertim Concilio, in quo non hominum traditiones, obstinatius defensantur, aut superstitiosius observantur: sed diligenter humiliterq; inquiritur; quae sit voluntas Dei bona, & bene placens, & perfecta. Illuc toto desiderio feror, devotione immoror, condelector amore, inhaereo consensus aemulatione persisto.* Varia vidit Scripturae Sacrae effecta, de quibus prolixè agit, *serm. de multiplici util. verbi Dei* p. 562. *Beati enim, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Vultis nôsse, quàm beati? Primum quidem sonans in auribus animae vox divina conturbat, terret, dijudicatq; sed continuò, si bene adverteris, vivificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat. Deniq; & cibus noster est, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies, resurrectio quoq; & consummatio nostra. Nec mireris, quod ver-*

verbum Dei jam nunc inveniatur omnia in omnibus esse, quantum spectat ad justificationem, siquidem & futurum est omnia in omnibus ad glorificationem. Audiat & illud peccator, & conturbabitur venter ejus: à voce illa carnalis anima contremiscet. Omnia námq; cordis secreta rimatur atq; dijudicat sermo vivus & efficax, cordium atq; cogitationum perscrutator. Unde et licèt mortuus in peccato, si audieris vocem filii Dei, vives. Sermo enim, quem loquitur, spiritus & vita est. Si cor tuum induratum est, memento Scripturæ dicentis: Emittet verbum suum, & liquefaciet ea. Et item: Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Si tepidus es, & evomi jam formidas, non discedas ab eloquio Domini, & inflammabit te: quia colloquium ejus ignitum valde. Quòd si tenebras ignorantiæ plangis, diligenter audi, quid loquatur in te Dominus Deus, & erit lucerna pedibus tuis verbũ Domini, & lumen semitis tuis. At fortassis tantò amplius doles, quantò clariùs peccata etiam minima illuminatus agnoscis; sed sanctificabit te pa-

ter in veritate,quæ est utiq; sermo ejus,ut inter Apostolos audire merearis. Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Jam verò cùm laveris manus tuas,ecce paravit in conspectu tuo mensam,ut non de solo pane vivas, sed ex omni verbo,quod procedit de ore Dei, & in fortitudine cibi illius, curras viam mandatorum ejus. Ubi si consistunt adversum te castra,& prælium tentationis insurgit, arripe gladium Spiritus, quod est verbum Dei, & in eo facilè triumphabis. Quòd si fortè (ut est certaminis consuetudo) contigerit aliquando vulnerari,mittet verbum suum, & sanabit te,& eripiet te de interitionibus tuis; ut in te quoq; impleatur, quod ajt centurio,cujus fides tam magnificè commendatur: Domine,inquit, dic tantum verbum, & sanabitur puer meus.Sed & si titubas adhuc,confitere & clama: Mei autem penè moti sunt pedes,penè effusi sunt gressus mei, & in verbis suis confirmabit te: ut experimento discas, quoniam verbo Domini cœli firmati sunt,& spiritu oris ejus omnis virtus eorum. In his atq; hujus modi persevera,in tali-

talibus jugiter exercere, donec jam dicat Spiritus, ut requiescas à laboribus tuis. In hoc verbo quiesces dulciter, ac suaviter soporaberis, donec veniet hora, cùm omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem ejus, & procedent, &c. Vides quid à Bernhardo, θεοδιδάκτῳ, expectare possimus? quàm dextrè nos doceat πανοπλίαν illam, verbi Dei, ad quoslibet hostium nostrorum assultus tractare? Quod genus morbi excogitari potest, afflictionis, aut calamitatis, cui, ipso judice Bernhardo, in hoc κοινῷ τῶν ψυχῶν ἰατρείῳ medicina non sit parata? Neque vero in privato tantùm morum examine ad Biblia ille nos rejicit; in doctrinæ quoque scrutinio libertatem sibi darit vult, *abundandi in Scripturarum sensibus.* Vnde Epist. 77. *Abundet in suo sensu qui vult quantum vult, dummodò nos patiatur in Scripturarum sensibus abundare, &c.* Hæc promto gratoque animo ab eo excipimus, & ô quàm vellemus traditionum caligo lumen sæpe Scripturæ in eo non sustulisset! quod tamen, ut præfati sumus temporis injuriæ adscribimus.

Vidit suo jam seculo, magno constare sanguine expeditionem Hierosolymitanam: suis tamē consiliis & exhortationibus, plures armavit, quàm ipse nonnunquam Pontifex. Quod enim hic propter varia cum Imperatoribus & Principibus Im-

perii dissidia, tentare non fuit ausus, Bernhardi authoritate, quæ ubique longè maxima fuit, impetravit: ut suo loco dicemus.

Vidit *Bernhardus*, non omnes esse Monachos, qui cucullati cluent. Multorum exemplo expertus est, faciliùs esse vovere, quàm votis respondere. Vnde tot ejus de Monachatu, & Monachis querelæ. *Apolog. ad Guilel. Abbatem*: *Miror unde inter Monachos tanta intemperantia in commessationibus & potationibus, in vestimentis, in lectisterniis, equitaturis & construendis ædificiis inolescere potuit: quatenus ubi hæc studiosius, voluptuosius atq; effusius fiunt, ibi ordo melius teneri dicatur, ibi major putetur religio. Ecce enim parcitas putatur avaritia, sobrietas austeritas creditur, silẽtium tristitia deputatur. E contrà, remissio discretio dicitur, effusio liberalitas, loquacitas affabilitas, cachinnatio jucunditas, mollities vestimentorum & equorum fastus, honestas; lectorum superfluus cultus munditia. Cumq; hæc alterutrum impendimus, charitas appellatur.* Et iterum: *Nihil de Scripturis, nihil de salute agitur animarum; sed nugæ & risus, & verba proferuntur in ventum. Inter prandendum*

dum quantum fauces dapibus, tantum aures pascuntur rumoribus, quibus totus intentus modum nescias in edendo. Interim autem fercula ferculis apponuntur, & pro solis carnibus, à quibus abstinetur, grandia piscium corpora duplicantur. Cumq; prioribus fueris satiatus, si secundos gustaveris, videberis tibi necdum gustâsse pisces. Tanta quippe accuratione & arte coquorum cuncta apparantur, quatenus quatuor aut quinq; ferculis devoratis, prima non impediant novissima, nec satietas minuat. Palatum quippe dum novellis seducitur condimentis, paulatim dissuescere cognita, & ad succos extraneos, veluti adhuc jejunum, avidè renovatur in desideria. Venter quidem, dum nescit, oneratur: sed varietas tollit fastidium. Quia enim puras (ut eas natura creavit) epulas fastidimus, dum alia alijs multifariæ permiscentur, & spretis naturalibus, quos Deus indidit rebus, quibusdam adulterinis gula provocatur saporibus: transitur nimirum meta necessitatis, sed necdum delectatio superatur. Quis enim dicere sufficit quot modis (ut cætera

ta-

taceam) sola ova versantur & vexantur, quanta studio evertuntur, subvertuntur, liquantur, durantur, diminuuntur, & nunc quidem frixa, nunc assa, nunc farsa, nunc mixtim, nunc sigillatim apponuntur? ut quid autem hæc omnia, nisi ut soli fastidio consulatur? Ipsa deinde qualitas rerum talis deforis apparere curatur, ut non minus aspectus, quàm gustus delectetur: & cùm jam stomachus crebris ructibus repletum se indicet, nec dum tamen curiositas satiatur. Sed dum oculi coloribus, & palatum saporibus illiciuntur, infelix stomachus cui nec colores lucent, nec quem sapores demulcent, dum omnia suscipere cogitur, oppressus magis obruitur, quàm reficitur. Jam verò de aquæ potu quid dicam, quando ne ullo quidem pacto vinum aquatum admittitur. Item: *Videas uno in prandio ter vel quater semiplenum calicem reportari, quatenus diversis vinis magis odoratis, quàm potatis, nec tam haustis, quàm attactis, sagaci probatione & celeri cognitione, unum tandem è pluribus, quod fortius sit, eligatur.* Ib. *Mentior si non vidi Abbatem, sexaginta equos*

quos & amplius in suo ducere comitatu. Dicas, si videas eos transeuntes, non patres esse Monasteriorum, sed dominos castellorum; non rectores animarum, sed Principes provinciarum, &c. Hæc, inquam, *Bernhardus* omnia animadvertit, censurâ notavit, indeque, dubio procul, collegit, difficilius esse id, à multis sine discrimine extorquere, quod paucorum duntaxat est, speciali privilegio; quàm unum omnibus aptare capitibus pileũ. Ipse nihilominus *Bernhardus*, quia eò vixit seculo, quo Monachatus summo in honore fuit habitus (neque verò mirum: eo namque tempore pro Pontificis authoritate & dominio, omnes certabant: armis quidam, cæteri multiplici devotione, vel superstitione potiùs) ad ejus propagationem non parùm contulit. Vnde Monasteriorum amplius 160. pater dicitur. His ergo, aliisque de causis dicimus, *Bernhardum meliori seculo esse dignum.* Quòd in aliis, articulo præsertim de libero arbitrio, fide justificante, adeoque ipsa justificatione suum facere allaborant Pontificii, *Gaultherius* cumprimis, in Tab. Chronog. aërem verberant. Vix enim quisquam ab *Augustini* tempore de fundamentali hoc dogmate, & planè ἀκρογωνιαίῳ Christianismi λίθῳ plenius, aut solidius scripsit, quàm ipsus ille. Quoties imputatã ille Christi justitiam, quam tanquam peregrinam conviciis variis exagitant adversarii nostri, urget, propria spoliatus? *Porrò,* scribit, *mors Christi morte*

te fugatur, & Christi nobis justitia imputatur; Serm. ad mil. templi c. 11. Et Ep. 190. *Assignata est homini aliena justitia, quia caruit suâ: satisfactio unius omnibus imputatur.* Serm. 61. in Cant. *Domine memorabor justitiæ tuæ solius: ipsa est enim & mea. Nempe factus es mihi tu justitia à Deo. Numquid mihi verendum ne non una ambobus sufficiat? Non est pallium breve, quod non potest operire duos: justitia tua in æternum & me & te pariter operiet largiter & larga, & æterna justitia.* Hæc, & si quæ sunt alia, hujus κόμματ☉ dicta, cur reliquit Iesuita Gaulth. intacta, nisi quòd vidit, infeliciter his contra nos pugnari telis. Quid? quòd, ne Bernhardi authoritate destitui videatur, id ipsum ex eo contra nos magno conatu assertum it, quod strenne hactenus adversus Pontificios Theologi nostri defenderunt, veram nempe fidem, ab efficaci operum ἐνδείξει non posse separari. Bernhardi verba à Iesuita ex Serm. 24 in Cantica sunt: *Quid dividis actum à fide? Iniquè dividis, fidem perimens tuam. Nam fides sine operibus mortua est. Munus mortuum offers Deo? Si enim quædam anima fidei, ipsa devotio est, quid fides, quæ non operatur ex dilectione, nisi*

nisi cadaver exanime? Et rursum; *Mors fidei est separatio Charitatis. Credis in Christum? Fac Christi opera, ut vivat fides tua. Fidem tuam dilectio animet; probat actio, non incurvet terrenum opus, quem fides cælestium erigit.* Atque hoc ipsum velle Theologiam Reformatam, diximus P.III.όδ.p.217.

XII. Restat status *Ecclesiæ*; quem exulceratum fuisse, & luctuosum, vel hinc constat, quod viri magni, Antichristi [a] adventum instare palam sint fassi, tot, sine dubio, [b] prodigiis, dissidiis, [c] aliisque, tum [d] in Doctoribus, tum in doctrina [e] observatis characteribus, inducti.

[a] Calvis. an.Ch. 1106. *Celeberrima fama tum temporis in Ecclesia fuit, futurum brevi tempore, ut Antichristus revelaretur, ut habet Baronius hoc anno. Unde apparet Antichristum tum temporis sedisse in Ecclesia, sed non fuisse revelatum, quod tempus revelationis ejus non fuisset completum, aliâs facilè eum agnovissent in Hildebrando, Urbano, Paschali & sequentibus, qui se super omnia, quæ sunt in mundo, extollebant,*

bant, sed nemo tum credere poterat, Papam esse Antichristum. Baronii verba an. Chr. 1106. S. 26. sunt: *Quod pertinet ad Antichristum: fuit quidem opinio non vulgarium virorum, Antichristum hoc fore seculo revelandum, & inter alios Norberti, viri temporis hujus fama celeberrimi, de quo ista S. Bernhardus, Ep. 56. ad Gaufridum, Carnotensem Episcopum. Cùm ante hos paucos dies ejus faciem videre, & de cælesti fistula, ore videlicet ipsius, plurima haurire meruerim; hoc tamen ab ipso non audivi: Verùm de Antichristo cùm inquirerem, quid sentiret, durante adhuc ea quæ nunc est generatione, revelandum illum, certissimè se scire protestatus est. At cùm eandem certitudinem unde haberet, sciscitanti mihi exponere vellet; audito quod respondit, non me illud pro certo credere debere putavi. Ad summam tamen hoc asseruit, non visurum se mortem, nisi prius videat generalem in Ecclesia persecutionem.* De Paschali etiam Papa ex alio commemorat, *quòd, dum in itinere positus, Florentiam pervenisset, de adventu Antichristi proximè futuro, fama fuerit sparsa.* In ejusdem vita scribit *Platina*, *Florentinum Episcopum affirmare solitum, Antichristum natum esse*; Sed ab ipso ei Papa silentium fuisse imperatũ. Noli mirari, in grassante quoq; Papatu nonnullos fuisse, qui, quamvis Antichristi tempora instare,

ſtarę, imò continuare, facilè obſervârint, non viderint tamen, hoc monſtrum Papam eſſe. Idem enim de Meſsia uſu veniſſe apud Iudæos certum eſt. Ieſum Nazarenum, mundi Servatorem illi, vel ſtupidi ignorabant, vel procaces negabant. Sed, quia omnia Prophetarum oracula impleta jam fuerunt, ne vulgus quipem diffiteri poterat, aut exhibitum eſſe Meſsiam, aut in momenta expectandum. Vnde quemlibet obvium, poſt Chriſti aſcenſionem, hoc nomine amplectebantur. Sunt hoc occulta Dei judicia, quę mirari potius religiosè licet, quàm curiosè rimari.

[b] Vide ſup. p. 2. quibus adde *Plat.* in Paſch. II. p. 178. *Chronic. Vrſp.* p. 263. *Sigon.* lib. 11. p. 279. lib. 14. p. 325. lib. 15. 346. 353. quibus, ut initio hujus ſeculi monuimus, non parùm orbis terrebatur: ſolus fermè Papa naturæ ea curſu excuſavit.

[c] Vnde *Carol. Sigon.* de reg. Ital. l. 15. p. 358. ait, *hæc tempora tetris hominum flagitiis, & diris populorum inimicitiis propè fuiſſe infamia.* Confer *Catal. Teſt. Verit.* lib. 15. p. 578. Atq. de his ordine erit agendum.

A. Ampliſsimam litium ſegetem ager oſtendit Romanus. Romæ enim tot *propter ſedem & dignitatẽ Papalem* orta fuerunt diſsidia, bella, & cædes, ut difficile ſit credere, Spiritum ſanctum eum locum, cui ſpeciale promiſit patrocinium, tot expoſitum voluiſſe impietatibus, & invaſionibus. Exemplo ſunt 1. *Calixtus, & Mauritius Burdinus*: illum Romani, hunc Imperator Papá eſſe voluit. Cúmq;

hic ab illo Sutrii caperetur, in camelo aversus per totam urbem traducitur, tandémque in Monasterio Casinensi vinctus detinetur. Facta sunt a. Chr. 1121. vide *Chron.Ursperg.*p. 262. *Onuph.*p.90. 2. *Lambertus*, Episcopus Ostiensis, & *Theobaldus*, Presbyter Cardinalis. Mortuo enim Calixto, Cardinalium studia dividuntur, duóque Pontifices eliguntur. Ille *Honorius II.* hic *Celestinus II.* est appellatus. Lambertum Bononiensem intrusisse dicitur Leo Frangipanis; *Calvis.* Celestinus, plerisque ad Honorium accedentibus, sponte se abdicavit. *Honorius autem,* scribit *Sigon.* lib. 10. pag. 258. *cùm ne ita quidem suam probari electionem ab omnibus intelligeret, post duodecim dies, convocatis Cardinalibus* (quorum sibi benevolentiam antè comparabat: *Calv.*) *insignia ultrò deposuit, & se item honore abdicavit.* A quibus postea denuò eligitur. 2. *Gregorius* Cardinalis, & *Petrus*, Petri Leonis filius. Mortuò enim an. Chr. 1130. Honorio II. de novo creando Pontifice ita consentiunt, ut eligatur in templo D. Marci. Sed, populo tumultuante, qui pecunia corruptus erat; Cardinales in templum Marci venire non possunt, ideo conveniunt & eligunt Gregorium Cardinalem, quem vocant INNOCENTIUM II. Reliqui Cardinales congregati in templo D. Marci Petrum eligunt, Petri Leonis filium, potentissimum in urbe Roma: eúmq; nominant ANACLETUM II. Schisma hinc enatum nefandissimum. *Innocentius* annos sedit 13. menses 7.

Ana-

Anacletus verò annos 7. mens. 9. Sed *Anacletus*, quòd potentia prævaleret, Innocentium urbe & Italia ejecit, & ad omnes Imperatorem, Reges & Principes scribit de sua electione, nemo tamen ei respondit. Ideo *Innocentium* anathemate ferit, & ut haberet, qui se agnosceret Papam Romanum, *Rogerium* Siciliæ & Apuliæ Ducem creat Regem: *Innocentius* contra, qui in Galliam fugerat, ibidem *Anacletum* anathemate ferit. De quo anathemate scribit etiam *Vrsperg. chron.* p. 279. Pleniùs hoc schisma describitur à *Baron.* an Chr. 1130 qui factiosorum utrinque studia & nomina accuratè depingit. Deprædationibus omnia exponebantur. *Sigon.* sub Lothar. III. pag. 261. vocat *dissidium, quo vehementer non tota solum Italia, sed universa fermè etiam Christiana laboravit Respublica. Innocentij* partes Bernhardus sequebatur, ut *Vrsperg.* habet p 277 & *Sigon.* l. cit. Anno Ch. 1139. Leonis asseclæ συνοδικῶς à mille penè Episcopis damnantur; *Vrsp.* p 281. 4 *Gregorius* & *Innocentius*. Mortuo enim *Anacleto II.* sub Victoris nomine suffectus est *Gregorius* Cardinalis. *Gulib. Baron.* a. Ch. 1138. 5. *Rollandus* Cancellarius, & *Octavianus* Romanus, de quibus videatur *Onuph* p. 125. *Sigon* lib. 13. p. 308. *Vrsperg.* p. 290. Ex quibus omnibus vel unum audiemus *Sigonium*: *Cardinales in templo S. Petri convocati de novo subrogando Pontifice consultârunt, verùm tertio die diductis in diversa sententiis Cardinales*

duos Rolandum Senensem, olim Canonicum regularem, & Octavianum Romanum (Hunc *Vrsperg.* appellat *virum per omnia religiosum & probatum*) *Pontifices designârunt. Rolandus à 23. electus coccineam chlamydem* (*mantum* vocat *Vrsp*) *sibi à suis cupientibus properanter injici non est passus. Octavianus à quinque tantùm declaratus raptam avidè à manu ministri, ut Rolandum jure præverteret, ipse sibi festinantius induit, atque Rolando & Cardinalibus ejus per armatos ilico intromissos in arcem compulsis, à suis in sede S. Petri constitutus Victoris IV. nomen ascivit: inde ad Palatium populo civi suo haud gravatè favente deductus promta cleri populíque obsequia accepit. Rolandus novem dies cum suis in arce per Senatores obsessus mansit: demum emissus ad Cisternam Neronis inter Ariciam & Tarracinam processit, ibíque XII. Cal. Octob. in magna Cardinalium, Episcoporum, Abbatum, Cleri, Populíque, qui convenerant, frequentia chlamydem ritè induit, ac consecratus Alexandri III. nomen accepit. Ita Victore, qui nondum consecratus*

tus fuerat, jure superato post octo dies, & ipsum cum sectatoribus ejus, & si quis manum ei consecrationis gratia admovere ausus fuisset, pœnis inferorum devovit, atque Anagniam se recepit. Quarto inde Nonas Octobris Victor à paucis & ipse Episcopis consecratus eadem in Alexandrum, & partem ejus, detestationis tela retorsit, ac per Othonem Comitem Palatinum Campaniam & patrimonium S. Petri invasit, & Signiæ substitit. Tùm uterque jus suum tueri cupiens, Alexander, quòd à pluribus creatus, & ante Victorem consecratus: Victor, veste Pontificia prius indutus, & tanquam Pontifex cleri populíque solennibus obsequiis esset cultus, literas ad Fridericum castra adhuc ad Cremam habentem scripserunt, eúmque ut partes suas susciperet obsecrârunt. Sed rem *Fridericus* ad Concilium rejecit, in quo, cùm nollet Alexander comparere, Victor evasit victor. Vide plura p. 312. & *Onuph.* de Pontific. & Cardinal. Creat. lib. 11. p. 129. *Onuphrius* utriusque partis asseclas brevibus proponit verbis & perspicuis. *Victori,* inquit, *Barbarossa Imp. cum tota curia sua & Germanis prælatis adhærebant; Alexandro Reges Angliæ*

Franciæ & Siciliæ. Italia omnis divisa. Alii siquidem Alexandro, alii Victori favebant. Totus Clerus Romanus, paucis admodum refragantibus, pro Victoris parte stabant. Duravit hoc Schisma, teste *eodem*, per annos 17. continuos, inter *Rolandum* præsertim seu Alexandrum III & *Paschalem* III. quem Romani quidem Papam recusant; Fridericus verò Imp. a Ch. 1166. Concilium Herbipoli indicit, causam Paparum disceptat, & decernit, *Paschalem* III. esse legitimum Papam, quod & omnes Imperii status approbant, præter Salzburgensem, *Calvis.* confer *Onuph.* lib. 2. p. 131. Sed quis malorum illam sentinam, quam Pontificum electio hoc etiam seculo, quo Cardinalium votis illa stetit, orbi intulit, exhauriat? Cum superiori ævo hæc Romæ grassarentur monstra, culpam Genebrardus Germanis impegit; nunc cùm penes alios fuit, & eos quidem, quibus corrigi putabat errorē D. Parisiensis, quis culpā ferat? quæ jam elabendi rima, ut salva maneat sedes Romana?

B. Continua litis materia fuit *jus investituræ*, teste *Onuphrio* pag. 91. Pro eo acerrimè pugnabatur I. in *Germania* præsertim sub *Henrico V.* & *Lothario III.* Gravissimum hujus quæstionis examen incidit in a Ch 1111. quo *Paschalis* Pontifex *Henrico V.* jus concedit & privilegium Imperiale, Episcopatus & Abbatias vel prælaturas (ut vocant) per annulum & baculum. Mox tamen a. Ch. 1116. *Paschalis II.* Romæ, in Concilio Lateranensi, 6. Martii congregato, privilegium de investitura Epi-

Episcoporum Henrico V. antea traditum revocat, damnat & abrogat, ut per vim sibi in castris extortum, illudque nominat Pravilegium. Imperatorem etiam anathemate ferit. Quæ res multos Episcopos & Principes Germaniæ ad rebellionẽ adversus Imperatorẽ commovit. *Onuph.* in Burdino ait, Henricum *à Paschali, contra Sacramenti & juris jurandi fidem, capto, privilegium, illud vi extorsisse* quo prætextu ejusdem παλινῳδίαν excusant. Sed aliter rem narrat *Naucl.* Gener. 38. p. 175.b. A.1611. *inquit*; Henricus V. cum maximo exercitu ad sedanda scandala, quæ inter Imperium & Sacerdotium erant, tum in Italiam venit. Hæc discordia, à Gregorio VII. cœpta, agitata est à successoribus ejus Victore, Vrbano, & multò magis Paschali, ob quam causam scandalum erat in toto terrarum orbe. Imperator enim, uti volens consuetudine & authoritate prædecessorum suorum, petebat sibi servari ea, quæ privilegiis Carolo Magno & successoribus in Imperio jam per 300. annos, & amplius concessa & observata fuerant sub summis Pontificibus, ex quibus privilegiis licitè per investituram annuli & virgæ Episcopatus & Abbatias conferebant, & hoc suum jus allegabant. Sed contra hoc, Synodali decreto censebant summi Pontifices prænominati nec posse, nec debere dari per virgam vel annulum Episcopatum, aut aliam dignitatem Ecclesiasticam à laica persona, ac sub execratione fieri prohibebant. Veniens itaque Sutrinum Rex legatos à sede Apostolica expecta-

bat: &,ut referunt ferè Italici scriptores adventum Regis Paschali parùm gratum fuisse, cum Ecclesias multas in bellis everterat,& Episcopatus contra jus & fas pro libidine animi,cui placuisset demandaverat: addunt & quòd Rex ipse promiserit Oratores XII. regni Teutonicorum proceres,in quibus duo nepotes regis erant,pollicebanturque jure jurando se omnem investituram Ecclesiarum omissurum, curaturumque,quòd omnes Ecclesiæ,suo occupatæ jussu liberè dimitterentur,absoluturum quoque populum à juramento in Ecclesiarum præjudicium præstito. Ea sponsione solenni stipulatione firmata miserat Pontifex Sutrium legatos, ibique omnia solidata. Verùm alii scriptores aliter referunt,quòd scilicet legati Apostolici cum misis regiis Sutrium venerint, asserentes, promtũ esse Papam ad consecrationem, & omnem regis honorem,si tamen Rex ipse Pontifici annueret libertatem Ecclesiarum, laicam prohibens investituram, recipiendo ab Ecclesiis ducatus, Marchias, Comitatus, Advocatias, monetas, telonia, ceterorumque regalium,quæ posside nt, summam: Præbuit Rex assensum, scilicet,quòd investituras Episcoporum dimitteret,Papa autem è contra omnia regalia Imperatori relaxaret. Et hęc pactio, ut refert Gotfridus, Sacramento, & obsidibus inter Papam & Imperatorem,asseritur fuisse firmata. Igitur conventione facta Rex hilariter ad urbem properat,& Dominus Apostolicus cum omni clero & populo se in ejus occursum adornat. Vnde postea populo & clero prodeunte obviam, urbem Leoninam primò ingre-

ingreditur, procedentibus sacerdotibus cum infulis, & reliquiis sanctorum, à mole Adriani usque ad Basilicam S. Petri, cujus in gradibus Rex pedes Pontificis eo usque cum Cardinalibus prodeuntibus exosculatus est. Positis deinde militibus in stationibus suis, una cum Pontifice ad dextram, templum ingreditur, deinde Domino Papa Missam solenniter celebrante, cùm Imperator ad altare, ut sacram concionem de manu ejus susciperet, accessisset, dixit illi summus Pontifex: Domine Imperator hodie corpus Domini natum ex Maria virgine, passum pro nobis in cruce, sicut tenet Ecclesia, damus tibi in confirmationem veræ pacis inter me & te. Verùm Pontifex summus, resistentibus Episcopis & contradicentibus, sicut promiserat, regalia Imperatori servare non poterat, pro ut etiam Antoninus scribit, ea propter tumultuatum est. Et, ut scribunt quidam Italici, Regem Pontificem orâsse, ut illos confirmaret, quibus Episcopatus dederat, licet jusjurandum secundùm eos ante interposuisset, se nunquam à Pontifice petiturum, Paschalem verò id facere recusantem, intromissis militibus dato signo una cum Cardinalibus captum, & cleri partem magnam spoliatam. Sed alii aliter scribunt, quòd post variam disceptationem, postremò Apostolicus ab Episcopis & aliis fidelibus regis sit custoditus. Permotus inde Romanus populus sumptis armis Teutonicos ex urbe Leonina pellit, portasque omnes claudit, ut Italici scribunt. Sed alii narrant, impetum in populo subortum, in exercitumque Regis taliter grassatum, ut commissa ali-

quandiu pugna regem ipsum necesse fuerit exercitui subvenire, quod & impigrè fecit, & usque ad inclinatam jam diem fortissimi militis, & optimi ducis opus agens victoria post multam stragem fuerit potitus: Romani, qui è tumultu fugientes supererant, magna pars Tiberi absumta est. Post triduum Roma secedens Rex Dominum Apostolicum secum duxit, & eo quo potuit honore habuit, donec compositis per regiones negotiis, instans pascha haud longè ab urbe celebravit. Ibi sedato inter ipsum & Apostolicum, inter regnum & sacerdotium, dissidio, post octavas Paschæ cum totius populi Romani inæstimabilisque exercitus tripudio ante basilicam S. Petri Augusti nomen & Imperium, chrismate ritè perunctus & sacratus, & sub augustissima pompa ornatus suscepit, dato sibi in præsenti per manum Apostolici sub testimonio astantis Ecclesiæ privilegio investituræ Ecclesiasticæ, juxta consuetudinem ante servatam, cujus stabilitatem Papa mox sub anathemate confirmabat, sic denique ea die; Gloria in excelsis, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis est reparata. Tenor autem investiturarum talis erat; *Paschalis Episcopus, servus servorum, Dei charissimo in Christo filio, Henrico, glorioso Teutonicorũ Regi, & per Dei omnipotentis gratiam Romano Imperatori Augusto salutem, & Apostolicam benedictionem. Regnum vestrum S.R. Ecclesiæ singulariter cohærere dispositio*

tio divina constituit. Prædecessores siquidem vestri probitatis & providentiæ amplioris gratiâ Romanæ urbis coronam & Imperium consecuti sunt, ad cujus videlicet coronæ & Imperii dignitatem tuam quoq; personam, fili charissime Henrice, per nostri sacerdotii ministerium majestas divina provexit. Illam ergò dignitatis prærogativam, quam prædecessores nostri, vestris prædecessoribus Catholicis Imperatoribus concessere, & privilegiorum paginas confirmavere, nos quoq; dilectioni tuæ concedimus, & præsentis privilegii pagina confirmamus, ut videlicet regni tui Episcopis & Abbatibus liberè, præter violentiam & Simoniam electis, investituram virga & annulo conferas, & post investituram Canonicè consecrationem accipiant ab Episcopo, ad quem pertinuerint. Si quis à clero vel à populo præter assensum tuum electus fuerit, nisi à te investiatur, à nemine consecretur, exceptis illis, qui vel in Archiepiscoporum, vel in Rom. Pontificis solent investitura consistere. Sanè Archiepiscopi vel Episcopi libertatem habeant à te investitos

Abba-

Abbates & Episcopos canonicè consecrare, Prædecessores enim vestri Ecclesias regni sui tantis regalium suorum beneficiis ampliavere, ut regnum ipsum, Episcoporum maximè & Abbatum præsidiis oporteat communiri, & populares dissensiones, quæ in electionibus sæpe contingunt, regali oporteat majestate compesci, si quis verò inflato spiritu ad periculum animæ suæ contra hujusmodi authoritatis nostræ decretum agere præsumserit, sciat se vinculo Apostolicæ maledictionis & anathematis in hoc seculo, & in futuro, nisi resipiscat, esse alligatum atq; submersum. Hæc Nauclerus. Matth. Paris in VVilhel.I p.p.62. brevioribus litis hujus proponit decisionem verbis: *Anno D.1112, facta est contentio Romæ, inter Papam Paschalem & Henricum Imperatorem hac de causa. Imperator uti voluit* privilegio antecessorum, habito annis trecentis, sub Romanis Pontificibus sexaginta, qui licitè dederant Episcopatus & Abbatias per annulum & baculum pastoralem. *E contra censebant Romani Pontifices, nec posse, nec debere dari per virgam vel annulum Episcopatum, vel aliquam institutionem Ecclesiasticam à manu recipere laicali.*

Facta

Facta est pax inter Imperatorem Henricum & Papam Paschalem, ita ut Episcopi deinceps & Abbates institutionem accipiant ab Imperatore & suis successoribus per virgam & annulum, & prius faciant Episcopo, ad quem pertinent, Canonicam obedientiam, & consecrationem accipiant consuetam. Acta verò hæc sunt ante altare Apostolorum Petri & Pauli, in oculis omnium, & sic Papa corpus Christi dedit Imperatori. Variant nonnihil authores isti in enarrandis circumstantiis, hoc interim constanter asserunt, optima utrinque fide, rationibus, quæ cum vi aut coactione subsistere non possunt, adhibitis, fuisse actum: Id quod tum demum Papa persuaderi sibi est passus, cùm, vertente anno, videret, tumultuantes Romanos, & variis se hoc nomine injuriis lacessi: tunc demũ hoc χρησφύγετον obtendit. *An. 1112.* scribit Nauclerus, *Pontifex multas à Romanis passus est injurias, dicentibus quibusdam, quòd contra instituta Ecclesiæ Regem Henricum tyrannum* (sic odio nationis Itali Imperatorem suum, modò acceptæ cladis memores, appellabant) *& Ecclesiarum destructorem Imperiali benedictione sublimâsset, insuper privilegio sacrilegum condonâsset. Inde coactus in Concilio XI. Kal. April. habito Laterani, facta*

cta coram omnibus professione Catholicæ fidei dixit: Amplector decreta sanctorum Patrum, Romanorum Pontificum, præcipuè Gregorii VII. & , beatæ memoriæ, Papæ Urbani, quæ ipsi laudaverunt laudo, quæ tenuerunt, teneo, quæ confirmârunt, confirmo; quæ damnaverunt damno, quæ interdixerunt interdico, atque in omnibus & per omnia, & in his semper perseverabo. Quibus expletis surrexit Gerardus, Egelisinensis Episcopus, legatus Aquitaniæ, & de consensu Papæ, ac totius Concilii legit hanc Scripturam dicens: Privilegium illud, quod pro liberatione captivorum à Domino Paschali Papa, per violentiam Regis Henrici extortum est, nos omnes Canonicâ censura & authoritate Ecclesiastica judicio S.Sp. damnamus & irritum judicamus: Atq; huic judicio Archiepiscopi & Episcopi ferè 100 subscripserunt. Varias de hoc Paschalis juramento sententias & cẽsuras, quibus exagitatus fuit, usq; adeò ut ne hæreseos quidem subterfugere potuerit labem, habet *Baron.* a. Ch. 1111. S. 27 & deinc. Nobis de eo opportunior dicendi locus dabitur in Symbibasi: Nunc verò totius controversiæ summam, temporis serie distinctam, breviter dabimus. A.Ch. 1107. Henricus Imperator à Principibus Germaniæ electus

lectus circa festum Paschalis legatos mittit ad Paschalem Papam, qui tum in Galliis Synodum agebat Trecis, eique nunciat, se privilegio de investitura clericorum cedere non posse, cùm id datum sit Carolo Magno, & omnibus aliis Imperatoribus; Papa in Gallia peregrinus concedit Imperatori inducias, ut de hac re cogitet annuo spatio, donec ipse Romam veniat. *Vrsp. Sigon.* lib. 10. p. 243. Anno 1111. memorabilis illa obtigit Historia, cujus modò meminimus. An. 1112. in publico Concilio Paschalis errorem de concessa investitura agnoscit, consiliumq; rogat A. 1116. Idem Paschalis Synodum Romæ congregat, in qua agitur de investituris Laicorum, & utrique, tam dantes, quàm accipientes investituras, excommunicantur. A. Ch. 1119. Calixtus Rhemis in Gallia acta Hildebrandi & Vrbani confirmat. Suo tamen jure Imperator cedere noluit. Vide *Baron.* h a. S. 10. Qua de causa, renitentibus multis, excommunicationis supplicio multatur. *ib.* A. Ch. 1121. VVirceburgi toto octiduo controversia de investitura tractatur. Tandem Imperator tot fatigatus molestiis Pontifici Investituram resignavit. a. Ch. 1122. *Bar.* a. cit. S. 6. *Chron. Vrsp.* p. 267. *Naucl.* Gener. 37. p. 178. b. Vnde *author Fascic. temp.* p. 75. *Iste Henricus V. satis excessivus fuit in quibusdam, & primò ergà patrem suum, quem cepit & in carcere eum mori fecit. Etiam contra Pontifices Romanos; eo quòd deberet resignare investituram Episcoporum & Abbatum, & nollet, sicut*

cut nec Pater ejus. Tandem ad cor rediens obedivit,&c. Pacis hujus post 50.annorum fluxum initæ meminit etiam *Geneb.* an. Chr. 1119. Recruduit hoc certamen sub Lothario III. Cùm enim a.Ch.1132.Innocentius Leodium prodiisset, atque eodem quoque Lotharius cum omnibus sacris & profanis regni sui proceribus, & universa Germaniæ nobilitate occurrisset,ibi Innocentius à Rege, cæterisque eximiè cultus conventum celeberrimum habuit, in quo sacras adversus Anacletum detestationes redintegravit, ac Lotharium ad se,Ecclesiámque tuendam honesto Othonis Magni, & posterorum ejus exemplo hortatus est. Lotharius se nullo ei tempore defuturum respondit, *si ipse sibi antiquum jus conferendorum sacerdotiorum, cui nuper Henricus renunciârat,concederet: nam Imperium plurimum eo vectigali subtracto ad gravia pro Ecclesia sustinenda bella detrimenti cepisse.* Qua voce audita graviter perculsi Cardinalium animi sunt,ut qui se tristiorem in Germania ipsis Ecclesię rebus fortunam reperisse viderent, quàm Romæ reliquissent,si eo sibi jure cedendum esset, quod ipsi nuper tanto sudore ac sanguine vix tandem Ecclesiæ peperissent. *Sig.* Expugnatus tamen Bernhardi authoritate Imperator jure se suo abdicavit. *Sig.*lib.11.p.263.confer p.269.*Calvis.*1151.

II. In *Anglia*.An.Chr.1102. Anselmus in Anglia Concilium agit Londini, contra investituras laicorum,cujus decretis Henricus rex se opponit. *Calvis.*

*Calvis.Geneb.Matth. Par.*p.56.confer 95.96. *Bar.* an. Ch.1101.S.1.& deinc. Anno Ch.1108. Rex Angliæ investituram cedit. *Baron.* S.5. Sed an. 1136. Stephanus Anglorum Rex, investituras prælatorum jure regio sibi reservavit; *Matth. Par. Bal.* p.176.

III. In *Gallia.* Vide *Bar.* a. Ch.1101.S.12. Certè, cùm a. Ch. 1142. Innocentius Papa in Galliis Petrum quendam fecisset Episcopum Bituricensem, inscio rege Ludovico, & præter voluntatem ejus, ingentes turbæ in regno Galliæ fuerunt ortæ. Episcopus ille Episcopatu à rege pellitur, & alii Episcopatus, qui non consentiebant regi, vastantur. *Baron. Matth Par.*p.77. Confer *Avent.* annal.l.6.p.610.

IV. In *Hungaria.* Reges Vngariæ investituras facere consueverant ad initium hujus seculi, quo Pontifici jus resignârunt, *Martinus, Geneb.* *Sed illud hodie non servant, imò investiunt, vel saltem ad libitum Episcopos faciunt,* ut suo jam tempore scripsit *Naucl.* Gener.37.p.173 b.

C. Propter *jura* eligendi Patriciû, *Consules*, & Senatores inter Pontifices & Senatum Romanum excitatæ sunt simultates. *Sigon.* de Reg. Ital.lib. 11. an. 1144. *Interim novum Romani tumultum excitaverunt. Etenim senatoribus, quos instituerant, non contenti, Patricium celsioris fastigii Magistratum, adjecerunt, ac vectigalia omnia tam urbana, quàm pe-*

regrina Pontifici erepta ei attribuerunt, Pontificemq; sacris decimis, & largitionibus dignitatem tueri suam jusserunt. A quo quidem proposito Romani nec blanditiis terreri poterant nec minis. Ad arma tandem deventum, quibus infeliciter Lucius Papa immixtus ipse occubuit. Hadriano postea sedente, legati Romanorum Fridericum, cujus contra eosdem jam auxilium imploraverat Pontifex, conveniunt, copiaq; dicendi facta, ita exorsi sunt: *Senatus Populusq; Romanus, Rex optimè felicem hunc tibi adventum gratulatur, seq; coronam Imperii tibi traditurum pollicetur, si pacem præstiturus & jura sua conservaturus accedis. Cæterùm, postulat à te duo: Unum quidem ut injunctum à se clericorum dominatum depellas, ac civitatem in antiquam Reipublicæ formam restituas. Neq; enim te fugit, quanta quondam fuerit hujus urbis majestas, cùm, senatorio atq; equestri ordine vigente, ipsa per consules, prætores, ac tribunos plebis gubernabatur. Quod eò te studiosius facere oportere existimat, quo plus ab ea, quàm quisquam alius, accepisti: cùm transalpinus homo, ad regnum Italiæ, Imperiiq; Romani culmen evectus sis. Alterum ve-*

verò, ut ad servandas antiquas consuetudines Magistratibus suis, à quibus tibi mox in Capitolio acclamabitur, usq; ad quinq; millia librarum argenti dilargiaris, injuriasq; à Republica usq; ad effusionem sanguinis arceas, & hæc privilegiis munias, tuaq; manu corrobores. Sig. an. Ch. 1155. Imperator verò Papæ jam partibus addictus dura eos repulsa abegit: quâ exculerati Romani, prælio se ulcisci contenderunt. Victi tamen à Germanis alii in Tiberim mersi, cæteri cæsi aut fugati fuerunt. An. Ch. 1177. denuo instant apud Alexandrum, ut copiam faceret Romanis, legendi Senatores. Sigon. Naucl. Gener. 40. *Hic* Lucius *ab initio Consules, Romanis quibusdam faventibus, deponere curavit, multorum ex nobilitate ac populo Romano ope ac consilio fretus; fastidiebant enim tyrannidem consulum: sed adeò consularis factio prævaluit, ut Lucio urbe deturbato in fautores suos multum sit desævitum: Novo enim exemplo studiosos Pontificis, qui fuga sibi non consuluerant, effossis oculis, cæcârunt,* Composita, tandem fuit controversia an. Ch. 1188. sub Clemen. III. hac conditione, ut Romani Patricium subrogarent, Senatores autem & præfectum urbis ita crearent, ut

à Pontifice investituram per mantum acciperent. *Sig.* p 345.&c.

D. Habuit & *imperatorum electio* sexcenta sua incommoda,& dissidiorum fomenta. Omnem Pontifex movit lapidem, ne quis ab Imperii statibus eligeretur,qui ad votum non esset. Et si fortè talem suffragiis vincere contigisset, prius non destitit,quàm facem ad cruenta bella,contra recens designatum gerenda, subdidisset. *Prioris* exemplum suppeditat *Vrsperg.* Chron.p.305. in Philippo, & Innocentio III. *Innocentius Papa.III.tunc de novo in sede Apostolica sublimatus omni studio cæpit adversari eidem. Hoc agens, ut ipsum impediret,ne ad sublimitatem culminis Imperialis posset ascendere,impropetans ei,quæ frater suus, & parentes crudeliter peregerant, quæ tamen multa nequitia hominum impulsi creduntur peregisse;* in quo,salva reverentia sedis Apostolicæ,non videtur secundum æquitatem judicâsse, *cum Dominus testetur per Prophetam,quòd nec peccata parentum filiis imputentur, quantò minus peccata fratrum aut aliorum propinquorum? Ezechias quoq; & Josias Reges religiosissimi, iniquissimos habuere parentes. Quinimò ingeneratione Salvatoris nostri Jesu Christi connumerantur,multi iniqui.*

Extat

Extat adhuc Epistola præfati Innocentii directa ad Bertholdum Ducem Zaringiæ, in qua contra Philippum multa absurda, & quædam falsa describuntur, quam fecit interseri in compilatione Decretalium suarum, quas Magister Petrus Beneventanus, Subdiaconus ipsius, postmodum in uno volumine compegit, distinguens eas sub certis titulis & librorum differentiis, secundum convenientes sententias. Tunc cæpit Papa frivolis (quæ apud *Sigon*. l. 15. p. 358. occurrunt) *insistere objectionibus & exceptionibus, quatenus ipsum impediret, sententiam objiciens ei excommunicationis, &c.* Imò palàm Pontifex fassus dicitur: *Ego vel auferam Philippo diadema regium, aut ipse tollet à me insigne Apostolicum*; ut habes sup. p. 67. Quæ verba repetuntur à *Felic. Fab*. Hist. Suev. l. 1. p. 108. Tanta erat Papæ φιλονεικία!

Posterioris exemplum occurrit in Conrado, filio Ducis Hermanni, Suevi, fratre Friderici I. & nepote Henrici V. Qua de re audire placet *Felic. Fab*. l. 1. p. 96. *Hoc* (electionem nempe Conradi) *ut Papa audivit, Innocentius hujus nominis II. obstupuit & timuit pro eo, quod gens Suevorum iterum culmen Imperii apprehen-*

dit, & stipendia grandia misit Bavariæ Duci Henrico, genero Lotharii Imperatoris defuncti, prohibens eum, ne insignia imperialia, quæ apud eum deposita fuerunt, electo daret, sed contra eum arma sumeret. Sed & Duces Saxoniæ, aliàs amaricatos, propter præfatum Lotharium, Papa amplius incitavit contra Conradum, qui tamen erat vir probissimus, &, pro Christiana religione, zelosissimus, sicuti sequentia declarabunt, & de eo scribentes etiam Italici testimonio fideli probant, sed de injuriis ei factis à Papa *nihil dicunt. Et si Conradus reprehensibilis fuisset pro uno digito, in cubitos multos extendissent: sed, coacti veritate, dicunt veritatem, in parte tamen eis placita. Cùm ergò Conradus III. hujus nominis Imperator pro insigniis Henricum Bavarum impeteret, & dare nollet, movit contra eum exercitum. Ut autem Papa hoc audivit, misit in adjutorium Henrico Bavaro magnum exercitum Gallorum, Italorum, & Siculorum ad expugnandum Conradum: sed & Conradus omne Imperium sibi subditum convocavit, & Fridericus, frater*

ter Conradi totum robur Suevorum armatorum congregavit ad se defensandum, & sua jura & patriam, sicut tenebantur, cum sit de jure divino. Porrò prædictus Henricus Bavarus per se bellare non valens, senectute prægravatus, Guelfonem fratrē suum juniorem Bavariæ Ducem, exercitibus præfecit, & belli curam commisit. Congressi ergò ad præliandum Fridericus Dux Sueviæ, ex parte Conradi Imperatoris, & Guelfo ex parte ducis Bavariæ Henrici, congressum fecerunt in campo juxta oppidum Nerusheim, quod inter Giengen & Nerdlingen est. Arrisit autem divina clementia Suevis audacibus, cùm etiam Fortuna juvat audaces, *& Fridericus gloriosam victoriam obtinuit: Guelfus verò, cæteris interfectis, cum paucis confusus, in Bavariam rediit. Postea in memoriam æternam illius victoriæ Duces Suevorum Monasterium in loco fundaverunt ordinis Sancti Benedicti. Demum* Papa inquietus *de Imperio Suevorum fortiorem exercitum destinavit Bavaris, & Guelfo Bavarus paratus contra Suevos procedit in prælium, in campum*

juxta villam Elnhofen, propè VVinsperg. Porrò clamor Bavarorum, quo Suevos terrere putabant, erat ex nomine sui capitanei clamantes, Hîc Gwelfo, *vulgariter* hie welf (eadem, verbis iisdem, leguntur apud Hermannum Æditüum, in Chronic. qui hunc clamorem vocat die frey) *clamor autem Suevorum, quo Bavaros deridebant, erat ex nomine villæ, in qua lactatus à nutrice fuerat Fridericus Dux Sueviæ, Capitaneus Suevorum, quæ dicitur Giblingen clamantes,* Hîc Giblingen (in al. hie Guaiwelin: nam & ipsa villa vocatur Waiblingen: sed Guabelin Germanicum est, Gibelin Italicum) *per quod denotari volebant, quod non regali potentia, nec per Ducatum Sueviæ Gvvelfonem vellet debellare, sed lacte nutricis suæ, id est, auxilio rusticuli: quod & contigit. Itali autem, Galli & Siculi in exercitu Gvvelfonis ex parte Papæ, existentes, dum jussi essent, ut in congressu clamarent* hie welf/ *non intelligentes idioma, interrogabant significatum orationis, quibus dictum est, quod* hie Gwelf/ *esset clamor designans servitutem spectantem ad Papam, & è contrario,* hie Giebeling *esset clamor servientium Imperatori. Unde*

usq;

usq; hodie apud Italos clientes, & de parte Papæ dicuntur Gwelf/ *& armigeri de parte Imperatoris dicuntur* Gibling. *Et sub his duobus nominibus ab eo tempore usq; in hodiernũ diem seditiones & divisiones truculentissimæ, quasi per singulas Italiæ civitates sunt.* Hæc nomina, *dicit Dominus Antoninus, in Chronic. tit. 17. c. 8.* esse pestifera nomina pro eo, quia ablativa sunt unitatis & pacis. *In supplemento autem Chron. lib. 13. sub Gregorio IX. dicuntur* nomina pestifera ad totius Italiæ interitum deservientium: *& ibi ponitur aliud principium illorum nominum, sed jam dictum verius est. Hora ergò statuta Gvvelfi & Giblini congressi, iterum vicerunt Suevi, & Ducem Bavarum Guelfum interfecerunt, & multum populum cum eo: cæteri fugæ præsidio salvati evaserunt. Conradus autem Imperator manu fratris sui victoria potitus Bavariam sibi subnervavit, & Ducatum Henrico abstulit, & nobilem virum militem Baronem de Schiringem Ducem Bavarorum præfecit.* Hic finis fuit insidiarum Papæ contra Imperatorem, cujus pauló pòst, Saracenorum prospero in Oriente successu territus, amicitiam ambivit.

E. Multum etiam Pontifices vexavit *controversia de bonis Ecclesiasticis*, quæ paulatim illi amisisse se querebantur. Vide *Sig.* l. 15. p. 349. Plures dari possent exitialium dissidiorum, quibus seculi hujus infelicitas fuit aucta, abortus, nisi diutius æquo rei, sua satis natura claræ, immoraremur illustrandæ. Id coronidis loco observetur, perniciosissimas collisiones eam nobis dedisse sedem, quę si re vera, quod audire vult, esset, ab illis prorsus censeri deberet immunis. *Omnium calamitatum*, inquit *Sigon.*lib. 13 initio, *quas ab exactis Longobardis Italia pertulit, nullæ aut majores, aut fœdiores fuerunt, quàm quas ipsa sacrorum comitiorum dissidia intulerunt, quorum tria perniciosissima proxima patrum erat adhuc ætas experta, Honorii, Clementis & Anacleti, qui de jure dignitatis cum Alexandro, Gregorio, & Innocentio Pontificibus decertârant. Horum enim singula externa Germanorum arma in Italiam non sine maxima ipsius pernicie advocavere: primum verò & secundum Imperium etiam ipsum, parum salutari in futurum exemplo, ab Ecclesia disjunxere. Ecce autem hærente adhuc non modò in animis, sed etiam in oculis penè omniū memoria tertio, quartum exarsit vel omnium, quæ adhuc scripsi teter-*

teterrimum, quo Alexandrum tertium Victor quartus incessit. Hoc enim non omnes solùm occidentales Ecclesiæ, sed etiam regna inter se, ac provinciæ, civitatesq́ disjunctæ sunt: quin & Imperator propterea tam gravem, tamq́ diuturnam cum Ecclesia contentionem inivit, ut non solùm in præsens civitates inter se universas distraxerit, sed etiam in eisdem familias ipsas inexpiabili in multa secula inducta dissensione diviserit. Hinc etiam Gibellinorum & Gvvelforū nominibus ex vetere Germaniæ dissensione desumtis, exitiales Italis factiones manârunt, quæ sub Friderico patre exortæ, neq; omnino post sub Henrico filio obliteratæ, demum sub Friderico nepote effusius erumpentes, ingentes in multos post annos strages in Italia edidere.

[d] In quibus deprehendebatur & reprehendebatur 1. *Ambitio.* Hinc querela *Bernhardi* de Considerat. lib. 1. *Plena est ambitiosis Ecclesia: non est jam quod exhorreat in studiis & molitionibus ambitionis, non plùs quàm spelunca latronum in spoliis viatorum.* Ambitiosus fuit a. Papa, cujus una fuit cura, ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, Unde Henricus Imperat. contra

tra Pontific.apud Avent.lib.6.p.611. *Nullo*, inquit, *pacto fas jusq; esse, fastuoso Pontifici, lævissimis Gallis, magis superstitiosis, quàm religiosis, tot divos, tot pientissimos, Pontifices maximos, minores, Mystas, Monachos, Reges, Imperatores, superos atq; cælites impietatis condemnare, se quo ad vita suppetat, non passurum, ut instituta à majoribus accepta, per tot annos hactenus observata, fraude & astu paucorum, cum maxima Christianorum morum pernicie, obliterentur: Pontifices, Episcopos, Mystas, Monachos ab Imperatoribus, atq; regibus collocupletatos esse. Ubi his pares opibus facti sunt, more perditorum, quo plura donata fuerint, plura concupiscere, illisq; sordere prima quæq;, ubi majora sperârint, titulo honesto libertatis Ecclesiasticæ fraudulentos homines grassari, illud conari, ut se excluso, paulatim etiam populum, sacerdotes, Episcopos alios in ordinem, atq; servitutem tandem redigant, atque arma in eos, quorum beneficia possident, ne hæc aliquo pacto repeti queant, vertant. Pontifices Romanos orbis Imperium animo cogitare, regnum Christiani*

stiani populi adfectare, non quieturos, donec oppresso Cæsare, omnibus jugum servitutis, quod ipsi excussere, imponant, Christi cruciamenta declarare, quæ nam sit rabies sacerdotum, adversus immodicam concupiscentiam, cui se semel animus devoverit, nullum stare terminum, se pene impuberem, imperitum, omnium rerum ab illis egregiis Pastoribus dolo circumventum in patrem clarissimum concitatum esse, armáque horum consilio sumsisse. Nunc genitore oppresso, adversus se conspirâsse, neque modum ambitioni ponere, nisi alios omnes dignitate, honore expolient, &, quo ipsis quicquid lubeat, liceat, ab singulis juramentum, se futuros in eorum potestate, quicquid illi dicant, pro legibus habituros, atque tandem pro Deo adoraturos, exigant, &c. Novum ambitionis specimen fuit & hoc, quòd, *cùm priores Pontifices Romani ad diplomata, Epistolas, libellos omnes hactenus Imperatoris annos addidissent, primus Paschalis, hisce tacitis, suæ potestatis numerum adscripserit:* *Aventin.* p.617. Iuramenta sua vel vota violare jubentur Casinenses Monachi, prætensa *plenitu-*

tudine omnimoda potestatis Pontificiæ; *Sig.* lib. 11, p. 269. Quæ hæc αὐθάδεια? Quo lo lo Imperatores habuerit Pontifex, Venetiis clarum fecit, cùm collo Friderici insultâsset. Vide sup p. 12. confer *Naucler.* Gen. 40. p. 195. a. quod tamen in Historia ejus supprimunt *Sigon. & Geneb.* Postea, cùm a. Ch. 1191. Henricus in Italiam proficisceretur, ut coronam à Papa acciperet, eam quidem, post longam moram, fuit consecutus, sed, vix diademate cinctus, ignominiosè tractatur. Coronam enim antea impositam capiti, elevato pede, Pontifex iterum decussit, quo facto significavit, in sua potestate esse dare & auferre Imperatoribus Imperium quando voluerit. *Calvis.* ex *Baron.* *Felix Fab.* Hist. Suev. lib. 1. p. 94. expresse scribit, *jubente & agente Papa, Henricum IV. ab Henrico V. Patrem à filio, in carcerem fuisse compactum.* De Eugenio III. commemorat *Sig.* p. 277. quòd, *primùm ubi designatus est, contra opinionem omnium, ingentem animi indolem præ se tulerit. Nam cùm à Romanis ad remittenda urbis vectigalia urgeretur, eos ita aspernatus est, ut ne dignos quidem, queis cum habitaret, putârit.* Adeò nihil est, quod ambitiosè tribui sibi, in Politicis etiam, noluerit Papa! Ecclesiam oppones primitivá? Apud Deum illa tantùm floruit; ajunt; nunc splendidius micat, hominum suffulta authoritate. Ita enim Aposto

postolicus apud *Vrsperg.* p. 259. *Ecclesia primitiva Martyrũ tempore floruit apud Deum, & non apud homines. Dein ad finem conversi sunt reges, Imperatores, Romani Principes, qui matrem suam Ecclesiam, sicut boni filii honestaverunt, conferendo Ecclesiæ Dei prædia & allodia, seculares honores & dignitates, regalia quoq; jura & insignia, quemadmodum Constantinus cæterique fideles, & cœpit Ecclesia florere tam apud homines, quàm apud Deum. Habent ergò mater & Domina nostra Ecclesia sibi à Regibus sive Principibus collata, dispenset & tribuat ea filiis suis sicut scit, & sicut vult.* In quas ambitio Pontificum curas conjecerit & angustias Ecclesiam hoc seculo, ex iis patet, quæ de schismatibus modò prælibavimus: alia mox sequentur. Quæ verò Pontiff. fuit gratia? Fatentur à Regibus, Principibus & Imperatoribus Ecclesiam magnificè fuisse donatam, ornatam & instructam, ipsos tamen benefactores indignissimis tractant (qua de re plura postea) modis. Leve est, quòd omnia regna feuda sua esse voluit Papa Romanus. De Sicilia, vide *Geneb.* a Ch. 1154. Sic *Alphonso*, Portugalensium novo & primo regi coronam per Albertum Cardinalem Alexander II. tradit, ea lege, ut quot annis Portugalenses Reges duas auri libras Ecclesiæ Romanæ persolvant. *Id. Bar. Calvis. Bal.* p. 176.

176.Henrico II. ob cædem Cantuariensis Episcopi, *Thomæ*, cognomento *Bequeti*, specie pœnitentiæ injunctum est, ut ne deinceps ullus esset Rex Angliæ, quem Pontifex Romanus non designâsset; *Polyd.Hist.Anglic.*l.16 *Geneb.Plat.*in Alex.III. Gravius, indignius, & intolerabilius est, quôd Pontifices, Imperatores ad eorum nutum se ægrè componentes, non aqua modò & igni, sed & sacris interdixerint; subditosq; exauthorârint Crebræ in Anglia fuerunt excommunicationes. Regem diris devovet Alexander III. Henricum, Patrem (vide *Buch.*p.314.) & filium, Pontifices aliquot *sub specie Religionis* excommunicârunt; *Vrsp.*p.271. Philippum Franciæ Regem excommunicavit Vrbanus: *Baron.* a.Ch.1100.S.21. Eundem excommunicationis rigorem alii etiam adhibebant, adeò ut inhumata hinc inde defunctorum corpora triste intuentibus præbuerint spectaculum. Exemplum habet *Matth.Par.*p.182.Multi quidem fulmina hæc parum curârunt. Vide eundem p.100. Alii tamen ita illis fuerũt territi, ut nulla faciliùs re obsequium Papa obtinuerit. Exemplum suprà habuimus in Friderico Barbarossa, p.12.

Sed & cęteros quoq; *Ecclesiæ præsides* ambitio ita occupavit, ut de nulla re acriùs certârint, quàm de πρωτείῳ τιμῆς. Vnde tot cruenta bella, & perniciosa inter Episcopos & Abbates dissidia. Luculentum proponit exemplũ *Matth.Par.* a Ch. 1151. his verbis: *Eodem anno Conradus Imperator, vir prudens & discretus diem clausit ex-*

extremum, de quo legitur, quòd, dum in sancto Pentecostes, præsentibus Archiepiscopis, Episcopis, & Imperii magnatibus in urbe quadam divinis interesset obsequiis, Diabolo instigante, surrexit contentio inter prælatos memoratos, quis deberet esse dignior in primatu cathedrali, ut Imperatori propius consideret. Altercantibus autem Episcopis circa hoc, aliisque Prælatis, accurrunt eorundem Prælatorum Ministri cum gladiis & fustibus & sic plagis impositis, istos de suis sedibus extrahentes, in easdem alios intruserunt. Et lite contestata, mitras hinc inde, & pastorales baculos confregerunt, sanguinem in Ecclesia non minimum effundentes. Quod videns Imperator contristatus est vehementer, &c. Legatur & sequens tragœdiæ hujus καταστροφή. *Oderisius & Nicolaus*, duo apud Casinenses Abbates, acerbissimo contra se invicem odio concitato, ad comparandos armatos omnem Monasterii Thesaurum dilapidant: *Baron*, a. Ch. 1126 S. 3. utrique nempe dominandi libido arma ministravit. *Matth, Par.* An Ch. 1113. *Rex Henricus dedit Archiepiscopatum Cantuariensem Rodolpho Londoniensi Episcopo & illum per annulum & ba-*

culum pastoralem investivit. Obiit eodem anno Thomas Eboracensis Archiepiscopus & ei Thurstanus successit. Orta est autem inter Rodolphum Cantuariensem & Thurstanum Eboracensem Archiepiscopos magna dissensio, eo quòd Eboracensis subiici noluit Archiepiscopo Cantuariensi de more, sicut ejus antecessores facere solebant. Causa autem sæpe coram Rege & D. Papa ventilata est, sed nondum fine debito terminata. Vide etiam a. Ch. 1115. & 1125. Eandem recitat Historiam *Bal.* centur. II. p. 185. cui sequentia subjungit: *Hinc cernere licet* (inquit *Polydorus*) *jam tum Episcopos cœpisse delirare, cupiditate ac ambitione cæcos: qui non viderint suum esse officium, spretis omnibus, quæ vulgus miratur, animarum saluti tantummodo consulere.* Ex *Thurstani* verò opusc. de Fontanensis Cœnobii initio, sequens recitat Paradoxum: *Tametsi videatur Evangelium emortuũ, & impossibile in nobis; intueamur saltem Monachos Savinienses & Clarevallenses, qui nuper venerunt ad nos, quàm clarè revixit Evangelium in illis, ut si fas est dicere, utilius sit eos imitari, quàm Evangeliũ recitare.* *Usser.* Ind. Chronol. an. Ch. 1199. *Turonensis.*

nensis & Dolensis Ecclesiæ vetus illa de jure Metropolitico coram *Innocentio III.* agitata est controversia: in qua *Dolensis* cecidit, & *Turonensi* Metropoli fuit subjecta. Vide *Innocent.* Regist. lib. 2. Epist. 79. & *Rogerum Hoveden.* in Hist. an. 1199. *Antiquit. Usser.* p. 530. *Matth. Par.* p. 191. Et sanè, ambitionis œstro ita percita fuit seculi hujus ætas, ut vel Sacrorũ mutatione ipsa Imperium redimere, vel pacem publicã turbare religioni nõ duxerint. Græci, Pontifici Romano fidei consensum promittunt, dummodo, pristinum Majestatis Imperialis splendorem recuperarent. Vide *Sig.* lib. 10. p. 250. collat. cum *Plat.* in Alex. III. *Emanuel Græcus Imperator Legatos ad Pontificem misit, qui ei pollicerentur & magnas copias in Fridericum, & unicam mentem omnium Græcorum cum Ecclesia Romana convenientem, si pateretur Imperium Romanum antea divisum in unum corpus redigi.* Conf. *Calvis.* an. Ch. 1166. In *Oriente* ambitionis studium inter Boamundum & Baldwinum flagrans Carrâ eos defraudavit, urbe, cujus mentio fit in Historia Abrahami. Vide *Matth. Paris* p. 58. Huc pertinet illud *Sigon.* an. Ch. 1119. *Hoc anno bellum inter Pisanos & Genuenses est ortum: Causa ejus prælata, quòd uterque populus, Episcopos Corsicæ apud se consecrari volebat: id*

bellum per multos inde annos vario eventu est gestum.

2. Alii *bella* non tantùm *gerebant* per succenturiatos suos aut Duces, sed ipsi arma in innocentium Christianorum viscera stringebant. *Otto Frisingensis* (verba sunt *Avent.* añal.l.7.p.659.) *Episcopus, Ottenburgium superioris Bojariæ arcem condit, præsidio firmat; ob salinarium portorium vectigalq́; Bojorum Regulos Monacensibusq́; bellum indicit: salem devehentes, Veringem vicum, atq́; Ottoburgium petere cogit: cætera itinera præcludit atq́; obsidet. Hactenus Episcopi, sacerdotes, Monachi, sacratæ fæminæ otio literario addicti, scribundis libris, uti apparet in Bibliothecis, operam navârunt. Profani, qui sacerdotes collocupletârunt, prædia sacerdotalia administrârant, eos Conradus quoque Reginoburgensis Episcopus ex Asia reversus, à curatione Ecclesiasticarum opum, Deo dicatarum, devotarumq́; superis, amovere vi connititur. Eberhardus Archimysta Bojorum ob clientelam & Parochiam Utinensem cum Duce Bojorum digladians, socia arma collegis suis jungit, atq́; de improviso conjunctis copiis, nemine resistente, fines Bojariæ invadunt,*

castel-

castella expugnant, omnia cæde, incendiis complent, templa expilant, nec ab aris, nec sacris manus sacrilegas, egregii sanè pastores, abstinent, oves quas pascere deberent, more luporum, sub magna superficie pietatis, devorant. Et ne omnino res divinas flocci facere videantur, magno religionis supercilio Chunegundam Augustam albo superum ascribunt. Hujus verò in fortunii fabrum fuisse Pontificem Romanum, quasi tot cædibus ille delectaretur, *idem* monet p. eadem. *Spectante itaque atq; concitante Rom. Sacerdote, Philippus & Otto cognatas acies committunt, frater adversus fratrem filius adversus parentem* (quod, eodem Duce, Majoribus etiam nostris pro Pontificum salute non semel dimicantibus accidit) *confligere cogitur, Quis aliam tantæ discordiæ inter Christianos causam attulerit, nisi Romani Episcopi spectaculum, quasi paria componentis? Populus Christianus mutuis se vulneribus, cohortantibus Flaminibus Romanensibus, contrucidavit.* De Archiepiscopi Moguntini studiis bellicis, consulatur *Vrsp.* p 260. An. Ch. 1195. Richardus, Rex Angliæ bis prælio cum Gallo congreditur, & bis hoc & sequenti anno vincit: In ultimo

prælio cepit Episcopum Beluacensem, pro quo Celestinus Papa ad Regem scripsit, ut filius suus liberè dimittatur. Rex exuit Episcopo loricam, & alia arma, mittitque ea ad Pontificem, quæsitum an hæc filii sui tunica esset ꝯ *Calvis. Matth. Par.* pag. 191. Coloniensis, Rainaldi, & Moguntini pro Friderico felices in Italia contra Romanos pugnas, quibus ipsi se immiscuerunt, describit *Naucl.* Gen 39 p 191. a.b. De Vlrico, Patriarcha Aquilejensi, scribit *Sigon.* an. Ch. 1162. *quòd bello fuerit adortus Gradum, à Venetis autem cum septingentis Nobilibus Forojuliensibus captus, & Venetias perductus, cùmque omnibus in custodias conditus: Demum verò pactus, se quot annis duodecim porcos & duodecim panes Duci in ejusmodi die daturum, ipse cum omnibus liberatus. Institutum inde mansit, ut quot annis ludicrum in foro in ejus rei memoriam ederetur.* Ipse quoque Papa Lucius II. (de quo commemorat *Geneb.* p.616. quòd primus juxta constitutionis formá, positam in 11. Concil. Lateranensi, creatus sit Pontifex) armis adortus Romanos lapidibus ita contunditur, ut paulò pòst animam exhalârit. De Innocentio II. Baron. an. Ch. 1133. S.6. quasi re bene gesta, scribit, quòd urbẽ reliquerit, *quia facultate rebus divinis vacandi negata, armis jugiter insistere necessitas ei imperârit.* De hac militandi consue-

consuetudine loquitur etiam *Baron.* an. Ch. 1127. S. 13. *Erat horum* (Clericorum) *haud exiguus numerus in palatio Regis militantium, nec in Palatina tantùm, sed & in castrensi militia merentium, quod deplorat idem Sanctus Bernhardus, cum in pluribus locis, tum præsertim in Epistola ad Sugerium Abbatem Parisiensem his verbis: Cujus enim cor non indignatur, cujus vel clàm lingua non submurmurat, Diaconum contra Evangelium Deo & Mamonæ pariter ministrantem? Sic quippe sublimatum honoribus Ecclesiasticis, ut nec Episcopis inferior videatur: Sic implicatum militaribus officiis, ut præferatur & ducibus? Rogo quid hoc est monstri, ut cùm & clericus & miles simul videri velit, neutrum sit? par satis utrobiq; abusio, sivè quod Diaconus mensæ regiæ deputetur ministerio, sivè quod Regis dapifer Ministeriis altaris inserviat. Quis sanè non miretur, imò & detestetur, unius esse personæ & armatam ducere militiam, & alba, stolaq; indutum in medio Ecclesiæ pronuntiare Evangelium? Tuba indicere bellum militibus, & jussa Episcopi populis intimare? Nisi forté (quod intolerabilius est) erubescit Evangelium, de quo Vas electionis admodum gloriatur; & confunditur videri clericus, magisq; honorabile ducit, putari se militem. Curiam Ecclesiæ præfert; Regis mensam, altari Christi, & calici Domini, calicem Dæmoniorum.*

4. *Vita dissoluta quorundam a. Monachorum.* Vide sup p. 122. quibus adde cænobium Luxoviense in Gallia *penitus moribus deterrimis defor-*

matum, ut loquitur *Bar.* an. Ch. 1131. S. 12. & 1142.S.5. Exemplum illius parricidæ, apud *Vrsp.* p.269. qui Episcopum ante altare in oratione stantem cultro perfodit. 2. *Sacerdotum*, vide sup. p.70.ex *Vrsp.* Sic Paschalis II. intellexit, Gallos Sacerdotes, non ita integrè, ut decebat, vitam ducere: *Plat.* In Anglia VVilelmus Eboracensis Episcopus scelere suorum clericorum veneno apposito, & in ablutione calicis post celebratam missam, ut moris, ex haustu, interficitur: *Calv.* ex *Bar.* 1154. Huc pertinere videtur Epistola illa cælitus missa, ad temperandas Romanorum enormitates, ut loquitur *Matth. Par.* a.Ch.1109, ex qua patet, nunquam defuisse, qui res Ecclesiæ meliori loco esse optârint.

5. *Avaritia*, & inexplebile habendi desiderium, quod quidem plurimis occasionem dedit difficultatibus. *Episcopi omnino*, scribit *Avent.* annal. lib.6.p.639. *immunes esse conantur, omnia munia in pauperes relegant, suis legibus fraudem faciunt, prædia, sacerdotia, libertate ab Imperatoribus donata, censu, vectigalibus extra ordinem onerant, &c.* Hâc argentangina multi laborabát. *Vsser.* de VViviano refert, quòd conculcârit & comminuerit obvia quæque, & aurum Hibernicum multum sitierit. Adde Epist. Imper. *Frid.* in *Calvis.* an. Ch. 1159 & exemplum Rogeri Eboracensis Archiepiscopi, de quo *Matth. Par.* an.Ch.1181. In eundem etiam censum veniunt Cluniacenses Monachi, de quibus *Baron.* an.Ch.

an.Ch. 1131. S. 10 & Legati Apostolici. Vide inf. p. 173. Confer Antiq. Brit. Eccl. *Usser.* p. 891.

6. *Simonia*, quæ ita Romæ fuit grassata, ut pecunia omnia venderentur, teste *Ursperg.* vide sup. p. 71. *Matth. Paris.* an. Ch. 1103. *In his ergo Regis negotio terminato, Anselmus Archiepiscopus pro Episcopis & Abbatibus degradatis, multa precum instantia, Dominum Papam rogare cœpit, ut cum illis misericorditer dispensaret, ut possent amissas recipere dignitates. Tunc sedes clementissima, quæ nulli deesse consuevit (dummodo albi aliquid vel rubei intercedat) præscriptos Pontifices & Abbates ad pristinas dignitates, misericorditer revocavit, &c.* Vide sup. p. 71. Et *Bar.* an. Ch. 1138. S. 6. de Innocentio Papa Simoniaco, ex *chron. Cassin.* & a. Ch. 1145. S. 7.

7. Multi, qui ne quidem per ætatem apti erant, obtrudebantur. Talis fuit successor Erlungi, VVirciburgensis Episcopi, *qui*, ut loquitur *Ursp.* an. Ch. 1122. *præstudiis scholaribus, nulla promotione Ecclesiastica mancipatus*, Episcopalem obtinuit dignitatem. Quia verò Imperatorum vitio anomalia hæc adscribitur; Romam intueamur & in illa sedem Apostolicam ipsam. In ea enim vocationem multis laboràsse incommodis, cum publico plebis scandalo conjunctis, ne ipsi quidem negant Pontificii. Unde *Naucl.* Gen. 38. A.D. 1124.

Ca-

Calixto defuncto Honorius II. qui & Lampertus, ex agro Immolensi, oriundus, Ostiensis Episcopus, Pontifex creatus est, qui etsi obscuro loco natus erat, tamen literatura & moribus tanto magistratu dignus videbatur. Verùm, ut refert Platina, non adeò ingressus ejus laudatur, cùm ambitione quorundam potiùs, quàm omnium bonorum consensu Pontificatum inierit. Mortuo enim Callisto, cùm de legendo novo Pontifice ratio haberetur, Leo Fregipanis omnibus Cardinalibus interdixit, ne usque ad diem tertiũ Pontificem crearent, quo & Canones & deligendi Pontificis regula curiosius inspiceretur. Interim hominũ suffragia quærebat vafer, quibus Lampertus crearetur, &c. Confer quæ sup. de eodem sunt dicta p. 130. Ex reliquis, non paucos, qui & ipsi Pontificum loco à multis habebantur atq; colebantur, *Baron. monstra* nobis proponit. Ita appellat *Guibertum*, qui pòst 20. annorum regimen initio hujus seculi obiit. Vide *Bar.* an. Ch. 1110. S. 17. an. Ch. 1122. S. 8. Antipapas *horrenda* vocat monstra. Quam verò sit difficile Papas distinguere ab Antipapis, posteà dispiciemus.

8. *Summa* Cleri, Paparum cumprimis, *ingratitudo*, de qua gravissimè fuit questus Henricus Imperator, cujus verba supra recitavimus, p. 156. Aliquo-

quoties jam monuimus, Imperatorum indulgentiâ habere Papas, quicquid ad externum pertinet dominium. Electio ipsa & confirmatio diu penes Imperium stetit. At Papa, ubi emersit semel, & à simplicitate primæva in Monarchiam degeneravit Papatus, ea ipsa à se dependere vulgò Antistites Romani jactârunt, quæ ab Imperatoribus ante hac expectare debuerunt. Quod ubi Imperatores subodorari cæpissent, omni studio hanc à se & posteris suis amoliri sunt conati contumeliam. Hac una de causa plurima in Imperio Romano excitata sunt dissidia. Videamus exemp a. Ch. 1157. dissensio inter Pontificem & Imperatorem orta fuit hac de causa: Romani affirmare solebant, Imperium urbis & regnum Longobardorum donatione Pontificum Imperatores habere, atque ideo Lotharium Imperatorem pinxerant Pontifices in palatio Lateranensi Romæ, subscriptis Versiculis hisce:

Rex venit ante fores jurans prius urbis honores
Post homo fit Papæ, sumit quo dante coronam.

fit Papæ, hoc est, *Fit Vasallus Papæ*, ut jam loquimur. Hanc picturam deleri volebat Fridericus: at Papa hoc anno scribens ad eundem, & inter alia hæc ponit verba: Quod Imperator cogitare debeat, Papam insigne Imperialis coronæ Imperatori contulisse, nec pœnitentia moveri, etiam si majora beneficia ipsi concessisset. Quibus verbis commotus, conqueritur apud status Imperii de hac injuria: *A pictura cæpit*, inquit, *ad scripturam pictura processit, scriptura in authoritatem pro-*

Calixto defuncto Honorius II. qui & Lampertus, ex agro Immolensi, oriundus, Ostiensis Episcopus, Pontifex creatus est, qui etsi obscuro loco natus erat, tamen literatura & moribus tanto magistratu dignus videbatur. Verùm, ut refert Platina, non adeò ingressus ejus laudatur, cùm ambitione quorundam potiùs, quàm omnium bonorum consensu Pontificatum inierit. Mortuo enim Callisto, cùm de legendo novo Pontifice ratio haberetur, Leo Fregipanis omnibus Cardinalibus interdixit, ne usque ad diem tertiũ Pontificem crearent, quo & Canones & deligendi Pontificis regula curiosius inspiceretur. Interim hominũ suffragia quærebat vafer, quibus Lampertus crearetur, &c. Confer quæ sup. de eodem sunt dicta p. 130. Ex reliquis, non paucos, qui & ipsi Pontificum loco à multis habebantur atq; colebantur, *Baron. monstra* nobis proponit. Ita appellat *Guibertum*, qui pòst 20 annorum regimen initio hujus seculi obiit. Vide *Bar.* an. Ch. 1110. S. 17. an. Ch. 1122. S. 8. Antipapas *horrenda* vocat monstra. Quam verò sit difficile Papas distinguere ab Antipapis, posteà dispiciemus.

8. *Summa* Cleri, Paparum cumprimis, *ingratitudo*, de qua gravissimè fuit questus Henricus Imperator, cujus verba supra recitavimus, p. 156. Aliquo-

quoties jam monuimus, Imperatorum indulgentiâ habere Papas, quicquid ad externum pertinet dominium. Electio ipsa & confirmatio diu penes Imperium stetit. At Papa, ubi emersit semel, & à simplicitate primæva in Monarchiam degeneravit Papatus, ea ipsa à se dependere vulgò Antistites Romani jactârunt, quæ ab Imperatoribus ante hac expectare debuerunt. Quod ubi Imperatores subodorari cœpissent, omni studio hanc à se & posteris suis amoliri sunt conati contumeliam. Hac una de causa plurima in Imperio Romano excitata sunt dissidia. Videamus exemp a. Ch. 1157. dissensio inter Pontificem & Imperatorem orta fuit hac de causa: Romani affirmare solebant, Imperium urbis & regnum Longobardorum donatione Pontificum Imperatores habere, atque ideo Lotharium Imperatorem pinxerant Pontifices in palatio Lateranensi Romæ, subscriptis Versiculis hisce:

Rex venit ante fores jurans prius urbis honores
Post homo fit Papæ, sumit quo dante coronam.

fit Papæ, hoc est, *Fit Vasallus Papæ*, ut jam loquimur. Hanc picturam deleri volebat Fridericus: at Papa hoc anno scribens ad eundem, & inter alia hæc ponit verba: Quod Imperator cogitare debeat, Papam insigne Imperialis coronæ Imperatori contulisse, nec pœnitentia moveri, etiam si majora beneficia ipsi concessisset. Quibus verbis commotus, conqueritur apud status Imperii de hac injuria: *A pictura cœpit*, inquit, *ad scripturam pictura processit, scriptura in authoritatem*

pro-

prodire conatur. Hoc se passurum negat, aut coronam simul cum vita depositurum. Patet hinc 1. quem usum apud Pontifices habeant imagines, ea nempe tradere, quæ vellent à populo credi, sive vera sint, sive falsa. Vide ὁδηγ. P.III.p.43.

2. Papæ, animum Imperatoriam proculcandi dignitatem nunquam defuisse; sed successum sæpe. Vnde ipsius quoque Pontificis tumor subsedit, si quando Imperatores clandestinis illis & sensim sine sensu irrepentibus novitatibus opponere se animadvertit. Fridericus enim, cùm, Papæ superioribus literis exasperatus, in Italiam esset profectus, Papa sibi metuens legatos obviam misit, scripsitq́;, se, quæ de beneficio collato dixerit, beneficii nomen non de feudo, ut usitatum aliàs est, accipere; sed tantùm de bene facto: nec se hæc velle, ut ignominiæ sint Imperio, & se petere reconciliationem, quam etiam obtinuit. Sed sequente mox anno Papa hortantibus (prodit nunc anguis, qui in homonymiarum latuit involueris) Cardinalibus Imperatori denuo movit litem, literis per vulgarem tabellarium missis. Imperator more ei antiquo rescribit; nomen suum præponit, Papamque numero singulari appellat. Papa Imperatori hoc exprobrat his verbis[t]: *In literis*, inquit, *ad nos missis, nomen tuum nostro præponis, in quo insolentiæ ne dicam, an arrogantiæ nomen incurris? Ab Episcopis homagium requiris, fidelitatem exigis, Cardinalibus nostris mis-*

missis non solùm Ecclesias, sed & civitates regni tui claudis, resipisce. Cui respondet Fridericus: *Quicquid*, inquit, *Papatus vester habet, id ex largitione Principum obtinet, unde cùm Romano Pontifici scribimus, jure antiquo nomen præponimus: Revolvite annales, & si legere neglexistis, quod asserimus, illic invenitur. Ab Episcopis autem, qui regalia nostra tenent, cur homagium & regalia Sacramenta non exigamus? Aut igitur regalia nostra nobis dimittant; aut si hæc utilia judicaverint, quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari persolvant. Cardinalibus vestris clausæ sunt Ecclesiæ, nec patent civitates. Quia non videmus eos prædicatores, sed prædatores; non pacis corroboratores, sed pecuniæ raptores; non orbis reparatores, sed auri insatiabiles corrasores. Cùm autem viderimus eos, quales requirit Ecclesia, portantes pacem, illuminantes patriam, assistentes æquitati, necessariis stipendiis & commenta eos sustentare non differemus.* Hinc Papa exacerbatus Mediolanensibus scripsit & Cremensibus, ut Imperatori rebellarent. Cùm verò dissi. ulter, absque prætextu hoc facerent, rogârunt Papam, ut Imperatorem excommunicaret, quod

quod factum est. Atque sic tandem in nervum erupit, quo calidè admodum, multis verborum lenociniis, circumveniri debuisset Imperator. His nempe fulcris totus innititur Papatus. Nudæ primò ab Archimysta cuduntur assertiones, quæ si hominum mentibus spontè illabantur, aut longo usu intrudātur, nec facile illis quis contradicat, res est in vado. Sin autem in ipso partu periculum aliquod fœtui immineat novo; opportunius expectatur tempus. Quòd si arte nihil obtineat, sermonis mangonio, aut obliquis cuniculis, anathemata minatur, ignem, laqueos, quibus optimos quosque succumbere diuturnâ rerum experientiâ didicit.

[e] I. Quibus elogiis veteres *scripturam sacram* ornârint, alibi plenius à nobis dictum est, præsertim Par. I. nostri ὁδηγοῦ, *& append.* dissert. 8. de usu Patrum. Hoc extra dubii aleam positum est *1. omne Controversiarum fidei Judicium fuisse expectatum ex Canone Scripturæ. 2. Nihil, miraculis licèt confirmatum; fuisse receptū, cui repugnaret expressus Sc. S. contextus. 3. Non aliunde, quàm ex Bibliis Sacris, plebem Ecclesiasticam fuisse institutam*, nec alia doctrinæ Christianæ publicè in Scholis aut Monasteriis tractandæ admissa fuisse principia, quàm eandem Scripturam sacram. Quibus verò modis sancta hæc veterum consuetudo in turpem venerit desuetudinem, ordine audiemus A. *Iudicium controversiarum supremum & ἀνυπεύ-*

θυνον

θυνον Pontifici deferebatur Romano, docenti, quacunque tandem fronte & mente, ex cathedra. Ita verò altas in animis hominum sedis Romanæ reverentia egit radices, ut nemo ἐπαυτοφώρῳ deprehensum, & multorum judicio turpissime lapsum Pontificē reprehendere fuerit ausus. De juramento, quo investituræ jus Imperatori Henrico Paschalis II. resignavit, fusè agit Baron. an. Ch. 1111. Errorem ipse fassus est Pontifex palàm; *in eos tamen constanter egit, qui sibi ejusmodi judicium adversus eum sumerent* (i. e acta ejus reprehenderent) *cuiquam hactenus in Ecclesia inconcessum*; Bar. S. 33. unde idem, Avent. teste annal. lib 6. p. 610. in Concilio, præter alia *in scrinio sacri pectoris Romani Episcopi omnia jura contineri, justa omnium condita esse, nec eundem religione mendacii astringi posse pronunciat. Proinde debere homines consideratius jam loqui cum illo, atq; pro legibus habere quæ dicat. Quicquid adversus Romanum Senatum, Pontificalémve se extulerit, contundendum esse decernit.* Con. *Naud.* Gen. 30. p. 177. Huc facit *Gotfridi Viterbiensis* certamen metricè descriptum, quo Paschalis, cnotra Henricum, causa his verbis defenditur.

Pars

Pars quoque Paschalis sic obviat Imperiali,
Sic regnare damus, quod Petro subjiciaris,
Ius etiam nobis Christus utrumque parit.
Spiritus & corpus mihi sunt subjecta potenter
Corpore terrena teneo, cælestia mente,
Vnde tenendo Polum, solvo, ligóq; solum.
Æthera pandere, cælica tangere Papa videtur.
Nam dare, tollere, nectere, solvere cuncta meretur,
Cui dedit omne decus lex nova, lexque vetus.

His blanditiis Romana sedes suffulta magis magisque turgere cæpit: Et ne secus sentire viderentur, qui semel his se addixerant sacris, id etiam, quod hæreticum erat in aliis, & fidem concernebat, extenuabant. Qui investituræ jus Henrico adjudicabant, *Henrici hæresin* sequi dicuntur; *Bar.* an. Ch. 1117. S. 6. *Bruno Abbas*, quem in Sanctorum Catalogum retulerunt Pontifices, scribit: *Laici enim, quantum libet religiosi sint, nullam tamen disponendæ Ecclesiæ facultatem sunt consecuti. Hæc enim Apostolorum constitutio sancta est, cui qui contradicit, Catholicus non est. Omnis autem qui hæresin tuetur, hæreticus est. Nemo hanc non esse hæresin, dicere potest, quam sancta & Apostolica Ecclesia in multis Conciliis hæresin nominat, & cum suis auctoribus damnat*;

Bar.

*Baron.*a.Ch.1111.S.29. Quid? quòd publico Concilii decreto Henricianorum opinio, *inter præcipuas hæreses computatur* (narrante *Ursp.*an. Ch.1102.) *ac perpetuò cum suis authoribus ac sequacibus anathemate, hujusmodi subscripta professione, condemnatur: Anathematizo omnem hæresin, & præcipuè eam, quæ statum præsentis Ecclesiæ perturbat, quæ docet & astruit anathema contemnendum, & Ecclesiæ ligamenta aspernanda esse.* Idem habet *Naucl.*Gen.37.p.170.a. & *Sigon.*lib.9. p.237. Fit quidem hic mentio contemtus tantùm anathematum (quod ipsum tamen reum facit Paschalem, qui diras fœderis sui cum Imperatore initi, violatoribus solenni formula denunciatas, contempsit ipse, aliósque aspernari jussit) sed & investituræ jus, quod maximas in Ecclesia turbas dedit, simul accipiendum hoc loco esse, aut subintelligendum, quis dubitet? *Henriciana hæresis* ipsa illa est, quam Simoniacorum sectam appellat *Gaulb.* in tab. Chronog. quamvis hanc ab illa distinguat. Vide sup. Secul XI p.394. & 539. Confer *Ursp.*a.Ch. 1106. Scribit & Ivo, *esse quosdam qui investituram vocent hæresin*; quibus tamen ille calculum suum non addit, hac ferè ductus ratione, quòd ipsa sic periclitaretur Papæ ἀναμαρτησία Vide *Baron.*an. Ch.1111.S.40.

B. Hac ætate miraculis ea etiam fulciebantur,

quorum fundamentum in Sc.Sacra nullum oſtendi poterat. Miraculis certabatur 1.pro *Purgatorio & Monachatu.* Exemplũ proponit *Matth. Paris*,p.178. & 185.in Hugone de Nunant, Conventrenſi ſive Ceſtrenſi Epiſcopo ; aliud apud *Naucl.* Gen.38. p.182.occurrit exemplum,& in *Vrſp*.p.268. 2. pro *diebus feſtis*,*Par*.p.192. ubi graviter animadvertiſſe fertur Deus in Anglos, propter negligentem diei Solis, *& aliarum feſtivitatum ſanctorum* obſervationem. 3. pro *Interceßione ſanctorum*. Id. p.83. & 197. S. Hugonis meritis puerum reſuſcitatum commemorat. *Vrſp*.p.267. 4. Pro *transſubſtantiatione*,*Par*.p 90.& Faſcic temp.p 77.a. 5. pro *cultu reliquiarum* ; Ia.Vſſ. Antiq.Brit.p.331.de reliquiis S. Albani, & Matth. Par.p.129.130. Bar.an. Ch.1102.S.13. 6. Pro *immoderato cultu. B.Virginis*, Id.p.69. & 115. ubi Beata virgo Godricum canticum hoc docuiſſe dicitur : *Sancta Maria,Chriſti thalamus, virginalis puritas, matris flos,dele mea crimina, regna in me, duc me ad felicitatem cum Solo Deo.* 7. Pro *imaginibus*, quas animatas non nunquam fuiſſe miraculosè, prodigiosè fingunt ; *Ib*. p.184. *Naucl*.Gen. 39. 8. Pro *confeßione auriculari* ; Id. p.180. & p. 116. 9. Pro σκληραγωγία & auſtera vitæ Monaſticæ πολιτεία. Godrico,magnæ apud Anglos æſtimationis viro,fraudi fuit vel ſemel lectulo effætum & emaciatum corpus commiſiſſe. *Id*. Ib. 10.Pro *adoratione crucis*, Id p.173.177.quod cumprimis

primis exemplum lectu est dignum. 11. Pro *suffragiis*, defunctis necessariis, Id. p 94. 12. Pro *aqua benedicta* seu *lustrali*, Id p.90. 13. Pro *excommunicatione Papali*; Bar.an. Ch.1110.S.7. Cùm enim Imperator à Papa postulâsset, ut patris suì corpus in Ecclesia sepeliri permitteret, respondit: *Sanctarum Scripturarum his obsistit authoritas, divinorumq́; miraculorum reverentia. Ipsos enim Dei Martyres jam in cælestibus positos id terribiliter jussisse, scilicet ut sceleratorum cadavera de suis basilicis ejicerentur.* Vide Sec. XI.p.374. Iisdem contra Ecclesiam Latinam armis pugnant Græci. *Hoc viri graves inter Græcos affirmant*, (scripsit aliquando ad me clariss. *D.Legerus*, *harum rerum peritissimus*) *in Ecclesia Græca excommunicatorũ cadavera lurida, tumida & ἀδιάλυτα διατελεῖν, donec anathematis vinculo publicis Ecclesiæ precibus solvantur, quo, tanquam Achilleo argumento, Ecclesia Græca Latinæ se præferre consuevit.* 14. Ad confirmandam legitimam Paparum electionem contra Antipapas. *Bar.*a Ch.1130 S.65. probare vult, *Deum Schismaticos magnis signis confundere*; sed & eos, qui Schismaticorum nomine habebantur, miracula crepuisse, confirmat Casinatum exemplum apud eundem an. Ch. 1136.S.7.

M 2

De ipsis Papis contra se mutuo miraculis certantibus vide *Bar.* an. Ch. 1100.

C. In concionibus etiam Sacris, & disputationibus modò ex Patribus tantùm, modò ex Philosophis suas desumsisse probationes, aut saltem sacra profanis miscuisse, ex iis clarum est, quæ sup. de Theolog. Scholast. inseruimus: adde, quæ de *Gilberto*, *qui ex Aristotelicis topicis quadam de divinitate & Deo, quem separabat à divinitate, sive in concionibus, sive familiaribus colloquiis, temerè effutivit*; habet *Bar.* a. Ch. 1147. S. 9. Est & hoc observandũ, quòd visionibus plus ferè seculum hoc (quo frequentes fuerunt, *Fasc. temp.* p. 76. b. *Bal.* cent. 3. p. 234) detulerit, quàm ex presso Dei verbo.

II. *conciliis* ademta fuit 1. *libertas*: Docebatur enim; *omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem facta esse, & ab ea auctoritatẽ roburq; accepisse*; *Bar.* a. Ch. 1102. S. 6. 10. 2. *Majestas*. Sæpe enim vel lites forenses, magno cum tædio tractabantur. *In Synodo Lateran. an. Ch. 1116. habita, Episcoporum quidam de medio Concilii surgens, ita exorsus est: Dominum Patrem Papam recordari decet, quare illius præsentis, & generalis Concilii multitudo sancta, per omnia periculorum genera, mari terraq; convenerit invitata, ibi nõ de spiritualibus vel Ecclesiasticis, sed secularibus*

bus ordine præpostero tractatur negotio; vel, decreta verbo Dei è diametro opposita, sunt edita; vide *Cat. Test. Ver.* l. 15. p. 583. Sed & hoc ejusdem Later. Concilii decreto, Ecclesiastici muneris parùm memores fuisse videtur Patres, quando sanxerunt; *ut Archiepiscopi Parochias vel Ecclesias visitantes 40. vel 50. equorum numero sint contenti; Episcopi 20. vel. 30. Legati 25. Archidiaconi 5. vel. 7. Decani duarum evectionum numerum non excedant*; *Matth. Par.* p. 132.

III. Ad *cultum sacrum* quod attinet, in eo magna in dies, recepti jam abusus, incrementa sumserunt, cujusmodi est a. *Invocatio Sanctorum*. Monachus quidam secundùm quietem votis suis satisfieri cupiens; *nunc Dominum Mundi Salvatorem, nunc Mariam ejus virginem gloriosam, nunc simul omnes electos Dei invocâsse dicitur*, licet *specialiter per intercessionē piissimi sanctiq; Confessoris Nicolai, sperârit consequi piæ petitionis effectum*. Eodem *invocandi* vocabulo cultum Deo, Marię & reliquis creaturis tributũ non modo exprimit *Matt. Par.* p. 177. sed & Nicolai intercessionem reliquis præfert. Cultum hunc variæ auxerunt *Canonisationes*, elevationes & translationes. 1. An. Ch. 1103. *oda* virgo, olim jam inter divos solenniter relata, elevatur per Episcopum Edbertum Leodiensem, & festivitas

ejus indicitur die 27 Novemb. 2. *Edvvardus* Rex Angliæ ab Alexandro Papa Sanctorum Catalogo inseritur an. Ch. 1161. *Calv.* 3. *Thomas Bequetus*, cujus vita, certamina, & res gestæ prolixè describuntur *à Matth. Par.* p. 94 & deinc. interfectus à quatuor Regis Henrici satellitibus, qui, querula Regis voce, *Neminem miser habeo fidelem, qui me liberet ab injuriis hujus clerici?* moti, in eû irruerunt die 29. Decemb. a. Ch. 1190. Triennio post, ab Alexandro, Sanctis adscribitur: sed a. Ch. 1538. ab Henrico rege in ignem conjicitur & crematur. Vide *Fascic. temp.* p. 77 b. *Matth. Par.* p. 111 & 122. Eandem contra Angliæ Regem & Episcopos egit causam quæ ante contra Henricum IV. exercuit Gregorium VII. Vterque enim indefesso studio culminis Papalis dignitatem defendit, & clerum obedientiæ seculari exemit. Vide *Bal.* cent p. 210. 4. *Hugo*, Episcopus Gratianopolitanus, *Bar.* an. Ch. 1134, S. 2. 5. *Bernhardus*; vide sup p. 105. adde *Fascic. temp.* p. 78. a. *Geneb.* p. 610. 611. 6. *Chunegunda* Augusta, *Av.* annal lib. 7. 7. An. Ch. 1119. Calistus *Gerardum*, Civem Placentinum, Episcopum Potentinum in Divorum numerum retulit; *Sig.*

II. Crebra *Reliquiarum* transportatio, & cultus. An. Ch. 1163, translatum est corpus *S. Edvvardi*; *Matth. Par.* p. 95. An. Ch. 1103. obtigit elevatio corporis *Priscæ*; *Bar.* An. Ch. 1184. *Florianus*, ęgrè tandem Româ dimissus in Poloniam transfertur. Vide fabulam apud *Calvis.* An. Ch. 1129 secunda facta est translatio *Albani* Martyris, *Vsser.* p. 986. *Cataldi*

taldi reliquiarum translatio, à Geraldo Tarentino Archiepiscopo instituta, incidit in annum 1150 *Usser*. p. 1183. *Cineres Baptistæ Johannis religiosè fuisse cultos* testatur *Bar.* an. Ch. 1101. S, 13. *Super reliquias jurare cogebantur*, juramentum præstituri; *Naucl.* Gen. 40. p. 200. Unde magnus conquirendi reliquias seculo hoc fuit fervor. Cùm Saladinus Hierosolymā expugnâsset, *collegerunt Christiani omnes reliquias Sanctorum, quas in locis sacro sanctis poterant invenire, & posuerunt eas in quatuor magnis eburneis capsellis, quas Saladinus, inter cætera, quæ civitate subacta occupaverat, intuens, & quod in eis contineretur, diligenter inquirens, jussit deferri apud Baldach, & tradere Chaliphæ, ne Christiani de ossibus mortuorum gloriarentur ulterius, & crederent eos habere intercessores in cœlis, quorum ossa venerabantur in terris. Princeps autem Antiochenus & Patriarcha, cæteriq́ fideles tanto Thesauro nullo modo defraudari volentes, promiserunt sub juramento, se easdem reliquias redemturos quinquaginta duobus millibus bisanciorum, &c.* Matth. Par. p. 159. Quæ pretio redimi non poterant, furto auferebantur. Ita *Petroci* corpus Bodmania furto ablátum ad S. Mevennii Mo-

nasterium translatum est, *Vsser.* 310. antiq. Brit. p. 1014. Latini, Constantinopolis parte expugnata, *magnam prædam tulerunt: multasq; reliquias sanctorum auro & gemmis decoratas, inde tulerunt. Quidam etiam Abbas Cisterciensis ordinis de loco, qui vocatur Parisius, in nemore Vosego constitutus, plurimas reliquias ad Monasterium suum detulit, quæ ad huc retinentur ibidem. An furtivæ sint, judicet, qui legit; Vrsp.* p 310. Hac ratione Coloniam deportatæ sunt reliquiæ trium Regum, Mediolanensibus à Friderico Imperatore ereptæ; vide *Sigon.* lib. 12. p. 304. quam ipsi calamitatem omnium gravissimá judicârunt, *Id.* p. 317. vide & Fasc. temp. p. 78. a. Vnde *Platin.* in Paschal. II. *Eodē quoq; in loco sepultum fuisse eundem Episcopum Lucensem, Anselmum comperi, ac Nantuam deinceps translatum in Ecclesiam Cathedralem ob eam rem credo, ne à vicinis furto subriperetur, cùm miraculis continuò clarior fieret.* Præter cæteras vero, jam memoratas, quæ hoc seculo celebrabantur, sanctorum reliquias, reperio. 1. *Dentem Cæsarii,* quem Bernhardo dono datum evellere non poterant, nisi precibus id ipsum à Cæsario cœlicola impetrâssent. Scilicet! *Bar.* an. Ch. 1138. S. 7. 2. *Sanguinem christi,* cujus portionem a. Ch. 1150. Theodorus Flandriæ comes ex sacro bello reversus

sus Brugis in æde S. Basilii collocavit. *Calvis.* 3. *Virgines Ursulanas*, quarum plenior revelatio, Coloniæ facta, refertur ad an. Chr. 1156. vide *Usser.* Antiq. p. 619. 624. 128. 129. quibus prolixè fabula ista castigatur. 4. *Amphibalum*, & socios ejus, quorum quidam tres numerant, alii sex. Inventio eorundem incidisse scribitur in a. Ch. 1177. in colliculo, juxta villam Redburnam. *Usser.* lib. cit. p. 161. 331. *Matth. Par*, p. 128 & 130. 5. *Corpus Patricii*, apud Dunenses a. Ch. 1183. patefactum, & sequenti anno effossum, *Usser.* pag. 892. ubi & controversiam tangit Glastonensium cum Dunensibus de ejusdem Patricii corpore. 6. *Corpus Columbæ & Brigidæ*, quod eodem quoque tempore Anglis innotuisse dicitur; *Id.* p. 889. & seq. quâ inventio & translatio reliquiarum istarum ex Officio Ecclesiastico fusius recensetur. 7. *Reliquias Arthuri*, antiqui Anglorum Regis, quarum translatiò contigit an. Ch. 1177. *Id.* p. 120. & deinc. p. 980. De quo redivivo multa narrant Anglorum veterum fabulæ. 8. *Tunicam Christi inconsutilem*; de qua *Matth. Par.* pag. 91. A.D. 1156. *in pago Parisiacensi, Monasterio Argentoilo, revelatione divina, tunica Salvatoris inconsutilis, & sub confusi coloris reperta est, quam sicut literæ cum ea repertæ indicabant, gloriosa mater ejus fecerat ei, dum adhuc puer esset.* Prolixum aliarum reliquiarum Catalogum habet *Baron.* a. Ch. 1123. S. 3. & 1113. S. 28. qua corpora quædam S. S. Martyrum inven-

ta referuntur. Accessit 3. *visitatio Reliquiarum*, Divorum & Divarum religiosa. a. *Compostellam* totius Occidentalis orbis peregrinatione celebrem esse, scribit *Bar.*an.cit.S.1. & an.Ch.1121.S.4. b. Ad *Thomæ Cantuariensis* Sepulchrum Angli & Galli catervatim confluunt; *Matth. Par.* pag. 128. 150. *Philippus Archiepiscopus Coloniensis, & Philippus Comes Flandrensis venerunt in Angliam vota orationum beato Martyri soluturi*; *Id.*p.136. *Et Ludovicus Rex Francorum beatum Thomam martyrem orationis gratia visitare decrevit*, p.131.

III. *Naturam peccati* ipsi quoque Pontifices non satis perspectam habuerunt; dum formam ejus constituerunt non τὸ ἄνομον, sed τὸ ἑκούσιον. Alexander Thomæ Archiepiscopo literas scripsit, quibus inter alia sequentia inserta leguntur verba; *Debet autem prudentia tua diligenter advertere, quod plurimum interest, quando ex deliberatione & propria voluntate, & quando ignorantia vel necessitate aliqua committuntur. Nam (sicut legitur) usque adeò voluntarium est peccatum, quod nisi sit voluntarium, non sit peccatum.* *Matth.Par.* p.97. Hæc si vulgò obtinuit opinio, nimis stricta erat peccati definitio. Hoc etiam seculo sententia de immaculata B. Virg. conceptione publicè à multis fuit proposita & defensa: vide Cent. *Bal.* p.190. 193.

IV.

IV. Multum cumprimis fundamentale de gratuita hominis coram Deo *justificatione* dogma labefactabatur

A. *Satisfactionibus humanis*, cujusmodi erant 1. *ingredi purgatorium* Patricii, *Matth, Par.* p. 83. 92. 2. *Cruciatam sequi militiam.* Peccata enim his expeditionibus *redimere* jussit, qui primus classicum cecinit Vrbanus *Matth. Par.* p. 21. Vnde & Angliæ rex ad Cantuariensis expiandam cædem, *jussus fuit 200. milites suis sumtibus Hierosolymam ad oppugnandos Saracenos mittere*; *Plat.* in Alex. III. 3. *Verbera.* Henricus II. Angliæ Rex ab Episcopis absolutionem petiit *carnémque suam nudam disciplinæ virgarum supponens, à singulis viris religiosis, quorum multitudo magna convenerat, ictus ternos vel quinos accepit. Matth. Par.* p. 125.

B. *Indulgentiis.* Honorius II. pro sede Romana pugnantibus *peccata universa remisit*; *Bar.* an. Ch. 1127 S 5. Idem indultum facit cruce signatis *Eugenius* III. *Bar.* an Ch. 1145 S. 32 & 1146, S. 12. Nec segnior fuit *Gregorius* VIII. *qui omnibus illis, qui corde contrito & humiliato spiritu, laborem itineris hujus susceperint, & in pœnitentia peccatorum & fide rectâ decesserint, plenam suorum criminum indulgentiam, & vitam æternam est pollicitus*;

tus; *Sigon*.a.Chr.1187.Paschal.II. a.Ch.1116. *His qui propter Concilium, & animarum suarum remedium Apostolorum limina visitarent, qui de capitalibus pœnitentiam agerent, quadraginta dierum pœnitentiam indulsit.* *Bar.Vrsp*.p.260. Militiæ Cæsaraugustanam civitatem obsidenti,& in expeditione illa morienti, Gelas. II. *à vinculis peccatorum* absolutionem stipulatur.

C. Purgatorio, Patricii cumprimis, cujus accuratam τοπογραφίαν habes apud *Vsser* pag. 897. *Matth.Par*.pag.83.& in ὁδηγ.P.III.p.325.Alius etiam meminit Purgatorii idem Par.p.178.

D. *Duriore claustricolarum vitâ meritoriâ*. In hoc eò multi progressi sunt,ut omnem ferè sensum exuisse videantur. Vide quæ de *Vlfrido* Anachoreta loricato habet *Matth.Par*.p.89.De *Godrico* & *Ailrico*,p.112. & deinc. Vt enim, absque urgente necessitate τὰς συναγωγὰς καταλείπειν, monito Apostolico planè adversatur; ita tenui cibo, corporis ἀφειδίᾳ, continuis flagellationibus vitam mereri velle æternam,gratuitam nostrî propter Christum justificationem lædit. E. *Peregrinationibus religiosis*.A.C.1144. *Ludovicus Rex,quòd expugnato Victriaco in Ecclesia 1300.diversi sexus & ætatis homines cremati essent,terram sanctam pœnitentiæ causa adiit,ubi inte-*

te-

tegrum annum substitit. Idem an.1155. S. Jacobum in Gallicia, & inde post quatuor annos montem S.Michaëlis de periculo maris, religionis ergò petiit, & an.Ch.1177. in Angliam ad D.Thomam. Sigeb.continuatus; Genebr.

V. In *vocatione Ministrorum* 1. avita libertate eligendi populus privatur, initio facto ab ipso Pontifice. Geneb. in Celest.II. *Primus hic sine ullo populi interventu Papa creatus est, lege à praecessore Innocentio II. posita, quia populus omnino à Pontificis comitiis exclusus est, & ad solos Cardinales Pontificis electio, paulatim etiam cleri primoribus exclusis, vel in Cardinalium collegio cooptatis redacta. 2. Jugo obedientiae & judicii civilis clerus eximitur.* Vnde Thomas Cantuariensis Regi se Angliae maximè opposuit, & homicidam quendam clericum, aliósque facinorosos civili Magistratui tradere noluit; *Bar.* an. Chr. 1163. Alibi tamen exceptio haec suam habuit limitationem, Matth. *Paris*. p. 155. qui locus condocefacit, eos, propter enormia flagitia deferri posse & capi. confer Baron. an. Ch. 1163. S. 20. *3. Legitimi conjugii vinculum denuo eis abjudicatur* an Ch. 1100 per Paschalem II. *Bar.* an. Ch. 1123. in Synodo Romana per Calixtum II. *Bal.* p. 181. an.

an. Ch. 1139 per Innocentium II. *Bar.* Atque ex his vel quædam, vel omnia, multorum animos ita perculerunt, ut non dubitârint, quin τ̃ Δυσκόλȣ (ita veteres Antichristum appellabant) hæ essent furiæ.

Inquias: Malè Curiæ Romanæ mores cum dogmatibus Ecclesiæ ejusdem confunduntur. Illorum emendationem omnes constanter flagitârunt, quæque desiderata semper, multos in hanc impulit mentem, ut crederent, tempora Antichristi instare; ab his vel latum recedere unguem hæreticum erat. *Multa deplorat Bernhardus,* scribit *Baron.* a Ch. 1152. S. 1. *quæ corrigenda à Papa essent, & inter alia frequentes legationes, sed sine fructu, lucri tantùm causa. Deplorat etiam frequentiores, captiosas & inutiles appellationes: dolet insuper Concilia celebrari, sed inde nihil utilitatis hauriri: ministrorum, quæ sua sunt quærentium, non quæ Jesu Christi, luget multitudinem:* Idem nihilominus Bernhardus *Ecclesiæ Catholicæ* (id est, Cardinalis stylo, Romanæ) *totius ornamentum simul ac fulcimentum dici meretur, Bar.* an. Chr. 1154. S. 14 utpote qui pro Papæ authoritate tanquam pro aris & focis sæpe pugnavit. Vide *Epist.* 237. & *Considerat. ad Eugen.* lib. 2. *Iohannes Saresburiensis* vulgi de Romana Curia judicium verbis promit ita perspicuis, ut ulcus

cus illud purulentum & luridum vehementius nemo tetigerit; ubi verò ad doctrinam ventum est, *hæretici aut schismatici nomine* censendum pronunciat, *qui à doctrina Romana recedit*. *Baron*.a.Ch.1156.S.13. Cur ergò ipsa statim damnetur doctrina, ubi morum tantùm est enormis deformitas? *Resp*. 1. Non negamus, Bernhardum, Saresburiensem, aliosque sedi Romanæ, ex seculi vel vitio, vel consuetudine, multum detulisse: hoc enim jam supra à nobis datum est atque concessum. Quantum verò à se ipso mox Bernhardus fuerit mutatus, cùm ad se rediit, ibidem monuimus. 2. Sed nec necessariò sequitur; Bernhardus reverentiam Papæ studiosè detulit & honorem: *Ergò*, ejus ubique secutus est placita. In eo cum multis aliis versatus est errore, Papæ esse *præsidere Principibus, Regna & Imperia disponere*, *Baron*.a.Ch.1145.S.9. Quid nî ergò civile quoque obsequium præstiterit illi, qui & ἀρχιερεὺς, & ἄρχων τοῦ λαοῦ haberi voluit? Nota est Pauli historia *Act*.23. ubi Apostolus colaphis, sacerdotis jussu, cōtusus τοῖχον κεκονιαμένον, Præsulem appellavit. Monitus verò non modò se excusavit, sed & Scripturę authoritate confirmavit: *Præsidibus populi non esse maledicendum*. Nemo tamen sanus credet, hoc ipso, Paulum impietati Iudaicæ, cujus Archimysta erat Ananias, calculum addere voluisse. Quanquam non negem, aliam in multis Bernhardi esse rationem, utpote

qui

qui ſacrorum quoque Antiſtitem,Pontificem Romanum defendit.

II. Vltrò largimur, non omnes (eſſe tamen aliquos, ſequutura mox docebit συμβίβασις) ex doctrinæ, ſed ex morum pravitate plerosque Antichriſti adventum conjeciſſe. Quid verò obſtet, quominus Talionis lege agere nobis cum adverſariis liceat? ut Papas ſuos defendat contra Antipapas, ad fructuum provocat ἔνδειξιν *Baronius*. *Bernhardus*, Henricum quendam nova, ejus judicio, molientem, impugnaturus, *Epiſt.ad Ildeph.Com.* iisdem utitur armis. *Tu de tali arbore tandem bonos ſperabas fructus*; ſcribit *Bar.* a.Ch. 1147. S.17. His ipſis quoque machinis Reformationem Majorum noſtrorum arietârunt adverſarii: Sed quàm feliciter, ſuo multi malo, & πεπειραμένῳ experti ſunt ἀντιμέτρῳ. Quos ſeculo hoc vitis Romana produxerit fructus, labruſcæ, quas ſuperiori litera *d.* decerpſimus, probant: aut ſi ſatis illæ labia non aſtringant, alias, vulgi voce decantatas, deliba. *Ego*, inquit *Iohannes Saresburienſis*, familiari cum Adriano IV. conterraneo habito colloquio, *apud eum* (Papam) *uſus ſpiritus libertate, mala quæ in diverſis provinciis audieram, patenter expoſui. Sicut enim dicebatur à multis, Romana Eccleſia, quæ mater omnium Eccleſiarum eſt, ſe non tam matrem exhibet aliis, quàm novercam. Sedent in ea Scribæ*

bæ & Pharisæi, ponentes onera importabilia in humeris hominũ, quæ digito non contingunt. Dominantur in clero, nec forma fiunt gregi, qui recto calle pergit ad vitam: pretiosam supellectilem congerunt, auro & argento onerant mensas, sibi etiam ab avaritia nimis parci. Nam pauper aut nullus, aut rarus admittitur, quem interdum non tam Christus, quàm vana gloria introducit. Concutiunt Ecclesias, lites excitãt, collidunt clerum & populum, laboribus & miseriis afflictorum nequaquam compatiuntur, Ecclesiarum lætantur spoliis, & quæstum omnem reputant pietatem: Justitiam non tam veritati, quàm pretio reddunt, omnia namque cum pretio hodie, sed nec cras aliquid sine pretio obtinebis. *Nocent sæpius, & in eo Dæmones imitantur, quòd tunc prodesse putantur, cùm nocere desistunt exceptis paucis, qui nomen & officium pastoris implent*: Sed & ipse Romanus Pontifex omnibus gravis & intolerabilis est. *Præterea omnes arguunt, quod ruentibus & collabentibus Ecclesiis, quas Patrum construxit devotio, altaribus quoque incultis, palalatia extruit, & ipse non*

modò purpuratus, sed deauratus accedit. Palatia splendent sacerdotum, & in manibus eorum Christi sordidatur Ecclesia. Provinciarum diripiunt spolia, ac si Thesauros Croesi studeant reparare. Sed rectè cum eis agit Altissimus, quoniam & ipsi aliis, & sæpe vilissimis hominibus dati sunt in direptionem. Et ut opinor, dum sic in invio erraverint, nunquam deerit eis flagellum Domini: Os siquidem Domini locutum est: Quia quo judicio judicaverint, judicabuntur, & sua mensura remetietur eis. Antiquus dierum mentiri non novit. Hæc, inquam, Pater, loquitur populus, *quandoquidem, vis ut* illius *tibi sententias proferam:* Policrat. lib. 6. c. 24. Bar. an. Ch. 1156. S. 12. 13. Confer. an. Ch. 1167. S. 68 de φιλαργυρία Cardinalium, & totius Curiæ Romanæ. Nonne ergò & nobis cum *Bernhardo* exclamare liceat; *Tu de tali arbore tandem bonos sperabas fructus?* Monemus tamen, multas hic plebis coacervari querelas, quæ nec ejusdem sunt generis, nec ejusdem ponderis: quasdam mixtas esse, quæ cùm mores spectare videantur, fidem ipsam, Pontificiorum judicio, concutiant. In hunc censum venit Simonia, quæ omnes propemodum cleri ordines pervasit. Confer. Sec. XI. p. 391.

SE-

SECTIO II.
De
MUHAMMEDISMO.

I. Habet præsentis Seculi Historia Muhamedica multa ἀξιομνημόνευτα, quæ tamen ad tres revocari possunt classes, *Mesgidam*, *Academiam*, & *Curiam*; seu *Religionem* & *Politiam*.

II. *Religio* non practicis tantùm [a] Muselmanorum quorumvis excolebatur exercitiis; sed & [b] procerum, Zelo magno ferventium, propagabatur studio; & exemplo.

[a] Cujusmodi sunt omnia illa, quæ Alkorani mandato observare tenebantur I. *Preces*, quas non modò singuli pro se; sed & pro Imperatoribus (vide infrà) & Regibus, imò mortuis etiam concipiebant. II. *Eleemosynæ*, quas prĕter cĕteros largiter cōferebat Chalifa Mustanghedus billa. III. *Cura pro defunctis*. Atedus Ægypti Rex mortuus, lotus fuit & sepultus. Pro eodem etiam fusæ preces. *Elmac*. A H. 568. Mortuus est Iobus Neghmoddinus Alaughed, fil. Schadęi. Ad latus positus est fratri Asededdino, uterque postea ad urbem Prophetæ transfertur, ibidémque sepelitur. *Elm*. IV. *Prælia & pugnæ pro Islamismo*, quas splendido Martyrii nomine

insigniebant. In oppugnatione Damasci a.H.543. *Martyr* occubuisse dicitur ab *Elm. Iobus Sabasdaus*, fil. Neghmoddini, frater Regis Iosephi Naziri Zelacheddini. In obsidione Haremensi multos Muselmannos *Martyrium obivisse* scribit *idem*, an.H.572. V. *Blanditiæ*, & *munera*, quibus multos Saraceni ad superstitionis communionem pellexerunt. Hanc putant nonnulli *Mamlucorum* esse originem. Cùm enim Zelacheddinus (*Saladinus* vulgò scribitur, sed malè, sic enim vocis Arabicæ, quæ *Restauratorem religionis* significat, perit compositio) Ægyptiorum videret mollitiem, detestatus eam est. Vt verò haberet milites quos Europæis in Syria habitantibus opponere posset, miserat hactenus quot annis ad Circassos, propè Mæotidem paludem habitantes, & cum Tartaris perpetuo decertantes, & emit captivos adolescentes selectiores non paucos, eósque armis instruxit, & ad belli exercitia assuefecit, ita tamen ut simul Muhammedicam religionem addiscerent. Hisce militibus etiam an. Chr. 1187. Christianos ex Palæstina ejecit. Ex hisce militibus postea, cùm posteritas Saladini extincta erat, illi ipsi ex suo corpore regem elegerunt, nulla habita ratione successionis in familiis, sed tantùm virtutis in bello. Institutum autem perpetuò tenuerunt hoc, ut adolescentes quotannis coëmerent, præsertim baptizatos. Nec enim ad honores pervenire quispiam apud eos potuit, nisi qui baptizatus fuisset, & religionem Christianam abnegâsset. Atque hi *Mamelucci* (*Mamluci*: vide *Anal.* p.313.) dicti sunt. *Calvis.* ex *Petro Bizaro*. Nonne hinc potiùs factum

ctum sit, ut Agareni infantes suos baptizari peterent, quàm ut vel hac ratione Dæmonem, quo non abluti vexari dicebantur, ejicerent, vel matribus orthodoxis nati essent? ut est apud *Baron.* an. Ch 1148. S. 46. Certè hac sibi ratione viam ad ampliores honores sternere sibi Saracenos voluisse, haud ægrè admitto.

[*b*] Talis erat I. *Zikæus* Atabacus, Halebi Dominus, qui Collegiis, Scholis & Monasteriis in Mauzila extructis suis admirationi fuit: *Elmac.* II. *Mahmudus Nureddinus*, Zikæi fil. cui liberalitatis, modestiæ & fervoris in religione Muslimica, laus tribuitur, ab *Elm.* Idem, teste *eodem*, templa Cathedralia extruxit, quæ inter illud eminet, quod *Nuræum*, ab authore, appellatur; Collegia etiá & Nosocomia in multis regionibus. Monasteria item Zufæorum seu Sophorum, & πανδοχεῖα. III. *Almohades*, qui an. H. 545. novi in Alcoranum interpretes sedem in Hispania fixerunt, neminemq; sub se Christianam Religionem profiteri passi sunt. *Cal. Geneb. Mar.* IV. Iudices quoque & Antistites Ismaelitarum lynceis omnia penetrabant oculis. Insidiis ubique paratis graviter in eos animadvertebant, qui in Muhammedicam impietatem linguam suam leviter stringebant. Horum calumniis impetitus periit magnus ille βιβλιοθήκης *Sabarvardæus. Iuch.* p. 150. a.

III. Florentem fuisse *Academiarum* Arabicarum statum hoc seculo, tum ex Principum erga [*a*] literas & [*b*] li-

teratos animo colligimus, tum ex [c] eorum studiis, scriptis & monumentis, qui doctorum nomen inter Saracenos obtinuerunt.

[a] Constat enim, multos fuisse Chalifas & Reges, qui eruditionis laude commendantur. I. Felix Poeta fuit, *Abulhasenus*, frater Mustarschedi billa, Chalifę. *El.* Vnde cùm à fratre, cui eripere cogitabat Imperiũ, esset captus, carminibus ejus ambivit gratiam. II. Eadem laus fratri quoque Chalifæ, *Mustarschedo billah* tribuitur. Specimen habet *Elmac.* III. Poeta etiam celebris vocatur *Talaajus*. *Elmacin.* IV. *Mostanghedus billah*, Chalifa, carmina etiam posteritati reliquit. *Elm.*

[b] Quod testimonium *Elmac.*p.298. perhibet Mustadhiro billa. Ex iis etiam, quæ in Historia Orientali l.2.c.ult.de Sect.Muhammedanorum produximus, proclive est conjicere, fuisse quosdam in Scholis Doctores, qui disputationibus crebris jura & ritus Islamismi magna solertia ventilârunt, quorum studia & conatus magnificis structuris Imperatores foverunt. Sophis vel Zufæis Nureddinus Collegia erexit: Schaphæis verò Sultan Nazirus in Ægypto, *Elm.* Iuventuti etiam, studiis consecratæ, sua erant gymnasia. *Author lib. Iucb.*p. 149.a. (ex occasione magni illius terræ motus, qui ab *Elm.* Hamathensis κατ' ἐξοχὴν vocatur, quoque 13. perierunt urbes) refert, *ludum etiam literarium*

rium ibi corruisse, quo 50. Ismaelitarum liberi fuerint oppressi.

[c] Floruerunt autem maximè 1. *Studia Astronomica.* Tempore Mostaalæ, fil. Mostadheri Chalifæ prædixerunt Astronomi diluvium eo tempore venturum, sed non simile diluvio Noachi Cumque ad se Astronomum quendam vocâsset, differentiæ rationem edixit hancce: Tempore Noachi omnes septem stellæ erraticæ erant in piscibus, nunc verò sex tantùm: excipitur n. Saturnus. Bagdadi autem ob profunditatem sitûs maximè metuentes, vada omnia claudebant. Et certè ita evenit. Eo enim tempore, quo Ismaelitæ, peregrinationes suas religiosas suscepturi, Meccam proficiscebantur, aquis omnes inundabantur, iis exceptis, quibus prærupti montes asylum præbebant: *Iucb.* p. 148 b. 2. *Medica.* Tempore Mostarschedi excelluit inter Medicos & Astronomos Abu Zelt, Omniades. *Iucb.* 149 a. Multum cumprimis Medicum studium Ibn-Raschido i. e. *Averroi*, Avicennæ æmulo, debet, qui hoc etiam seculo, Cordubensis Philosophus & Medicus, atque commentator Aristotelis, floruit. Vide *Buch.* an. Ch. 1145. 3. *Philosophia,* eorundem opera, studiosè fuit exculta. *Gerard. Ioh. Voss.* præfat. in lib. de Idolol. Gentil. fatetur, *Arabes Philosophi*, Aristotelem intelligit; *mentem; sæpe longè sagacius perspexisse, quàm vel Græcos, vel Latinos.* 4. *Magiæ* etiam multos litâsse Arabes, Friderici Historia probat apud *Sigon.* lib. 12. p. 305. Ajt; *in Italiam venisse A-*

rabem quendam ex Hispania, hominem magicis artibus egregiè, ut ferebant, instructum, ætate senem, facie deformem, quippe altero oculo captum, socios pene viginti secum adducentem, eo consilio, ut venenis Fridericum perimeret, &c.

IV. In *Curia* seu *Politia* occurrit 1. ordo [a] Chalifarum. 2. Cæterorum [b] Regulorum seu Principum. 3. Vezirorum [c] quorundam, seu Consiliariorum.

[a] Primus est *Ahmedus Abulabasus*, *Mustadirus Billa*; de cujus initiis, aliquid dictum est Seculo XI. p.433. Obiit anno Chalifatus 24, ætatis 41. *vir insignis animi dotibus, comis in conversatione, in liberalitatem naturâ propensus, eruditorum amator, iniquitatum prohibitor, eleemosynarum largitor*; *Elmac.* p. 298. II. *Fadlus Abu Mansor, Mostarschedus billah*; Patri successit, ea ipsa luce, quâ cum vita ille deposuit Imperium. Matrem habuit pellicem. *Idem* Patri defuncto justa fecit, sepulturâ & precibus. Initia regiminis turbavit Abulhasenus frater, quem Debisi fortitudine victum in carcerem conjecit, *Elm.* Duriora pertulit à *Masudo*, à quo in fugam conjectus & captus fuit, thronoque ejectus. Bagdadenses etiam, Chalifam suum prædæ hosti cessisse percipientes, suggesta in quibus, pro more, preces fuerunt

runt in salutem Imperatoris conceptæ, confregerunt, oratoremque finem orandi facere jusserunt, gemitibus dolorem suum testantes, & capitibus pulvere conspersis. Masudus verò, victoria contra Chalifam potitus, literas à Sultano Sangharo, Melicschiahi filio accepit, quibus in mandatis ei datur, ut pristinæ dignitati Chalifam restituat. Quod & magna solennitate paulò post fuit factum: qua de re prolixè agit *Elm.* in vita ejus, hactenus ἀνεκδότω. Periit insidiis sicariorũ 17. ex Bateniorũ familia in necẽ ejus conspirantiũ, qui punctim cultellis Chalifam ferientes, jussu Sultani Sanghari, interfecerunt. Regicidæ, è vestigio deprehensi scelus morte redimere sunt coacti. Magnum inde Masudus præ se tulit dolorem. Vbi, ex consuetudine gentis, lotus fuisset, & involutus, Bagdadum deportatur, ingentique cum civium luctu atque ejulatu terræ mandatur, anno Chalif. 17. *Elmacinus excellentiam* ei *ingenii,* tribuit, *audaciam, strenuitatem, &c.* III. *Manzor, Abugiafar, Raschiidus billah,* Mostarschedi filius, cujus è vestigio inaugurationem ratam habuit Masudus. Mox tamen sequenti año, cùm, opera & auxilio Atabaci Zikei, atq; Rathfachi, Masudo bellum inferre tentaret, deponitur, Iudicumque Bagdadensium sententia publicè contra eum, tanquam tyrannum, & sanguinis innocentis furiosum fusorem, lata. *Elmac. Iucb.* 149. a. Quod quidem decretum præsentia sua, totiusque exercitus, obtinuit Masudus. Secessit deinde Raschidus, vitæ suæ consulturus ad *Atabacum* (sic leg. pro *Aba-*

baco, quòd *Erpen.* habet) Mauzilæ Dominum, à quo paulò post repetitus, sistere se jubetur. Sed noluit hospitem suum tradere hostibus Atabacus. Varia postea fortuna jactatus, bellisque fatigatus Isphahanum profectus est, ubi morbo gravi affectus in Bateniorum incidit manus, qui desultoriæ & errabundæ ejus vitæ finem fecerunt. *Elm.* Sunt tamen, qui veneno eum è medio sublatum volunt. Sepultus est Isphahani, in urbis veteris templo Cathedrali. Vix annum regnavit: Obiit an. æt. 21. Observat *Elmacinus*; qui & *eloquentiæ* eum nomine commendat; *nemini ex posterioribus Chalifis tam indignè fasces ereptos fuisse.* IV. *Muhammed Moctafa biamrilla*, Raschidi patruus. Eo ipso die quo Chalifatum iniit, illo nepos ejus excidit. Omnia tum Bagdadi sursum deorsumque versa, spoliis & rapinis implebantur. Ipsum Chalifæ palatium penitus expilatum fuit, adeo ut præter tres mulos & quatuor equos nihil relinqueretur. Sed receptui mox signum datur, ubi novus Imperator fuit designatus. Locata Imperatori fidelium fuit Fatima, soror Sultani Masudi. Obiit anno H. 554. Imperii 24. ætatis 66. Chalifa *fuit strenuus, venerabilis, boni amans, in subditos, bonos præsertim, liberalis, suos in scientiarum studio occupans*; *Elm.* V. *Iuseph Abul Mutfer, Mostanghed billa.* Inauguratus est die 2. mensis Rabii prioris an. H. 555. qui primus fuit ab obitu parentis, quem aliis innotescere noluit. Primus fidelitatis ei juramentum præstitit patruus

Abu-

Abutaleb, quem secutus mos fuit frater *Abugiafar*. & *Auneddinus*, Vezirus: quibus succesſit Iudex Iudicum & procerum, Imperii & ſapientum. Moritur anno Hegiræ 566. Regiminis 11. ætatis 48. Eum commendat *Elmac.* *ab amore ſcientiarum, odio tyrannidis; à Juſtitia* item, *largis eleemoſynis, fortitudine, Poëſi, &c.* VI. *Abu Muhammed, Moſtada benur illah*, Moſtanghedi billa filius; Matrem habuit Azam, Armeniam. Deſignatur Chalifa, ipſo illo die, quo pater vitâ exceſſit. Cùm ejus Imperium ratum jam haberetur, dē eo per legatos ſuos remotioribus etiam conſtare voluit. Eo ipſo tempore, quo in Ægypto pro Zelacheddino oratum eſt, preces etiam Muſelmani fuderunt pro ipſo, ceu Chalifa. Quòd fieri cœptum eſt an. H. 577. VII. Succeſsit *Naſirus*, filius: *Iucb*. p. 149 b. De quo plura, ex Arabū monumentis, addere non licet. Subſiſtit enim *Erpenius* in *προσωπογραφίᾳ* Muſtadiri billa, qui Chalifa fuit, numero 49. Abbaſidarum 29. Cæteros ex Mſc. Bibliothecæ, eheu! quondam Archipalatinę, ſunt depromta. Deinceps nobis acquieſcendum erit in *Sepher Iucbaſin*, qui Chalifarum ordinem, & quidem tanto ſtudio, pertexuit, *ut vix uſpiam tam accuratè conſignatos exiſtimet Schikbardus Præf. in Taar. Perſ. ne in Arabum quidem libris.*

[*b*] Sic A. Ægypto ſeculo hoc præfuit a. *Amirus*. Iuch. 194 a. vel *Amrus billa*: vel *Amrus biachkam illah* Elm. p. 298. Vezirum ſuum, Mamonem, cum tota

tota familia & cognatione in vincula conjecit. *Id*, Decem ei Mamluci violentas intulerunt manus. Coryphæus erat Armenius quidam, imperandi libidine agitatus. Vnde &, distributis inter milites spoliis, Alkahiram ille occupavit. Cùm verò animadverterent alii, regiam eum sibi arrogare potestatem, obsequi ei mox tergiversantur, obnixeq; Achmedum fil. Fadli stratiarcham, ut furiosi hominis conatus reprimeret, rogant. Paret eorum monitis, & Alkahiram obsidione diuturna cinctam ad deditionem cogit, spoliisque onustus, Imperium Armenio ereptum, Hapheto restituit. *b. Abu Maimon Abdolmachbar, Haphetus ledinillah*, fil. Abulkasemi, qui jure fæderis, anno ætatis 58. inaugurationem fuit consecutus. Præfuit autem rerum administrationi Stratiarcha Achmedus, fil. Fadli, qui, quàm diu vixit, Haphetum vinculis constrictum tenuit. Cùm verò an. H. 526. efferata quædam juvenum turma ex Hesamia in Ahmedum irruisset, cervicem ei amputatam in arcem detulit: Haphetum verò carcere solutum regno Ægypti reddidit, Obiit an. H. 546. die Solis 5. mens. Giumadi posterioris; Imperii 18. *Elm. c. Taferus hillah*, Hapheti filius. Inauguratus est Kahiræ eo die. quo defunctus erat pater, annos natus 17. Cæditur ab Abbaso, fil. Tamim patre, & Naziro filio, anno ætat. 21. Humanis exempto patri filium substituerunt Alim Abulkasimum, cogn. Gaiirillah. *Elm, Iuch.* 149.a. Qua ratione, homicidii suspicionem authores amoliri sunt conati. Cùm verò fama percrebescens ad aures Talaiihi, fil. Razichi pervenisset,

nisset, lacrymis & pulligine, quàm ægrè ferat Principum cædem, testatus est. Armavit etiam defuncti amicos, ut scelus ulciscerentur. Nec mora, Suppetiæ mox paratæ, quibus communem hostem invasissent, nisi convalatis reculis suis & facultatibus fugam adversarii capessere maluissent. Sed vitaturi fumum, in ignem illicò præcipites ruunt. Franci enim (id est *Europæi*: ut alibi jam monuimus) Abbasum cum suis obvium ad Marram (sic locus quidam vocatur Camelorum potationi aptus) trucidant, Nazirum verò filium captum abducunt. Taferus interim Kahiræ solenniter inauguratur. Talajo verò, qui *Malcezalechus* i.e. Rex justus vulgi voce fuit proclamatus, Veziratus, omnisque ferè rerum administratio adjudicatur. Hic Francis magnam offert pecuniæ vim, ut Nazirum traderent. Emptorem nacti Europæi Talajum, haud gravatim ei obsecundant, Nazirumque ferrea cavea custoditum transmittunt. Vt duram satis Nazirus mortem obiret, supplicia reus subire cogitur dirissima. Mulieribus carminandus, dilaniandus & frustillatim discerpendus committitur. Ne verò cruciatibus subitò enecaretur, sua ipsius, paulatim deartuati, carne pascitur, tandemque lenta morte extinctus in patibulum suffigitur; & ut prorsus nihil, quod vel famam lædere posset, vel cruciatum augere, deesset, in favillas truncus redigitur. *d. Faizus*, Taferi filius, Ægypti præses fuit an. 6. mens. 5. dies 17. Moritur an. Heg. 550. Magistratum iniit annos vix natus 5. *Elmac. Iuch.* Vezirus humeris eum impositum, populoque conspiciendum exhibi-

bitum, in solio collocavit. *Iuch.* 149 a. *e. Atedus ledinillah* inauguratus est, eodem die, quo *Faizus* patruelis eius, è vita abiit. Pro eo, in tecto regio collocato, oratum est in provinciis Ægypti, cùm annos haberet 21. Ne verô, nomine tenus tantùm Rex, inglorius viveret: *Maleczalechus*, penes quem rerum summa hactenus in Ægypto fuit, filiam ei desponsavit, dotisque loco dominium resignavit. Ipse verò paulò post, copias cum Atedo conjuncturus, in septem Màmlucos incidit, qui gladiis eum transfodientes è medio sustulerunt. *Vir, Elmac.* teste, *fuit excellens, moribus insignis, felix Poëta, &c.* Veziratum, quo fungebatur Talajus, demandavit Atedus, Razzico Malechadelo, Talaii filio. Qui tamen iterum dignitate illa excidens locum cessit Schavero, qui rebellione contra Malechadelum Kahiræ mota, in extremas eum angustias, ipsum imò carcerem, redegit. Ipse verò Atedi jussu non Vezirus tantùm constituitur, sed & splendido *Amirolghiusch* cognomento insignitur. *El n.* An. Heg. 564. Atedi imperium labascere cæpit; *Id.* Postea an. Heg. 577. vivo adhuc Atedo oratum est, pro *Iosepho Naziro, zelach eddino*, Iobi filio in Ægypto: paulò post tamen finem fecit & vitæ & Imperii a. regni 11. *Zelacheddinus*; cùm jam emersisset, & certâ successionis spem habuisset; dixisse fertur: *Quòd si constaret mihi, finem jam instare Imperii ejus, nollem equidem contra eum æmulatione certare.* Mortuum lavit, & sepelivit David. Scribunt Arabes, addi-

ctum

ctum eum fuisse errori Metempsychitarum (quem *Attanasech* suâ linguâ appellant) & sententiæ *Albolul*, quæ voluit, *esse Deum in omni loco, loqui omni lingua, atq; apparere in persona aliqua individua*: sic *Sharest.* & *Elm.* explicant. Vide Spec. Arab. *Pocok.* p. 265. Hanc sequebantur sectam Alis posteri; *Hist. Orient.* p. 368. De Metempsychosi habet *Elmac.* Msc. carmen, quo Barkadi (Kairwani provincia est) dogmate hoc imbuta commemoratur. Ita illud habet:

Barkadam descendit Messias, descendit in eam Adamus & Noachus
Descendit in eam Deus cum Majestate sua; & quicquid præter Deum est, Spiritus (ventus) est.

Addit, *esse hoc fundamentum erroris Nestorianorum, qui velint, influxum quendam descendisse in Messiam*; Eodem enim modo credere hos *descensum Creatoris altissimi, in corpus Adami, & Noachi, & reliquorum prophetarum, & successorum eorum, & Antistitum eorum*. Fuit autem hic Atedus ultimus, Ægypti Rex ex Phatimæis seu Ali posteris: *Iuch.* 149. a. *f. Asededdinus* Schaircuah, qui Vezirus fuit Nureddini, Regis Damasci. Hic illum ad subigendam & subjugandam Ægyptum emisit. Atque hac ratione Imperium ad Iobitas fuit devolutum:

tum : *Iucb*.l.c.qua de re,ex *Elmac*.pòst. g. *Iosephus*, *Zelacheddinus*, filius Iobi, nepos ex fratre Asededdini, cognomento Nazirus. Hic Saladinus vulgò dicitur. De cujus viribus & Imperio agit etiam *Matth.Par*.p.136.& deinc.Mortem ejus describit id. p.167.

BAGDADI Règes erant 1. *Muhammed* Cog. Gajattudinus, Melicschiahi,de quo sup. seculo,fil. Obiit an.Ch.1117.ætatis 37. *Elm*. p.297. 2. *Mahmudus*, filius Muhammedis, & patruus ejus Sanghar,proquo,Bagdadi & alibi,oratum fuit an.Heg. 514. Vtrique cognomentum *Schanschah* est inditum. *Elm*. Pater ei moriturus præter regnum, in thesauris reliquit 11000000. aureos. An. Heg. 521. inter Chalifam & Mahmudum obortæ sunt lites & controversiæ,quæ cùm prædis, rapinis, incendiis dirimi non possent, amicis tandem pactis finierunt. *Elm*. Obiit an.H.525. cui in regno mox suffectus est Sultan *David*, pro quo oratum est in montanis & Adrebighan. Atabacæi autem orârunt pro Ahmede Zicæo. Postea verò, an H.527. *Masudus*, Muhammedis filius, Bagdadum ingreditur ; ubi precibus mox ejus, nepotisque ex fratre *Davidis*, fil. Muhammedis Sultanatus confirmatur. Stola etiam utrique, Regni insigne, à Chalifa iniicitur. An.Heg.528. cessatum est orare pro Sultano *Masudo* Bagdadi, qui aperto Marte Chalifam oppugnavit. Pro patruo tamen Sultano *Sangharo*, Melicschiahi filio, Sultano item *Davide*, nepote ex fratre Mahmudo, in suggestis precû officium nunquam fuit interruptum. *Masudus* interim numero-

so

ſo contra Chalifam inſtructus exercitu, prælio decernit, vincit, victisque parci vult hoſtibus, Chalifæ cumprimis, quem paulò pòſt, ut ſupra monuimus, priſtinæ dignitati reſtituit. Mortuo Chalifa, *Raſchidus billa*, ſucceſſor armis quoque *Maſudum* ſubigere tentavit; ſed fruſtrà. Victor extitit Maſudus, tantumque apud Bagdadenſes potuit, ut Imperio moveretur Chalifa ipſe. Tanta pollebant authoritate & potentia Bagdadi Principes, Maſudus præſertim, ut cedere illis Chalifæ non ſemel fuerint coacti. Exempla habet *El.* in Moſtarſchedo billah & aliis. Sed & nepos ejus, *David* ſuas in patruelē periclitaturus vires, magnâ exercitus ſui jacturâ, temerarium impetū luit; non multò pòſt, ab ipſa plebe occiſus: Sultan verò *Maſudus* fil. Muhammedis, fil. Melieſchiahi, fil. Olbarſalani Salghucides fato fungitur an. Heg. 547. ad oſtium Hamadanæ: *Elm.* 4. *Melicſchiahus*, Maſudi frater, cui fidelitatis juramentum præſtitit exercitus ſtatim à fratris exceſſu. Fecit cum eo Chozbachus, qui operam ei ſuam contra fratrem *Muhammedem Schiahum* obtulit, quam inſidiosè collaturus meritas perfidiæ pœnas dedit. *Ipſe enim,* inquit Hiſt. Arab. *Elmacin.* *qui puteum fratri parat calce obductum, in eundem Dei judicio præceps ruit.* Capere cuniculis voluit Muhammedem Schiahum Chozbachus, ipſe poſtea captus. Sultan verò *Soliman-Schah*, filius Muhammedis, Salghucides cùm Bagdadi honorificè à Chalifa eſſet exceptus, ſoleñique precum formulâ ab eodem plebi commendatus,

& regiis ornatus muneribus Chorasanam gladii jure suam facere vellet, obvium primò habuit fratrem *Melicschiahum*, fil. Masudi; deinde Sultanum quoque *Muhammedem Schahum*, à quo profligatus fuit & in fugam conversus; quà victoriâ potitus, Bagdadense quoque Imperium consequebatur, *Elm.* Et ut in ipsam ei Imperii sedem pateret aditus, opem ille implorat *Ali, zeineddini*, Præsulis Arbilæ & Mauzilæ, qui arctissima Bagdadum cinxit obsidione. Et quamvis fama percrebesceret, irruptione *Melicschiahum* vastare Hamadanam, copiasque *Muhammedis Schabi* esse fusas; nihil tamen ille motus in obsidione, sine successu tamen, perstitit.

HALEBI Imperârunt I. *Tagjuddaula*, cog. Achrasus, Roduwani filius, *Elm.* p. 297. II. *Lulus*, famulus Taghiruusæ, qui occiso *Tagjuddaula*, arcem Halebi urbemque occupavit; *Id.* III. Princeps *Bulgarus*, fil. Orthakæ (*Erp.* habet Aryci) qui *Lulo*, propè Balisum vita privato, succeesit: Imperium per 5. an. tenuit, *Id.* IV. *Malecus*, fil. Orthakæ. Quo occiso propè Manbegum, occupavit sedem, V. *solimã* nepos ejus ex fratre, deinde *Iasirus*, fil. Bulgari, fil. Ortakæ, postea *Mada*, fil. Maredin. Eo tempore Franci Europæi obsidione eam circumdabant: Inundationibus verò aquarum præpediti obsidionem solvere fuerunt coacti. VI. *Acsacar*, Damascenus qui Europæos coronâ Halebum cingentes invasit, fudit, Halebum, securitati redditum, sibi subjecit: *Elm.* VII. *Kascæus* Mauzilæ & Halebi Dominus, qui in templo Cathedrali Mauzilæ à Bateniis trucidatur. VIII. *Fazailus*, fil. Badii, qui diu

diu possessor illius fuit. IX. *Atabacus ziKaus*, filius Acsancari: quod qua occasione factum sit, prolixè recenset *Elmac.* in Mostarschedo billa. Nos strictim agemus. Cùm *RasKæo*, vivis exempto, sufficere vellent filium *Masudum*, *Behaeddinus* Schaharurasæus judex, cum aliis, ut *Masudo*, Raskæi filio Mauzilæ Imperium adjudicaret, Bagdadum concessit. Sed decollavit spes. Regnum enim iidem, non dubio tantùm oborto, sed & juventute *Masudi* obstante, *ziKao*, Acsancari filio, conditionibus certis deferunt. Staturum se pactis *ziKaus* promittit, regnúmque Halebi & Mauzilæ an. Heg 522. obtinet. Ex eo tempore magnas familia illa cepit vires. *Atabacus* dicebatur ab *Atabac*, urbe, nî fallor, quam vi cepit. *Elm.* Idem hic *ziKaus* Roham, seu Edessam Christianorum manibus eripuit: quæ sola hactenus jugi Muhammedici expers perstitit. Vide Fasc. temp p.76.b.& alios. Eam ex inopinato ad motis balistis, invasit, ignique injecto, magna urbi damna dedit. Detinebantur ibi Muselmanni 500. quos captos vinculis omnes exemerunt. Somnum tandem capturus à famulis, quòd minas ejus (ut formidabilis omnibus fuit) evitare hac ratione cogitâssent, interficitur. In castris tum erat, Giabarum expugnaturus: Occisus verò Raccam deportatur, ibique in Mausoleo conditur. X. *Mahmudus Nureddinus*, Malecadelus seu *Rex justus*, qui, defuncti patris ZiKæi sigillo, quod acceperat, munitus, Halebi successor recipitur. Habuit autem *zikæus* tres adhuc filios alios, *Seiphoddinum*, bellatorem; cui Mauzila cessit; *Kateboddinum*, dilectum, & *Na-*

Zereddinum, de quorum fortuna ordine agit *Elm.* Mſc. An Heg. 549. *Malecadelus* Imperio ſuo Damaſcum quoque adjicit; ſicque potentia ejus immane quantum crevit, *Elm.* An. Heg. 565. Mauzilam idem occupavit. Moritur A. H. 569. XI. *Iſmaël Maleczalechus*, qui, Damaſco abiens, Halebum venit, patri ſucceſſurus. Varii ejus tempore Halebenſium & Mauzolitarum cum Ioſepho *Zelacheddino* fuerunt conflictus. Pax tandem certis legibus ſancitur. *Elm. Iuch.* p. 149. b. Cùm verò Mauzolitæ pacta rumperent, Martisque aleam experiri mallent, ita eos *Zelacheddinus* attrivit, ut facultatibus ſpoliati, vivi omnes caperentur; Duces verò, ut ſolitæ humanitatis eſſet memor, ſtolis indutos *Zelacheddinus* indemnes domum reverti juſsit; Halebum etiam *Iſmaëli Maleczalecho* reliquit.

DAMASCVM tenebant I. *Atabacus* Tagtecinus, cog. *Thahiraddinus*, *Elm.* p. 295. Moritur a. Heg. 521. II. *Buraus*, Atabaci filius, cog. *Taagbolmelicus*, qui Europæos, Damaſcum occupaturos, fudit; *Elm.* Interiit manibus Batenæorum. *Elm.* III. *Iſmaël Schamſcholmelicus*, Buræi filius. Hunc mater, Iacouth-chatun ſubditorum ſcelerato parricidio, ut regnum & ſibi, & filio Schiahaboddino, natu minori raperet, interemptum voluit. Et ne ipſa tam horrendi videretur conſcia facti, Principibus ad ſe vocatis filium tapeto involutum, miſerum perfidiæ ſubditorum ſpectaculum oſtendit. IV. *Schiahaboddinus*, fil. Tagholmelici. Moritur an. H. 533. quo defuncto, Damaſcum occupavit Princeps V. *Bahramſchah*. VI. *Muhammed Ghemaleddinus* (hic pater

ter fuit *Neghmoleddini & Muazzoddini*) qui *Bahramschabo* fratri Damascum non multò post eripuit. Obiit an. Heg. 534. VII. *Orthaka*, Phachroddinus, filius, exigui judicii homo. VIII. *Azzoddinus*, Phachroddini frater. IX. *Malechadelus*, de quo sup. Damascum cepit An. Heg. 549. X. *Iosephus Zelachbeddinus* urbe potitur an. Heg. 570. Plura addi possent de Principibus Irakæ, Arbilæ, Emessæ, Hellæ, Mauzilæ, Hamadanæ, quæ Elmacini fragmenta suppeditant; sed eos notâsse hoc loco sufficiat, qui in ipsis Historicorum quoque nostrorum libris occurrunt; nominibus licèt planè depravatis, inversis, aut truncatis.

[c] Quos inter eminent I. *Ianesus*, Vezirus Hapheti, Ægypti Præsidis. II. *Iahia*, filius Muhammedis, fil. Habiræ cognomento *Auneddinus*, Vezirus Chalifæ Moctafæ biamrilla. Revixit Abbasidarum authoritas, per Salghucidas conculcata prorsus sub hoc Veziro. Cùm enim præter nomen Chalifæ nihil possiderent, atque Iudicia ab iis qui Bagdadi & alibi dominabantur, exercerentur, hujus tandem studio Moctafæ biamrillæ melior sors fuit. *Elm.* III. *Talajus*, populi suffragio Kahiræ Vezirus eligitur, IV. *Rozzaichus*, Talaii filius, post obitum parentis ab Atedo Veziratum impetrat. V. *Zorgamus* itidem ab Atedo ad Veziratum evectus, indito cognomento *Malecholmanzuri*. VI. *Schavvarus*, qui secunda vice sub Atedo dignitate hac functus est. Hic Francorum opem contra Asededdinum imploravit. VII. *Asededdinus*, cui Atedus contulit Veziratum, eundemque scripto fœde.

re,(quod nulli hactenus contigit) confirmavit. *El.* VIII. *Iosephus, Zelacheddinus*, Atedi Vezirus in Ægypto. In hoc statu collocatus animos hominum donis blanditiisque mirè sibi devinxit, & sequuturæ famæ dignitatisque fundamentum posuit.

V. Sed & aliæ etiam Familiarum,& regiminis mutationes seculo hoc occurrunt, quarum notitia Historiæ Saracenicæ pleniori haud parũ inservit.

Observandum igitur I. rediisse vocationem *Abbasidarum* in Ægypto, postquam abrupta esset per annos 200.per Phatimæos; *Iuch*.p.149.b.Sub Mostada benurillah. *Elm*. II. *Atabacæos* seculo hoc caput extulisse. Vide sup.p.211. III.*Iobitarum* quoque prosperum hac ætate fortunæ fuisse cursum. De his *Elmacinus* scribit, *patrem eos habuisse Schadæum, filium Mervvanis,qui Tecriti, ubi & ultimum vitæ diem clausit,fuit moratus. Reliquit autem duos filios Schaircuam Asededdinum, & Jobum Neghmoddinum, inter quos ita convenit,ut Neghmoddinus aliquandiu Tecritum teneret: quo postea ejectus dominio,Mauzilam cum universa familia abiit,ut vitam ibi suam servitio toleraret. Cúmque Imperii fasces teneret Mahmudus Nureddinus, Malechadelus, Zikai filius,adiit eum Neghmoddinum*

dinus cum fratre Schaircuah Asededdino, totaque utriusque familia. Hospites istos non sereno tantum vultu exceptos, sed & variis muneribus affectos Nureddinus militiæ mox suæ præfecit. Expugnata à Nureddino Syria, eorum frequenter consilio utebatur & opera. Josephi cumprimis Zelacheddini, quē in rebus arduis maximè & difficilimis adhibuit, variis donis & bonis ornavit, titulísq; honorificis insignivit. Hæc initia fuerunt magnorum, & toto ferè orbe celeberrimorum inter Saracenos Ducum, quorum alter, ut audiemus, Hierosolymis, iterum Christianos ejecit. IV. *Salghucidarum* Periodum ad finem properâsse. Mortuo enim Sultano *Solimano Schabo*, filio Muhammedis, fil. Melicschiahi Salghucidæ, cujus nomine Hamadanæ, à se occupatæ, oratum fuit, Imperium Barbaricum à Salghucidis in alios est devolutum. *Hic postremus est,* scribit *Elmac. quantum mihi constat ex Salghucidis. qui Barbaris imperârit. Ajunt tamen alii, Togrulum parvum, filium Orsalani Schah, filium Togruli magni, ultimum eorum fuisse regem, a. Heg. 596. Multos legi Historicos, qui negāt eos fuisse Salghucides, maléque originem eorum ad Salghucum referri: sed & alios vidi, qui Salghucidis eos*

annumerant, ut Amadus Asphahaniensis,&c. V. Principibus & Regibus non paucis exitium attulisse atque interitum ipsos subditos; alios quidem studio & destinata operâ, alios per incuriam. Anno. Heg.538. Plebs Sultanum *Davidem*, filium *Mahmudi*, quem non noverat, incautè oppressit. *Atedum* septem Mamluci interfecerunt àn.H.556. In Regicidas tamen ejusmodi graviter fuisse animadversum probat Historia sup. p.205. allata.

VI. Pertinet ad Politiam *Militia*, in qua observanda venit continuatio belli, tum [a] *sacri*, tum, inter ipsos Saracenos, [b] *intestini*.

[a] Quo nomine omnes contra Saracenos pugnas intelligimus & expeditiones, eas præsertim, quæ in Asiam seculo hoc susceptæ sunt hoc ordine. A.Ch.1102. Balduinus magua strage vincitur, & vix fuga incolumis evadit. Mœnia Ramæ, in quam reliquiæ exercitus ejus confugerant, ab hostibus diruuntur. A.Ch.1103.Boëmundus Apuliæ Rex cum cæteris in expeditionem Hierosolymitanam profectus à Saracenis capitur, & postea à Tancredo nepote suo liberatur. An.Chr.1104. Christiani Accaron civitatem Palestinæ, quam alii Ptolemaida appellant, post 20. diem obsidionis capiunt. A.Ch.1105.Magna pars Saracenorum à Christianis deleta est. Eodem anno Alexius Imperator Constantinopolitanus conditiones pacis à Balduino oblatas accipere cogitur. A.Ch.1106.

Bal-

Balduinus Berythum & Sidonem, urbes maritimas subigit. Apud Carrhas seditio inter Christianos principes orta maximo illis damno fuit. Irruentibus enim in illos ex improviso hostibus, quidam capti, quidam fugati sunt, exercitu miserè destituto. Hanc notam paulò post recenti de Saracenis victoria emendavit Balduinus. An. 1113. Saraceni in regnum Hierosolymitanum ex Perside irruentes, Regis copias fortè oblatas fugant & cædunt. An. 1115. Tancredus, qui patruum suum à Saracenis liberaverat, ad montem regalem ab hostibus vincitur & occiditur. A. 1117. Pisani inter Hetruscos nobiles populi Saracenos ex Balearibus insulis armis ejecerunt. A. 1118. Balduino II. Hierosolymorum Rege mortuo, alter ejusdē nominis succedit, qui Regem Persarum devicit atq; occidit, ipsumq; Damasci Regem fugavit. Sed Parthorum Rege sibi resistente, & illos ulcisci volente, Balduinus capitur, & vinctus, ultra Euphratem custodiæ demandatur. An 1119. Balduinus post octavum & decimum mensem insidiis è carcere liberatus ad suos revertitur. An. 1122. Venetorum classis in Syria Saracenis molesta fuit, Dominico Michaele Duce. An. 1125. Pugnatum contra Christianos est quadringentis millibus hominum, quibus occurrerunt tribus millibus virorum Christiani, & Dei benignitate, septem millibus hostium gladio cæsis, & quinque millibus aqua suffocatis, Christiani victoriam consecuti sunt. An. 1127. In Syria Christiani duabus stragibus fudere Saracenos, ubi in prima pugna duo millia Saracenorum & 500.

desiderati. In altera, quamvis uterque exercitus afflictus est, Christiani tamen victores extitere. An. 1129. Rex Ascalonitarum à Balduino repressus, Rex Damasci tribus præliis victus. An. 1130. Balduino III. rege Hierosolymitano, è vivis sublato, Fulco IV. Rex constituitur. An. 1131. Tripolitanus comes proditus occiditur. Fulco Rex ab hostibus fugatur, & iniquas conditiones, ut ex obsidione liberaretur, accepit. An. 1133. Christiani Ægyptiis felici Marte restiterunt. An. 1139. Ascalon à Christianis recuperatur. An. 1142. Fulco IV. Rex Hierôs. insequens leporem, & ex equo decidens, efflavit animam, cui successit Balduinus filius. An. 1143. Vrbs Edessa (de qua occupata queruntur *Plat.* in Luc. 11. *Sig.* p. 278. *Geneb.* a. Ch. 1144. vide supr.) & tota fere Mesopotamia à Saracenis, & Alapho (nescio quid hoc monstri sit, pro Atabaco vide sup. p. 211) duce Turcarum qui jam in Oriente magni nominis erant, devicta est, multa & miserabili Christianorum strage edita, matronis in æde D. Iohannis Baptistæ supra altare stupratis. An. 1144. Balduinus III. quintus Rex Hierosolym. Gaza & Ascalone Saracenos ejecit, & apud Hierichuntà Nuredinum Damascenę militię principem 5000. hostium interfectis, vicit & fugavit. A. 1145. Emanuel Constantinopolitanus Imperator exercitus Christianorum contra Saracenos, euntes, multis insidiis fatigavit, ne quid utile Christianæ Reipublicæ efficerent. An. 1146. Rogerius Siciliæ & Nortmannorum Rex Saracenos Africanos Rege ipsorum capto ad triginta annos sibi tributarios

re-

reddidit. Eodem anno Conradus II. Imperator ingentes copias pugnatorum contra Saracenos parat, sed pugnat infeliciter. Eodem Ludovicus Rex Galliæ contra infideles maximam vim militum colligit. An. 1147. Ex Flandria, Anglia, Lotharingia instructis ducentis navibus bellum contra Saracenos institutum est. Hoc anno Conradus Imperator transmisso feliciter Bosphoro, propè hostes accessit. Verùm, deficiente commeatu, & (ut nonnulli ajunt) frumento gypso corrupto, coactus est continere cursum, & copias reducere. Quo cognito Saraceni, à tergo insequentes aliquot hominum millia trucidaverunt. Eodem anno confluit ad Imperatorem Rex Franciæ, adjuvandi illum studio, sed exercitu fame confecto, nihil præclari actum est. Eodem tempore Neneti instructa classe profecti sunt in Asiam, opem laturi Imperatori, qui Saracenis bellum faciebat. An. 1148. Hispani expulsis Saracenis Almariam & Tortosam turrigeras urbes recuperârunt. Eodem anno Damascus à Syris, Gallis, Alemannis, Hierosolymitanis oppugnata est, ac extremi muri diruti, cumque jam spes esset potiundæ urbis, & expugnandi Saracenos, exorta dissensione inter Principes, quisque convocato suo exercitu ab expugnatione destiterunt. An. 1149. Rex Antiochiæ Raimundus cum toto exercitu deletus à Saracenis est, omnique terra ejus devastata, sola Antiochia à Rege Hierosolymorum ægre servata est. An. 1151. Rex Hierosolymorum Balduinus Ægyptios ac Babylonios fudit. A. 1158. Saraceni ex Almaria armis profligarunt Hispanos. An.

An.1159. Balduinus multas civitates ejectis Saracenis in pacem & libertatem restituit. An.1164. Moritur Balduinus Hierosolymitanus Rex, subrogatusque est frater ejus Almericus VI. Rex. An. 1170. Almericus in Ægypto clara potitur victoria. An.1171. Idem Rex Damiatam obsedit, sed malis conditionibus init pacem. An.1172. Saraceni Africani plurimas fecerunt excursiones in Hispaniam. An. 1175. Almericus Hierusalem Rex febri extinctus, Balduinus filius ejus, in Regem ungitur, Rex VII. An.1177. Balduinus Saladini Ægyptiorũ Regis copiis bis victis & deletis, multum auri Hierosolymis intulit. An.1180. Filia Regis Saracenorum, quæ Pagano Principi nupserat, à Rege Siciliæ in mari,cùm Sponso domum deduceretur,capitur. Eodem anno Christianæ Religionis professores, qui Hierosolyma inhabitabant, vincuntur. An. 1181. Maximis inpensis ac sumtibus Carthago à Rege Saracenorum Mausamuntho instaurata est. An.1184. Balduinus VII. Hieros. Rex, quem lepra infecerat, absque hærede vita excedit. Nepos ejus ex sorore Balduinus nomine, Rex quidem declaratur, sed fatorum invidia èx illo honorum gradu eripitur,cui succesit VIII. Rex Guido Lusignanus. Inter Guidonem Hierosol, Regem,& Raimundum Tripolitanum Comitem orta dissensio causa extitit,ut Christiani in extremũ discrimen inciderent. In eundem annum irruptio illa Saracenorum in Hispaniam incidit, de qua *Matth. Par.* An. 1186. Congresi Christiani cum exercitu Saladini Regis, 20000.ac quingentis suorum

rum interfectis, miserè occumbunt. Guido Rex capitur, Tripolitanus comes subitanea morte extinguitur. An. 1187. Octoginta & octo annis, cùm Hierusalem à Christianis habitata esset, hoc anno Regi Saracenorum, expulsis Christianis, deditione tradita est, die 2. Octobris. Eodem anno universam Iudææ regionem hostis Saracenus eripuit, Tyro, Tripoli & Antiochia vix conservatis. Vide *Bar.* hoc anno. An. 1188. Fridericus Romanorum Imperator cum Friderico filio, Philippus Galliæ, Richardus Angliæ Reges cum plurimis aliis Principibus in comitiis decernunt, relictis in Iudæa Christianis subveniendum esse. Instruitur bellum, Fridericus Imperator deductis in Syriam copiis, Armeniaque minore recepta, æstatis tempore lavandi causa Selephium amnem ingressus, periit. Eodem anno Danica & Flandrica Classis Africana litora infestavit, Sylva urbe capta & incensa. An. 1189 Guido collectis copiis Aconem graviter obsidet, sed Saladini astutia semper vincitur, magna clades Christianis illata morbo, fame armis. Sibilla Guidonis uxor cum quatuor filiis in castris moritur dysenteria. An. 1190. Franciæ & Galliæ Rex conjunctis suis navibus cum Guidonis exercitu Aconem oppugnant. De dispositione exercitus Christianorum in obsidione urbis Acon, vide *Par.* p. 151. An. 1191. Acon post biennalem obsidionem conditionibus se, dedidit. An. 1192. Inter Philippum & Richardum, Reges simultate orta, copiæ disjunguntur, & Rex Galliæ domum rediit. Angliæ autem Rex diutius aliquantulum experiebatur

batur belli fortunam,sed frustra. Eodem anno Venetæ quoque & Pisanæ classis disjunctio Christianæ Reipublicæ perniciosa fuit, quia & ipsæ discessum parantes, odiorum causas domum secum attulerunt. An. 1193. Sultanus Saladinus Imperator Saracenicæ gentis, rebus gestis, moderatione & fortitudine insignis, efflavit animam, filiis ejus regnum inter se dispertientibus. An. 1195. Saraceni Africani in Hispaniam irruentes, binis, ut nunc sunt, regnis potiuntur, Castellæ & Granatæ. An. 1198. Henricus Imperator Moguntino Archiepiscopo, & Othone Saxoniæ Electore belli præfectis, ac plerisque aliis magni nominis viris, novas instruxit copias contra Saracenos, & receptis ad certum numerum civitatibus constituunt Christiani Regem, Hamericum nominatum. Fuit in eadem expeditione Hermannus Thuringiæ Landgravius. An. 1199. Henrico Imperatore mortuo, duces modò dicti victoriam desperantes in Germaniam revertuntur. An. 1200. Saraceni post captam crudeliter Iopem, sævierunt in Christianos. Est hæc σκιαγραφία belli contra Saracenos seculi hujus flexu gesti, à Christianis, *Drechslero*, cumprimis adornata. Plura qui desiderat, adeat *Matth. Par.* p. 56. & deinceps. *Platin.* in Pasch. II. p. 179. *Vrsperg.* p 298. & *Fortalitium Fidei* l. 4. ubi Hispanorum contra Saracenos describuntur successus. Ex Iudæis consulatur lib. Iuch. 149. & deinc. Videamus nunc breviter, quid *Arabica* monumenta suppeditent. Et quia Martem ἀλλοπρόσαλλον utrinque commissi exercitus sæpe fuerunt experti, Christia-

ſtianorum primò *victorias* proponemus, deinde etiam *clades*. Anno Hegiræ 495. Franci non modò Tripolim obſident, ſed & auxiliares, Fecharommelici, Principis loci, copias fundunt & fugant, *Elm.* p 294. Anno Heg. 497. Franci ſubjugârunt Accam. Etenim Balduinus, qui Hieroſolymis potiebatur, eo copias adduxerat ſuas. Vna verò cum eo aderant Genuenſes Franci, navibus inſtructi, ita ut terra marique quàm proximè ad urbem acceſſerint: erant enim ibidem ſupra 90. naves. Atque ita eam undique obſeſſam gladio tandem expugnârunt; *Id.* p. 295. An. Heg. 502. Franci Tripoli, promiſſa incolis ſalute, potiti ſunt, poſt ſeptennii obſidionem, propterea quòd periiſſent, qui in ea fuerant præ nimia anguſtatione, fame, atque internecione. Erat autem urbs magna, & referta Muslíminis, virisque eruditis *Id.* An. Heg. 503. Franci occupârunt Acadú & Minattaram, pactumq; fuit, ut incolæ arcium Meſiiafæ & Arcadi Francis quotannis tributum certum coràm afferrent: in eoque Franci aliquandiu cùm ſubſtitiſſent, fædus ruperunt, circumventione utentes. *Elm.* p. 296. Eodem anno, poſt arctum obſidium, Franci ſubjugârunt Berytum. *Ib.* An. Heg. 504. Expugnârunt Franci Sidona & Rardiiam iisque regnum in Syria feliciter proceſsit, univerſus enim littoris tractus in poteſtate illorum erat; *Elm.* Ib. An. Heg. 517. Francj Abdolmelico eripuerunt Tzur. An. Heg. 549. Franci profugum fuderunt Nazirum. Vide sup. p. 205. A. Heg 517. Halebenſibus inſidiaturi Franci, magnam faciunt jacturam, non tantùm inundatione

tione aquarum graviter multati; sed etiam per Acsancarum Damascenum attriti, *Elm.* An.Heg. 523. Franci, Damascum expugnaturi, *à Tagholmoluco* Buræo cæduntur. A.Heg.532. Atabacus Zikæus, Acsancari filius Francis victis castellum Narin, totamque viciniam eripuit, *Elmac.* An. Heg.543. cepit *Mahmud Nureddinus*, Malecadelus, Francorum castellum Aphamiense, post gravem obsidionem, occubuit etiam Antiochiæ Princeps, cujus ille occupavit regionem: *Atque sic multæ Francorum arces ad Muselmannos redierunt*; *Id.* A.H.552. *Nureddinus* Francis abstulit Banias, & Scheiraz; *Id.* Eodem etiam anno exercitus Saracenorum Ægyptiacus Gazam recuperavit. A.H. 559. vicit *Malechadelus* Francos ad Haremum, Kaumazo capto & Barnaso, *Id.* An. Heg.562. *Asededdinus* conflixit cum Francis, quibus se Schawarus, Ægypti vezirus adjunxerat. Superior extitit *Asededdinus*, multosque partim internecioni devovit, partim victos triumphavit. De occupata Edessa sup.p.218. dictum est. A.H.572. *Zelacheddinus* Ascalonem abiit, mulosq; ex Francis captos decollavit. Paulo post *Zelacheddinus* transitu ad fluvium Tel prohibitus, à Francis invaditur, cruentoque prælio, quod dies duravit 4. decertatur. *Elm.*

[*b*] Vt sunt I. inter Chalifam *Mostarschedum billah, & Abulhasenum.* Vide sup.p. II. Sultan *Sangharum*, & nepotem ejus ex fratre, Sultan *Mahmudum*, fil. Muhammedis, fil. Melicschiahi: quorum bella funestissima fuisse commemorat *Elm. Sangharum*, qui victor extitit, juverunt alii quinque Reges, & Ba-

Batenii. III. Masudum, fil. Muhammedis, & Sultanum *Mahmudum*, fratrem. *Elm.* IV. *Mostarschedum billah* Chalifam, & Sultanum *Mahmudum*. Difficile & cruentum planè hoc fuit divortium. V. *Batenios* & *RasKæum*, Halebi & Mausilæ dominum, quem illi interfecerunt. VI. *Amrum Beachcam illah*, & *Armenium* Mamlucum. Vide sup. p. 204. VII. *Debisum*, Saiphoddaulam fil. ZadaKa; Chalifam, & Sultanum *Mahmudum*, à quo in devia abreptus prehenditur, atque Buræo *Tagholmelico*, Damasci Principi traditur. Venditur tandem Atabaco ZiKæo 50000. denariis, à quo honorificè fuit tractatus. VIII. Sultanum *Ghielaluddaulam* Salghucidem, fratrem, Sultanum *Masudum*, & *Keragham* ZiKæum. IX. *Mostarschedum billah*, & *Atabacũ ZiKæum*. X. Sultan *DaVid*, filium Muhammedis, & patruum Sultanum *Masudum*, qui magna affectus est clade. XI. Sultanum *Sangharum*, fil. Melicschiahi, & *ChoVVararmum schah*, qui feliciter contra Sangharum pugnavit. X. *Seiphoddinum*, *Olbarsalanum* & *Chasahæum*, duos Sultani Mahmudi filios. Hi, quod metuerent *Seiphoddini* insidias, bello eum sunt adorti. XI. *Muhammedem Schahum* & *Chozbachum*. Vide sup. p. 209. XII. Sultan *Soleimanem Schah*, fratres ejus, & patruum, quos ut oppugnaret, Chalifæ opem imploravit. XIII. *Melicschiahum* & *Muhammedem Schah*. XIV. *Mauzolitas* & *Zelacheddinum*; qui illos perjurii & fœdifragii reos debellavit.

VII. Fuit *bellum sacrum*, crebris [a] Paparum decretis, minis & [b] promis-

chiepiscopi Bituricensis nollet habere ratam, à Papa excommunicatur, ita ut celebratio divinorum per triennium fuerit suspensa. *Tandem*, inquit Matth.Par.p.77. *Bernhardo Abbate Clarevallensi persuadente ad hoc est cor regis inclinatum, ut Archiepiscopum reciperet & pro transgressione perjurii Hierosolymã se promitteret profecturũ. Igitur per totam Galliam fit exactio generalis, nec genus vel ordo aut dignitas quempiam excusavit, quin auxilium Regi conferret: unde factum est,* ut ejus peregrinatio multis imprecationibus persequeretur. Et p.150. *Eodem tempore decima pars rerum mobilium generalis concessa per Angliam (ut collecta ad subventionem terræ sanctæ impenderetur) tam clerum quàm populum* exactione violenta perterruit, *quæ sub eleemosynæ titulo vitiũ rapacitatis inclusit.* Vocat Matt.Paris hanc exactioné *gravamẽ, quod Anglia tunc pertulerit.* Querelam Pet.Bles. habes apud Bar. an.Ch.1188.S.12. Sic, sub finem seculi hujus scribit Geneb. *à Philippo Rege Parisiis coactum fuisse Concilium, in quo Regi decimæ concessa sint contra Saladinũ, à quo etiam* Saladinæ *dicta sunt.* Confer Bar. a. Ch. 1188.S 4.7.8.

[f] Vi-

[f] Vide sup. p. 187. Confer *chron. Vrsp.* p. 276.

[g] *Matth. Par.* p. 142. *Accessit his diebus ad terræ Sanctæ magnum impedimentum, quæ nuper & post susceptam crucem inter Regem Francorum & Comitem Pictaviensem Richardum ex una parte, & Henricum Regem Anglorum surrexit ex altera, adeo quidem ut mutua ad invicem castella surriperent, & multa mala in homicidiis & spoliis perpetrarent.* Repete quæ de Guidone sceptra dicta sunt & Raimundo; dissidio Carrhæ & Damasci inter Christianos Principes excitato. Confer p. 161. Ib. Dedissensu inter Balduinum & Patriarcham Hierosolymitanum: consulatur *Bar.* an. Ch. 1100 S. 30. Adde *Naucl.* Gen 40 p 201.

[h] Vide Epist. Filii Marchionis ad Cantuar. Archiep, scriptam sup. p. 15.

[i] *Fascic. temp.* p. 78. b. *Hierusalem iterum permittente Deo capitur à Saracenis, & gloriosum sepulchrum cum Sancta cruce,* propter peccata Christianorum, *& præcipuè luxuria & crapula. Nam rarus erat in Monasteriis, rariorq; in seculo, quem non morbus luxuriæ infecisset. Et quòd tota terra sordescebat facinoribus, ideo projecit Dominus populum suum, &c.* Alias, attritarũ in Oriente viriũ causas vide apud *Geneb.* a. 1153. *Matt. Par.* p. 162.

 [k] De

[*k*] De quo sup. p.6. Adde 1. prohibuisse Constantinopolitanos Imperatores suis, castra Francorum sequi. 2. Conspirâsse Græcos contra Latinos cum Saladino; *Bar.* an. Ch. 1187. *Sig. Matth. Par.* 3. Eosdem commeatum Latinorum gypso infecisse. Vide *Buchh.* a. Ch. 1147. *Geneb. Avent.* lib. 6. p. 632. Aliaq; intulisse damna, *Ursp.* p. 237. *Naucl.* Gen. 37. p. 167. b. & *Gen.* 39. p. 185.

[*l*] Plat. in Urbano III. *Multum certè Saladini humanitas & fides Christianis obfuit. Nemo enim (adeò se aqualem omnibus præbebat) ejus imperium aspernabatur.* Alias ejus virtutes recenset Sig. lib. 15. reg. Ital. p. 341.

[*m*] Cujus insigne documentum extare voluit post mortem etiam *Ferunt enim hoc funebre ejus fuisse tropheum. Tunicam ejus interiorem lancea suspensam ante funus delatum præcone clamante: Saladinum Asiæ dominatorem ex tanto regno opibusq; nihil aliud secum ferre.* Plat.

[*n*] Rediit urbs Sancta in Saracenorum potestatem 2. Oct. fer. 6. anno Christi 1187. 88. verò ex quo regnum Hierosolymorum penes Christianos esse cæperat. *Mey. Ursp. Naucl.* Gen. 40. p. 199.

[*o*] *Saladinus Victor Hierosolymam ingressus campanas primò è turribus dejecit: mox basilicas omnes præter Solomonis templum*

plum profanavit: quod priusquam ingrederetur, aqua rosacea lavisse ferunt. Plat. Calvis. expresse addit, *Muhammedicam religionem in templo fuisse institutam. Consueverant enim antiquitus locum hunc* (Resurrectionis templum) *secundum superstitionem suam venerari*, Naucl. Gen. 4. p. 199. authore Omare, fil. Alchitabi, Elm. Hist. Sarac. p. 28. R. Benja. Tudel. Itin. p. 42. à quo quidem judæo alia etiam Prophetarum loca religiosè à Muhammedanis coli observantur, *Abrahami* præsertim ædes, p. 60. *Ezechielis* sepulchrum p. 79. 80. Danielis item p. 87. & *Esræ* p. 86.

[p] *Mansere Hierosolymis Christiani Asiatici, Syri, Armeni, Jacobitæ, Georgiani, Græci & Nestoriani, permittente Saladino.* Plat.

VIII. Est & hoc appendicis loco tenendum, quòd, etsi inter ipsos quoque Saracenos, Orientales Christiani tutò vixerint, & honorati [a] sæpe; Occidentalium tamen clericorum tum [b] vita, tum [c] superstitionibus graviter fuerint offensi.

[a] Cujus rei luculentum extat exemplum in *Hist. Saracen.* p. 299. in mercatore illo Syro, nomine Tübo, ejusq; posteris quorum ex numero *Simeon*

etiam ille fuit, Notarius primò, & Senatus bellici assessor, deinde Monachus; & *Elmacinus*, Historiæ Saracenicæ author: de quibus plenius in *Bibl. nostra Arabica.*

[b] Quàm ipsi quoque Papæ & Papistæ, in primis tradendis Christianismi rudimentis teneant Methodum, & quòd verè Sec. VII. p. 420. occasione Germanorum, aliarumque gentium, operâ Monachorum, conversarũ monuerimus, *cautè illos agere, iis ferè contentos, quæ Christianismũ nudè proponunt*; Epistola illa Alexandri, ad Nicodemitam illum & clàm baptizatum, Sultanum Iconii, scripta, apud *Matth. Par.* p. 107. testatur. Cur verò publicè Christianismi Characterem suscipere fuerit tergiversatus, idem commemorat author p. 111. *Primates enim ejus* (Sultani) *quia Romæ tot scaturiebant enormitates, dicebant: Quomodo ex uno fonte aqua dulcis & salsa poterit emanare? Ubi Christiani fontem justitiæ haurire tenerentur, inveniunt laticem toxicatum.* Vide sup. p. 183. & *Bar.* a. Ch. 1169. S 43. qui Epistolæ sequentia subjicit verba: *Puto ad pravos, qui irrepserant, mores hisce perditissimis temporibus respicere.* Sed nec dubium, quin insanus ille splendor & φαντασία, quâ sedes Romana caligantes multorum oculos offendebat ac hebetabat, haud parum contulerit, apud Saracenos præsertim, quorum Chalifæ

cùm

cùm eandem quidem in utroque regimine, aut majorem etiam obtinerent dignitatem, omnem ſæpe apparatum exteriorem averſabantur. Exemplum, hujus ſeculi eſt, quod habes ſec. 7. p. 367.

[c] Cultus cumprimis imaginum & reliquiarum. Vide ſup. p. 183.

Sectio III.
De
GENTILISMO.

Incidit in hoc Seculum [a] Pomeranorum, [b] Livonum, [c] Wandalorũ, [d] Rugianorum, [e] Norvvegorum, [f] Finlandorum [g] aliorumque, ad Chriſtianiſmum, ſuperſtitione tamen plerumque [h] Romana & [i] Græca, corruptum, converſio.

[a] Otto Bambergenſis Epiſcopus Pomeranos & quasdam terræ Lutetiæ urbes, ab errore & Idololatria gentili revocatas ad Chriſti fidem perducit, iisque baptizatis templa in urbibus conſtruxit. *Buchhol.* an. Ch. 1124. Et *Helmoldus*: *His diebus claruit vir inſignis ſanctitate Otho Bavenbergenſis Epiſcopus, qui invitante pariter & adjuvante Bolizlao Polonorum Rege,*

Deo placitam adiit peregrinationẽ ad gentem Sclavorum, qui dicuntur Pomerani, & habitant inter Oderam & Poloniam: prædicavitq; illis verbum Dei, Deo cooperante & sermonem confirmante subsequentibus signis: omnemq́; gentem illam cum Principe eorum VVencezlavo convertit ad Dominum. Vide Vandal.*Crantz.* lib.7.c.17.& lib.3.c.28. Saxon.lib.3.c.44. *Vrsperg.* Chron.p.269,270. *Geneb.*p.593 597. *Naucl.*Gen.38.p,179 b. *Bar.* a,Ch. 1124.S 1. *Calvis.*an.Ch,1127. Anno verò 1119. ex Chron. Polon. scribit: *Poleslaum Poloniæ Principem tandem totam Pomeraniam sibi subjecisse, incolasq́; ad suscipiendam Christianam religionem adegisse, quam antea bis susceperant, bis abjecerant.*

[b] *Livonia*, cujus Metropolis est Riga, à vicinis debellata Christum agnoscere cœpit; *Buchh.*a.Ch. 1186. Primus eorum Episcopus ab Archiepiscopo Bremensi constitutus erat Meinardus, Sacerdos, & Sigebergensis Canonicus, *Bar.* an. Chr. 1186. S.20. qui cum mercatoribus Lubecâ adiit Livoniam, ibidemque casam extruxit, in qua mansit cum famulo, linguam gentis perdiscens, ubi divina religione quos potuit instruxit. Et quia à Lituanis fiebant incursiones. Christiani præsidium firmaverunt in loco, quem hodie vocant Kercholm, &c. Vide *Krantz.* Vandal.l.6.c.6. & Sax.lib.

7.c.

7.c.13. Cobbe Princeps inter primos Christo dedit nomen *Geneb*.p.610. Prima Evangelii semina per mercatores Lubecenses & Bremenses refert *Chyt*. ad an. Ch. 1170.

[c] Occiduorum nempe, quorum Apostolus fuit VVicelinus, qui cùm annis fere 30. apud VVandalos Evangelium prædicâsset, obiit an. Ch. 1154. Vide *Helmol*.c.79. *Crantz*. Vand.l.3.c.32. & lib.4.c.18.

[d] *Helmold*.c.13. *Anno Dom. 1168. fundatum est opus novæ plantationis in terra Rugianorum, & ædificata sunt Ecclesiæ & præsentia Sacerdotum illustratæ, servieruntq́ Regi Danorum sub tributo*; *Crantz. Sax.lib.15.& 16. Rugiani Slavorum gens ab Erico Danorum Rege vincuntur & Christo lucrifiunt*, *Calvis*. ex *Aquicinct*. monet, per VVoldemarum Danum, eos fuisse victos.

[e] *Fascic.temp* p 776. Norwegia, quæ est inferior regio Alemaniæ convertitur ad fidem, ubi primum prædicavit Adrianus legatus, & Cardinalis Albanensis, & postea Papa. Vide *Bala*. Cent.2 *Geneb*, an. Ch. 1154. *Plat. Stell. Onuph*, in Ad. IV. qui Suetiam addit.

[f] Finlandi ab Erico Suecorum rege cruento prælio superati Christum agnoscunt; *Ioh. Mag. Goth*.lib.19.c.3. *Geneb*.an. 1168. *Calvis*.

[g] Tum *gentilium*, ut Magni Gothorum Regis, qui fidem Christianam amplexus dicitur an.

Ch.

tione aquarum graviter multati; sed etiam per Acsancarum Damascenum attriti, *Elm.* An.Heg. 523. Franci, Damascum expugnaturi, *à Tagholmoluco* Buræo cæduntur. A.Heg.532. Atabacus Zikæus, Acsancari filius Francis victis castellum Narin, totamque viciniam eripuit, *Elmac.* An. Heg.543. cepit *Mahmud Nureddinus*, Malecadelus, Francorum castellum Aphamiense, post gravem obsidionem, occubuit etiam Antiochiæ Princeps, cujus ille occupavit regionem: *Atque sic multæ Francorum arces ad Muselmannos redierunt*; *Id.* A.H.552. *Nureddinus* Francis abstulit Banias, & Scheiraz; *Id.* Eodem etiam anno exercitus Saracenorum Ægyptiacus Gazam recuperavit. A.H. 559. vicit *Malechadelus* Francos ad Haremum, Kaumazo capto & Barnaso, *Id.* An. Heg.562. *Asededdinus* conflixit cum Francis, quibus se Schawarus, Ægypti vezirus adjunxerat. Superior extitit *Asededdinus*, multosque partim internecioni devovit, partim vinctos triumphavit. De occupata Edessa sup.p.218.dictum est. A.H.572. *Zelacheddinus* Ascalonem abiit, mulosq; ex Francis captos decollavit. Paulo post *Zelacheddinus* transitu ad fluvium Tel prohibitus, à Francis invaditur, cruentoque prælio, quod dies duravit 4. decertatur. *Elm.*

[b] Vt sunt I. inter Chalifam *Mostarschedum billah, & Abulhasenum.* Vide sup.p. II. Sultan *Sangharum*, & nepotem ejus ex fratre, Sultan *Mahmudum*, fil. Muhammedis, fil. Melicschiahi: quorum bella funestissima fuisse commemorat *Elm. Sangharum*, qui victor extitit, juverunt alii quinque Reges, & Ba-

Batenii. III. Masudum, fil. Muhammedis, & Sultanum *Mahmudum*, fratrem *Elm*. IV. *Mostarschedum billah* Chalifam, & Sultanum *Mahmudum*. Difficile & cruentum planè hoc fuit divortium. V. *Batenios* & *RusKæum*, Halebi & Mausilæ dominum, quem illi interfecerunt. VI. *Amrum Beachcam illah*, & *Armenium* Mamlucum. Vide sup. p. 204. VII. *Debisum*, Saiphoddaulam fil. ZadaKa; Chalifam, & Sultanum *Mahmudum*, à quo in devia abreptus prehenditur, atque Buræo *Tagholmelico*, Damasci Principi traditur. Venditur tandem Atabaco ZiKæo 50000. denariis, à quo honorificè fuit tractatus. VIII. Sultanum *Ghielaluddaulam* Salghucidem, fratrem, Sultanum *Masudum*, & *Keragham* ZiKæum. IX. *Mostarschedum billah*, & *Atabacũ ZiKæum*. X. Sultan *David*, filium Muhammedis, & patruum Sultanum *Masudum*, qui magna affectus est clade. XI. Sultanum *Sangharum*, fil. Melicschiahi, & *Chowarasmum schah*, qui feliciter contra Sangharum pugnavit. X. *Seiphoddinum*, *Olbarsalanum* & *Chafahæum*, duos Sultani Mahmudi filios. Hi, quod metuerent *Seiphoddini* insidias, bello eum sunt adorti. XI. *Muhammedem Sehabum* & *Chozbachum*. Vide sup. p. 209. XII. Sultan *Soleimanem Schah*, fratres ejus, & patruum, quos ut oppugnaret, Chalifæ opem imploravit. XIII. *Melicschiahum* & *Muhammedem Schah*. XIV. *Mauzolitas* & *Zelachceddinum*; qui illos perjurii & fœdifragii reos debellavit.

VII. Fuit *bellum sacrum*, crebris [a] Paparum decretis, minis & [b] promis-

sionibus, aliorúmque consilio, [c] suasionibus & [d]auxilio imperatum; exactionibus [e] variis, & [f] satisfactionibus Papisticis sustentatum, prima seculi hujus parte feliciter satis gestum; postea verò, crescente inter [g] Christianos livore, invidia [h] desidia, [i] impietate; Græcorum [k] averso à Latinis animo; Saracenorum sub Zelachneddino, seu Saladino, fortitudine, facilitate, [l]humanitate, atque [m] modestia claro, viribus Christiani paulatim amittunt, quæ tanto Europæorum sanguine constiterunt, ipsis etiam [n] Hierosolymis Imperio & [o]religioni Muselmannorum (nisi [p] quibus commorandi facultas concessa fuit à Saladino) restitutis.

[a] Vix quicquam majori cura amplexi videntur Papæ, quàm terræ sanctæ restitutionem. Vnde pro ea recuperanda tot ferè hujus seculi synodi & decreta, quot Papæ. I. Sub *Calixto II.* a. Ch. 1119. *Plat. Crantz. Geneb.* II. Sub *Eugenio III.* in Conc. Vizeliaci in Burgundia a. Ch. 1145. habito. *Sigon.* a. Ch. 1145. *Plat. Geneb.* III. Sub *Lucio III.* Veronense Concilium eandem ob causam an. Chr. 1185. fuit indictum. *Bar. Plat.* IV. Concilium Parisiense an. Ch.

Ch. 1187. celebratum pro expeditione contra Turcas. Idem Clementis fuit studium, *Matth. Par.* p. 140. *Bar.* an. Ch. 1188. S. 1. *Alexandri III. Bar.* an. Ch. 1180. S. 16. *Gregorii III. Bar.* an. Ch. 1187. Ipsorum etiam Cardinalium, ut habet, *Id.* S. 19. & *Cælestini III. Bar.* an. Ch 1195. S. 7.

[b] Quò maximè pertinent Indulgentiæ, de quibus sup. p. 187. est actum.

[c] Præ aliis hic multum potuit Bernhardi authoritas; cui in mandatis datum est, à Pontifice, ut cruciatam militiam commendaret Imperatori, Regibus & Principibus, quod & strenuè fecit. Vide *Plat.* in Luc. II. *Fel. Fab.* Hist. Suev. p. 99. *Matth. Par.* p. 78. *Sig.* Reg. Ital. p. 279. *Bar.* an. Ch. 1146. S. 11. 12. *Calv.* an. eod. Idem cecinit classicum *Fulco* quidam, *Vrsperg.* p. 309. Vocatur hoc bellum, III. Sacrum. *Geneb.*

[d] Multum huc conferebant I. *Germani* a. sub Conrado Imperatore *Matth. Par. Fel. Fab.* loc. cit. *Naucl.* Gen. 39. p. 185. *Avent.* lib. 6. p. 631. *Vrsperg.* p. 303. b. Sub Friderico, *Par.* p. 140. *Avent.* lib. 7. p. 656. *Nicet. Choniat.* p. 203. & deinc. II. *Galli*, sub Ludovico, *Fab. Ib.* III. *Hispani* sub Alfonso, *Ib* IV. *Angli* sub Henrico, *Fab.* & Richardo, *Matth Par.* p. 156. *Nicet.* p. 206. regibus. Plerosque autẽ Bernhardus præconio suo ad hanc militiam pellexit. V. *Flandri & Lotharingi*, qui an. Ch. 1147. auxilio Alphonsi Vlissiponem Saracenis eripuerunt; *Mey. Calv. Sig.* Plura vide sup. p. 216. Danica, morte Regis impeditur, *Bar.* 1189.

[e] Cùm Ludovicus electionem Aimerici Ar-

chiepiscopi Bituricensis nollet habere ratam, à Papa excommunicatur, ita ut celebratio divinorum per triennium fuerit suspensa. *Tandem*, inquit Matth.Par.p.77. *Bernhardo Abbate Clarevallensi persuadente ad hoc est cor regis inclinatum, ut Archiepiscopum reciperet & pro transgressione perjurii Hierosolymã se promitteret profecturũ. Igitur per totam Galliam fit exactio generalis, nec genus vel ordo aut dignitas quempiam excusavit, quin auxilium Regi conferret: unde factum est,* ut ejus peregrinatio multis imprecationibus persequeretur. Et p.150. *Eodem tempore decima pars rerum mobilium generalis concessa per Angliam (ut collecta ad subventionem terræ sanctæ impenderetur) tam clerum quàm populum* exactione violenta perterruit, *quæ sub eleemosynæ titulo vitiũ rapacitatis inclusit.* Vocat Matt.Paris hanc exactionẽ *gravamẽ, quod Anglia tunc pertulerit.* Querelam Pet.Bles habes apud Bar. an.Ch.1188.S.12. Sic, sub finem seculi hujus scribit Geneb. *à Philippo Rege Parisiis coactum fuisse Concilium, in quo Regi decimæ concessa sint contra Saladinũ, à quo etiam* Saladinæ *dictæ sunt.* Confer Bar. a. Ch. 1188.S 4.7.8.

[f] Vi-

[f] Vide sup. p. 187. Confer *chron. Vrsp.* p. 276.

[g] *Matth. Par.* p. 142. *Accessit his diebus ad terræ Sanctæ magnum impedimentum, quæ nuper & post susceptam crucem inter Regem Francorum & Comitem Pictaviensem Richardum ex una parte, & Henricum Regem Anglorum surrexit ex altera, adeo quidem ut mutua ad invicem castella surriperent, & multa mala in homicidiis & spoliis perpetrarent.* Repete quæ de Guidone scepra dicta sunt & Raimundo; dissidio Carrhæ & Damasci inter Christianos Principes excitato. Confer p. 161. Ib. Dedissensu inter Balduinum & Patriarcham Hierosolymitanum: consulatur *Bar.* an. Ch. 1100 S. 30. Adde *Naucl.* Gen 40 p 201.

[h] Vide Epist. Filii Marchionis ad Cantuar. Archiep, scriptam sup. p. 15.

[i] *Fascic. temp.* p. 78. b. *Hierusalem iterum permittente Deo capitur à Saracenis, & gloriosum sepulchrum cum Sancta cruce,* propter peccata Christianorum, *& præcipuè luxuria & crapula. Nam rarus erat in Monasteriis, rariorq; in seculo, quem non morbus luxuriæ infecisset. Et quòd tota terra sordescebat facinoribus, ideo projecit Dominus populum suum, &c.* Alias, attritarũ in Oriente viriũ causas vide apud *Geneb.* a. 1153. *Matt. Par.* p. 162.

[*k*] De quo sup. p.6. Adde 1. prohibuisse Constantinopolitanos Imperatores suis, castra Francorum sequi. 2. Conspirâsse Græcos contra Latinos cum Saladino; *Bar.* an. Ch. 1187. *Sig. Matth.Par.* 3. Eosdem commeatum Latinorum gypso infecisse. Vide *Buchh.* a. Ch. 1147. *Geneb. Avent.* lib.6.p.632. Aliaq; intulisse damna, *Vrsp.* p. 237. *Naucl.* Gen. 37. p. 167. b. & *Gen.* 39. p. 185.

[*l*] Plat. in Vrbano III. *Multum certè Saladini humanitas & fides Christianis obfuit. Nemo enim (adeò se æqualem omnibus præbebat) ejus imperium aspernabatur.* Alias ejus virtutes recenset Sig. lib. 15. reg. Ital. p. 341.

[*m*] Cujus insigne documentum extare voluit post mortem etiam *Ferunt enim hoc funebre ejus fuisse tropheum. Tunicam ejus interiorem lancea suspensam ante funus delatum præcone clamante: Saladinum Asiæ dominatorem ex tanto regno opibusq́ nihil aliud secum ferre.* Plat.

[*n*] Rediit urbs Sancta in Saracenorum potestatem 2. Oct. fer. 6. anno Christi 1187. 88. verò ex quo regnum Hierosolymorum penes Christianos esse cæperat. *Mey. Vrsp. Naucl.* Gen. 40. p. 199.

[*o*] *Saladinus Victor Hierosolymam ingressus campanas primò è turribus dejecit: mox basilicas omnes præter Solomonis tem-*

plum

plum profanavit : quod priusquam ingrederetur, aqua rosacea lavisse ferunt, Plat. Calvis. expresse addit, *Muhammedicam religionem in templo fuisse institutam. Consueverant enim antiquitus locum hunc* (Resurrectionis templum) *secundum superstitionem suam venerari*, Naucl. Gen. 4. p. 199. authore Omare, fil. Alchitabi, Elm. Hist. Sarac. p. 28. R. Benja. Tudel. Itin. p. 42. à quo quidem judæo alia etiam Prophetarum loca religiosè à Muhammedanis coli observantur, *Abrahami* præsertim ædes, p. 60. *Ezechielis* sepulchrum p. 79. 80. Danielis item p. 87. & *Esræ* p. 86.

[p] *Mansere Hierosolymis Christiani Asiatici, Syri, Armeni, Jacobitæ, Georgiani, Græci & Nestoriani, permittente Saladino,* Plat.

VIII. Est & hoc appendicis loco tenendum, quòd, etsi inter ipsos quoque Saracenos, Orientales Christiani tutò vixerint, & honorati [a] sæpe; Occidentalium tamen clericorum tum [b] vita, tum [c] superstitionibus graviter fuerint offensi.

[a] Cujus rei luculentum extat exemplum in *Hist. Saracen.* p. 299. in mercatore illo Syro, nomine Tübo, ejusq; posteris quorum ex numero *Simeon*

etiam ille fuit, Notarius primò, & Senatus bellici assessor, deinde Monachus; & *Elmacinus*, Historiæ Saracenicæ author: de quibus plenius in *Bibl. nostra Arabica.*

[b] Quàm ipsi quoque Papæ & Papistæ, in primis tradendis Christianismi rudimentis teneant Methodum, & quòd verè Sec. VII. p. 420. occasione Germanorum, aliarumque gentium, operâ Monachorum, conversarū monuerimus, *cautè illos agere, iis ferè contentos, quæ Christianismū nudè proponunt*; Epistola illa Alexandri, ad Nicodemitam illum & clàm baptizatum, Sultanum Iconii, scripta, apud *Matth. Par* p. 107. testatur. Cur verò publicè Christianismi Characterem suscipere fuerit tergiversatus, idem commemorat author p. 111. *Primates enim ejus* (Sultani) *quia Romæ tot scaturiebant enormitates, dicebant: Quomodo ex uno fonte aqua dulcis & salsa poterit emanare? Ubi Christiani fontem justitiæ haurire tenerentur, inveniunt laticem toxicatum.* Vide sup. p. 183. & *Bar.* a. Ch. 1169. S 43. qui Epistolæ sequentia subjicit verba: *Puto ad pravos, qui irrepserant, mores hisce perditissimis temporibus respicere*. Sed nec dubium, quin insanus ille splendor & φαντασία, quâ sedes Romana caligantes multorum oculos offendebat ac hebetabat, haud parum contulerit, apud Saracenos præsertim, quorum Chalifæ

cùm

cùm eandem quidem in utroque regimine, aut majorem etiam obtinerent dignitatem, omnem sæpe apparatum exteriorem aversabantur. Exemplum, hujus seculi est, quod habes sec. 7. p. 367.

[c] Cultus cumprimis imaginum & reliquiarum. Vide sup. p. 183.

Sectio III.

De

GENTILISMO.

Incidit in hoc Seculum [a] Pomeranorum, [b] Livonum, [c] Wandalorũ, [d] Rugianorum, [e] Norvvegorum, [f] Finlandorum [g] aliorumque, ad Christianismum, superstitione tamen plerumque [h] Romana & [i] Græca, corruptum, conversio.

[a] Otto Bambergensis Episcopus Pomeranos & quasdam terræ Lutetiæ urbes, ab errore & Idololatria gentili revocatas ad Christi fidem perducit, iisque baptizatis templa in urbibus construxit. *Buchhol.* an. Ch. 1124. Et *Helmoldus*: *His diebus claruit vir insignis sanctitate Otho Bavenbergensis Episcopus, qui invitante pariter & adjuvante Bolizlao Polonorum Rege,*

P 5

Deo placitam adiit peregrinationẽ ad gentem Sclavorum,qui dicuntur Pomerani,& habitant inter Oderam & Poloniam: prædicavitq; illis verbum Dei, Deo cooperante & sermonem confirmante subsequentibus signis: omnemq́; gentem illam cum Principe eorum VVencezlavo convertit ad Dominum. Vide Vandal.*Crantz.* lib.7.c.17.& lib.3.c.28. Saxon.lib.3.c.44. *Vrsperg.* Chron.p.269.270. *Geneb.*p.593 597. *Naucl.*Gen.38.p.179 b. *Bar.* a.Ch. 1124.S 1. *Calvis.* an.Ch.1127. Anno verò 1119. ex Chron. Polon. scribit: *Polestaum Poloniæ Principem tandem totam Pomeraniam sibi subjecisse, incolasq́; ad suscipiendam Christianam religionem adegisse, quam antea bis susceperant, bis abjecerant.*

[b] *Livonia*,cujus Metropolis est Riga,à vicinis debellata Christum agnoscere cœpit; *Buchh.*a.Ch. 1186. Primus eorum Episcopus ab Archiepiscopo Bremensi constitutus erat Meinardus, Sacerdos, & Sigebergensis Canonicus, *Bar.* an. Chr. 1186. S.20. qui cum mercatoribus Lubecâ adiit Livoniam,ibidemq́ue casam extruxit,in qua mansit cum famulo, linguam gentis perdiscens, ubi divina religione quos potuit instruxit. Et quia à Lituanis fiebant incursiones. Christiani præsidium firmaverunt in loco, quem hodie vocant Kercholm,&c. Vide *Krantz.* Vandal.l.6.c.6. & Sax.lib.

7.c.

7.c.13. Cobbe Princeps inter primos Christo dedit nomen *Geneb*.p.610. Prima Evangelii semina per mercatores Lubecenses & Bremenses refert *Chyt*. ad an. Ch. 1170.

[c] Occiduorum nempe, quorum Apostolus fuit VVicelinus, qui cùm annis fere 30. apud VVandalos Evangelium prædicâsset, obiit an. Ch. 1154. Vide *Helmol*.c.79. *Crantz*. Vand.l.3.c.32. & lib.4.c.18.

[d] *Helmold*.c.13. *Anno Dom. 1168. fundatum est opus novæ plantationis in terra Rugianorum, & ædificatæ sunt Ecclesiæ & præsentia Sacerdotum illustratæ, servieruntq́; Regi Danorum sub tributo*; *Crantz. Sax.lib.15. & 16. Rugiani Slavorum gens ab Erico Danorum Rege vincuntur & Christo lucrifiunt*. *Calvis*. ex *Aquicinct*. monet, per VVoldemarum Danum, eos fuisse victos.

[e] *Fascic.temp* p 776. Norwegia, quæ est inferior regio Alemaniæ convertitur ad fidem, ubi primum prædicavit Adrianus legatus, & Cardinalis Albanensis, & postea Papa. Vide *Balæ*. Cent.2 *Geneb*, an. Ch. 1154. *Plat. Stell. Onuph*, in Ad. IV. qui Suetiam addit.

[f] Finlandi ab Erico Suecorum rege cruento prælio superati Christum agnoscunt; *Ioh. Mag. Goth*.lib.19.c.3. *Geneb*.an. 1168. *Calvis*.

[g] Tum *gentilium*, ut Magni Gothorum Regis, qui fidem Christianam amplexus dicitur an. Ch.

Ch. 1130. *Ola. Mag.* lib. 2. de Gent. Sept. c. 7. tum *hæreticorum*, Manichæorum, prefertim illorum, qui Pauliciani dicebantur, quorum multos Alexius ad fidem Catholicam reduxit. Zon. t. 3.

[b] Vnde *Bal.* de Ad. IV. Cent. 2. p. 178. *Ab Eugenio tertio ad Norvvegios hic olim fuerat missus, ut Romanam religionem, omni Diabolicarum superstitionum genere refertam, eos doceret.* Nec aliud vult institutio illa tradita ab Ottone vel Attone Pomeranis, quam exscripsit *Bar.* an. Ch. 1124. S. 5.

[i] Ipso fatente *Baron.* loco citato. Hinc tamen & veram Ecclesiam sua habuisse incrementa, dubitandum non est. Nunquam, singulari Dei gratia, ductuque Spiritus Sancti, defuerunt, qui pretiosum à vili separârunt, juxta illud *Ierem.* 15. Confer quæ dicta sunt Sec. VIII. p. 420.

SECTIO IV.

De

JUDAISMO.

I. Est Historia seculi hujus Judaica ita luculenta & fusa, ut singula pertractare compendiosi instituti nostri ratio non permittat. Missis igitur, quæ vel superflua videri possent, vel lectori tædio-

tædiosa, ad ea properabimus, quæ ad scopum nostrum faciunt & usum.

II. Inquiremus autem in statum judæorum 1. *Politicum* 2. *Ecclesiasticum.* 3. *Academicum.*

III. *Politicus* judæorum status talis fuit, qualem scelerata illa *κυριοκτόνων* merebatur caterva, infelix & miser. Sub jugum enim ubique, [a] Regibus pridem amissis, redacti, inter Muhammedanos pariter atque Christianos; toto quin imò orbe dispersi, vivebant, aut, ubi intolerabiles esse cæperunt, exilio, aliisque mox suppliciis multabantur. Nugæ igitur sunt & suaviludia Rabbinica, quæ de *αὐτονομία* adhuc seculo hoc Judæis hinc inde concessa pertinaces quidam [c] Verpuli, ne sceptrum Judæ ablatum fateri cogantur, spargunt ac garriunt. Prece tamen & precio [d] non nullas Judæos à Christianis & Muselmannis obtinuisse dignitates, ultrò largimur.

[a] Id quod ipsi Iudæorum Doctores seculi hujus primarii larga nobis manu concedunt. Vnde illud *Kimchii* in Hos. c. 3. 4. *Dies multos manebunt filii Israelis*

lis absq; Rege & absq; Principe. *Hi*, inquit, *sunt dies exilii in quo hodie sumus, nec Regem nec Principem ex Israële habemus, sed in potestate gentilium sumus; & in potestate regum ipsorum.* Vide præf. *Constant. L'emp.* in Benj itin. Vnde opus fuit Israëlitarum, in exilio hinc inde palantium confirmare corda, *Iuch.* p. 130.b.

[b] Graves aliquot ab ipsis Iudæis recensentur contra se excitatæ persecutiones & imperata exilia. An. Ch. 1142. persecutionem contra pastores motam fuisse graviorem, quàm unquam antea, adeò ut 120. cœtus Israelitarum funditus fuerint eversi, scribit *Zem. Dav.* p. 55.a. ex *Schebeth Iehudah* pag. 4. A. 1170. multa Israelitis obtigerũt mala; *Id.* p. 55.b. & p 56. Expulsio magna fuit in Gallia Iudæorum, qui auro suo spoliabantur & argento A. Ch. 1198. Concessit quidem Philippus Rex Iudæis habitare Parisiis, renitente tamen populo mox iterum solum vertere fuerunt coacti. *Id.* Sed nec mitius tractatos fuisse Iudæos in regno Leon, testatur author lib *Iuch.* p. 132. & ex eo R. *Gedal. Schalsch.* pag. 50.b. Anglicæ persecutionis ex *R. Iosepho* meminit *Genebr.* a Chr. 1190. Strages istas & exilia Iudæorum plenius pandunt annales Christianorum. Vide *Matth. Par.* in Richar. I. pag. 148. de clade Iudæis Londini, totaque Anglia illata. Et an. Chr. 1190. *Multi per Angliam Hierosolymam properantes prius in Judæos insurgere decreverunt.* *Id.* De Iudæis Nordovico, quòd puerum morti,

morti, in Chriſti contumeliam, tradiderint, expulſis, videatur *Bal.* Cent. p. 200. Eboraci etiam, alios Chriſtianorum, ſuis alios interiiſſe manibus, notat *Matth. Par.* p. 151. & ex Rogerio *Calviſ.* a. Ch. 1190. quæ tamen nec *Par.* probat, nec *Bernhardus*, nec *Petrus Cluniacenſis* Abbas, vide *Bar.* a. Ch. 1146. S. 17. 19. Ita in Gallia a. Ch. 1180. die 14 Feb. fer. 2. quia dicebantur ſingulis annis Chriſtianum circa Paſcha jugulare (quod iis crebrò impactum crimen diluere conatur R. *Abar.* Comment. in Proph. p. 202. c. 4. & R. *Ioſeph* apud *Geneb.* p. 616.) capiuntur, & omni auro ſpoliantur. A. Ch. 1182. Philippus Rex Galliæ menſe Aprili proponit edictum, quo jubebantur Iudæi, qui divitias ferè omnes totius Galliæ *uſuris* ad ſe derivârunt, & Chriſtianum puerum in Chriſti ludibrium cruci affixerunt, *Genebr.* an. Chr. 1180. ante feſtum Iohannis Baptiſtæ Gallia exularent, mobilia interim venderent, immobilia verò regi relinquerent, niſi vellent Chriſtiani fieri, qua neceſsitate illi coacti, quidam religionem Chriſtianam recipiunt, quidam regno exceſſerunt menſe Iulio. Vide plura apud *Geneb.* a. Ch. 1177. 1190. & deinc. *Gaulth.* Tab. Chronog. an. 1177. *Naucl.* Gener. 40. p. 197. b. & p. 205. b. de expulſis aliquoties & ejectis tota Gallia Iudæis, ſed mox revocatis. Sed & in Germania Iudæos ſanguinis innocenter fuſi accuſatos, graves dediſſe pœnas, iidem commemorant authores. Poſt obitum R. *Ioſephi* Levitæ (a. Ch. 1141) decem graves inſtitutas fuiſſe perſecutiones ad abolendum ex toto orbe nomen Iudaicum, conqueritur *R. Zacut.* p. 129. a. Iſmaëlitas etiam,

etiam, Hispaniæ incolas, internecioni jam Iudæos inter se dispersos devovisse fatetur *author idem*, pag. 129.b. Sed intercessit mox Alfonsus, qui, victis Saracenis, Iudæorum patrocinium suscepit. Summâ, ubiq; in eos fuit sævitum, à plebe præsertim Christiana, quæ nullis reprimi poterat legum frænis, quin in obvios ubique involaret Iudæos, quem tamen zelum ipsi horum temporum Doctores minimè probârunt. Græcis omnes Iudæos invisos esse experientia edoctus testatur R.*Benj*.p.28.

[*c*] Hanc suis laudem quæsivit R.*Benjamin Tudelensis*, cujus itinerarium τύφῳ Iudaico planè turget. Hoc unum agit, ut imperitioribus fucum faciat, & ostendat, omnia Majestatis Iudaicæ in obscuris quibusdam & incognitis mundi angulis, esse plena. Sic I. in montibus Nisabur ait, *degere Judæos, qui nec Regem, nec Principem ullum è Gentilibus præfectũ habeant, sed Judæum*, p.101. II. In India, scribit, loca montana incoli ab Israelitis, qui nulli gentium jugo sint subditi, pag. 112. confer censuram *L'Emp*.p.217. III. Rechabitis sedecim dierum spatium, magnis munitum urbibus tribuit, p.82. Commentum hoc portentosum profligavit, *L'Emper*.Not.200. IV. Potentiam tribuum Rubenis, Gadis, & dimidiæ Menassis, exaggerat, ingentemque Israëlitarum in sola urbe Cebar numerum idem jactat nugivendulus p.85. V. Reliquias primæ captivitatis sub Salmanassare in Media magno numero habes p.90. Ejusdem exilii posteros commemorat p.47. ex tribu

bu Danis, Zebulonis, Aſcheris & Nephthali. Sed fumos vendere, & mucronibus pugnare plumbeis vilem, Iudæorum manipulum, duro ubique ſervitutis jugo preſſum, luculenter oſtendit Nobiliſsimus Batavorum Theologus, *Conſt. L'Emp.* doctiſsimis in authorem Notis, præſertim à p. 202. & deinc.

[*d*] Quæ tamen non ejusdem ſunt generis I. Æchmalotarchas eos ſuos habuiſſe, Rectores item Academiarum, & Ordinis procuratores, qui ſine poteſtate erant, id operam dantes, ut ordine omnia fierent, *L'Emp.* p. 190. vix eſt dubitandum. Quæ verò de ſplendore eorum & magna pompa tradit *Benj.* p. 72. 74. & *lib. Iuch.* p. 122. authoribus illa ſuis relinquimus. II. Iudices etiam, aliqua cum eorum, ſub quibus degebant, venia, Iudæos elegiſſe, dari poteſt; non ut decidendis præeſſent cauſis capitalibus, ſed ritibus ſuis cognoſcendis & ceremoniis. Hoc tamen munus, ut ne abjectum fuiſſe videatur, in Rabbinorum ſcriptis magnificè extollitur. Vide *Iuch.* p. 128. b. III. Sed & hoc dare poſſumus, in ipſis quoque Chriſtianorum & Muhammedanorum aulis, Medicaſtris, aliisve inter Iudæos, vel erronibus, vel aſſentatoribus locum fuiſſe. Plura tamẽ & majora hic crepant, quàm conceſsiſſe expediat. Regem Alphonſum domui ſuæ præfeciſſe R. Iehudam, magnum gentis principem commemorat *lib. Iuch* p. 130. a. Eandem à Mutamedo dignitatem collatam eſſe *R. Iſaaco* Cordubenſi, recenſetur *Ib.* p. 128. Medici præſertim in Imperatorum Chriſtianorum & Saracenorum aulas

ingessisse se dicuntur. R. Solomonem ad summos evectum honores fuisse ab Emanuele Constant. Imperat. scribit *R. Benjam.* p. 18. De Majmonidis apud Zelacheddinum authoritate, consulatur præfat. Cl. *Buxt.* in More Nevoch. & *Anal.* nost. p. 300. Papam Alexandrum ex judæis suos habuisse ministros scribit *R. Benjam.* p. 10. Quibus Bagdadi inter Muselmannos judæi fruantur privilegiis, habet *id.* p. 70. 72. Chalifas etiam Iudæorum ministerio uti, tradit p. 64. De R. *Samuele Levita*, Pharmacopola primum; deinde, ob singularem prudentiam in secretius Regis Habusi admisso consilium, prolixè agit *lib. Iuch.* p. 127. a. vide & *sup. sec. XI.* p. 511. IV. Sed & clamosi sunt stentores, ubi ad natales deventum est. Ex Regum, Principum, Davidis etiam, prodiisse se lumbis jactant, qui vix Mediastini, aut obscurissimis nati parentibus, pridem genealogiarum suarum jacturam fecerunt. *R. Isaac*, Cordubensis, ex Nobilibus Iehudæ, qui tempore Hierosolymorum à Tito expugnatorum, in Europæas colonias profecti sunt, oriundus refertur, *Iuch.* p. 128. a. Alios recenset, quos inter celebris *R. Iuda*, idem p. 130. a.

IV. Accedimus *ad religionem*, in qua observare licet [a] 1. Pertinaciter in hac multos perstitisse; alios de novo [b] ei nomina dedisse. 2. Varias [c] inter eos sectas fuisse & Schismata. 3. Certamina [d] & graves conflictus Rabbanistarũ cum Kar-

Karraitis. 4. Agyrtas nonnullos, Magos & peſſimos [e] nebulones, qui ſub Meſſiæ nomine miſeram gentem turpiter eludebant, miraculis etiam confictis, & faſcinis, ſummę impietatis meritas pœnas luiſſe. 5. Non paucos, inter judæos, viros [f] celebres, & doctos Magiſtros, Judaiſmo valere juſſo, Chriſtianis acceſſiſſe, ſolidisque rationibus veterem errorem, refutâſſe.

[a] Iactant enim Iudæi I. Multa Pſeudomartyria, quæ *Kidduſch* vel *Keduſchat basſchem* ſanctificatione Nominis, id eſt, Dei, vulgo appellant. Ita Toleti occubuiſſe, ſeu, ut eſt p. 131. b. ſe ipſum propter unitaté nominis Dei ſanctificaſſe ſcribitur *R. Abrahamus*, fil. Dior, *Iuch*. 130. b. II. Alios, neq; minis, nec promiſsis à Iudaica ſuperſtitione dimoveri potuiſſe. Exemplum ſuppeditat Itin. *Benj*. p. 104. in R. Moſe à Perſarum Rege ad Islamiſmũ ſolicitato.

[b] Huc Iudæi referunt Cozarem, ſeu Coſroem Regem Perſarum, Schalſch. p. 40. b. & gentem, Coſroeam dictam, *Iuch*. p. 129. b.

[c] Supererant enim hinc inde I. *Samaritani*. Ducenti habitabant Gadi Philiſtæorum, *Itin. Benj*. p. 37. Askalonæ fermè trecenti, Id. p. 52. Damaſci quadringenti p. 57. II. *Karraitæ*, ſeu Scripturarii, qui & ipſi ſuas adhuc habebant Synagogas Damaſci, Ib. Askalonæ, p. 52. Conſtantinopoli, p. 28. in

ipsa etiam Hispania, qui Rabbanistis multum facessisse negotii videntur, usque dum tandem authoritate *R. Iehuda* Principis, silentium iis in toto regno Castiliæ per Alfonsum Regem fuit imperatum; *Iuch.* 130.a. III. *Rabbanistæ* (Karraitis oppositi: vide *Thes. Phil.* p.40.) ipsi quoque constitutionibus quibusdam differentes, in Babylonios distinguebantur & Syros, *Itin. Benj.* p.114. *Thes. Phil.* p.19.

[d] Acre fuit seculo hoc inter Karraitas & Rabbanistas certamen. Scripserat pro illorum dogmatibus librum *Abulpharg*us, in terra sancta, quem deinceps in Hispaniam, quidam *Tarasi* filius, delatum, Rabbanistarum controversiis & *ἀπεράντοις μύθοις* Talmudistarum opposuit. Marito mortuo, vidua ab asseclis successionem obtinet, à cujus mox ore dependebant, quotquot Karraitarum sacris; si quæ apud gentem penè profanam sint; erant initiati. Atque sic magnas indies vires acquirebant in Hispania Karraitæ, ut dictum est. Rationes, quibus Rabbanistæ causam suam egerunt, desumi possunt ex lib Iuch. p.129.b.& Geneb. Chronol. an Ch. 1130. quibus addit, hanc se periocham libri *Abrahami paucis complecti voluisse, ut Centuriatores videant, si comunibus omnium populorum notionibus, axiomatibus, argumentis nitendum sit, ad discernendam puriorem religionem à spuria, se ab eis esse damnandos.* Sed non vides, bone, per latus nostrum

noſtrum corculum te lædere totius Papatus ? Si communibus, populorum, Iudæorum præſertim, axiomatibus ſtandum ſit & notionibus, cur non aras demolimini, ſtatuas confringitis, invocationem ſanctorum, aboletis, quæ feſtuca ſunt in oculis omnium pene populorum ? Quid ſi ergò telum hoc retorqueamus ? Cur enim, quæ iisdem ſuperbiunt plumis, eædem non ſint aves ? Habeat, ſi placet, non cum Iudæis tantùm, ſed &, quod in Hiſt. Orient. fuſius exhibuimus, cum Turcis etiam, communes Eccleſiæ notas, quid hoc ad Chriſtianos, ſanctum illud, & non ἀργυρώνητον Chriſti peculium ? Et certè, contemptam Iudæorum catervàm non minora ſibi hoc etiam ſeculo vendicâſſe, quam Papiſtæ ſolent, ubi Eccleſiæ ſuæ colorem quærunt, jam jam expendemus. Et *primò* quidem *nomen Eccleſiæ*, vel Synagogæ ſanctæ, adeò ſibi eripi non patiuntur, ut nulli, ſub cælo, ſoli ſint incolæ, qui hoc ſibi nomine plura gratulentur. Vide præfat Clariſſ. *Buxt.* in Synag. Iud. II. *Antiquitatem* ad ravim usque inculcant, eamque novis Ananis (de quo ſup ſec. 8) & Saulis, filii, Karraitarũ conatibus opponunt ; *Iucb.* p. 129. b. III. *Durationem* etiam diuturnam, nec interruptam ſuam eſſe volunt : quæ quidem negari ipſis difficulter poteſt. IV. *Amplitudine* & multitudine credentium author lib. *Iucb.* p. 129 b. Karraitas confundere prorſus nititur. Oſtendit enim, vix eſſe in mundo angulum, in quo aliqui ſaltẽ Iudæi ſedem non habeant ; Neminem autem ex iis reperiri qui cum lege ſcripta, oralem etiam pari pietatis affectu non ample-

ctatur. Karraitas verò paucissimos reperiri in Palæstina, Ægypto, regno Castiliæ, & urbe quadam Africæ. V. *Successionem* idem in prima contra Kareos collocat acie. *Decem sunt*, inquit, *generationes à Prophetis Haggæo, Zacharia, & Malachia ad R. Johanna, fil. Zachai: quinque ætates Tannæorum: Septem Amoræorum. Ecce 22. ætates ad finem Amoræorum! Seboræorum ætates sunt quinque; Octo Geonæorum; tres Rabbinorum; generatio Raf Nissim, R. Hananael, & R. Schemuel, & generatio quinque Rabbinorum, qui Isaaci omnes vocabantur, & generatio R. Josephi Levitæ, Raf Baruch barraf Isaac, quibus 14. continentur ætates ab absoluto Talmud ad obitum usq; Raf Josephi Levitæ.* Atque hanc successionem Karraitis penitus author abjudicat. VI. Neque verò *sanctitatem* Iudæi suis deesse putant, si eleemosynas erogâsse sufficiat, & durè corpus tractâsse. Hinc *sanctos* appellat lib. *Iuch.* 130.b. celebres aliquot, & ex scriptis notos, Iudæorum Magistros. Idem, *timorem Dei, & curam pro viduis* verpulis suis tribuit p. 127. b. 128. *Hasidæorum* i. e. ὁσίων cognomentum alii obtinent, *Schal.* p. 54. a. Cætuum suorum nunquam facile meminerunt nisi addito Epitheto *Sancti*, vide Itin. *Benj.* p. 5. *Idem* p. 6. mentionem facit,

cu-

cujusdã R. Aſcher, qui devotus & ſeparatus à negotiis mundanis libro legis inhæreat interdiu noctuq́, atq́ ſe ipſum affligens carne non veſcatur. De Iudæis, Iamnę (ſic Arabia vocatur Felix) incolis ſcribit idem p.83. *quòd omnium bonorum decimas largiantur ſapientiæ ſtudioſis, Iſraëlitis pauperibus & devotis, quòd Zionem lugeant & Hieroſolymam,* (nam & ejusmodi multos fuiſſe, ex Itin. *Benjam.* hinc inde facile colligitur: vide p.46.) *quòd nec carnem edant, nec vinum bibant, quòdque in atratis ſpeluncis vivant aut caſulis, &c.* Rechabitas eos eſſe cõtendit. VII. In *miraculis* etiam venditandis gloriabundi ſunt. Videamus aliqua. a. Romæ in Baſilica S. Stephani duas ajunt eſſe columnas æneas Solomonis Regis, ex quibus ſingulis annis 9. die julii ſudor, aquæ inſtar, manet; *Itin. Benj.* 13. Sic ab aditu ſepulchri Davidis, ejusq́ue familiæ, miraculosè, perrumpere volentes, arceri monet *id.* p.46. De variis, propter Danielis ſepulchrum, miraculis coruſcum, apud Perſas diſsidiis, loquitur *id.* p.86.87. In *Schalſch.* p.54. de *R. Iehudah* commemoratur, quòd Synagogam aditurum curſus preſſerit: miraculosè autem eveniſſe, ut paries faucibus quaſi diſtentis eum deglutiverit. Extare hujus rei geſtæ memoriam, & in parietis ruderibus, & in Synagoga. De *R. Solomone*, fil Gabirol, refert *R. Gedal.* p.39.b. Tanta eum polluiſſe ſapien-

tia, ut propterea œstro invidiæ quidam percitus, vita eum privârit. Accidisse autem, ut cùm sicarius defuncti cadaver propè ficum humaret, arbor, solito citiùs maturis turgida frugibus, in admirationẽ multos, Regem etiam ipsum rapuerit. Causam, patratæ cædis authorem rogatum, dare, tergiversatum quidem aliquandiu fuisse, sed cùm fidiculas Rex esset minatus, nisi confessione spontali cruciatum anteverteret, ingenuè edixisse, hanc se maturitatem præcocem acceptam ferre humiditati, quæ ex occisi, & prope ficum sepulti, Iudæi destillaret cadavere. Vnde & in crucem actus dicitur. Ejusdem commatis sunt, quę de *Majmonide* tradunt Magistri. Ajunt, mortuo illi in Ægypto, destinatum fuisse Cœmiterium Tiberiense. Funeris autem comites latronum inopinato territos adventu, fuga se salvâsse. Prædones interim magno numero (triginta enim, aut plures fuisse annales tradunt judæorum) feretrum adortos, in mare illud præcipitare constituisse. Sed cùm viderent, ne latum quidem unguem capulum loco moveri posse, in se descendentes animadvertisse, virum hunc esse sanctum: Iudæis proinde non modò copiam fecisse sepeliendi defuncti ubicunque vellent, sed & ipsos etiam funus fuisse secutos. Vide lib. *Schals.* p.44.a. *Iuch.* p.131.b. Sed & *R. Isaacum*, Cordubensem, miraculosè tempore *Schemed*, seu persecutionis fuisse servatũ, refert *id.* p.127.a. Cùm nepos *Majmonidis*, R.David in spelunca sepulchri Hillelis &Schammai oraret, aquæ repente ebullierunt: Cumque anathemate feriisset obtrectatores, uno

die,

die, post ictum telum, in Ægypto 500. eorum obierunt, *Schals.* p.46.a. *Iuch.* 132.a. Huc pertinent varia hujus seculi *oracula*, quæ *bath Kol*, filiam vocis, illi appellant. Oraculo *Solomonis Iarchii* nativitatem prænunciatam vult auth. *Schalsch* p 49.a. *Visionibus* suam quoque superstitionem variis commendare volebant. Secundùm quietem *R. Majmon*, Mosis Majmonidis pater, non tantùm de ducenda uxore monetur, sed & vivis ei, qualis futura sit, depingitur coloribus, *Schals.* p.45.b. Litem de ligatura Tephillin ad Metatron primò devolutá, tandẽ per Mosem definitam describit *id.* p.52.a.b. *R. Abrahamo*, fil. Davidis Eliam Prophetam apparuisse, ait *id.* p.53.a. *lib. Iuch.* 132.a. & *Schalsch.* p.50.a. quod tamen de *R. Abrahamo*, bar Rabbi Isaaci, qui ad hoc pertinet seculum (alter enim demum postea vixit) *Schem tof* intelligi vult. VIII. *Lumen* etiam *Propheticum* cæci illi cæcorum duces sibi arrogant. *R. Solomonem* Iarchium Gotofrido expeditionis Hierosolymitanæ eventum prædixisse, habes in *Schalsch.* p.49.a. *R. Esajam*, moriturum, hæredem suæ sapientiæ nepotem ex filia fore, vaticino quasi spiritu, edixisse, narratur *ib.* p.51.b. Hæc ἐν παρόδῳ.

[*e*] Talis est *David Eldavid*, de quo *Zem. David* p.54. *David Eldavid se ipsum fecit Messiam elata manu contra Regem Persarum. Multa Judæis miracula fecit & portenta, Regi etiam Persarum. Tandem plexus est capite, Judæi verò summa centum talen-*

torum auri multati. Scripsit historiam plenius *Sebebh.Iehud.*p.22.Itin.*Benjam.*p.91. & deinc. qui eum *David Alroi* vocat. *R Majm.* Epistolâ ad Massil. scribit, non pro Messia hunc gerronem haberi voluisse, sed pro ejus tantùm præcursore. Vide *Sebalsch.*p.44.b. Magno idem author hac occasione numero eos recenset, qui, ut collapsæ penitus & in pulverem penè redactæ Iudæorum Reipublicæ vel opem ferrent, vel restitutionis spem facerent, Messiæ sibi honorem sumpserunt. Quàm verò modis multis experti sint tenebriones isti, *ἔκδικον χειρῶν ἔμμα*, idem ille prolixè testatur. Conjecturas insuper vanas & varias de Messiæ adventu à Rabbinis, spe sua toties dejectis, confictas, studiosè coacervat, quarum alias convellit, alias stabilit.

[*f*] *Samuel* Iudæus, abdicato Iudaismo, Christum amplectitur, an.Ch. 1200. & contra Iudæos de vana Messiæ expectatione subtiliter disputat. *Genebr*, Samuelis liber extat publicè. *Petrus Alphonsus* Medicus, Alphonsi, Regis Hispaniarum Medicus, anno ætatis 44. ab ipso Rege de sacro baptismo suscipitur an.Ch. 1106. *Fasc.*tem.*Catal.Test. Verit.* lib. 14. p. 464. Scripsit etiam cont. Iudæos Gilbert. VVestmonasteriensis, *Bal.*cent. p. 173.

V. Sed & in [*a*] *Academico*, statu observamus hoc seculo vicissitudines nõ contemnendas. 1. Geonasui sublato [*b*] Rabbinatus, per ætates suas [*c*] successit

ceſſit, ultimus dignitatis Judaicæ apex. 2. Talmudicæ diſputationes fervidè ab aliis ſunt continuatæ, [d] additionibusq; auctæ: alibi [e] frigentes prorſus, ſedes novas quæſiverunt. 3. Rabbini cum Saracenis & Chriſtianis, quibus cum vivebant, communia tractare cæperunt ſtudia. Unde tot hac ætate in Judæorum ſcriptis, commendantur Theologi; [f] Exegetici & [g] Polemici; [h] Talmudiſtæ, [i] Cabbaliſtæ, [k] Philoſophi, [l] Ethici, [m] Aſtronomi, [n] Poëtæ, [o] Hiſtorici, [p] Lexicographi, [q] Medici, [r] Grammatici, aliique [s] ſapientiæ & eruditionis laude clariſſimi. Linguarum etiam [t] exoticarum ſtudium à multis tanto cum ſucceſſu excolebatur, ut, quæ Arabicè ſcripta, paucis legi potuerant, feliciter in linguam Hebræam, pluribus notam, [u] tranſtulerint. Sed nec augendarum [x] Bibliothecarum deſiderium defuit. 4. Tot verò tandē inter Rabbinos ipſos [y] nata ſunt diſſidia, ut mutuis ſe crebrò diris ulti ſint & anathematiſmis.

[a] Fuiſ.

[a] Fuisse adhuc aliquas inter judæos Academias, dubium non est. I. *Majmonides* novum in Ægypto erexit Gymnasium *R. Ged. Schalsch.* p 43.b. *Cum esset*, inquit, *in AEgypto, sumsit sibi discipulos ex Alexandria, & Damasco, atq; Collegium seu Scholam instituit magnam.* Sapientum etiam Tiberiensium, quorum cumprimis indefessum fuit studium in custodiendis, examinandis, & recensendis scripturis sacris, fit mentio in *Aben Esra, &* lib, *Schalsch.* p.41.a. Apparet etiam ex comment. *Aben Esræ*, suo adhuc tempore Scholam Tiberiensem celebrem fuisse, *Schal.* Ib. Alibi tamen Academias Iudaicas post obitum *R. Iosephi, Levitæ*, Talmudis & sapientiæ studium, propter varia exilia & persecutiones, sublatas esse queritur R, Abrah, in *Iud.* p.129.a.

[b] Id est, *ordo Rabbinorum, zem, Dav.* P.1.p.33. Tota verò Doctorum Hebraicorum series seu ordo talis est. I. Ponuntur *Prophetæ*. II. *Tanai*, seu Deuterotæ, vel Doctores Mischnici, de quibus actum est Sec.2. III. *Amoræi*, seu Gemaristæ, Sec.3. & 4. IV. *Seboræi*, qui de sensu Mischnæ in utramque partem δοξαστικῶς disputârunt, Sec.5. V. *Geonæi*, seu Excellentes Sec.6.7.8.9.10.11. & 12. etiam nonnulli vixerunt, quorum tamen προσωπογραφίαν cursu seculi XI. absolvere placuit. VI. *Rabbini*, qui studiis Philosophicis pariter & Theologicis, Scripturæ cumprimis expositionibu, operam dederunt.

[c] Prima ætas finitur vita *Raf Nißim*, *R. Chananael*, *R. Schemuel*. II. Ætas est quinque Rabbinorum *Iszacorum*, *Iuch*. 128. b. 129. a. III. Terminatur vita R. *Iosephi Levitæ*, Id. ib. Omnium verò hujus seculi Rabbinorum nomina, vitas & res gestas cùm exprimere non liceat, rejecisse Hebraicæ Historiæ studiosum satis sit ad *Zem. Dav*. P. 1. p. 53. *Iuch*. p. 128. Compendium verò exactum habes p. 130. b. & *Schalsch. haKK*. p. 39. & deinc.

[d] Hebraicè vocantur *Tosephoth*. Sunt autem illæ duum generum; *antiquiores*, authorem habent R. *Chayam* seculo tertio jam florentem. *posteriorum* incunabula in *Solomonis Iarchij* ætatem incidunt. Vide Bibl. Rabb. *Buxt*. p. 421.

[e] I. In regno Castiliæ omnem penè *Tosephoth*, seu additionum Talmudicarum, propter persecutiones, memoriam excidisse, conqueritur. *R. Abrah*. in Iuch. קכ. a. II. Talmud ex Africa migrâsse in Hispaniam affirmat *Id*. pag. 129. a. paucis relictis cultoribus in Mahadia. III. De Iudæis, qui cum Solicolis degunt, commemorat *R. Benj*. in ijt. p. 108. *quòd legem Mosis ac Prophetas habeant, sed pauca è Talmude ac constitutionibus.*

[f] Excellunt I. R. *Solomon Iarchi*, in quem transiisse fertur anima R. Raf, *Gedal*. p. 49. Gallus natione, patria Trecensis. Commentatus est in universa Biblia. Magni ejus glossæ æstimatæ, *Schalsch*. 48. a. insigni encomio à Majm. ornantur, *Id*. b. Vndè vulgò *Parschandatha* seu legis *Interpres* vocatur. Vixit annos 75. obiit a. Chr. 1105. aut, juxta alios, serius. Vide *Iuch*. fol. 131. *Zem. Dav*. 54. a. *Schalsch*. p. 49

Ab-

*Abbrev.Buxt.*p.196.*L'Emp.*Not.ad Itin.p.149. Voluntarium hic exilium ſeptenne ſuſcepiſſe dicitur ad expianda peccata *Schal.*l.cit. II. *Aben Eſra*, qui & ipſe totum V.T. commentariis illuſtravit, *Zem.Dav.*p.55. III. R.*David Kimchius.* Atque horum ſcripta familiari φιλεβραίων manu teruntur. Sed & *Karraitas* ſuâ in Scripturam Sacram habuiſſe gloſſemata,lingua Arabicâ, monet libr.*Iuch.* p.130 a. Huc facit magna Iudæorum in conſervanda Codicis ſacri integritate religio. Tiberienſium hujus ætatis Doctorum ſtudium commendat *Aben Eſra.* Vide *Schal.*p.41.a. De exacto Hillelis exemplari, quod ſeculo hoc, Iudæi, regno Leon extulerunt,diximus quædam *Theſ.Phil.*p.106.Nec omittenda eſt Paraphraſis Arab. in Canticum Canticorum R.*Ioſephi.* Vide lib.*Iuch.*p.131.b.

[g] Sic I.Majmonidis liber, *Doctor perplexorum* dictus,variis Philoſophorum,Zabæorum,Anthropomorphitarum deliriis eſt oppoſitus. Libro *Coſri*, Iudæorum judicio, non modò omnia religionis arcana recluduntur,ſed & Karraitarum dogmata ſæpius tanguntur. Vide *Meor En.*cap.36.*Zem.Dav.* p.55.a. Author ejus eſt R.*Iuda* Levita,quamvis alii dubitent,ut ibid.habetur.

[h] Quo nomine inclaruit I.R.*Solomon Iarchi*, qui etiam in totum penè Talmud explanationes reliquit. Subſtitit in tractatu ultimo. *Buxt.Abbrev.* p.195. II.*Raf Alfes*,vel R.*Iſaac Alfeſi*: librum ſcripſit, quo totum Talmud compendiosè tractat, *Zem.Dav.*p.53.b.*Bibl.Rabb.Buxt.*p.312. III. R.*Ioſeph.*fil.Meir, cujus in aliquot habentur Maſsictot, ſeu

ſeu Tractatus Talmudicos, commentaria, *Zemach Dav.* 55. a. IV. R. *Iſaac* Senior, inſignis Doctor Talmudicus, & author Additionum, *Zem. Dav.* 56. a. V. R. *Samuel* fil. Meir, *Schalſ.* 51. b. *Abbrev. Buxt.* pag. 194. VI. R. *Moſe*, fil. Majm. qui non tantùm Miſchnajot commentariis explicuit; ſed & totum Talmud ſtylo clariori magisq; perſpicuo, in *Iad Chazaka* comprehendit. Quibus adde Iudæos illos Tyrios, de quibus in *Itin. Benjam.* p. 35.

[*i*] In quorum cenſu ſunt 1. Senex ille, de quo *Schalſch.* p. 44 a. 2. R. Iacob Giktilia, *Id.* 51. a.

[*k*] Tales ſunt, *Aben Eſra*, *Majmonides*, qui non Ariſtotelica tantùm, ſed & Arabũ Philoſophia penitus erant imbuti. Scripſit etiam *Maimonides* Epiſtolam R. *Schamueli* Ibn-Tibbon, quo judicium ſuum de celeberrimis omnium ætatum Philoſophis promit, Methodumque ſtudia hęc cum fructu perſequendi præſcribit. Abunazarum Avicennæ, aliisque præfert. Vide *Schalſch. haKKab.* p. 44. b. De *Aben Eſra* videatur *Bib. Buxt.* p. 34.

[*l*] Excelluit a. Ch. 1180. R. *Samuel*, author *Sepher Chaſidim*, libri piorum & ſanctorum. Liber Ethicus eſt & Theologicus, continens præcepta bene vivendi. Vide *Zem. Dav.* p. 56. a. *Schalſch.* p. 54.

[*m*] Rabbi *Abraham*, fil. Hija, *magnus* vocatur *Aſtronomus*, *Zem. Dav.* p. 54. a. R. *Abraham* fil. Dior librum edidit Aſtronomicum, *Id.* 56. a. Aſtronomis etiam peritioribus annumeratur *R. Sol. Iarchi*, *Schal.* p. 49. a. *Ioſephus* item *Borhan-elfelch*, Zinaddino familiaris, *Itin. Benj.* p. 62.

[*n*] Poetæ cluent 1. *R. Iſaacus*, Zem. Dav. P. 1. p. 53.

p.53. 2. R. *Moses*, Ibn-Esra Id. 3. R. *Ioseph*, judex Cordubensis, Id. 54.a. Iuch. 128.a. 4. R. *Iose*, fil. Zadok, Id. 128 b.

[o] Authores *Seder Olam*, *Kabba* & *Zuta* ad hæc referuntur tempora, *Schalsch*.p.39.b. *Zem.Dav*.P.1. p.54. ubi prolixè de authore disputatur. Vixit eodem tempore *R. Abraham*, fil. Dijor, author libri Kabbalæ, *Buxt. Abbrev*. p.178. *Zem.Dav*. pag.55.a. Huc pertinet itinerarium, *R. Benjamini* & de quo in *Zem.Dav*. pag.55.b. quod publicè cum versione & notis prostat. Multa liber iste habet fabulosa planè, ἀσύστατα, & incerta famæ traditione accepta, de quibus, ne post Homerum Iliada scribere videar, nihil hic addam. Hoc saltem monebo, tradi ab authore nonnulla, quæ alibi difficulter reperias Quas hinc inde Iudæi Synagogas habuerint in Gallia, Italia, Calabria, Græcia, Arabia, Germania, Sclavonia a quæ Iudæorum Canaan est, p.130. Pragæ præsertim, recenset ordine p.10. 18. 80. 91. 129. 130. De *Scholis* commemorat, Academiam Soranam sedem fuisse multorum Principum Familiæ Davidicæ, & Ἀρχισυναγώγων, p.81. Studiosos, quibus res angusta domi est, publicis sumtibus sustentari pag. 6. & 83. Ea cumprimis loca magnifieri, in quibus V. Testamenti Prophetæ vel morati, vel mortui sunt. Ex veteris Vrbis ruderibus murum superesse scribit p.43. ad quem omnes Iudæi preces conceptum confluant. In canali etiam vicino, ubi veteres victimas suas mactabant, Iudæi sua nomina scribunt. In Babel ὑπερῷον illud Danielis

Danielis antiquum iidem oratorium ſuum conſtituunt, p. 76. De *R. Meir*, ubi Iudæi quotidie precantur, Ezechiëlis item; Synagogis & ſepulchro, vide p. 77. 79. & p. 78. ajt, hunc (poſteriorem) locum ad hunc usque diem quadantenus ſanctuarium eſſe, quo è locis remotiſsimis precandi cauſa conveniant, ab initio anni, ad feſtum expiationis. De Synagoga Eſræ, & ædibus Abrahami religioſè à Iudæis & Muhammedanis cultis, loquitur, p. 60. De ſepulchro Patriarcharum, p. 48. & 49. ubi narrat, viſi ibidem dolia plena Iſraëlitarum oſsibus, quæ illuc, ſuperſtitione ſine dubio inſtigante, deportentur. Samuëlis ſepulchrum Timnathę oſtenditur, p. 53. Hillelis & Schammai in quadam ſpelunca prope Maronam, Ib. Schola ſeu Synagoga Calebi, filii Iephunnæ Tiberiæ vicina, Ib.

[*p*] Prodiit enim hoc ſeculo liber *Aruch R. Nathan*, Rectoris Romani. *zem.* p. 54. a. Et *Radices Kimchii*, quorum illud Talmudicum eſt Lexicon, hoc Biblicum, utrumque magnæ authoritatis.

[*q*] 1. *Majmonides*, Medicus fuit in Ægypto (quo calumniis à ſuis petitus conceſſerat *Schalſch.* 43. b.) Sultani Saladini. vide *zem. Dav.* P. 1. p. 15. *Schalſch* p. 43. 44. ubi accuratam doctiſsimi hujus Iudæi περιγραφίαν habes: Inſtit. Epiſt. *Buxt.* p. 375. 2. *R. Iſaac*, qui de Medicina librum ſcripſit Latinitate poſtea donatum, *Schalſch* p. 40. a. 3. Medicum etiam fuiſſe quidam volunt *R. Solomonem* Iarchium, cujus vita, opera, itinera, habes in Schal. 49. a. Exilium, quo Gallia ejectus, Germaniam adiit *Geneb.* p. 623. ſepulturam Pragæ.

[r] Primus Hebræorum Grammaticus celebratur *R. Iehuda*, fil. Phasi, cognomento *chiug*. *Schalsch.* 39.b Ϲυγχρον☉ ejus fuit *R. Iona*, itidem celebris Grammaticus, *Id. R. Moses* sacerdos, insignis Grammaticus, *Ib.* Quibus & ætate, & laude proximè accedit *R. Salomon*, fil. Gabirol. *Id.* Sequitur *R. Isaac*, barrabbi Iehudah, *Id.* 39.b. Facilitate reliquis præit *R. D. Kimchim* in suo *Miclol*. Ejus deinceps vitula arârunt, quicunque Grammaticis conscribendis cum aliquo successus spe operam suam impenderunt. Sed & fratrem habuit, Mosen Kimchium Grammaticæ peritum. Habentur ejus scripta, *Schebbile daat*. Vide *zem. Dav.* p. 56. Hebræorum Grammatici per omnia ferè Arabes quibus Methodũ suã lubenter adscribunt, sequuntur.

[s] *Aben Esra* vocatur *magnus & mirabilis sapiens*; *zem. Dav.* p. 55.b. & in Schalsch. p. 41.a. luculento etiam encomio insignitur *R. Benjam.* Tudel. Ib. *& Iuch.* p. 131.a. De *Majmonide* scribit *R. Ged.* p. 44.a. *quòd excelluerit in Lege, Philosophia, Logica, Medicina, linguarum item scientia, Arabica, Græca, Chaldæa.* *R. Abraham*, fil. Majmonidis sapientiæ laude clarissimus fuit, *Id.* p. 46.a. De *Solomone Iep:bio*, vide p. 48.b. In hunc numerum veniunt Rabbi Isaac bar Rabbi Mardocai, *Id.* p. 50.a. *R. Baruch*, Moguntinus, qui etiam librum contexuit de sapientia. Ib. b. *R. Iacobus* Gallus, de quo *lib. Iuch.* p 129 a.

[t] *Arabicæ* peritus fuit 1. *R. Majmonides*, qui Arabicè scripsit a. More hannevochim. 2. Explicatio-

cationes Miſchnæ *Iuch.* p. 131. b. & Gemaræ, *Schalſ.* 43. a. aliaque tum Theologica, Ibid. tum etiam Medica: Vide *Anal.* p. 300. *R. Bechai* ſenior, à quo Arabica lingua conſcriptus eſt liber *chobboth lebbabboth*, Zem. Dav. 55. b 3. *Rabbi Aben Tibbon* 4. *R. Abraham*, bar Rabbi Meir, ben Eſra, vulgò *Aben Eſra* dictus. Hinc toties Commentariis ſuis in Iobum, voces obſcuras ex Arabiſmo explicat, & Saadiæ Paraphraſin Arabicam caſtigat. 4. *R. Abraham* fil. Diuri, author libri Arabici, de fide excelſa; *Iuch.* p. 131. b. *Græcam* didicerunt 1. *Majmonides* 2. *R. Iſaac*, fil. Iehuda, Iuch. 128. a. 3. *Raf Baruch*, fil. Iſaaci, Id. p. 129. a. Vterque Græcorum ſapientiam excoluiſſe dicitur, ut & *R. Iſaacus Cordubenſis*, Id. 128. a.

[u] Qua in re magnam meretur laudem *R. Samuel*, fil. Tibbon, quem *Majm.* dignum æſtimavit, qui *More Hannevochim* Hebraicè verteret *Iuch.* 131. b. Translatio adeò feliciter ſucceſsit, ut *R. Iehudæ* in eodem opere inſumtus labor planè contemneretur, *Ib.* Ejuſdem quoque eſt verſio *chobboth lebbabboth*, *Zem. Dav.* & *Saadiæ* de fundamentis fidei. In *Schalſch.* p. 50. a. vocatur *Princeps Interpretum.*

[x] *Rabbi Iſaacus*, Cordubenſis, homo opulentus, ſtudioſus fuit augendæ ſupellectilis librariæ, *Iuch.* 128. a. In ripa Euphratis *R. Benjam.* adhuc ſepulchrum oſtendit Ezechielis, & Bibliothecam librorum templi primi & ſecundi; *R. Benj.* Itin. p. 78. 79.

[y] 1. Inter *Majmonidem* & alios Rabbinos, qua de re aliquot extant Epiſtolæ ἀνεξμήνευτοι in

Institutione *Buxt.* Epist.P.831. scribit ad judicem Alexandrinum, *R.Pinchasum*, fil. *R.Meschulam*, Apologeticum, pro suo Iad. Accusatione enim hac duplici potissimũ gravatus fuit, ac si hoc suo libro in multis Talmudi contradiceret, illudq; planè è medio tollere voluerit: Deinde, quòd traditiones singulas non suis authoribus adscribat, sed nomina eorum reticeat. Magnos cumprimis motus excitavit Editio *More banneVochim*, de qua *David Kimchim* Epistolâ ad *R.Iebudam*. Summa hæc est. Posteaquam liber ille à Majmonide esset conscriptus, & á *R.Samuele* Ibn Tibbon ex lingua Arabica in Hebræam translatus, surrexit Rabbi quidam Solomon Montis pessulanus, cum duobus discipulis *R.Iona, & R.David*, qui contra *R.Majmonidem*, ejusq; libros *Moreh & Maddab* varias calumnias evomuerunt, ut in odium scripta illa adducerent, quasi vel doctrinę, vel authoritati Talmudis aliquid derogarent. Illis calumniis & turbis, quas excitàrunt, commoti sapientes Badresch & Narbonæ aliæque Synagogæ Provinciæ Rabbinos dictos anathematizàrunt. Quod cùm illi vidissent, quendam cum literis suis ad reliquas Galliæ Synagogas ablegârunt, ac dolosis blandisq; suis verbis tantùm apud eos potuerunt, ut aures eis præberent, causam eorum approbarent, ac vicissim anathemata Synagogis Narbonensibus mitterent. Hac rei indignitate Narbonenses permoti, elegerunt quendam è sapientibus suis, *R. Davidem Kimchium*, quem communi nomine miserunt, ut universarum & singularum urbium & provinciarum Synagogæ in Catalonia

lonia & Arragonia congregarentur ad cauſam cognoſcendam & componendam. Illi rem hanc intelligentes dira Excommunicationis fulmina ejecerunt contra ſeditioſos illos Montispeſſulanos: quibus Galliæ Synagogæ ita fuerunt percitæ, ut ſua revocarent, ac ſe erga illos excuſarent. Sed non modò R. *Iuda* Kimchio non ſatisfecit; verùm etiam *Solomonis* zelum & pietatem extulit; librum contrà, *Maimonidis* damnavit, quòd peregrinarum potiùs diſciplinarum, quàm legis fundamento niteretur. Sed & *R. Bechaji*, pro *Maimonide* certavit, & tres illos Rabbinos, qui omnes eos, qui exteras linguas & ſcientias diſcebant, aut *R. Moſis* libros legebant, tanquam hæreticos anathematis ſuis publicè declarabant, excommunicavit. Epiſtolam excommunicatoriam habes in *Inſtit. Epiſt* p. 420. Hoc tamen judicium, tanquam iniquè contra viros probos latum, ſugillat *R. Meir Hallevi*, p. 428. Vide & Epiſtolam *R. Abrahami*, fil. R. Chasdai pro Majmonide, pag. 433. Confer *L'Emp.* in *Benj* pag. 143. In *Schalſch.* pag. 44. b. legimus, poſt ejus obitum, tempore *R. Moſis*, fil. Nachman, & R. D. *Kimchii*, *ſurrexiſſe homines Beliaal, qui loquerentur contra R. Moſen Majmonidem, ſicut videre licet in Epiſtolis iſtis, quas extorſerunt ſapientes Galliæ contra More. Seductores illi ſtatuam, in qua ſcriptum erat, quod fuerit electum inter homines organum. Subſtituerunt, R. Moſe Majmon, hæreticus & ex-*

communicatus. Postea verò pœnitentia ducti, restituerunt statuam priori forma. Ejusdem meminit dissidii auth.lib.*Iuch*.p.131.b. qui addit, utrumque librum, *More* & *Madda* flammis fuisse addictum.

2. Inter R.*Zerachiam*, & R.*Alfes*, *Iuch*.132.a.

3. Inter R.*Isaac*, fil.Iuda, & R.*Isaac*, fil Alfesi, *Id*. 129.a. Quòd verò Iudæi non communia tantùm hac ætate cum Saracenis habuerint studia: sed ab iisdem etiam scientias & artes compendiis tradere didicerint, id verò proclive esset probare. De *Grammatica*, res certa est. Primus Hebræorum Grammatico, *Kimchio* teste, in præfat.Miclol. fuit R.*Iuda*, Fessanus inter Arabes natus & nutritus. Arabum exemplo (vide *Giarum*. Erpen p.4.) Grammaticæ partes constituerunt Iudæi tres, Nomen, Verbum & Particulam, Kimchi Miclol. In Vocalium etiam tum doctrina, tum nominibus non obscura utrobique est affinitas. Sed & in metris magnam utrinque observari harmoniam, docet collatio Prosodiæ Hebraicæ *Buxtorfii*, & Arabicæ, *Ioh.Fabricii*, Dantiscani. Cæteras Philologiæ & Philosophiæ partes Hebræi aut ab Arabibus mutuatas transtulerunt, vel ad Methodum eorum tradiderunt.

Se-

Sectio V.

seu

Συμβίβασις Doctrinæ.

Accedimus ad Συμβίβασιν, quæ uberem licèt nobis Seculo hoc messem polliceatur; Unum tamen ex ea demessuisse sufficiat manipulum, Reformatam nempe Ecclesiam, nec quòd Pontificem [a] aspernatur, ejus [b] primatum, [c] anathemata & decreta; nec quòd [d] dogmata ejus rejicit; nec quòd externam ejus [e] communionem planè deserit; novitatis esse accusandam.

[a] Neque enim alio eum loco hoc etiam Seculo habuerunt 1. omnes illi, qui Schismaticorum nomine veniebant, tum in Germania, (quæ per multos annos ab Apostolicæ sedis unitate fuit divisa; *Baron.* an. Chr. 1106. S. 29. calcar addentibus Henricianis; vide *Sigon.* a. Ch. 1111.) tum in aliis regionibus; *Bar.* a. Ch. 1160. S. 46. Hi verò à reliquis quàm alieno fuerint animo, patet ex *Reimbaldi Leodiens. Episc.* admonit. *Vide, quæso,* inquit, *quantæ sit hoc præsumtionis & audaciæ. Qui partis est Anacletianæ, Innocentiano non*

communicat, & simul cum ipso non orandum, velut cum Schismatico judicat. E contra Innocentianus Anacletianum insectatur, & ei, si potest, talionem multiplicat: Hac, heu confusione, hoc errore jam penè tota Ecclesia, quasi phrenesi *quadam circumfertur ac vertigine, in tantum, ut cùm orant religione, imò religioni finitima superstitione, nec loco alius alium velit admittere. Hinc est, quod, ut videre potes in hoc rotulo, cùm forte quispiam orat pro patre Herveo, si Anacletianus is est, Innocentianus cum eo orandum non judicat: si Innocentianus, idem de eo Anacletianus æstimat, & quicunque orat cum alterutro, alteruter eum orare dicit cum Schismatico.* Adi *Baron.* a.Ch.1130.S.40. Vide, quàm bellè his Paparum mancipiis inter se convenerit! 2. *Romani*, à sacris etiam amoti, adeò non Pontifici cedere voluerunt, ut huic potius languore confecto pereundum, cæterisque ab Innocentio ad Clementem III. dimicandum fuerit. *Sigon.* a.Chr.1143. *Baron.* ann. Chr. 1144. Romanis exprobrat, *quòd ex filiis Christi, & discipulis Petri facti sint soboles & alumni pestilentissimi Arnaldi de Brixia.* 3. *Templarii* Hierosolymitani ab Ecclesia Romana irritati, ejus se Ministris acriter op-

posuerunt; *Naucl.* gen. 39. p. 192. 4. *Caßinenses* Monachi ab Innocentio Papa ad Sacramentum compulsi, edicere illud tergiversabantur. *Sigon.* an. Chr. 1137. Sed & in Abbatis electione nullas Cænobii illius claustrales dare volebant partes. *Veniens enim Cardinalis ad Monasterium, Fratribus, quid Papa præceperit nuntiat. Quod dum fratres audissent, murmur inter eos protinus oritur, dicentes, non debere Caßinensis Abbatis electionem in alterius potestatem transire; iniquum & indignum esse, ut Caßinensis Ecclesia, quæ libera semper extiterat, maximo pudore Cardinalibus subjiceretur;* *Baron.* an. Chr. 1126. S. 1. ex *Pet. Diac. Caßin.* Ipse etiam Oderisius junior, Abbas Cassinensis, Romanum Pontificem parvi pendit; *Id.* a. Chr. 1125. S. 1. 5. *Angli*, sub Henrico II. qui ad Archiepiscopum Coloniensem inter alia scripsit: *Diu desideravi justā habere recedendi à Papa Alexandro, & à perfidis Cardinalibus ejus causam, &c. Hoc etiā postulabūt, ut corā eis Papa jurari faciat publicè, quod ipse & successores sui, & mihi & omnibus meis, Regias consuetudines Henrici Regis Avi mei, inconcussas & inviolatas, quantum ad se, in perpetuum conservabunt. Quòd si fortè alicui petitionum mearum contradicere vo-*

luerint. neque ego, neque Barones mei, neque clerus meus, aliquam eis ulterius servabimus obedientiam: imò ipsum Papam & omnes suos manifestè impugnabimus, & quicunque in terra mea inventus fuerit, qui Papæ posthac adhærere voluerit, expelletur à regno. Matth.Par. Ioh.Saresbur.lib.8.c.22. Policrat.refert; *quòd Theobaldus Cantuariensis Archiepiscopus, Roma quasdam leges Papisticas in Angliam intulerit: Sed eas ut Reipubl. nocivas Rex Stephanus perpetuo parliamenti decreto damnavit, delevit, incendi fecit.* Bal.p.191. Adde querelam Aleonorę, Anglorum Reginæ apud Baron.a.Ch.1193. S.11. juramentum Regis contra Papam & Archiepisc. Cantuar.a.Chr.1170.S.3. Constitutiones regias a.Ch.1164.S.37.

[b] Eum impugnârunt 1. *Græci.* Cùm enim sub Calo Iohanne Anselmus, Havelbergensis Episcopus acriter certâsset pro primatu Petri, adeóque Pontificis Romani, à Nechite Theologo Græco mascule fuit contradictum. Disput. habes Catal. Test. Verit.lib.15.p.58. Hadriano Pontifice fatis rapto, schisma ortum fuit inter Octavianum & Rulandum, quorum hic Alexandrum, ille Victorem se appellavit. Suos quisque habuit fautores. *Plerique tamen,* scribit Avent.annal.lib.6.p.637.*quorum*

rum maxima pars fuit, neutrum Pontificem recipiebant, illud D. Pauli usurpabant: Omnia vestra sunt sive Paulus, sive Apollo, sive Petrus, una fides, unus Deus & Pater omnium. Atque illud Christi in ore erat: unus Magister vester est, vos autem omnes fratres. Gerochus Richenbergensis præsul de hoc dissidio complura scripsit, quibus titulum de Antichristo dedit.

[c] De his actum est supra p. 177.

[d] 1. Negant Reformati *Pontificem Romanum esse ἀναμάρτητον in decidendis Controversiis, fidem spectantibus*: Ipse Paschalis II. in re non levi turpiter se hallucinatum fuisse fatetur. *Feci, ut homo,* inquit, *quia pulvis sum & cinis. Fateor me malè egisse: sed rogo vos omnes, orate pro me ad Deum, ut indulgeat mihi, &c.* *Baron.* an. Chr. 1116. S. 2. Errorem hunc, Papæ quem plenius exposuimus sup. p. 134. *hæresin* multi appellabant. Bruno Episcopus (Ib. S. 3.) qui in Sanctorum numerum est relatus; non obliquè tantùm hunc ipsi Papæ nævum exprobravit, sed & rationibus certans. *Fœdus,* inquit, *illud adeò fœdum, tam violentum, tam cum proditione factum, tam omni pietati religionique contrarium ego non laudo. Quis enim illud laudet, in*

quo

quo violatur fides, Eccleſiæ libertas amittitur, ſacerdotium tollitur, unicum & ſingulare oſtium clauditur, multa oſtia aperiuntur, per quæ qui intrat fur eſt & latro? Habemus Canones, habemus ſanctorum Patrum conſtitutiones ab Apoſtolorum temporibus ad te uſque perductas. Via regia incedendum eſt, neque ab ea in aliquam partem declinandum. Apoſtoli illos omnes damnant; & è fidelium communione ſejungunt, qui per ſecularem poteſtatem Eccleſiam obtinent. Laici enim &c. Baron.an.Chr. 1111.S.29.*Vrſp.*a.Ch.1116. Vide ſup.p.176. Indultum hoc *Baronius* a.Ch.1112.S.1.vocat *grave damnum illatum Eccleſiæ, ſcandalúmque.* Vt Papam alii excuſarent, non inveſtituras laicis concedere, ſed eas defendere velle, hæreſin eſſe dixerunt. Sic *Ivo* prolixè Epiſt.238.& *Baron.*a.Chr. 1111.S.42. Aliter tamen Synodus Viennenſis: *Igitur*; ſic ipſi ſcribunt ad Paſchalem Papam; *dictante Sancto Spiritu inveſtituram omnem rei Eccleſiaſticæ de manu laica hæreſin eſſe judicavimus*; *Baron.*a.Chr.1112.S.15. Majeſtas tamen & dignitas Papalis *horrendo hæreſis nomine pulſata* aliâ rimâ elabi nō poterat, quàm quòd *Eccleſia Romana nunquam habue-*

buerit hæresin, *Id.* a. Ch. 1116. S. 3. & *Sigon.* Reg. Ital. l. 10. p. 251. Sed & alia Papæ scita, dicta & facta ipsis improbari Pontificiis colligi potest ex iis, quę habet *Ursp.* p. 205. 206. Vide etiam p. 309. ubi, recitato Papæ decreto, infertur, quòd non fecerit judicium, sed injuriam.

Miremur; *suspecta majoribus sæpe nostris, dubia & incerta fuisse Paparum ad Synodos & colloquia vocantiū promissa, pacta & juramenta?* Non temeritas erat, sed provida cautio. Nam & hujus seculi praxis docere poterat, quam nō religioni ducat Papa negare, quòd modò ajebat: condemnare, quod juramento affirmabat. Quæ pacta fuerint inter Henricum & Paschalem, habes apud *Baron.* a. Ch. 1110. quàm verò mox eadem fuerint rescissa, & hæreseos nomine notata, modò diximus.

Tyrannidis Papam accusare novum sit aut insolens? En farraginem Clericorum & Laicorum, *Catal. Test. Verit.* lib. 15. p. 576. idem apertè fatentium.

Clerum, *certis conditionibus, subjicere Magistratui, eidémque falcem in messem politicam eripere* χθὲς ἢ πρόχθες à Reformatis, in sacerdotii ignominiam, confictum sit? cùm jam anno 1155. *Arnoldus* quidam docuerit omnes Sacerdotes esse sub Magistratu publico, & proinde Pontificem Romanum etiam abstinere debere à rebus Politicis, & tantum sacris occupari: Unde motus illi Romæ excitati, de quibus supra p. 145. Vide Cal. *Sigon.* a. Ch. 1139. 1145. 1154. Et *Avent.* annal. lib. 6 p. 629. *Baron.* an. Ch. 1140. Eum hoc nomine *Politicorum hære-*

tico-

ticorum Patriarcham atque Principem vocavit. Prolixius de eo agit an.Ch.1139.S.9.ex *Ligurino Poeta*,qui inter alia;

Nomen ab Alpino ducens(ut fama)Lemano
Nobile Turegum,doctoris nomine falso
Insedit,totamque brevi sub tempore terram
Perfidus impurè fœdavit dogmatis aura.
Vnde venenato dudum corrupta sapore,
Et nimium falsi doctrina vatis inhærens
Servat adhuc uvæ gustum gens illa paternæ;

Nempe, *Tigurini*,cæterique adeò Helvetii jam inde à multis seculis cleri potestati limites ponebant! Documenta habes in *Anal.nost.* p.72.& deinc.

Cælibatum Ministrorum Orthodoxi improbant: Non aliter senserunt multi hujus ætatis Doctores, minis licèt & fulminibus Pontificiis territi. In Germania an. Ch.1187.leges sunt sancitæ, quas vulgò den Friden-brieff appellant, in quibus filii Sacerdotum & Diaconorum cingulum militare assumere prohibentur; *Vrsp*.pag.303. *Plures erant in Anglia his diebus eruditi Sacerdotes, qui uxores ac proles habebant. Bal.*Cent.3.p 217. Exempla aliquot subjicit. Confer *Catal, Test.Verit.* lib.15.p 571. Danorum etiam plebs sub finem hujus Seculi] sacerdotibus conjugia decrevit; *Id.* pag 204. quo nomine ab Vrbano III. fuerunt excommunicati,*Geneb*,a.Chr.1187. Sed &,cùm an. Chr.1197. à Papa Cœlestino Petrus Cardinalis à Lata via Pragam missus cœlibatum urgeret, ordinandisque ad sacerdotium divortia injungeret, à

Sa-

Sacerdotibus & Prælatis tantùm non lapidibus obrutus legitur. *Eccles. Boh. Persec.* p. 18. Cùm anno Christi 1119. *Calixtus* publico Concilii decreto uxorum usum Sacerdotibus abjudicâsset, carmine, qualia inficetum illud Seculum dare poterat, ab Anglo quodam perstrictus fuit salso:

O bone Calixte nunc omnis clerus odit te.
Quondã Presbyteri poterant uxoribus uti,
Hoc destruxisti, postquam tu Papa fuisti,
Ergo tuum meritò nomen habent odio.

Imaginum neglectus Germanis exprobretur? At verò hoc adhuc Seculo Ἀρμενίοις καὶ Ἀλαμανοῖς ἐπίσης ἡ τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκύνησις ἀπηγόρευται, *apud Alemannos æquè ac Armenos sacrarum imaginum adoratio fuit interdicta:* *Nicet. Choniat.* p. 199.

Noluisse *multos arbitrio stare Pontificis in electione & investitura*, abundè probatum est suprà, p. 134. & deinc. His adde *Geneb.* an. Chr. 1105. ita loquentem: *Polydorus* lib. 4. de Invent. rer. c. 10. & libr. 11. *Hist. Anglicæ notat, circiter hæc tempora Principes ubique Gentium cœpisse sibi jus declarandorum Episcoporum & Abbatum vendicare, cùm hactenus partim penes clerum, partim penes populum, partim penes Monachos, partim penes hos omnes fuisset. Hoc hodie Principes de Simonia nihil solliciti,*

citi, post tot Conciliorum censuras mordicus tenent, detestabiliori etiam modo atque libidine, &c.

Miracula, quæ Pontificii immodicè crepant & jactant, aut νωθείας à Reformatis ut plurimum postulari, aut si vel maximè verè eveniant, non tamen à viæ regiæ tramite eos abduci, quis vitio vertat, cùm inter alia Gregorii IX ejuscemodi extet Decretum: *Audivimus, quòd quidam inter vos diabolica fraude decepti, hominem quendam in potatione & ebrietate occisum, quasi sanctum (more infidelium) venerantur, cùm vix pro talibus in ebrietate peremptis Ecclesia permittat orare. Dicit enim Apostolus: Ebriosi regnum Dei non possidebunt. Illum ergò non præsumatis de cætero colere:* cùm si per eum miracula fierent, *non liceret ipsum pro Sancto, absque authoritate Romanæ Ecclesiæ venerari:* quod tamen *Baron.* a.Ch. 1181. S.6. de publico tantùm, non verò privato intellectum vult cultu.

Rident Reformati, *quæ de Antichristo suo somniant venturo demum Papistæ?* Et hoc jam seculum multos tulit viros, qui non modo Antichristum jam venisse: sed & Romæ sedem fixisse palàm fatebantur. Vide suprà p. 127. Ioachimus Abbas Calaber interrogatus de Antichristo, respondit: *Romæ*

jam diu fuisse natum, ac tunc maximè regnare, exaltaréque se super omne quod dicitur Deus, &c. Bal. Cent. 3. p 233. ex Rogero Hovedeno. Sed & *Gerardum*, Laodicensem Episcopum, putâsse, scribit, Antichristum venisse, p. 191.

Transsubstantiationem impugnant Othodoxi. Et Magistri Parisienses hac ætate accipiebant in verbis sacramentalibus Esse, pro, significare, ut *Iohannes Tyßingtonus* habet, in libro suo contra VViclevi confessionem. *Imò* (inquit) *Almericus & Petrus Abelardus, deliri senes & hæretici non crediderunt in Sacramento miraculosè esse accidens sine subjecto.* Sed & *Gratianus* dicebat, *quosdam suo seculo fuisse, qui panem in sua substantia manere in Eucharistia senserint.* Bal. Cent. 2. p. 191.

De *clero, variisq; ejus, quibus immersus erat, vitiis abundè dictum est* suprà, p. 155. quibus adde *Arnulphum*, Concionatorem, Monachum Anglum, de quo *Bal.* Cent. 2. p. 184. *Constitutus Roffensis Episcopus a. D. 1113. honores non ambiebat, sed constanter & absque hominum timore verbum Dei prædicabat, Quod cùm fecisset, tandem Romæ, Christianæ Religionis propugnator egregius, in ejus necem Scribarum & Pharisæorum clerus conspirabat. Prælatorum enim vitia insectabatur acerbè. In*

eorum impudicitias atque libidines perfortiter invehebatur. Histrionicas illorum pompas arguebat, & in corradendis divitiis immoderata improbabat studia. Adeatur etiam *Naucl.*Gener.27. p.173.b. Cleri propterea insidiis periit; *Idem*, & *chronic.Hirsaug.*in *Catal.Test.Verit.*l.14.p.481.*Plat.*in Honor.II. *Geneb.* 2. *Iohannem Sarisburiensem*, qui telis nonnunquam acerbissimis insectabatur cleri abusus; *Bal.*p.211. Inter alia apud eum in Policrat.reperias: *Sedent in Ecclesia Romana Scribæ & Pharisæi, ponentes onera importabilia in humeros hominum. Pontifex magnus omnibus gravis ac penè intolerabilis est. Ita debacchantur ejus legati ac si ad Ecclesiam flagellandam egressus sit Sathan à facie Domini. Nocent sæpius, & in eo sunt Diabolo persimiles. Apud eos judicium nihil est, nisi publica merces. Quæstum omnem reputant pietatem. Justificant pro muneribus impium; afflictas gravant conscientias. Argento & auro mēsas onerant; & exultant in rebus pessimis.* Vide plura ex eodem sup.p 193. 3. *Gualonem Britannum*, qui invectivas scripsit in Monachos avaros, quod ipsum contra sacerdotes præstitit *Giraldus Cambrensis*, *Bal.*Cent.3.p.214.222. 4. *Nigellum Poetam*, qui in libro, *Brunellus vel stultorum speculum* in-

inscripto, sui temporis Monachos graphicè depinxit:

Qui duce Bernhardo gradiuntur, vel Benedicto,
    Aut Augustini sub leviore jugo:
Omnes sunt fures, quocunque charactere sancto
    Signati veniant, magnificentque Deum.
Ne credas verbis, ne credas vestibus albis:
    Vix etenim factis est adhibenda fides.
Quorum vox lenis, vox Iacob, creditur esse
    Cætera sunt Esau, brachia, colla, manus.

5. *Guilelmum Malmesburiensem*, qui & ipse ejus ætatis faciem vivis depinxit coloribus: *Bal.* Cent. 2. p.187. 6. *Andream Victorium*, qui etiam prodidit corrupti temporis maculas, *Id.* p.193. 7. *Arnoldum Brixianum*, de quo supr, p.269. *Arnoldus tum*, scribit *Avent.* lib.6.p.629. *Brixiâ, Italiæ oppido ortus, sacras literas professus, discipulus Petri Abelardi, in avaritiam fastúmque sacerdotum pro concione crebrò peroravit, tandem captus, in crucémque à sacrificulis actus, pœnas temerarii cœpti luit.* 7. *Marsilium Paduanum*, *qui in Ecclesiam* (Pontificiam) *Ecclesiasticásque personas invectus est.* Affirmavit, præter alia, nec *Pontificem Christi vicarium esse, nec quicquam inter Episcopum & Sacerdotes discriminis.* Gault. Chronog. p.656.

[c] Tales sunt omnes illi, quos hæreticorum

numero habent adversarii nostri, propterea quòd 1. *alii ministerium Episcoporum & Sacerdotum* (quale tum erat) *nihil esse dicerent, & sacrosancti corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi perceptionem ad salutem perpetuam prodesse negarent*, ut Antuerpiæ à Tandemo seu Tanchelio publicè factum est, *Bar*.an.Chr.1124.S.11.& an.Chr.1126.S.13. Geneb.Gault.alii. Vel 2.quòd *crucis usum inter Christianos tollerent, Transsubstantiationem negarent; sacrificia, orationes, eleemosynas defunctis nulla destinarent, ut Petrobrusiani*, Gault.Baron.1126.Prat. Genebrardus in Innocent.II. de Henrico Tholosano, *Petri Bruis* (de quo consulatur Catal.Test.Verit.libr.15.p.562. Baron.an.Chr.1126.S.14.) discipulo, refert, *quòd negârit oblationes pro mortuis aliquid prodesse, damnârit sanctorum invocationem: olei & chrismatis consecrationem, Ecclesiasticam excommunicationem, peregrinationes religionis voto susceptas, omnes denique Ecclesiasticas constitutiones*: Vel 3.quòd totum penè Papismum abjecerint & conculcârint, ut sunt *VValdenses* & *Albigenses*, de quibus, cùm crebra eorum ubique fiat mentio, distinctè agere lubet.

I. *VValdensium* Etymologiam non eandem repe-

perio. *Alii* à mercatore quodam Lugdunensi, quem *Petrum* nonnulli, nonnulli *Iohannem* appellant, eos sic dictos existimant: ut author *Catal. Test. Verit.* lib. 15. & pleriq; alii Reformati; nec aliter Pontificii, *Gault. Geneb. Belved.* &c. Alii verò, *VValdenses* ab alpium anfractibus, in quos sese jam pridem receperunt, deducunt. Ita *Beza* in πολυανδρίῳ κενοταφίῳ fortissimorum VValdensium. Non infeliciter, modò natales novæ illius vocis, quę purè Germanica est, ostendi possent apud veteres Lugdunenses.

II. Occasionem *separationis* ab Ecclesia Romana veteres commemorant geminam, *communem* & *propriam*. *Illam* dedit non morum tantùm corruptio, cleri in pejus vergentis misera conditio; sed & novorum dogmatum, Transsubstantiationis maximè, tyrannica in Ecclesiam introductio. *Hæc* nata est, subito & planè inopinato casu, quem sic referunt. *Circa annum D. 1160. fuerunt Lugduni aliquot optimates quodam loco congregati, conferentes de variis rebus, ut solent sæpe, præsertim æstatis tempore, in Italia & Gallia in porticibus, Magnates convenire dispellendi tædii, fallendíque ocii causa, ac colloquendi cum aliis sui ordinis viris. Ibi dum illi otiosi sermones cædunt, accidit, ut subitò unus spectantibus omnibus aliis mortuus corrueret. Eo tam tristi*

exemplo fragilitatis humanæ, divinæq; iræ perterritus ac commotus unus ex illis nomine Valdus, homo prædives, haud dubiè impellente eum etiam Dei Spiritu, cœpit cogitare de emendanda vita, placandóque Deo, ac vera pietate aliquanto magis seriò colenda, quàm ante fecerat. Cœpit igitur & eleemosynas largius distribuere, & se suámque domum, ac eos, qui eum aliquando quacunque occasione accedebant, docere & admonere de pœnitentia, sincero Dei cultu, ac vera pietate. Progrediente paulatim tum beneficentia ejus in egenos, tum ipsius studio docendi, aliorúmq; discendi, jam etiam frequentior cœtus ad eum confluere cœpit: & ipse eis non suas aliquas regulas, suíque capitis somnia dictare, sed sacras literas tum explicando declarare, tum in vulgarem Gallicam linguam transferre. Fuit enim homo doctus, ut ex vetustis membranis cognosco, et nō curavit sibi ab aliis verti, ut quidam veritatis inimici mentiuntur. Sic author *Catal. Test. Verit.* lib. 15 p. 534. Nec longè abit, antiquus ille scriptor Pontificius, cuius meminit p. 544.

III. Prima hujus cætus *sedes* fuit Lugdunum, ubi

ubi quatuor aut quinque annos mansisse creditur: *Id.* p. 535. Paulatim verò dispersi, in Italiam, Galliam, Sabaudiam, Bohemiam, Germaniam, Pomeraniam, Angliam, alióque concesserunt. Vide *Catal. Test. Verit.* p. 536. 540. *Iacobum Rebirianum* apud eundẽ p. 556. *Bal.* cent. 2. p. 206. *Relat. congreg. de propag. fide*, de locis vallium quarundam Pedemontanarum, à VValdensibus occupatarum &c. c. 14. *de ingressu hæresium in valles Pedemontanas.*

IV. *Varia* autem mox in ignominiam VValdensiũ à Monachis & Inquisitoribus cusa atq; excogitata sunt *opprobria*, quorum vel sola mentione plebis iram concitarent. Placet ordine reddere omnia illa nomina, quibus VValdenses & olim & nunc fuerunt insigniti, vestigia prementes *Iohannis Pauli Perrini* Lugdunensis, qui Historiam nobis VValdensium reliquit tribus absolutam partibus. *Primâ* agit de eorum origine, vera fide, persecutionibus, quas per annos 450. continuas in Europa sustinuerunt. *Secundâ* percurrit Historiam VValdensium eorum, qui Albigenses dicuntur. *Tertiâ* communem eorum enarrat doctrinam & disciplinam, Elencho añexo, adversariorum doctrinæ opposito. Hic ergo author lib. 1. c. 3. ait, eos appellari a. *VValdenses*, à VValdo cive Lugdunensi. b. *Pauperes de Lugduno*, propterea quòd urbe illa ejecti, jacturam fecerint omnium ferè bonorum suorum. c. *Chaingardos*, quo nomine per μυκτηρισμὸν in Delphinatu venerunt. d. *Transmontanos*, per Synecdochen, à parte eorum, qui montes, Alpésque superârant. e. *Iosephistas*, à Iosepho VValdonis di-

scipulo, qui Diensium præco fuit. f. *Lollardistas*, à Lollardo, doctore eorum, in Anglia. Hoc illis cognomentum fuisse inditum non modò in Anglia, sed & in Livonia, scribit *Belved.* in Turri contra Damasc. p. 26. g. *Henricianos & Esperonitas*, ab Henrico & Esperone VValdonis discipulis, Occitaniam doctrina Evangelica imbuentibus. h. *Arnoldistas*, ab Arnoldo Hot, ministro Albigensium celebri denominatos. i. *Sicarios*, quod per *crumenisecas*, *Perrinus* vertit. Sic in Provincia dicebantur. k. Italis vocabantur *fraticelli*, quod fraterni inter se amoris vinculo vivebant. l. *Insabbathæ* vel *Insabbatharii* nuncupabantur, quòd unum Domini diem sacrum esse vellent. m. A continuis passionibus seu persecutionibus *Patinorum* vel *Patarinorum* (à verbo *Pati*) nomenclaturá sunt indepti. n. *Passagenes* etiam appellabantur, quòd Viatorum (Gall. *pauures passagers*) instar, incertis ubique sedibus jactarentur. o. *Gazaros* Germani vocabant, quasi Catharos seu καθαρὺς: vide Sec. 3. S. 5. p. Flandris *Turlupini*, id est, inter lupos habitantes, vel luporum ad instar inhospita tesqua incolentes, nominabantur. q. A locis etiá crebrò nova sortiebantur nomina. Vnde ab Albigesio, Occitaniæ tractu, *Albigenses*; à Tholosa, *Tholosani*; à Piccardia, *Piccardi*; à Lugduno, *Lugdunenses*, seu *Leonistæ*; à Bohemia, *Bohemi*, nuncupari solebant. Et ut omnem planè pudorem VValdensium adversarii excussisse viderentur, eorum etiam nomina, ad quorum mentionem mens pia & Christiana contremiscit, iis imposuerunt. Hinc reperias, eos venire nomine *Manichæorum*,

rum, Gnosticorum, Arianorum, Adamitarum, Apostolicorum, aliorumque communi veterum calculo damnatorum hæreticorum. Expressis tantùm, monstrosis & horrendis ejusmodi hæresiarchis, non poterant non eorum, qui Christianam religionem præ se ferebant, animi accendi, ad extirpandam adulterinam ejusmodi sobolem, & pestilentissimam γενεὰν ἐχιδνῶν. Vnde tot, in Germania & alibi, supplicia innocentissimorum hominum.

V. De *dogmatibus* VValdensium concedunt Pontificii *a*. quòd communia illa habuerint cum iis, qui longè ante eos vixerunt. Ideo periculosior VValdensium secta æstimata pridem fuit ab ipsis adversariis, quòd asseruerint nonnulli, *doctrinam eorum durâsse à tempore Sylvestri : alii. à tempore Apostolorum :* Vide *Catal. Test. Verit.* lib. 15. p. 543. *Anal.* p. 38. *b*. quòd Reformatis Ecclesiis in fundamentalibus articulis accedant ; Adi *Perrin.* l. 1. c. 8. *Coussord.* refut. err. VVal, p. 129. a. *Gaulterius Iesuita* 27. numerat capita, quæ utrinque sint recepta, p. 661. Quæ verò Ecclesiæ VValdensis publica fuerit confessio, & quot absolvatur membris, habes apud *Perrin.* p. 79. quo, in hac Historia, authore nihil absolutius expectari potest, aut certius. Fide enim antiquissimorū scriptorum VValdensium nixus, multorū desideriis satisfecit. Ex *Pontificiis* quidam maledico ore evomuerunt quicquid atra iis dictavit bilis. Talis est *Theodor. Belveder.* in Turri cont. Damasc. p. 27. *Gault.* Tab.

Chronog.pluresque alii,quorum nomina, & verba exhibet partim *catal. Test.* Verit.lib.15. partim *Paul,Perrinus* lib.1.c.3. adde Fratrem *Raynerium* & *Alphonsum* ex confutat. errorũ VVald. *claudii Cousfordi* p.126. *Alii* tamen mitiùs de eorum doctrina sentiunt; non quod conatũm eorum probârint,sed quòd impia & blasphema deliria quibus alii odium VValdensibus & invidiam conflârunt,maximam, vel leviter attingere puduerit. *Fascic.temp.*p.77.b. ita de iis scribit: *Hæresis VValdensium, seu pauperum de Lugduno incepit, cujus inventor fuit VValdensis,civis Lugdunensis; qui cùm dives esset, relictis omnibus, paupertatem Evangelicam servare voluit, & scribi fecit aliquos libros Bibliæ in vulgari, cum nonnullis sanctorum auctoritatibus, quæ minus sanè intelligens suo inflatus sensu,Apostolorum officium usurpavit,prædicando ubiq;, & suos ad prædicandum mittendo,errores plures seminavit. Moniti autem responderunt Deo magis obediendum quàm hominibus, Prælatos & Clericos aspernando. Tandem contumaces excommunicati sunt, & expulsi à Patria, & post in Concilio hæretici denunciati sunt. Et factum est in grande malum, & laqueum magnum simplicibus & devotis personis scanda-*

scandalum immensum, & utinam hodie esset finis!

Æneas etiam *Sylvius*, Hist. Bohemica de VVald. dogmat. tetros illos errores, de Magistratu, de indignitate personarum, juramento. &c. eis non tribuit. *Antoninus* ajt, *auferre eos ab Ecclesiis temporalia, & transsubstantiationem in Missis negare:* Nec multum variat *Papyrius Masson.* apud *Marnix.* Tab de diff. Rel. p. 449. Reformati, ex antiquitatis monumentis ejusmodi colligunt ὑποτύπωσιν doctrinæ VValdensium *1. Solis literis Sacris esse credendum in iis, quæ ad salutem pertinent, & nulli præterea homini aut scripto, firmiter sentiunt. 2. Sacras literas integrè continere omnia ea, quæ ad salutem sunt necessaria: eoq́; nihil penitus recipiendum in religione esse, nisi id solum, quod nobis Deus in Sacris literis præcepit, indubitanter credunt. 3. Unum tantùm esse, Mediatorem, nec esse invocandos sanctos ulla ratione statuunt. 4. Purgatorium nullum esse, sed omnes homines vel per Christum justificatos in vitam æternam, vel non credentes in æternum exitium abire: tertium aut quartum locum superesse nullum, ajunt. 5. Tantùm duo Sacramenta,*

Ba-

Baptismum ac Communionem, recipiunt ac probant. 6. Omnes Missas, & præcipuè eas, quæ pro mortuis canuntur, impias, adeóque abolendas penitus esse affirmant. 7. Omnes traditiones humanas rejiciendas, vel certè pro necessariis non habendas esse: eóque tollendum esse cantum ac recitationem officii, jejunia ad certos dies alligata, superflua festa, discrimen ciborum, tam varios gradus ac ordines Sacerdotum, Monachorum ac Monacharum, varias benedictiones seu consecrationes creaturarum, vota, peregrinationes, & aliam omnem turbam rituum ac ceremoniarum, ab hominibus inventarum seu excogitatarum, antiquandam esse. 8. Primatum Papæ super omnes Ecclesias, inprimis potestatem ejus supra omnes Politias, seu utrumque ejus gladium penitus pernegant: nec censent alios gradus sacerdotales in Ecclesia retinendos esse præter Sacerdotum, Diaconorum & Episcoporum. 9. Communionem sub utraque specie & piam esse & necessariam, utpote à Christo ordinatam & præceptam asserunt. 10. Romanam Ecclesiam esse Babylonem, de qua in Apo-

Apocalypsi, Papam esse omnium errorum fontem, & verum Antichristum contendunt. 11. Indulgentias quoque rejiciunt. 12. Conjugium Sacerdotum pium ac necessarium in Ecclesia esse docent. 13. Verbum Dei audientes, ac rectè sentientes Ecclesiam ejus esse, eique Ecclesiæ claves à Christo datas, eóque eum posse ac etiam debere lupos fugare, & veros bonósque Christi pastores vocare, & eorum vocem audire, ac ab illis Sacramenta percipere. Esse autem hæc capita doctrinæ VValdensium, tum ex ipsis Pontificiorum scriptis elicimus, tum ex gemina illa Veterum confessione, quam αὐτολεξεὶ cum versione Gallica recitat Perrinus p. 79. Quod reliquiis Sanctorum nomine venditatis, & à promiscua plebe insano quodam amore cultis, parùm VValdenses detulerint, ab ipsis non leviter excusantur scriptoribus Pontificiis. *Occasio,* scribit Reinerius, hujus contemtus *falsæ erant reliquiæ, quas quidam circumferunt per villas, & in tabernis deludunt: ut lac sanctæ Mariæ, qua cum parvo lacte pavit Christum: & Sdlamandra pro veste sanctæ Mariæ, & sudorem Christi, & membranam, qua involutus est Christus. Item reliquias Angelorum. Item quæstua-*

stuarius publicè se jactitavit, quòd sciret facere Sanctos, qnando vellet. Quæsitus quomodo? Dixit, quòd sæpe os bovis secuit minutatim, & involvit purpureis, & circumscripsit Sanctos quos voluit: & hoc sæpe facit. Item lac sanctæ Mariæ baptizant, & aquam dant ad bibendum. Item, venales sunt: Item muribus sunt comestæ, & hoc plebanus populo retulit, qui multum ex hoc scandalizatus fuit. Item, diversæ Ecclesiæ litigant de corporibus Sanctorum, dicentes se ea habere, ut de corpore S.Marci, Viti & cæterorum: Catal. Test. Verit. p.556.

VI. *Mores* quod attinet, varia quidem de illis sunt judicia; Exemplis tamen innocentissimæ vitæ florentes fuisse Ecclesias illas, fusè probat *Perrinus* c. 5. & *Gillius* Apol cont. Belved. & Rorenc. pag. 16. ubi multa adversariorum testimonia habentur de pietate, probitate, & eruditione VValdensium, quibus adde illud *Reinerii* ex *Anal.* p. 38. Testatur etiam alius quidam, inquisitor Pontificius, *quòd in moribus compositi sint & modesti, parci in cibo & potu, ab ira se cohibeant; à detractione, & à scurrilitate, verborum levitate, &c.* Catal. Test. Verit. libr. 15. p. 557. confer sequentia verba p. 559. ex alio libello inquisitorio desumta. Orta dubio procul hinc appellatio *Bonorum*

rum hominum : ita enim VValdenses vocatos etiam fuisse, patet ex *Baron*.a. Ch. 1176. S. 3.

VII. *Eruditione* porrò inter VValdenses multos claruisse, colligimus ex eo, 1. quòd cleri ignorantia calcar VValdensibus addiderit ad magnos suscipiendos conatus. *Quinta hæresis* (Waldensium) *causa est insufficientia doctrinæ quorundam Sacerdotum, qui prædicant quandoque frivola vel falsa. Unde quicquid Ecclesiæ doctor docet, quod per textum N.T. non probat, hoc pro fabulis totum habent*; scribit *Reinerius* author Pontific. *Catal. Test. Verit.* l. 15. p. 543. Sic *Iacobus de Rebiria*, Regius olim Secretarius ait; *Eo tempore, quo VValdenses primum locum in Gallia tenuissent nullo aut parvo in pretio fuisse eos, qui Sacerdotes se, Episcopos & Ministros Ecclesiæ dici volebant. Indigni enim omnes, et omnium rerum ignari penè cùm fuissent, facilè illis fuisse eruditione & doctrina præcellentissimis, primas in populo sibi partes vendicare.* 2. Quia per *subtilissimos hæreticos*, quos VValdensium dogmata defendere conatos fuisse, asserit *Fascic. Temp.* p. 78. a. nullos commodius intelligimus, quàm viros literatos. 3. Quia magnâ curâ incubuerunt in Bibliorũ Sacrorũ tum lectionem, tum translationem. *Translationis* specimen habemus in prima illa VValdi versione Gallica, cujus etiam Ab-

Abbas ille, *Michael de Marolles*, meminit, ut diximus *Anal.* pag. 137. *Lectio* quanto ab iis studio suscepta fuerit, probavit eventus. *Vidi & audivi rusticum Idiotam, qui Job recitavit de verbo ad verbum, & plures alios, qui Novum Testamentum totum sciverunt perfectè*; fatetur *Reinerius* ille, de quo *Catal. Test. Verit.* pag. 542. quod tamen *Iacobo de Rebiria* tribuit *Perrinus* lib. 1. p. 40. Idem etiam aliquoties studium Biblicum in VValdensibus ἑκόντι ἀέκοντί γε θυμῷ admittit *Ramerius*, Monachus Iacobita. 4. Accedunt varia scripta veterum VValdensium (de quibus Germanis nostris parùm hactenus constitisse videtur; *Cat. Test. Verit.* p. 541.) Elenchtica, didactica; moralia; Catechetica, quorum prolixum suppeditat catal. *Perrinus* lib. 1. c. 7. Habes ibi *Novum Testamentum*, VValdensium linguâ conscriptum: librum, cui titulus, *Antichristus*; Tractatum *contra peccatum*, *de remedio item resistendi peccatis*: Librum *de virtutibus*; *de Educatione liberorum*; de *Matrimonio*; *Sententias Philosophorum & Doctorum*; *Paraphrasin Symboli Apostolici*; *Tractatum de Sacramentis*; *Paraphrasin Decalogi*; *Commentaria in Orationem Dominicam*; *Tractatum de tribulatione*; *Catechismum*; *De Purgatorio ficto*; *Contra invocationem Sanctorum*; *Rationes, cur ab Ecclesia Romana se separarint*, & id genus plures alios. Integros quinetiam tractatus de ejusmodi doctrinæ capitibus habes *lib.* 3 Part 3. Hist. Albigens.

VIII. *Nomina pastorum* Ecclesiarum VValdensium longa serie recenset idem *Perrin.* lib. 1. c. 9. modum

dum item vocationis ad Ministerium Ecclesiasticum, & Zelum, quem in officii functione VValdensium præcones probârunt, Id.c.10. Confer. *Rebirianum*, Catal. Test. verit. l.15.p.560. De variis, sed irritis planè Monachorum conatibus, in reducendis ad Papatum Ecclesiis VValdensibus, crebrisq; eo nomine institutis disputationibus agit *Gill.* lib. cit. p.26.

IX. *Doctrinam VValdensium longè lateq; mox fuisse diffusam*, ne ipsi quidē diffitentur Pontificii: consule *Narrat. de Introduct. hæretic. in vallem Pedemont.* *Marci Aurelii Rorenci*, Italicè Taurini 1632. editam p.20. *Platin.* in Innoc. III. ait, *inolevisse eorum hæresin*, Hinc querela Concilii Lateranensis, *quòd in Guasconia, Albigesio, & partibus Tolosanis hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patarinos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant; invaluerit damnata perversitas, ut jam non in occulto, sicut aliqui, nequitiam suam exerceant, sed suum errorem publicè manifestent, & ad suum consensum simplices attrahant & infirmos.* *Bar.* an. Ch. 1179. S.3. *Reinerius* fatetur, *nullam ferè terram esse, in qua hæc secta non serpat.* Confer *Fascic. tem.* sup. p.282: *Cùm enim Lugduno pellerentur* (verba sunt auth. *Catal. Test. verit.* p.536.) *aufugerunt partim in varias Galliæ*

partes,præsertim in Narbonensem provinciam: partim, & quidem plures, in Lombardiam, Italiæ provinciam, quam Romani citeriorem Galliam vocârunt. Habeo consultationes Jurisperitorũ Avenionensium, item Archiepiscoporum Narbonensis, Arelatensis & Aquensis, item ordinationem Albanensis Episcopi de extirpandis VValdensibus, jam ante annos 340. scriptas, ex quibus apparet, plurimos paßim in tota Gallia fuisse (conf. Mar.tab.de diff.Rel.P.3.c.11.p.444.) *Fuit & integrum Concilium Tolosæ contra VValdenses celebratum, circiter ante annos 385. sed prius in alio Romæ celebrato damnati fuere. Amplißimum verò numerum fuisse jam olim VValdensium, gravißimasq; contra eos persecutiones institutas, facilè ex prædicta trium Archiepiscoporum Gallicorum consultatione ante annos 340. scripta apparet. Nam sub finem ejus ita scribunt:* Quis enim est solus ille peregrinus, qui condemnationem hæreticorum VValdensium ignoret à longis retrò añis tam justißimè factam, tam famosam, tam publicam &c.

X. *Variis decretis, diris anathematismis*, perpetuis bellorum undis, persecutionumq; procellis VValdenses *agitatos fuisse*, vexatos atque jactatos, docet idem

dem *Perrin.* lib. 2. Hiſt. VVald. c. 1. & deinc. Recenſentur ibi ordine perſecutiones contra VValdenſes motæ in Delphinatu, Pedemontio, Marchionatu Salucæo, Calabria, Provincia, Bohemia, Auſtria, Germania, Anglia, Hiſpania, Flandria, Polonia, Pariſiis, Italia. In Dalmatia, Croatia, Sclavonia, Conſtantinopoli, Græcia, Philadelphia, Livonia, Sarmatia, Bulgaria, liberiori aëre fruebantur. Illi præſertim VValdenſes, quos à loco *Albigenſes* vocabant, diuturno bello erant attriti. Ipſe Dominicus, Dominicani ordinis autor, ſuam in iis vexandis & extirpandis Pontifici addixit operam. Cui tamen tantò difficilius fuit florentes Albigenſium opprimere cœtus; quantò majora illi in dies ſua habuerunt incrementa, non à plebeiis tantùm, ſed magni nominis viris, heroibus etiam, ceu videre eſt apud *Perrin.* in Hiſt. Albig. lib. 1, p. 3. quo ferè libro toto Albigenſium tantùm bella & perſecutiones enarrantur. Confer etiam *Sigon.* lib. 14. an. Ch. 1180. ubi decretum Alexandri contra Albigenſes latum recitatur. *Baron.* an. Ch. 1178. S. 17. & deinceps. *Relat. Congreg. de propag. fide* c. 14. ubi etiam prolixè Tholoſanorum res geſtæ deſcribuntur. Habet inſuper nonnulla *Beza* in Iconib. & *Petrus Gillius* in Turri Evang. P. 1. c. 11. *Marnix.* Tab. de differ. Rel. P. 3. c. 12. quo toto VValdenſium & Albigenſium ſcripta, mores, perſecutiones, Scholæ, diſputationes ita luculenter deſcribuntur, & ab adverſariorum calumniis vindicantur; dogmata etiam tum ex antiquiſsimis VValdenſium Manuſcriptis, tum ex Pontificiorū monumentis adeò fideliter eruun

tur,ut,memorabili illi de VValdensibus Historiæ, tractatio hæc non mediocrem lucem fœneretur.

XI. Exorto in vicina Helvetia optatissimo Reformationis sidere, ipsos quoque VValdenses *Barbas* i. e. *patruos* (ita autem Ministros suos appellare consueverant) quatuor, duos in Helvetiam, vicinamque argentinam, duos Neocomum misisse, consilium de instaurandis Ecclesiis petituros. *Beza* in Iconib. Atque horum sumtibus prima illa Bibliorum ex Hebræo, per Petrum Robertum & Iohannem Calvinum facta translatio Gallica, Neocomi prodiit an. Ch. 1535.

Tu vero, Christiane lector, ut videas, easdem semper τῆς μυριοτέχνου ad sopiendam veritatem, esse artes, agnosce mecum παραλληλισμὸν duri utrinque fati, diræque sortis, quâ & primitiva, & VValdensium, utraque Christi Ecclesia, fuit pressa.

I. Quemadmodum in primitiva Ecclesia nihil confingi potuit, neque in dogmatibus, neque in moribus, tam portentosum tamque absurdum, quod Christianis non fuerit impactum. Illa etiam, quæ impurissimorum Gnosticorum erant somnia, & igni expianda scelera, innocentissimis tribuebantur Christianorum cætibus: Ita quoque VValdensibus caput vix efferentibus insidiæ ubique paratæ erant, calumniæ, & convitia, quasi novus quidam impietatis imber per eos in orbem esset missus.

II. In primitiva Ecclesia ad mortem sine discrimine catervatim rapti erant, qui vel de solo Christiano nomine, quo lernam simul & sentinam omnium vitiorum

rum contineri rudis credebat plebecula, deferebantur : Eadem etiam ratione, qui VValdensem hoc seculo vocavit, eundem ille, quasi hominē nequissimum, turpem hæreticum, indignum quem terra sustineat, igni proinde, aquæ, laqueo addicendum, omnium injuriis exposuit atque libidini.

Sed & hoc observa, quòd, quemadmodum Reformationi Majorum occasionem, præter cætera, dedit tum ignorantia cleri, tum ejusdem in vita enormitas, atque impudentia ; ita & VValdus ejusque esseclæ ansam indidem arripuerint vitæ in melius mutandæ : quot ex illis perspicuè satis colligi potest, quæ modò præmisimus.

Sed quorsum hæc, inquis? Quid nos juvat, *VValdenses* pauca quædam habuisse Confessioni nostræ congrua? Sociniani, Anabaptistæ, aliique, à Reformatis pridem damnati, hæretici, non minùs Papam aversantur & Papatum, quàm Orthodoxi, num propterea hi illorum ambiunt amicitiam, aut Syncretismū? Nec vitam, nec dogmata VValdensium ita esse comparata, ut multum de mutuo nobis gratulari possimus consensu. De *Henricianis* constare, Simoniacos eos esse, ac proinde totò orbe infames. Græcos suum haud obscurè testatos in Ecclesiam Romanam animum, tum alibi, tum verò maximè Epistol. ad Hadria. Papam, quæ in annal. *Bar.* a. Ch. 1155. S. 33. extat. Cæteros manipulum esse Schismaticorum, quorum vel sola mentio piis & cordatis sit execrabilis. Cur igitur in abjecta hac & contempta ubique turba tantùm nobis blandiamur? *Resp.* 1. De *VValdensibus*, seu

seu *Albigensibus* (etsi enim non modò à Pontificiis, *Gault.*& aliis, sed & à Reformatis, *Marnix.* distinctè ponantur, eorundemque dogmata separatim etiam recenseantur, *Perrin.* Hist Alb. lib. 1. c. 1, *Gaul.* loc. cit. iidem tamen sunt, solo loci tractu differentes) jam dictum est, clarè satis & perspicuè, quid de eorum tum doctrina, tum moribus haberi possit, & debeat. Quia verò hanc toties adversarii movent camarinam, planius iis ostendendum est, quàm illud faciant magno suo malo. De *moribus* nihil addemus; satis innocentiam eorum vindicant ipsi Pontificii, & ex Pontificiis Reformati, *Perrinus*, *Gillius*, *Marnixius*, libris citatis, adeò ut dolendum sit, *Theodorum Belevederensem* in Turri cont. Damasc. p. 55. tot manifestis apologiis, nostra demũ ætate, à conviciis solitis deterreri non potuisse. *Doctrinam* eorum aliquot suprà thesibus expressimus. Bona autem fide illud à nobis præstitum esse, ne ipsi quidem æquiores negabunt Pontificii, ita à suis quoq; Antistitibus edocti. vide *Marnix.* lib. cit. p. 452. & deinc. Cætera, quæ illis affinguntur, putida sunt mendacia, publicis VValdensium confessionibus masculè profligata. Sed videamus singula.

I. *Albertus de Capitaneis*, *Ramerius*, & alii, sopitam veterum Gentilium calumniam, de *incestis concubitibus*, refricant, & VValdensium cœtibus imputant. Sed atrocissimum hoc esse commentum, patet ex literis *Apologet.* ad Regem Lancelaum, vel Ladislaum in Hist. *Perrin.* p. 14. ex libro item, *de remedio contra peccatum luxuriæ* c. 21. p. 15. confer *Marnix.* lib. c. p. 456.

II. Se-

II. Secundam calumniam, quòd *libera nimis* & cuique arbitraria sint *divortia*, diluerunt *lib. de Virtut. c. de matrim.*

III. *Communionem bonorum, & mulierum*, quæ de iisdem spargitur, damnant, tum eodem libro, tum etiam praxi, cujus exempla occurrunt apud *Perrin.* lib. 1. p. 17.

IV. *Pædobaptismum* perspicuis satis asserunt verbis in *Calendario spirituali*, fol. 45. Eum igitur à VValdensibus negatum esse aut prohibitum, protervè fingitur. Interim nō inficiamur, maluisse, sæpe VValdenses baptismum infantum suorum, Ministris Ecclesiarum longis intervallis à se invicem dissitarum visitatione occupatis, ad eorundem reditum differre, quàm sacrificulis eos committere, quòd cùm observâssent adversarii, ipsum statim Pædobaptismum à VValdensibus tolli, clamàrunt.

V. Ab *adorationis cultu*, quo Barbas, seu Ministros suos affecisse credebantur, eos vindicat Expositio primi præcepti, quæ à VValdensibus pridem fuit adornata. Vnde nec Albertus de Capitaneis ullis tormentis, aut fidiculis, Idololatriæ hujus apertam confessionem extorquere ab iis potuit.

VI. *Legitimo juramento*, contra communem Pontificiorum calumniam, suum apud VValdenses esse locum, & Scripturæ dictis probant, & exemplis, *Calend. spirit.* in Expl. 3. præc.

VII. Improbâsse VValdenses *militiam cruciatam* contra Saracenos, adeò ut ipsum quoque Papam

mortaliter hoc nomine peccare tenuerint, vulgi vox erat. Verùm, non tam bellum Saracenicum, quàm malas illas artes, emungendi pecuniam, præstigias imponendi Christianæ plebeculæ per vanas Pontificum indulgentias; crudelitatem, in ipsos quoque fideles sæviendi, VValdensibus displicuisse, ipsi satis perspicuè verbis suis declarârunt, *lib. de Caus. Separat. ab Eccles. Romana* p. 235. Interim tamen, fuisse hanc militiam cruciatam compendium sedis Romanę, non modò corradendi nummos, sed & vindictam exercendi, larga nobis adversarii concedunt manu. Vide *sup.* p. 228. Confer *Perrin.* p. 22.

VIII. *Reverentiam* omnem *locis sacris denegare* VValdenses, ita ut non majori ducant religioni Ædem comburere sacram, quàm aliam quamlibet casam, calumnia est, inde nata, quòd tradiderint, ***non locum, sed vitæ innocentiam hominem reddere sanctum***; lib. de *Caus. separat.* p. 125.

IX. Quòd *officio suo Magistratum* contra scelera & sceleratos (ut calumnia habet) *non spolient*, facile eorundē evincunt verba VValdensium, *ex Lum. & Thesaur. fidei* p. 214. à *Perrino* p. 24. depromta. Interim tamen ipsis quoque Magistratibus, Monachorum & Sacrificulorum iniquis quiritationibus, ad trucidandos obvios ubique VValdenses solicitatis, exprobratam fuisse crudelitatem, patet ex querela illa, scripta ad Lancel. vel Ladisl. Hungar. & Bohemiæ Regem.

X. *Obedientiam* etiam Magistratibus debitam, spon-

sponte & ultrò deferendam, contra sycophantas publicè asseruerunt, lib de Caus. Separ. p. 41.

XI. *Manichæorum deliria* frustra illis objici, elucet ex art. 2. *Thesaur. fid.* ubi, quid de unico illo & æterno principio, creatore cæli & terræ, doceant & sentiant ἀναμφιλέκτως exprimitur. Origo calumniæ inde nata, quòd non admitterent absolutum & tyrannicum illud Papæ in Imperatorem & Reges Dominium, quod *Bonifacio* VIII. negare, fuit cum Manichæis fingere duo principia; *De Major. & obed. can. un. sanct.* l. 1. p. 204. Nisi fortè; quod mihi quidem à vero non multum abludere videtur; Catharorum, Gnosticorum & Manichæorum appellationem inditam illis esse malis à reliquiis istarum sectarũ hinc inde adhuc sparsim delitescentibus, & nomini Christiano planè exosis. Neque enim alia ratione majus creari potuisset VValdensibus periculum. Quemadmodum enim Christiani, in primitiva Ecclesia, ut licentius in eos grassari liceret, pessimorum hæreticorum nomine veniebant; ita, & VValdenses, & Reformati Anabaptistarum, seu Catharorum, Libertinorum Schwenckfeldianorum, Socinianorum, aliorumq; malè de fide Christiana meritorum cætibus accensebantur, hac una de causa, ut execrabiles satis essent, & omnium diris expositi. Ejusdem commatis sunt reliquæ etiam calumniæ, quòd, *quæcunq; bona fiunt intentione, bona sint*; quòd *copiam cuiq; faciant occidendi sacrificulos, decimisq; eosdem defraudandi, sortilegia*

exercendi, quæ omnia ipsis VValdensium verbis refutat *Perrinus* lib.cit.p.26.& deinc. Hæc de VValdensibus.

II. De *Henricianis* i.e. omnibus illis, qui Henrici IV. successorumque ejus contra Papam, tuebantur authoritatem, anathemata ejus contemnebant; (sunt enim & alii *Henriciani*, VValdenses, ab *Henrico* præcone denominati, cujus historiam, dogmata & asseclas recensent *Baron*.a.Ch.1147.S.12. *Gault.* Sec.12.p.659. quo etiam respectu illos ab his idem distinxit) non sufficit dixisse, Simoniacos eos fuisse, indignos proinde, quorum vel consensus urgeatur, vel patrocinium suscipiatur; rationibus, opus est, aut testimoniis, quibus tam gravis Henricus sceleris convincatur. Cùm a.Ch.1106.conventus Moguntiæ indiceretur, ibique insignia deponere à Moguntino, Coloniensi & VVormatiensi Antistitibus juberetur, propterea quòd teterrimo dissidio multos jam annos Dei Ecclesiam lacerasset, Episcopatus, Abbatias, omnésque dignitates Ecclesiasticas venales habuisset; respondisse fertur Rex: *Quoniam me Ecclesiæ dignitates vendidisse arguitis, quæro de vobis, Moguntine & Coloniensis, quam à vobis mercedem exegi, cùm vos vestris Ecclesiis præposui, quas omnium amplissimas esse, ac fructuosissimas constat? Negantibus illis, eum aliquid exegisse. Cur igitur, inquit, si officium erga vos retinui, aut me hujus cri-*

mi-

minis incusatis, aut vos duces sociósve eorum præbetis, qui fidem ac jusjurandum Regi datum fefellerunt? Sigon. de reg. Ital. lib. 9. p. 238.

III. *Græcorum* res quemadmodum nutare paulatim cæperunt, ita mirandum non est, si, ut saluti temporali & honori suo consulerent proceres nonnulli utriusque ordinis, religione etiam ipsa Latinorum mercari constituerunt favorem, ut dictum est suprà. Aliam tamen & clero & vulgo mentem fuisse, ipsi quoque harum rerum, parùm aliâs curiosi indagatores, observârunt Judæi. Vnde R. *Benjam.* in Itin. p. 24. *Hic* (Constantinopoli) *etiam est templum Sophiæ, & Græcorum Papa, quia religioni Papæ Romani non consentiunt.* Huc facit, quod *Nectarius* (de cujus vita & eruditione consulatur *Georgius Metrop. Corcyræ* apud *Bar.* a. Ch. 1180. S. 29.) in Concilio Romano, *Bar.* teste a. Ch. 1179 *pro Græcorum erroribus steterit obstinatissimé.* Confer eundem a. Chr. 1183. S. 10. de *horrendis Græcorū sacrilegiis.* Ex quibus abundè satis constat, quòd etsi manifestos nonnullos contra Christianam pietatem Ecclesia Græca defenderit errores (qualis est de processione Sp. S. à solo Patre, qui non minori zelo à Reformatis oppugnatur, quàm ab ipsis Pontificiis) rectè tamen in aliis Græcorum συμβίβασιν urgeri. Epistola *Basilii Archiep. Thessal.* ad Adrianum Pa-

Papam, *qua se non abscissum ab Ecclesia Catholica unitate profitetur, licèt à quibusdam ritibus discreparet Orientalis Ecclesia ab Occidentali* (unde & *Petrus Cluniacensis*, & *Bernhardus*, Græcos *fide* suos vocant) *simúlque, ut Papa authoritate sua, de se, tanquam ovibus errantibus cogitaret reducendis*, monet, tam non publico Ecclesiæ consensui tribui debet, cui postea Nectarius fortiter se opposuit; quàm non fraudi fuerunt Græcis, quæ Bessarion Archimandrita, aliquando Florentiæ Papæ largitus est.

IV. *Manipulum* illum *Schismaticorum* (sic vocant adversarii Pontificum suorum Antagonistas) qui Antipapas sunt sectati, meritò certa quadam ratione pro nobis stare dicimus. Etsi enim, quę tunc orbem invaserant & occupârant tenebræ, non distinctè omnia cognoverint, aut pretiosum à vili separârint, iis similes, qui carceribus obscuris dimissi, radios statim Solis tolerare non possunt: aut qui in avia delapsi animadvertunt quidem à recta via se aberrare, regiam tamen semitam non æquè facilè inveniunt; viderunt nihilominus, tyrannicam esse potestatem illam, quam sibi Pontifices vendicabant: eos, qui Christi vicarios se jactabant, Antichristos esse, indignos quorum decretis & arbitrio stetur: id quod, ut Sec. 10. S. 5. p. 205. & deinc. diximus, multum omnino erat. Coronidis tandem loco placet magnos illos cœli Papistici Atlantes intestinis committere bellis. Quia enim Hæreseos notam

notam omnibus illis inurunt, qui Antipaparum partes tutantur: Vnde in *Concilio Lateranensi*, a. Ch. 1179. habito, Episcopi Germaniæ & alii, qui contra Alexandrum secuti fuerunt Imperatorem, Schisma abdicantes, veniam supplices postulârunt, hac præscripta formula: *Ego N. anathematizo & recuso omnem* hæresin *extollentem se adversus Romanam Ecclesiam, præcipuè verò Schisma Octaviani, Guidonis & Johannis, &c.* operæ pretium inquirere, qua illud faciant fronte? aut rationum certitudine? Quæro igitur, quibus notis discernendi tandem sint veri Papæ ab Antipapis? Si electione dicant: At contigit sæpe, *ut Antipapæ electio magis legitima fuerit, quæ & prior, & sine violentia, præterea omnium Cardinalium consensu esset.* Talis fuit electio *Theobaldi Buccapeci*, qui *Cælestini II.* nomen fuit sortitus. Hic tamen abdicato Papatu, ad quem legitimè erat ordinatus, Honorium *vi electum* venerabatur: *Onuph.* pag. 94. Et p. 99. *Theobaldus Buccapecus in Schismate ante Honorium II. creatus,* tanquam vir bonus & sanctus, licèt potiores in Pontificatu, quàm Honorius II. parteis habuerit, & ab omnibus Cardinalibus in Papam electus esset, *nihilominus* violentæ electioni Honorii II. à Laicis *in Pontificem summum maximúmque rogati, authore Roberto Fregepane, consentiens, eo die Papatum de-*

po-

posuit. Nonne hoc est Papa legitimè; secundum Pontificios; electo detruso, obtrudere Antipapam?

Si ad *miracula* nos rejiciant, & ex *Bernhardo*, Abbate bonæ vallis, *magnis signis Schismaticos confusos*, obtendant; *Baron.* an. Chr. 1130. S. 65. Casinates tibi oppono, Schismaticos, hoc non minus syrmate superbientes, *miraculosè Ecclesiæ fores apertas* à se inventas spargentes. *Id.* an. Ch. 1136. S. 7. Et a. Ch 1100. S. 1. *Ipse Schismaticus Antipapa Guibertus exultans, ac insultans pariter, quòd tres ipso vivente atque in Petri Cathedra confidente, Deo vindice essent extincti Pontifices.* Si ad *nomen* & *asseclas*, quibus non parùm in ejusmodi certaminibus tribuere solent, Pontificii, te convertas, ipsi etiam, quos tanquam Antipapas alii aversantur, à pluribus ceu veri, Canoniceq; electi Papæ, Christique vicarii coluntur. De *Anacleto* Antipapa scribit *Petrus*, Portuensis Episcopus: *Hanc ego electionem canonicè celebratam conspexi, & authore Deo, confirmavi. Hunc Ecclesia suscipit & veneratur, hunc per Dei gratiam Episcopi, & Abbates, Principes, Capitanei, & Barones, quidam per se ipsos, quidam per nuntios suos, videntibus nobis; frequentant. Deprædationẽ illam & crudelitatem* (de qua agitur an. Chr. 1130. S. 4. 5.) *quam præten-*

tenditis, non videmus. Redite jam, redite ad cor. Nolite schisma in Ecclesia facere, &c. Ipse *Anacletus*, literis ad Lotharium Regem, scribit, *quosdam de fratribus, loco & tempore novitios, & paucissimos numero, quorundam perfidorum blandis astutiis suffocatos, aliud altare erigere, &c.* Omnem clerum Romanum, nobiles omnes, plebem insuper, individua sibi cohærere charitate, *Baron.* a. Ch. 1130. §. 11. 13. & deinc. Et a. Ch. 1131. S. 5. fragmentum est Epistolæ ejusdem ad amicum Gallum scriptæ, ubi inter alia: *ut tibi omnia breviter perstringamus, gloriosus filius noster Rogerius, Dux Apuliæ, ad pedes nostros humiliter veniens, nos Papam Catholicum & legitimum Dominum suum, prædecessorum suorum more, recognovit. Archiepiscopi, Abbates omnes Apuliæ, Calabriæ, sicut omnis etiam Orientalis Ecclesia, Hierosolymitana, Antiochena & Constantinopolitana nobiscum sunt, & nos visitant & frequentant.* Adde, quòd munia etiam illa, quibus cæteris Præsulibus & Antistitibus Papa antefertur, Anacleto tribuantur. Sed surdo narrabatur fabula. Ne hilum quidem apud illos proficiebatur, quibus Innocentius II. placebat. Hic Christi Vicarius erat, ille Antichristus, vide *Baron.* a. Ch. 1130. S. 6. cùm tamen Innocentius

suf-

suffragia sua pecuniâ emerit, adeóque artibus Simoniacis Sedem Romanam invaserit, teste *Onuph.*lib.2.p.107. Quæ, quæso, documenta, quæ κϱιτήϱια legitimorum desiderant illi Paparum, quæ meliùs longè cernere non liceat in Antipapis, quibus *Romanam Ecclesiam penè subversam esse, Geneb.*a.Chr.1180.conqueritur. Et tamen suæ quique parti ita strenuè locârunt operam, ut vitam citius amitterent, quàm præjudicia sua castigarent, aut mentem mutarent. Quò quis pertinacior fuit in proposito, eò faciliùs, quod voluit, consequebatur. Si quos juramenti vinculum ursit & ulsit, parati mox erant, qui ejusmodi nodos secarent: Cùm *Bernhardus* Romæ in sermonem se ac consuetudinem hominũ insinuans reperiret, clerũ pertinaciam retinere, quod contractam infamiam exhorresceret, propinquos *Anacleti*, quòd Principem familiæ suæ dehonestare non ducerent convenire, reliquos verò, quòd se Sacramenti religione assererent obligatos, *Nolite dubitare*, inquit, *nam omnes impietatis collationes sacrilegæ sunt, nec jure jurando ullo fulciri possunt: neq; convenit, ut veritatis Sacramenta ulli mendacio suffragentur.* Sig.an.Ch 1137. Ita oculatiores etiam in rebus dubiis satis & incertis suadebant. Ex Bernhardo interim, quid adversariis, perjurium toties Majoribus nostris exprobrantibus, respondendum sit, obiter hîc discamus. Cætera, de singulis religionis reli-

religionis Christianæ capitibus, nobis ὁμόψηφα judicia, desumi possunt ex *Catal. Test. Verit.* lib. 14. & 15. quibus plerorumque Seculi hujus Scriptorum analysis pertexitur. Confer quæ suprà dicta sunt p. 169. ex *Bernhardo*.

Sectio VI.

De

ECCLESIA FALSA.

Falsa Ecclesia, toto orbe diffusa, Antichristiana fuit, Pseudo-Christiana, Gentilis & Judaica.

De singulis jam suprà actum est, præsertim Seculo undecimo, quibus nihil addimus: quæ *Gaulterius* in Catalogo Hæreticorum ex *Baronio*, *Genebrardo*, & aliis habet, aut falsa sunt & impia, aut planè suspecta, aut alibi à nobis proposita, quibus proinde lectorem morari nolumus.

SECULUM XIII.

SECTIONES eius sunt sex.

I. De Christianismo.
II. De Muhammedismo.
III. De Gentilismo.
IV. De Judaismo.
V. Doctrinæ ζυμβίβασις.
VI. De falsa Ecclesia.

Sectio I.

seu

CHRISTIANISMO.

Sequitur seculum *decimum tertium*, cujus tractationem Historicam à variis signis ordimur, atque portentis.

Cujusmodi sunt 1. *Terræ motus*, qui hoc seculo adeò magni fuerunt, ut ne quidem in civitatibus tutò manere licuerit, *Fasc. temp.* p. 83. a. Præsertim an. Ch. 1222. quo & Germania, & aliæ provinciæ graviter fuerunt concussæ. In Cypro duæ urbes eversæ, in Italia verò nemo in urbibus metu ruinarum nocte permansit. Brixia urbs ferè tota subversa est *Trith.* Et a. Ch. 1298. sub Bonifacio VIII. de quo *Siffridus*: Hoc *anno in diversis civitatibus*

bus multas turres & domus subvertit, quarum ruina multi homines utriusque sexus obruti & perempti sunt. Papa, dum altari, divina celebraturus, astaret, subito terra horribili motu & stridore concutitur, parietes basilicæ quatiuntur, lapides collis ad invicē dissecantur. Papa ex hujusmodi strepitu terribili defecit viribus, & licèt vallatus esset turba Cardinalium & militum, inter manus ministrorum corruit. Sic Platina: *Et ne existimares, tum Deum cum hominibus pacem habuisse, tantus repente terræ motus exortus est, quantus nunquam antea; quo quidem multis diebus per intervalla plurima durante, ædificia passim corruêre.* Anno 1248. Horribilis terræ motus fuit in Sabaudia, quo plurimę urbes & pagi corruerūt, & montibus obruti sunt; perierunt ad novem millia hominum cum animantibus innumerabilibus; *Par.*

II. *Cometæ.* Visus fuit Cometa eo ipso anno, quo magnus ille terræ motus Italiam quassavit, 1298. *Plat.* qui addit, *magnæ futuræ calamitatis fuisse indicium.* *Ioh. Vitoduranus* ad an. Ch. 1262. In Braunschweig *stella cometes apparuit à festo Mariæ Magdalenæ, ad festum*

madmodum monstrum hoc, vulgo interpretantes esset signum futuri dissidii. Quod & factum est, quia statim post, Sicilia, interfectis alienigenis; & fatibus in materno utero occisis, crudeliter ab obedientia Caroli sui Regis, & per consequens Ecclesia, recessit, & Petrum Arragonum Regem assumsit, & multa mala secuta sunt: Et in urbe partialitas surrexit, quod Ursini contra Hanibaldos cum multa sanguinis effusione pugnârunt.

II. Succedit administratio *Reipublicæ*, cujus in Imperio Constantinopolitano, seu Græco triste fuit fatum. Omnium enim, procerum maximè, crescente [a] iniquitate, rapacitate, [b] luxu, studioque [c] commodi privati: Vacantibus insuper Comnenis præposteræ [d] dominandi libidini, [e] avaritiæ, profusionibus, [f] comessationibus, aleæ, [g] auguriis, via tandem Latinis non Constantinopolin tantùm [h] obsidendi, expugnandi, & expilandi; sed ipsum quoque regimen [k] ad se trans-

ferendi, idemq; ad tempus[l] retinendi, fuit strata.

[a] Vnde querela Nicet. choniat. p. 246. οὕτως ἐκ τῆς τῶν εἰς ἡμᾶς ῥωμαίων γενεᾶς οὐχ ὅπως ἐκλέλοιπεν ὅσιος, καὶ ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι. ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ἀπεψύγη τῶν πολλῶν ἡ ἀγάπησις, ὡς τὴν παρὰ βαρβάροις ἀποικίαν πόλεις ὅλας ἑλληνίδας ἑλέσθαι, καὶ τῆς πατρίδος ἀσμένως ἀλλάξασθαι. Αἱ γὰρ συχναὶ τυραννίδες τό, τι ὑπ' ἀρχὴν τοῦ σώφρονος διαίτης ἐξέκρουσαν, καὶ ταῖς ἁρπαγαῖς τῶν κρατούντων οἱ πλείους ἐγγυμνασάμενοι, οὐδέν τι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους μέτριον ἐνενόουν καὶ διεπράττοντο, id est, *Sic ab ortu Romanorum ad nostra usque tempora, non modò sancti defecerunt, & veritas imminuta est; Verùm etiam, ob iniquitatem multiplicatam, veritas refrixit, ut integræ civitates Græcæ, patriâ cupidè relictâ, ad Barbaros, in colonias abierint. Nam crebræ tyrannides subditis sobriam vivendi rationem extorserunt, & plerique Imperatores rapinis assueti, nihil in suos moderati vel cogitârunt, vel fecerunt.*

[b] Id. p. 268. Ἤδεσαν γὰρ ἐκ μακροῦ τὴν τῶν

Ῥω-

Ῥωμαίων (οἱ ἀφ' ἑσπέρας) ἀρχὴν ἐς μηδὲν ἕτερον περιίστασθαι, ἢ κραιπάλην καὶ μέθην, καὶ τὴν Βυζαντίδα σύβαριν ἀτεχνῶς τὴν ὑμνουμένην ἐπὶ τρυφῇ, id est, *Nam Occidentales multò antè nôrant, Romanum Imperium jam nihil aliud esse nisi crapulam & ebrietatem, nec aliud esse Constantinopolin, quàm Sibarim illam luxu celebrem.*

[ ] Id. p. 275 τοῖς δὲ Ῥωμαίοις τὴν ὑψόθεν ἐπιχαλῶντες ὀργὴν ὡς περιέπουσι μὲν τὰ οἰκεῖα, κοινοῦσι δὲ τὰ τοῦ θεοῦ id est, *Romanis iram Dei imminere vaticinabatur, quòd rem privatam curarent, divinam verò polluerent.*

[d] Id. p. 262. εἴ γ' οὖν αἰτιώτατον ἐστὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐς γόνυ καταπεσεῖν, καὶ χωρῶν καὶ πόλεων χειρώσεις παθεῖν, ὕστερα δὲ καὶ αὐτὴν ἐξαπολωλέναι, τοῦτο οἱ ἐκ Κομνηνῶν γεγόνασιν ἀφιστάμενοι καὶ βασιλεύοντες. παρὰ γὰρ ἔθνεσι καταλύοντες μὴ φίλα Ῥωμαίοις νοοῦσι τῆς πατρίδος ἥσσω πάντα, καί περ ἐν τῷ παρ' ἡμῖν μένειν πράγμασιν ἐγχειρήσειν, ἑλεῖν τε καὶ κρατῆσαι, ἀνεπιτηδειότατοι ὄντες καὶ πάντων ἀχρειότατοι i.e. *Quòd si ulla gravissima causa fuit, cur Romanum Imperium labefactatum, urbes atq; provincias amiserit, & ipsum denique cor-*

ruerit, Comnenii regni cupiditate, ad hostes deficiendo, eam suppeditârunt. Nam cùm ad gentes Romanis inimicas confugerent, patriæ pernicies erant, quanquã apud nos rebus gerendis, & administrando Imperio ineptissimi & stolidissimi.

[c] Id. p. 267. Οἱ Ἀγγελώνυμοι κασίγνητοι καὶ ἄλλοις μὲν πλημμελῶς διῴκουν τὰ τῆς ἀρχῆς, ὡς ἤδη λέξαντες ἔχομεν, μάλιστα δὲ φιλοχρηματίαν νοσοῦντες, οὔτ' ἀπὸ δικαίων πόρων πλουτεῖν ἠνείχοντο, οὔτε συνεῖχον τὰ συλλεγόμενα, ἀλλ' ἐξέφερον ἀμφοτέραις αὐτὰ καὶ περιττῇ μὲν θεραπείᾳ καὶ κόσμῳ πολυτελεῖ σώματος, πλέον δ' ἀπεπλούτουν, πρὸς ἑταιρίδας καὶ συγγενεῖς ἀλυσιτελεῖς παντάπασι τῷ κοινῷ: οὐ μόνον τοίνυν τὰς ῥωμαϊκὰς πόλεις ἐκαλαμῶντο καὶ ἀπεφύλλιζον, ὑπηρεταὶ τῶν καινῶν εἰσφορῶν καθιστάμενοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ φυλῶν λατινίδων ἐν οἷς εἶχον, εἰσέπραττον, i. e. *Angelici nominis fratres cùm aliis rebus Imperium perperam administrabant, ut jam diximus, tum pecuniæ cupiditate æstuantes, neque justis rationibus opes augere volebant, nec ea quæ coëgerant conservabant, sed ambabus manibus dissipabant, non tam supervacuo comi-*

mitatu, & pretioso corporis ornatu, quàm meretricibus, & cognatis Reipublicæ prorsus inutilibus largiendo. Unde novis vectigalibus institutis non modò Romanas urbes & provincias exhauriebant, sed Latini etiam nominis gentes, quantum poterant, tributis vexabant.

[f] Vnde ipsius *Isaaci*, patris, de *Alexio*, filio, testimonium, quòd ἐν τοῖς χειρίστοις τὸ ἦθος τυπούμενος, φόροις τε καὶ ἀνδράσι συνδιαιτώμενος, καὶ τὰ ἤθη τούτων ἀναματτόμενος; *pessissimis studiis occupatus, & pessimorum hominum consuetudine fuerit corruptus.* Et Nicet. p. 275. οὐ μάτην δὲ ταυτὶ καὶ εἰκαίως κατὰ τοῦ υἱοῦ ἠγόρευεν Ἰσαάκιος, ἀλλὰ καὶ πλείω ἕτερα καὶ ἀσελγέστερα πολλῷ πλημμελῶν, τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ παγκλεῖστον τὸ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας κατερρύπαινεν ὄνομα· εἰς γὰρ τὰς τῶν βαρβάρων σκηνὰς μετὰ μετρίων ὀπαδῶν περαιούμενος συνεκραιπάλα τοῖς ἐν αὐταῖς καὶ συνδιημερεύων ἐκύβευεν. i.e. *Neque hæc falsa erant, aut inania. Nam Alexius pluribus & gravioribus peccatis magnificum & inclytum Imperii Romani nomen fœdabat, ut qui paucis comitantibus, in Barbarorum tentoria tra-*

jiciens crapulæ & aleæ una cum illis per totos dies indulgeret.

[g] De *Isaacio* refertur, ὅτι οὐκ ἐπ' ἔλαττον ἦν συνετός, ἐπειδήπερ καὶ πάλιν ἀλλοκότοις δόξαις περιεφέρετο, λόγιά τε καὶ ὀμφὰς συντιθείς, οὐκ ἔληγε τῆς ἐπὶ τῆς προτέρας ἀρχῆς ἀρρητότερα. Εἴγε πάλαι μὲν τὸν μόναρχον ἐφαντάζετο, καὶ αὐτὸς εἶναι ἀναιδῶς διετείνετο ὁ τῇ δύσμῃ συνάψων τὴν ἕω, καὶ κράτος περιζωσόμενος τὸ παγκόσμιον, τότε δὲ καὶ τὴν πήρωσιν ἀποτρίψασθαι προσεδόκα τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ὡς λεβηρίδα τὴν νόσον ἀποξύσασθαι τὴν ἀρθρίτιδα, καὶ τὸ ὅλον εἰς ἄνδρα θεοείκελον ἀμειφθήσεσθαι, i.e. *Nihil minus fuerit invisus, cùm rursus absurdarum opinionum intemperiis agitaretur, & divinationibus atque oraculis fœdioribus, quàm prius incumberet. Nam ante Monarchiam sibi imaginabatur, seq; impudenter eum esse jactabat, qui Occidentem cum Oriente conjuncturus, & totius mundi Imperio potiturus esset. Tum verò visum se recepturum, & articularem morbum, ut serpentem exuvias, positurum, & in virum Deo similem se transformatum iri somniabat.*

bat, *Nicet.* p 275. Vides, qui certissimi Reipublicæ interituræ sint prodromi!

[*b*] Belli hujus fax fuit *Henricus Dandulus*, Venetus, qui ut injuriam ab Angelis fratribus sibi illatam ulcisceretur, socia cum Toparchis quibusdam Europæis, quos inter fuit *Balduinus*, Flandriæ comes, junxit arma, qui secundo mox vento Constantinopolin delati, urbem expugnârunt die 19. Augusti, a. Ch. 1211. *Nicet.* p. 273. Quàm verò furiosè Latini in Byzantinos incendiis, gladio, rapinis fuerint grassati, prolixè describit *Nicet. Choniat.* annal. p. 270. 272. 277. præsertim 282. ubi crebra eis sacrilegia exprobrantur, summa inhumanitas & furor, quibus tandem subjicit gravissimam querelam. *Hæc*, inquit, *pauca de multis Occidentalium exercituum in Christi hæreditatem scelera, qui erga neminem humanitate usi, omnes pecunia, possessionibus, vestimentis, aris & focis spoliârunt, nec possessoribus quicquam impertierunt; literis mandanda esse censui. Hæccine collum æreum, superbus animus, arrectum supercilium, juveniliter rasa maxilla, sanguinaria dextra, iracundæ nares, elatus oculus, inhumanum ingenium, rotunda & incitata loquela, ac tantùm non saltans in labiis? Imò potius vos, qui vestra opinione docti, sapientes, fideles, veraces, probi, nobis Græcis religiosiores, justio-*

stiores, & praeceptorum Christi observantiores estis (ego verò hæc nunquam per ludibrium & jocum dixerim: nam quod luci cum tenebris est commercium?) & quod majus est, qui crucem Christi inhumeros sustulistis, eámq; & divina oracula, sæpe testati estis, vos Christianas provincias citra sanguinem transituros, nec ad dextram, nec ad levam declinantes, sed contra Saracenos armâsse manus, eorúmque sanguine tincturos esse gladios, qui Hierosolyma expugnâstis, qui vos consuetudine & colloquio mulierum temperaturos promisistis, quamdiu crucem in humeros tuleritis, ut Deo consecratos viatores? Nugatores eos esse, planè constat, qui dum divinum sepulchrum vindicant, manifestè contra Christum insanierunt: & cum cruce crucem violârunt & destruxerunt, quam humeris bajulabant, dum eam exigui auri & argenti causâ ante pedes abjiciunt? & dum margaritas colligunt, pretiosam margaritam, Christum abjecerunt, in sordidißimis bestiis re sanctißima dispersa. Non ita fecerunt Ismaëlitæ, sed populares istorum clementißimè & hu-

humanissimè tractârunt, potiti Hierosolymis. Neque enim Latinas matronas violârunt, neque sepulchrum Christi cadaveribus oppleverunt, neque ingressum vitalis tumuli descensum ad inferos, neque vitam mortem, neque resurrectionem ruinam effecerunt: sed paucis aureis in singula capita contenti, omnibus liberum abitum permiserunt, &c. Addit etiam *Nicetas* deplorationem urbis lamentabilem; confessionē ingenuam, invocationem ardentem, consolationem denique & adhortationem ad pœnitentiàm, quæ brevitatis studium inserere non sinit.

[*K*] Postquam enim *Alexius*, Isaaci filius, impetrato à Francis & Venetis auxilio, patrem, oculis & Imperio privatum (vide sup. p. 9.) restituisset, neque diu, quòd avidè nimis, post diuturnum carcerem, liberum hauriret aërem, supervixisset: ipse etiam *Alexius* junior, patris successor, à *Murzuflo*, vel *Murziphilo* homine obscuro, sed per *Alexium* ad summos honores promoto, interfectus esset; *Murziphilus* insuper suis diffidens viribus nocte cum uxore, concubinis, thesauris aufugisset; sed in Peloponeso captus, Constantinopolinque reductus vitam miserè finiisset, *Balduinus* Orientis Imperator, post captam urbem, fuit proclamatus. *Nicet.* p. 293. Adrianopolin tamen occupaverat *Theodorus*, *Alexii* homicidæ gener, eàmque sui Imperii sedem fece

rat

rat. Sed & alia Græciæ loca Toparchis suis paruisse, colligimus ex *Nicet. Choniat.* p. 312. 313.

[l] A *Balduino* nempe, ad *Michaëlem Palæologum* per años 55. (*alii* ponunt 58. mens. 3. *alii* 60. magna enim dissensio inter Historicos de anno recuperatę urbis, vide *Calvis.* a. Ch. 1262.) penes quam deinceps familiam mansit usque ad an. Chr. 1453. quo Mahometes Turca Bizantium occupavit. Latini autem Imperatores in Oriente erant I. *Balduinus*, qui parùm cautè sibi prospiciens interfectus est, cùm vix per annum regnâsset. II. *Henricus*, Balduini frater. III. *Petrus Cortenæus*, Ludovici Crassi, Regis Francorum filius, Comes Auxerranus, qui hæreditario jure à Socero suo Henrico Imperium obtinuit. Cui in solenni epulo caput fuit amputatum per Theodorum Lascarem. IV. *Robertus*, Petri filius, audita calamitate patris, egressus Flandriâ venit Constantinopolin, ibique in Imperatorem fuit receptus. V. *Balduinus II.* Roberti filius, qui cùm, magna classe instructus, Bosphorum Thracium intraret, *Michael Palæologus*, pactus cum Byzantiis de proditione civitatis, ingressus urbem, Imperatorem se dixit. Et sic ad Græcos Imperium rediit.

III. *Occidentis* Imperium factionibus, dissidiis, Paparúmq; excommunicationibus ita turbabatur, ut ipsa quoque Augustorum successio interrupta fuerit.

Qua de re fusè scripserunt *Faber*, *Aventinus*, *Schraderus*, *Urspergensis*, *Villarius*, *Cuspinianus*, *Pandulphus*,

phus, Collenucius, &c. Compendia ex iis suppeditant *Catal. Test. Verit.* lib. 16. *Onuph. Panv.* Rom. Princ. l. 3. *Gotofred.* Archont. Cosm de Imp. Rom. *Gaulter.* Tabul. Chronog. & alii. Nos *Gotofredum*, in tanta rerum varietate, secuti, pauca quædam de Imperatoribus hujus seculi Occidentalibus dicemus. I. Est *Philippus*, Barbarossæ filius, de quo sup. p. 13. II. *Otho IV* natus Saxo, qui Imperio potitus, eo nō diu fruebatur. Cùm enim Diadema à Pontifice, Innocentio III. accepisset, Samnium occupavit, Anconitanam marcam, cum parte Apuliæ. Iratus Pontifex Othoni sacris interdixit, & in Germania Archiepiscopus Moguntinus excommunicationis formulam promulgavit: unde gravia nata sunt bella civilia. Otho ab omnibus partibus se infestari videns, in inferiorem secesit Germaniam, ubi cum prælio, adversus Fridericum filium Henrici VI. commisso, succubuisset, destitutum se, desertumque à suis cernens, cesit Imperio, cui nonnisi tribus annis præfuerat. Quanquam sint, qui ei plures annos tribuant, qui partim concurrunt cum annis Philippi antecessoris, & hujus Friderici successoris ejus, nempe annos 19. III. *Fridericus II.* natus in Picæno apud Aesium, coronatus Aquisgrani an. Ch. 1212. Percusso cum Philippo Galliarum Rege fœdere, pacataque Germania, rogatus à Pontifice expeditionem fecit in Asiam, profectusque cum exercitu a. d. 11. Augusti mensis conjunxit Christianorum copias ad urbem Ptolemaidem, pactusque inducias cum Sultano in biennium, recuperavit regni Hierosolymitani possesionem, liber-

bertatisque quàm plurimis captivis Christianis,ac constitutis rebus in Palæstina,in Italiam rediit. At Papa Imperatorem fidelium communione exclusit, quæ res maximarum turbarum occasionem præbuit. *Guelfis* Pontificis, sed *Gibellinis* (de quibus actum est supra p. 152.) Cæsaris partes sequentibus. Videns Fridericus,se non solùm ab amicis, sed & bona fortuna destitui,in Siciliam abiit,ubi veneno interemtus creditur. Sequitur jam tempus Interregni (quod tamen alii planè tollunt vide *Geneb*.p.634.)ab anno 1250.usque ad annum 1273. dum *Conradus IV.* Friderici II.filius creatus quidem fuit Imperator vivo patre, sed cùm veneno sublatus *à Manfredo*, fratre, Friderici spurio a.Ch.1254. *Henricus*, Landgravius Thuringiæ, maritus S.Elisabethæ, in odium Friderici, ejusque filii, *Conradi*, electus à quibusdam Principibus,cùm obsideret Vlmam, ictus sagittâ occubuit, eodem, quo Cæsar dictus fuerat,anno. Habebat *Conradus* filium *Conradinum*,generosissimum adolescentē(qui cum vetustissima stirps Ducum Sueviæ desiit) huic insidiabantur *Carolus*, frater Regis Galliæ, & *Clemens IV.* Pontifex: Itaque ab hoc *Carolus*, post mortem *Conradi*,unctus est Imperator,qui *Conradinum* inopinatò innocentem è medio sustulit. Gallis vicissim tristes suas Siculas vesperas circa hoc tempus celebrantibus in Paschate. Secutus hunc est *Guilelmus*, Hollandiæ Comes, quem & Alexander Pontifex approbavit: Verùm,cùm iter Romanum,ad consequendum Diadema,meditaretur, aquis submersus periit,nono,post acceptum titulum,anno. Conradus

radus Archiepiscopus Coloniensis, & *Ludovicus* Comes Palatinus Rheni Imperatorem dixerunt *Richardum* Cornubiæ Comitem, fratrem Regis Anglorum, qui cum sex annis hac dignitate usus fuisset, obiit percussus telo an. Ch. 1264. *Alphonsum* verò Arragoniæ Regem Imperatorem salutaverunt Archiepiscopus Moguntinus, Trevirensis & Brandeburgensis Marchio, mense Ianuario, an. Ch. 1257. quanquā sunt qui adnumerent prædicto *Richardo* annos 15. usque ad annum 1272. quo simul Anticæsar extiterit tempore, nominatus *Alphonsus*, qui dicitur decies quater perlegisse Biblia cum commentariis. Ita vides Electorum in ferendis suffragiis discordiam & statum Imperii perturbatum. Tandem convenere Principes Septemviri Francofurtum an. Ch. 1273. & annitente maximè atque promovente Palatino Principe concordibus suffragiis Imperatorē dixerunt *Rodolfum I* Comitem Habspurgensem, cùm jam natus esset aňos 53. Hic ergò IV. est seculi hujus Imperator, cæteri *Reges Romanorum* nuncupabantur. Imperio autem admotus operam statim dedit, ut bella civilia, seditiones & latrocinia, quæ interregni tempore magnam nacta fuerunt licentiam, extingueret. Arma deinde movit in Marchionem Badensem, ejusque confœderatos Sueviæ proceres, quos coëgit pacem rogare. Profectus hinc in Austriam, quam vi occupaverat Ottocarus Bohemorum Rex, duobus præliis victū interemit. Aderant his etiam motibus Imperatori ducenti Tigurini (maximo enim semper cives ille nostros prosequebatur amore, utpote

quibus impensè ille favens, res eorum multum juvit, nomenque defendit, ut videre est apud *Ioh. Vitoduranum, Stumpfium, Bullingerum, Fabrum, Simlerum,* Tigurinos) quos in prima ille, ut exemplo reliquis essent, collocavit acie, *testibus* ijsdem. Destrui jussit ultra septuaginta arces, & castella, quæ receptacula erant grassatorum, latronum, securi percussis 29. eorum ducibus. Italiam ingressus ipse non est, concordiam tamen aluit cum Pontificibus, Monachis addictus, sed seculari clero admodum invisus, teste Vitodurano. Vir tantæ prudentiæ & fortitudinis, ut cum Constantino Magno à non nullis conferatur. Mortuus est an. Ch. 1291. Imperii 18. De familia Habspurgica ejusque origine prolixè scribunt *Fel. Fab.* Hist. Suev. lib. 1. c. 13. & nuper *Dominicus, Monasterii Murensis Abbas*, lib. de orig. & genealogia gloriosissimorum Comitum de Habspurg Monasterii Murensis fundatorum, &c.

V. *Adolphus*, Nassoviæ comes in comitiis, Francofurti habitis, anno salutis 1291. Imperator creatus est die 1. Maii. Vix dum diademate cinctus erat, cum pro Rege Angliæ arma tulit adversus Gallum acceptis centum coronatorum millibus, quæ res, indigna Cæsare, in maximum eum apud Principes adduxit contemtum, ut ei palam convitium facerent. Nec hoc solùm, sed & spreto Adolfo, Albertum Austriacum Imperatorem elegerunt, qui collecto exercitu in Adolfum duxit. Adolfus nihil territus adversario obviam ivit, ubi commisso prælio inter Spiram & VVormatiam urbes Adolfus cæsus est manu Alberti, cùm dejectus equo erige-

re

re se denuo conaretur. Factum hoc est a. Ch. 1298.
V. *Albertus I.* Austriæ Dux, Rudolfi Cæsaris filius, cùm jam ante concordibus Electorum suffragiis electus esset d. 25. Iulii, ubi Historiæ narrant, tantam confluxisse hominum colluviem ut Saxoniæ Princeps elisus perierit. Neque hic in Italiam profectus est, sed Pontificem Romanum exoravit, ut se absentem Augustum pronunciaret: quod & fecit. Nec hoc solum, sed Galliæ Regnum Alberto donavit, cùm Papale fulmen vibrâsset in Philippum Pulchrum Regem. Albertus extra Germaniam bellum nullum gessit; sed intra patriam armis multos vexavit. Postremò à fratris filio, *Iohanne*, cui Sueviæ principatum abstulerat, quod prodigus esset, prope Vindonissam, (ut nostra habent Chronica. Vide *Bull.* l. 7. c. 6. & deinc.) occiditur an. Ch. 1300. Imperii 10. Idem Imperator Tigurum, quod cives ejus Adolfi partes sequerentur, obsidione cinxit; mox tamen & strategematibus delusus, & æquis conditionibus flexus secessit: qua de re *Simlerus* lib. 1. de Repub. Helv. *Bull.* de reb. Tig. lib. 7. c. 3. 4. & alii annal. Helvet. scriptores. Ab hoc tempore frequentiora in Helvetia bella esse cœperunt, tum ad vindicandam Alberti cædem, tum etiam pro defendendis privilegiis patriis & avitis.

IV. Pergimus ad Ecclesiam tum *orientalem*, tum *occidentalem*.

V. *Orientalis* seu *Græca* (de cæteris [a] enim, pauca Historiæ commemo-

rant) Ecclesia[b] non moribus tantùm, & dissoluta Curiæ Romanæ vita, sed & plerisque Papæ dogmatibus ita fuit offensa, ut in divortio, ante jam cum Latinis facto, constanter permanserit, ipsa interim [c] superstitionibus adhuc suis satis addicta.

[a] Eas enim Ecclesias, quæ sub Barbarorum i. e. Saracenorum gemebant jugo Antiochenam intelligo, Alexandrinam, Hierosolymitanam, sedes Metropolitanas, cum suis Diœcesibus, Scimus, vel Latinorum in terra sancta hinc inde adhuc habitantium dogmata fuisse secutos, vel Nestorii, Iacobi, Eutychis, impia placita amplexos, vide, *Matth. Par.* p. 426. vel tandem cum Græcis fecisse. Atque hos, destitutos quidem externo regiminis splendore, interna animi sanctitate, vereque fidei luce micuisse testatur *Nilus* de causis dissens. Eccles. lib. 1. p. 22. *καὶ μαρτυροῦσι τούτοις πολλοὶ μὲν τὸν ἐκεῖ διαπλύσαντες κόσμον, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν μόνον βλέποντες, πολλοὶ δὲ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἀσέβειαν ἀντικαθιστάμενοι, καὶ αἵμασιν οὐ λόγοις ἑκάστοτε τὴν ἐκκλησίαν στηρίζοντες.* Atque hujus *Nili*, Thessalonicensis Archiepiscopi, *Barlaami* item Monachi, Græci utriusque, scriptis seculi hujus statum Ecclesiæ Grææ depingere placet, etsi accuratè satis, quando vixerint, non constet. Illud certum est, temporibus Thomæ Aquinatis, qui obiit

obiit an Ch. 1274. vel paulò pòst floruisse. Sed nihil hic definimus, cùm rei τὸ ἄδηλον curiositatem omnem superet, aut eludat. De *Antiocheno* etiam Patriarcha tenendum quòd, consentiente *Germano*, Constantinopolitano Archiepiscopo Papam cum tota Romana Ecclesia & curia excommunicârit; & (verba sunt *Matth. Par.* in Henrico III. p. 465.) *blasphemando se suamq́ Ecclesiam solenniter prædicando, tempore & dignitate Domino Papæ & Romanæ Ecclesiæ præposuerit, & esse & fuisse Romana Ecclesia excellentiorem, eo quòd Beatus Petrus Apostolus primò Ecclesiam Antiochenam cum summo honore rexerit. Potestatémq́ ligandi & solvendi liberaliter potius Ecclesiæ Græcorum contulerit, quàm Romanæ, quam Simoniæ & usuræ, avaritiæ & aliorum facinorum maculis constet jam sordere.* Confer p. 441.

[*b*] Tria hic paucis expedienda 1. *Divortium Græcorum & Latinorum continuâsse.* Testantur hoc a. *Græci Nilus* utroque lib. de dissens. Eccles. *Nicet.* Choniat. annal. p. 268. in Alexio Isaaci filio maximè reprehendit, *quòd depravatam Latinorum Religionem fuerit amplexus, privilegiorum papalium innovationem, & veteram Romanorum institutorum mutationem fue-*

rit pollicitus. Et p. 280. in expugnatione Constantinopolitana negat agi potuisse æquis conditionibus, ob summum Latinorum in Græcos odium: & vicissim immensum Græcorum cum Latinis dissidium. Ex *Latinis* habemus *Matth. Par.* in Henr. 3. p. 441. *Visa igitur tanta malitia & oppressione, erigitur Græca Ecclesia contra Romanam. Constituit igitur sedem suam, quasi alter Lucifer, in Aquilone, scilicet in Constantinopoli, Græcorum civitate Metropolitana, filius scilicet degener & Antipapa, vocans Ecclesiam suam & asserens digniorem, & Ecclesiam Romanam sororem ejus dicens esse, non matrem, &c.* Idem prærogativæ jus, & odium plebis Græcæ in Ecclesiam Romanam repetitur in Concil. Lugdun. apud eundem p. 643. Plura habes p. 422. Et p. 426. *Soli Græci in malitia sua perseverant, qui ubique aut latenter aut apertè Ecclesiæ Romanæ contradicunt.* *Bzov.* annal. Eccles. continuator a. Ch. 1215. S. 3. ex Actis Concilii Lateranensis commemorat, *in tantum Græcos cœpisse abominari Latinos, ut si quando Sacerdotes Latini super eorum celebrâssent altaria, non prius illi sacrificare voluerint, quàm ea lavissent; baptizatos etiam à Latinis Græ-*

cos

cos rebaptizâsse. Fatemur quidem, non defuisse qui vel domi vel foris unionem cum Ecclesia Romana quæsiverint, quos inter *Michael Palæologus* Imperator, qui circa a. Ch. 1272. variis modis multavit Ecclesiæ Romanæ reluctantes, sed ea ipsa de causa ab Andronico filio, sepultura sacra fuit privatus; *Geneb.* p 686.

II. *Moribus, & pravis Paparum legibus Græcos contra Latinos exacerbatos fuisse & offensos.* Ipsum hoc fatentur non modò Græci, sed & Latini, *Matth. Par.* p. 778. *Recessit Ecclesia Græca à subjectione Romanæ Ecclesiæ, propter ejusdem Romanæ Ecclesiæ varias enormitates, maximè in usuris, Simoniis, justitiæ venditionibus, & aliis injuriis intolerabilibus.* Et pag. 864. refert, *Græcos quosdam Dominum Papam convenisse, verbis asperrimis, imponentes ei, quòd enormiter erraverit in fide,* (falluntur tamen in hypothesi, de processione Spiritus Sancti à Patre & Filio) *& cum eo & per eum omnes Latini: Simoniam & usuram manifestam curiæ Romanæ dicebant inhærere; quod signis volebant, & exercitationibus evidentissimis probare, &c.* Revocati etiam ad obsequium Ecclesiæ Romanæ, ei se subdere noluerunt, *fortè tyrannidem & avaritiam ejus pertimescentes,* ut idem loquitur

Paris.p.449. à quo etiam commercium literarium inter Germanum, Constantinopolitanum Patriarcham & Gregorium Papam Romanum hoc nomine institutum haberi potest.

III. Hoc tandem restat, ut ipsa etiam *dogmata Ecclesiæ Romanæ pleraque* (semper enim notam illam de processione Spiritus Sancti excipimus controversiam) ita Græcorum verbis comparata fuisse probemus, ut coacta ipsa fuerit alia docere, propterea, quod ut Græcus ille, Cardinalibus quibusdam in faciem dixit, *Ecclesia Romana tentârit puro frumento*, h. e. *Dominicæ doctrinæ & Apostolorum ac Patrum traditioni asseminare zizania*, p. m. 60.

Sensit igitur *Græca Ecclesia* I. *Scripturam sacram controversiarum esse judicem*. Negat *Nil*. de caus. dissens. libr. 1. pag 11. causam dissidii inter Latinos & Græcos esse Scripturæ sermonem, *quòd tanquam concisus nihil apertè de eo quod controvertitur pronuntiet*, τὸ γὰρ, addit, τὴν γραφὴν αἰτιᾶσθαι, ἴσον ἐστὶ καὶ θεὸν αἰτιᾶσθαι. *Scripturam accusare, tantundem esse, ac Deum ipsum incusare*.

II. *Patrum dicta non esse Prophetica oracula, sed errori obnoxia*. Vnde *Nilus*, lib. 1. de Purgat. pag. 81. Gregorium Nissenum, Purgatorii patronis erepturus, ait: Ἄνθρωπος ἦν ἀνθρώποις, κἂν ὅτι μάλιστα εἰς ἄκρον ἀγιωσύνης ἀφίκηται, οὐκ ἀ-

dυνα-

δυνατὸν ἁμαρτεῖν, καὶ μάλιστα περὶ ἃ μηδεμία προέβη ἐξέτασις.

III. In controversia de *participatione corporis christi*, sit ne illud ἄφθαρτον, ὁποῖον μετὰ τὸ πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν, εἴτε μὴν φθαρτὸν, ὡς πρὸ τοῦ πάθους, vocat, *Nicet*, in annal. p. 255. *Cyrilli* verbis, τὴν τῶν θείων μυστηρίων μετάληψιν ὁμολογίαν τινα καὶ ἀνάμνησιν τοῦ τεθνάναι τε καὶ ἀναβιῶναι δι᾽ ἡμᾶς τὸν κύριον. Cætera, quæ ex *Chrysostomo* affert & *Eutychio*, de corpore Christi glorificato, in Cœna præsenti, sacramentaliter intelligi debent.

IV. Papam à Græcis rectè damnari, eo etiam nomine, quòd *conjugium* adimit *clero*, idem docet *Nilus* aliquot Concilii 6. Canonibus lib. 2. de caus. dissid. p. 40. 42.

V. Vbi ad pertinacissimum illud, quo multis jam annis, vexata erat Ecclesia, pergimus certamen de *Papæ Romani in Ecclesia officio, authoritate & primatu*, quàm, Deus bone! multa Reformatis contra Pontificios, ad novitatis diluendum crimen, ministrantur arma?

a. Fatentur, fundi Ecclesiastici calamitatem esse, quòd Romani Pontifices sibi omnia tribuunt, τοὺς δὲ ἄλλους ἐν μαθητῶν μοίρᾳ ὑπακούοντας ἔχουσιν; *Nil.* lib. cit. p. 12.

b. Negant sedi Romanæ alligatam esse veritatem. *Nil.* lib. cit. p. 33. Εἰ δὲ ὁ νῦν ὁ ῥώμης ἐπίσκοπός ἐστιν, ἐστὶ δὲ καὶ αἱρετικὸς, δυνατὸν ἄρα τὸν

πάπαν τῶν ὀρθῶν ἐκπεσεῖν δογμάτων· οὐκ ἄρα ἐκλιπόντος αὐτοῦ τὴν πίστιν, ὁ τοῦ κυρίου διαπέπτωκε λόγος, ὃν περὶ τῆς ἐκκλησίας εἰρήκει, πύλας ᾅδου μὴ δυνηθῆναι ταύτης περιγενέσθαι. ἔστι γὰρ ἐν τοῖς λοιποῖς, καὶ μάλα τὴν εὐσέβειαν σώζεσθαι, id eſt, *At ſi Honorius Romæ Epiſcopus eſt, ſimúlque eſt hæreticus* (ex decreto ſextæ Synodi Oecumenicæ pag. 33.) *fieri itaque poteſt, ut Papa à rectitudine dogmatum excedat. Neque tamen ipſo circa fidem errante, ſermo Domini irritus factus eſt, quem de Eccleſia pronunciârat, Portas videlicet inferni adverſus eam haud prævalituras.*

c. Negant, Papam ſummum eſſe ſacerdotem, principem & paſtorem, ac patrem, cui & univerſalem Synodum convocare, & privatim abſque aliis, de Eccleſiaſticis negotiis ſtatuere liceat: *Id.* libr. cit. p. 13.

d. Negant, ſolam ſedem Romanam Catholicam eſſe appellandam; cùm ſit *κοινὸν καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν καθολικῶν ἀδελφῶν, lib. 2. p. 49.*

e. Negant, ex prioritate ordinis, quam ſedi Romanæ non derogant, ſequi primatum Imperii. Si enim Papa Romanus quia primus eſt in numeratione, idcirco dominatum arripit, concedet hoc ipſum etiam Conſtantinopolitano, qui Can. 36. Sy-

Synod. 6. præponitur Alexandrino, &c. *Nil. libr. 2. p. 36.*

f. Negant, primatum Papæ juris esse divini. *Nil. lib. 2. p. 28.* οὐ μὴν ἐκεῖνο λέγω, ὡς ὁ πάπας παρὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου τὸ πρῶτος εἶναι τῶν ἄλλων ἐπισκόπων εἴληφε· δύο γὰρ περὶ τὸν πάπαν θεωρουμένων, τό τε εἶναι ῥώμης ἐπίσκοπον, ὡς αἱ σύνοδοι μαρτυροῦσι, καὶ ἔτι τὸ πρῶτον εἶναι τῶν ἄλλων ἐπισκόπων. Τὸ μὲν, παρὰ τοῦ Πέτρου ἔχει λαβὼν τὸ εἶναι ῥώμης ἐπίσκοπος. τὸ δὲ παρὰ τῶν μακαρίων πατέρων καὶ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων πολλοῖς χρόνοις ὕστερον, &c.

g. Ostendunt infirmitatem argumenti: Petrus Romæ docuit: Ergò, Romana Ecclesia caput est & mater omnium reliquarum Ecclesiarum, gravi ἐνστάσει: Τέως ἡ τῶν ῥωμαίων ἐκκλησία, τοῦτο, κορυφὴ καὶ μήτηρ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν εἶναί τε καὶ καλεῖσθαι τετύχηκεν, ὅτι δηλαδὴ ποιμὴν ἐκεῖνος αὐτῆς ἐχρημάτισε· πολλῷ μᾶλλον ἂν εἴη δικαιότερον, τὴν μεγάλην Ἀντιόχειαν τὰς τοιαύτας κλήσεις κληρώσασθαι, προτέρως τῷ κορυφαίῳ μαθητευθεῖσαν, εὐπειθῶς τε παραδεξαμένην τὸ κήρυγμα, καὶ μετ᾽ εὐγνωμοσύνης, ἔτι πολλῆς ὑποδεξαμένην τὸ χριστιανοὺς κληθῆναι πρώτους τοὺς ταύτης οἰκήτορας, κἀντεῦθεν, καὶ τὸ, καὶ ἐξαίρετον θεόπολιν ὀνομασθῆναι πλουτήσασαν.

εἰδ' οὖν ἀλλὰ τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίαν, μέγαν καὶ πρῶτον ἀρχιερέα τὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀρχηγὸν καὶ κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εὐτυχήσασαν, ὡς τὸν τῆς ἀληθείας λόγον ἐν αὐτῇ περικηρύξαντα καὶ διδάξαντα καὶ ἑαυτὸν ὑπὲρ ὑμῶν προσενεγκόντα σφάγιον ἐθελόθυτον οὕτω πε κληρωσαμένην, τὸ, μητέρα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ὀνομάζεσθαι, id est, *Nam si eā ob causā vestra Ecclesia Romana caput & mater omniū Ecclesiarū censetur & est, quod Petrus Apostolorum coryphæus, pastor illius, rectórq; sit vocatus: multò certè æquius fuerit Antiochiam ejusmodi titulos consequi, quippe quæ ante à Coryphæo Apostolorum edocta fuerit, & obedienter ejus prædicatione sit amplexa; quódque ejus incolæ primi, æquissimis animis Christianorum appellationem susceperint; ideóque etiam Antiochia per excellentiam* θεοῦπολις, i.e. urbs Dei, *sit vocata. Aut certè Hierosolymitanam Ecclesiam, cui magnus ille ac primus Pontifex, salutis nostræ Dux & Dominus noster Jesus Christus contigit, quippe si sermonem veritatis in ea prædicavit & docuit, séque ipsum pro nobis voluntariam victimam obtulit, eamque ob*

cau-

causam id consequuta est, ut mater omnium Ecclesiarum vocaretur.

h. Probant ex publicis Synodorum actis, ὅτι βασιλεῦσι μᾶλλον, οὐκ ἐπισκόποις, *Regibus potiùs, quàm Episcopis potestatem indicendi Concilia esse datam*, *Nil.* de prim. Pap pag. 51. Oecumenicam primam monstrat esse convocatam à Constantino, tertiam à Theodosio & Valentiniano, quartam item τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων συναχθεῖσαν ἐν τῇ Χαλκηδονίων μητροπόλει. Vnde & *Melkitarum*, seu *Regiorum* nomenclatura, de qua *Hist. Orient.* p. 234.

i. Docent, stante Pontificiorum sententia, necesse esse omnes Papæ decretis assentiri, nemine contradicente, tolli: τὸ οἰκουμενικὸν δικαστήριον *tribunal Oecumenicum*, i.e. Concilia œcumenica: *Nil.* de caus. dissens. p. 14.

κ. De primatu Papæ quid sentiant, luculentis idem *Nilus* lib. cit. p. 17. exprimit verbis: καὶ τοίγε οὐκ ἴσον τὸ πρωτεῖον τοῦ τῆς ῥώμης ἐπισκόπου πρὸς τοὺς ἄλλους καθολικοὺς ἱερεῖς, καὶ τοῦ πρωισμένου ἔθνους ἑνὸς πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτόν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐν τάξει μόνον, καὶ ἐν λόγοις μᾶλλον ἢ πράγμασι τὰ πρωτεῖα, ἰσότητος ἐν πλείστοις θεωρουμένης. ἐπὶ δὲ τῶν πρώτων ἑκάστου ἔθνους οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἡ μὲν ἰσότης ἐν λόγοις, τὸ δὲ πρωτεῖον ἐν πράγμασιν. οὐ

τοί-

τοίνυν εἶπον μὲν ταῦτα οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, καὶ ὡς κανόνα καὶ ὅρον ἐξέθεντο, αὐτοὶ δὲ ἑτέρως ἐποίουν αὐτονομίᾳ χρώμενοι. Ἀλλ' ὁ μὲν μακάριος Παῦλος, καίτοι τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, καὶ σκεῦος κληθεὶς ἐκλογῆς, ὅμως ἀνέρχεται πρὸς τοὺς πρὸ αὐτοῦ Ἀποστόλους, καὶ κοινοῦται αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον, μήπως εἰς κενὸν τρέχῃ, ἢ ἔδραμεν· ὁ δὲ τῆς ἱερᾶς δωδεκάδος ἔξαρχος, ὁ τῶν Ἀποστόλων ἄκρος, ὁ θεῖος Πέτρος, καὶ διορθούμενος παρὰ τοῦ Παύλου, ἀνέχεται καὶ ἐπιτιμώμενος σιωπᾷ, &c. *Porrò Primatus, quem Episcopus Romanus obtinet in alios universales Episcopos, non est æqualis ei quem obtinet unius gentis in subditos. Illic enim Primatus ordinis tantum est, & in verbis magis, quàm in rebus positus; cùm in plurimis æqualitas spectetur. At verò in iis, qui primatum obtinent alicujus Gentis non item; sed æqualitas quidem in verbis, primatus verò in rebus. Non igitur hæc quidem divini Apostoli dixerunt, & veluti regulam ac terminum præfinierunt. Ipsi verò rem aliter instituerunt, authoritatem præscribendarum legum usurpantes. Sed Paulus quidem quantumvis Christum habens in se loquen-*

quentem, & vocatus vas electionis, nihilominus tamen ad Apostolos ipso priores se confert, communicatque cum eis Evangelium, ne quo modo in vanum curreret vel cucurrisset. Quia etiam sacri illius duodenarii cœtus præsul, ille inquam Apostolorum Coryphæus divinus Petrus etiam corrigi se à Paulo patitur & reprehensus silet.

l. Scribunt, falsum esse, Papam judicare omnes, ipsum verò judicari à nemine. Ὅτι δὲ, inquit *Nilus* de Pap. primat. p.40. πάντας ἀνακρίνων αὐτὸς, ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται, ἔστι καὶ ψεῦδος, καὶ τοῖς τῶν Ἀποστόλων ἔθεσιν οὐ συμβαίνει. εἰ γὰρ Παῦλος κοινοῦται τοῖς ἄλλοις τὸ εὐαγγέλιον, μήπως εἰς κενὸν τρέχει ἢ ἔδραμε, καὶ πάλιν Πέτρος ἀνέχεται Παύλου ἐπιτιμῶντος, πῶς οὗτος καθάπερ τύραννος ἀνεύθυνον ἕξει τὸν βίον, καὶ ταῦτα Πέτρου διάδοχος εἶναι φιλοτιμούμενος; ὅτι δὲ καὶ ψεῦδος τὸ τοιοῦτον, σαφές. περὶ μὲν τῶν δογμάτων Ὀνώριος τοῖς παρ' ἡμῖν μαρτυρεῖ. ὃς κριθεὶς παρὰ τῆς ἕκτης συνόδου, τῷ ἀναθέματι παρεδόθη, οὐδὲ τοῦ θανάτου παραιτησομένου τὸν ἄνθρωπον. περὶ δὲ τῆς ἄλλης πολιτείας, καὶ πᾶσι μὲν νόμοις οἷς ἕκαστος τῶν ἐπισκόπων ὑπόκειται, ἐνέχεται καὶ αὐτὸς εἰς ἐπισκόπους τελῶν, id est, *Quòd verò Pa-*

Papa omnes judicet, ipse verò à nemine judicetur, falsum est; & Apostolicis institutis dissentaneum. Paulus enim communicat aliis Evangelium, ne in vanum currat aut cucurrerit: Petrus item patitur se à Paulo increpari. Quo pacto verò Papa Romanus instar tyranni nullum admittet vitæ suæ censorem? cùm alioqui Petri se successorem esse glorietur? At hoc manifestè falsum esse, quod quidem ad dogmata attinet, Honorius testatur, qui judicatus à VI. Synodo anathemati traditus fuit, ne morte quidem hominem excusante. Quod verò ad vitæ rationem actionésque attinet, omnibus etiam legibus, quibus singuli Episcopi sunt obstricti, subditus est & ipse; quippe qui inter Episcopos censetur.

m. Docent, Papam ipsum Patrum, per quos ille evectus est, ὃ μέγας εἶναι δοκεῖ, legibus esse subjectum; *Nil.* p 46. idque tum in dogmatibus, tum in moribus, p. 47.

n. Manifestum faciunt, Papas Romanos hæreseos esse accusatos & convictos publicis Synodorum decretis. *Nil.* p. 33. plura vide p. 61. ubi expressè docet, πάντα ἄτοπα ὃ δράσαι καὶ παθεῖν τὸν τῆς ῥώμης

ῥώμης ἐπίσκοπον δύνασθαι, ὥσπερ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἕκαστον.

o. Queruntur, Romanistas Papam suũ tanquam μορμολυκεῖον, seu *terriculamentum*, quibusvis objicere difficultatibus, *Nil.* l. 1. p. 25.

p. De origine primatûs Pontificii clarè & distinctè scribunt, ὅτι τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα, *Sedi veteris Romæ, quòd urbs illa Imperatrix esset, meritò Patres, primatus honorem tribuisse*: *Nil.* l. 2. p. 29. Eandem reddit rationem Græcus ille Cardinalibus quibusdam Romanis in dissert. quam Cl. *Salm.* edidit cum Nili & Barlaami scriptis p. 59. Vnde & *Nilus* concludit μὴ παρὰ τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ παρὰ τῶν πατέρων δοθῆναι τῷ πάπᾳ τὸ πρωτεῖον τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν.

q. Petri successores esse omnes illos, qui legitimè Ecclesiæ præsunt, nullo verò primatus respectu; *Nil.* l. 2. p. 30.

r. Tradunt ex *Chrysostomi* mente, unum quemque Episcopum in Christi cathedra sedere; *Nil.* de prim. Pap. l. 2. p. 50.

s. Contendunt, Papam Romanum certi alicujus loci, non verò œcumenicum esse Episcopum; *Nil.* l. 2. p. 31. & 47. οὔτε μείζονος τάξεως ἢ κατ' ἐπίσκοπον *non majori ordine Papam esse, quàm Episcopali*; *id.* p. 41. tum quia Episcopus

ubique vocetur, tum quia major dignitas in Ecclesia nulla detur; *Id.* p. 42.

t. Tandem & hoc suo jam tempore viderunt atque animadverterunt Græci, Papam λόγοις πολὺ τὸ ταπεινὸν ἔχουσι τὰ μεγάλα ἁρπάζειν. *verbis magnam humilitatem præ se ferentibus, magna rapere.*

V. Hæc de *primatu Papæ* cæterisque, ei affinibus, controversiis ex Nilo decerpere placuit. Reliqua breviter perstringemus.

VI. *Fictum* Romanensium ignem *purgatorium* Græci non modò rident, sed & doctè refutant. Extat in hanc rem *Nili* περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς βιβλίον ἕν, in quo Græcorum mentem ita proponit: πῦρ καθαρτήριον καὶ κόλασιν διὰ πυρὸς πρόσκαιρον καὶ τέλος ἕξουσαν ὅλως ἡμεῖς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων οὐ παρειλήφαμεν διδασκάλων, οὐδὲ τὴν τῆς ἀνατολῆς ἐκκλησίαν ἴσμεν φρονοῦσαν, Ignem purgatorium & punitionem per ignem temporarium, finemque omnino habiturum, nos à nostris doctoribus traditum non accepimus, neque Orientalem Ecclesiam ita sentire scimus, p. 66 Ratio 1. ὅτι μήτε παρά τινος τῶν διδασκάλων αὐτὸ παρειλήφαμεν. 2. Quia sic universæ Ecclesiæ, quæ unum tantùm agnoscit ignem, Infernalem, labefactaretur consensus, p 68. Argumenta tandem tum ex Scriptura tum ex Patribus Latinis & Græcis pro Purgatorio allata, ordine refellit.

VII. Mo-

VII. *Monachos* etiam experti sunt Græci suos in pejus indies vergere, adeò ut ventrem potiùs & cuticulam curârint, quàm res sacras. Vnde *Nicet.* in annal. p. 275. καταρωπέτους vocat, θεομισεῖς, ἀρχικὰς τραπέζας μεταδιώκοντας, καὶ τῶν ἰχθύων τοὺς νεαλεῖς καὶ πίονας περιχαίνοντας, &c.

c. Obtinuit enim 1. τῶν εἰκόνων προσκύνησις. Vnde dolet *Nicet.* in annal. p. 282. Romanus Constantinopolin expugnantes, adorandas conculcâsse imagines. Eodem etiam loco habebuntur *reliquiæ*. De pretioso vasorum, mensæ cumprimis sacræ, apparatu judicari potest ex eadem *Nicetæ* θρηνῳδίᾳ, p. 283. 2. Ecclesiæ pro defunctis preces cum iis, quæ ipsorum obitum antecesserunt precibus conjunctas aliquid præstare posse, statuunt; *Nil.* de Purg. p. 66.

VI. Restat status Ecclesiæ *Occidentalis* seu *Latinæ*, cujus geminum percurremus examen, *Generale* & *Speciale*.

VII. In *genere* observandum, artes Romanæ curiæ, impudentiam ejus, & tyrannidem, ita crevisse, ut ne ipsi quidem Scriptores Pontificii deploratam Seculi hujus conditionem satis deflere potuerint.

Germaniæ faciem describit *Abb. Vrsperg.* p. 306. *Naucler.* p. 191. quorum supra meminimus pag. 67. Angliam animam quasi agentem sistit *Matth. Paris*

p.423. *Temporibus illis igniculus fidei cœpit nimis refrigescere, ut pene in cinerem redactus vix videretur scintillare. Jam enim Simonia sine rubore perpetrata, usurarii manifestè diversis argumentis à popularibus & minoribus pecuniam impudenter extorquebant. Expiravit charitas, libertas Ecclesiastica emarcuit, religio viluit suppeditata, & facta est filia Sion quasi meretrix effrons, non habens ruborem. Quotidie vilissimæ personæ & illiteratæ bullis Romanis armatæ, in minas statim erumpentes, reditus à piis patribus in victus religiosorum & sustentationem pauperum & hospitalitatem peregrinorum collatos spretis privilegiis à sanctis nostris antecessoribus indultis diripere non formidârunt. Fulgurantibus enim sententiis sine dilatione raptim postulata receperunt. Quod si ad refugium appellationis vel privilegiis recurrerent, injuriam patientes & spoliatis, statim suspendentes per aliquem alium prælatum autentico Papæ compellente, fecerunt excommunicare. Et sic non prece, non Canonicè, sed imperiosa exactione simplices spo-*

spoliârunt, juxta illud Poëticum, Armato supplicat ense potens. *Unde factum est, quòd ubi solebant nobiles & dapsiles clerici Ecclesiarum custodes & patroni circumjacentis patriæ latitudinem sua opulentia nobilitare, transeuntes suscipere, pauperes recreare: ibidem abjectæ personæ moribus vacui, versutia pleni, procuratores & firmarii Romanorum, quicquid pretiosum in terra fuit & utile, abradentes dominis suis in remotas terras deliciosè ex Patrimonio Crucifixi viventibus, & ex alieno superbientibus transmiserunt. Erat igitur videre dolorem præcordialem, genas sanctorum irrigare, querelas erumpere, suspiria multiplicare, &c.* Confer ipsius *Regis* Angliæ literas ad Papam scriptas apud eundem p. 775. Et p. 878. *ò Romanæ curiæ sterilis sollicitudo, cæca ambitio. Ecce in tuis injuriis omnes punimur: ut autē brevibus concludatur, universalis Ecclesia, quæ à Romana tenetur curia defendi, in multis se conqueritur prægravari.* Adde Epistolam de extrema expilatione ac servitute Angliæ per Papas effectam, ex veteri codice descriptam ab aut. *Catal. Test. Verit. lib.* 16. p. 622. Item p. 627 & deinc. Librum denique

Durandi de celebrando Concilio, quo non modo varii Ecclesiæ Romanæ tanguntur nævi; sed & ratio monstratur instituendæ ἐπανορθώσεως. Epitomen habet *Aut.* citat p. 645. & deinc. Confer Cent. *Bal.* p. 308. qui scribit, *talem à Christo defectionem per Satanæ ministros hypocritas notari, qualis non fuerit à prima plantatæ per Apostolos Ecclesiæ origine.* Idem ferè ex variis prodigiis & portentis observavit p. 346.

VIII. *In specie* verò excutiemus *Scholas, Monasteria & Ecclesiam*.

IX. *Scholæ*, magno in dies numero [a] auctæ, catervatim frequentari cœperunt. Studia [b] Philosophica, [c] Medica, [d] Juridica, [e] Theologica, [f] Linguarum etiam, cultores quidem suos habuerunt, sed diverso non modò successu, verùm etiam [g] scopo, eóque plerumque noxio.

[a] Habemus enim hoc seculo initium Academiæ *I. Viennensis* à Friderico II. a. Ch. 1237. *Buchh. II. Patavina* ab eodem an. Ch. 1221. fundata, cùm Bononiense Gymnasium eo transtulisset. *Naucl. Centur. Plat.* p. 212 a. *III. Neapolitana*, ejusdem munificentia erecta an. Ch. 1239. quo & Aristotelis scripta, & Mathematicas artes ex Græca aut Arabica Lingua in Latinam transferri jussit. *Calvis. IV. Pa-*

lentina Academia anno 1210 instituta ab Alfonso à Ferdinando Rege traducitur Salmanticam ob loci commoditatem an. Chr. 1240. *Marian.* Incidit etiam in hoc seculum fundatio *Sorbonæ*, de qua *Geneb.* an. Ch. 1243. Robertus Sorbona, Theologus, primus instituit & ditavit Collegium Sorbonæ. Valde sunt inepti Historici recentes, qui Robertum hunc è Theologo, Fratrem D. Ludovici faciunt. Confer *Calvis* an. Ch. 1253.

[*b*] De A. *Grammatica* constat, quòd circa annum Ch. 1212. vixerit *Alexander de villa Dei*, qui Grammaticam edidit carmine leonino, cujus titulus est, Doctrinale puerorum, quæ in Scholis regnum obtinuit per annos trecentos, donec tandem superiori seculo Grammatica certioribus fundamentis, & regulis tradita fuerat: Annal Suev. conf. *Buch.* & *Calv.* De *Aristotelica Philosophia*, quæ seculo hoc inter Monachos cum primis triumphavit, nullus ambigendi locus. *Thomas Aquinas*, ordinis Prædicatorum ex illustri Comitum Aquini familia, primus omnium Philosophorum Latinorum non minus incredibili, quàm felici ausu Aristotelis Philosophiam commentariis illustravit: *Sixt. Sen* lib. 4. *Plat.* p. 223. p 308. Ejus tamen præceptor, Albertus omnium Philosophorū princeps vocatur, p. 195. *Haymo de Feversham* Anglus, à Lelando Aristotelicorū Aristotelissimus vocatur. *Bal.* Centur. p 316. qui etiam p. 322. in *Iacobo* Cisterciensi scribit, *Dominicanos & Minoritas ex suo Aristotele turgidos, Præmonstraten-*

ses ac Cistercienses Monachos bubulcos atque ovium tonsores contemptim vocâsse. Item: *Seculum hoc spinosis Sophistarum argutiis miserrimè fuisse obnoxium. Stephano Langtono* in Philosophia Aristotelica nullus eo tempore habebatur secundus: p. 273. Eidem ille p. 275. distinctionem librorum Biblicorū in capita tribuit; qua de re post ea. De *Roberto Kilvvarby* commemorat p. 335. *quòd cùm Cantuariensem occupâsset sedem, stultitia inaudita quasdam hæreses in Grammatica & Logica repererit atq; damnaverit, ut sunt*; Ego currit; Animal est omnis homo: *poenarum legibus in earum usurpatores etiam editis. Istas quoq; postea, nihilo insolentiores effecti Magistri nostri Parisienses, communi suæ Sorbonæ decreto, tanquā pretiosos Papisticæ Theologiæ Thesauros, suis addiderunt sententiis.* Cur verò Episcopi Parisienses, cùm a. Ch. 1209. eò delata essent Metaphysica Aristotelis ex Arabica Lingua in Latinam translata, prohibita fuerint, & flammis abolita, nō video, nisi quòd fortè cum Arabum studiis nihil commune sibi esse voluerint. Vide *Cal.* C. *Mathefeos* peritiam magnam fuerunt consecuti: a. *Rogerus Baconus*, Anglus, usque adeò ut Necromantiæ etiam nota ei, sed injustè, inureretur: *Bal.* p. 342. b. *Thomas Burgey*, qui reconditam Mathematum cognitionem habuit. *Bal.* pag. 347.

347. c. *Michael Scotus*, vulgò Mathematicus dictus; *Id.* p. 351. d. *Ioh. de Sacrobosco* Anglus, Professor Parisiensis. *Geneb.* a. Ch. 1281. e. Magno cumprimis studii hujus desiderio flagravit *Alphonsus*, Hispaniæ Rex, à quo præstantissimi Astronomi Hebræi & Mauri, qui tabulas Alphonsinas fecerunt, erant convocati: Expendit in hanc rem ad quater centena millia aureorum Tempus ita describit, ut dicat effluxisse usque ad meridiem diei primi Iunii feriæ 7. anni 1252. annos Nabonassareos 1999 & dies 240. annos Philippi & mortis Alexandri 1575. & dies 230. annos Alexandreos 1562. & menses octo: annos æræ Hispan. 1289. mens. 5. Diocletianos 967. mens. 9. dies 3. annos Hegiræ 649. dies 123. *Calvis. Fascic. temp.* p. 81. b. refert ad an Chr. 1251. Vixit etiam hoc seculo occidente *Raimundus Lulius* Catelanus, Monachus Tuneti in Africa, cujus Philosophiā homines mirabātur potius, quàm imitabantur. In Theologia planè monstrosus fuisse perhibetur. Lapidibus tandem in Mauritania obrutus occubuit. Vide lib. 4. *Geneb*, p. 684. *Calvis.* a. Ch. 1300.

[c] Quo nomine commendatur 1. *Petrus Hispanus*, qui in Medicina edidit Thesaurum pauperum, *Calvis.* 1276. 2. *Thaddæus*, natione Florentinus, qui Papam Honorium ægrotantem adire noluit, nisi sibi darentur in singulos dies centum aurei, cumq; Honorius convaluisset, accepit preterea 10000. aureorum pro honorario. *Id.* a. Ch. 1280. 3. *Hugo de Evesham*, artis Medicę per illam ętatem Phœnix: *Bal.* Cent. 4. p. 338.

[d] *Ius* erat tum *civile*, tum *canonicum*, Vel utriusque, vel alterutrius celeberrimi Doctores & Professores erant: a. *Bernhardus Doyna* Azonis discipulus. b. *Aro*, natione Italus Bononiensis, fons legum, Lucerna juris, claret a.Chr. 1230. c. *Accursius*, natione Italus, Florentinus, primus universi juris Glossator, & adhuc ultimus: Licèt anno ætatis 37. cœpisset studio legum vacare, summus tamen evasit jurisconsultus. Moritur Bononiæ 1279: *Geneb.* d. *Iohannes Andreæ*, Bononiæ, *Fasci.temp.* p. 83. *Calvis.* a. Ch. 1398. e. *Iohannes Seneca*, cognomento Teutonicus, primus Glossator Decreti Gratiani, a. Ch. 1272. Buchh. f. *Rolandinus* de Romanicis, legum Doctor, plurésque alii, de quibus *Plat.* in Innoc. IV.

[e] Ea vel Scholastica erat, vel Exegetica, vel Historica, *Illum* Interpretes famosissimi erant ALbertus Magnus Dominicanus, & Ratisbonensis Episcopus, S. Bonaventura, Franciscanus, Alexander Alesius, Ioh. Valleis Anglus, Gualterus Pictaviensis Episcopus, Ioh de Rupella Parisiensis, Guilelmus Episcopus Parisiensis, ex oppido Arverniæ Aurilaco, Bartholomæus Brixianus, Gilbertus Tornacensis, Bernhardus Parmensis Presbyter Compostellanus, Hilarius Episcopus Aurelianensis, Iacobus Achonensis Episcopus, Odo Cancellarius Parisiensis, Henricus Ebredunensis Archiepiscopus, &c. *Geneb* p. 633. *Et* p. 638. Iohannes Seneca, cognomento Teutonicus, primus Glossator, ut vocant, Decreti, Hubertus, Alexander de villa Dei Minorita, Albinus Abbas Ferrariensis,

sis, Adamus de Marisco Anglus, Iohannes Episcopus Bosinensis, David Germanus, VValricus Argentinensis Alberti discipulus, Theodoricus Turingus, Iohannes Bezuntinus Episcopus, Adeledinus Sagiensis Episcopus Theologiæ Scriptores, *ut ferebant (NB) illa tempora*, doctissimi. Et pag. 681. Philippus Cancellarius Parisiensis, Thomas à Cantiprato, Richardus Mediavillanus Minorita Anglus, Albinus Bononiensis, Iohannes Valensis, Guilelmus Arronius, Godofridus seu Cujardus Episcopus Cameracensis, Scriptores Theologici. P. 684. Habet Guilelmum Durandum, Gilbertum Magnum Anglum, Ægidium Biturigensem Archiepiscopum & alios: *paginâ verò* 687. Henricum de Gandavo Tornacensem Archidiaconum, Alexandrum de Villa, Conradum Halberstadensem Dominicanum, Iohannem Scotum Franciscanum, Doctorem subtilem, qui obiit an. Chr. 1308. Iohannem Sanctogeminianum, Petrum de Palude, Renerum Pisanum, Theologiæ Scholasticæ, ut vocant, acutissimos Scriptores. De his (quorum tamen aliqui Decretorum potiùs, quàm Theologiæ Scholasticæ strictè sic dictæ, fuerunt Expositores) prolixiùs *Balæus*, *Trith.* & alii.

Exegeticæ Theologiæ Principes erant 1, *Hugo* Cardinalis; de quo prolixè *Sixt. Senens.* Bib. S. lib. 4. p. 254. compendiosius verò *Calv.* an. Ch. 1240. & *Geneb.* an. Ch. 1254. *Hugo Cardinalis S. Sabinæ, antea Barchinonensis Monachus, scripsit in universam Scripturam commentaria juxta*

ta quadruplicem sensum, utens numerali citatione & enumeratione capitum, quam nunc habemus. Primus ex ordine Prædicatorum ad Cardinalatum assumtus, primus in capitula libros sacros distinxit. Primus Biblicum indicem, quem vocant Concordantias (confer Plat. in Innoc.IV.) *majores, cum Conrado Alberstadio Monacho collegit, conjunctis quingentorum Monachorum è diversis cœnobiis operis, atque omnia Nomina, Verba, Participia, deniq; omnes tam declinabiles, quàm indeclinabiles orationis partes, toto Bibliorum contextu comprehensas, in Alphabeticum ordinem digessit, annotatis librorum capitibus & capitum lineis. Labore tam utili sacrarum literarum studiosis, ut Græci opera Eutalii Rhodii Monachi, & Hebræi, studio R. Isaac Nathan istud fuerint æmulati.* Alii tamen de hac re aliter. Vide anal. nost p 337. Ipse Genebrardus dubitanter de capitum inventione locutus, ad a. Ch. 1243. scribit: *Circa hoc tempus Biblia in capitula, quæ hodie habemus, distinguuntur. Scholasticorum videtur esse inventum, eorum fortasse, qui cum Hugone Cardinali*

Con-

Concordantiarum fuêre auctores. Nam ante ista tempora Theologi superiores ea non usurpant, inferiores frequenter, Alexander Alesius, Albertus Magnus, Divus Thomas, Bonaventura, & cæteri usque in hanc diem Scholastici. Inventum tam commodum, ut hodiéque Judæi eo frui velint, quod eorum in Parschioth & Haphtaroth partitio sit nimis prolixa. Distinctio autem Veterum partim nulla, partim numerosior & longè pluribus paginis comprehensa, partim cuique propria & arbitraria, &c. Imò & compendiosè & judiciosè veteres distinxisse proclive est colligere ex iis, quæ habemus in *Anal.* p. 335. II. *Stephanus Anglicus*; Rector Academiæ Parisiensis, primus Scripturam sacram moraliter exponere cœpit circa hoc tempus. *Calvis.* ex Trith. an. Chr. 1210. III. *Nicolaus Lyranus*, de quo *Sixt. Senens.* libr. 4. p. 280. Nicolaus Lyranus *tanta divinarum Scripturarum vera, pura, ac germana intelligentia præditus, ut in eis exponendis nullum eruditissimorum Theologorum sui temporis habuerit parem. Edidit in singula tam V. quàm N. T. volumina Scholastica postilla libr. 85. studiosis Sanctarum Scripturarum, ac præcipuè tyro-*

ronibus ad majora properantibus non utiles solùm, sed valde etiam necessarios. Vide & sequentia laborum Lyrani elogia apud eundem. IV. *Albertus*, cognomento *Magnus*, cujus labores habes in Bibl. *sixt. Sen.* lib. 4 p. 194. V. *Thomas Aquinas*, Alberti discipulus. Ejus in Scripturam commentaria, Expositionibus, Quæstionibus & opusculis distincta, recensentur à *Sixt. Senens.* lib. 4. p. 309 Plures peti possunt ab eodem.

Historicæ Theologiæ Scriptores appello, qui vel Sanctorum vitas populariter exposuerunt, ut *Iacobus* Archiepiscopus Genuensis, ex oppido Varaginis, quod in ora maritima Ligurum non longè à Genua situm est; *Sixt. Senens.* pag. 155. vel miracula incerta vulgi aut cleri fama tradita consignârunt; de quibus quid sentiendum sit, paulò pòst videbimus.

[*f*] Sed rariores. Linguarum enim, Latinæ etiam peritiam, ipsi Scriptores Pontificii, in Doctoribus suis desiderant primariis. *Degenerabant istis temporibus,* scribit Lelandus, *à sua puritate artes, una cum lingua Latina elegantia, perstrepebátque in Scholis nescio qua Sophistica garrulitas,* Bal. p. 322. *Thomas,* inquit *Senens.* lib. 4. p. 308. *ad plenam absolutámque totius tam divinæ quàm humanæ eruditionis gloriam, solus defuit Linguarum & eloquentiæ usus, quem eruditi illius secu-*

seculi, utpote sublimioribus studiis intenti, neglexere. Erant tamen aliqui, quos seculi hujus authores à Linguarum peritia commendant. *Matth. Par.* in Henr III p. 808. ait: *Magistrum Johannem de Basingestockes, Archidiaconum Legria, Gracis ac Latinis literis ad plenum fuisse eruditum*, cujus studio Testamentum XII. Prophetarum Iudæorum manibus ereptum, Athenis in Angliam fuerit portatum, & ex lingua Græca in Latinam translatum. Eundem etiam figuras Græcorum numerales in Angliam intulisse, easdemque familiaribus suis declarâsse; scribit *Ibid.* Sic *Johannes Balbus*, Genuensis, author Latini dictionarii, cui Catholicon titulus est, Latinæ & Græcæ Linguæ peritus dicitur; *Sixt. Senens.* p. 257. Hebraicæ linguæ notitiam *Bal.* Centur. 4. pag 325. tribuit *Roberto Dodeforde* Monacho Benedictino. *Rogerum Baconum* tam Græcæ, quàm Hebraicæ Linguæ operam dedisse, annotat. p. 342. *Robertum* Lincolniensem præsulem, Hebraicè, Græcè & Latinè peritum fuisse, scribit *Id.* p. 307. Linguam Hebræam literarum conservatricem excultam esse à *Gregorio Huntington* Monacho, habet idem pag. 310.

[g] De successu studiorum vario nihil dicam. Palàm est, & meridiana luce clarius apparet, diversorum semper ingeniorum diversos in literis esse progressus, scopum expendemus, ad quem studiorum istorum plerorumque collimârunt cultores.

Et primò quidem de ipsa *Philosophia* hujus Seculi

culi, quæ tam superbè jugo famulæ excusso, ipsi heræ Theologiæ sacræ, leges præscribere cœpit, quid sani tibi pollicearis? Nugas, tricas, vitilitigationes adeò impudenter sectatæ sunt familiæ Monasticæ, ut ipse etiam Papa *Innocentius* de seculi sui Philosophia tale judicium tulerit:

Prostat & in pretio, pro meretrice sedet;

cui tamen dicto alium affingit sensum *Matth. Paris*, p. 855.

Scholastica Theologia ad ostentationem potiùs, quàm ædificationem, more veterum Academicorum, de difficilimis etiam rebus εἰς ἑκάτερα disputabat. Hic Rhodus erat, hic saltus. Memorabile suppeditat exemplum *Matt. Par.* ad a. Ch. 1201. p. 198. *Ipsis quoque diebus quidam Magister Parisiensis natione Francus, nomine Simon cognomento Churina ingenio capacissimus & memoria tenacissimus, cùm per decennium Scholas artium nobilissimè rexisset, utpote in trivio & quadrivio, id est, in septem liberalibus artibus peritissimus, se contulit ad Theologiam, in qua cùm paucos annos desudâsset, adeò profecit, quòd dignissimè cathedram ascendit magistralem. Legit igitur subtiliter valde, & subtilius disputavit, quæstiones difficilimas & inauditas solvendo, & eleganter dilucidando*

Tot

Tot habuit auditores, quot amplissimum palatium potuit continere. Una igitur dierum cùm nimis profundis rationibus in medium propositis de Trinitate, subtilissimè disputâsset, & dilata fuisset determinatio usq; in crastinum, omnes Theologi Scholares in civitate præmuniti ad audiendum tot quæstionum inexplicabilium solutiones, ad ipsius famosam Scholam certatim ac catervatim confluxerunt. Determinavit igitur Magister omnes prætactas quæstiones, & quæ videbantur omnibus inenodabiles, tam dilucidè, tam eleganter, tam Catholicè, ut omnes auditores redderet stupefactos. Et post determinationem accesserunt quidam ejus familiariores, & ad discendum avidiores, postulantes à Magistro, ut eo dictante, quæstiones literis commendarent: dixerunt namque, indignum esse, & jacturam irrestaurabilem, si memoria scientiæ deperiret. Quibus ipse elatus, & major sibi se, ait oculis sublevatis, & temerè solutus in cachinnum: O Jesule, Jesule, quantum in hac quæstione confirmavi legem tuam & exaltavi: Profectò si malignando & adver-

sando vellem, fortioribus rationibus & argumentis scirem illam infirmare, & deprimendo improbare. Et hoc dicto, elinguis penitus obmutuit, non tantùm mutus, sed idiotà & ridiculosè infatuatus, nec postea legit vel determinavit; & factus est in sibilum & derisum omnibus; qui hoc audierant. Hoc igitur miraculum multorum Scholarium suppreßit arrogantiam, & jactantiam refrænavit. Multos ergo Scholares pruritu hoc laboràsse necessum est. Constat enim, veritatem tum divinam usque adeò spinosis istis tixis, monstrosis terminis, & profanis vocum novitatibus labefactatam fuisse, ut plerique, Paulo Apostolo æternùm valere jusso, unum Aristotelem mala fidę expositum & pessimè intellectum jactarent, &c. *Catal.* test. verit. lib. 16. p. 592. quæ quidem sophisticè disputandi ratio in Anglia primum, deinde Parisiis obtinuit, *Alexandro Minutiano* teste apud *Bal.* p. 313. Vnde & *Arnoldi de villa nova* querela; Quod Theologi perfidiosè adjunxerint Philosophorum somnia Scripturis sacris. *Idem* p. 358.

Exegetica hinc magnam passa fuit cladem, quòd præter sensum literalem alium multi fingerent, anagogicum, allegoricum, & cumprimis tropologicum: quo factum paulatim, ut genuino Scripturæ sensu omisso & amisso, in ęnigmata omnia converterentur, &, ut vocàrunt, moralitates. Qua de re aliquid dictum est in *Thes. Philol.* p. 243. Interim,

non

non negamus, multa à Scripturæ Seculi hujus Interpretibus dicta esse; quæ & calamitatem ætatis produnt; & Ecclesiæ faciem cadaverosam ostendunt. *Hugonis* est illa Glossa: *Diabolum olim duas habuisse filias, avaritiã & luxuriam. Avaritiam elocâsse Judæis, luxuriam Ethnicis. Cæterùm jam clericos utrisque illorum suas sponsas eripuisse, solósque velle sibi proprias utramque habere.* Ejusdem est. *Spirituales nullam habere coactivam potestatem, & si quam sibi usurpent, habere eos ab Imperatore.* Super Psal. 77. verò inquit: *Multi clerici sunt progenies viperarum. Fœtus enim interficit matrem, quando nascitur: quia mater crepat; & multi ex quo nati sunt in Ecclesia, persequuntur matrem Ecclesiam, & Christum patrem; & quantum in ipsis est interficiunt.* In Postilla super 2. Iohannis citat Bernhardum ita querentem: *Videtur, bone Jesu, contra te conjurâsse universitas Christianorum, & illi in persecutione tua primi sunt, qui in Ecclesia tua videntur primatum tenere, & gerere principatum, &c.* Lyranus Symbolicam & Allegoricam interpretandi rationem à Scholasticis invectam, non modò improbavit; sed & expressè in

verba Matth.c.16. *Et portæ inferi non prævalebunt*, scripsit: *A vera fide scil. subvertendo. Ex quo patet, quòd Ecclesia non consistit in hominibus ratione potestatis vel dignitatis Ecclesiasticæ, vel secularis, quia multi Principes & summi Pontifices, & alii inferiores inventi sunt apostatâsse à fide: propter quod Ecclesia consistit in illis personis, in quibus est notitia vera, & confessio fidei & veritatis.*

Historica Theologia cruda planè fuit, inepta & apertè mendax: consarcinatores ejus, dummodò Papatui consuleretur, parvi duxerunt, qua fide agerent, quâve perfidia. *Iacobi de Voragine*, quem tantopere commendat *Sixt. Senensis*, Historiam Longobardicam (quæ & *aurea legenda* vocatur) quo ipsi Pontificii habuerint loco, diximus in ὁδηγῷ P.11.p.158. Eodem etiam carbone à *Melchiore Cano*, celebri Hispanorum Theologo, notantur cætera ejusdem commatis scripta, de sanctorum vita & miraculis prodigiosè conficta, ut fusè probavimus *lib.cit.*p.239. Atque sic paulatim accidit, ut memoria Christi, miraculorum & meritorum ejus, mentibus hominum excussa, ad sanctos misera peccatorum sarcinâ onerata plebs, se conferre fuerit coacta. Exinde variæ paulatim pullulârunt controversiæ, quibus prior & purior ætas vix se fatigari passa fuisset. Cujus rei luculenta aliquot

quot specimina dedimus in nimia Papistarum *μαριολατρεία καὶ ἁγιολατρεία*, fusè à nobis descripta P.II. ὁδηγῷ, præsertim p. 156. & 266. quo lectorem ablegamus.

Restant *jura*, Canonicum & Civile, quorum illud Pontificum tyrannide dicam an vafritie? penè fuit suppressum. Cùm enim viderent, tantum ex publico usu & receptione Iuris Civilis authoritati suæ decedere, quantum Imperatoribus Romanis inde accedit, non modò, ne Ius amplius Civile publicis explicaretur lectionibus, operam dederunt; sed ejus loco Decretales suos obtruserunt. De *Gregorio IX.* scribit *Genebrardus* a Ch. 1241. *quòd jus civile legi vetuerit Lutetiæ & aliis in locis vicinis; quinq; contra libros Decretalium eo quo nunc sunt ordine digeri curârit per Raimundũ Barchinocensem.* Aliorum Paparum, in Decretalibus compilandis Epistolis, studium habes apud *Plat.* in Innoc. IV. Alexand. IV. Postea tamen *Eudo*, Burgundiæ Dux, Galliæ Regi suasit, ne novas Paparum constitutiones *Decretales* scilicet & *Extravagantes*, in suo regno recipi ac magnifieri pateretur. Videbat nimirum, eas leges, sicut & *Budæus* testatur, *nihil aliud esse nisi fraudulentos quosdam laqueos & insidiosa retia, quibus Papa eorúmque Prælati omnes fortunas ac dignitates laicorum tum publicas tum privatas ad sese rapiunt ac per-*

trahunt. Consilium ejus, prudenter scriptum, adhuc extare in regiis regestis, Carolus Molinæus testatur *Catal. Test. Verit.* lib. 17. p. 684.

X. *Monachatus*, Pontificis authoritate [a] suffultus, novísque & [b] ordinibus, & [c] privilegiis auctus, non moribus [d] tantùm, ipso scriptorum Pontificiorum judicio, intolerabilis; sed & [e] doctrinâ, impiis novitatibus fermentatâ, nocentissimus fuit. Unde nunquam majorem simplicitas Apostolica cladem accepisse videtur, quàm hoc ipso seculo, quo Monastica impudentia, totum penè orbem vel tyrannide oppressit, vel superstitione fascinavit.

[a] Vidit jam sedes Pontificia, magnam ordinũ Monasticorũ curam esse & fidem pro authoritate sua asserenda. Omnis conatus eorũ huc tendebat, ut & superstitiones Paparum tyrannide obtrusas, & Monarchiam ejus tot jam fulminibus stabilitam defenderent. Gratiam igitur Papa relaturus, nihil non iisdem indulsit. Si quæ inter Episcopos, aliósve clericos, & Monachos orta dissidia, Romam decidenda ablegabantur, non facilè repulsam hi ab eo judice timere poterant, in cujus gratiam ipsam etiam vitam profundere paratissimi erant:

erant. *Diebus sub eisdem*, scribit *Matth. Par.* pag. 880. *orta est gravis dissensio inter universitatem Parisiensium Scholarium, & fratres Prædicatores, ibidem conversantes, ubi Prædicatores Domino Papæ devoti, & propter eorum multimoda obsequia, ipsi curiæ gratiosi, in hoc certamine meliorem calculum reportârunt. Data est igitur sententia à Domino Papa pro fratribus Prædicatoribus, & omnibus religiosis, ut legant licenter in Theologia, non considerato numero legentium, &c.* Sic an. Ch. 1247 *fratres Prædicatores impetrârunt privilegium à Domino Papa, ne liceat alicui fratrum ab eorum ordine ad alium transmigrare, nec alicui Abbati vel Priori aliquem talem suscipere, cùm tamen ipsi suscipiant transfugas Monachorum*; Id. p. 708. *Cùm autem multi moribus, scientia, & genere pollentes, ad eorum ordinem à seculo convolarent, neq; postea talem formam Religionis, qualem se invenisse sperabant, reperiebant, sed pro claustro totius mundi latitudinem, præsertim cùm in principio regulæ suæ reprobat S. Benedictus, illud genus Monachorum,*

quod gyrivagum est (Prædicatores autem & Minores vagos esse, qui omnes provincias peragrare nôrit, testatur id. p. 518.) *cœperunt dolere & pœnitere, quod ad talem ordinem intrâssent, & quærere subterfugia contraria.* Et p. 851. *Diebus autem sub eisdem orta est discordia magna inter universitatem Parisiacam Scholarium, & fratres Prædicatores, qui in tantum jam multiplicati sunt & exaltati, Regum facti Confessores & Consiliatores, ut veteribus & approbatis consuetudinibus & juribus Scholarium renuissent subjacere. Congregati igitur Scholares collectam fecerunt, & contribuerunt quilibet secundum posse suum. Et cujuslibet communia hebdomadalis abbreviata est, ut inde Romana curia pro parte cleri satisfieret: Unde cornua sumpserunt fratres memorati. Habebant enim in curia amicos magnæ potestatis; scilicet D. Fratrem Hugonem de ordine Prædicatorum, imò ipsum Papam & multos præpotentes.* Sic, cùm *Viterbii inter sacerdotes Cathedralis Ecclesiæ, & Fratres Prædicatores de corpore Clementis IV. orta esset contentio (uter-*

(uterq; enim ordo sanctißimum corpus apud se volebat) adjudicavit id Innoc.V. fratribus committi debere, &c. *Plat.* Innoc. V. Aliud exemplum habet *Matth, Par.* p.204.

[*b*] Talis est ordo 1. *Celestinorum*, de quo *Fasci temp.* p.82.b. Ordo *Celestinorum* inchoatur per virum Sanctum Celestinum, qui in Papam electus est, &c. 2. *Franciscanorum*, seu Minorum, quem *Franciscus* a. Ch. 1209. instituit, Honorius verò III. an. Ch. 1223. d.29. Nov. confirmavit: qui quidem ordo ita est dilatatus, ut à quibusdam plura quàm 1743. Franciscanorum Monasteria recenseantur. Encomium hujus ordinis pandit *Matth. Par.* p.203. Brevem Francisci hujus προσωπογραφίας, ejusdemque regulam habet *Par.* p.327. & *Naucler.* Gener.41.p.212. Id verò ridiculum est, quod ajt, *eum, cùm aliquandiu pedibus calceatus incessisset, sententiæ Dominicæ memor*; qui venit ad me & non renunciat omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus, *abjectis omnibus tunicam protritam fune præcinctam induisse, atq; mox novum ordinem instituisse*; quasi vel calceatum esse piaculum fuerit, aut Christus neminē in suam admittat familiam, nisi qui, nulla urgente necessitate, omnibus mundi commodis renuntiàrit. Et sanè, mirandùm est, audax illud hominum genus, cum Christi verbis affingere sensum, suæque inde

ἐθελοπερισσοθρησκείᾳ patrocinium quærere, cujus ibi nec vola apparet nec vestigium. Neminem Servator suis abire bonis jussit, aut cedere commodis, nisi fortè detrimentum aliquod inde caperet ipsa fidei confessio, aut periculosum conscientiæ extimescendum esset naufragium: Tunc enim præstat saburram illam ejicere, omniaque hujus vitæ commoda spernere. Ineptè igitur, quæ συγκριτικῶς Christus protulit, ἁπλῶς à multis Monasticorum ordinum authoribus intelliguntur. Sed hæc alius sunt loci. 4. *Fratrum de pœnitentia*, quæ familia Massiliæ in Galliis instituitur an. Ch.1251. 5. Novus ordo Monachorum *Saccatorum* in Anglia Papæ authoritate introducitur; *Par.*p 916. *Cal.* an.Ch.1257. 6. *Flagellantium* etiam secta circa an. Ch.1260. exorta fuit. Erant super umbilicum nudi, tecti facie, ne agnoscerentur. Nunc in terram corruebant, nunc nuda brachia ad cœlum elevabant, nullo frigore obstante. *Chron. Aug.* 7. Ordo *Servorum Mariæ*, authore Philippo Tusco medico Florentino, incipit a. Ch.1282. posteaq; à Pontifice approbatur. 8. *Ordo Monachorum* montis Dei in Alboitz instituitur per Alexandrum Eremitam an. Ch.1203. Quibus ferè σύγχρονος est ordo Beginarum, *à Bege* authore vocatus, *Chron.Belg.* an.Ch.1207.

[c] *Primùm* enim in Ecclesia peragendis sacris, audiendisque Confessionibus adhibebantur. *Joh. Vitodur. Martinus III. fratres Prædicatores & Minores super confessionibus audiendis de-*

decoravit, privilegio speciali, ut possent hominibus ministrare Ecclesiastica Sacramenta, si plebani, contra confitentes, dictis fratribus voluerint malignari. Formulam privilegii hujus à Gregorio & Innocentio IV. Prædicatoribus concessi recitat Matth. Par. p. 672. confer. p. 887. Hanc verò semel consecuti facultatem, quàm se gesserint importunè, Matthæi Paris, quàm meis malo exprimere verbis. Ita ille p. 494. *Eodem quoq; tempore quidam de fratribus Minorum, nec non & aliqui de ordine Prædicatorum, impudenter nimis, suæ professionis & ordinis immemores, in territoria aliquorum nobilium Cœnobiorum se clàm ingesserunt, sub prætextu officii sui adimplendi, & velut post crastinam prædicationem recessuri, sed vel infirmitatem, vel aliud quippiam simulantes manserunt: & fabricato ex ligno altari, superpositoq; altariolo lapideo benedicto secum allato, Missas clandestinas demissa voce celebrârunt, Confessiones multorum receperunt, etiam parochialium, in præjudicium Presbyterorũ. Dicebant namq;, se talem à Domino Papa suscepisse potestatem, ut eis scilicet fideles quæ suo erubescunt Sacerdoti confiteri vel dedignan-*

gnantur, quia consimili peccato constringuntur, vel timent, quia temulento confiteantur; quibus injungant Minores pœnitentias, & absolvant. Interim ad Romanam curiam misso procuratore festino & diligenti contra religiosos, in quorum degebant territorio, concessam impetrârunt, cum aliquo beneficio, mansionem. Quòd si forte adhuc eis satisfieri non videretur, in verba contumeliosa comminatoria proruperunt, ordinem alium quàm suum reprobantes, aliosq; fore de numero damnandorum asserentes, nec parcere callo plantarum suarum, donec thesauros adversariorum suorum, licet multos, exhausissent. Unde in multis cedebant eis religiosi, deferentes propter scandalum, & propter potentum offendiculum. Erant enim Magnatum Consiliatores & nuncii, etiam Domini secretarii nimis in hoc gratiam sibi secularem comparantes. Aliqui tamen in curia Romana contradictores invenientes, obviis rationibus refrenati, confusi recesserunt. Dicente eis, torvo vultu, Pontifice Romano: Quid est hoc, fratres? quo prorumpitis? Nonne pro-

professi estis paupertatem spontaneam, ut discalceati & inglorii peragrantes vicos & castella & loca remotiora pro ut opus exigit, verbum DEI humiliter seminetis? Præsumitis jam invitis Dominis feudorum mansiones vobis usurpare? jam videtur in magna sui parte religio vestra expirare, & doctrina (NB) refutari, &c. Et p.955. ab eadem etiam modestia Prædicatores commendat, verbis dignis, quæ ad rei memoriam reciten-tur: *Tempore eodem collata domo quadam cum mansione pertinente Dunstaple charitativè fratribus Prædicatoribus, quidam se ex eis instanter ingesserunt in eundem secretius, in enorme nocumentum Prioris & conventus de Dunstaple. Exemplo edocti fratrum Minorum, qui apud Sanctum Edmundum mansionem malo grato Abbatis & conventus ejusdem loci adepti, in non minimam illius domus læsionem, domicilia adeò sumptuosa construxerant, ut in oculis intuentium tot sumtus tam subito effusi à pauperibus fratribus, paupertatem voluntariam professis, admirationem suscitarent.*

tarent. Memorati igitur fratres repentino & clandestino impetu aram erexerunt, & solenniter; non expectata quacunque licentia, divina celebrârunt ibidem. Animabant enim ipsos quacunque voluerant adepta privilegia; & protectio Cardinalis fratris Hugonis non minima. Qui de die in diem ædificantes collatis sibi à quam plurimis locis circum jacentibus, de quibus Prior & conventus redditus debent percipere in magnum ejusdem domus detrimentum; in brevi satagant ampliare. Et quantum ipsi in ædificiis & spatiis latioribus augmentantur, tantò Prior & conventus in bonis suis & juribus angustiantur; quia redditus, quos à mesnagiis fratribus collatis receperant, sibi nunc pereunt, & oblationes, quæ eis dari consueverant, fratres jam noviter venientes prædicationibus suis urgentibus funditus usurpant. Iisdem etiam artibus Prædicatores pomœria sua ita apud nos dilatâsse, ut publico Senatus Tigurini decreto limites fuerint ponendi, diximus in ὁδηγ. nostri P.III. p.370. Quid igitur mireris tanto mox numero familias has Monasticas crevisse, ut *Sabellicus*, qui floruit circâ an. Ch. 1484. testatus fuerit, *suo tempore*

pore Dominicani instituti fuisse cœnobia 4143. & in his initiatos seu religiosos 26460. quorum circiter 1500. essent Theologicæ Professionis Magistri, exceptis aliis cœnobiis permultis, quæ in Armenia, AEthiopia & alibi fuere. Franciscani autem instituti tot fuisse conventus, ut eorum numerus iniri vix possit; Bzov. an. Ch. 1216. S. 6. Atque sic regimen paulatim Ecclesiasticum, qui laicorum olim numero & loco erant, obtinuerunt Monachi. Neque verò munia tantùm Ecclesiastica Papæ authoritate obire; sed & Academiarum habenas tenere, easque iidem pro lubitu moderari cœperunt. Subtilissimi Scholasticæ Theologiæ Doctores, quorum jam præcedunt nomina, Monachi erant. Et ne Cistercienses claustrales porrò contempti viverent, animum etiam isti ad intricata illius ætatis literarum studia appulerunt, teste Matth. Par. p. 742. *Temporibus sub eisdem Cistercienses Monachi, ne amplius forent contemptui fratribus Prædicatoribus & Minoribus, & secularibus literatis, præsertim Legistis & Decretis, novum impetrârunt privilegium. Et ad hoc nobiles sibi Parisiis & alibi; ubi Scholæ viguerunt paraverunt mansiones, ut Scholas exercendo in Theologia, Decretis, & Legibus studerent liberius;*

ne

ne viderentur aliis inferiores. Mundus enim jam in superbiam elatus religionem claustralium contemnit, & religiosos bonis suis contendit spoliare. Et sic propter mundi nequitias rigor ordinis Monastici in parte est enervatus, &c. Plura de Monachorum studiis haberi possunt ex *Bzov.* an. Ch. 1216. S. 11. & an. Ch. 1220. S. 14. *Matth. Par.* p. 593. & 742. quę duo testimonia αὐτολεξεὶ statim exscribentur, utpote ex quibus luculentissimè patet, non modò Simonem illum *churnai* (quem vocat *Matth. Par.* vel *Turnacum*, ut est apud *Bzov.* an. Ch. 1201. S. 8. vel *Thuruaium*, ut *Bal.* habet Cent. 3. p. 243.) sed reliquos etiam Monachos studia sua non ad ædificationem; sed ad ingenii ostentationem, laureolam quærentes in mustaceo, contulisse.

[*d*] Hinc variæ authorum querelæ de Monachorum 1. *Luxuria, lascivia, vitaq; planè effreni.* In *Chron. Lorch.* habetur, quòd an. Ch. 1232. Cœnobium Lorch cum omnibus Monachis & Vasallis datum fuerit Archi Episcopo Moguntino, propter Monachos ferociores, qui non agnoscebant superiorem, & luxuriosiùs vivebant. *Eustachius* Monachus proditor Regis Angliæ & nequissimus proditor appellatur, p. 287. *Matth. Par.* De *Benedictina* familia scribit *Matth. Par.* p. 708. *quòd multi moribus, scientia, & genere pollentes ad ordinem illum convolantes talem formam religio-*

ligionis, qualem se invenisse sperabant, non reperissent, sed pro claustro totius mundi latitudinem, cœpisse dolere & pœnitere, quòd ad talē ordinem intrâssent. In Dania etiam fuisse *solo nomine Monachos*, refert *idem* p.731. Vnde & ex Anglia ipsum hunc Matthæum reformatorem dari sibi petierunt. Huc pertinet miserabilis illa tragœdia Prioris de Thefordia, ab alio Monacho, gulæ & abdominis mancipio, confossi, *Idem* p.727. II. *contentionis etiam funem* quis libentius traxerit, quàm ipsi illi funigeri? Hinc orta illa dissensio inter Abbatem Monasteriensem, & ejus conventum, *in totius ordinis Nigri scandalum & opprobrium*; *Matth.Par.*p.743. *Ad ejusdem* (ita idem loquitur l.c.) *quoque scandali augmentationem, ipso eodem tempore orta est dissensio inter Abbatem de Burgo, VVillielmum, & ejusdem loci conventum. De dilapidatione namque & consanguineorum suorum, quorum multitudine supra modum circumdabatur, ditatione, in enorme Ecclesiæ suæ damnum correptus, errorem non correxit.* Magna cumprimis scandala & odia fuisse inter Magistros Parisienses & Fratres Prædicatores, recitat *idem* pag.909. Operę pretium cumprimis fuerit audire *Matthæum* hunc in Theatrum producentem Dominicanos & Franciscanos

de sanctitatis vitæque religiosæ rigore effliction digladiantes: *Et ne mundus* (scribit in Henr.III. pag.592.) *turbinibus undique multiplicatis vacare videretur, inter Fratres Minores & Prædicatores controversia eisdem temporibus ventilata, multos, eo quod viam perfectionis, videlicet paupertatis & patientiæ, videbantur elegisse, movit in admirationem. Asserentibus enim Prædicatoribus se fuisse priores, & in hoc ipso digniores, habitu quoque honestiores, à prædicatione meritò nomen & officium se sortiri, & Apostolica dignitate verius insigniri, respondent Minores: se arctiorem vitam & humiliorem pro Deo elegisse, & idcirco digniorem, quia sanctiorem, & ab ordine Prædicatorum ad ordinem eorum fratres posse & licenter debere, quasi ab inferiori ad ordinem arctiorem & superiorem, transmigrare. Contradicunt eis in faciem Prædicatores, asserentes, quòd licèt ipsi Minores nudi pedes & viriliter tunicati, cinctíque funiculis incedant, non tamen eis esus carnium etiam in publica, vel dieta propensior, denegatur, quod fratribus est Prædicatoribus*

bus

bus interdictum: Quapropter non licet ipsis Prædicatoribus ad Minorum ordinem, quasi arctiorem & digniorem, avolare, sed potius è converso. Sic, sic igitur, sicut inter Templarios & Hospitalarios in sancta terra, sic & inter illos humani generis inimico Zizania seminante, ortum est discordiæ enorme scandalum, & quia viri literati sunt & scholares, universali Ecclesiæ nimis periculosum in indicium magni judicii præ foribus imminentis. Et quod terribile est, & in triste præsagium, per trecentos annos vel quadringentos, vel amplius, ordo Monasticus tam festinanter non cœpit præcipitium, sicut eorum ordo, &c. Redit deinde ad sumtuosa illorum ædificia, variasque fraudes, *ut qui morituris magnatibus & divitibus, quos nôrunt pecuniis abundare, diligenter insistant, non sine ordinariorum injuriis & jacturis, ut emolumentis inhient, & confessiones extorqueant, & occulta testamenta, se suúmque ordinem solùm commendantes & aliis omnibus præponentes: Unde nullus fidelis, nisi Prædicatorum & Minorum regatur consiliis, jam credit salvari. In acqui-*

rendis privilegiis solliciti, in curiis Regum & potentum consiliarii, & cubicularii & Thesaurarii, paranymphi, & nuptiarum praeloquutores, Papalium extorsionum executores, in praedicationibus suis, vel adulatores, vel mordacissimi reprehensores, vel confessionum detectores, vel incauti redarguтores. Ordines quoque authenticos & à Sanctis Patribus constitutos, videlicet à Sanctis Benedicto & Augustino, & eorum professores contemnentes; prout in causa Ecclesiae de Scardebuce, in qua Minores turpiter ceciderunt, patuit, suum ordinem aliis praeponunt. Rudes reputant, simplices & semilaicos, vel potiùs rusticos Cistercienses Monachos: Nigros verò superbos & Epicuros. Sic Priores & Monachi VVintoniæ, & Abbas & Conventus Glastoniæ *per suas discordias & ambitiones, in toto ordine Monachorum, scandalum suscitârunt*; *Matth. Par.* p. 923. De dissidiis *Templariorum* & *Hospitalariorum* loquitur *idem* p. 585. præsertim 956. Discordiam inter *Abbatem* & *Conventum* VVestmonasteriensem describit p. 790. De controversia inter Episcopos Cantuariensis Ecclesiæ suffraganeos, & Monachos ejusdem Ecclesiæ agit p. 205. Quo etiam novæ

Mo-

Monachorum pertinent constitutiones, *quibus ita discordes vivebant, ut ex omnibus cœnobiis duo vix haberentur, in norma vivē di concordes*; Id. pag. 369. III. *opibus* religiosi, ἀκτημοσύνην voventes, *ita abundârunt*, ut Principibus etiam palmam præripuerint. Vnde Henricus III. Rex Angliæ Magistro Hospitalis Hierosolymitani, quem Priorem appellant, *cùm privilegiorum confirmationem petiisset, torvo planè vultu respondit: Vos Prælati & Religiosi, maximè tamen Templarii & Hospitalarii, tot habetis libertates & chartas, quòd superfluæ possessiones vos faciunt superbire, & superbientes insanire. Revocanda igitur sunt prudenter, quæ imprudenter sunt concessa; & revocanda consultè, quæ inconsultè sunt dispersa.* Et addidit: *Nonne Dominus Papa quandoq; imò multoties factum suum revocat? &c.* Matth. Par. 826. Quid, quòd fraudes iis à secularibus palàm exprobrentur, proditiones, homicidia, quæ lusus illis erant & jocus, modò ventri consuleretur? Vnde Comitis Atrebatensis querela: *O antiqua templi proditio! O vetus Hospitalariorum seditio! O fraus diu occultata, quàm manifestè nunc prorupit in medium. Hoc est quod diu verò præcini-*

mus augurio, & veraciter est prædictum, hæc tota terra Orientalis jam diu fuisset acquisita, nisi Templi & Hospitalis, & aliorum, qui se proclamant religiosos, fraudibus nos seculares impedirent. Timent enim Templarii, & formidant Hospitalarii, & eorum complices, quòd si terra viribus subdatur Christianis, ipsorum expirabit, qui amplis redditibus saginantur, dominatio. Hinc est quòd fideles huc adventantes, & ad negotium crucis accinctos, variis inficiunt potionibus, & Saracenis confœderati, diversis interficiunt proditionibus. IV. De *Avaritia* Monachorum pleni sunt Scriptorum libri. Vnde, teste *Matth.* VVestmon. anno Chr. 1241. *Prædicatores & Minores plurimum per mundum erant diffamati, quod pecunia mediante cruce signatos in Christianorum perniciem absolvissent, seu voto levâssent.* Auro corrupti, judæorum supplicii capitalis reorum, magno scandalo causam egisse perhibentur; *Par.* p. 893. V. Quàm *negligenter* in demandati muneris functione versati fuerint, de favore potiùs Principũ, quibus proinde palpum semper obtrudebant, quàm animarum salute soliciti, patet ex colloquio Episcopi Lincolniensis cum Iohanne de S. Ægidio Monacho, habito apud *Matth. Par.* p. 846

Hæ

Hæreticos eo nomine non Monachos tantùm, sed ipsum etiam Papam appellat, Decret. sequutus. Vide p. 847.

[e] Nam & in hac quoque malè sani erant, & impii sæpe. Vnde & Papa coràm exprobravit, religionem eorum magna jam sui parte expirare, doctrinamque refutari, vide sup. p 365. Sed gravior de summa Mendicantium horum audacia, & proterva impudentia movetur querela à *Matth. Par.* p. 593. *Ipsis quoque temporibus, videlicet post festum sancti Michaëlis, ut moris est, studiis Scholarum & Scholarium reflorentibus, incipiebant Magistri Theologiæ, præcipuè tamen præcipui Prædicatorum & Minorum lectores, disputare & differere subtilius & celsius, quàm decuit aut expedivit. Qui non verentes tangere montes, à gloria Dei opprimendi, nitebantur, secreta Dei investigabilia temerè perscrutari, & judicia Dei, quæ sunt abyssus multa, nimis præsumtuosè indagare. Vnde defecerunt, scrutantes scrutinio, & erraverunt in invio, Deo vindice, cui plus placet firma fidei simplicitas sobria, quàm nimis transcendens in Theologia subtilitas. Et cùm tutius sit, & magis meritorium simpliciter à Patribus tradita accipere & credere quàm*

probata, & ea, quibus humana ratio præbet experimentum, experiri, se super se extulerunt. Sed hæc cùm scirent Ecclesiarum Prælati, Ecclesiæ & fidei Christianæ præcaventes, Evangelicis & Propheticis auctoritatibus innitentes (cur ergò nobis his pugnare armis vertatur vitio?) *præsumtuosos ausus eorum refrenando, fidelibus congregatione Orthodoxorum facta, fidei veritatem sanius propalârunt.* Recenset deinde ordine errores aliquot ab universitate Parisiensi damnatos, quos inter sunt sequentes *I. Quòd licet divina Essentia una sit in Patre & Filio & Spiritu Sancto, tamen ut hæc Essentia est in ratione formæ, una est in Patre & Filio, & non una in his & in Spiritu Sancto, & tamen forma idem est, quod in Essentia divina. II. Quòd Spiritus Sanctus, pro ut est amor vel nexus, non procedit à filio sed tantùm à Patre. III. Quòd nec animæ clarificatæ, nec corpora clarificata erunt in cælo Empyreo cum Angelis, sed in cælo aqueo seu Cristallino, quod est supra firmamentum: quod etiam dicere præsumunt de B. Virgine. IV. Quòd malus Angelus in primo instanti crea-*

creationis suæ fuit malus, & nunquam fuit non malus. V. Quòd multæ fuerunt veritates ab æterno, quæ non fuerunt Deus. VI. Quòd Angelus in eodem instanti potest esse in diversis locis, & etiam ubiq; si vellet. VII. Quòd malus Angelus nunquam habuit unde stare potuit, neq; Adam in statu innocentiæ. VIII. Quòd qui habet meliora naturalia, plus habebit de necessitate ex gratia & gloria. Sunt hæc novæ Theologiæ carcinomata, & Monasticæ Scholæ παράδοξα; παραδοξόποιες verò, & qui fidem, ne dicam pietatem Christianam, superat omnem, est sacrilegus ille, Tabulas N.T. authenticas novo Evangelio abolendi conatus. De quo Gulielmus de S. Amore lib. de periculis novissimorum temporum c.8. *Undecim horæ*, inquit, *jam præterierunt 1254. anni. Sunt etiam nunc transacti 55. anni, quòd aliqui laborabant ad mutandum Evangelium Christi in aliud Evangelium, quod dicunt perfectius, melius & dignius, quod appellant Evangelium Spiritus Sancti, sive Evangelium æternum. Quo adveniente evacuabitur Evangelium Christi, ut parati sumus ostendere, ex illo Evan-*

gelio maledicto. Item: *Doctrina quæ prædicabitur Antichristi tempore, videlicet Evangelium æternum, Parisiis, ubi viget sacræ scripturæ studium, à suis proposita fuit, ut publicè explanaretur an. D.1255. Unde certum est, quod jam prædicaretur, nisi aliquid esset,* quod eam detineret. Vide *Bal. centur.* p.309. ὀδηγ. P.1.

[*p*] Erat illud Evangelium ex *Ioachimi & Cyrilli*, Monachorum, somniis conflatum. Devoluta tandem res fuit ad Pontificem, qui quod multis mortibus expiare debuisset, mira arte celavit, hæreseosque eorum accusatores extemplo damnavit. Factum enim, studio *Hugonis Barchinonensis*, Cardinalis Hispani, & *Iohannis de Columna*, Archiepiscopi Messanensis Itali, Dominicani utriusque, ut illud Evangelium novum, una cum Guil. de S. Amore lib. de novissimorum temp. periculis Romæ combureretur, adeoque utriusque simul memoria periret. His se blasphemiis præter *Guil. de S. Amore*, opposuit *Ioh. Dritonus*, *Bal.* Cent. p.314. *Christianus Beluacensis*, *Gerardus Sagarellus*, *Laurentius Anglicus*; *Id.* p.318. & alii.

X. Ut de *Ecclesiæ* statu, qui, ut ante jam monuimus, seculo hoc, tristis [*q*] fuit, Romanæque curiæ artibus ad incitas penè redactus, pleniùs constet, caput ejus fictum & commentitium primò

mò inspiciemus; reliqua deinde Ecclesiæ repræsentativæ membra, ipsam penè redactus, denique examinabimus doctrinam.

[a] Vide sup. p. 340. quibus adde *I. de Columna*, Cardinalis, Legati in Anglia Pontificii Epistolam ad Fratrem quendam, cujus meminit *Matth. Par.* p. 441. ubi inter alia: *Hæc charitati vestræ celare non debeo, quòd nimis avidè vel potius inconsultè, se mater immersit fluctibus, & in fauces luporum ultronea se jactavit, duorum tantùm fuit consilio, tertio annuente, quin verius gressu præcedente consilium, & cocis præcedentibus cum tractatu. Hinc est, quòd libertas abjicitur, servitus inchoatur, sanctuarii sydus effunditur, ancillatur patrimonium, superbia exaltatur tonantium, carcer emitur, honor contemnitur, appetitur confusio, armatur molestia, tranquillitas effugatur, non curatur de fratrum & exterorum scandalo, irrisionibus irridetur, cæcus loco dividitur, differuntur negotia, instantes protracti sermonibus diutina expectantium lassitudine fatigantur. Bene vobis accidit, quòd ab his ter-*

tormentis abstracti, abiistis ad regionem longinquam, ne videretis mala gentis vestræ & sanctorum, ne pulsaremini quotidianis ictibus, crebris punctionibus lacerati. Voluimus reformare statum, ut sæpe tentavimus, & ecce deformis destitutio subintravit. In cassum traduntur consilia, ubi voluntas non sistitur fræno prudentiæ, sed impetu agitata, prosilit ad proclivia, nec patitur retardari, &c. De Ecclesiarum Borealium facie tristissima, querentem audi Bzov. annal. Eccles. an. Ch. 1223. S. 5. *Cùm inquies atq; indomitum quorundam septentrionalium ingenium, in certamine libertatis aut dominationis versaretur, & ex voto universa haberet, secundis rebus oriri consueta mala in Ecclesia illorum Christiana pullulabant, mentis libido, animi impotentia, & hinc dira rerum inconcessarum cupido, ambitio, discordia, avaritia, ventris vitæq; licentia, cæteræq; pestes, quasi contagio omnes & omnia invadentes latius sæviebant, miscebant ac fædabant illa florentissima regna. Indidem enim Principes contra sacros Antistites, Toparchæ contra se invicem, cives con-*

contra cives consurgebant, Sacramenta moris & amoris variabant, viros & robora militiæ alternis conscribebant, sub signa cogebant, in aciem educebant, per vulnera & cædes mutuas, nihil quærentes quàm commune exitium. Ardebat omnis Polonia, Boëmia & reliquus Boreas civico incendio, sacra profanaq; temerabantur, tuta omnia intuta, civitates & asyla vastata, plebis innoxiæ sedes patriæ à satellitibus occupabantur, pro mercede scelerum, sepulchra majorum infecta civili sanguine innabant, gentes paci destinatæ Martialibus animis excitatis efferebantur, ab iis præcipuè, qui pacarii audire debebant.

XI. *Caput* Ecclesiæ (sic Papam tum appellare placuit) adeò sæpe [a] habuit [b] languidum, ulcerosum, & scabiosum, ut vix vel Apostolicæ puritatis & simplicitatis lineamenta aliqua; vel successionis vestigia apparuerint.

[a] Addimus hanc restrictionem non quòd ulli hoc Seculo tales fuerint Papę, quales haberi voluerunt; sed quia, dum alii nævis & maculis, in ejusmodi Apostolicis viris minimè ferendis adeò luculenter fuerunt notati, ut ipsos etiam Scriptores Pon-

Pontificios veritati teſtimonium perhibere coegerint, de his potiùs loqui placeat, quàm cæteris, quorum res ita ſunt obſcuræ, ut pauca de iis commemorentur.

[*b*] Eamus in rem præſentem. A. In *Electione* Paparum quot, quæſo, Seculo hoc notantur ulcera? *Impias vis fraudes*, quibus ad Papalis culminis honorem quidam ſunt graſſati? Habes *Ioh. Vitoduranum* de Bonifacio VIII. teſtimonium perhibentem, quòd *doloſè* intrârit. Vide *anal.* p. 46. *Paraleip. Vrſper.* p. 343. *Chriſt. Maſſæum* apud *Bal.* p. 331. *Naucl.* Gen. 44. p. 240. qui tamen paulò aliter rem geſtam narrat. Vnde & vulgi vox fuit: Intravit ut vulpes, vixit ut leo, mortuus eſt ut canis. *Bal.* Cent. p. 332. Quòd verò *Genebrardus falsò & temerè uſurpatum* hoc fuiſſe vult *à malevolis, & Principũ aſſentatoribus*; frivolis ſanè & frigidis nititur rationibus. Etſi enim, ut ille ajt, *Platina* hîc deſideremus (quod tamen ea, quę in vita Celeſt. V. & Bonif. VIII. recenſet, largiri nos non ſinunt) authoritatem, alii tamen, ipſo Platina priores, qualis eſt *Ioh. Vitoduranus*, Bonifacii artes veteratorias, & vulpinam indolem, quâ irrepſit, ſatis graphicè depingunt, quod ne ipſe ſupprimere potuit *Genebrardus* in Celeſt. V. confer *Bzov.* an. Chr. 1295. 2. *Diſſidiis* ſæpe Electionem Paparum hoc etiam Seculo turbatam eſſe, quis neget? *Bzov.* a. Ch. 1293. Mortuo Honorio IV. longa fuit ſedis vacatio, ob Cardinalium inter ſe non concordantium diſſenſiones: *Onuph.* p. 185. Idem repetit p. 185. in *Celeſtino V.* De

Mar-

Martini IV. electione scribit *Bzov.* an. Ch. 1281. S. 2. & *Naucler.* Gen. 43. p. 236. *Nicolao III.* inquit; *ex humanis sublato cùm de successore eligendo inter partes ageretur, assumti nuper à Nicolao Cardinales, Italicum, altera verò factio à Rege Carolo sublevata atque impulsa Gallicum cupiebat, aliquot menses certantes cùm de Pontifice convenire non possent, Viterbienses infensi Ursino generi ex superiori dominatu seditione facta ad arma coierunt, novósque Magistratus pulsis Veteribus creaverunt. Inde furore conclave, quo Patres conclusi erant, irruentes duos Ursinos Cardinales per vim retractos privato carceri mancipârunt, quod factum dicitur de voluntate Regis Caroli, qui quærebat habere Pontificem Gallicum, & propter hoc audita morte Pontificis Viterbium accessit. Demum post vacationem sedis quimestrem electus fuit in Papam Martinus IV. natione Gallus.* Plura de ejusmodi dissidiis habet *Calvis.* a. Ch. 1243. *Matth. Par.* p. 580. *AV.* p. 706. *Plat.* in Clem. IV p. 225. *Onuph.* in Greg. X. qui, ut discordiis tandem finis imponeretur, *in Conclavi electionem fieri voluit, cùm antea in loco undique*

dique clauso non recluderentur, sed more consistorii vel congregationis Pontificem crearent. Conf. *Bzov.* a. Ch, 1274. S. 15.

B In ipso verò *regimine* Papas habemus, 1. *Tyrannos.* Bonifacius VIII. sua sibi tyrannide nomen Neronis VIII. pepererat; *Bal.* Cent. IV. pag. 332. Et *Naucl.* Gen. 44 p. 242. *Moritur Bonifacius, qui Imperatoribus, Regibus, Principibus, nationibúsque terrorem potiùs, quàm religionem injicere conabatur, quique regna dare & auferre, pellere homines & reducere pro arbitrio animi conabatur: consanguineos nimis dilexit & exaltavit.* Seuualus Archiepiscopus Eboracensis, quem *Sanctum* appellat *Matth. Par.* p. 939. moriturus ait: *Domine Jesu Christe, judicum justissime, novit infallibile examen tuum, quàm Papa meam multipliciter fatigavit innocentiam! Ante summum & incorruptibilem judicem ipsum Papam appello, & erunt mihi testes cœlum & terra, quàm injustè impetivit me, &c.* Anathemata cumprimis, & Excommunicationes, summę immanitatis & crudelissimę, ut plurimum, tyrannidis testimonia, crebra erant hoc Seculo. Exempla habemus 1. in Friderico II. quem aliquoties Papa diris devovit. Honorius III a Ch. 1226. Innocentius IV. Greg. IX. 1228. a. Ch. 1245. d. 16.

Iulii

Iulii horrendis devotionibus Imperatorem exagitat, Imperio indignum judicat, abdicat & excommunicat: Mandat præterea, ut Principes Germaniæ præcipui in Insulam quandam Rheni abducantur, ibique relinquantur soli, amotis omnibus navigiis & commeatu, donec de Imperatore eligendo consentiant. *Matth. Par.* p. 648. *Calvis.* Acta hæc sunt publicè in Concilio Lugdunensi, *Bzov.* a. Ch. 1245. S. 4. Sed & antea, an. Chr. 1239. *Papa Fridericum solenniter excommunicavit tradens eũ Sathanæ in interitu terribiliter possidendum: Matth. Par.* p. 470. Causas excommunicationis Fridericus diluit, ipsumque Pontificem non modo turpissimæ ingratitudinis insimulat, sed & avaritiæ, *ut cui aurum & argentum curæ potius essent quàm fidei augmentum, Id.* p. 471. Gregorii IX. anathematismum, cujus extat formula apud *Bzov.* a. Ch. 1239. S. 2. publicè in Anglia contra Fridericum promulgatum recitat *Id.* p. 481. Vnde magni utrinque conflictus, Papalibus *spem totam in pecuniæ thesauris & rapinis ponentibus*; *Id.* p. 483. Cùm in Gallia idem Presbytero cuidam, Imperatoris partibus addicto, injungeretur, in concione solenni dixit: *Audite universi: Accepi in mandatis, ut candelis accensis & pulsis campanis in Imperatorem Fridericum excommunicationis feram sententiam solennem, causam autem ignorans,*

non ignoro gravem controversiam, & odium inexcrabile motum inter eos. Scio etiam, quòd unus illorum alij injuriatur: quis cui, nescio. Sed illum, in quantum se mea extendit potentia, excommunico & excommunicatum denuncio, alterum istorum, videlicet ipsum, qui alii injuriatur, & absolvo injuriam patientem, quæ tam damnosa est toti Christianitati. Fuit Imperator iste tot Paparum fulminibus impetitus, ut Henricus IV. redivivus meritò dici queat. Quibus calumniis contra Imperatorem certârit Papa, dici nequit. Apostasia ei ubique, exitialis ad Saracenos discessus, sacrorúmque omnium contemptus & violatio exprobratur. Proditionis etiam, veterni, summæ in Ecclesiam & Ecclesiasticos crudelitatis, reique in Oriente pessimè gestæ accusatur. Quin imò, Friderici *fama per orbem ita sorduit, ut jam pejor Herode & Juda vel Nerone censeretur*, verba sunt *Matth.Par.* p.736. *Sathanæ progenitum & alumnum*, frequenter excommunicatum, vocat Cardinal. *Remerius* Epist. invect. pag. 736. Qua de re prolixè idem *Matt. Par.* p.333.488.645.648.736. *Bzov.* a.Ch.1239.S.6.7.a.Ch.1245.S.5. At non ipse modò se aliquoties masculè purgavit Imperator, objecta crimina diluit, sed in Pontificem ipsum deteriora retorsit. Vide *Urst.* p.324. Encyclicam Friderici ad orbis Principes, apud *Bzov.*

*Bzov.*an.Ch.1245.S.2. *Matth.Par.*p.335.483.& p.502 literæ recitantur Imperatoris ad Regem Angliæ. Prolixâ etiam Epistolâ hæreseos notam intolerabilem sibi monstrat apud eundem pag.680. De Roma ipse sic sensit:

Roma diu titubans longis erroribus acta
Corruet, & Mundi desinet esse caput.

*Bzov.*a.Ch.1239.S.7.Innocentiam Friderici multi in ipso viderunt Papatu. *Gregorius IX.* scribit *Vrsperg.*p.324. *tanquam superbus primo anno Pontificatus sui cæpit excommunicare Fridericum Imperatorem, pro causis frivolis & falsis, & postposito omni ordine judiciario, &c.* Quo *Nicolaus Cusanus*, & *Egidius Romanus* Fridericum habuerint loco, proximo nempe à Carolo M. docet *Avent.* in Annal.lib.VII.p.670.ubi originem controversiæ hujus difficilis refert, ad ambitionem Pontificis, *quæ Germanum Imperium magis florere*, quàm ipsis expediret, videre non poterat. Alii etiam scandalum ex diutina illa collisione ortum gemebundi deplorârunt. Scribit *Matth.Par.*p.488. *cæpisse scandalum oriri per totius mundi latitudinem.* Tartarorum irruptionibus, & inaudita crudelitate (de qua *Matth. Par.*p.591.) Christianorum Principes territi, arma ad reprimendos hostiles impetus, conjunxissent, *nisi Papæ & Imperatoris mutuum dissidium totius mundi latitudinem perturbâs-*

set. Unde discordia eorum longè latéque per orbem ventilata, adeò ut superbiendo & jactando dicerent Pagani, Deum Christianis offensum, qui sese ad invicem impugnãt & corrodunt; *Matth.Par.*p.592. Habet hoc Papæ & Imperatoris duellum non pauca, quæ Historiæ Ecclesiasticæ studioso diligenter sunt observanda. Nos ea ad compendium ponemus. Colligimus autem ex tota Historiæ serie. I. Nihil Pontificem Romanum majori egisse studio, quàm ut investituras fortiter defenderet, bellum sacrum continuaret, divitias corraderet, Ius Excommunicationis validum & inviolatum teneret, civilem etiam Magistratum, quacunque vellet, libidine coerceret. Hæc Helena illa erat, pro qua tantum sanguinis fuit effusum. Hæc una tot dissidiorum causa. Vidit nempe Pontifex, his semel ablatis armis, nihil ad vexandos Principes superesse subsidii. Hanc potestatem, *qua transferre possit pro libitu Imperia, aut de puniendis temporaliter in privatione Regnorum Regibus, aut terræ Principibus judicare*, cùm divinitùs Papæ concessam negaret Fridericus, ut ipse fatetur Ep.ad Angl.apud *Matt.Par.*p.681.crabrones & locustas contra se maximè irritavit. Hic futuri incendii fomes. II. Solenne esse, & extremum Papæ asylum, hæreseos illos infamia notare, quos plebis furore extinctos vult. Vt Fridericum omnium odio exponeret, ἄθεον illum proclamat, & execrabilis

bilis illius blasphemiæ de tribus Baratatoribus, Christo, Mose, Muhammede, Mundum decipientibus, authorem facit; *Matth. Par.* pag 494. Confer *Avent.* annal. p. 673. ubi trium contra Imperatorem editorum diplomatum exhibentur compendia, dirarum & convitiorum plena. III. Ipsam verò sedem Romanam adeò ubique famam jam decoxisse, ut nullis artibus, nullisve technis fidem sibi conciliare potuerit. Nihil equidem causæ Friderici majori fuit fraudi, quàm atrox de atheismo calumnia, ut quæ sola multorum animos ab Imperatore abalienavit *Et* (verba sunt *Matth. Par.* p. 495.) *nisi Romana avaritia devotionem populorum à Domino Papa plus quàm expediret & deceret, avertisset, totus Mundus has Epistola exasperatus, in Imperatorem quasi in manifestum hostem Ecclesiæ & Christi inimicum graviter, & unanimiter insurrexisset. Sed, proh dolor! multi filii à Patre suo Papa avulsi sunt, & Imperatori adhærentes, asserebant, quòd odium inexorabile inter eos jam induratum, prædicta jurgia & invectiones excogitatas excitabat, &c.* Et p. 499. *Diebus etiam illis, videns Dominus Papa robur & constantiam Imperatoris nondum enervatam, sibi & Romanæ Ecclesiæ nondum incurvari, misit per totam Ale-*

maniam Prælatis, Magnificis, & aliâs manentibus, Epistolas prolixas commonitorias & præcepit districtè, ut omnes insurgerent in suum Imperatorem, Deo & Ecclesiæ Romanæ rebellem, & eundem magnis convitiis diffamavit. Absolvit etiam omnes, qui ei fidelitatis juramento tenebantur astricti, persuadens ut essent in infidelitate fideles, in inobedientia obedientes. Sed tantum promeruit Romanæ Ecclesiæ improbitas omnibus execranda, quòd à nullis, vel à paucis meruit Papalis auctoritas exaudiri. Ita, cùm ad Angliæ Regem Fridericus Apologeticum misisset, *fama Domini Papæ & auctoritas magnam subiit ruinam & detrimentum, & subortum est scandalum, & cœperunt viri prudentes & sancti timere vehementer de Ecclesia & Domini Papæ, & totius cleri honore, & formidare ne Dominus in furore maximo populum suum insanabili vulnere sauciaret*; id. p. 504. Quid? quod abdicato jam Friderico, Robertum Regis Galliarum fratrem Imperatorem Papa constituit, ut favorem ejus obtineret. Sed ne sic quidem successit. *Quo spiritu* (hâc repulsâ abigunt Franci delatum honorem apud Matth. Par. p. 500.) *vel ausu*

te-

temerario Papa tantum Principem, quo non est major, imò nec par inter Christianos, non convictum vel confessum de objectis sibi criminibus exhæredavit, & ab apice Imperiali præcipitavit? Qui si meritis suis exigentibus deponendus esset, nonnisi per generale Concilium cassandus judicaretur. De transgressionibus suis, non est hostibus suis fides adhibenda, quorum Papa dignoscitur esse capitalis. Nobis adhuc insons, imò bonus fuit vicinus, nec quid sinistri vidimus de eo in fidelitate seculari, vel fide Catholica. Scimus autem, quod Domino nostro Jesu Christo fideliter militavit, marinis & bellicis se periculis confidenter opponens. Tantum religionis in Papa non invenimus. Imò qui eum debuit promovisse, & Deo militantem protexisse, eum conatus est absentem confundere, & nequiter supplantare. Nolumus nosmet ipsos in tanta pericula præcipitare, ut ipsum Fridericum tam potentem impugnemus, quem tot regna contra nos juvabunt, & causa justa præstabit adminiculum. Quid ad Romanos de prodiga sanguinis nostri effusione, dum-

modò suæ iræ satisfaceremus? Si eũ per nos & alios devicerit, omnes Principes Mundi conculcabit, sumens cornua jactantiæ & superbiam, quoniam ipsum Fridericum magnum Imperatorem contriverit. Sin autem de fide Catholica dissentiat, & ipsum, imò etiam ipsum Papam, si malè de Deo senserit, vel quemlibet alium mortalium usque ad internecionem persequemur. Adeò Gallis istis non religioni fuit Papæ improbare temeritatem, ut ne quidem fidei normam ab eo, sine exceptione, petere, tutum esse, haud obscurè significârint. Sed mittimus *Fridericum II.* excommunicationis exemplum habemus in *Comite Tholosano*, qui fraude Legatum Pontificis interfecit. Excommunicationis vinculum solvit operâ, quam Papæ contra Albigenses locavit. *Calvis.*a.Ch. 1208. III. In *Iohanne*, *Angliæ* Rege. *Matth Par.* p.207. *Calvis.*an.Ch. 1209. Non modo hoc Dionis χεῦ Rex contempsit, sed & omnia clericorum bona in fiscum redegit. Idem iterum excommunicatur an. Ch. 1211. Et sententia Pontificis throno ejicitur; *Matth, Par.* p. 223. Mox tamen Papæ reconciliatur, p. 225. & ipsi illi Barones, qui regno ejus insidiabantur, solenniter excommunicantur, p. 266. 267. IV. Cùm a.Ch. 1228. *Cives Romani* contra Pontificẽ Gregorium seditionem excitâssent, eumque in Paschate urbe ejecissent, fugientémque Viterbium persequerentur, ejectum etiam inde Perusium persu-

fugere coegissent, Papa eos excommunicavit, *Matth. Par.* p. 337. V. *Petrum*, Arragoniæ Regem, qui Siciliæ Regnum contra Carolum tunc occupaverat, Honorius IV. anathemate percussit: *Bal.* pag. 330. VI. In *Othonem IV.* excommunicatione fulminavit Papa: *Naucl.* Gen. 41. pag. 210. *Bal.* cent. p 234. *Matth. Par.* p. 220, *Bzov.* a. Ch. 1210. S. 2. 1211. S 5. & a. Ch. 1215. S. 5. VII. *Manfredum*, hostem Ecclesiæ & sacrorum contemptorem judicatum, anathemate damnavit Alexander IV. *Bzov.* a. Ch. 1255 S. 5. Sed, cùm diris illis agitatus, multò graviora auderet & patraret in contemptum clavium Ecclesiæ; Papa, ex more Ecclesiæ ad diem 7. April. quo cœnæ Dominicæ memoria recolitur, eundem jurium, bonorumque sedis Romanæ invasorem, pacisque totius Italiæ violatorem, omnisque humani ac divini juris contemptorem anathemate damnatum renuntiavit, scribit *idem* an. Chr. 1262. S. 1. Idem iterum *Manfredus*, Tarentinus Dux, & *Vbertus* Pellavicinus excommunicantur ab Vrbano IV. *Bzov.* a. Ch. 1263. S. 22. 23. VIII. Excommunicationis sententiam in Episcopi Sylvanensis occisores latam habet a. Ch. 1267. S. 9. IX. Vrbs *Mediolanensis* ob expulsum Othonem Archiepiscopum interdicto supponitur, *Id.* an. Ch. 1267. S. 14. X. *Conradinum* Clemens IV. in Cœna Domini, & dedicatione Basilicæ S. Petri excommunicat, a. Ch. 1267. S. 17. Ipsam excommunicationis formulam habes an. Ch. 1268. S. 1. XI. *Tridentum* trienni interdicto subjicitur an. Ch. 1273. S. 4. XII. *Florentiam*, diris devotam, præterivit Gregorius X. a. Ch.

1275. S. 14. XIII. *Petrum* Arragonium Martinus IV. excommunicat a. Ch. 1281. S. 10. & 1283. S. 1. XIV. Nicolaus IV. *Siculos* fœdera renuentes, una cum Iacobo Rege diris devovet, a. Ch. 1291. S. 13. XV. *Bonifacius VIII. Vrbevetanos* anathemate damnavit, omnibusque sacris interdixit, an. Chr. 1295. S. 14. XVI. Idem *columnenses* censura Ecclesiastica notavit, an. Chr. 1297. S. 5. & 1299. S. 11. Imò & *Carolum*, quòd Friderico faveret, an. Chr. 1299. XVII. *Comes Namurcanus*, ob expulsum Episcopum Cameracensem, anathemate puniendus denuntiatur, *Bzov*. an. Ch. 1204. S. 10. XVIII. A. Ch. 1205. *Adolphus*, Archiepiscopus Coloniensis, qui Philippo contra Ottonem adhæserat, ab Innocentio excommunicatur, *Id*. S. 8. XIX. *Vladislaus*, filius item *Otto*, Principes Poloni, Archiepiscopus etiam Gnesnensis anathemate damnatur; *Idem* an. Chr. 1207. S. 3. Habemus & alia Excommunicatorum exempla, eorum præsertim, qui ictum hunc non ab ipso immediatè Archimysta Romano, sed succenturiatis Episcopis & Archiepiscopis sustinuerunt. Sic *Guido* Cardinalis *Regem Daniæ* diris, Regnum interdicto mulctat, *Bzov* a. Ch. 1268. S. 14. *Cantuariensis Archiepiscopus* Decanum & Canonicos Londinenses denuntiat excommunicatos, *Matth. Par*. p. 786. & p. 830. Vides, quàm crebrò præpilatis istis hastis Reges & Principes, Magistratus, & ipsa etiam plebs (hoc tamen discrimine, quod illis Excommunicationis fulmine percussis aqua & igni interdiceretur; hi Interdicto à sacris vel planè suspenderentur, vel publico exercitio privarentur; qua de

de re constitutio *Bonifacii VIII.* apud *Bzov.* an. Chr. 1298. S. 10. confer *Anal.* p. 72.) à Pontificibus, ultionis plerunque studio, fuerint objecti! Vt verò usu omnia vilescunt, sic factum paulatim, ut diræ Pontificiæ, quasi fulgetra ex pelvi contemni à multis cœperint. Videsis *Matth. Par.* p. 831. & *Bzov.* an. Ch. 1203. S. 4. ubi monet, *quòd Henricus Dandulus cum suis Venetis censuras Ecclesiæ, sive contempserit, sive neglexerit.* Huc pertinet exemplum Friderici, *Avent.* lib. 7. p. 677. & Ottonis, Bojorum Reguli, *Id.* p. 688. Mænardi Tyrollii, *Id.* p. 720. Iohannis Regis Angliæ, de quo supra. De crudelissimo & voracissimo tyrannidis Pontificiæ monstro, Inquisitione, cujus infelicissimum partum Seculum hoc vidit, nonnulla dabimus in Symbibasi. Conqueritur tandem *Avent.* Annal. lib. VII. p. 670. Friderici demum ætate, excluso populo, cæterisque sacrificulis, duntaxat à Mystis imponi Pontifices cæptum esse.

III. Eos etiam, qui inter Papas sanctitatis & innocentiæ laude eminent, suorum amore ita fascinatos legimus, ut *furtis* eos locupletare, quàm inanes dimittere maluerint. De Nicolao III scribit *Platina*, *suos ita eum amâsse, ut aliunde raperet quod eis daret. Nam quibusdam Nobilibus Romanis castella vi abstulit, ac suis dono dedit, maximè verò Surianum,* in quo & repentina morte fuit extinctus. Addit *Naucl.* Gen. 43. *Simoniam per eos satis discurrisse.*

IV. *Per-*

IV. *Perfidiæ* insuper nimis sibi quidam luculentam inurebant notam. In gravi illo Papæ & Columnensium dissidio, exeunte seculo hoc exorto, probavit Papa, minimè sibi difficile esse contra datam fidem agere. Rem narrat *Naucl.* Gen.44 p. 241.b. Terram sanctam, domi occupatus, quanta cura fuerit amplexus, querela *Abbatis Ursperg.* ad a.Ch.1228.testatur. *Eo & sequenti anno tractabatur de pace inter Imperatorem & Soldanum, & Gentes ipsorum. Papa verò, captata occasione de absentia Imperatoris, copiosum exercitum destinavit in Apuliam, & terras Imperatoris in servitio Christi demorantis, quod nefandissimum est dicere, abstulit, & sibi subegit, & cruce signatos ne transfretarent, omni studio probibuit, tam in Apulia, quàm in Lombardia. Quis talia facta, rectè considerans, non deploret & detestetur, quæ indicium videntur & quoddam portentum, & prodigium ruentis Ecclesiæ?*

V. *Ambitionis* & ingratitudinis exemplum nobis sistit *Platina* in Bonifac. VIII. *Utcunque est*, inquit, *constat, hominem ipsum*, (Benedictum Cajetanum, qui postea Bonifac. VIII. fuit dictus) *magnæ ingratitudinis & caliditatis fuisse; quippe qui ambitionis causa, & virum sanctum*

ctum deceperit, dum eum Magistratu se abdicare compulit, & captum vitam eremiticam appetentem in arce Fumonis dolore animi ante tempus mori coëgerit.

VI. Quam profana multorū, in receptis etiam Ecclesiæ ritibus & consuetudinibus fuerit mens, docet *Platina* in Bonifacio VIII. cui postquam *pertinaciam* tribuisset, *sævitiam* & odium, quo Gibellinos omnes prosequebatur, subjungit: *Notum est illud certè, quod Porcheto dixerit Genuensi Archiepiscopo ad pedes ejus die cinerum prodeunti: Nam cùm dici à sacerdote tum soleat: Memento homo, quia cinis es, & in cinerem reverteris, dixit,* mutatis quibusdam verbis; Memento homo, quia Gibellinus es, & cum Gibellinis in cinerem reverteris, *in ejusque oculos cinerem conjecit, non in caput, ut mos est.* *Abrahamus Bzovius*, Polonus, Baronii continuator, nec candore, nec Historica gravitate (nimis enim credulus est fabularum, quarum sine dubio Baronium sæpe puduisset, æstimator, & Pontificum impudens assentator) cum illo conferendus, id quod *notum* scribit Platina, *fabulæ loco existimat quidquid hoc loco à malevolentibus Bonifacii hostibus, ad elevandam viri modestiam confictum est.* Sedulò cavit Baronius, ne quid Pontificis authoritati decederet, circa definitiones & decisiones capi-

pitum fidei. In reliquis ulcus masculè tetigit, Paparum vitia intrepide castigavit. At ne hic quidem facilem deprehendas aut ingenuum Bzovium. Sicco pede transit omnia illa, quibus Pontifex Romanus leviter stringi posset. Quæris, quid sentiam de eo? Verbo dicam:

Quod facit ad laudē Romę Tu, Abrame, recenses,
Quod Romam posset dedecorare, taces.
Da veniam, bonus es Papista, Tuique
Semper amans Papæ, sed levis Historicus.

VII. *Morum stoliditatem* Iohanni XXI. tribuit *Vitoduranus.*

VIII. Ea multorum *impietas* fuit, ut qui cœlorum claves sibi commissas somniabant, ne ingredi quidem potuerint ipsi, æternis addicti suppliciis. De *Innocentio IV.* morituro, scribit *Matth. Par.* p. 868. quòd cùm amici circumstantes ejularent, suumque variis gestibus, testarentur dolorem, sublevatis eos oculis ita compellârit: *Quid plangitis miseri? Nonne vos omnes divites relinquo? Quid amplius exigitis? Et hæc dicens districtum Dei judicium subituram animā exhalavit.* Mortuum hunc B. Virgo accusâsse scribit idem triplici nomine. *Primò* (sic *author* verba B. Virg. ad Christum facta recitat) *cùm in terris Ecclesiam fundâsses, libertatibus eam donâsti, quæ à te ipso processerunt; hic verò eam reddidit ancillam vilissimam. Secundò, fundata est Ecclesia salus peccatorum, ut scil. lucrifaceret*

ret animos miserorum, hic verò fecit eam mensam numulariorum. Tertiò fundata est Ecclesia in fidei firmitate, justitia, & veritate; hic verò fidem (NB) & mores fecit vacillare, justitiam sustulit, veritatem obumbravit, justum ergò judicium redde mihi. Ait autem Dominus: Vade & pro meritis tuis mercedem apprehende: & sic ablatus est. Eadem etiam visio facta dicitur Alexandro, ut habet *idem* p. 875. Illi etiam Pontifices, qui magnam initio administrationis suæ pietatis speciem præ se tulerunt, repentè probârunt, quàm sit ἄσπονδον frequēter bellũ veræ pietati cum sede Romana. Vnde & multorum tepuit fervor, *Matth. Par.* p. 869. & 897. & apertè proceres *in Pontificem sunt invecti, fraudes, astutiam, acerbitates, injuriam, tyrannidem ejus commemorando, injustitiæ, impietatísque eum accusando*; *Avent.* p. 666.

IX. Finem huic Aphorismo imponerem, nisi execrabilis Paparum argentangina, & detestanda eorum avaritia aurem adhuc vellicaret. Tanta curiæ Romanæ δωροφαγία fuit, atque Simonia, ut Antichristum potiùs ipsum Pontificem, quàm Petri successorem multi viderint. Initium ab ipsa faciamus *Italia*. Alexander Papa antecessorem suum Innocentium IV. *Venditorem vocat Ecclesiarum.*

rum. *Matth.Par.*p.875. Idem Papæ vitium in *Germania* carmine exprobravit *Nicolaus de Bibrach* an. Ch.1290. Vide Cat. Teſt. Verit.p.676. *Fridericus Imperator inter cæteros* (verba ſunt *Matth.Par.* p.315.) *Catholicos Reges, literas auro bullatas Anglorum Regi transmiſit, proponens in eisdem Eccleſiam Romanam tanto jam avaritiæ ſuccenſam incendio, & concupiſcentia manifeſta, quòd bonis Eccleſiaſticis non ſibi pro voto ſufficientibus, Imperatores, Reges, & Principes exhæredare, & tributarios conſtituere non veretur.* Confer *Avent.* lib.7.p.678.p.680. ubi avaritiæ, libidinis Tyrannidis Pontificum crebra eſt mentio. P.703. *Ulricus Salisburgenſis Pontifex ſpe ſua deſtitutus, cùm non haberet, unde avaritiam Romanenſium expleret, protinus à Legato, quem ſecum Roma deduxerat, devotus eſt.* P.709. *Romulei vultures, quibus defraudari atq; compilari populus ſolet, & quæ neutiquam DEO immortali cordi fuiſſe exitus probavit, eventus docuit, pleriq; ad conſilium coacti ire, eo luxu habitum eſt.* Et paulò poſt: *Romani Flamines decimas per ſex annos, extorta per vim pecunia, à Germanis emunxerunt.* Et p.720. ajt, *Romanam*

manam

manam avaritiam rursus ad decimas aspirare. In *Angliam* transfretare libet: Hui quanta lerna malorum Papalium! *Matthæum Paris* ætati nostræ asservatum dixeris, ut sexcenta illa emungendi pecuniam compendia eidem innotescerent. Cùm *Matthæus* p.268. Iohannis Angliæ Regis tyrannidem gemibundus expressisset, Apostrophe Rhethorica ad Papam conversus ita infit: *Et quid de Te Papa? qui pater sanctitatis, speculum pietatis, tutor justitiæ & custos veritatis toti mundo deberes lucere in exemplum, tali consentis, talem laudas & tueris? Sed hac causa exhaustorem pecuniæ Anglicanæ, & exactorem Nobilitatis Britannicæ tibi inclinantem defendis, ut in barathrum Romanæ avaritiæ omnia demergantur.* Et p.602. *Dum autem in Syria tot mundi turbinibus genus humanum exagitaretur, in Anglia etiam & ejus confiniis*

Sævit in humanis divina potentia rebus.

Romana enim curia, rubore deposito, tempore novi Papæ nostri Innocentii IV. secus quàm speravimus non desinebat per provisiones quotidianas redditus impudenter extorquere, &c. Vide seqq. Legato Pontificio Episcopi Angli respondent in Concilio: *Toties*

bona Ecclesiæ Romanæ exhausit importunitas, ut nullo modo amplius tolerarent, p.481.Et.p.501. *Persuasit Dominus Papa, & per Prædicatorum & Minorum ministerium provocavit multiformibus argumentis, ut sibi pecuniam undecunque abrasam in detrimentum Imperatoris acquirerent. Et facti sunt eo tempore Prædicatores & Minores Regum Consiliarii, & nuncii speciales, ut sicut quondam mollibus induti in domibus Regum erant, ita tunc qui vilibus vestiebantur, in domibus, cameris, & palatiis essent Principum.* Plura de Legatorum in Anglia importunitate habet idem p.506. qui, ut pecunia illos emungeret, potestatem à Papa obtinuit, *cruce signatos absolvendi.* Exemplar literarum inserit pag 507. Sed neque his Papa acquievit; *Dignum censuit extorquere quintam partem bonorum in redditibus ultramarinorum clericorum beneficiatorum in Anglia, ad ingerendum gravamen Imperatori,* Id. *Per eosdem dies,* scribit, p.515. *venit in Angliam nova quædam pecuniæ exactio, omnibus seculis inaudita & execrabilis: Misit enim Papa, pater noster sanctus, quendam exactorem in Angliam, Petrum Ru-*

beum

beum, qui excogitata muscipulatione infinitam pecuniam à miseris Anglicis edoctus erat emungere. Intravit enim religiosorum capitula, cogens, & seducens eos ad pecuniam promittendam, & promissam persolvendam, exemplo aliorum Prælatorum, quos mentitus erat gratanter persolvisse. Dixit enim: Ille Episcopus & ille, Ille Abbas, & ille jam libens satisfecit, quidnam vos ignavi tam moramini, ut grates cum muneribus amittatis? Fecit etiam prædictus Impostor jurare, ut hoc genus pecuniam extorquendi nulli hominum infra dimidium annum facerent manifestum, quasi eliciens hoc ex singulorum primitiva professione &c. Vide seqq. Et alibi, præsertim p. 522. p. 529. Et p. 535. *Eodem tempore, permittente & procurante Papa Gregorio adeò invaluit Romanæ Ecclesiæ insatiabilis cupiditas, confundens fásque, nefásque, quod deposito rubore velut meretrix vulgaris & effrons, omnibus venalis & exposita, usuram pro parvo, Simoniam pro nullo inconvenienti reputavit, ita ut alias affines provincias, imò etiam puritatem Angliæ sua contagio-*

ne maculârit. Cujus rei exemplum mox subjecit.P.547. *Labentibus autem dierum illorum curriculis, & ludente fortuna in mortalium mutabilitate,non adhuc cessavit avaritia Romanorum insatiabilis. Quia post recessum Legati, remanserunt in Anglia duo Papales clerici, quasi vices Legati supplentes, exactores indefessi, scilicet Petrus, cognomento Rubeus, & Petrus de Supino, autenticum Papale retinentes procurationes exigendi,interdicendi,excommunicandi, & pecuniam variis modis à misera Ecclesia Anglicana extorquendi: ut talibus rapinis Ecclesia Romana secundùm assertionem eorum,qua damnificabatur multiformiter,respiraret.* Iidem exactores, quos in Anglia, Scotia & Hibernia corraserint thesauros, habes p.554. De Martino,novo pecuniæ Anglicæ extortore,quem à rapacitate *Mattinum* appellabant, scribit pag.594. Confer pag.620.621,ubi monet, *habuisse eum novã & inauditã potestatem, ampliorem, quàm ullus unquam ante eum Legatus.* Ait, *fuisse qui dicerent,ipsum habuisse multas schedulas non scriptas,tamen bullatas,ut in eis quidquid ei placeret,scriberet.* Adeò impudens fuit, ut optima quæq; dari sibi

ſibi imperaret, *quod cùm feciſſent ipſe Martinus remiſit eis, quæ ei miſſa fuerunt, aſſerens ea eſſe in ſufficientia, ut meliora ſibi ſub pœna ſuſpenſionis & anathematis transmitterent. Unde miſeri Anglici acerbiorem quàm olim ſubierunt filii Iſrael, ſe doluerunt in Aegypto Britannica tolerare ſervitutem; p.626. Et p.636. Ipſis quoq; diebus, Domino Papa procurante, ſed tamen diſſimulante, quidam Cardinalium, qui ſolius erant amatores pecuniæ, chartam quandam Domino Regi, ſub ſpecie multæ amicitiæ transmiſerunt.* In Lugdunenſi Concilio graves Papæ expoſitæ ſunt querelæ, de iniquiſſimis Italorum ex actionibus, *ad quas Papa nec oculos elevans, nec vocem, verbo non reſpondit*; Id. p. 646. In Epiſtola ad Papam Innocentium ab univerſitate Angliæ ſcriptâ hæc inter alia habentur verba: *Ecce per vos & prædeceſſores veſtros, nullam conſiderationem habentes, quod præter ſubſidia ſupra dicta jam ditantur in Anglia Italici, quorum eſt jam numerus infinitus, Eccleſiis ad ipſorum religioſorum ſpectantibus patronatus, qui Rectores Eccleſiarum dicuntur, præfatos*

religioſos, quos deberent defendere, relinquentes penitus indefenſos, nullam curam animarum gerentes, ſed lupos rapaciſſimos gregem diſpergere, & oves rapere permittentes. Unde verè dicere poſſunt, quod non ſunt boni paſtores, quoniam oves ſuas non cognoſcunt, nec paſtorum notitiam oves habent, &c. p.647. Prolixum gravaminum Regni Angliæ, & querelarum Catalogum idem recitat, p.677. Ingenuè fatentur, tot Papæ ſanguiſugis, & nefariis crumenimulgis, *nec jura, nec pauperum ſuſtentationem, nec hoſpitalitatem, nec divini verbi prædicationem, nec animarum curam, cordi fuiſſe,* Id. Et quamvis ſupplicibus aliquot libellis Angliæ Rex ſubditos ſuos Pontifici & Cardinalibus commendârit, adeò tamen nihil profecit, ut novis potius, & indies creſcentibus, vexarentur tributis. Clero etiá militaria ſtipendia imperabantur, exemplo planè inuſitato: Et ut ne authoritate regia inſoliti hi conatus reprimerentur, ſub excommunicationis pœna ſilentium illis fuit injunctum; vide p.680. *Cùm aurifriſia* (ſic vocat author) *Papa in Anglia parari cognoſceret, Verè hortus noſter delitiarum eſt, inquiebat, Anglia. Verè puteus inexhauſtus eſt.* Vnde & Bullis ſuis miſsis has quoque redimere merces in animum induxit;

duxit; *quasi*, ut habet author, *pro nihilo possent adquiri.* Non multò post, audacia duce, Prælatis Angliæ demandavit, *ut in Anglia omnes beneficiati in suis beneficiis, residentiam facientes tertiam partem bonorum suorum conferrent*; Id. p. 694. cui tamen decreto Anglia masculè restitit: Flebili etiam voce, totiusque cleri consensu Rex, ut tandem intolerabilibus illis & frequentibus Papæ exactionibus modus poneretur, fuit compellatus. Literis rem egit apud Pontificem & Cardinales, sed offa objecta, & umbratili privilegio inescatus, animadvertere non poterat, *se versutiis Romanorum subdolè verborum involucris muscipulatum,* Id. p. 699. Quod eventus mox & importunus fratrum aliquot Minorum (quos *Pedellos suos & telonarios* magno cum scandalo Papa constituit, Id. p. 704.) adventus in Angliam, alia scutica flagellandam, probavit; Id. p. 700. 704. 605. Ex Iohañis cumprimis cujusdam exemplo disces, quibus artibus, qua tyrannide, quo intolerabili fastu & astu Roma Ecclesiam Anglicanam presserit. Aut sacris carere debuit, aut nummis: Adeò audacter sęvitum in illos est, qui, ad votum & nutum Harpyiarum, bene onusti non statim comparuerunt. Idem author p. 729. non modò conqueritur, *multiplicata esse cum augmento gravamina, quæ à Romana curia in regnum diatim Angliæ misera*

confluxerunt; sed & duobus exemplis, quàm injuriosè Papa, Simoniæ prætextu, Investituras Imperatoribus ademerit, ipse Simoniacus impudentissimus. Cùm Abbatem S. Ædmundi à se electum Monachi, Romam profecti, confirmari petiissent, noluit electionem Papa habere ratam. *Tandem, cùm tristes Monachi recessissent, revocavit eos Papa dicens: Cùm miseri misericordia indigeant, ex mera gratia nostra, vobis ad præsens, ne confundamini, ipsum dictum concedimus, illi ipsum cœnobium beati AEdmundi liberè ac liberaliter conferendo. Verum tamen respiciat in octingentis marcis, & respondeat illi mercatori, quem illi assignabimus, cui in tantum obligamur.* Lincolniensis Episcopus, edictorum Papalium strenuus executor, cùm videret, quosdam pecunia ab iis se exemisse, Romæ, inspectante Papa, exclamâsse dicitur: *O pecunia, pecunia, quantum potes, præcipuè in curia Romana,* Id. p. 747. De *Mansueto* Minorita in Angliam à Papa misso, ut vota, pro pecuniâ, mutaret, absolveret excommunicatos, falsidicos & perjuros justificaret, Matth. Par. p. 935. agit.

Pluresde misero Ecclesiæ Anglicanę statu querelas habet idem p. 775. 882. 904. 908. 919. Fuerunt autem à Papa, ejusque officialibus varia pecuniæ aucupia excogitata. Præter ordinaria illa, longoq;

jam

jam usu probata, nova quædam accesserunt. *Nova,* inquit Matth. Paris, p. 684. *in curia Romana inolevit consuetudo, ut cùm bellum inter aliquos Nobiles moveretur, unam partium ad eam confugientem, excommunicando alteram, & illos absolvendo, potenter foveret: ut qui per illam resurgeret, omni tempore ipsi teneretur obligatus. Quod in David, Principe Northvvalliæ fuerat manifestè comprobatum. Similiter & alia detestabilis, ut scilicet, si quis clericus multis & opimis reditibus abundans, in Episcopum fortè eligeretur, ex indulgentia Papali, intermeantibus intercessoribus & muneribus, tam redditus prius obtentos, quàm Episcopatũ licenter cupiditatis brachiis amplexetur. Nec non & alia nova sunt suborta in curia memorata, quorum memoria sanctorum corda lachrymabiliter cruentârunt.* Et p. 685. *Eodem tempore cùm audivisset Dominus Papa, qualiter quidam in Anglia opulenti clerici nuper quoq; quidam improvisè obiisset intestatus, statutum super hoc novum & inauditum, non sine manifestæ cupiditatis nota, suscitavit in An-*

glia promulgandum, ut si clericus ex tunc decederet intestatus, ejusdem bona in usus Domini Papa convertentur. Quod negotium Fratribus Prædicatoribus & Minoribus præcepit diligenter exequendum. Accesserunt *Caursini*, Transalpini, manifesti usurarii, quos Papa suscitavit & protexit, Id. p. 404. p. 795. & p. 849. Unde & Papæ *mercatores* dicuntur, & *scambiatores*. Prætextu etiam recuperandæ terræ sanctæ, multos Papa obtinebat thesauros. *Dominus Papa*, scribit Matth. Par. p. 386. *occasionem sumens à prædicta Imperatoris persecutione argumentosas extorsiones præcipuè in Anglia excogitans & multiplicans, Legatos sub specie simplicium Nunciorum, potestatem tamen habentes legatorum, undiq; destinavit, qui multifariam exegerunt pecuniam, nunc prædicando, nunc supplicando; nunc præcipiendo, nunc comminando, nunc excommunicando, nunc procurationes exigendo, per regnum Angliæ infinitos extorres reddiderunt & mendicantes. Et ut efficacius thesauros omnium emungerent, & pecuniam quasi ad succursum terræ sanctæ undiq; colligerent, cujus tamen pecuniæ voluit suos, quos ad hoc ordinaret, esse collectores*

res & dispensatores, nec tamē inde unquam sensit Ecclesia promotionem, scripsit Dominus Papa omnibus Christi fidelibus in hæc verba elegantissima, quæ ad corda hominum lapidea viderentur penetrare, nisi facta humilitati ac justitiæ luce clarius adversantia sequerentur. Gregorii Papæ Epistolam ex ipso habere potes authore p. 386. Quid verò obstitit, quo minus sua quicquam ferè effecerit Epistola Pontifex? Avaritia Romana, de qua author p. 388. Quid? quòd ipse Pontificis legatus, Magister Otto, literas Clero Populoq; Angliæ recitavit, *in quibus Papa allegavit scandalum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & opprobrium vetustissimum, notam scilicet concupiscentiæ, quæ radix dicitur omnium malorum, & in hoc præcipuè, quod nullus potest aliquod negotium in curia Romana expedire, nisi cum magna effusione pecuniæ & donorum exhibitione*, Matth. Par. p. 316. Quàm verò subdolè, & fraudulenter idem Legatus Anglos circumvenire, eósdemque novis pecuniæ aucupiis emungere, sub specie tamen pietatis & officii Papæ debiti, tentârit, luculento probat exemplo. Duas sibi Papa sponte, ex qualibet Cathedrali Ecclesia, præbendas assignari vult, ne malis deinceps artibus suas sibi facere deberet.

In

In his verò turbis, quid animi fuisse credis illis, quibus Romanorum fraudes, imposturæ, exactiones omnem penè religionis curam excusserunt? Mira hic & varia animorum divortia. Fuerunt, *qui* Pontificis simpliciter postulatis *restiterunt*. Cùm, Papæ nomine, Magister Stephanus, decimas in Anglia exigeret ad oppugnandum Fridericum, phaleræ non deerant; nec speciosus petitionis prætextus; Ecclesiæ causam agi. Vnde & nonnullos in sententiam suam pertraxit, vel excommunicationis métu territos, vel verborum lenociniis delinitos. *Cæteri verò Comites, Barones, ac Laici omnes, planè se decimas daturos contradixerunt*: Par. p. 349. Publica etiam, paulò pòst, authoritate fuit cautum, ut ne ulli Papæ Legati, bullis onerati, & exactiones minitantes intromitterentur; *Id.* p.638. Quod adeò tulit ægrè, ut, lethaliter licèt Ecclesia Romana ubique afflicta fuerit, & per amasios vulnerata *Matt. Par.* p,693, interdicto tamẽ mox repulsam ulcisci voluerit. *Ib.*

Alii, ne pudenda detegerent Ecclesiæ Romanæ, *silentii supparum objecerunt*. *De proterva & injuriosa rapacitate Martini, honestius & tutius esse, ob reverentiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ, arbitror silere, quàm aures offendere audientium, & mentes fidelium talia narrando perturbare*, scribit *Matth. Par.* p.638.

Alii hac sibi ratione Papæ gratiam paratam animadvertentes, ne vel immorigeri viderentur Ec-

clesiæ

clesiæ filii, vel tepidi sedis Romanæ asseclæ, prompta pecuniæ oblatione certârunt, ceu videre licet exemplo Abbatis Cluniacensis & aliorum, de quibus *Matth. Par.* p. 642.

Aliis *Excommunicationis* terror obedientiam imperavit. Archiepiscopus Cantuariensis, *provinciæ illius Episcopos auctoritate Apostolica suspendit, eo quòd consentire noluerunt novæ & inauditæ contributioni, quam à Papa impetraverat.* Id. p. 711. Quid verò Episcopi? *Contra Papalem auctoritatem & mandatum non valentes nec volentes recalcitrare, licet inviti, tandem cum summa mentis amaritudine consenserunt, ut absolvi mererentur.* Ib.

Alii γυμνῇ κεφαλῇ Papam agere, per fas & nefas omnia corradere, *impetu infrunito & totis rictibus pecuniæ inhiare videntes, manifestam non modò Romanæ Ecclesiæ avaritiam detestabantur,* Id. p. 683. sed & gravissimis querelis infelicitatem temporum suorum posteritati mandâbant. Audiamus Regem Angliæ: *Prohdolor, ut quid mundi languor amplius protelatur, quo nam exulârunt pax & justitia, de quibus Rex sermonis ac prædicationis suæ sumsit exordium? Ubi nam libera electio? Pax Ecclesiæ,*

sia, quàm inviolabiliter juravit Rex tenere in coronatione sua primitiva? Heu, heu, modò contemptis regni naturalibus, viris sanctis, literatis & religiosis, intruduntur alieni, honore quolibet indigni, literarum & Idiomatis Anglicani penitus ignari, confessionibus & prædicationibus omnino inutiles, nec compositi, nec moribus informati, pecuniæ extortores, animarum contemptores. Quondam sancti viri, religiosi & literati spiritu Sancto cooperante & revelante ad cathedras, licet renitentes, trahebantur, quas per fas & nefas aulici, tribunales vel barbari occupant violenter. His, quæso, pastoribus, quem polliceri tibi possis gregem? Vrgent nos subinde adversarii, à quibus Majores nostri doctoribus, cùm sacrificuli omnes essent, sedi Romanæ addicti, salutarem hauserint doctrinam? Tu mihi dic, Papalista, quibus compendiis, si ordinariam spectes oeconomiam Ecclesiasticam, ad vitam æternam aspirare licuerit iis, quorum ductores erant tam nefarii seductores? Diris & imprecationibus Rex sermoni finem imponit: *O Deus! ultionum Domine, quando exacues ut fulgur gladium, ut cruore talium inebrietur.* Matthæus Par. p. 775. *Idem author anni* 1255. περιοχὴν. exhibiturus, hæc inter alia

alia facit verba: *Transiit igitur ille annus Romanæ Ecclesiæ & Papali curiæ, si devotionem populi reputet, virulentissimus. Expiravit enim, quæ consuevit haberi, devotio habita à Prælatis & populo penes matrem nostram Romanam Ecclesiam, & patrem & pastorem nostrum, dominum videlicet Papam: Etsi illa curia fideles Christi multoties usq; ad amaritudinem Spiritus cruentaverit, nunquam tamen sicut hoc & sequenti anno lethaliter tàm universos Christi servos & singulos sauciavit. Coguntur enim insontes Idololatrare, & quasi Apostatæ veritati, quæ Deus, abrenunciare. Et præter hoc, quod etsi intolerabile sit, tamen tolerabilius reputatur, bonis temporalibus violenter deprædantur. Quæ autem inconvenientia annus iste Angliæ præsentavit, præsenti pagina duximus inserenda: Cassantur sanctorum privilegia, Indulgentiæ, nec reputantur; & hoc non sine injuria eorundem. Potestatem habet Papa in his quæ operantur in ædificationem, non in his quæ (NB) ad ruinam, secundum Episcopum Lincolniensem Robertum. Pro triennio com-*

commutatus quinquennium,in promissione decimæ subitò & tacitè, quia promissa sit per triennium. Novum super terram. Consueverunt semper Laici Prælatis decimare, tantùm nunc Prælati laicis decimare coguntur. Concessa fuit decima in subsidium Terræ sanctæ, cogimur transferre eam in subsidium Apuliæ contra Christianos. Concessa fuit decima, ut Regi in terram sanctam peregrinanti particulatim,secundùm provisionem distribueretur: non uti nunc de obligatione injustissima, graviora subire cogimur,multipliciter mentiri,falso profectò juramento,quod cælitus prohibetur in utroq; Testamento. Concedere cogimur terminos solutionis, quos nullo modo tenere possumus,ut incidamus in laqueos usurariorum suorum,quos socios eorum novimus & participes. Datur potestas personis prorsus indignis super nobiles Ecclesias, & eorum prælatos excellentes. Venduntur prælati ut boves, & asini, ecce ultima conditio servitutis. Ecce venditores ejiciendi à templo, flagellandi,&c.

Alii tot Papæ injuriis irritati, vel planè ab eo

secess.

secesserunt, vel hæreseos eum postulârunt, *Matth. Par.* p. 697. *Cùm verò dierum istorum fluenta prolaberentur, tepuit devotio fidelium, & filialis affectus charitatis, quem quilibet Christianus adversus patrem nostrum spiritualem, videlicet Dominum Papam, gerere teneretur, non sine animarum periculo, læsus deperiit, imò & in odium execrabile & maledictiones occultas est conversus. Videbant enim omnes & singuli, & videntes sentiebant, ipsum Dominum Papam pecuniæ & pecuniarum rapinis in multorum damnum & depauperationem insatiabiliter inhiare. Nec credebant jam multi ipsum potestatem B. Petro concessam cœlitus, videlicet ligandi & solvendi obtinere,* qui penitus B. Petro dissimilis *probabatur.* Et p. 738. *Hæc pagina* (Excommunicationis diploma contra Fridericum intelligit) *auditu horribilis, cùm ad multos pervenisset, medullas auditorum penetrando contra Fridericum erexisset, nisi Papales ejusdem Friderici adversarios, avaritiæ, Simoniæ & usuræ, aliorumq; vitiorũ maculæ coinquinâssent. Qui inter cætera deliramenta cruce signatos im-*

pudenter exagitant, nunc ſub pœna excommunicationis ad Terram ſanctam, nunc ad Imperium Romaniæ, nunc innuendo ut ſuper Fridericum inſurgant & transmittantur, elaborant. Et quod deteſtabilius judicatur, Prædicatores & Minores facientes ſuos telonarios, viatica cruce ſignatorum quovis extorquent argumento. Confer p. 494. Lincolnienſis Epiſcopus, ut ex gravi morbo decumbens, tempus falleret, mutuis illud cum clericis quibusdam tranſegit colloquiis, *quibus dolens de jactura animarum per Papalis curiæ avaritiam, ſuſpirans ajt: Chriſtus venit in mundum, ut animas lucræretur, ergo ſi quis animas perdere non formidat, nonne Antichriſtus meritò eſt dicendus? Idem, non modò dixit, hæreticos eſſe, qui conſanguineis ſuis indignis, ætate & ſcientia inſufficientibus, curam committunt animarum, neq; magnatum peccata audacter redarguunt; ſed ipſum etiam Papam, niſi ab hoc vitio ceſſet. Item dicit Decretalis; quòd ſuper tali vitio, videlicet hæreſi, poteſt & debet Papa accuſari.* Id.p.791. *Hoc verò huic libro duximus inſerendum, ut legen-*

gentibus innotescat, quot angariis, & injuriis nos miseros Anglos exagitat curia Romana. Perpendens enim hujus literæ tenorem, multiplicem poterit considerare contemptum, injuriam & oppressionem. Sed ut Apostoli adimpleatur sententia comminatoria; Nisi prius venerit discessio, non revelabitur filius iniquitatis. *Ecce causa, ecce materia, quare recedunt corda, etsi non corpora, à Patre nostro Papa, qui in vitricalem exasperatur austeritatem, & à matre nostra Ecclesia Romana, quæ in novercalem desævit persecutionem.* Vide plura sup. p. 389.

Alii magnificis lactati promissionibus, Pontificum conatus juvabant. Mox tamen & ipsi opibus deartuati ludibrium aliis debebant. Vide *Matth. Par.* p. 864.

Alios tot in Ecclesia grassantia mala de novo vitæ genere cogitare coegerunt. Exemplum habet *Matth. Par.* p. 776. in *Roberto Episcopo Lincolniensi*, qui cum in curia Romana pluribus diebus *cum multarum expensarum inutili profusione stetisset, & domum reversus materiam confusionis Ecclesiæ universali cominus imminere vidisset, Episcopatum suum deserere voluit.*

Alii curiæ Romanæ exemplo quamlibet auden-

di, ac pecunias congerendi licentiam sibi sumebant. Vide *Matth. Par.* de Caursinis, p.795.

Alii omnis calamitatis Ecclesiasticæ causam *in pertinacem Ecclesiæ Romanæ superbiam, & insatiabilem cupiditatem rejiciebant*; *Id.* p.558 Alii alia hac de re judicia, quæ enarrare omnia non licet, edebant.

Tu jam abi, eumque, qui tot ulceribus scatet & Apostematibus, humanis infirmitatibus & erroribus exime. Crede, inquam, Pontificem Romanum *Christianorum esse Monarcham, à Deo assumtum, Mortalium supremum, Christi in terris vicarium, Petri successorem, primæ sedis præsulem, Catholicæ Ecclesiæ primatem, Conciliis jure divino prælatum, Authorem, Præsidem, Præfinitorem, confirmatorem, Moderatorem, judicē, Conciliorum; qui nec fallatur, nec fallere sciat; nec à quoquam hominum judicari potis, à quo nulla provocatio, ad quem in rebus fidei provocatio, qui depositi Apostolici servator, doctrinæ à Christo & spiritu Sancto traditæ dictator, scripturæ Sacræ custos & cognitor; scripturæ Interpres, Conditor dogmatum, Doctor orbis, judex controversiarum de fide. Hæreticorum ultor, innocens ab hæresi, Impollu-*

pollutus, & à peccatoribus segregatus, censor librorum, Antistes Sacrorum, Claviger cælorum, Janitor regni cælestis, judex cæli in judicio terreno supremus, Fons sacerdotii, Princeps Pastorum, Legislator, totius Ecclesiæ curator, judex Episcoporum, ad quem in causis Ecclesiasticis ultima provocatio, Religionis vertex, Romanæ Ecclesiæ & urbis Antistes, cum cura spirituali & temporali, à qua urbi maxima felicitas, patrimonii Apostolici justissimo titulo possessor, atq; pater familias, Christiani Imperii columen, Imperii, Christianorum Servator, Unctor Regum, Arbiter orbis, vindex scelerum, Ecclesiasticæ libertatis assertor, orbis Christianorum Pacarius, Christianorum defensor, Indeficiens. Hæc, inquam, omnia, quæ claustralis ille glossogastor, *Abrahamus Bzovius* in suo Pontifice Romano, nostra demum ætate, orbi obtrusit, quæque aliam longè, sed fucatam profectò, & ementitam nobis fingunt faciem, quàm certissimus temporum testis, Historia credere sinit, magno & præsentissimo animæ periculo, ab aliis & doceri publicè, & credi passim, dole.

XII. Tale fuit *caput*: Reliqua corporis membra capitis naturam sequuntur & conditionem. Unde nihil in

in ipso facilè [a] Papa observes, quod in reliqua sua membra largiter non diffuderit.

[a] Si enim cleri universi suscipiamus anatomiam offert se nobis,

I *Avaritia*. Huc pertinent a. exempla illa Legatorum Pontificiorum, de quibus suprà actum est, b Sacerdos ille Cantuariensis, de quo *Bzov.* a. Ch. 1278. S. 24. Vnde querela Concilii Londonensis: *Auditu horribili audivimus & relatu quòd quidam, scilicet miseri sacerdotes, dum forsan in beneficium vicariæ vel ad firmam, seu quacunq; alia quæstus causa, proventus ex altari aut ex pœnitentia venientis recipiunt non aliter admittunt ad pœnitentiam confitentes, nisi prius ab ipsis in sinu avaritiæ suæ quippiam reponatur. Sicq; faciunt de aliis Sacramentis:* Matth. Par. pag. 434. Vide *Bzov.* an. Ch. 1222. S. 2.

II. *Negligentia* & socordia in officiis peragendis Sacris. *Bzov.* an. Ch. 1227. S. 10. *In Italia Episcopi & Archiepiscopi id temporis negligentiores fuerant aliquantum in exercendo officio pastorali*, Et an. Ch. 1241. S. 20. *Per id quoq; temporis in Belgio, cuidam Prælato à multis annis rem Ecclesiasticam non rectè administranti, Petrus Apostolorum Prin-*

ceps

ceps vultu severiore apparuit, librumq́ tenens apertum, eam sententiam expressam legere compulit; Mortificas animas, quæ non moriuntur, & vivificas quæ non vivunt. Cumq́ ille perterritus, nollet ulterius legere, vultùmq́ ac oculos averteret, Apostolus Petrus institit, &, ut glossam ad marginem libri ascriptam legeret, coegit. Legit ergò coactus; Quando reduces animas ex inferno, quas per tuum destitutas exemplum æterno supplicio tradidisti? &c. Sic an. Ch. 1248. S. 12. *Eodem anno Parisiis, mirum, mirùm valde accidisse memoratur, Synodus Episcoporum indicta celebratur, & Clericus quidam verba ad Patres facere compulsus erat. Anxio quid diceret, apparuit Satanas, & ista, ut jussu divino, in consessu diceret, verbis disertis asseveravit, & signo quodam adjuncto approbavit. Dices eis istud, nec aliud. Principes inferiorum tenebrarum, Principes Ecclesiarum salutant*: Lætitia summa perfundimur, & gratias ingentes vobis habemus, quia per negligentiam Ecclesiæ Prælatorum, & ipsi ad inferna devolvuntur, & plures animæ, eis subditæ damnantur. Et an. Ch. 1299. S. 15. *Aliqui Episcoporum vicarios, seu, quos vocant, suffra-*

aganeos pro se abjiciebant; aliqui verò Prælatorum, cùm nec ipsi divinis ministeriis interessent, nec pro se subministros sufficerent, lanam tamen & lac seu fructus ex ovili Dominico sibi deberi contendebant. Confer an Ch.1214 S.5.

III. *Superbia & fastus.* Hic nævus cumprimis conspicuus fuit in Archiepiscopis & Episcopis φιλοπρωτοις. Lis, quæ hoc nomine inter Eboracensem & Cantuariensem Archiepiscopum jnota pridem fuit, & a.Ch.1072. decisa, occasione Legati Pontificii in Anglia recruduit. *Ingressus legatus (retinebo verba* Matth. Par. pag.432.) *Ecclesiam, coram majore Ecclesia, Pontificalibus se induit, scilicet supercilicio, & desuper cappa chorali, pellibus variis furrata, & mitra. Et præcedentibus Archiepiscopis Cantuariensi & Eboracensi eum, cum processione solenni, cum cruce & cereis accensis, & cum Letania sedem suam ascendit per gradus pomposè, ut dictum est, præparatam, & jam pomposius tapetis & pallis redimitam: collocante se à dextris domino Cantuariensi & Eboracensi à sinistris: propter quod orta est inter eos dissensio, scilicet de ordinatione sessionis. Et appellatum est*

ex

ex parte Eboracensis, pro jure suo, quod sibi vendicabat. Lecto igitur solenniter Evangelio, scil. Ego sum pastor bonus, sicut moris est, dictisq; collectis propriis ab ipso Legato & cantato: Veni creator Spiritus, appellatoq; ab Eboracensi, ut dictum est, sederunt juxta Legatum duo Archiepiscopi, Cantuariensis à dextris, Eboracensis à sinistris. Quibus dixit Legatus, volens ipsam controversiam pacificare, neutrius tamen juri derogando: In bulla Domini Papæ stat imago Pauli à dextris crucis in medio bullæ figurata, & Petri à sinistris. Nulla tamen inter tantos sanctos est orta unquam contentio, ambo enim sunt in coæquali gloria. Verum tamen propter Petri clavigeri dignitatē, & Apostolatus Principatū nec non & Cathedralem dignitatem, cum prioratu vocationis, meritò à dextris crucis ejus imago collocanda videtur. Sed quia Paulus credidit in Christum, quem non vidit, à dextris figuratur. Beati enim qui non viderunt, &c. Sic Dominus Cantuariensis, totius Angliæ primas, & qui præest antiquissimæ ac nobilissimæ Ecclesiæ Cantuariensi, nec non & Londonensi, quæ est Sancti Pauli, non sine

ratione à dextris est collocandus. *Volco*, Sacerdos Franciæ, quem *Thaumaturgum* appellant Pontificii, monuisse dicitur Angliæ Regem, Richardum, ut filias suas tres nuptum locaret, superbiam, cupiditatem & luxuriam. Rex monitis obsecuturus comitibus suis dixit : *Do superbiam meam superbiæ Templariorum , cupiditatem meam Monachis de ordine Cisterciensi , & luxuriam meam prælatis Ecclesiarum.* *Bzov.* an. Ch. 1198. S. 22.

IV. *Luxuria & intemperantia.* Bavarus, ex Monacho Strachoviensi, Olmucensis Episcopus, *virgulæ & ventri totus deditus, helluo , prodigus , luxuriæ sordibus inquinatus*; *Bzov.* an. Ch. 1201. S. 9. Et an. Ch. 1296. S. 10. *Ea tempestate plurimi ex clero in Galliis dignitatis suæ obliti, turpem & in omne flagitium profusam vitam ducebant.* Adde quæ de Canonicis Parisiensibus habet an. Ch. 1202. S. 16. & an. Ch. 1214. S. 5. Scribit *Avent.* lib. 6. p. 663. Pauperes Lugdunenses, & Italos humiles, duo fuisse Monachorum genera *in sacerdotum luxum, avaritiam, superbiam , libidinem , cæteraq́ vitia, ingeniosa & diserta.* Et p. 680. *In tanto rerum tumultu (ut fieri solet) licentia armorum, partim metu, partim audacia, partim tempore atq́ tædio , paulatim labente disciplina,*

plina, Monachi, Mystæ, fœminæ sacratæ, dissoluto severioris castimoniæ jugo, populariter vivere cœperunt. Et p 699. *Sub idem tempus Alexander IV. Pont. Max. pacis atq; morum, quàm armorum, atq; belli studiosior, literas Archimystæ Juuavensi, cæterisq; Bojariæ Episcopis mittit, quæ adhuc extant. In hisce sacerdotes ambitionis, stupri, incestus, negligentiæ, inscitiæ, avaritiæ, luxus accusat, obtestatur, precatur, minatur, conqueritur, deplorat statum temporum.* Vos, *inquit*, sacerdotes corruptela atq; communis pernicies Christianæ religionis estis, copia rerum vos corrumpit. Publicè in conspectu omnium, maximo gregis Christiani detrimento, scorta alitis, nihilosecius tamen perfricata fronte sacrificare audetis. Hujuscemodi autem sacris Deus, cuncti superi, ad iracundiam provocantur, mysteria Dei profanantur, fames, pestilentia animorum perglisćit. Per vos igitur nomen Dei malè audit, devoratis enim pauperes, exeditis, occiditis. Vestro scelere pietas rarescit, flagitia crebrescunt, sacra polluuntur, populus decipitur Deus igitur qui homines pro liberis habet, vos sicuti corruptos & vitiosos, delicatè, atque luxuriosè patitur vivere, quia non putat emendatione sua dignos, neque vos perinde ac bonos, quos diligit, castigat ultra, & assiduis laboribus ad usum virtutis exercet: Vos cadu-

cis atque mortalibus bonis corrumpi atque depravari finit. Vobis si quippiam boni facere videamini, hic mercedem tribuit. Ex quo intelligimus, vos Deo nequaquam curæ esse: quoniam cum peccatis non irascitur, & corruptelam vestram patitur longius procedere, nec plagis atque verberibus emendat. Opes, regna, potentiam, honorem, splendorem vobis largitur, ut rerum prospera felicitate corrupti in luxuriam labamini, Dei præcepta contemnatis, terrenis atque fragilibus his bonis enervati abs disciplina legis, veritatisque cursu aberretis. Philosophi profani, à religione nostra alienis, nec cælesti lumine illustrati, melius quàm vos sentiunt atque præcipiunt, &c. Mænardus Tyrollius à Nicolao Papa devotus, injuriam sibi fieri vociferatur, edicto publico obnunciat: Crimina objecta ita diluit: Equidem (ita me Deus amet) bellum non infero, sed propulso, nihil unquam mihi magis cordi fuit, quam pacem cum quovis hominum, maximè cum Episcopis conservare, nisi boni patres, ut ceteri mortalium, copia rerum corrupti, nobis immeritissimis ultro arma, prava libidine dominandi intulissent, nosque terris avitis spoliare conati fuissent. Arma sumpsi, castella hostibus patriæ ademi, quo mihi ac popularibus ocio frui absque armis liceat. Quod si quispiam vas, atque præs fuerit, ne metuere perfidiam & lupos habeam, neve de cætero hujuscemodi nobis à fastuosis illis Archi-synagogis (nam pastoribus dicere religio est) contingant, actutum omnia reddam. Aliter nunquam committam, ut tam stultus videar, ut

è ma-

è manu manubrium mihi eripi patiar, aut memet ultrò, atque meos ludibrio effœminatis Antichristis, atque prodigiosis Eunuchis esse sinam. Nemo magis Christianam concordiam labefactat, non sacris literis interpretandis aut ediscendis, sed liberis dant operam, Liberum amant, divitias congregant, regna, gloriam, dominationem avidissimè appetunt. Pro hisce nobiscum sanguine ovium decertant, Christi paupertatem, comitum ejus simplicitatem non solùm non æmulantur, sed irrident quoque, atque antiquare conantur. Si Antichristi non sunt, quid aliud obsecro sunt? Est ne isthuc pascere oves? amare gregem? regna, opes, aliena appetere, pro gloria, dignitate digladiari, oviculas opprimere, occidere belligerari, Christi præceptum invertunt, donanti tunicam & pallium vi auferunt. Quis tam ferreus, ut verius dicam, tam stolidum pecus fuerit, ut superbiam, fastum, perfidiam, fraudem, flagitia, scelera, luxum, avaritiam nebulonum æquo animo ferat? Pejores Turcis, Saracenis, Tartaris, judæis sunt, plus his omnibus Christianæ simplicitati officiunt, libertatem Christi sanguine partam excindere conantur, dominationem arripiunt. Cùm nostri servi sint, ipsi dominari contra jus gentium, adversus leges, auspicia, & oracula divina, dominos sibi servire volunt. Scitum est vulgi proverbium, sacerdotes superstitionũ præstigiis caliginem oculis offundere mortalium, & ceremoniis, carminibusque calsis, veluti Mandragoræ soporiferæ poculo mentem mutare, & humanis animis, atque sensibus stuporem propina-

pinare, &c. Hæc ex *Avent.* lib.7 p.720. Ludovicum Palatinum, oratione ad Principes habita, sacrificulis *a V tram superstiti nem* tribuisse: *Idem* refert p. 722. P. *Paulus Venetus*, Hist. Inquisit. p.17. *Circa an.Ch.1200. omnia bellis & scandalis plena fuêre, & vita non admodum religiosa cleri.*

V Sed neq; *à tyrannide* vel Episcopi, vel reliquus clerus, qua tum in se mutuo, tum in alios ferocierunt, continere se poterant. Exemplum habet *Matt. Par.* p.944 in quodam clerico ab electo VVintoniensi indignissimè tractato. De Archiepiscopo Cantuariensi in clerum Londinensem prodigiosè sæviente agit p.754. *Diebus quoq; sub eisdem*, scribit idem p. 789. *Episcopus Lincolniensis visitationem fecit in domibus religiosorum in dioecesi sua constitutis. In qua si quis omnes tyrannides, quas exercuit, recitaret, non severus, sed potius austerus & inhumanus censeretur, &c.* Confer. p.755.

VI. *Pilo* multi tractando, & vibrandæ bipenni aptiores videbantur, quàm stylo. Hinc querela Ottonis, reguli Bojorum apud Aventinum lib.7. p.688. *Quid vultis?* (inquit) *vos* (Episcopi) *mihi priores bellum indixistis, ego coactus ad Romanum Episcopum provocavi, jussuq; Gregorij Pont. Max. armis mea tutatus sum. Hoc mortuo, Romanum Episcopum Antichri-*

tichristum esse prædicâstis, egoq́ deserta primarij sacerdotis secta, ad Imperatorem defeci: Vos suasistis, vobiscum pacem inij. Nunc rursus bellum vobis placet, magis varij atq́ mutabiles estis homine triviali. Cur sic inepti ludificamini Christianum populum vestra puerili sententia? Æquum, iniquum est. Quod modò fas erat, modò nefas est. Nolo, volo, quod dictum, indictum est, quod modò ratum erat, modò irritum est. Mendacio creditis, iniquitati consentitis. Vento fortunæ circumferimini, aut nunc, aut antea errâstis. Pacem inire cum optimis Principibus suasistis, parui libenter, vestris Consiliis pacem, atq́ fidem servabo. Repugnantia nunc docetis, atq́ more magis versutorum atq́ argutorum hominum, quàm ex æquo atq́ bono potestati resistere. His à quibus beneficiis collocupletati sumus, ingratissimos esse jubetis: decernite vos, quid nam æquum sit. Hominibus ne discordiarum fallacibus fabris, an Christo concordiæ authori obtemperabo? Qui gladium acceperit, gladio pereat. Qui sitis, opera vestra ostendunt: opes: potentiam, divitias, honorem,

vo-

voluptates, munera concupiscitis, appetitis, adamatis, pro hisce victi cupiditate, pejus Turcis, Saracenis armis decertatis. Discordia crevistis, oves non pascitis, gregem discissum devoratis; non licet Christianis per vos servare pacem: Ego superis faventibus obdurabo animum, mente obstinata Thyesteas Vestras preces, dirasq; detestationes nauci faciam. Ad Christum Servatorem nostrum provoco, qui tales Pharisæos nobis vitandos prædixit, & vestris inominatis verbis se bene precaturum pollicetur. Quemadmodum DEUS immortalis, ne comparandus quidem ad mortales est, ita dum à vobis condemnamur, à Christo Domino, Deoq; nostro, qui vobis vestros mores probè cantavit, absolvimur. A quo sacrilegum hoc genus hominū manus sceleratas, impias abstinebunt, qui ne Christo quidē authori nostro pepercerunt, &c. Et *Abbas Ursp.* a. Ch. 1254. *Albertus Teutonicus, ob amplitudinem doctrinæ* Magnus *dictus, qui tanta modestiæ fuisse dicitur, adeoq; lectionum appetentissimus, ut Ratisponensem Episcopatum abnuerit, quem tumultu & armis gubernare in-*

terdum opus erat, ut nunc etiam apud Germanos mos est, quorum plerique Episcopi ense & milite rem suam tutantur, Et a. Ch. 1262. cùm perpetuis se, Episcopus & cives Argentinenses dissidiis conficerent, ipse etiam *Episcopus fortissimè, manu propria, instar strenuissimi militis pugnavit, duobus equis, quibus insederat, interfectis,* Id. p. 337. Bzov. an Chr. 1236. S. 13. *Ridiculum quiddam hoc anno accidisse memorant. Nam Theobaldus, Montisfalisci præsul, ubi per Nuncios diu à Volsiniensi populo contendisset, uti se ejus diœcesi submitterent, atque hac ratione nihil proficeret, per vim ad id compellendos ratus est. Itaque mediocri equitatu instructus Vulsinum accessit, sed à Vulsiniensibus per jocum exceptus hoc præter repulsam assecutus est, ut præcisis omnium equorum caudis, nihil satius duceret, quàm magno dedecore accepto, ad suos reverti.*

VII. *Beneficiorum* etiam *pluralitas* ita invaluit, ut Thomas dicere solitus fuerit, *medietatem ministrorum Dei resecatam per hoc genus avaritiæ;* Ursperg. p. 328. Unde a. Ch. 1238. Parisiis contra eam disputatum fuit, *& conclusum ab*

omnibus, quòd nemo sine periculo mortalis peccati tenere poßit duo beneficia, *Id.*ibid.& *Bzov.*a.Ch.1228.S.16.

VIII. *Falcem* insuper suam libenter *in Politicam miserunt messem.* Adolfus, sacrificulorum vulgò Rex, der Pfaffen König/dicebatur, quòd tribus Germaniæ Archimystis summam rerum commisisset: *Avent.*annal.lib.7.p.722. Richardus Cantuariensis Episcopus Romam profectus proposuit Papæ, *quòd Episcopi quidam ejus suffraganei, neglecta pastorali cura, sedeant ad Saccarium Regis, laicas causas ventilantes, & judicia sanguinis exercentes*; *Par.*p.357. Confer p.882.

IX. Ipsi *cardinales, partim ægrotantes; partim cum amicis & parentibus suis latitantes, dispersisq; locis, & animis dißipati, extincto charitatis inter eos igniculo, similes facti sunt arenæ sine calce, ne domus Dei, cæmento murali ædificata, prosperum caperet incrementum. Matth. Par.*pag.565. Atque hi cardines fuerunt Ecclesiæ, *rubro* propterea hoc ipso Seculo ab Innocentio IV. *pileo* donati, ut parati essent, pro libertate Ecclesiastica vitam suam exponere, *Onuph.*p.162. *Cal.*a.Ch.1244. *Bal.*Cent.p.287. *illo præsertim tempore, quo Fridericus contra omnes Ecclesiasticos sæviret*; *Bzov.* a.Ch. 1245.S.1.

X. *Dißidiorum* & *rixarum* nullus erat inter cleri-

cos finis. *Modò* contendebant de πρωτοκαθεδρία, vide sup. p. 424. Confer *Avent.* p. 734. *ubi Vangionum atque Aichstatensis Episcopi tumultum concitârunt pro consessu atque ordine subselliorum litigantes.* *Modò* de jure investituræ, electionis & vocationis Ecclesiasticæ; ut Rex Angliæ, & Episcopus Lincolniensis; Episcopus item & Capitulum Lin. *Matth. Par.* p. 551. 552. qui controversiá hanc vocat *damnosissimam & indecentissimam.* Inter Archiepiscopum Cantuariensem, & electum VVintoniensem, *Id.* p. 830. quod valde memorabile est exemplum. Inter Cantuariensem & Capitulum Lincolniense, pag. 850 inter Abbates S. Albani, & VVestmonasterii, pag. 900. Inter Monachos Coventrenses, & Canonicos, *Id.* p. 472. In electione Episcopi Dunelmensis; *Id.* p. 320. *Modò* de privilegiis Monachalibus, ut inter Richardum Dunelmensem Episcopum, & Monachos. *Id.* p. 299. Inter Cantuariensem Conventum, & Episcopum Lincolniensem; *Id.* p. 581. Quæ quidem lis Romæ tandem fuit decisa, *Id.* pag. 585. *Modò* de prærogativis quibusdam peragendorum Sacrorum. Sic inter Ecclesiam Dunelmensem & Ecclesiam S. Albani orta est dissensio, super visitatione facienda in Ecclesia parochiali, quæ est in Monasterio Monachorum de Thynemua, &c. *Id.* p. 703. Litis compositionem habes p. 705. *Modò* de terminis & limitibus territoriorum, ut inter Episcopum Elyensem, & Abbatem Ram. *Id.* pag. 900. *De limitibus in Marisco* (loco planè inhospito)

statuendis; *Id.*p.900. *Modò*, de aliis vel ignotis, vel levissimis rebus, ut inter Episcopum Bathoniensem, & Abbatem Glastoniensem, *Id.* p.889. Inter duos Canonicos Londinenses, qui cùm de lana semper litigarent caprina, à verbis tandem devenerunt ad verbera, usque adeò, ut alter alterum è medio sustulerit, non sine magno scandalo; *Id.* p.901.

X. Πλήκτας eos fuisse, & *vinipotores*, commemorare nihil attinet. Ludus hæc erant & jocus. Exempla vide apud *Matth.Par.*p.755.351.

XI. Tota denique cleri *vita scandalorum plena* erat. Scandalum ortum in Cœnobio Glastoniensi *per intrusum quendam, qui quoscunque poterat convocabat nebulones ac gyrivagos in læsionem honoris Monastici*; *Matth.Par.* p. 907. *Idem* de Cantuariensi refert p.777. quòd ex enormi facto, Londini in Ecclesiis Canonicorum S.Bartholomæi patrato, *infamiæ & scandali fœtore sulphureo totius Regni infecerit latitudinem.* Vnde tot contra Cleri scandala querelæ & scripta, cujusmodi sunt 1. septem libri *Semidialium Eliæ*, cognomento *Rubri*, Tripelaviensis, Angli, quibus vitia Cleri acriter perstringuntur. Vide *Catal.Test.Verit.*lib.17.p.678. 2. *Planctus* Bernhardi VVesterrodi, quibus graviter admodum insectatur malitiam cleri. Objicit autem eis præcipuè summam vitæ turpitudinem & officii neglectionem; *Catal.Test.Verit.*lib.16.p.643. 3. *Exemplar Mytbolo-*

thologiarum Aesopi ac similium, cum figuris, quod extat in Bibliotheca Fuldensi, & alibi: *Id.* pag. 644. 4. Opusculum abbreviatum *Roberti Galli*, qui vixit circa annum 1290. quo in Sacrificulos, & Pontificem ipsum, tanquam Antichristum, invehitur. Verba ejus recitantur *lib. cit.* p. 682. 5. *Gilbertus* Monachus, cujus meminit ex Husso *idem auth.* pag. 678. Quid verò, *inquias*, his te defatigas? quid hæc ad rhombum? intempestivè in hanc rem dissoluta cleri vita allegatur. Aut cur non vides, quod manticæ est? Omnes ne Evangelii vestri Ministri, ἀξίως τῷ εὐαγγελίῳ περιπατοῦσι; Resp. 1. Historiam scribimus, quæ vitia etiam τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων notare jubet. 2. Ipsi his notis adversarii, sine ratione tamen, religionem nostram denigrare & exosam reddere maximè conantur; Vide Consult. *Less.* p. 96. confer *Hist. Eccles.* sup p. 190. & de. Cur ergò nobis firmissimis rationibus munitis talionis lege agere vetitum sit? 3. Iactant ubique Doctorum suorum sanctimoniam, usque adeò, ut in Notarum etiam Ecclesiæ veræ numerum eam referant. *Less.* l. c. p. 29. Opera etiam, nescio quæ, supererogatoria venditant & vendunt, non cogitantes & vitam suam variis vitiis coinquinatam, & pluribus se Deo officiis defœneratos, quam quibus defungi possint. 4. In se deinceps descendant, & trabem priùs oculis suis eruant, quàm de festucis nostris, quas nec negamus, nec elevamus, sint soliciti.

XII. Ad summa honorum fastigia sæpe fuisse evectos, qui aut Linguæ vernaculæ erant ignari,

aut ne inter apia quidem Theologica, exemplis probat *Matth. Par.* p. 341. 358.

XIII. Reliquum est examen *doctrinæ*, cujus etsi operosa esse posset tractatio, duabus tamen eam commodè proponimus partibus, quarum *prior* ostendet, ab ipsis etiam Romanæ Ecclesiæ Doctoribus varia hinc inde [a] in usum verè fidelium, Apostolicæ antiquitatis & sinceritatis sparsa fuisse semina; *posterior*, pleniorem [b] Pontificum & Pontificiorum Apostasiam in scenam producet atque theatrum.

[a] Ergo ex *Durando*, natione Vascone, Gallo, Episcopo Mimatensi habere poterant, *veritatem potius sacrarum literarum, quàm ullas consuetudines, quantumvis longas, sequendas esse; Reges & Papam commodissimè reformare posse, si veteres leges sacrarum literarum, Conciliorum & Cæsarum servarent, novásque in contrarium institutas distinctiones & abusus tollerent; limitandam & restringendam esse Superiorum, etiam Papæ, potestatem, ne sibi nimium licentiæ sumant; Primatum Papæ à Gregorio M. fuis-*

se

se profligatum; utile videri, ut in Concilio matrimonium sacerdotibus concedatur, cùm planè frustra & incassum hactenus sint ad castitatem coacti, cúmque Græci Sacerdotes jus matrimonii habeant, ídque etiam Apostolorum tempore in usu fuerit; pluráque id genus alia, quæ occurrunt in libro, de modo celebrandi Concilii Generalis: cujus Epitomen habet Catal. Test. Verit. lib. 16. p. 645.]

Ex Thoma de Aquino, discere poterant, *liberum arbitrium semper servum esse aut gratiæ, aut peccati; nos non per opera, sed per fidem, adeóque per solam fidem, justificari; Ab æterno Deum proposuisse, quòd quosdam permitteret deficere, quibusdam auxilia apposuisse, ne deficerent, ut in utrisque manifestaretur virtus gratiæ, & defectus naturæ. Inniti fidem nostram revelatione Apostolis & Prophetis facta, qui Canonicos libros scripserunt: non autem revelatione, si qua fuit aliis doctoribus facta: Ex allegorico s...su non trahi argumentum; Illum esse adorandum, qui solus per se est immortalis, & à quo alii; Ecclesiam sanctam idem esse, quod congregationem fidelium, & quemlibet Christianum esse sicut membrum illius Ec-*

clesiæ; Christum esse caput Ecclesiæ; tradi sacramentū Eucharistiæ sub duplici specie. Id.lib.eod.

Ex *Alberto Magno* haurire poterant, *Animam etiam convertere, & sapientiam præstare quicquid in V.Test. continetur; non fieri remissionem peccatorum nisi per gratiam; Sacramento Cœnæ nos sibi Christum univisse, & sic Spiritui vitæ conjunxisse, ut Spiritu vitæ omnes vivificemur; Unam esse Ecclesiam, uno Spiritu Sancto vivificatam, motam, sanctificatam, & communicatam; Ecclesiam utiliter radicatam esse in Sacramentis & doctrina Prophetarum.*

Ex scriptis *Alexandri de Ales*, qui, doctor *irrefragabilis* vulgo dictus, Parisiis floruit an. Chr. 1240. tenere poterant: *Ecclesiam perseverare in bonis usque ad finem Mundi; Corpus Ecclesiæ nunquam fuisse ἀκέφαλον, sed semper habuisse Christum caput secundùm divinitatem, & secundùm humanitatem;* Id. p. 665.

Ex discipulo ejus, *Bonaventura* (qui & *Eustachius* dictus erat) natione Tusco, invalescenti Scripturarum contemptui opponere poterant, sequentia: *Scripturam Sacram sibi debito modo esse perfectè authenticam; quæ non per humanam*

nam investigationem sit tradita, sed per revelationem divinam. Ideo in ipsa nihil contemnendum tanquam inutile, nihil respuendum tanquam falsum, nihil repudiandum tanquam iniquum vel irritum, eo quod Spiritus Sanctus, ejus auctor perfectissimus, nihil potuit dicere falsum, nihil superfluum, nihil diminutum.

Ex *Aegidio Romano* promtum erat discere, *non sic exponendam Scripturā, ut illa sit sententia Scripturæ, quæ est nostra, sed magis è converso, ut illa sit nostra, quæ est sacræ Scripturæ. In tantum quidem nos debere in pretio habere scripturas alias, in quantum famulantur Scripturæ sacræ. Ubi autem ei contradicunt, non debere eas nos tenere, sed repellere; opera nostra bona non debere appropriari nobis, & non esse propria nobis, sed magis esse ipsius Dei, juxta illud, quod dicitur in Evangelio*; Sine me nihil potestis facere. Ita ex aliis alia, & saniora habere poterant, quicunque superstitionum & impietatum Romanarum pertœsi, in ipso Ecclesiæ Romanæ gremio recumbebant. Confer quæ supra citata sunt ex *Hugone* Glossatore, & *Lirano*, p. 355.

[*b*] Qua de re aliquid in genere dictum est su-

pra p.352. sed propius accedere, & fortius ulcus hoc premere, negotii nos cogit momentum atq; pondus. Dicimus ergò, variè peccatā fuisse contra *Scripturam Sacram*, officium ejus & dignitatem, idque tum *directè*, tum *indirectè*.

Directè Scripturæ authoritas impugnata est: A. à Monachis illis, Evangelii æterni, quod primus sparsit *Iohannes Parmensis*, fabris. Ejus, inter alia paradoxa, sequentia erant: *1. Doctrinam Abbatis Joachimi excellere doctrinam Christi, & consequenter V. & N. Test. 2. Evangelium Christi, non esse Evangelium Regni, ac proinde non ædificatorium. 3. Novum Testamentum esse evacuandum, sicut & Vetus est evacuatum. 4. Evangelium Christi neminem perducere ad perfectum. 5. Adveniente Evangelio Spiritus Sancti, sive clarescente opere Joachimi (quod ab eo dicebatur Evangelium æternum, sive Spiritus Sancti) evacuatum iri Evangelium Christi, &c.* Bzov. a. Ch. 1258. S. 8. Pręter hęc, nonnulla alia à Rhapsodis istis novo Evangelio fuisse inserta, quæ ὀ κακίςȣ erant κόμματ@, quæque Papę tum doctrinā, tum mores vellicabant, dignitatemq; ejus & fastum arietabant (quo etiam, dubio procul, nomine, Pontifices ad hoc tectè abolendum comentū fuerunt procliviores) facilè concedimus. Cætera, infelicissimi otiosarum specula-

tio-

tionum erant abortus, quas meritò tot Monachorum, qui suis se suaviludiis supra communem hominum, ipsius quin etiam Christi, sortem efferre studebant, claustris, ferimus acceptas. Vnde & sequentes ejus κακαγγελίε flosculi: *Christus & Apostoli ejus non fuerunt perfecti in vita contemplativa. Activa vita usque ad tempus Abbatis Joachimi fructuosa fuit, sed nunc fructuosa non est. Contemplativa verò vita ab ipso Joachimo fructificare cœpit, &c.* ὢ θηρία κακὰ, καὶ γαστέρες ἀργαί. Vide sup. p. 377.

B. A *Cyrillo*, de cujus nova Apocalypsi sic loquitur *Balæus*, Cent. III. p. 279. *An. D. 1234. Cyrillus Græcus, tertius Carmelitarum præses generalis, obiisse fertur. Hunc dicunt, tam Mosis, quàm Johannis Evangelistæ exemplo, novam Apocalypsin è cœlis accepisse, Dei ipsius digito in argenteis tabulis Græcè scriptam, super futuro Ecclesiæ statu. Et per hanc nitebantur impostores quidam priorem illam Johannis auferre, vel potiùs delere & in nihilum redigere, in ea seculi cæcitate. Quoniam erant tunc in Italia, Germania, Francia, & Anglia multi, qui Romam credebant Babylonem esse, ac meretricem*

cem illam magnam, & Papam esse Antichristum, ex priore Apocalypsi.

Indirectè scripturam Sacram, ejusq; Majestatem labefactârunt 1. Ea Pontificum decreta, quæ Lectionem Bibliorum in lingua Vernacula laicis prohibebant. *Innocentii III.* sententia, contra Metenses desiderio scripturarum tractos, sub finem præcedentis Seculi, an. Ch. 1199. lata, hoc, sine dubio, seculo, adhuc valuit. Vide *Bzov.* an. citato. Iisdem sanè armis pugnatum tum est contra VValdensium doctores, quibus nostros, Reformationis tempore, Majores adorti sunt Papæ satellites & Hyperaspistæ.

2. Factum hoc est Scriptis & systematibus Scholastica Methodo elaboratis, quę ut ut suam etiam habeant laudem, nunquam tamen cum Scripturæ Sacræ, quæ sola norma est fidei nostræ & vitæ; dispendio aut contemptu introduci debuissent. Talis est Theologia *Thomæ*, quæ etsi capitibus multis religionis Christianæ manca sit & mutila, recepta tamē non modò fuit in Scholis oraculi instar, ut alibi diximus; sed miraculo etiam confirmata. Cùm enim Doctor ille in sacello S. Nicolai duobus cubitis à terra in Oratione elevatus fuisset, crucifixi forma, vocalis facta, dixisse fertur: *Bene de me scripsisti Thoma: quam ergò recipies pro tanto labore mercedem?* *Bzov.* an. Ch. 1270. S. 15. & 1284. S. 19. Confer *anal. nostra* p. 320. *Voet. Disp.* Select. t. 1 p 19.

3. Prava tandem consuetudo, quæ superioribus

bus jam seculis irrepsit, sua in dies sumsit incrementa. Miraculorum & visionum prætextu, sacra Scriptura de ponte penitus fuit præcipitata. Ne, quæso, eandem hic iterum, ut eo melius τὴν ἐνέργειαν τῆς πλάνης habeas perspectam, mecū reciprocâsse serram pœniteat. Gravissima erant verba Apostoli ad *Gal.* 1. v. 8. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ Ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ἡμῖν, παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. Accedebant apertæ fraudes, & agyrtarum manifestæ imposturæ. Vnde & *Innocentii III.* ingenua confessio, *quòd frequenter Angelus Satanæ, se in lucis Angelum transfiguret, & quidam faciant opera sua bona, ut videantur ab hominibus; quidam etiam coruscent (NB) miraculis, quorum tamen vita merito reprobatur; sicut de Magis legitur Pharaonis, & etiam Antichristus, qui electos (NB) etiam, si fieri potest, inducet miraculis suis in errorē, &c.* Bzov. an. Ch. 1199 S. 8. Apparitionibus etiam crebris Satan iis illudebat, quos extra hunc teli jactum constituisse debebat decantata sanctitas. *Gertrudis certè* (utor Bzovii verbis an. Ch. 1201. S. 10.) *fœmina sancta & religiosa, & propter revelationes DEI, quibus illustrabatur, notissima, multo tempore, quia minus circumspe-*

specta fuit, pro Angelo lucis Angelũ tenebrarum suscepit. Solebat enim Diabolus Phantastica circum fusus claritate, per quandam cellulæ fenestram, ad illam intrare, futura prædicere & de interrogatis instruere. Ad eam si aliquis venisset, volens cognoscere statũ alicujus amici sui defuncti, sive alicujus alterius rei certitudinem, illa inducias usque in crastinum diem petebat, Angelum suum consulebat, à quo sæpius decepta falsa pro veris respondebat. Hæc nihilominus tamẽ ętas, toties, & monita, & icta, sapere non potuit. Lepidis visionum & miraculorum narrationibus ita aures ejus demulcebantur, ut Scripturæ potius, quàm novis illis commentis repudium miserit. Vin' exempla? Ab ipsa statim sepultura Ecclesiastica exordiamur. Vt constaret omnibus, quàm penetrans esset Exterminii fulmen in innocentes etiam conjectum & quantum interesset terrę mandari consecratæ, fingunt nobis *Lincolniensem*, Ecclesiastica sepultura, Pontificis decreto, spolia tum, nocte, ipsi *Innocentio*, apparentem, redimitum, Pontificalibus, vultu severo, intuituque austero ac voce flebili, ipsum Papam in lecto affatum, ictuq; impetuoso, cuspide baculi, quem bajulabat, pastorali, pungentẽ, additis verbis: *Senebalde Papa miserrime, proposuisti ne ossa mea in mei & Ecclesiæ Lincolniensis opprobrium extra Ecclesiam*

siam projicere? Unde hæc tibi temeritas? Dignius foret, ut tu, à Deo sublimatus & honoratus Dei Zelatores, licet defunctos, coleres. Nullam potestatem in me habere te Dominus à modo patietur. Scripsi tibi in spiritu humilitatis, & dilectionis, (NB) ut errores tuos crebros corrigeres. Sed tu monita salubria superbo oculo & fascinanti corde contempsisti. Væ qui spernis, nonne contemneris? Matth. Par. p. 855.

Purgatorii etiam alium nobis visiones hoc seculo dederunt locum, Auctore S. Iuliano, qui rustici cujusdam Angli, Thurcilli, S. Iacobum *devotè adorantis* animam (corpus enim, *vitali flatu* præditum *in lecto reliquerat*) Matth. Par. p. 207. in basilicam deduxit, *in cujus parte Orientali erat Ignis quidam purgatorius permaximus, inter duos muros constitutus: murus enim unus à parte septentrionali consurgebat & alter ab Australi, ab invicem amplo spatio in latitudine distantes: qui in longitudinem diutius protendebantur versus orientem usq; ad stagnum quoddam multa capacitate amplissimum, in qua immergebantur anima per ignem purgatoriũ transeuntes.*

seuntes. Eratq; aqua stagni illius incomparabiliter salsa & frigida, sicut educto illi postmodum est ostensum. Restabat deinde pons magnus aculeis & sudibus per totum affixus, quem pertransire quemlibet oportebat, antequam ad montem gaudii perveniret. In quo monte gradatim sita est tam grandis Ecclesia & structura mirabilis, quæ capere sufficeret (ut sibi videbatur) omnes habitatores orbis. Conduxit ergo beatus virum eductum per ignem præfatum omnino illæsum, usq; ad stagnum jam dictum, incedentesq; pariter per viam, quæ medias inter flammas, à Basilica protendebatur. Hæc enim aliqua lignorũ materia igni memorato fomitem ministravit, sed flamma quædam assurgens, sicut in clibano vehementer succenso cernitur, per totum illud spatium æqualiter diffundebatur, quæ animas nigras & maculosas, secundùm modum culparum brevius aut diuturnius exurebat. Animæ verò, quæ ignem evaserant, in stagno illo frigidissimo ac salsissimo, ad natum D.Nicolai, qui (NB) huic purgatorio præerat, descendebant: quarum quædam

usq; ad verticem, quædam usq; ad collum, quædam ad pectus usq; & brachia, aliæ ad umbilicum & renes, quædam ad genua & nonnullæ vix usq; cavillam pedum immersæ fuerunt. Post stagnum restat transitus pontis, qui est ad atrium ante faciem Ecclesiæ prædictæ, in occidentali parte. Pontem autem hunc quædam animæ laboriosè nimis & tardè, quædam levius atq; velocius, nonnullæ verò liberè & ocyus pertransibant, nullam moram in transitu vel angustiam sentientes. Nam quidam ignem tardius transeuntes, annis multis in eo morabantur. Et qui (NB) nullis specialium missarum ac Eleemosynarum suffragiis adjuvantur, vel nullis misericordiæ operibus erga pauperes studuerunt peccata redimere dum vivebant, hi nimirum cùm ad Pontem præfatum pervenerint transire cupientes ad requiem destinatum, nudis pedibus per sudes & clavos præacutos & ponti affixos, nimis angustiosè incedunt, & cùm vehementem doloris cruciatum in plantis pedum diutius sufferre nequeunt, manus suas super clavos quasi adnitentes deficiendo impo-

nunt. Quibus illico perforatis ex vi doloris & angustiæ, ventre ac toto corpore simul super clavos volutantes paulatim ad Pontis inferiora repunt, horribiliter cruentati, & ex omni parte transfixi. Sed cùm ad atrium Ecclesiæ jam dictæ pervenerint, felicem introitum ibidem præstolantes omnium vehementiam cruciatuũ minimè recordantur. Habes τοπογραφίαν ἀπὸ τοῦ πυρὸς καθαρτηρίου. Dubitas, his aliquos carceribus detentos fuisse? En Richardum Anglorum Regem, Stephanum Cantuariensem Archi-episcopum, & capellanum unum, qui suffragiis cleri purgatorium an.Ch. 1232. exivisse dicuntur. *Bal.* Cent. p. 281. quòd Dominicani audientes assiduè per illos dies è suggestu Evangelii loco declamabant, ut horribilis ejus flammæ terror ipsorum promoveret quæstum; *Id.* p. 295. Et ne nutantibus ullus remaneret scrupulus, visionibus etiam probandum erat, quid suffragia possint pro defunctis, quódque uno anno vel mille annorum pænas redimere facile sit. Exemplum ex *Cæsario* habet *Bzov.* an. Ch. 1198. S.17. Sic, cùm *Bertrandus*, Monachus frequentius pro vivis, rarius pro mortuis sacrificium offerret, nec à suo proposito dimoveri potuisset, hac nisus ratione; *Mortuorum animæ, si perpetuis cruciantur pœnis; nullam à nobis qui superstites sumus expectant opem; sin temporalibus,*

bus, quia divina gratia non carent, inde eruentur. Verùm, ut in ordinem pertinax hic *Bertrandus* redigeretur, nocte, quæ secuta, horribile spectaculum quiescenti ei contigit. *Vidit enim, plus decies, mortuum quendam sepulchrum ligneum secum trahentem, sibiq; obstrepentem, ac impetum minaci vultu in se facientem, & sepulchrum; quod dixi; quatientem.* Neque verò homines tantùm testes esse debebant magnorum & exquisitorum ignis purgatorii cruciatuum; brutis etiam, multis, sensuque omni destitutis vestigia per visiones imprimi debebant. Exempla habet *Bzov.* aliquot an. Ch. 1219. S. 16. & deinc. Vnum tantùm recitabimus. *Dominicanus cum Minorita pactum inierat, ut quis prius moreretur, alteri post mortem appareret. Mortuus Minorita post dies aliquot apparuit stipulatori mensas sternenti, seq; ignem expiatorium circumgestare affirmavit. Dubitabat ille cum Minorita ad cruciatus sui indicium, manum mensæ ligneæ crassæ admodum impressit, eamq; satis altè combussit. Supersunt adhuc in mensa vestigia manus inustæ, & ad perpetuam rei memoriam clatro ferreo obtectæ.* Vide etiam *Matth. Par.* p. 332. & *Thoßinian.* Hist. Franc. l. 1. & ex

eo *Bzov.* an.Ch.1230. S. 20. de Helena Paduana. Propter visionem, Iulianæ Virgini ostensam, Vrbanum IV. *festivitatem S. S. Corporis* in dioecesi Leodiensi primò publicam esse jussisse, *testatur* Bzov. an.Ch.1230.S.16 Vidit nempe virgo hæc (sit tamen fides penes authorem, vel fabulatorem veriùs, *Iohannem Diestemium Blærum*, Prioré S. Iacobi Leodiensis: nobis præter verba ab illis mutuare nihil curæ est) *semper suo aspectui inter orandum ingeri mirabile signum, scilicet lunam quasi in suo splendore, cum aliquanta tamen sui orbicularis corporis fractione. Et videns mirabatur & timebat, nesciens quid hoc significaret. Tum didicit divino responso significari in luna præsentem Ecclesiam & in fractione defectum unius solennitatis, quam Deus in Ecclesia ad augmentum sacræ fidei voluit.* Hoc aliis communicare jussa, tergiversata diu fuit, tandem verò Ecclesiæ quibusdam Antistitibus visionem narravit, *qui omnes auditis, intellectis & diligenter examinatis præfatis revelationibus, uno spiritu pronunciarunt, efficacem rationem in lege divina inveniri non posse, quare festivitas præfata fieri non deberet.* Et ut ne novæ solennitati officium deesset, clerico cuidam in mandatis dedit, ut suam hic locaret operam; illa interim

limam

limam correctionis adhibente, tanto cum stupore, ut summi illius ætatis Theologi fateri fuerint coacti, *opus hoc non ab homine, sed à patre luminum descendisse.* Ita sibi blandiebantur scenæ hujus actores. Alii tamen, ad eorundem errorum præcipitia abripiendi, masculè restiterunt. *Et factum est*, scribit author, *verbum hoc in ruinam & positum est in signum cui contradiceretur. Multi siquidem Ecclesiastici viri vehementer ex adverso insurrexerunt, & valido conamine eam impedire conati sunt, dicentes : Quorsum perditio hæc ?* Sed *Hugonis*, Cardinalis authoritate multis silentium fuit imperatum, & obsequium ; coactum tamen. Leodium enim cùm venisset, multiplicem novæ solennitatis fructum, pro concione expliciturus, *tum majoris Ecclesiæ Canonici ad Cardinalis exhortationem atq; præceptum, quamdiu ipse Cardinalis in his partibus agebat, præfatam solennitatem in sua Ecclesia celebraverunt. Verùm, id non ex devotione, aut obedientia, sed vel ex simulatione, aut timore, ut exitus probavit, fecerunt. Siquidem ubi Cardinalis se se in urbem recepisset, præfati Canonici ipsam solennitatem fieri prohibuerunt.* Et qúia periculum fuit, ne in ipso

hic statim partu suffocaretur abortus(factum enim erat, *ut post obitum Julianæ, nulla Ecclesia, præter Canoniam B.Martini præfatam solennitatem celebrare curaverit*) novi miraculi accessione opus erat. *Sacerdos igitur quidam Bolsenam veniens (quod est oppidum non longè distans ab urbe veteri, in qua Papa Urbanus IV. tunc cum curia residebat) dum celebraret Missam, inter verba consecrationis, dubius in fide, vidit carneis oculis hostiam in forma pietatis, & de ea sanguinem fluere in calicem.* Hoc ergò miraculo Pontifici sacerdos pleniorem ansam dedit festum corporis Christi quot annis celebrandi, idque in toto terrarum orbe, feriâ quintâ post octavas Pentecostes; officium verò Pontificis jussu de festo hoc composuit Thomas de Aquino. Præmij loco à Papa columnam argenteam obtinuit. Hæc breviter ex *Blaro.* Alii aliter. Vide *Hosp.* de fest. Christ. p.74. *Geneb.* Vrb. IV. *Bal.* 290. & 324. ubi de variis circa festi hujus orginem sententiis agit. Repetit occasionem instituti Festi, & Vrbani constitutionem *Bzov.* an. Ch.1264. S.3. Vitodur. in Vrbano IV. & Clem.IV, qui etiam, ut ille ait, *sub præcepto districtè festum corporis Christi fecit per Ecclesiam solenniter celebrari.*

Imagines etiam *crucifixi; sanctorum, &c.* secundum quietem devotionem, & cultum sui excitare debebant.

bant. *Comiti Cantiæ, Huberto, quadam nocte,* dum sopitus alto somno in stratu quiesceret, *apparuit Dominus in cruce pendens crucifixus, sicut manibus artificum solet insculptus effigiari, & ajt, cùm iterum videris meam effigiem, parce mihi in illa, & defer ac venerare. In crastino igitur, dum iter ageret, obvium habuit unum Presbyterum attonitum, & currentem indutum alba, stolam habentem, & manipulum & crucem magnam cum crucifixo in humero bajulantem, & dixit Presbyter voce clamans lacbrymabili: Domine, libera Ecclesiam meam cui deservio à ruptariis, qui patriam istam depopulantes, eam bonis omnibus spoliaverunt. Et respiciens Hubertus, vidit imaginem illam in cruce pendentem per omnia consimilem illi quam vidit nocte præterita, & descendens de equo, adoravit eam.* *Monachi* cumprimis his armis contra semet acriter pugnabant. Prædicatorum familiam B. Virgo *suam* appellat, si vera sunt quæ de Tancredo somniante refert *Bzov.* an. Chr. 1233. S. 19. Alibi fatetur, hunc se ordinem à filio ad sustinendum Reip. Christianæ statum impetrâsse, an. Ch. 1207. Ne vero hac parte inferior haberetur Franciscus,

aut familia ejus jacturam pateretur, ipse animam agentibus, habitum suum offert, quod Brenno, Hierosolymitanorum Regi factum fuisse, scribit *idem* an. Ch. 1238 S.4. Visione etiam, multos ex Francisci asseclis, cæli esse incolas probandum erat; vide an. Ch. 1230. S. 13. Sed ad *miracula*, quæ Pontificii hoc maximè Seculo crepant, accedendum. Hos equidem scopulos lubenter præterveherer, nisi subinde iidem in alto hoc Historiæ Ecclesiasticæ pelago recurrerent. Repete interim, quæ super. Seculo dicta sunt, & confer quæ Christ. *Bind.* habet de Theol. Schol. p. 213. & dein. Miraculis, contra *Scripturæ authoritatem*, defendunt *cultum imaginum*. Effigies vultus Domini, quæ Veronica dicitur, ab Innocentio de Ecclesia S. Petri versus hospitale S.Sp. bajulata, se per se gyrabat, ut verso staret ordine, ita scil. ut frons inferius, barba superius locaretur; *Par.* p. 279. Plura de hac Veronica, seu sudario Veronicæ, quomodo Romam pervenerit, quæ miracula patrârit, quis diversorum erga hoc sudarium Pontificum cultus fuerit, &c. recenset *Bzov.* in annal. a. Ch. 1216. S. 16. & deinc. De imagine Mariæ miraculosè oleum salutare destillante, in Sardenai propè Damascum collocata & culta, loquitur *Matt. Par.* p. 202. & deinc. Ex unico de cæteris feres judicium. *Accidit*, scribit autor, *in carcere militum Christianorum in castro Damasceno, quod miles quidam extraheret de armario suo fiolam unam, in qua posuerat de oleo illo, quod de iconia Dei Genitricis apud Sar-*

denai

denai distillat. Sed cùm diligenter fiolam illam inspexit, in qua oleum reposuerat lucidissimum & velut aquæ fontis perspicuum, apparuit in ea oleum incarnatum, sed in duas partes divisum. Hærebat namque ima pars olei in inferiori parte fiolæ, & altera superiori. Miles autem accipiens cultellum suum, voluit conjungere partem superiorem cum inferiori, sed continuo ut acies cultelli oleum illud incarnatum tetigit, videntibus cappellanis, militibusque captivis & cæteris universis guttæ sanguinis inde cunctis admirantibus effluxerunt. Subiicit deinde imaginis hujus, Hierosolymis, in officina emtę, ortum & cultũ. Sed quęras, unde salutare hoc oleum destillârit? *Imago admirantibus cunctis coepit paulatim mamillas carnis emittere, & mirabiliter carne vestiri. Unde hucusque à mamillis deorsum carne videretur induta, à quo liquor ille incessanter distillat.* De cruce Christi in Angliam à sacęllano quodam inope Constantinopoli delata, & pro asylo Monasteriali vendita, refert idem p. 307. *quòd in Bromholm cænobio, cœperint divina miracula celebrari ad laudem, ad gloriam vivificæ illius crucis* (de qua sacellanus affirmaverat

cum juramento, quòd indubitanter fuerit ex ligno illo in quo Salvator Mundi pependit) ubi mortuis vita, cæcis visus, claudis gressus restituitur, leprosis caro munda donatur, obsessi à dæmonibus liberantur, & quicunq; infirmus cum fide ad lignum prædictum accesserit, incolumis & sanus recedit. Frequenter autem adoratur, & colitur crux *præfata non modò à gente Anglica, verùm etiam ab hominibus de regionibus longè positis, &c.* Addit Bzov. an. Ch. 1203. S. 18. *fidem hinc Catholicam in Oriente multum fuisse solidatam.* Alia imago B.V. lapide petita, sanguinem non modò emisit; sed & ipsa *vestimenta sua scidit, scil. ornatum lapideum, & monile ex eodem lapide disrupit, & pectus usq; ad mamillas denudavit;* Bzov. an. Ch. 1202. S. 19. Simile est, quod habet *id.* an. Ch. 1205. S. 9. Huc pertinet apparitio crucum prodigiosa in parietibus templi Tolosani, *id.* an. Ch. 1210. S. 8. Imago Mariæ *Neapolitanæ*, quæ à misericordia nomen habens ab aleatore fuit vulnerata, ita ut vulnus sanguineum in facie habeat; *id.* an. Ch. 1269. S. 4. Imago apud *Lucenses* miraculosa, cui à Rosa nomen inditum, *ib. propterea quòd insolito tempore rosa, B.V. aspectu fuerit producta. Claudi,* inquit, *idem,* an. Ch. 1292. S. 9. *erigebantur, contracti sa-*

naban.

nabantur, dæmonia ab energumenis exibant, & multæ præterea infirmitates, multæ calamitates à mortalibus, ope B. V. Florentinæ, apud iconam ejus depellebantur. Initio aliquantum contradixere F. Prædicatores & Minores, &c. Cùm in proposito quidam suo, de vita adeunda Monastica, nutaret, & ante crucifixi imaginem oraret, quasi veniam petens ab eo discedendi ad matrem sublevandam, vidit è Christi latere perfosso manantem cruorem, simulq; hanc vocem audivit: Ego te carius nutrivi quàm mater tua, quare non me deserere debes propter matrem tuam; id. an. Ch. 1230. S. 6.

Pro patrocinio & invocatione sanctorum mira reperias θαυματουργίας certamina. Videamus quædam, quibus intercessio, & cultus B. Virginis magis magisq; commendabatur. Quidam locum B. V. sacrum visitaturus in hostes incidit, *qui oculos ei radicitus evulserunt & manus præciderunt. Mater verò, ut ægrè filium dimisit, sic B. V. tutelæ eundem commisit, cujus mox auxilio & oculi redditi & manus restitutæ,* Bzov. an. Ch. 1210. S. 9. clericus Missam in honorem B. V. dicturus ab Albigensibus lingua privatur, mox tamen ei B. V. *ad altare apparens & car-*

carnem in lingua formam figuratam in manu tenens respondit oranti: Quia propter fidem filii mei & honorem mihi exhibitum lingua tua privatus es, aperi os tuum. Quod cùm fecisset, digitis ori ejus immissis, radici linguæ præcisæ eandem carnem conjunxit, & univit atq; disparuit; id.a.Ch. 1211.S.11. *Adelbertus*, de quo idem fusè ex Trithemio S.12. ob negligenter pensas decimas purgatorii pænis addictus (quibus, cùm vix unius horæ spatio torqueretur, plus tamē quam 400. años cruciari sibi videbatur: adeò rigidi & exquisiti loci illius, quem fusè describit, sunt dolores) *de salute etiam ipsa periclitaretur, proferenda enim mox erat contra eum æternæ damnationis sententia, nisi beatissima D. genitrix & S. Maximinus una cum Sanctis Angelis misericordiam judicis interpellasset.* Quid, quòd ipsis se B.V. torneamentis im̄iscens, victrix evasit, ut *VValiberi de Birbach*, Missam interim de S.Maria sibi cantari facientis, & famam defenderet, & nomine ejus lauream deportaret; *id.* S.13, operâ S.Mariæ *de Heitersbach* vinculis se & compedibus liberatum gloriabatur *Theodoricus* miles, *id.* a.Ch.1219. S.20. *Ægidius*, Rodericus Vallandarius, necromantiæ addictus, & Diabolo *οἰκείᾳ χειρὶ* mancipatus, his se laqueis expedire non poterat, *nisi B.V.*

quam

quam peculiari veneratus erat affectu, & in quam magnam collocaverat fiduciam, meritis; Id. an. Ch. 1230. S. 9. Huc pertinet gemina illa scala, de qua Bzov. ibidem, S. 12. *In Franciscanis annalibus,* inquit, *legitur, Leoni, uni ex Francisci familiaribus visionem hujusmodi aliquando fuisse objectam: Erat magna planities, & in ea species quædam judicii mox futuri. Magna aderat hominum multitudo: Angelorum tubæ personabant, denique binæ scalæ è summo cælo usque ad terram demissæ, altera candido colore, altera purpureo. Huic autem purpureæ imminens visebatur ex alto Christus, vultus habitu severo atque subirato. At Franciscus paulò infra ipsum fratres suos evocabat, ut fidenter ascenderent. Nam Dominum ita velle, eosque invitare. Cùm autem illi se per scalas audenter efferrent, alius de tertio, alius de quarto, vel decimo, alii de superioribus ac penè jam ultimis gradibus procidebant. Qua suorum clade magnopere commotus D. Franciscus eos voce magnâ admonuit, ut ad scalam alterā candidam accurrerent, illic nihil fore periculi. Itaque cùm ad eam accef-*

carnem in linguæ formam figuratam in manu tenens respondit oranti: Quia propter fidem filii mei & honorem mihi exhibitum lingua tua privatus es, aperi os tuum. Quod cùm fecisset, digitis ori ejus immissis, radici linguæ præcisæ eandem carnem conjunxit, & univit atque disparuit; Id. a. Ch. 1211. S. 11. *Adelbertus*, de quo idem fusè ex Trithemio S. 12. ob negligenter pensas decimas purgatorii pænis addictus (quibus, cùm vix unius horæ spatio torqueretur, plus tamẽ quam 400. años cruciari sibi videbatur: adeò rigidi & exquisiti loci illius, quem fusè describit, sunt dolores) *de salute etiam ipsa periclitaretur, proferenda enim mox erat contra eum æternæ damnationis sententia, nisi beatissima D. genitrix & S. Maximinus una cum Sanctis Angelis misericordiam judicis interpellasset.* Quid, quòd ipsis se B. V. torneamentis immiscens, victrix evasit, ut *VValiberi de Birbach*, Missam interim de S. Maria sibi cantari facientis, & famam defenderet, & nomine ejus lauream deportaret; *Id.* S. 13, operâ S. Mariæ *de Heitersbach* vinculis se & compedibus liberatum gloriabatur *Theodoricus* miles, *Id.* a. Ch. 1219. S. 20. *Ægidius*, Rodericus Vallandarius, necromantiæ addictus, & Diabolo *οἰκείᾳ χειρὶ* mancipatus, his se laqueis expedire non poterat, *nisi B. V.*

quam

quam peculiari veneratus erat affectu, & in quam magnam collocaverat fiduciam, meritis; Id. an. Ch. 1230. S. 9. Huc pertinet gemina illa scala, de qua Bzov. ibidem, S. 12. *In Franciscanis annalibus*, inquit, *legitur, Leoni, uni ex Francisci familiaribus visionem hujusmodi aliquando fuisse objectam: Erat magna planities, & in ea species quædam judicii mox futuri. Magna aderat hominum multitudo: Angelorum tubæ personabant, deniq; binæ scalæ è summo cælo usq; ad terram demissæ, altera candido colore, altera purpureo. Huic autem purpureæ imminens visebatur ex alto Christus, vultus habitu severo atq; subirato. At Franciscus paulò infra ipsum fratres suos evocabat, ut fidenter ascenderent. Nam Dominum ita velle, eosq; invitare. Cùm autem ille se per scalas audenter efferrent, alius de tertio, alius de quarto, vel decimo, alii de superioribus ac penè jam ultimis gradibus procidebant. Qua suorum clade magnopere commotus D. Franciscus eos voce magna admonuit, ut ad scalam alterã candidam accurrerent, illic nihil fore periculi. Itaq; cùm ad eam ac-ces-*

cessissent, Mariam ei incumbentem videbant, qua eos blandissimè intuens, studiosè etiam juvaret, exciperetq́ singulos, ita ut nullo negotio ad unum plurimi in cælum evaserint. Albertus Magnus, magno præcipuè cultu & veneratione castissimam DEI genitricem colens, monetur ut Prædicatorum se Collegio addicat. *Id.*

Quemadmodum verò *variæ* cultus Mariani *species* superstitione hominum creverunt; ita nec ipsis sua deesse iidem volebant miracula. De *Rosario*, fusè à nobis actum est in ὁδηγῷ P.11.p.221.& deinc. quibus addi possunt alia. Refert *Bzov.* an.Ch.1219. S.12.libidinosum quendam *per rosarium virtute Dominici Parisiis concionantis fuisse sanatum:* S.13 narrat, *Petrum, virum Principem Cæsaraugustanum miraculosè conversum, quotidiana rosarii demurmuratione dignum fuisse æstimatum, quem DEI Mater indulgentissimè habitum, mortis horæ præmoneret.* Alia id genus miracula ad probandum Rosarii institutum recitat *id.*a.Ch.1213. S.16.orationem *Salve Regina* tempestates dispellere,& procellas ipsius B.Virginis authoritate stabilire nititur sacerdos ille apud eundem S.21. Huc pertinet miraculosa illa totiesque repetita translatio Ædis Lauretanæ,de qua *Bzov.*an.Ch.1250.S.2.

1201.

1201. S. 9. 1294. S. 43. 1295. S. 25. 1296. S. 14. Compendium habes in ὁδηγ. P. 11. p. 305.

Sed & *aliorum sanctorum* crebra ad superstitionem excitandam, jactant miracula. In Anglia celebris hoc nomine erat *Edmundus*, de quo *Matth. Par.* pag. 527. *quòd ipso statim exequiarum die, tribus inclaruerit miraculis, quod meritis ejus* author tribuit. Et p. 536. *Circa illa tempora solenne nomen & praeclara memoria beati AEdmundi, Cantuariensis Archiepiscopi, & sanctitatis ejus miracula partes cisalpinas gloriosis praeconiis feliciter repleverunt, ita ut inauditis miraculis, quae Deus pro suo operari dignatus est, Apostolorum tempora viderentur renovari.* Eadem penè repetit p. 607. Cessâsse tamen paulatim miracula, postquam Monachi non modò brachium sancti illius *dextrum ausu temerario* abscidissent, sed & corpus ipsum balsamo condire cœpissent, scribit *idem* p. 752. Sic de *Richardo* narrat, *quòd operatus sit miracula manifesta ad tumbam ejus*; *p. 840.* Eodem nomine innotuit *Robertus*, Lincolniensis, *id.* p. 875. 877. Mortuos excitatos, cæcis visum restitutum ad Mausoleum *Albani*, commemorat p. 916. Ejusdem meritis inundationes aquarum in Anglia fuisse coërcitas habet p. 924. *Sebaldus* Archiepiscopus Eboracensis aquam converrit

vertit in vinum; *Id.*p.939. De aliis Thaumaturgis loquitur p.626. Huc pertinet exemplum illud, cujus meminit *Vitoduranus* p.29 b. *Paulò ante an. Ch. 1300. quidam nauta tempore hyemali navem mercimoniis valde onustam de Constantia Lindaviam ducens, cùm attigisset castrum dictum* Wasserburg / *& dies declinata esset ad vesperum, propter algorem insolitum, & intemperiem aeris intolerabilem ibidem applicuit, & dum neminem haberet, cui rerum navis custodiam vigilem committeret, & ipse in propria persona frigus horribile permanendo in navi, sustinere non valeret, navem cum rebus B. Georgio, patrono in Ecclesia parochiali sita, intra muros castri prædicti, fideliter commendavit. Cùm autem nauta à navi discessisset, & ad domum unam ad calefaciendum, & ad recreandum illic sitam se contulisset, quidam rusticus videns nautæ absentiam, & rerum navis copiam, navem intravit, & saccum unum, frumento refertum, ut eum tolleret, & domum portaret, super suos humeros posuit, & cùm unum pedem extra navim locâsset, altero adhuc intus remanente, immobilis fit contra omnem voluntatem*

tatem suam, usque ad diluculum permansit, quem nauta sic inveniens irato animo arguit, & furtum sibi objiciendo, ad judicium trahere conabatur, ut illic apud judicem accusatus, pœnas furti, & tentati exsolveret, propter quod fur terrore concussus nautæ, voce lachrymabili supplicavit, ut sibi ignosceret, &c. Ipse verò cœptum iter complens navigando salvis rebus suis Lindaviam pervenit, quia custos suus B. Georgius, mirificus, sicut ab eo poposcerat, ipsas integras conservavit. Insignem victoriam Cremonenses de Mediolanensibus præsenti Martyrum *Petri & Marcellini* subsidio deportâsse refert *Bzov*. an. Chr. 1212. S. 22. Victoriam, quam cruce signati contra Tolosanos & Petrum Arragoniæ Regem obtinuerunt B. V. acceptam ferunt; *Id*. a. Ch. 1213.

Vt *confeßionis auricularis neceßitatem* plebs Ecclesiastica videret, miraculis erudienda erat. Videamus exemplum ex *Vitodurano* nostro p. m. 28. b. *Mulier quædam in VVallstat devota fratribus Minoribus defuncta, sed nondum sepulta, revixit, & erigens se super feretro, in quo adhuc jacuit, vestimentis funeralibus insuta, sepulturæ jam tradenda, coram multis hominibus præsentibus in stuporem ver-*

sis ingentem, narravit se ferè fuisse damnatam; propter quoddam delictum suum in confessione non detectum, quia ipsum confiteri erubuit; sed per interventionem S. Francisci, cujus fratribus benefica fuerat, liberatam, resuscitatamque, & vitæ restitutam, quo usque peccatum absconditum in Confessione ceremoniario fratri Minori faciendũ, tunc non longè à loco illo constituto edixerit. Aliud exemplum habet *Matth.Par.* p. 209. Principis cujusdam Angli, qui quod absque confessione & Dominici corporis perceptione obiisset, in equinam formam fuit transformatus.

Quæris quid *aqua lustralis* possit? En miraculum ex eod. *Matth.* pag ead. Fatetur *Dæmon, obvium sibi factum Diaconum cum aspersorio aquæ benedictæ, qui aquæ illius aspersione ita præcipitanter eum effugârit, ut clamorem emittens, saltum fecerit ab Ecclesia usque ad pratum, quod ferè per duo stadia ab eadem Ecclesia est separatum.*

Missæ, totique apparatui ejus theatrico inservire debuerunt miracula. Virginem monialem sanctitate sua meruisse, ut Missarum solennia à cœlestibus spiritibus celebrata audierit, habet *Bzov.* an. Chr. 1257. S. 15 Vt Transmutationem suam seu Transsubstantiationem obtineant, tradunt, hostiam *vel*

in

in speciem speciosissimi infantis conversam fuisse, *Id.* a. Ch. 1260. S. 10. *vel* sanguineo colore divinitus tinctam, a. Chr. 1284. S. 8. *vel* etiam Corporalia, ut vocant, sanguine delibuta, a. Ch. 1240. *vel* denique vini speciem in verum, vivum purumque cruorem mutatum; an. Ch. 1230. S. 3. S. 5. 6. Miracula etiam Deo suo panaceo multa adscripserunt. *Ea tempestate*, ait a. Ch. 1214. S. 6. *cùm Albigensium hæreses ubique grassarentur* (*NB.*) *virtute S. S. Eucharistiæ suffusæ sunt aliquantum. Quidam ex illis maligni, virtute Diabolica suffulti, nonnulla signa & portenta ostendebant, atque illis & hæresin suam corroborabant, & multos fidelium à fide subvertebant. Inter hæc, super aquas ambulabant, neque submergi metuebant. Cernens hoc aliquis sacerdos fide Catholicus & vita religiosus, sciénsque vera signa cum falsa doctrina convenire non posse, corpus Dominicum ad flumen, in quo illi populis ostensuri erant virtutes, detulit, omnibúsque audientibus dixit: Adjuro te Satanas per eum, quem in manibus fero, ne in hoc flumine ad hujus populi subversionem per istos homines tantas exerceas phantasias. Dixit: illi tamen sicco vestigio decurrerunt: cùm sa-*

cerdos zelo divini honoris motus, pene projiceret in undas sacrum quod gestabat Dominicum corpus. Mira Christi potentia. Mox enim, ut sacramentum tetigit elementum, phantasia cessit veritati, & Pseudo-sancti illi, quasi plumbum descendentes in profundum sunt submersi, pyxis vero cum Eucharistico pane ab Angelo elata est, & in altare delata. Huc pertinet eluvies illa, Frisiæ illata, propter percussam à pugile pyxidem. Id ipsum enim B V. revelâsse dicitur hunc in modum: *Propter injuriam filii mei in sacramentum ejus factam submersa est Phrisia, & adhuc amplius plagabitur. Móxque adjecit Mater misericordiæ; Leva oculos tuos contra mare; quod cùm illa fecisset, contemplata est pyxidem à pugile percussam in summitate fluctuum natantem; quæ cùm in tantum approximâsset ut posset agnosci, ait; Ecce corpus filii mei, in loco enim ubi dispersum est, ædificanda est Ecclesia, & debet ei tanta exhiberi reverentia, quemadmodum sepulchro Dominico. Hoc etiam noveris, quòd ambo mortui sunt, pugil scilicet & sacerdos; sed pugil, eo quod sine contritione obierit, sepul-*

pultus est in inferno; Sacerdos verò adhuc in Purgatorio detinetur. Alibi hostia super pavimentum lateribus stratum decidens ita penetravit, ut vestigia, quemadmodum fieri solet, cùm molli ceræ sigillum imprimitur, apparuerint; Bzov. a. Ch. 1218 S. 16.

Sed & *dies festi* magnum hac ætate à miraculis incrementum acceperunt & robur. Epistolam ajunt cœlitus Hierosolymis delapsam, in qua sequentia etiam Deo tribuuntur verba: *Hoc dico vobis: Morte moriemini propter diem Dominicum sanctum et alias festivitates Sanctorum meorum, quas non custodivistis;* Bzov. a Ch. 1201. S. 11.

Ad *Monachos* & *Monachatum* ubi ventum est, miraculorum nullus est numerus. Ordine autem acturi de Monachorum primò Patriarchis loquemur *Francisco* & *Dominico*, deinde de cæteris etiam, iisdem succenturiatis. Quid majorem *Dominico* & *Francisco* conciliare, & ipsum Papam ad ordinis confirmationem (quam petentibus eis aliquam diu denegavit Bzov. a. Ch. 1215. S. 6.) excitare potuisset authoritatem, quam visio illa, qua ipse Pontifex *in Basilica vidit secundùm apparitionem Christum ira ingenti succensum propter intoleranda hominum flagitia à Patris dextera surrexisse, & tria jacula manu tenere, ut uno eorum superbos, altero avaros, tertio*

libidinantes deleret, virginum verò primiceriam, & totius orbis Reginam, Divam Dei parentem se illi opposuisse ac rogasse, ne genus humanum tanta clade conficeret: se enim habere viros, qui flagitiosorum mores emendarent. Matris autem virginis precibus ac verbis motum substitisse, quæsivisséq; ubinam essent, qui & iram indignantis averterent, & mores perditorum in melius conformarent, Divam Matrem Mariam par Sanctorum, scil. Dominicum & Franciscum ostendisse, dixisséque, hos esse per quos convulsa in terris & collapsa pietas restitueretur, atque extemplo Deum vindicem delinitum, manum ad feriendum paratam continuisse, jacula deposuisse, sententiam revocâsse, humanóque generi conciliatū fuisse. Bzov.a.Ch.1216.S.10. Plura de *Francisco* & *Dominico*, eorumq; vita & miraculis scripsimus in nostro ὁδηγῷ P.II.p.266.& deinc. Confer de Dominicanis Bzov.an.Ch.1211.S.10. an. Ch.1220. S.8. an.Ch.1221.S.9.11.& 13. ubi vita ejus breviter ita describitur *1. antequam nasceretur, forma catuli faculam accensam ore bajulantis & universum mundum eadem illustrantis & inflammantis præsignatus, præmonstratusq;*

tusq; est. 2. Natus & sacro fonte ablutus stellam fronte gestare visus est. 3. Infans ex culla exiliens in duram humum membra reclinabat. 4. ad os pueri aliquando apes convolavêre & favos attulêre. 5. Palentiæ dans operam studiis, tempore famis omnia sua divendidit, pretiumq; egenis distribuit. 6. E manibus Didaci, Oxomensis Episcopi Canonicorum habitum induit. 7. Cum Didaco & duodecim Abbatibus omni pompa & equitatu demisso contra Albigenses profectus, multos eorum convertit. 8. Libello fidei Catholicæ ter in flammas injecto, totiesq; illæso exiliente fidem Catholicam confirmavit. 9. Irrisiones & mortem ab hæreticis intentatam forti animo sustinuit. 10. In prælio contra hæreticos cruce prælata, & ipso quidem illæso, illa jaculis confossa cruce signatos mirū in modum animavit. 11. Matronis hæresi infectis, Dæmonem cui servierant, in horribili forma ostendit. 12. Nautæ naulum importunè exigenti, nummū cælitus demissum impendit. 13. Postulans ordinis instituti ab Innocentio III. confirmationem, Lateranensem sustinens

Basilicam apparuit. 14. Christum peccatoribus iratum, & minas orbi intentantem, Diva virgine illum & Sanctum Franciscum ostendente placavit. 15. A Divo Petro baculum, à S. autem Paulo librum apertum iturus ad prædicandum accepit. 16. A Dei parente Reginaldo apparente habitum novi ordinis suscepit. 17. Divam Virginem duabus Sanctis puellis comitatam fratres dormientes aspergentem aspexit. 18. Eandem cœli Reginam multitudinem fratrum & sororum sub pallio suo latitantium ostendentem vidit. 19. Ab eadem institutum Rosarium quindecim mysteriorum redemtionis nostræ obtinuit. 20. Tres amplissimos Episcopatus sibi oblatos humilis Dei famulus respuit. 21. Quadraginta circiter naufragantes peregrinos à morte eripuit. 22. Unicum cujusdam viduæ Romanæ parvulum à morte suscitavit. 23. Architectum quendã ruina oppressum suis precibus ad vitam revocavit. 24. Cardinalis nepotem ex equo dejectum & interfectum multis inspectantibus suscitavit. 25. Centum fratribus panes, Angelorum manibus

mini-

ministrari promeruit. 26. Signo crucis e-dito à se & socio imbrem repulit atq; circumcirca pluvio cælo siccus ambulavit. 27. Dæmonem in forma simiæ sibi apparentem, ad tenendum candelam coegit. 28. In aëra orans elevatus, è tecto grandem à Satana in se dejectum lapidem evasit. 29. Cinctus catena ferrea ter in singulas noctes proprium corpusculum castigavit. 30. Angelo revelante extremum vitæ diem cognovit. 31. Ab hac vita emigrans in splendido throno ad cælum efferri visus est. 32. Vita functus multis miraculis vitæ sanctitatem demonstravit. Miracula Dominicum Canonizatum subsecuta recenset an. Ch. 1234. S. 2. His notis insignitum hominem quis non fuerit miratus? Sed seculi vitium fuit, populo, quas confinxissent Monachi, obtrudere fabulas, vix levi veritatis tectorio obductas. Eundem nobis sistunt *Franciscum*. Compendium miraculorum habes apud *Bzov.* an. Ch 1222. S. 13. confer an. Ch. 1220. S. 16 17. 1224. S. 7. de stigmatibus Francisci. Et an. Ch. 1226, S. 9. ubi mors ejus describitur. *Ad ejus sepulchrum,* scribit, *præter cæcos, surdos, mutos, claudos, aliisq; necessitatibus afflictos, ipsius meritis curatos, complures*

mortui sunt suscitati. Thaumaturgis etiam annumerant 1. *Antonium de Padua* Bzov. a. Ch. 1231. S. 2. 2. *Hyacinthum* an. Ch. 1233. S. 3. S. 16. an. Ch. 1239. S. 13. an. Ch. 1241. S. 3. præsertim an. Ch. 1257. S. 10 & 12. ubi inter alia: *Triginta & octo extant visiones & apparitiones diversæ, quibus ægri & morientes sunt ab eo recreati & sublevati. Innumerabiles Christiani variis de causis afflicti, non semel solùm, sed sæpissime voto facto, voti compotes effecti sunt: Propter hæc & alia Petrus Ortizius in solennissima celebritate D. Hyacintho apud Cæsaraugustam statim à Canonizatione ipsius celebrata, hæc canebat:*

Christus hæc nunquam legitur dedisse
Signa, sed raris decoràsse rarum.
Ipse communi modo lege fulsit
    Prodigiorum
Numinis splendor, radiumque lucis
Gloriæ lucem referentis æquè
Hunc sibi præfert radiare passus
    Luce majore.

3. *Raynaldum*, Episcopum Nucerinum; Bzov. an. Ch. 1225. S. 13. 4. *F. Iohannem Vincentinum*, Prædicatorem, Id. a. Ch. 1233. S. 10. 5. *Guidonem Confessorem* ordinis Minorum a. Ch. 1233. S. 26. 6. *Monetum Bononiensem, Laurentium Anglum, & Didacum Lombardum*, primos Dominici socios; a. Ch. 1235. S. 14.

S. 14. 7. *Iordanem* Magistrum ordinis Prædicatorii, Id. a. seq. S. 2. 8. *Petrum Veronensem*, ordinis Prędicatorum; Id. an. Ch. 1241. S. 16. 9. *Petram Scendram*, Catalanum; *Isnardum* Vicentinum, & *Gualdam* Bergomensem, De *Petro Scendra* refert *Bzov.* an. Ch. 1244. S. 9. *quòd tredecim cæcis lumen restituerit, surdis quatuor auditum, sex claudis gressum, quinq; contractis usum membrorum, ægrotos deploratæ valetudinis viginti quatuor solo Christi nomine ad vitam reduxerit.* 10. *Hermannum* Prædicatorem, Hyacinthi socium Id. a. Ch. 1245. S. 14. 11. *Episcopum Mindensem*, Dithmarum, qui aquam in vinum converterat, anno eodem S. 18. *Vlricum Frisacensem*, Dominicanum a. Ch. 1236. S. 3. 13. *Iohannem* cognomento *Bonum*; an. Ch. 1249. S. 10. Cæteros mitto, qui catervatim *à Bzovio* & aliis hoc seculo exhibentur, Thaumaturgos. Muliebri etiam sexui plura adscribuntur miracula, quam ullo antea seculo. De *Hedvvige*, Poloniæ Ducissa, vide Bzov. an. Ch. 1243. De *Luthgarde* an. Ch. 1246. S. 1. De *Humiliana* Florentina an. Ch. 1246. S. 21. De *clara*, *&* *Agnete* sororibus an. Ch. 1252. S. 11. 12. De *Rosa*, an. Ch. 1254. S. 11. *Monachatum* in genere, ejusq; reditus & privilegia si spectes, quot quæso in ejus gratiam conficta legas potius, quàm facta, miracula? *Modò* liberalitas Prædicatoribus exhibita, divinitus compensatur, *Bzov.* an. Ch. 1221. S. 16. *Modò* adversarii Dominicanorum & Franciscanorum puniuntur

niuntur & pereunti an. Ch. 1275, S.4. *Modò* ipsa B.Virgo Cistercienfibus defensatricem se præbet, an. Ch.1209.S.8. *Modò* Franciscanorum Litaniis commotam converso ad filium dixisse: Fili exaudi eos; 1254.S.1. *Oblationes* etiam & Missæ pro defunctis miraculis confirmabantur. *Rogerus de Thony*, vir nobilis, defunctus jam, redire debuit ad vitam, ut fratrem superstitem doceret, Missis se & Eleemosynis juvari posse. Vide *Matth.Par.*p 332. Hic sibi salutem spopondit *ob unum munus vel munusculum in honorem B. V. collatum*. Confer. sup p.450.

Reliquiarum etiam cultum promoverunt miracula. Sumamus exemplum domesticum *Felix Schmid*, seu Fab. Hist. Suev. lib.1.p.130. *Electus autem Rodolphus in Regem, tradita sunt ei insignia imperialia cum Imperii reliquiis: quæ omnia transtulit in castrum suum* Kiburg/ *ubi hodie capsa bene ferrata est, in qua aliquandiu conclusa manserunt. Unde incolæ illius comitatus eandem capsam visitant, & capita imponunt ægra, dicuntq́; sanata Dei virtute fieri.* Sacconienses (Seckinger) incendio fuisse deletos, *quòd reliquias Fridolini irreverentiâ affecissent*, scribit *Bzov.* a.Ch.1272. S. 18. additque, *Fridolinum indignationem suam duobus ante annis pulsationibus, quas mul-*

multoties in ea arca, in qua ejus reliquiæ conditæ erant, faciebat, ostendisse.

Sed & *Processionum* beneficio, contra siccitatem, pluviam impetratam, commemorat an. Ch. 1262. S.b.

Ipsi denique *Papæ*, ne minores Apostolis viderentur, miraculis claruisse dicuntur. Talis est *Cælestinus* V. Bzov an. Ch. 1294. S. 3. quem tamen sedes illa subdolis & versipellibus vertumnis à longo tempore assueta, ferre non poterat, sed Bonifacium mox suscepit, qui decretali constitutione ostendere fuit conatus, *Cælestini renunciationem non fuisse injuriosam.* Vide apud *Bzov* an. Ch. 1295. Sed satis de miraculis hujus seculi. His verò sive visionibus, sive miraculis hominem verè Christianum ab orthodoxia dimoveri non debere, rationibus probavimus satis luculentis in ὁδηγῷ P. II. p. 252. & 288. Confer *Christ. Binderi* Theol. Scholast. p. 209. & 243.

II. *Doctrina* de *Deo*, quam profanè à multis publicè fuerit tradita & exposita, colligi potest ex iis, quæ diximus sup. p. 375.

III. *Cultus Dei*, in ipsas porrò translatus est *creaturas* 1. *Beatam* & immaculatam *Virginem* Θεοτόκον Mariam, cui asserebatur cultus ὑπερδουλείας, *Thomas* P. 3. Q. 25. Art 5. 2. *Crucem* Christi, cui vindicabat λατρείαν, cultus speciem, quæ soli debetur DEO *Id. Ib.* art. 4. 3. *Imagines*; de quarum tamen cultu varii sunt Scholasticorum conflictus. Vide

Vide *Pesant.*in l.cit. Thomæ, & ὁδηγὸν P.III. p.63. 2. *Reliquiis Sanctorum*: Thom.lib.cit.art.6. Exemplum hujus cultus vide apud *Matth.Par.*p.532. de crucis Christi adoratione. Atque huc pertinent a. *Canonizationes* 1. Stanislai, Cracoviensis Episcopi,& Petri ordinis Prędicatorum, Geneb.in Innoc.4. Bzov.an. Ch.1253. S.1. 2. Ædmundum Cantuariensem Papa in Sanctorum numerum referre volens impeditur, Matth.Par.p.611. Postea tamen conatus successit; Bal.Cent.p.288. 3. Dominici; Bzov, an.Ch.1234.S 1. 4. Odonis Nevariensis Carthusiani, Id.an.Ch.1240.S.15. 5. Petri Veronensis, an.Ch.1251.S.4. *Matth.Par.*p.833. atque ab hoc magnus ille Theologus Vermilius, *Petrus Martyr* appellari debuit. Martyris enim loco Petrus ille à Papistis habebatur. 6. Thomæ, Aquinatis, an.Ch.1274.S.10.

b. *Reliquiarum inventio*, 1. Bzov.a.Ch.1219.S.19. Petri temporis Alexandrinæ Ecclesię pręfuit B.Athanasius de duro monte Patriarcha, cui secundum quietem S.Iohannes Baptista apparuit, eique tum suas, tum aliorum plurimorum sanctorum reliquias revelavit. 2. Columna, in qua Christus Hierosolymis deligatus, & flagris cæsus fuit, quam Damiatâ, quæ & Æliopolis dicitur, à Cardinale Columna allatam, etiam hodie Romæ venerantur; Id. an.Ch.1220.S.21. 3. Imago B.V. æri insculpta, quę 510.annis delituit; Id.a.Ch.1223.S.12. 4. Vas quoddam aureum, quo portio sanguinis Christi continebatur; Id.an.Ch.1257.S.18. 5. Crux ab Angelo Monacho ostensa, quæ templo locum dedit;

dit; Id.a.Ch.1263.S.17. 6. Reliquiæ S.S.Martyrum in puteo reconditorum monitu B. M. Virg. per devotam matronam detectæ; *Id.* a. Ch. 1269.S. 10. 7. Corpus B. *Mariæ Magdalenæ* per Carolum Principem Salernitanum, postea Regem Siciliæ, inventum. *Id.* an. Ch. 1279. S. 19.

Earundem *translatio.* Sic Constantinopolin translatam, magnoq; ære, à Gallorum Rege, redemtam scribunt *coronam spineam*; *Matth. Par.* p. 527. Ex Syria, Hungariæ Rex Andræas attulit Portomartyris *Stephani, Margaretæq;* virginis capita, dextrasque Apostolorum *Thomæ* ac *Bartholomæi*, atque unam ex *hydriis*, quibus aquam in vinum Christus in Cana Galilææ commutavit; Lantbertus verò Brugensis Antistes Constantinopoli partem brachii D. *Antonii* deportavit; *Bzov.* a. Ch. 1231. S. 18. Magistros templi Hospitalis; cum testimonio quam plurimorum sigillorum videlicet Patriarchæ Hierosolymitani, Archiepiscoporum quoque & Episcoporum, Abbatum & aliorum Prælatorum, & Magnatum de terra Sancta, misisse quandam *portionem Sanguinis Dominici* in Angliam, in quodam vase cristallino, scribit *Matth. Par.* pag. 713. Sed & *Edmundus* Confessor ab Anglis translatus est ad Gallos; *Id.* p. 710. An. Ch. 1221. S 19. corpora *Modesti* & *Viti* Iuvaniam; cum magna solennitate & frequentia populi avecta sunt; *Bzov.* De translatione *Dominici*, legatur Id. an. Ch. 1233. S. 5. *Elizabethæ* elevationem habet idem, & *Calvis.* an. Ch. 1236. Translationē *Danielis*, gente Hebræi, Martyris Patavini, describit an. Ch. 1295. S. 29. Hinc pro defuncto-

functorum obtinendis corporibus dissidia vide sup.p.360. Illi etiam sanctorum nomine habiti, diuque culti fuerunt, quos exhumatos post Papa in favillas redigi jussit. Exemplum recitat *Plat.* in Bonifacio VIII. Et tandem *novi cultus* tum B. Virgini, tum reliquis etiam Sanctis delati. *Illius* honori multa decrevit Gregorius ex *Bzov*. an. Ch. 1239. § 8. *Interim cum & scriptis & armis Friderici Gregorius exagitaretur, decrevit ut illa praecellans & dulcis Hermanni Contracti Monachi Antiphona,* Salve Regina, *certis divinae rei horis adderetur, & campana ad Christi corporis & sanguinis confectionem pulsarentur, & laudes virginis Mariae speciali oratione in matutinalibus celebrarentur; & salutatio ejusdem Deiparentis; tum diluculo, tum crepusculo, dato signo campanae, ab omnibus genu flexo ter repeteretur, & indulgentia plenaria à Cruce signatis contra Fridericum euntibus obtineretur.* *His* dies festi instituuntur 1. *Bonif. VIII.* festum ordinavit S. Hieronymi, Augustini, Ambrosii, Gregorii. Fasc. temp p. 83 a. *Geneb.* ajt; *Eum instituisse duplex majus, ut vocant, in Festis 12. Apostolorum 4. Evangelistarum, & 4. Doctorum Ecclesiae.*

IV. Pergimus ad locum de *Ecclesia*, quem Theo logiam

ogia Papistica variè infecit a. asserendo, *Omnes Christi fideles de necessitate salutis subesse Pontifici Romano, qui utrumque gladium habet, & omnes judicat, & à nemine judicatur*; Est hoc decretum *Bonifac. VIII.* contra eos, qui vel dubitant, vel fortè credunt, vel etiam asserunt, non esse de salutis necessitate subesse summo Pontifici. *Extrav. Comm.* lib. 1. de majoritate & obed. c. 1. p. m. 195. Ergo ne illis, quorum vitas, mores & res gestas sup. p. 382. & deinc. descripsimus, salutis curam denegâsse, mortem merebitur æternam? O cæca hominum pectora! Adde, in pomeriis Imperii, & juris dictionis dilatandis majus eorum fuisse studium, quàm regni Christi. De Bonif. VIII. dictum est sup. p. 384. Confer *Fascic. temp.* p. 83. a. Papa Gregorius primus hoc seculo ausus est absolutum urbis dominium sibi arrogare; qua propter urbe pulsus est. *Calvis.* an. Chr. 1234. Ne Romanæ quidem Ecclesiæ, nedum universalis, spe munerum alibi detentus, curam gerere volebat. Hinc querela *Matth. Paris* p. 838. *Papa inhians emolumentis adventantium, & sinum muneribus aperiens vagus extitit & instabilis, cismontanis se præsentem exhibendo.* Et p. 852. *Significabant insuper Romani Papæ, quod quam plurimum mirabantur, quod huc illúcque velut instabilis & profugus discurrebat, & relicta Roma sede sua Pontificali, & ovibus*

suis, de quibus redditurus est summo judici strictissimam rationem, lupinis rictibus deserit lacerandam, soli pecuniæ inhiando. Illi, sub salutis conditione, parere necesse est, *qui ignoratione rerum gerendarum inæqualitate plus detrimenti, quàm honoris & emolumenti Pontificatui attulit? qui multa, stoliditatem & levitatem præ se ferentia, egit?* *Fascic.temp.Plat.*in Ioh 22. Ille ne, *qui intravit ut vulpes, vixit ut leo, mortuus est ut canis,* quod de Bonifac. scribunt (vide sup.p. 382. Confer *Fascic.temp.*p.83.a.) Pontificii, caput sit Ecclesiæ universalis?

V. *Sacramentorum* numerus non tantùm est auctus, sed & novum Transsubstantiationis, errori jam ante obtruso, accessit vocabulum: orta hinc est panis adoratio. *Theodorus Bibl.* apud *Bal.*p.298. *Usque ad Innocentium IV. articulus fidei non fuit, neque lex Ecclesiæ, ut homines adorarent panem, & vinum in Eucharistia.* *Perkins.* in ement. Cathol.pag.334. *Innocentius III. à Ch.1215. modum conversionis determinavit, quo ad nomen ipsum Transsubstantiationis, quo ad rem verò Leo IX. in conventu Romæ habito,*an.Chr.1049. Confer *Buchholz. Geneb.* pag. 626. Transsubstantiationis

vo-

vocabulum auctoritate illius Concilii in Ecclesia receptum est. Cleri Deificantis auctoritas fuit aucta. *Audite fratres mei,* scribit *Franciscus* ad sui ordinis sacerdotes apud *Bzov.* an. Chr. 1226. S. 16. *Si B. Virgo Maria honoratur, ut dignum est, quia Deum portavit in sanctissimo utero suo: Si B. Johannes Baptista contremuit, & non audebat tangere Domini verticem: si sepulchrum, in quo per aliquod tempus jacuit sic veneratur, quantum debet esse sanctus, & justus, & dignus, qui non jam moriturum, sed in æternum victurum & glorificatum, in quem desiderant Angeli prospicere, contrectat manibus, corde & ore sumit, & aliis ad sumendum præbet? Videte dignitatem vestram sacerdotes, &c.*

VI. *Magistratus* sua per Pontificis tyrannidem excidit authoritate. Ipse enim utrumque sibi vendicavit gladium. Clero etiam immunitatem ubique ab obedientia seculari asseruit. Vtrumque magno studio egit *Bonifacius VIII.* De *priori* loquitur decretum modò citatum. *Posterius* aliquot confirmant leges, pro clericorum immunitate latæ. Vide *Bzov.* a. Ch. 1295 an. Ch. 1297. S. 9. 10. a. Ch. 1299. S. 10.

VII. Gratuitæ *Iustificationis* spes multis periit

opinione 1. *Purgatorii*, cujus flammæ nonnisi suffragiis superstitum extingui poterant, teste Carolo Monacho apud *Bzov*.an.Ch.1283.S.8.Lancem etiam lepidè nobis fingunt, cui Paulum præficiunt, qua hominum opera ponderata, vel cruciatibus Purgatorii eum eximunt, vel, denuo iisdem addicunt, de qua *Matth.Par*.p.208. 2.*Meriti*, cujus variæ erant species, præsertim *σκληραγωγία* Monastica, cujus exempla recitat *Bzov*. a.Ch.1208.S.8.in Bona, Virgine: an. Ch.1213.S.22.in B.Maria Oegniacensi: an. Ch.1224.S.10. in Gualterio Confessore. a.Ch.1222.S.27.in Verdiana Virgine Florentina: an. Ch.1223 S.6. in Iacobo Crescentio & aliis, quorum Iejunia, cilicia, lachrymas humisternia ad cœlum usque evehuntur; quibus tamen ipsi Turcarum Religiosi haud multum sunt inferiores. Vide *Historiam Orient*. pag.306. Confer Spec. Arab. *Pocock*.pag.374. & *Arch. Cosm.* P.1.pag.727. 4. *Indulgentiarum*, quas catervatim Pontifex distribuit iis, qui *vel* arma contra hostes ejus sumebant: Sic an.Ch.1239. Papa in angustias redactus, crucem contra Fridericum prædicare jubet, & omnibus se se Romano Imperatori opponentibus promittit liberationem ex Purgatorio, & vitam æternam. *Calv.Par.* *vel* Ecclesias Fratrum Servorum aut S.Sabinæ visitabant; *Bzov*. an.Ch.1231.S.7. an.Ch.1238.S.6. *vel* militiam in Syriam suscipiebant, *Id*.an.Ch.1274.S.16. *Avent.* annal.lib.7.pag. 700. Bullam Innocentii III.ad Christianos pro reparanda terra sancta habet *Ursp*.p.314. confer.pag. 321. ubi fructum largarum illarum indulgentiarum

rum proponit: *Faciam scelera*, dicebant, *multi quia per susceptionem crucis innoxius ero, quia etiam animas multorum flagitiorum liberabo.* 5. *Iubilaeorum*, qui ex Bonifacii VIII. instituto anno centesimo quoque erant celebrandi. Vide *Buchol.* anno Ch. 1300. *Platin* in Bonif. VIII. *Crantz.* Saxon. lib. 8. c. 36. *Calv.* a. Ch 1300. *Bal.* Cent. p. 317. *Naucl.* Gen. 44. p. 241. b. Hoc quid monstri sit, & quàm sacrilegum pecuniæ aucupium, diximus partim in *Anal.* nostris Differt. de jubilæo, partim, idque fusius p. 111. ὁδηγȣ̃ p. 382. & deinc. 2. *Confessionis auricularis*, quam de salute esse Συνοδικῶς decreverunt apud Lateranum a. Ch. 1225. sub Innocentio III. *Bal.* p. 235. 261. Hæc de *Christianismo*; si cui porrò allubescat compendio didicisse memorabiles hujus seculi eventus plures, Matth. Par. adeat p. 778. & Gault. Tabul. Chronog.

SECTIO II.

De

MUHAMMEDISMO.

I. Hæc de *Christianismo*: sequitur *Muhammedismus*, in quo spectabimus 1. *Regimen* seu *Politiam*. 2. *Mesgidam*, & *Scholas*. 3. *Militiam*.

II. In *Politia* occurrit series [a] Cha-

lifarum,cæterorumq; aliquot per Islamismum,Regulorum[b]& Principum,

[a] Fuit *Nazirus*,Mostadæ filius,de quo *sup*.p.203. qui chalifatum totis 48.annis obtinuisse dicitur, Bagdado maximè florente, *Iu.b*.151. a. *Archont, Cos* P.II.p.152. Calamitatibus,à Tartaris ferro ignique omnia devastantibus, illatis ita cruciabatur, ut mortuus inde fuerit. Regnante eo viri inter Arabes docti floruerunt,*Ib*.Iuch.doctorumq; fautores. II. *Tahirus billah*, Naziri filius, novem menses Chalifa. *Arch.Cos.Iuch*. loc.cit. vixit ejus tempore in Ægypto Maimonides, ejusque discipulus R.Ioseph; *Iuch*. III. *Mostanzer billah*, Taheri filius, moribus, eleemosynis, & gymnasiorum seu Collegiorum structuris inclytus: *Iuch*.l.c. sicque parenti prælatus, *Ib*. Eò usque nonnulli liberalem eum, imò prodigum, fuisse scribunt, ut exhausto ærario suo largitionibus ad paupertatem fuerit redactus; *Arch. Cos*. Contra Tartaros, Persiam devastantes, feliciter pugnavit. Mortuus est an Ch,1244. IV. *Mostazem billa*, præcedentis filius, ultimus Chalifa Bagdadensis, quem occidit Olasusa, Tartarus, frater Regis Hita (de quo *Iuch*.p.151.b.) Chalifatûs anno 15. mense 6. *Archont*.Cos.In *Iuch*. pag.152. a. legitur: *Ab hoc verò die & deinceps nullus amplius fuit Chalifa Bagdadi, & rupta est catena Abbasidarum, qui numero erant 35. Causa occisionis ejus fuit per manum Nazireddini Tusei, qui dono obtulit Chalifa*

lifæ librum sibi cognominem, quem in frusta scidit Chalifa. Unde magna affectus tristitia rogabatur à Chalifa, cujâs esset? E terra Tus, respondit. Ego verò, inquit Chalifa, audivi, Tuscos cornutos esse; Tua igitur cornua ubi habes? Dixit ei Naziredinus: Ego adducam tibi cornua mea. Surrexit igitur, & Bagdadum pellexit Halacæum, occisoque Chalifa Bagdadum devastavit.

Sequitur ergo jam Tartarorum, vel rectius Tatarorum, ut in *Tamerlanis* Historia legitur, & ipsa vocis Etymologia hoc vult, *Full. Miscell.* l.2.c.5. regimen, de quo generalia tantùm quædam dabimus monita.

I. *Tataros*, vel *Totaros*, potiùs, quàm *Tartaros* dicendos, sive à fluvio *Tataro*, quem accolunt, cum Leunclavio; sive à provincia *Tatar* cum Haithono; sive à Syrorum *Totaroie*, redundantes, quod populosissima sit natio & numerosissima, cum *Fullero* derives.

II. Malè Tataros, reliquias decem tribuum in Mediam deportatarum statui: *Full.* l. cit.

III. Antiquos Tataros, bestiarum more absq; literis, absq; fide vixisse, ac de loco in locũ migrâsse, quærentes pascua armentis. *Haith.* lib. de Tart. c. 16.

IV. Tandem in Muhammedanorum castra transierunt. *Matthias à Michou* de suscepta à Tartaris perfidia illa Muhammedica verba faciens, docet,

causam omnino fuisse callidam Saracenorum persuasionem, religionem suam ostentantium, & prædicantium faciliorem Christiana, dein suaviorem; deniq; viris belligeris (quales essent Tartari) convenientiorem. Sed & Christo aliquos nomen dedisse, postea audiemus. Certè, à multis eos seculis sub *Iohanne* quodam Christianos fuisse, testatur aut. *lib. Iuch* p. 150. a.

V. Tataros illos fuisse Aquilonares. Memorabilia sunt verba R. Samuelis in lib. Iuchas. p. 151. a. *Vera sunt verba Prophetæ nostri, ex ore Dei nostri, cum dicit:* Ab Aquilone aperietur malitia super omnes habitatores terræ. *Omnes enim Gentes & Regna, quæ alia regna devastârunt venerunt ab Aquilone. Ecce Sanherib Rex Assyriæ, & Nebucadnezar, omnes venerunt ab Aquilone & populârunt terram Israël, tum temporis, cùm Regnum Israëlis magnum esset & tremendum. Medi postea & Persæ, qui magis sunt Septentrionales, omnia vastârunt regna.* Septentrionales deinde, ait, fuisse Gothos, qui Romanos invaserunt; Bouitas, qui Ismaëlitarum Caliphas, Tartaros, qui, toto pene inundato orbe, Chalifatum sustulerint, Tamerlanem etiam ex eodem mundi climate ortum, unde & proditurus sit Gog, &c.

VI. Vt

VI. Vt Imperatores Persarum *Cosroæ*, Saracenorum *Chalifæ*, Ægyptiorum *Pharaones*; sic Tatarorum Reges, seu Principes *Chan* appellantur. *Gol. Chan* proprie Rex, Princeps. Nomen Tataricum, quod Persis, Turcis & Indis usitatum. Est etiam *magnum diversorium* in via amplissima extructum ad excipiendos viatores. Apud Persas ita peculiariter vocantur summi duces.

VII. De origine Imperii Tatarici varii varia scribunt. Vide *lib. Iuch.* p. 150 a. *Archontol. Cosm.* De Imperii magni Sophi p. 152. omnia persequi non licet. Primus fuit *Tamuchin. Ginkis Chan* appellatius, *Iuch.* l.c. Vnd-Chani σύντροφος. Occisa autem caterva, quæ Tamuchin insidias strùxit, rebellio orta contra Vnd-Chanum. Religiosus etiam quidam nudus per vicos & plateas discurrens, quique Prophetæ loco à Mogalensibus fuit habitus, alta populo denunciavit voce, Deum terræ regna tradidisse Tamuchino, ejusque filiis Quo, multa repetitione inculcato, solicitavit Tamuchin Imperii confirmationem, à Tartaris, Turcis, Mogolensibus. *Iuch.* l.c. Administrationem verò regni inter quatuor distribuit filios. Potentissimus autem hic fuit Rex, qui Bocharam mox, aliasque loca, quorum nomina exprimuntur *à Iuch.* p. 151 a vastavit. Ei se primò Chorasanæ Rex opposuit, à quo in eas redactus fuit angustias, ut in fluvium se præcipitârit, eumque tranârit: Et insecutus eum fuit Ginkis Chan tres menses, ut vivum cum caperet. Vide plura in *Arch. Cosmica.* I. 1. *Ouktai-Chan*, filius natu medius, quem pater Ginkischan morti vicinus dig-

num æstimavit Imperio. Successit an.Ch.1230. Totam occupavit Persiam, Bagdado excepto. Victor discelsit quocunque cum fratre venerat, & fulminis instar omnia attrivit, ipsam etiam Europam, *Iuch*.151.b. Sequuntur undecim alii, ad Timurum quem *Tamerlanem* vulgò vocant. Eorum nomina & res gestas habet autor Archontologiæ Cosmicę, p.52.& deinceps. Tamerlanis verò Historia Arabicè extat conscripta à quodam ejus milite, & edita à Cl.D.*Golio*.

[b] *Ægypto* præerant 1. *Azizus*, Zelacheddini filius, teste lib. Iuch.p.150.a. *An. Heg. 589. mortuus est Jobus Zelacheddinus, qui vir fuit integer, injuriæ adeò patiens, ut, cùm quidam de famulis ejus seram projecisset, quæ vestes penè ejus contigisset, dissimularit injuriam. Die quodam quater à famulis suis aquam petiit, quam tamen non porrexerunt. Sed cùm quintò instaret, per Deū dari eam sibi petiit, ne siti periret. Liberalis etiam fuit, & beneficus in omnes viros fortes & strenuos.* Post mortem verò ejus, divisum fuit Imperium tribus filiis ejus. Natu maximo *Afzelo* Damascus cessit, cum omnibus urbibus terræ Israël, ad Austrum usque: *Azizo* Ægyptus, tertio verò filio *Tabero*, Ghazeo Halebum, cum adjacentiis. Paulò pòst tamen, mutationis jure Ægypti Imperium obtinuit patruus *Adelus*. Ægypti verò pro-

proceres, missis legatis, *Afzelo* illud obtulerunt. *Id. ib.* Eum secutus est *Taherus Gazæus*, quem excepit *Adelus* patruus, hunc secutus filius ejus *Camilus*: Id. p.151.a. Mortuo *Camilo* an. H.635. regnavit *Zalechus*, filius, *quo defuncto ad clavum sedit Motemus filius, in quem insurrexerunt Turcomanni; cumq; in turrim se recepisset ligneam, comburere eam voluerunt; quod cùm vidisset, præcipitem se egit in fluvium vicinum, in quo suffocatus periit: duplex ergò ejus fuit supplicium. Et imperavit Ibikus, Azeddinus Turca. Fuit autem hic annus Hegiræ 603. à quo deinceps tempore incepērunt AEgypto præesse servi. Insurrexerunt etiam in Ibikum Azeddinum, eoq; interfecto regem constituerunt servum quendam, quem, mutato nomine, appellârunt Motferum.* Iuch.151.b.

De Imperio *Solimanis Schah*, totiusque familiæ illius periodo, actum est sup.p.215. Confer *Iuch.* p.151.a. 152.b. *Fuit*, inquit, *cùm prodiret in publicum Ginkis-Chan, sicut scripsimus, Soliman-Schahus Rex Mahanis, quód quidem regnum eorum fuit à multis seculis, estq; regnum Turcestiæ. Cùm autem egrederetur Ginkiscan, fugit Solimanschah ad flu-*

fluvium Euphratem, transiturus autem flumen submergitur, duobus relictis filiis,&c.

III. De *Mesgida & Schala* nihil occurrit, nisi quòd suum semper Muhammedani in sacris receptis, tum [a] defendendis, tum propagandis Zelum probârint: alii verò vel [b] coacti, vel [c] divitiis pellecti, vel licentia vitæ; religionisque facilitate fascinati, Islamismo accesserint. Reperias tamen [d] aliquos, sive Monachorum, qui frequenter ad Saracenos erant ablegati, sive aliorum opera, ad Christianismum traductos.

[a] Exemplo sit *zelacheddinus*, qui proinde *Religionis Reformator* fuit appellatus. Confer pag. 230. & 490. De *Mostanziro*, Taheri filio, Chalifa scribitur, *quòd Eleemosynarum fuerit amans, multaq; extruxerit collegia. Iucb.* p 151.a. Parens etiam ejus à bonis moribus commendatur, *Ib.* Mostazeinus ultimus dicitur Persarum doctor ad an. Ch.1500. quo Sophi, qui genus suum & doctrinam ad Halim, Muhammedis generum retulit, admisit. *Geneb.*

[b] Quod factum sub Ægypti præside, qui, an. Ch.1266. expugnato castro *Saphet*, omnes, qui ad Muhammedismum transire nolebant crudeliter tru-

trucidavit. *Cal.* ex Maria. Sic *Muhammed-chan* Tatarus Muhammedanis deditus, quoscumque potuit ad Muhammedismum coëgit, & Christianos crudelissimè fuit persecutus *Calv.* 1282. *Geneb.* pag. 683. Sed & *Mostazemum* Christianos Orientis misere afflixisse, & illud Evangelii, positis ab eis alioquin poenis, exegisse; Dicite monti huic & transferetur, &c. referunt. *Geneb.* p. 634.

[c] Ita Tatari, ita alii in retia hæc pertracti videntur. Ex *Tataris* Hamed Chan, Septimus, Arabum religionem fuit amplexus. *Archont. Cosm.* pag. 153. Qua occasione Tatari ad Islamismum fuerint ducti, refert *Geneb.* an. Ch. 1212. sub Innocent. III. Confer etiam pag. 634. & sup. pag. 488.

[d] *Matth. Par.* pag. 854. *Eodem quoq; tempore venerunt in Franciam* (Saraceni) *conversi ad fidem Christianã, quorum quidam erant baptizati, quidam baptizandi. Et hæc fuit eorum causa conversionis. Viderunt utiq; Regem miraculosè à manibus potentissimi Babyloniæ Suldani liberatum, & ipsum Soldanum post captionem trucidatum. Viderant insuper maximam Regis in adversitate patientiam, in proposito inflexibilem constantiam. Nam post suam captionem in terra sancta moram adhuc continuavit, castra firmavit, civitates contra Do-*

Domini sui hostes communivit. Viderant præterea fidei suæ firmitatem, quod, sicut Job in tot adversis, labiis non peccavit. Cæterum considerabant, quòd, pro amore Domini Dei sui Jesu Christi, dulce regnum Franciæ deseruerat, se maris, ventorum, & bellorum & alienorum ac remotorum regnorum periculis & bellatorum expositurus, & pro animabus infidelium lucrandis omnem operam impensurus. Quod nullo modo potest fecisse sine Numinis adminiculo, & divinæ Majestatis consolatione. Prædicatorum insuper & Minorum (specimen habes apud *Matth. Par.* pag 408.) *informatione didicerunt, quod Machometi lex spurcissima animarum est intoxicativa.* De missionariis verò istis, Dominicanis plerisque & Franciscanis consulatur *Bzov.* an. Ch. 1220. S. 9. 11. an. 1221. S.7. an. Ch. 1222. S.25. an. 1227. S.24. an. 1246. S.11. Martyria hinc multa jactant, & Monachatûs per conversos augmentum. *Bennazarum* natione & religione Maurum miraculis postea inter Monachos claruisse, refert *Bzov.* an. Ch. 1230. S.7. In Italia multos Prædicatorum monitis, ad Christianismum excitatos, ait an. Ch. 1233. S.15. Idem de Tunetani regis nepote commemorat an. Ch. 1236. S.6. Etiam Monachum Saracenum superstitio-

ſtitioni valedixiſſe ſuæ, ut Chriſtum amplecteretur ſcribit an. Ch. 1263, S. 21. Narrat etiam *Blond.* lib. 8. Decad 2. *Liberam Chriſti prædicationem per Africam à Saracenis fuiſſe conceſſam.*

IV. In *Militiæ* examine nudam tantùm ſpectabimus ſeriem [a] bellorum inter Chriſtianos & Muhammedanos geſtorum: Ex quo poriſmata [b] deinde nonnulla emergent, quæ Hiſtoriæ belli Sacri lucem magnam afferunt.

[a] Ea talis eſt. An. Ch 1202. Africani Saraceni utramque Hiſpaniam igne & cæde vaſtârunt, excurſionibus in Galliam quoq; factis. An. 1216. Friderico II. Imperatore nova expeditio in Syriam decreta multis Principibus contra Saracenos conſpirantibus. Eodem anno in ſuburbio Aconis civitatis, exercitus Chriſtianorum confluunt, & civitatem Damiatam Ægypti urbem, ab impiis munitam obſident. An. 1217. Quatuor Hiſpaniæ Reges collecto in unum exercitu Saracenos repreſſerunt, ex Betica tamen ejicere non valuerunt. An. 1221. Damiata Sultano reddita, Chriſtiani Aconem & Tyrum redierunt. An. 1228. Fridericus Imperator in Syriam profectus inducias cum Saracenis pepigit, & Hieroſolymam cum ſuis copiis regio diademate honorandus, ingreſſus eſt. An. 1237. Chriſtianorum exercitus, cui Theobaldus Navarræ Rex præfuit, inter Gazam & Ptolemaida occu-

occubuit. An. 1244. Saraceni à Ferdinando, Rege forti & celebri ex Hispaniis pulsi. A. 1247. Saraceni Asiatici Christianos in Syria vexârunt, & sepulchrum Christi ignominiosè defædârunt. A. 1248. Ludovicus Rex Galliæ, exercitum trajecit in Syriam animo expugnandi Saracenos, & cupiditate liberandi Christianos. A. 1249. congressus Ludovicus Galliæ Rex cum Saracenis Damiatam civitatem populosam ac turrigeram cæpit. An. 1250. Cùm inter procellas pugnæ ad Faramiam à Saracenis comprehenderetur, Ludovicus Rex cum Carolo & Alfonso fratribus reddidit Damiatam: quo facto suæ suorúmque saluti consuluit, & ex vinculis liberatus est. Captus fuit Rex d. 5. April. A. 1252. Saraceni Baleares amiserunt insulas, quas occupavit Dux Tarraconensium. A. 1261. Hispaniæ Reges, inter se discordes, alius Gallos socios ad se allexit, alter Saracenum militem adversus fratrem conduxit, suo suorumque maximo incommodo. An 1262. Factiones Veneta & Genuensis Christianos Ptolemaidem & Tyrum incolentes, intestinis odiis exercuerunt. A 1265 Expulere ex Syria Saraceni Christianos. A 1268. Antiochia à Bodegaro Sultano vastata. An 1270 Iterum Rex Galliæ Ludovicus cum filiis tribus ingentes copias contra Saracenos in Africam duxit, ubi cum contra illos feliciter pugnatum esset, Carthaginem obsedit, sed pestis exercitum inficiens Regem simúlque filium ejus Iohannem vita privavit, & sic soluta est obsidio. A. 1281. Armenii & Scythæ ad Gamalam Iudææ urbem cum ipsa penè urbe à Saracenis

cenis delentur. A. 1289. Sultanus Ægypti Rex Tripolim incendit, Christianos in servitutem abigit. An. 1290. Tyrus, Sidon, Tripolis & Berythus ab eodem incensæ & complanatæ. Ptolemais, fugâ dispersis Christianis, sine vi, capta atque diruta, fundamentis quoque effossis Christiani, qui urbem reliquerant, Cretam fugientes perierunt naufragio.

[b] Tenendum igitur 1. *Magnam Pontificum Romanorum hoc adhuc seculo pro continuatione belli sacri fuisse curam.* *Platin.* in Gregor. IV. *Recuperato igitur & patrimonio S. Petri, & agro Sabino, spretisque Soldani legatis, qui suppliciter pacem petebant, multos ex Francisci & Dominici fratribus per Europam misit, qui prædicatione Christianos ad arma contra Saracenos concitarent, quorum opera tanta multitudo militum brevi comparata est, quanta nunquam antea.* Hic tamen exercitus, Ducum imperitiâ periit, Innocentii statuta pro recuperatione terræ sanctæ recitat *Matth. Par.* p. 652. Honorius III. crucem etiam jussit prædicare contra Saracenos, ita ut iter biennio post die Iohannis Baptistæ instituatur: an. Chr. 1223. *Cal.* Hæc verò crucis prædicatio miraculis dicebatur confirmata; *Matth. Par.* p. 397. & visionibus, Papæ Honorio factis; Chron. *Vrsp.* p. 320. Fuit hæc cura commendata Monachis, qui crucem prædicarent. Vnde à tempore Concilii Lateranensis, per omnes fines Christiani orbis emissi doctores innumerabilem

hominum multitudinem exhortationibus suis excitårunt,ut pro liberatione terræ Sanctæ crucis signo notati militiæ sacræ nomen darent: Ipse Pontifex Imperatorem jurisjurandi admonuit, Reges item Galliarum, Angliæ, Hungariæ, Norvegiæ, Sueviæ, Scotiæ, Daniæ, Navarræ, Boëmiæ,ut subsidio essent Christianis Orientalibus. Vide *Bzov.* an.Chr. 1223.S.2.& 1225.S.1.denique 1289.coll. cum 1290.S.7.ubi Nicolaus rebus in Oriente pessundatis remedium quærit. Rationes,belli sacri habet *Avent.*pag.663. finem nempe Muhammedismi.

II. *Neque verò defuisse,qui Papam,ejusque tubas sequerentur.* Tanta erat Sedis Romanæ apud multos authoritas,ut in Syriam abire jussi nec Imperatores tergiversati fuerint, nec Reges, nec ipsi etiam pueri hanc sibi præripi aut eripi voluerint laudem. Vnde *Fascic.temp.* pag.80.a. *Pueri de Alemania XX.M. & amplius Diabolica machinatione decepti cruce signantur, quasi Deus per eos vellet recuperari terram sanctam,juxta illud,* Ex ore infantium,&c. *Sed cùm ad mare venissent,à piratis dolosè in navibus rapiuntur,quasi eos ad Hierosolymam ducere promittentibus.Verùm,multos submerserunt; & alios vendiderunt Saracenis.* Confer *Calv.*à Ch.1212.Regum verò,Regnorum, Principum, privatorum etiam adultorum bellum sacrum continuantium exempla habemus 1.in

Anglis,

Anglis, Matth. Par. p. 326. 807. 2. *Prisonibus, Coloniensibus*, Id. p. 288. aliisque Germanis: *Calvis.* an. Chr. 1127. Voverat Imperator, se in Palæstinam abiturum, atque ideo quosdam Principes Germaniæ simul evocaverat, inter quos fuit Landgravius Ludovicus, qui in Italiam veniens, cùm jam solvenda esset classis, febre corripitur, & moritur die 13. Septembris, cùm præfuisset annis 12. Succedit ipsi Henricus frater, qui præest annis 17. Fridericus ipse se itineri committit, sed morbo affectus revehitur in Italiam, qua re offensus Papa; Imperatorem regnis excutere cogitat, eumque excommunicatum; ut effœminatum proclamat. Plura de Friderici II. expeditione admirabili habet *Bzov.* an. Ch. 1219. S. 1. 3. In *Vngaro* illo, Linguæ Saracenicæ & Gallicæ perito, qui in Galliis opiliones ut plurimum, deinde agricolas sibi adjunxit, spe occupandæ terræ sanctæ: persuaserat ita ferè omnibus, ut ad sexaginta millia hominum secum duceret, quibus vexillum fecerat, cui agnus insigne erat, sed cùm tanta colluvies non ex præparato commeatu viveret, Galliam populari incipiebat, & cùm Vngarus ille ita occideretur, & reliqui dispersi sunt: nominabant se *pastorellos*. *Calvis.* a. Ch. 1251. Ejus meminit Historiæ *auth. Fascic. temp.* p. 86. his verbis: *Pastores pecorum similiter de Hispania convenientes cum turba gravi Parisiis venerunt, & omnia bona cleri vastârunt; invidis plebibus congratulantibus; sed cùm etiam laicorum bona cepissent de-*

vorare, statim expugnati fuerunt & peremti. Et sic patet, quod Diabolus etiam suas cruces prædicavit. Paulò aliter recitat Matth. Par. p.795. qui putat, seducēdi & Muhamedismo se addicendi studiò agyrtam illum tantá pellexisse conflugem, ut qui verna fuerit & discipulus Muhamedis: quemadmodum, & Iohannes Anglorum Rex, eodem insaniæ prolapsus scribitur ab autore p.233. ut cum Regno religionem etiam abjurare, seque in fidem Regis Africæ dedere constituerit.

III. *Sub prætextu belli sacri avaritiam Romanam, fastum & perfidiam, sua quidem habuisse compendia: Rem verò publicam summa dispendia.* Matth. Par. p.200. *Cùm Innocentius Papa ad expeditionem terræ sanctæ, ut dixit, ad occultandam suam avaritiam, infinitam pecuniam, ab ordine Cistercienſi proposuisset extorquere, à B. Virgine correptus cessavit.* Et p.864. exemplum summæ Pontificis perfidiæ, qui crucem prædicari voluit, non ut periclitantes Christianos in Oriente juvaret; sed Siciliam & Apuliam invaderet profert. Idem tangit ulcus pag. 386. Et p.388. *Hæc* (præcedit Epistola Gregorii Papæ, de negotio crucis) *cùm per Christianorum climata, præcipuè per Angliam, Christi fidelibus innotescerent, & prædicatio per Prælatos, maximè verò per fratres Prædicatores & Minores fieret, quibus data fuit po-*

potestas cruce signandi, & votum data pecunia (confer p.546.) *relaxandi, sese multi, quorum non erat numerus, cruce signaverunt. Sed citò in tantam nobilitatem, ne dicam arrogantiam elevabantur Prædicatores & Minores, qui spontaneam paupertatem cum humilitate elegerunt, ut recipi curarent in cœnobiis & civitatibus in processione solenni, in vexillis, cereis accensis, & in dispositione vestimentis festivis indutorum, & concessa est, eis veniam multorum dierum suis conferre auditoribus, signatísque hodie, cras, data pecunia, à crucis voto absolverunt. Parvóque tempore succedente facta est tanta commutatio, tam multiformis pecuniæ exactio, nec sciri poterat in quam abyssum tanta pecunia, quæ per Papales procuratores colligebatur, est demersa, quod fidelium circa negotium crucis tepuit, imò potius charitas refrixit generalis. Unde negotium terræ sanctæ nunquam felix super hoc suscepit incrementum.* Avent. annal. l.7. p709. *Licet Gregorius X. eodem anno animam efflâsset; nihilosecius tamen Romani flamines decimas per sex annos*

extorta per vim pecunia à Germanis emunxerunt, rumore dissipabant, se suo periculo atque stipendio Palæstinam, Aegyptum, Asiam, Africam erepturos, Turcis, Saracenis, Tartaris. Et p.720. *Eadem tempestate Nicolaus IV. Pontifex Max. Franciscanus, omnes Archimystas Germaniæ, quemque cum suis collegis in sua provincia Concilia habere jubet. Ab hisce rursum consilium simul & auxilium petit, quo Palæstina armis recuperari possit. Primarius Bojorum sacerdos Juvaviam sexto Cal. Februarii Monachos atque sacerdotes suos vocat, majores, minores cogit Pontificulos, mandata Pontif. Max. aperit. Ubi illi Romanam avaritiam rursus ad decimas aspirare persentiscunt, &c.* Confer *Calvis.* an. Chr. 1226. Hic verò præ cæteris malè audierunt Hospitalarii & Templarii, quibus volupe fuit discordias serere & lites inter Christianos & Saracenos, ne jacturam facerent redituum suorum. Vide *Matth. Par.* p.596. Sed & inconstantiam hic suam prodere voluit Papa, teste *eodem* p.497.

IV. *Felicibus in Oriente successibus obstitisse Christianorum discordiam. Platin.* Nicol.IV.236. *Dum hæc autem in Europa gererentur, Sultanus discordiis Christianorum fretus Tripolin, Asiæ*

Asiæ civitatem insignem quidem, interfecto Christianorum præsidio, igni ferróq; evertit. Parem quoque calamitatem Sidon & Barutum pertulere, nemine adjuvante. Restabat Ptolemais, in annos duos inducias à Soldano consecuta: hanc ut tueretur Nicolaus Pontifex annixus milites ad vexillum Christi vocat, ære suo conductos: ij ad mille & quingenti fuere. Hos postea multi, nullo dato nomine, nullis signis & auspiciis secuti, cùm Ptolemaidem pervenissent, non minora Christianis, quàm Saracenis damna intulere. Soldanus autem cùm res suas repetiisset, nec redditæ essent nostris omnibus, exilium comminatus est. Magna inter Christianos de possessione Ptolemaidæ concertatio tum orta erat, cùm eam Patriarcha Constantinopolitanus, Templarii, Teutonici, Rex Cypri, Siciliæ Rex Carolus vindicare anniterentur. Erat & Pisanis in animo Ptolemaidē repetere, &c. Plura de his discordiis pete à *Bzov.* a. Ch. 1223. 1276. S. 14. *Calv.* a. Ch. 1243.

V. *Quòd si quando victricia Christianorum videre contigit arma, Pontificis instinctu sic ferocierunt, ut oblata fortuna ritè rectéque uti non potuerint:* unde ita exa-

Domini sui hostes communivit. Viderant præterea fidei suæ firmitatem, quod, sicut Job in tot adversis, labiis non peccavit. Cæterum considerabant, quòd, pro amore Domini Dei sui Jesu Christi, dulce regnum Franciæ deseruerat, se maris, ventorum, & bellorum & alienorum ac remotorum regnorum periculis & bellatorum expositurus, & pro animabus infidelium lucrandis omnem operam impensurus. Quod nullo modo potest fecisse sine Numinis adminiculo, & divinæ Majestatis consolatione. Prædicatorum insuper & Minorum (specimen habes apud *Matth. Par.* pag 408.) *informatione didicerunt, quod Machometi lex spurcissima animarum est intoxicativa.* De missionariis verò istis, Dominicanis plerisque & Franciscanis consulatur *Bzov.* an. Ch. 1220. S. 9. 11. an. 1221. S. 7. an. Ch. 1222. S. 25. an. 1227. S. 24. an. 1246. S. 11. Martyria hinc multa jactant, & Monachatûs per conversos augmentum. *Bennazarum* natione & religione Maurum miraculis postea inter Monachos claruisse, refert *Bzov.* an. Ch. 1230. S. 7. In Italia multos Prædicatorum monitis, ad Christianismum excitatos, ait an. Ch. 1233. S. 15. Idem de Tunetani regis nepote commemorat an. Ch. 1236. S. 6. Etiam Monachum Saracenum superstitio-

ſtitioni valedixiſſe ſuæ, ut Chriſtum amplecteretur ſcribit an. Ch. 1263, S. 21. Narrat etiam *Blond.* lib. 8. Decad 2. *Liberam Christi prædicationem per Africam à Saracenis fuiſſe conceſſam.*

IV. In *Militiæ* examine nudam tantùm ſpectabimus ſeriem [a] bellorum inter Chriſtianos & Muhammedanos geſtorum: Ex quo porismata [b] deinde nonnulla emergent, quæ Hiſtoriæ belli Sacri lucem magnam afferunt.

[a] Ea talis eſt. An. Ch 1202. Africani Saraceni utramque Hiſpaniam igne & cæde vaſtârunt, excurſionibus in Galliam quoq; factis. An. 1216. Friderico II. Imperatore nova expeditio in Syriam decreta multis Principibus contra Saracenos conſpirantibus. Eodem anno in ſuburbio Aconis civitatis, exercitus Chriſtianorum confluunt, & civitatem Damiatam Ægypti urbem, ab impiis munitam obſident. An. 1217. Quatuor Hiſpaniæ Reges collecto in unum exercitu Saracenos repreſſerunt, ex Betica tamen ejicere non valuerunt. An. 1221. Damiata Sultano reddita, Chriſtiani Aconem & Tyrum redierunt. An. 1228. Fridericus Imperator in Syriam profectus inducias cum Saracenis pepigit, & Hieroſolymam cum ſuis copiis regio diademate honorandus, ingreſſus eſt. An. 1237. Chriſtianorum exercitus, cui Theobaldus Navarræ Rex præfuit, inter Gazam & Ptolemaida

occu-

occubuit. An.1244. Saraceni à Ferdinando Rege forti & celebri ex Hispaniis pulsi. A.1247. Saraceni Asiatici Christianos in Syria vexârunt, & sepulchrum Christi ignominiosè defædârunt. A.1248. Ludovicus Rex Galliæ, exercitum trajecit in Syriam animo expugnandi Saracenos, & cupiditate liberandi Christianos. A.1249. congressus Ludovicus Galliæ Rex cum Saracenis Damiatam civitatem populosam ac turrigeram cæpit. An.1250. Cùm inter procellas pugnæ ad Faramiam à Saracenis comprehenderetur, Ludovicus Rex cum Carolo & Alfonso fratribus reddidit Damiatam; quo facto suæ suorúmque saluti consuluit, & ex vinculis liberatus est. Captus fuit Rex d. 5. April. A.1252. Saraceni Baleares amiserunt insulas, quas occupavit Dux Tarraconensium. A.1261. Hispaniæ Reges, inter se discordes, alius Gallos socios ad se allexit, alter Saracenum militem adversus fratrem conduxit, suo suorumque maximo incommodo. An 1261. Factiones Veneta & Genuensis Christianos Ptolemaidem & Tyrum incolentes, intestinis odiis exercuerunt. A 1265 Expulere ex Syria Saraceni Christianos. A 1268. Antiochia à Bodegaro Sultano vastata. An 1270 Iterum Rex Galliæ Ludovicus cum filiis tribus ingentes copias contra Saracenos in Africam duxit, ubi cum contra illos feliciter pugnatum esset, Carthaginem obsedit, sed pestis exercitum inficiens Regem simúlque filium ejus Iohannem vita privavit, & sic soluta est obsidio. A 1281. Armenii & Scythæ ad Gamalam Iudææ urbem cum ipsa penè urbe à Saracenis

cenis delentur. A. 1289. Sultanus Ægypti Rex Tripolim incendit, Christianos in servitutem abigit. An. 1290. Tyrus, Sidon, Tripolis & Berythus ab eodem incensæ & complanatæ. Ptolemais, fugâ dispersis Christianis, sine vi, capta atque diruta, fundamentis quoque effossis Christiani, qui urbem reliquerant, Cretam fugientes perierunt naufragio.

[b] Tenendum igitur 1. *Magnam Pontificum Romanorum hoc adhuc seculo pro continuatione belli sacri fuisse curam.* Platin. in Gregor. IV. *Recuperato igitur & patrimonio S. Petri, & agro Sabino, spretisque Soldani legatis, qui suppliciter pacem petebant, multos ex Francisci & Dominici fratribus per Europam misit, qui prædicatione Christianos ad arma contra Saracenos concitarent, quorum opera tanta multitudo militum brevi comparata est, quanta nunquam antea.* Hic tamen exercitus, Ducum imperitiâ periit, Innocentii statuta pro recuperatione terræ sanctæ recitat *Matth. Par.* p. 652. Honorius III. crucem etiam jussit prædicare contra Saracenos, ita ut iter biennio post die Iohannis Baptistæ instituatur: an. Chr. 1223. *cal.* Hæc verò crucis prædicatio miraculis dicebatur confirmata; *Matth. Par.* p. 397. & visionibus, Papæ Honorio factis; Chron. *Vrsp.* p. 320. Fuit hæc cura commendata Monachis, qui crucem prædicarent. Vnde à tempore Concilii Lateranensis, per omnes fines Christiani orbis emissi doctores innumerabilem

hominum multitudinem exhortationibus suis excitârunt, ut pro liberatione terræ Sanctæ crucis signo notati militiæ sacræ nomen darent: Ipse Pontifex Imperatorem jurisjurandi admonuit, Reges item Galliarum, Angliæ, Hungariæ, Norvegiæ, Sueviæ, Scotiæ, Daniæ, Navarræ, Boëmiæ, ut subsidio essent Christianis Orientalibus. Vide *Bzov.* an. Chr. 1223. S. 2. & 1225. S. 1. denique 1289. coll. cum 1290. S. 7. ubi Nicolaus rebus in Oriente pessundatis remedium quærit. Rationes, belli sacri habet *Avent.* pag. 663. finem nempe Muhammedismi.

II. *Neque verò defuisse, qui Papam, ejusque tubas sequerentur.* Tanta erat Sedis Romanæ apud multos authoritas, ut in Syriam abire jussi nec Imperatores tergiversati fuerint, nec Reges, nec ipsi etiam pueri hanc sibi præripi aut eripi voluerint laudem. Unde *Fascic. temp.* pag. 80. a. *Pueri de Alemania XX. M. & amplius Diabolica machinatione decepti cruce signantur, quasi Deus per eos vellet recuperari terram sanctam, juxta illud,* Ex ore infantium, &c. *Sed cùm ad mare venissent, à piratis dolosè in navibus rapiuntur, quasi eos ad Hierosolymam ducere promittentibus. Verùm, multos submerserunt; & alios vendiderunt Saracenis.* Confer *Calv.* a. Ch. 1212. Regum verò, Regnorum, Principum, privatorum etiam adultorum bellum sacrum continuantium exempla habemus 1. in

Anglis,

Anglis, Matth. Par. p. 326. 807. 2. *Frisonibus, Coloniensibus*, Id. p. 288. aliisque Germanis: *Calvis.* an. Chr. 1127. Voverat Imperator, se in Palæstinam abiturum, atque ideo quosdam Principes Germaniæ simul evocaverat, inter quos fuit Landgravius Ludovicus, qui in Italiam veniens, cùm jam solvenda esset classis, febre corripitur, & moritur die 13. Septembris, cùm præfuisset annis 12. Succedit ipsi Henricus frater, qui præest annis 17. Fridericus ipse se itineri committit, sed morbo affectus revehitur in Italiam, qua re offensus Papa; Imperatorem regnis excutere cogitat, eumque excommunicatum; ut effœminatum proclamat. Plura de Friderici II. expeditione admirabili habet *Bzov.* an. Ch. 1219. S. 1. 3. In *Vngaro* illo, Linguæ Saracenicæ & Gallicæ perito, qui in Galliis opiliones ut plurimum, deinde agricolas sibi adjunxit, spe occupandæ terræ sanctæ: persuaserat ita ferè omnibus, ut ad sexaginta millia hominum secum duceret, quibus vexillum fecerat, cui agnus insigne erat, sed cùm tanta colluvies non ex præparato commeatu viveret, Galliam populari incipiebat, & cùm Vngarus ille ita occideretur, & reliqui dispersi sunt: nominabant se *pastorellos. Calvis.* a. Ch. 1251. Ejus meminit Historiæ *auth. Fascic. temp.* p. 86 his verbis: *Pastores pecorum similiter de Hispania convenientes cum turba gravi Parisiis venerunt, & omnia bona cleri vastârunt; invidis plebibus congratulantibus; sed cùm etiam laicorum bona cepissent de-*

vorare, statim expugnati fuerunt & peremti. Et sic patet, quod Diabolus etiam suas cruces prædicavit. Paulò aliter recitat Matth. Par. p. 795. qui putat, seducēdi & Muhamedismo se addicendi studiò agyrtam illum tantá pellexisse confluгem, ut qui verna fuerit & discipulus Muhammedis: quemadmodum, & Iohannes Anglorum Rex, eodem insaniæ prolapsus scribitur ab autore p. 233. ut cum Regno religionem etiam abjurare, seque in fidem Regis Africæ dedere constituerit.

III. *Sub prætextu belli sacri avaritiam Romanam, fastum & perfidiam, sua quidem habuisse compendia; Rem verò publicam summa dispendia.* Matth. Par. p. 200. *Cùm Innocentius Papa ad expeditionem terræ sanctæ, ut dixit, ad occultandam suam avaritiam, infinitam pecuniam, ab ordine Cistercienſi propoſuiſſet extorquere, à B. Virgine correptus ceſſavit.* Et p. 864. exemplum summæ Pontificis perfidiæ, qui crucem prædicari voluit, non ut periclitantes Christianos in Oriente juvaret; sed Siciliam & Apuliam invaderet profert. Idem tangit ulcus pag. 386. Et p. 388. *Hæc* (præcedit Epistola Gregorii Papæ, de negotio crucis) *cùm per Christianorum climata, præcipuè per Angliam, Christi fidelibus innotescerent, & prædicatio per Prælatos, maximè verò per fratres Prædicatores & Minores fieret, quibus data fuit po-*

potestas cruce signandi, & votum data pecunia (confer p.546.) *relaxandi, sese multi, quorum non erat numerus, cruce signaverunt. Sed citò in tantam nobilitatem, ne dicam arrogantiam elevabantur Prædicatores & Minores, qui spontaneam paupertatem cum humilitate elegerunt, ut recipi curarent in cœnobiis & civitatibus in processione solenni, in vexillis, cereis accensis, & in dispositione vestimentis festivis indutorum, & concessa est, eis veniam multorum dierum suis conferre auditoribus, signatísque hodie, cras, data pecunia, à crucis voto absolverunt. Parvóque tempore succedente facta est tanta commutatio, tam multiformis pecuniæ exactio, nec sciri poterat in quam abyssum tanta pecunia, quæ per Papales procuratores colligebatur, est demersa, quod fidelium circa negotium crucis tepuit, imò potius charitas refrixit generalis. Unde negotium terræ sanctæ nunquam felix super hoc suscepit incrementum.* Avent. annal.l.7.p709. *Licet Gregorius X. eodem anno animam efflâsset; nihilosecius tamen Romani flamines decimas per sex annos*

extorta per vim pecunia à Germanis emunxerunt, rumore dissipabant, se suo periculo atque stipendio Palaestinam, Aegyptum, Asiam, Africam erepturos, Turcis, Saracenis, Tartaris. Et p. 720. *Eadem tempestate Nicolaus IV. Pontifex Max. Franciscanus, omnes Archimystas Germaniae, quemque cum suis collegis in sua provincia Concilia habere jubet. Ab hisce rursum consilium simul & auxilium petit, quo Palaestina armis recuperari possit. Primarius Bojorum sacerdos Juvaviam sexto Cal. Februarii Monachos atque sacerdotes suos vocat, majores, minores cogit Pontificulos, mandata Pontif. Max. aperit. Ubi illi Romanam avaritiam rursus ad decimas aspirare persentiscunt, &c.* Confer *Calvis.* an. Chr. 1226. Hic verò prae caeteris malè audierunt Hospitalarii & Templarii, quibus volupe fuit discordias serere & lites inter Christianos & Saracenos, ne jacturam facerent redituum suorum. Vide *Matth. Par.* p. 596. Sed & inconstantiam hic suam prodere voluit Papa, teste *eodem* p. 497.

IV. *Felicibus in oriente successibus obstitisse christianorum discordiam. Platin.* Nicol. IV. 236. *Dum haec autem in Europa gererentur, Sultanus discordiis Christianorum fretus Tripolin,*

Asiae

Asiæ civitatem insignem quidem, interfecto Christianorum præsidio, igni ferróq; evertit. Parem quoque calamitatem Sidon & Barutum pertulere, nemine adjuvante. Restabat Ptolemais, in annos duos inducias à Soldano consecuta: hanc ut tueretur Nicolaus Pontifex annixus milites ad vexillum Christi vocat, ære suo conductos: ij ad mille & quingenti fuere. Hos postea multi, nullo dato nomine, nullis signis & auspiciis secuti, cùm Ptolemaidem pervenissent, non minora Christianis, quàm Saracenis damna intulere. Soldanus autem cùm res suas repetiisset, nec redditæ essent nostris omnibus, exilium comminatus est. Magna inter Christianos de possessione Ptolemaidæ concertatio tum orta erat, cùm eam Patriarcha Constantinopolitanus, Templarii, Teutonici, Rex Cypri, Siciliæ Rex Carolus vindicare anniterentur. Erat & Pisanis in animo Ptolemaidẽ repetere, &c. Plura de his discordiis pete à *Bzov*. a. Ch. 1223. 1276. S. 14. *Calv.* a. Ch. 1243.

V. *Quòd si quando victricia christianorum videre contigit arma, Pontificis instinctu sic ferocierunt, ut oblata fortuna ritè rectéque uti non potuerint:* unde ita exa-

sperati Saracenorum duces, ut audentiores contrà euntes ne illis quidem locis, quæ non minus aliàs, quàm ipsi Christiani venerabantur, parcendum existimârint. De urbis & turris Damiatæ occupatione fusè loquuntur Scriptores Ecclesiastici Vide *Matth. Par.* pag. 290. & 765. *calvis.* a. Ch. 1219. *Vrsser* an. Chr. 1222 p. 322. *Platin.* in Honorio III. *Bzov.* a. Ch. 1220. S. 2. Vrbs hæc Ægypti à nostris mense Febr arctissimè fuit obsessa, totaque æstate ibidem eruptionibus pugnatum: Et quamvis nostri aliquoties magnis affecti fuerint cladibus, nihilominus tamen cùm Saraceni in urbe, & fame, & peste affligerentur, conditiones Suldanus Christianis offert pacis, se redditurum Sanctam Crucem cum toto regno Hierosolymitano, & sumtus ad instaurandos muros Hierosolymorum. Hosce enim eadem ęstate dejecerat, ne si caperetur, recipi non posset: retenturum se tamen duo castra in Arabia. Rex Iohannes, & reliqui Principes statuunt conditiones has esse accipiendas, cùm (*Par.* 745) expeditio hæc propter nullam aliam causam suscepta sit. Restitit tamen Pontificis Legatus, & obtinuit ne discederetur, atque ita tandem capta est Damiata die 5. Novemb. feria 3. & Sultanus, combustis castris, fugit. Duravit obsidio annum & menses septem. Hac verò pertinacia sua quid Pontificis Legatus obtinuit? Vix octo mensium spatio Damiata Christianorum fuit, cùm de tota occupanda Ægypto cogitarent, Sultanus commeatu eos intercludit, & in eas angustias redigit, ut durissimas Sultani Seiphoddini conditiones accipe-

rent,

rent, Damiatam redderent, & captivi utrinque permutarentur. *Bzov.* an. Chr. 1221. S 2. *Vitriac. Marin.* Ita tandem, an. Chr. 1290. expulsis de terra sancta Christianis, victoriarum reliquias, quæ annorum ferè 200. labore à Christianis partæ erant, amiserunt. Vide sup. p. 497. & *Bzov.* an. Chr. 1289. S. 1. & 1290. S. 7. *Fascic. temp.* p. 82. b. Atque sic finitum est bellum Saracenicum, *Geneb.* p. 685. De murorum, propter Damiatæ obsidionem, Hierosolymitanorum destructione, pleniùs loquitur *Matth. Par.* p. 291. additque, *de sepulchro etiam Domini glorioso destruendo consilium habuisse Saracenos, quod per literas comminati sint, quas civibus Damiatæ ad eorum solatium transmiserunt. Verùm tamen*, pergit author, *propter tanti loci reverentiam nemo eorum opponere præsumsit. Nam in Alcorano, libro legis eorum scriptum habetur, Jesum Christum, Dominum nostrum, de Maria Virgine fuisse conceptum & natum, quem sine peccato vixisse inter homines Prophetámque, & plùs quàm Prophetam esse, profitentur. Cæcos enim illuminâsse, leprosos mundâsse, & mortuos suscitâsse astruunt. Verum quoque asserunt, eum ad cœlum ascendisse. Vnde, quando tempore treugarum sapientes eorum Hierosolymam ascendebant, & postu-*

labant sibi codices Evangeliorum exhiberi, deosculabantur ac mirabantur eos propter munditiam, quam Christus docuit, & præcipuè propter Evangelium Lucæ: Missus est Gabriel,&c.*quod sæpius retractant & repetunt literati eorum.* Alii tamen volunt, Nureddinum, Saladini filium, illorum Christianorum precibus, qui turrim Davidis & templum Domini incolebant, motum, integra illa reliquisse. *Plat.* in Hon.3.

VI. *Perfidiâ & Idololatriâ Pontificiâ Saracenos graviter fuisse offensos.* Illius luculentum habemus specimen in Friderico Imperatore, cùm an.Chr. 1229. immineret Hierosolymis, & Sultanus occupatus esset domestico bello, sponte ei offert Crucem cum toto regno Hierosolymitano, & quicquid Saladinus Christianis eripuerat, hoc uno excepto, ut Saraceni Hierosolymis etiã templum habeant, in quo inermes adorent, suáque extra urbem hospitia. Pax inita die 18.Feb.feria prima. Hierosolymam ingreditur Imperator die 17.Martii, feria septima. Sequenti die Dominica, *Lætare.* Hierosolymis coronatur, omniáque solenniter fiunt, præterquam quod, excommunicatione obstante, sacra non fuerunt celebrata. Pax hæc fuit decennalis. Inde cùm Imperator in Iordanem locum, ubi Christus baptizatus est, loturus exspatiaretur, id ipsum Templarii Sultano, ut eum interciperet, significàrunt: Sultanus verò, hominum perfidia offensus, literas mittit Imperatori. Vide *Matth.Par.*p.344.

Calvis.

calvis.an.Ch.1229.Lubet *Matthæi Paris* tragædiam exprimere verbis, quæ extant p.346. *His autem, sic Deo dispensante ordinatis, invidente antiquo seminatore Schismatum & discordiarum Satana, incolæ terræ, præcipuè Templarii & Hospitalarii, invidentes factis Imperatoris, sumserunt cornua ex odio Papali. Audierunt enim, quòd jam Papa Imperium hostiliter invaserat. Volentes igitur omnia magnalia hæc eis adscribi, qui à tota Christianitate tot proventus recipiunt, & ad solummodò terram sanctam defendendam, tantos redditus inglutiunt, & quasi in voragine barathri demergunt, significaverunt subdolè ac proditiosè Sultano Babyloniæ, quòd Imperator proposuit adire flumen, ubi Christus baptizatus est à Johanne Baptista, ibidem Christi vestigia, & præcursoris ejusdem, quo non major surrexit inter natos mulierum pedes, & in lanceis, cum parvo comitatu, clàm humiliter adoraturus: & ibidem posset ad votum eundem Imperatorem vel capere vel trucidare. Quod cùm audivit Sultanus memoratus, & super hoc chartam noto sibi sigillo signatam*

tam conspexisset, detestatus est Christianorum versutiam, invidiam & proditionem, maximè eorum, qui videbantur habitum religionis cum crucis charactere bajulare, & advocans duos secretissimos ac discretos consiliarios, instillavit auribus illorum universa, ostendens eis Epistolam, cui adhuc signum adhærebat, & ait; Ecce fidelitas Christianorum. Inspectisque literis post longam ac diligentem deliberationem, sic responderunt: Domine, inita est pax utrobique beneplacita, quam violare facinorosum foret; sed ad omnium Christianorum confusionem mittatis hanc Epistolam cum signo adhærente, ipsi Imperatori, & erit vobis amicissimus, & meritò. Quorum consiliis Sultanus obtemperans, misit dictam Epistolam Imperatori, & omnem dolum prælocutũ ei denunciavit, &c. Hujus verò ἔνδειξιν dedimus in *Anal*, Diss. 1. p. 40. ex Iohanne Vitodurano.

VII Sed neque à *fraudibus* eos, quibus negotia hujus belli curæ erant, *abstinuisse* perspicuis monet verbis *Matth. Par.* p. 754. *Temporibus quoque sub eisdem ad vanam consolationem Christianorum, vel animandum cruce signatos, iter*

iter peregrinationis suæ prorogantes transmissæ sunt literæ umbratiles à terra sancta, confectæ à viris authenticis & fide dignis, Episcopo scilicet Marsiliensi: à quibusdam Templariis, rumores jucundissimos continentes, qui auditores credulos vanis elogiis exhilararûnt, quòd videlicet Cayrum & Babylonia capiebantur, & fugientibus Saracenis Alexandria desolata relinquebatur. Qui, dico, rumores tantò plus auditores credulos in fine, more scorpionis, pungebant, quantò primò magis demulcebant blandimentis. Ex tunc igitur suspectiores etiam veras habuimus Epistolas & exosas. Templariorum *etiam impediebat infamia, quo minus lætos ex Oriente allatos admitterent nuncios. Id* p. 59. Confer p. 744.

∇III. *Belli hujus funesti & exitialis exitum adeò fuisse infelicem*, ut ipsa propterea multorum fides vacillare cœperit. *Matth. Par.* pag. 750. *Cœperunt igitur (cùm non mediocriter conditio deteriorari, & fama in conspectu omnium vilescere cœpisset) multi, quos firma fides non roboraverat, tam desperatione & blasphemiis, quàm fame contabescere. Et fides heu, heu,*

heu, multorum cœpit vacillare; dicentium ad invicem. Ut quid dereliquit nos Christus, pro quo & cui hactenus militavimus? Jam multoties nostris diebus victi confundimur; & hostes nostri, imò Christi, de nostro sanguine & spoliis gloriantur triumphantes. Primò apud Damiatam civitatem istam, quando Nili fluentis circumdati compulsi fuimus Damiatam tanto sanguine adquisitam resignare: Iterum non procul ab Antiochia, Templi inclita militia, signifero detruncato, victa confundebatur. Iterum à Saracenis, paucis annis evolutis apud Gazaram occubuimus à Comite Richardo quodam Anglico prius redemti, postea verò à Chorosminis ferè tota Christianorum universitas in terra sancta trucidabatur; qui loca omnia, quæ dicuntur sancta, polluentes destruxerunt. Modò verò; quod omnibus gravius est Rex noster Christianissimus, miraculosè suscitatus à mortuis cum tota Franciæ nobilitate ignominioso patet discrimini; factus est nobis Dominus velut inimicus. Et qui solet dici Dominus Exercituum, nunc, proh dolor, à suis hostibus tan-

quam

quam multoties superatus aspernatur. Quid nobis nostra devotio; religiosorum orationes, amicorum nostrorum prosunt eleemosynæ? Num quid melior est Lex Mahometi lege Christi?

IX. Vt ut verò ad nutum penè Arabibus contra Christianos bello diuturno, & minus prudenter suscepto, implicitos, omnia successerunt, *eosdem tamen variis hoc seculo pressos fuisse calamitatibus* certum est. Vrgebantur 1. *bellis intestinis*, præsertim an. Ch. 1229. a. 1252. *calv.* & a. Ch. 1258. *Gene. illud* Hierosolymam Christianis Zelacheddinū reddere; *istud* Bagdadi Sultanum inducias cum Galliarum Rege facere; *hoc* Bagdado Caliphas abire coegit. 2. A Tataris pene opprimebantur. Vide sup. p. 488. qua etiam occasione Bagdadum amisere: *ib.* Et *Geneb.* pag. 637. *Circa annum 1258. totum Regnum Persarum Sultanis dissidentibus Haalonius* (Archont. Cos. habet Olacusa: nos, ex Seph. Iuchas. Halcæum vocamus vel Hilcæum, vide sup. p. 486. 487.) *Tatarus eripuit: persuasu Haitonis* (est nobis *Hita* ex eodem scriptore Hebræo, Halcæi frater) *regis Armeniæ, captata Babylone sive Bagdad & Chalifa, cujus regnum circiter sexcentos annos duraverat, nempe ab Omare Muhammedis nepote. Regnum autem Persarum, cum extinctis veteribus eorum Principibus fuisset penes Saracenos, na-*

annis 297. & Mahomet ultimus, contra aliquot Sultanos & Turcas armâsset, atque ab iis postea regno exutus esset, ad Turcas devenit an.Chr.1055. per annos 203. usque ad annum 1258. quo jam penes Tartaros fuit usque ad an.1350. 3. *Incendio* fanum Meccanum conteritur, *Matth.Par.*p.919. 4. *In Hispaniis infelicissimè pugnant.* Majoricam diu possessam amittunt; Eremitam item & Valentiam, à Legionis & Castellæ regibus occupatam. Vide *Geneb.*p.631.*Calvis. Cent.Magd.*a.Ch.1227. De his Christianorum victoriis scribit *Matth.Par.*p.421. *Eodem anno ordinatæ sunt Ecclesiæ & Prælati in Corduba civitate Hispaniæ. Quia, sicut prætactum est, die Martis in Hebdomada Paschæ capta est magna civitas Corduba in Hispania, in qua se natum fuisse commemorat Lucanus, dicens:* Corduba me genuit. *Capta verò est ab Alphonso Rege Castellæ Christianissimo. Qua capta & Christianis dedita cumulatum & additum est gaudium gaudio, scilicet de captione Insulæ magnæ & opulentissimæ Majoricæ paganissimæ: quæ fuit piratis & vespilionibus referta, mercatoribus & peregrinis, præcipuè Christianis inimicissima, qui inter Africanas & Hispanas re-*

regiones transmeârunt. Insula continet 32. castra. Et ad majoris gaudii augmentum, anno proximo præterito, capta fuit à Rege Arragoniæ civitas magna Borianna, & castrum inexpugnabile Penuscula, per ingenium asperrimum, arietum ad Pascha paganorum immolandorum, quia quod viribus fuit impossibile, supplevit ingenio excogitato. Capta est infra biennium Corduba civitas, Majorica Insula, Borianna civitas, Penuscula castrum, & hæc omnia potestati Christianorum in Hispania feliciter mancipata. *Hispalim* cepit Ferdinandus die 22. Decem. 1248. De *Valentiæ* Regno à Iacobo Arragonio, Mauris extorto, loquitur *Bzov.* an. Ch. 1238. S. 10. Vide eundem a. Ch. 1266. S. 15. de *Mauris Granatensibus* feliciter ab Alphonso Castellæ Rege subactis. *Ib.* an. Ch. 1270. S. 1. recenset trajectum Ludovici in Africam, ejusque contra Mauros victorias. An. Chr. 1212. S. 1. habet descriptionem victoriæ, quam confœderati Reges contra Mauros deportârunt. *Afri* etiam insolentiores repelluntur. In Hispaniam enim transfretaturi Arragoniæ Regi meritas dant pœnas: *Calv.* a. Ch. 1213. Sed & Caroli Siciliæ Regis, Francorumque opera Tunetum captum, Christianos carceribus dimissos, Monasteria ubique extructa, ad an Chr. 1270. refert *Geneb.* Plura de his Christianorum in Hispania successi-

bus commemorat author *Fortal.fidei*, lib.4. consid. 9.pag.137.& deinc. Sed & Catalogus supra à nobis positus sufficere potest. Multum hic debebatur Ferdinando, Legionis & Castellæ Regi, qui Maurorum domitor vulgò dicebatur. Hic mediis immixtus hostium phalangibus ingeminare subinde solebat illud Psaltis: Dominus mihi adjutor, non timebo, quid faciat mihi homo. Interrogatus aliquando, cur supra Majores suos fines Regni felicius propagâsset, fertur istud sempiterna memoria dignum respondisse: Patres, inquit, mei fortaſsis animo gerebant Principatum terrenum exaltare potius, quàm fidem plantare, augere sibi populum multum, sed non stabilire divinum cultum: ideo decepti sunt in adinventionibus suis. Itaque in ipsa acie solebat ad cœlum attollens oculos orare, & testari: Tu Domine, qui scis corda & renes hominum, nôsti, quia non meam, sed tuam gloriam requiro, non tam caducorum regnorum, quàm fidei Catholicæ, Christianæque Religionis augmentum desidero. Denique semper illud confitebatur, non meritis suis, sed infidelitate hostium causam illam juvari. Vide *Bzov*. a. Ch. 1231. S. 10.

Sectio III.
De
GENTILISMO.

Est hoc seculo celebris conversio

[*a*] Po-

[a] Porussorum,[b] Jazygum & [c] Tartarorum, qui Christo nomen dederunt.

[a] Per id tempus, scribit Bzov.an.Chr. 1220. S.5. Prusi Gentiles, Cristino Palatino Plocensi, homine rerum in Poloniæ regno potente defuncto, animis resumtis adeò audaces evaserunt, ut non tantùm suos provinciales, verum etiam conterminos Chelmenses & Masovios infestarent, ferro & igni longè latéque grassantes. Quibus cohibendis cum Conradus Dux Masoviæ par esse per se ipse non posset, cruce signatos milites in auxilium contra Barbaros, Christiani Monachi Cisterciensis opera, undequaque evocavit. Inter quos facile principes erant Lescus Poloniæ, & Henricus Barbatus Silesiæ Duces, complures Episcopi, & multi è nobilitate Polonica. Quorum ope cùm Culmensem & Lumbaviensem tractum, Masoviæ superiori tempore à Prusis detractum in potestatem suam redegisset, Christianum ibi primum Episcopum Pontif. Max. Honorii authoritate, quo per eum Barbari ad religionem Christianam adducerentur, constituit, eique & successoribus ipsius Episcopis Prusiæ (sic enim tunc appellati sunt, qui deinde Culmenses dicebantur) partem ditionis Culmensis, & in reliquo territorio; Culmensi dimidiam partem ducalium proventuum, & in arce jus curiam sibi & fratrum suorum collegio construendi, ipsi concessit, Nec tamen ab illo cruce signato Exercitu perdomari Prusi potuerunt, propterea Conradus, inito consilio & missa ad Alber-

tum Archiepiscopum Rigensem legatione, Sodales sive Fratres militiam Christi professos, qui rubri ensis imaginem cum cruce in pallio insutam gestant, è Livonia evocavit, eisque Dobrinensem tractum inter Camenizam & Culmenizam rivos attribuit, ut sibi contra Prussos præstò essent. Verùm & ii quoque uno prælio, quod biduo duràsse memoratur, obtriti à Prussis Paganis, ac deleti sunt, ita ut quinque Soli evaderent, qui & ipsi Dobrino repudiato in Livoniam reverterunt. Victi tandem an. Chr. 1255 à Cruciferis Sambienses in Borussia religionem Christianam recipere fuerunt coacti. *Calv. Buchholzerus* primâ ordinis Teutonici adversus Prussos Idololatras, qui armis domiti ad Christianismum paulatim accesserint expeditionem, refert ad an. Ch. 1217. Et *Geneb.* pag. 631. in Cælest IV. *Dei parmi milites, qui & Mariani dicuntur, Teutonici post Ptolemaidam in Syria amissam in Germaniam reversi, ne otio marcerent, concedentibus Friderico 2. & Massoviæ ducibus, Prussiam, Germaniæ & Sarmatiæ participem & conterminam armis acquirunt, & Christo suóque perpetuo juri addicunt.* Ab hac victoria dicti sunt *Borussiaci*. Vide *Arch. Cosm.* l 3 p 5. *Crantz.* Vandal. lib. 7. cap. 21. *Naucl.* Vol. 2. gen. 42. Atque hac ratione Borussi etiam Christo accesserunt. Difficulter tamen valedicere eos patriis Numinibus potuisse, vel hinc patet, quòd a. Chr. 1240. suasa *Suentopelci* Christianam re-

religionem abjicientes Germanos Polonósque omnes, qui apud eos negotiabantur, uno die trucidârint. Sic an. Chr. 1254. *Mondanus*, Lithuanorum dux contemptis Christianorum sacris, quę ad tempus simulatè susceperat, ad suos redit, Christiani nominis infensissimus; *Gene. Bzov*. a. Ch. 1254. S. 8.

[*b*] *Iazygum* gens, quæ sæpius Poloniam vastaverat, à Boleslaò pudico rege, circa a. Ch. 1264. ferè tota deletur, & reliquiæ ejus ad amplectendam Religionem Christianam adiguntur: *Hist. Pol. Calv*.

[*c*] Rex Armeniæ Haiton, cùm videret Saracenorum incrementa in Palæstina sibi metuens, mittit fratrem suum ad Mangonem, magnum Chan Tartarorum, petitque salvum conductum, ut sibi liceat eum accedere. Cùm id obtineret, persuadet Tartaro, ut religionem Christianam suscipere & colere velit, & Saracenos, omnésque Muhammedanos persequi, sibique auxilia necessaria contra Saracenos tribuere. Dum omnia obtinuisset, cum valido exercitu ex Tartaria regreditur. *Calv*. a. C. 1253. ex Mar. confer *Matth. Par*. pag. 744. *Bzov*. a. Ch. 1248. S. 9. *Bal* p. 303. *Geneb*. p. 635. Et p. 639. *Tartarorum duces quidam in Asia religionem Christianam susceperunt, & magnas res in Syria & Persia sociis Armeniorum Regibus, contra Saracenos & Aegyptios aliquandiu gesserunt. E quibus unus Cassanus successoribus suis Persarum Regibus nomen dedit*. *Crom*. libr. 9. Pol. Sic pag. 685.

Miraculosè per uxorem filiam Haitonis Regis Armeniæ Mangu-Chan Tartarorum à Ginkis-Chan quintus conversus baptizatúsque est cum fratre Allan sive Hielon & tota familia. Deinde Allan exercitum in Palæstinam duxit, habens in vexillo Christi crucifixi effigiem, contra Cathos Melechmees ut Hierosolymam reciperet. Mox tamen redierunt Tartari ad priscam impietatem. Unde hodie sunt Mahometani, vel potius Sagomorbarei. Nam habent Sagomorbar Chan pro magno Propheta, ut Turcæ Mahometem, qui de Deo uno, & Politia, & moribus aliqua eis dictata reliquit, inter quæ est edictum, quod usque hodie jurant Successores Ginkis-Chan, de non affligendis Christianis, neque tributo ab eis exigendo copiosiore, quàm à reliquis.

Causæ repentinæ hujus Apostasiæ sine dubio fuerunt vel vanæ illæ superstitiones, quas Franciscani & Dominicani Monachi recens conversis obtruserunt, vel quod Romani alii essent fama, alii re ipsa. Agnovit hoc Bzov.an.Chr.1258.S.9. Cùm enim ad Pontificem, Innocentium IV. mittere vellent Legatos Tartari, *dissuaserunt hoc per causam, quòd illis iter esset faciendum per Gentes.*

tes, quas Tartari ferro facibúsque evastâssent: has à recenti memoria cladium minus tutum iter daturas. Sed major cogitatio pectori insederat. Multa vidissent Tartari, contra atque viri sancti visi fuerunt; collaudandis nostræ religionis hominibus jactâsse, spopondisséque; conspexissent bella intestina; Cæsarem in Pontificem versum: Guelfos in Gibellinos, ut nefarios & sceleratos arma sacra gerere: Gibellinos jurium Imperii specie gloriantes, speciéque partis suæ cupiditati inservire, nulli nefario sceleri non prætendi nomen pietatis, animi demissionem verbis collaudari, re nullam esse: fastum superbiámque dominari: virtuti nullum locum, divitias in honore, in pretio, admirationi esse, Confer *Cent. Bal.* p. 303. alii tamen aliter Adi *Archont. Cosm.* l. II. p. 180. de diversitate Religionis Tartarorum: unde patet, subinde aliquos inter Tartaros Christianorum sacra fuisse secutos. De variis autem Tartarorum eruptionibus, moribus & origine, Imperio, Imperatoribus, incremento, decremento consuli possunt. *Matth. Par.* p. 528. 538. 455. præsertim p. 589. *Gene.* p. 688. *Arch. Cosm.* lib. 2. p. 170. & deinc.

Livonum etiam conversionem ad hoc seculum referunt, vide *Geneb.* p. 625. & *Bzov.* a. Ch. 1213. S. 13.

Non segnior fuit Innocentius in Gentilibus convertendis. Episcopus Ecliensis cum militibus Christi multum operæ posuerat in Livonia luce Evangelica illustranda. Huic lumini nonnihil Episcopus Rigensis resistebat. Quapropter Innocentius eidem præcepit, ut pactis cum militibus conventis acquiesceret, neque eos in ædificandis Ecclesiis, præsertim in Insula Holinensi impediret. Lundensi quoque Archiepiscopo, ut apud Sachelam & Hugenhusen, quæ verbum Dei receperant, Ecclesiam Cathedralem erigeret, commisit: atque universis Christi fidelibus tum in Saxonia, tum in Polonia injunxit, ut Episcopo Ecliensi in Gentium conversione laboranti auxilia ministrarent.

Iam ante tamen Livoniam Evangelii luce fuisse illustratam, supra monuimus *Sec.* X. p. 128.

Sectio IV.

De

JUDAISMO.

I. Judaismi Historiam plenissimè pro-

proponimus accurata indagine *1. Politiæ. 2. Religionis. 3. Studiorum.*

II. De *Politia* Gentis perverſæ [a] & protervæ planè fuit actum. [b] *Exiliis* ubiq;, tributis, [c] & exactionibus Principum, [d] direptionibus etiam, atq; libidini [e] plebis expoſita, neci inſuper ob ſcelera & flagitia data, emendicatam ſuā inter Chriſtianos & Saracenos, vel pretio redemtam ſpirandi, commorandive libertatem tutò [f] paucis in locis obtinuit. Quæ verò ampullatis & ſesquipedalibus verbis tum de [g] regimine ſuo Judæi, tum de ſplendidis [h] jactant natalibus, tum etiam de Chriſtianorum in [i] Rabbinos ſuos favore garriunt, incerta ſunt, & ſubleſta fecis maledictæ fide ſuffulta.

[a] Fatentibus ipſis Iudæorum Magiſtris. Vide ſup. p. 237.

[b] Ejecti fuerunt I. *Gallia* an. Chr. 1253. Mandat enim Ludovicus Rex, ex Palæſtina redux, ut regno ſuo expellantur, cùm ob id Chriſtiani apud Saracenos male audiant (*quaſi parum diligerent Chriſtum, qui hoſtibus ejus hoſpitium præberent,* Matth. Par. p. 134.) relinqueban.

tur tamen, qui victum manu quærebant. *Par. calv.* Et an.Chr. 1295. Iudæi tertio à Philippo Pulchro tota Gallia spoliati & exacti sunt. *Geneb.* Pulsi Iudęi migrarunt in Germaniam. Vnde Elias in Tisbite monet, Iudæos Germanos de radice sive trunco Germanorum esse. Expulsionis hujus Gallicæ meminerunt *Schebeth Iehuda, Seph. Iuch.* p. 133. a. *Schalsch.* 59. a. *Zem. David* P. 1. p. 58. R. *Levi, Ben Gerson*, Comment. in Pentat. *Fatentur, alterum tantum illo tempore periisse fame, peste & gladio eorum, qui Aegypto sunt egressi. Excutis omnibus facultatibus solum vertere coactos, solarum vestium copiam obtinuisse.* Refertur hæc persecutio à Iudæis in an. M. 6066. Postea a. M. 6088. *Surgentes populi Franciæ in Iudæos, ut omnes perderent, qui in regno Navarreno superessent, occiderunt 6000.* *Zem. Dav.* P. 1. 58. b. Ejusdem cædis meminit R. *Gedal.* in Schalf. p. 60. b. *Intra 5. mensium spatium*, inquit, *omnes Judæi interfecti sunt, qui in regni Navarreni limitibus morabantur.* II. *Anglia.* A. Ch. 1290. Iudæi ex Anglia in universum pelluntur. *Par. Calvis. Schebeth Iehuda, Zem. Dav.* P. 1. p. 57. b. *Polyd.* l. 17. Historiæ Anglicæ: Concilium Londini celebratur, in quo imprimis agitatū est de ejectione Iudæorum: *Bal.* Cent. pag. 347. III. Germania. a. *Francia Orientali.* *Bzov.* an. Chr. 1298. S. 1. *Judæi Norimbergæ ac in Francia*

Ori-

Orientali gladio atque incendio(de quo fortè ſermo eſt in *Zem.Dav.*P.1.p.58.a.) *extincti ſunt.* Ineptus ille parallelismus, quem homo impudens ſubjicit,nos parum movet. Sua facile ruit mole.

[c] In Caſtiliæ regno magnum ſolviſſe tributum teſtatur *R.Ged.*p.59.a.

[d] *Matth.Par.* *Eodem*(a.Ch.1239.) *anno die Sancti Albani Anglorum Proto-Martyris, & in craſtino,paſsi ſunt Judæi exterminium magnum, & deſtructionem, eosdem arctante & incarcerante, & pecuniam ab eis extorquente Galfrido Templario, Regis ſpeciali conſiliario.* Anno etiam Chriſti 1210. Angliæ Rex Iudæis pecuniam aufert, & cuidam pecuniam ſuam abſcondenti ſingulis diebus ſingulos dentes excuti juſsit: cùm is ſeptem jam dentes amiſiſſet, pecuniam ſuam Regi obtulit: *Calv.Par.* Alio tempore ab unico Iudæo Aharone Eboracenſi Rex Angliæ quatuor marcas auri & quatuor millia argenti emunxerat; *Par.*p.586.Et P.874.ſcribit: *Cùm carnisprivii tempus adveniſſet Rex à Judæis,licèt multoties depauperatis exegit cum magna inſtantia octo millia marcarum, ſub pœna ſuſpendii tempeſtivè ſibi perſolvenda. Ipſi verò videntes,nihil aliud ſibi imminere niſi exterminium cum confuſione,reſponderunt omnes unanimiter: Domine*

mine Rex, videmus quod nec Christianis parcis, nec Judæis, quia omnes argumentosè studeas depauperare, nulla nobis spes est respirandi, usurarii Papæ (eandem ferè querelam movent apud *eundem* p.859.) *nos supplãtaverunt, permitte nos exire de regno tuo sub salvo conductu. Factus autem alter Titus vel Vespasianus vendidit judæos per aliquot annos Comiti Richardo fratri suo, ut quos Rex excoriaverat, Comes evisceraret.* Sed & Regem Majoricæ libros & facultates judæorum exterminio addixisse, testatur *R.Gedal.*p.59.a. a. Confer p.60 a.

[*e*] 1. In *Gallia*. Vide sup.lit.b. 2. In *Germania*. An. Ch.1282. Moguntini cives feria 2 Pentecostes in judæos insurgunt, multos interficiunt, reliquos, bonis exutos & civitate ejiciunt, horum exemplum multæ civitates in Germania sunt secutæ. *Calv. Trith.* De insidiis tempore R. Iechielis iisdem structis agit R.Gedal.p.57.a. Confer quæ de Iudæis, in Hispania vexatis habet *Par.*p.416.

[*f*] Vt sunt 1. *Vsura.* An.Ch.1264. judæi 500. à civibus Londinensibus occidebantur, ob execrabilem eorum usuram. 2. *Fraudes* in minutione monetæ A.Ch.1278. ob aureorum nummorum minutiones longo tempore furtivè per eos factas 284. Iudæorum sunt laqueis strangulati, fuitque monetæ reformatio. *Bal.* Cent. p.347. 3. Varia *Infanticidia*, *Matth.Par.* 883. *Anno quoq; sub eodem*

dem, circa festum Apostolorum Petri & Pauli, Judæi Lincolniæ furati sunt unum puerum, Hugonem nomine, habentem ætate octo annos. Et cùm ipsum in quodam conclavi secretissimo lacte & aliis puerilibus alimentis nutrirent, miserunt ad omnes ferè Angliæ civitates, in quibus Judæi degebant, & convocârunt de unaquaq; civitate aliquos judæorum, ut in contumeliam & opprobrium Jesu Christi interessent sacrificio suo Lincolniæ. Habebant enim, ut dicebant, puerum quendam absconditum ad crucifigendum, & convenerunt multi Lincolniæ. Et convenientes constituerunt unum judæum Lincolniensem pro judice tanquam pro Pilato. Cujus judicio & omnium favore affectus est puer diversis tormentis. Verberatus est usq; ad cruorem & livorem, spinis coronatus, sputis ac cachinnis lacessitus. Et insuper à singulis punctus cultellis, potatus felle, derisus probris & blasphemiis & crebro ab eisdem frendentibus dentibus, Jesus vocatus. Et postquam diversimodè illuserant ei, crucifixerunt. Et lancea ad cor pupugerunt. Et cum expirâsset puer, deposuerunt

suerunt corpus de cruce, & nescitur, qua ratione eviscerârunt corpusculum. Dicitur autem, quòd ad magicas artes exercendas. Mater autem pueri filium suum absentem per aliquot dies diligenter quæsivit, dictumq; ei à vicinis, quod ultimò viderunt puerum quem quæsivit, ludentem, cum pueris judæorum sibi coætaneis, & domum judæi cujusdam intrantem. Intravit igitur mulier subitò domum illam, & vidit corpus pueri in quendam puteum præcipitatum. Et cautè convocatis civitatis Ballivis inventum est corpus & extractum. Et factum est mirabile spectaculum in populo. Mulier autem, mater pueri querula & clamosa, omnes cives in uno convenientes ad lacrymas & suspiria provocavit. Erat autem ibidem Dominus Johannes de Lexintona, vir quidem circumspectus & discretus, insuper eleganter literatus. Qui ajt: Audivimus quandoq;, quod talia judæi in opprobrium JesuChristi Domini nostri crucifixi, non sunt veriti attentare. Et capto uno judæo, in cujus domum scilicet intravit puer ludens, & ideo aliis suspectior, ajt illi:

Mi-

Miſer, neſcis quod te feſtinus manet interitus? Totum aurum totius regni Angliæ non ſufficeret ad ereptionem tuam aut redemtionem. Verumtamen dicam tibi, licèt indigno, qualiter poteris vitam tuam reſervare & membra, ne mutileris. Utrumq; tibi ſalvabo, ſi quæcunq; in hoc caſu aguntur, ſine falſi ſtamine mihi pandere non formides. Judæus igitur ille, cui nomen Copinus, ſic credens viam inveniſſe evaſionis, reſpondit dicens, Domine Johannes, ſi dictis facta compenſas, pandam tibi mirabilia. Et animavit eum & ſtimulavit ad hoc Domini Johannis induſtria, & ajt judæus: Vera ſunt, quæ dicunt Chriſtiani, judæi ferè quolibet anno unum puerũ in injuriam & contumeliam Jeſu crucifigunt; ſed non quolibet anno comperitur. Occultè onim hoc faciunt, & locis abſconditis, & ſecretiſſimis. Hunc autem puerum, quem Hugonem vocant immiſericorditer noſtri judæi crucifixerunt, & cùm obiiſſet, & mortuum vellent abſcondere, non potuit obrui in terra, nec ſcondi. Inutile enim reputabatur corpus inſontis augurio: ad hoc enim eviſcerabatur.

rabatur. Et cùm manè putaretur abſconditum edidit illud terra & evomuit, & apparuit corpus aliquoties inhumatum ſupra terram, unde abhorruerunt judæi. Tandem in puteum præcipitatum eſt, nec adhuc tamen poterat occultari. Mater enim improba omnia ſcrutando, tandem corpus inventum Ballivis intimavit. Dominus autem Johannes tenuit Judæum vinculis mancipatum. Et cùm hæc Canonicis Eccleſiæ Lincolnienſis Cathedralis innotuiſſent, petierunt corpuſculum ſibi dari. Et conceſſum eſt illis. Et cùm ab infinitis ſatis conſideraretur honorificè in Eccleſia Lincolnienſi, tanquam pretioſi Martyris humabatur. Sciendum, quòd judæi tenuerant puerum vivum per decem dies, ut tot diebus paſtus lacte tormenta vivus multiformia toleraret. Cùm Rex rediiſſet de partibus borealibus Angliæ, & certificaretur de præmiſſis, increpavit D. Johannem, quòd tam flagitioſo vitam & membra polliceretur, quod dare nequiverat. Dignus enim erat blaſphemus ille & homicida mortis pœna multiformi. Et cùm judicium reo immineret irremediabile,

bile ait; Imminet mihi mors mea, nec potest mihi Dominus Johannes perituro suffragari. Nunc dico vobis omnibus veritatem. Hujus pueri, de quo calumniantur Judæi, morti consentiebant omnes ferè Judæi Angliæ. Et cujuslibet ferè civitatis Angliæ, in qua Judæi habitant, quidam electi convocabantur; ad illius pueri immolationem, quasi ad paschale sacrificium. Et cùm hæc dixisset, simul cum aliis deliramentis ligatus ad caudam equinam, & tractus ad patibulum aëris cacodæmonibus in corpore & anima præsentatur. Et alii Judæi, hujus facinoris participes quater viginti & undecim in bigis Londinum ducti carcerali custodiæ manicipantur. Idem scelus patratum scribitur aliàs, tum in *Anglia*, *Matth.Par.*p.625. tum a. in *Hispania*, a.Ch.1250.*Calv*. b. In *Helvetia* Bernæ; *Fascic.temp.*p 83.a. *Stetl.*annal. Helv.p.20. *Tschachtl.* Hist. Helvet, Msc. p.m.38. c. In Germania, in Diœcesi Herbipolensi, & Monachii; *Calv.*an. Ch.1288. Vesaliæ, *Geneb.*an. Chr. 1287. In oppido Fuldensi, *Bzov.*an. Ch.1236.S 16. d. In Hispania, Cæsaraugustæ *Id.*an. Chr. 1250.S.18. 4 *Circumcisiones puerorum Christianis ereptorum.* Exempla habet *Matth.Par.*p.514.395. 5. Multa etiam referuntur de hostiis à Iudæis in mortario contusis, & mira-

culosè proditis. Vide *Calvis*.a.Ch. 1298. *Naucl*. Gen. 44. pag. 239.a. Ad quæ exempla supra respondimus. 6. Accessit tum *invidia*, qua credebantur Christianis supprimere libros, vaticiniis de Christo Servatore plenos, quo loco habebantur Testamenta XII Patriarcharum, ex Hebræo in Græcum, & deinceps in Latinum translata, *Matth. Par.* pag. 577. tum *perfidia*, quâ factum, ut arma cum Tartaris contra Christianos sociare cogitarent. Qua de re *Matth. Par.* p. 545. *Labentibus autem illorum dierum curriculis multi Judæorum de partibus transmarinis, præcipuè autem de Imperio credentes, quòd plebs Tartarorum & Cumanorum essent de genere eorum, quos Deus in montibus Caspiis precibus Magni Alexandri quondam inclusit, convenerunt in loco secretissimo ex communi condicto. Quos, qui sapientissimus eorum & potentissimus videbatur, sic alloquitur: Fratres, qui estis semen Abrahæ præclari, vinea Domini Sabaoth: Deus noster Adonai, nos diu sub potestate Christianorum permisit affligi. Sed nunc venit tempus quo liberamur, ut ipsos vice versa Dei judicio opprimamus, ut salvæ fiant reliquiæ Israel. Exierunt namq; Fratres nostri, tribus scilicet Israel, quondam inclusæ, ut subdent sibi & nobis mun-*

mundum universum. Et quantò præcessit clarior & diuturnior tribulatio, tantò major nobis gloria subsequetur. Occurramus ergò eis in muneribus preciosis, ipsos cum summo honore suscipientes. Vino, armis, indigent & frumento. Quod verbum cùm gratanter omnes accepissent, ut secretius fraudem suam occultarent, gladios & cultellos atque loricas quascunque poterant venales invenire emerunt, & in doliis ordinatè reposuerunt. Dixerúntque palàm Christianis, quorum potestati subjacebant, quod illi, quos vulgus Tataros dicebat, Judæi erant, nec bibebant vinum nisi à Judæis vindemiatum, & hoc nobis significaverunt magna instantia quasi à fratribus suis sibi dari talia vina, à nobis scilicet vindemiata, postulantes. Nos autem ipsos inhumanos & hostes publicos auferre de medio cupientes, & vos Christianos ab imminenti eorum tyrannica depopulatione liberare, paravimus circiter triginta dolia vino lethaliter intoxicato referta, ipsis quantocies referenda. Toleraverunt igitur Christiani, ut ipsi Judæi tale xenium scelerati scelera-

tis obtulissent. Sed cùm in remotas partes Alemaniæ pervenissent, & cum doliis suis quendam pontem transire pararentur, dominus pontis, ut moris erat, vectigal pro transitu sibi reddi postulavit: Ipsi autem frontosè respondentes, & postulata reddere renuentes, dixerunt, quod pro utilitate Imperii, imò totius Christianitatis his negotiis sollicitarentur, directi ad Tartaros, ipsos vino suo cautius potionaturi. Custos verò pontis suspectam habens Judæorum assertionem, unum doliorum terebrando perforavit, nec inde ullus liquor eliquatus distillavit. Inde certior de fraude effectus, circulis ejectis illud dolium confregit, & apparuit armis diversis refertum. Exclamans igitur, ô proditio inaudita, ut quid tales inter nos patimur conversari? Et statim ipse & alii, quos stupor convocavit, alia omnia dolia, quæ protinus confregerunt, plena gladiis Coloniensibus sine capulis & cultellis, sine manubriis, ordinatè & cōfertè repositis invenientes omnibus in propatulo monstraverunt, fraudis inauditæ laqueos absconditos Judæorum, qui publicis mundi ho-

hoſtibus, qui, ut dicebatur, armis maximè indigebant, maluerunt ſubvenire, quam Chriſtianos, qui inter ſe ipſos tolerant converſari, & in venalibus communicare. Traditi igitur ſunt ipſi Judæi tortoribus, vel perpetuo carceri merito mancipandi, vel ipſis ſuis gladiis trucidandi.

[g] Sic magno ſe numero Iudæi vixiſſe, jactitant Iudæi ipſi. *Iuchas.* p. 132 b. *R. Eliakim in ſuo libro teſtatur, ſe vidiſſe Toleti Judæorum plures quàm 22000.* conf. *Zem. Dav.* P. 1. p. 57. a.

[*h*] Occurrunt enim nomina adhuc Æchmalotarcharum; *Schalſch.* p. 59 a. Principatus, Principum, ſeminis Principum, *Id.* p. 56. b. 57. b. 58 b.

[i] Vt ſunt *Iachiadæ*, R. *Iona* & R. *Aharon* ex ſemine Principum oriundi, *Iuch.* p. 132. b.

[k] Exempla Iudæi oſtendunt 1. in *Iechiele*, Rabbino illo Thaumaturgo, quem Galliæ Rex aulico ſuo addidit comitatui, conſiliisque adhibuit, *Schalſch.* 57 b. propterea quod, ut ne legem transgrederetur divinam, vinum deguſtare regium detrectavit. 2. *Don Gedalia*, filius Principis Salomonis, quem Rex conſiliarium ſuum conſtituit & Medicum, *Schalſ.* p. 57. b. 3. R. *Iuda*, filius Rabbi Moſche, quem Rex Arragoniæ Alfonſus, ex Arabico in Latinum transferre juſſit librum Abualhaſin, quem de 1022. ſtellis, quæ hactenus innotuerunt, compoſuit. *Iuch.* 132 b. 4. R. *Iona*, cui idem Rex permiſit judicare de mercatore quodam; *Id.* Ib. Hoc

unum in Christianorū scriptis observavi, quod internuncii sæpe adhibiti fuerint inter Hispaniarū & Africæ Reges. *Bzov.* a. Ch. 1221. S. 4. *Hoc anno in Hispaniis regnabant, Legione quidem Alfonsus, apud Castellam Ferdinandus, in Arragonia autem Jacobus, Petri filius. His varia intercedebant negotia cum Miramelino* (ita ineptiunt omnes penè scriptores nostri, pro Amirolmumenin, vide *Hist. Orient.* pag. 276.) *Marochianorum Sultano, cum quo & Saracenis Hispaniarum sæpe sæpius decertabant. Cæterùm cum internunciis, non quidem Christianis, sed Judæis uterentur, qui consilia Christianorum Saracenis aperiebant, eósque in perniciem Christi fidelium instruebant, non dissimulandum putavit Honorius, quin singulos admoneret, ne perditorum consortio rem in discrimen adducerent. Poterant tergiversari Reges, ne intermitterent eas missiones. Cæterùm Honorius, ut vel invitos compelleret, Legionensi & Zamorensi Episcopis, ut Alphonsum: Archiepiscopo Toletano, & Burgensi atque Palentino Episcopis, qui Ferdinandum: Archiepiscopo Tarraconensi atque Episcopis Barchinonensi & Illerdensi, qui Jacobum à senten-*

tentia & ab Hebræorum conſuetudine per cenſuras, ſi opus foret, dimoverent.

III. *Religionis* ſuæ promovendæ ſtudio ita Judęi flagrabant, ut vitam amittere, quàm vel [a] majorum ſuorum limites tranſilire maluerint. [b] Miracula etiam, [c] martyria, [d] ſanctitatem, ſuperſtitionis [e] incrementa, variásque pro ea [f] diſputationes jactant. Chriſtiani interim ſcriptis [g] Talmudicis tollere juſſis, [h] converſioni eorum diligentius invigilant. Unde non [i] pauci hoc ſeculo Judaiſmo deſerto in Chriſtianorum Sacra & Caſtra tranſierunt.

[a] *Guilelmus Rishanger*, Matthæi Paris continuator, p.958. *Eodem tempore apud Theokesbery quidam Judæus cecidit in latrinam, ſed quia tunc tunc erat Sabbathum, non permiſit ſe extrahi, niſi ſequenti die Dominica, propter reverentiam ſui Sabbathi, quamobrem Judæum contigit mori propter fætorem.* De R. *Iechiele* ſcribit R. Gedal. in *Schalſch.* p.57.a.b. *In antiquo quodam obſervavi quaternione, ſanctum illum peritum fuiſſe Kab-*

balæ practicæ. Habuisse etiam in Gymnasio suo lumen ex oleo, quod ubi unaquaque vespera Sabbathi accendit, deinceps sine oleo per totam arserit septimanam: Id autem ita percrebuisse inter homines urbis, ut ad ipsum tandem pervenerit Regem Galliæ, qui, accersito eo, an res se ita haberet, quæsivit? Negavit autem, tum, ne vel superbiæ, vel magiæ insimularetur. Constituit igitur Rex oculis id suis usurpare, idque, in consilium prius adhibitis principibus suis, ipsa nocte diei quarti. Erat autem urbis illius consuetudo, ut fures vel latrones Judæorum noctu pulsarent fores, ut de rei veritate certi quid haberent. Ne verò lectio hujus sancti turbaretur, acceptum clavum terræ infixit: cúmque effractores (fures, latrones) *quassarent fores, illi, clavo malleo percusso, terra mox obruti fuerunt. Veniente ergo Rege, forésque pulsante, malleo percutit, & è vestigio Rex ad lumbos usque demergitur: Cùm secundò arietaret fores, secundò percutit, & protinus clavus longè retrocedit, unde timore Ras perculsus, dixit: utique hic Rex est! Abiens ergò apertis foribus,*

bus, eum adoravit, dicendo: Ignosce, quaeso, quia te non novi. Rex autem dolore vehementi afficiebatur. Quemadmodum enim ex terra prodibat clavus, ita & ille ex sepulchro. Rex igitur & Principes, ne terra absorberentur, metuentes dixerunt: Raf, juva nos. Ille verò, introductos eos domum suam ad ignem, dulcibus refecit, ut ad pristinum redirent robur. Rogavit itaque Regem, quid hac hora vellet? nonne nôsset, Spiritum Domini ad ostium suum excubare, qui terram absorbere juberet, omnes ad nocendum sibi appropinquantes? Et nisi, inquiebat, descendissem te erepturus, absorptus omnino fuisses. Respondit Rex: Absorptus utique fui, beatum verò te, qui me eruisti. Veni autem, huc quia audivi, esse te peritum Magum, propterea, quòd lumen habeas absque olei alimento ardens. Regessit Raf: Non sum Magus. Absit! Sed gnarus sapientiæ naturalis, novi quædam secreta. Et ostendit lumen, oleo quidem destitutum, sed materia olei instar ardente sustentatum. Miratus igitur Rex, in palatium eum transportavit, consiliariúmque constituit.

Et crevit vir ille divitiis & gloria. Invidiæ igitur æstro perciti Principes, calumniati eum sunt, dicentes: quòd de eo calice, quem attigisset Rex, Judæus non esset bibiturus. Accidit autem, ut die quodam Rex Judæo calicem porrigeret, vino repletum, ut biberet. Sed respondit Raf: Non potero hoc momento bibere; bibam tamen antequam à mensa discedam. Et cùm appropinquasset tempus ablutionis manuum, quo Rex post sumtum cibum manus ex aureo polubro lavit, ut polubrum illud Regis è vestigio acciperet, & aquas illas Rege & Principibus inspectantibus hauriret, dicens: Hoc aquæ potu delector, quia licitus est; de poculo autem vini per legem bibere non licuisset. Et observavit hoc Rex, Rabbinúmque altero tantum dilexit. Simile quid accidisse audivi. R. Mosi Majmonidi & aliis.

[b] Huc refer 1. Exemplum modò recitatum *R. Iechielis*, de quo & hoc commemoratur in *Iuch.* p.132.b. quòd post obitum in Synagoga apparuerit. 2. R. *Mosis, bar Nachman*, quod prolixè habes in *Thesaur. Philol.* p.448. Huc pertinet quod de eodem refert R. *Gedal.* p.56.a. *Legi,* inquit, *in antiquo quaternione, R. Mosen Bar Nachman, sedem si-*

fixam habuiſſe Perpiniani, in finibus Coloniæ, & ætate jam provectum iter ſuſcepiſſe, in terram Iſraëlis, ut moreretur ibi: cúmque iter jam ingrederetur, comitati eum diſcipuli ejus quærebant, ut daret ſibi ſignum, quo cognoſcerent diem mortis ejus. Et dixit illis: hoc vobis indicium ſit obitus mei. Rumpetur ſtatua matris meæ, quæ ſepulta eſt in hac urbe, in medio tumuli. Per rupturam autem videbitis ſimilitudinem lychnuchi figurati. Abiit ergò Raf in terram Sanctam. Tertio autem itineris elapſo anno invenit quidam diſcipulorum ejus ſtatuam (de ſtaſtuarum iſtarum ſepulchralium inſcriptionibus videatur *Lex. Buxt.* R. Iezaf: Sed & hic Tiguri adhuc aliquot Iudaicorum Epitaphiorum extant monumenta, quæ alibi fortè, caſtigata nonnihil, exſcribere licebit) *ruptam, in eaque figuratum candelabrum.* 3. *R. Amnon Moguntini* Schalſch. p. 57. a. *Rabbi Amnon de Moguntia, vir, illa ætate, magnus fuit, dives, nobilis, aſpectu pulcher. Et ſolicitavit eum Dominus Moguntiæ, cum Principibus, ad Apoſtaſiam: ſed noluit auſcultare ijs. Cùm autem quotidie inſtarent, nec tamen obſequi illis voluiſſet, urſit eum Dominus. Et cùm fortiter preſſiſſet eum, dixit*

xit illis. Deliberato consilio, quid facto sit opus, post triduum respondebo. Hoc autem dixit, ut eos à se pelleret. Egressus verò à facie Domini, negotium accuratius expendit, quod ita ambiguè esset locutus, quo nomine cor ejus cruciari cœpit. Et cùm tertio post die à Domino accersitus venire renuisset, invitum eum adduci jussit, judiciáque cum eo fuit loquutus. Sed respondit ei R. Amnon; ipse de me sententiam feram. Lingua mea, quæ mendacium locuta, meretur exscindi, quia cùm voluisset sanctificare nomen Domini, ambigua de Deitate verba effutivit. Et respondit Rex. Linguâ te non mutilabo, quia vera dixit. Sed pedes amputabo, quia ad me accedere renuerunt, imò in totum corpus animadvertam: Jussit igitur pedibus & manibus eum truncari. Et cùm ad cujuslibet membri amputationem rogarent, religionem ne mutare paratus esset, constanter negavit. Supplicio autem consummato, impositum eum cum omnibus digitorum articulis domum suam misit. Atque hinc vocatur Amnon, *quod fidem servavit Deo vivo. Post hæc voluit Rabbi*

Amnon

Amnon novi anni solennitate deduci in Synagogam ad Aedituum, vel Ministrum Synagogæ, cui tempore Keduscha i.e. *sanctificationis* (precatio est, quæ habetur in Iudæorũ Euchologiis, ad novi anni festivitatem) *dixit: Subsiste hic parum, ut sanctificem Dei Nomen. Cúmque illam Keduschah absolvisset, sublatus & absconditus est ab oculis eorum, nec amplius extitit, quia assumsit eum Deus. Accidit autem, ut die tertio secundum quietem apparens Rabbi Kalonymo, filio Rabbi Mesullam, Poësin eum docuerit, eámque per terminos Israelis spargi jusserit.* Confer Zem.Dav.P.1.p.57 a.

[c] Vt est familia R.Iechielis.Iuch.132.b. *Omnis illa familia* sancta *vocatur, quia in omnibus persecutionibus sanctificarunt nomen Dei. Ita R. Jehuda, filius Rabbi Ascher, gener Rabbi Jacob baal hatturim, sanctificavit nomen Dei Toleti, ille, socrus ejus, & uxor ejus, & filii ejus, qui mutuis conciderunt mucronibus.* Idem habet R.Gedal p.60.a. cui Historiam subjicit Rabbi Meir Rotenburgensis, quæ talis est: *A.M.5065. à creatione in carcerem compactus fuit Doctor magnus, Rabbi Meir, Mar*

Mar Rotenburgensis, quia Rex (Rodolphum Imperatorem intelligit, confer *zem.Dav.* p.57.b.) *eum alicujus facti insimulavit: Et cùm magnam pecuniæ summam ab eo peteret, Rabbi verò pauper esset, neque tantarum facultatum; Rex autem nollet vadem Judæum alium, quàm Dominum Doctorem nostrum Ascher, discipulum ejus, qui misericordia erga Magistrum motus, vadimonium obijt; R.Meirum autem in ampla detentum turri bene tractârunt, usque dum satisfecisset. Interea autem R.Meir in carcere fuit mortuus. Dominus Doctor verò noster Ascher vadimonium deserturus filium suum præmittit, ut Toleti viaticum pararet. Et constituit eum Synagoga sancta caput & Ducem, magno assignato ei annuo stipendio.* *zem.Dav.* P.1, p.58.b. ait, 5000 Iudæos propter sanctificationem nominis fuisse combustos. Eadem de causa Norimbergæ è medio sublatum esse R.Mardocæum, scribit *idem* p.58.a.

[*d*] Sanctos vocabant omnes Martyres. Vide lit. [*c*]

[*e*] Vt est 1. *rigida traditionum observatio*. Repete exemplum R. *Iechielis*. 2. *Superstitiosa in Orientem peregrinatio*. Credebant enim eos, qui in terra Canaan moriuntur, ab ictibus & plagis sepulchri, quas Chi-

Chibbut hakkever appellant, fore immunes. Vide Synag. Iud. *Buxt.* p. 438. Vnde in terra illa mori, quàm alibi maluerunt. Vide quæ ſup. de R. Nachmanide dicta ſunt. Adde illud R. Abrahami ex lib. *Iuchaſ.* p. 132. a. *R. Nachmanides aſcendit Hieroſolymam, fecitque Synagogam de nomine ſuo.*

[f] *Duos Don Gedalia reliquit filios, quorum unus, ſapiens ille magnus Theodorus, invenitur an. M. 5013. Chriſti verò 1284. cum ſociis ſuis diſputaſſe coram Papa Martino ſecundo cum Jehoſua Lodiceo, qui religionem mutavit, & Hieronymus de Sancta fide fuit appellatus, ſicut prolixè habetur in Schebbheth Jehuda.*

[g] Iuxta Bullam Innocentii IV. a. Ch. 1245. quæ Regem Galliæ jubet Talmud cum gloſsis ſuis concremare, *Gault.* p. 679. Ipſas Innocentii literas recitat *Bzov.* a. Ch. 1244. S. 3.

[*h*] Quo nomine commendantur Pontifex Romanus, Reges Caſtellæ & Arragonum: cujus edictum habet *Bzov.* a. Ch. 1263. Rationem verò Catechiſandi Iudæos recitat an. Chr. 1278. ut verò quàm non conſultum duxerit Arragonum Rex, de ſuperſtitione Pontificia multa Iudæis garrire, videas, publicum hac de re ejus exſcribemus mandatum. *Jacobus Dei gratia, Rex Arragonum, Majoricarum & Valentiæ, Comes Bar-*

Barcinone & Urgelli, ac Dominus Montis Pessulani, fidelibus suis universis & singulis Judæis in toto districtu nostro ubique morantibus ad quos præsentes pervenerint, salutem & gratiam. Mandamus & districtè præcipimus vobis, quatenus cùm dilectus filius noster Fr. Paulus Christiani, de ordine Fratrum Prædicatorum, quem ad vos pro via salutis ostendenda mittimus, venerit ad vos, ad Synagogas vel domos vestras, vel cætera loca causa prædicandi verbum Dei, vel disputandi, vel conferendi vobiscũ de Scripturis sanctis in publico vel in privato, vel familiari collocutione, simul vel separatim, ad eum teneamini venire, & mansuetè & favorabiliter auscultare, suisque interrogationibus de fide & Scripturis Sacris, secundùm quod sciveritis, humiliter & reverenter & absque calumnia & subterfugio respondere. Et libros vestros, quibus ipse indiguerit ad veritatem vobis ostendendam, eidem exhibere: & expensas, quibus indiguerit dictus frater circa libros suos apportandos, de loco ad locum, quos propter veritatem vobis ostendendam defer-

ferri fecerit, & fratres sui ordinis ex constitutione sua habent, quod expensas non deferant, vos easdem expensas solvere teneamini, nobis illas imputantes, de tributo quod nobis facere tenemini deducentes. Mandamus insuper et distinctè præcipimus, omnibus Bajulis, Vicariis & aliis officialibus nostris universis, ut prædictos Judæos, si prædicta gratis facere noluerint, auctoritate nostra compellatis, si de nostri gratia confidunt vel amore.

[t] Exempla exhibet aliquot Bzov.a.Ch.1213. S.19.a.Ch.1227.S.1.a.Ch.1231.S.9.a.Ch.1299. S.23. Sed quia ad stabiliendam Transsubstantiationem, Sanctorum invocationem pleraque videntur ab authore notata, nos ea suo loco relinquemus. Sæpius enim jam monuimus, quid de ejusmodi sit habendum miraculis. Illius Iudæi conversio memorabilis maximè esset, quæ Prophetiæ cuidam inventæ fertur accepta, nisi nimis manifestos νοθείας characteres haberet ipse stylus. Recitabo tamen ex Bzov.a.Ch.1231. *Cùm apud Toletum Judæus quidam gratia ampliandæ vineæ rupem suam comminueret, in medio saxi reperit concavitatem, in qua erat liber ligneis foliis compactus tribus linguis Hebræa, Græca & Latina lingua descriptus.*

Scriptura vero quasi unius Psalterii videbatur. Hic liber de triplici mundo differebat, ab Adami principio initium sumens, usque ad tempora Antichristi. Tertii porrò libri primum caput à Christo exoriens, ita differebat: In tertio, inquit, Mundo filius Dei in mundo nascetur ex Maria virgine, patietúrq; pro salute hominum. Quod cùm Judaeus ille perlegisset, & nonnisi divini alicujus Prophetae manu ea descripta credidisset, statim cum universa sua stirpe ex sacro fonte renatus est. Addit *Fascic.temp.*p.81. a.*Paral.Vrsper.*p.328. eodem scripto insertum fuisse: *Librum illum eo tempore, Ferdinandi, Regis Castellae, inveniri debuisse.* Illustre cumprimis conversionis exemplum habemus in R. *Schelomo Hallevi*, qui in Hispania Christianis additus, *Lyranus* dicebatur, ut ex *Abarbanele* observat cl. *Bux.* de Punct. Antiq. p. 155. Quamvis alii velint, Christianis eum parentibus natum, obstante re angusta domi, Iudaeorum Scholas visitâsse. *Fascic.temp.* p.826. *Naucl.* Gen 41. p.238.b Ejus sepulchrum & Epitaphium ostenditur Lutetiae in Franciscanorum capitulo; *Geneb.* p.631. R. *Gedalias* ait, *tempore persecutionis Toletanae plures, quàm 200000. Judaismo repudium misisse.* Referri huc deberet exemplum *Iosephi* illius, de quo *Matth.Par.*

p.339.

p.339 niſi apertũ nimis illud redoleret figmentum. Inſeram interim illud Hiſtoriæ Iudaicæ, ut pateat, longo ſatis tempore, fabulam illam, quam hodierno etiam die agyrta, ſub alio tamen nomine, quidá agit, non demum χθὲς ἢ πρώχθες natam: *Archiepiſcopus quidam Armeniæ, in Angliam veniens, interrogatus de Joſepho viro illo (de quo frequens ſermo habetur inter homines, qui quando paſſus eſt Dominus, præſens fuit, & locutus eſt cum eo, qui adhuc vivit in argumentum fidei Chriſtianæ) ſi illum aliquando viderit, vel de eo quicquam audierit. Reſpondit Archiepiſcopus, aſſerens rem geſtam ſeriatim; & poſtea miles quidam Antiochenus, de familia ejus, qui interpres illius erat; notus etiam cuidam famulo Domini Abbatis, Henrico Spigurnel, exponens ſermones illius, dixit lingua Gallicana: Bene (inquit) novit Dominus meus hominem illum, & paulò antequam iter arriperet ad partes Occidentis, idem Joſeph in Armenia comedit ad menſam Domini mei Archiepiſcopi, quem multoties viderat, & audierat loquentem. Et poſtmodum interrogatus de rebus geſtis inter Dominum Jeſum Chriſtum, & eundem Joſeph, reſpondit. Tempore*

passionis Jesu Christi, cùm captus à Judæis in prætorium adductus fuisset ante Præsidem Pilatum, ut judicaretur ab ipso, accusantibus ipsum constanter Judæis, cùm Pilatus nullam in eo causam mortis invenisset, dixit ad eos: Accipite eum vos, & secundum legem vestram judicate eum. Sed tandem invalescentibus clamoribus Judæorum, Pilatus iis dimisit Barrabam ad petitionem illorum, & tradidit eis Jesum, ut crucifigeretur. Trahentibus autem Judæis Jesum extra prætorium, cùm venisset ad ostium, Cartaphilus prætorii ostiarius & Pontii Pilati, cùm per ostium exiret Jesus, pepulit eum pugno contemtibiliter post tergum, & irridens dixit: Vade Jesu, citius vade, quid moraris? Et Jesus severo vultu & oculo respiciens in eum dixit: Ego vado, & expectabis donec veniam. Ac si juxta Evangelistam diceretur: Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: Tu autem secundum adventum meum expectabis. Itaque juxta verbum Domini expectat adhuc Cartaphilus ille, qui tempore Dominicæ passionis erat quasi triginta annorum, & semper eum usque

que

que ad centum attigerit ætatem redeuntium annorum, corripitur quasi incurabili infirmitate, & rapitur quasi in ecstasin, & convalescens redit redivivus, ad illum ætatis statum, quo fuit anno, quando passus est Dominus, ut verè possit dicere cum Psalmista: Renovatur ut aquilæ juventus mea. Verùm, post passionem Domini, crescente fide Catholica idem Cartaphilus baptizatus fuit ab Annania, qui baptizavit D. Paulum Apostolum, & vocatus est Joseph. Habitat autem frequenter in utraque Armenia, & in aliis regionibus Orientis, vivens inter Episcopos, & alios Ecclesiæ prælatos, homo sanctæ conversationis & religionis, pauca habens verba & circumspecta, ut qui nihil loquitur, nisi ab Episcopis, & viris religiosis fuerit requisitus. Et tunc refert de rebus antiquitatis, & de iis, quæ gesta fuerunt in passione Domini & resurrectione, & de testibus resurrectionis, illis videlicet, qui resurrexerunt cum Christo, & venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis. Refert etiam de Symbolo Apostolorum, & eorum divisione & prædicatione, &

hoc sine risu & omni levitate verborum, & nota reprehensionis, vel redargutionis, ut qui magis versatur in lacrymis & timore Domini, metuens semper & suspectum habens adventum Jesu Christi in igne, Seculum judicaturi, ne ipsum in ultimo examine inveniat iratum quem ad passionem properantem irridens ad dignam provocavit ultionem, &c. Eandem Armenii quidam repetunt paucis Historiam p. 827. lib. cit. Eam nos huc referimus, quia hoc primum seculo narratur.

IV. *Schola & studia* Judæorum seculi hujus varia fuerunt, [a] Biblica maximè, [b] Talmudica, [c] Kabbalistica, [d] Medica, [e] Mathematica, & [f] Linguarum, quibus non pauci [g] hujus ætatis Judæi excelluisse, adeóque præclarum eruditionis nomen consecuti dicuntur. Philosophia [h] publico decreto juxta quosdam planè, Scholis eorum fuit eliminata, juxta alios verò, [i] ad certos ætatis annos restricta.

[a] *Alii* enim in Biblia vel integra, vel quosdam libros commentaria scripserunt, ut Moses, bar Nachman, &c. *Zem.Dav.* P.1.p.56.b.R.Bechai; *Id.* 17.b.

17.b. *Schalsch.*p.58.b. R.Meir,fil.Theodori; *zem. Dav.*p.57.a.

Alii Leges Mosaicas distinctius explicuerunt, ut author (de quo tamen ipsi Iudæi dubitant) libri *Colbo*,omnia in eo; qui olim *Nijer* vel *Najior* dicebatur, *Schalsch.*p.58.a.Rabbi Moses MiKKozi,author libri præceptorum magni; *zem.Dav.*P.1.pag.57.a. Rabbi Isaac filius Iosephi, Corbelensis,author libri præceptorum parvi,qui & Columnæ exilii vocatur.

Alii, Latinos imitati, concordantias scripserunt Biblicas,ut R.Nathan, R.*Gedal.*in Schalsch.p.59.a.

Alii Baale Hadderaschot varias,pro gentis Theologia,scripserunt homilias,ut Bechai,*zem.Dav.*pag. 57. & 58.a.de R Simeon haddarschan: vide etiam *Iuch.*132.b.de R.Nissim concionatore.

[*b*] Cùm enim propter varias Iudæorum persecutiones in regnis Castiliæ & Toletano Additiones Talmudicæ oblivione sepelirentur, *Schalsch.*p. 55.b. iis paulatim restaurandis quidam dederunt operam,ut Rabbi Solomo; *Id.*59.a. *Iuch.*p.133.a. Sic in *zem.Dav.* ad an.M.6012. quidam referuntur authores Tosephoth. Alii etiam vel Talmud, vel Majmonidis Iad,notis illustrarunt, ut R.*Meir* Rotenburgensis.

[*c*] Practica cumprimis. Vide sup.p.535.

[*d*] Talis fuit 1. *Don Gedalia.* Vide sup.p.533. 2.*Rabbenu Parez* sacerdos,adeò insignis perhibetur à Iudæis Medicus,ut alii eum propterea odio fuerint prosecuti.*Schalsch.*58.a.

[*e*] Astronomi enim erant a. *Rabbi Isaac*, Ibn-

Said,author tabularum Alphonsinarum; *zem.Dav.* P 1.p.57.a. *Iucb.*132.b. *Schalsch.*p.59.a. Vide sup. p.345. b. *Isaacus* fil.Israelis,quem propterea R.Iechiel,Germania expulsus, Toleti librum componere jussit de Astronomia. *Iucb.*133.a. *zem.Dav.*P. 1.p.58.

[*f*] I.De Lingua *Hebræa* res est certa.Nec enim illis potuit esse ignota,qui tot ejus beneficio dederunt libros. Imò,ut elegantiam ejus satis ostenderent,multi hoc expresse, magnoq; studio egerunt Vnde *Iucb.*132.b. *Rabbi Isaac,filius Solomonis, fil.Sebulæ, Poëta & Orator, librum scripsit* Maschal Hakkadmoni,*ut notam faceret elegantiam linguæ Hebrææ.* Idem scopus fuit celeberrimi hujus seculi Iudæi, Poëtæ & Oratoris incomparabilis, R.Iacobi, in Bechinat olam,*zem. Dav.*p.58.a. II.*Arabicam* verò & *Latinam* linguas multos calluisse ex eo clarissimè elucet, quod utriusque multas sibi Iudæi vendicant translationes. *Quædam* enim ex Arabico in Hebræum transtulisse dicuntur. *Raschba*, id est, R.Solomon,fil.Adrat jussit sibi transferri comentaria in Mischnajoth,Rab. Majmonidis,ex Arabico in Hebræum: *Iucb.*133.a. *Schalsch.*18.a. quam operam præstitit R.Iacob,filius R.Mosis, Hispanus: *Id.*p.59.a. R.Mose, Ibn Tibbon Euclidem] Arabicum Hebræum fecit,qui tamen non facile inter Iudæos reperitur. Vidit eum author *zem.Dav.*p.57.b.in Saxonia. *Quædam* ex Latino in Hebræum.] Sic R.Nathan suas Concordantias à Latinis mutuavit: *Schalsch.*pag.59.a,

Quædam ex Arabico in Latinum. Sic Rex Alfonſus Rabbi Iehudæ, fil. Rabbi Moſis, Toletano, dedit in mandatis, ut Avicennæ librum de ſtellis transvaſaret ex Arabico in Latinum. *Schalſch.*59.a. *Iuch.* 132.b.

[g] Quorum nomina habes in *Iuchaſs.* à p.132.a. ad 133 b. *Zem.Dav.*P.1.p.56.ad 58.b. *Schalſch.*p.59. ubi compendio exhibentur celeberrimi hujus ſeculi Rabbini, è quorum cenſu ſunt 1. *Rabbi Meir*, Theodori filius, qui *ſtella illuſtrans, ſplendor coronæ ſanctæ* vocatur, Toletanorum doctor celebris, & lucubrationibus in Contextum ſacrum inclytus: *Zem.Dav.* p.57.a. 2. *Ramban*, de quo *Schalſ.* p.55.b quòd θαυμαςὸς ſit, & multorum librorum author. 3. *R. Sol.* filius Adrat, in omni ſapientia excellens: *Schalſch.*pag.58.a. 4. Don *Ioſeph, Iachiades*, Æchmalotarcha: *pater ſapientiæ* per totum regnum Caſtiliæ; fuitque ſocius Raſchba, celebris Poeta & Grammaticus: *Schalſch.* pag.59. a. b. 5. *R. Iſaac*, Iſraelita, ſapiens magnus, & inſignis Aſtronomus: *Zem.Dav.*pag.58.a. 6. *R. Iacob* Badraſchæus, de quo ſupra.

[h] *Iach.as.* p.133.a. *Tempore Raſchbæ prohibitum fuit operam dare Philoſophiæ. Excipiebatur ſtudium Medicum.* Cui tamen apologiam oppoſuit R. Iedijah Peninæus.

[i] Ita enim refertur hoc decretum Barcillonenſis Synagogæ in *Schalſch.*p.60.a. quod Iudæis Philoſophiæ ſtudium ante annum ætatis 25. ſalutare non licuerit. Conſentit *Zem.Dav.*P.1.p.58.a.

De Sadducæis, nihil occurrit, nisi quod R. *Gedalias* Apostatæ cujusdam mentionem faciat, qui ad Iudaismum tandem redire voluit. *Accepi*, scribit, p.56.a. *habuisse Nachmanidem discipulum, cui nomen R.Abner, quem vertiginis spiritus ita egit transversum, ut factus sit Sadducæus. Fato autem accidit, ut magnus evaderet, & toto orbe celebris. Quodã verò die accersi ad se jussit Magistrum suum, in cujus conspectu ipse porcũ mactavit, coxit, edit. Cúmque edisset illum, rogavit Magistrum, quot excidii pœnarum reus factus esset? Quatuor, respondit Magister: Ille verò dixit: quinque. Atque sic cum præceptore suo disceparevoluit. Magister igitur cùm torvo vultu iram præ se tulisset, obmutuit ille: aliquid enim timoris & reverentiæ in eo erga præceptorem erat reliquum. Rogavit tandem Raf. quis ad hanc eum permovisset Apostasiam? Respondit ille: quod aliquando eum audivisset in explicatione Parascha* Haazinu, (est cap.32.Deuter) *continere eam Parascham omnia legis præcepta, & reliqua quæ in mundo essent: Hoc verò cùm sibi videretur impossibile, in alium se ver-*

verſum eſſe virum. Reſpondit Raf: Hoc ipſum adhuc dico, roga modò quicquid volueris. Miratus igitur vir ille valde, dixit, ſi ita ſit, oſtende mihi, ubi nomen meum ſcriptum ſit? Ita eſt, inquit Rabbi, è manu mea requires illud. Secedens itaque in angulum oravit, & occurrit ipſi verſus 26. Dixi, angulatim profligabo eos, ceſſare faciam memoriam eorum ab homine; *quia litera tertia cujuslibet vocis nomen Abner continet. Quod cùm audiviſſet vir ille, cecidit vultus ejus, rogavitq́; ſuum Magiſtrum, nonne vulneri ſuo adhuc parata eſſet medicina? Tu, inquit, audiviſti verba textus. Et perrexit via ſua. Vir verò ingreſſus eſt navim ſine remis, & vento, cujus impetu ita fuit agitatus, ut de illo nihil certi fuerit auditum.*

Sectio V.

SEU

Συμβίβασις Doctrinæ.

Seculi hujus συμβίβασις gemina eſt; una quidem [a] Waldenſium Apoſtaſiam

siam à superstitione, Curia & clero Romano, Græcorum [b] verò dissensum continuat: altera κατὰ μέρος ostendit, in ipsa etiam externa Ecclesię communione [c] multos vel Papam, vel Papæ decreta, statuta & dogmata rejecisse.

[a] Superiori seculo VValdensium Historiam ita compensiosè perstrinximus, ut nihil facile occurrat, quod ad classes illas referri non queat. Quia verò singulare Deus curæ suæ pro Ecclesia dare in illis voluit specimen, non malè, quæ deinceps iis obtigerint, suo loco vel obiter repetimus, vel de novo inserimus. Tenendum igitur 1. *VValdensium cœtus magna hoc seculo habuisse incrementa.* Multi enim fuerunt *a.* In *Germania* Bzov. an. Chr. 1231. S. 17. *In Germania hoc anno facta est persecutio contra hæreticos hostes fidei, veritatis inimicos, quorum multitudo maxima latitabat in populo Dei, in civitatibus, oppidis & villis, subvertentes & in errorem mittentes, quos poterant de Ecclesia Orthodoxa. Horum plures comprehensi & in præsentia cleri & populi convicti fuerunt. Inter cætera* nefandi (NB) erroris sui flagitia confessi sunt, quod etiam ab esu carnium in Quadragesima non abstinerent, & quod annualem censum transmitte-

terent Mediolanum, ubi diversarum hæresium primatus versabatur. *b*. In *Italia* Bzov. an. Ch. 1289. S. 7. & 1291. S. 5. Præsertim *Lombardia*, *Id*. an. Ch. 1232. S. 6. *vigebat tunc in Lombardia urbibus pestifera ac fœdißima Catarorum hæresis. An. Ch. 1251.* *c*. In *Gallia*, Ib. S. 7. 8. *In Gallis hæreseon monstra* (repeto authorum, incesta lingua homines innocentes convitiis, pro more, proscindentium verba) *repullulabant, & sacerdotalis ordinis contemptus resurgebat. Raymundus enim Tolosatium Comes hæreticis impensè favebat.* Et an. Ch. 1233. S. 13. *In Galliis quoq; reliqui Tolosanorum Albigensiumq; hæresi omnia contaminabant, & super alia castra, villam Charitatensem infecerant.* An. Ch. 1234. S. 8. *In Galliis non deerant, qui reliquias Albigensium excitarent, neq; pensi ducerent illas à Comite Montfortio promulgatas cōtra hæreticos leges. Quamobrem & Inquisitores cæterasq; personas ad directionem seu defensionem fidei Catholicæ à sede Apost. destinatas intolerandis malis opprimebant; & tabulas Montfortianas pro extirpandis hæresibus scriptas conculcabant, & bona, possessiones, castra, cæteraq; peculii Ecclesiastici invadebant,*

bant, rapiebant, usurpabant. An. Ch. 1237. S.4. *Per id temporis civitas Massiliensis à fide Comitis Provinciæ ad Tolosanum comitem desciverat.* d. In *croatia*, & *Dalmatia*, quo, Hispania & Gallia ejecti, fugerant an. Ch. 1223. *cal. Par.* p. 306. Bzov. an. Ch. 1222. *e.* In *Anglia* Bal. p. 258. *f.* In *Arragonia*, contra quos habitum fuit Concilium. Bzov. 1242.

II. *Partes VValdensium viros etiam magnos fuisse secutos.* Geneb. p. 625. *Talium* (Albiorum, vel Albigensium) *protectores erant Rex Arragonum, Comes S. AEgidii, Princeps Fuxi, & Raymundus Comes, Tholosates.*

III. *Ecclesiam Romanam nihil majori egisse studio, quam ut Albigensium Cœtus & doctrinam radicitus extirparet.* Hinc a. tot contra illos facta *decreta* tum Imperatoris Friderici II. quod recitat *Bzov.* an. Ch. 1225. S.7. & confirmatum postea fuit ab Innocentio & Nicolao IV. *Id.* an. Ch. 1252. & 1289. S.7. tum Regum, Ludovici Galliarum, *Id.* 1228. S.5. & Iacobi Arragoniæ Regis, *Id.* an Ch. 1292. S.5. tum etiam Comitum, Raymundi cumprimis Tolosani, qui Patris quidem vestigia aliquandiu secutus, Albigensium partes defendit: postea tamen leges contra eos tulit; Bzov an. Ch. 1226. S.6. tum denique Paparum. Innocentius IV. an. Ch. 1254. decernit, ut Inquisitores fidem Catholicam prædicent, ac per alios faciant prædicari: ut cruce signatos, qui hæreticos persequantur recipiant, eisque in-

indulgentiam plenariam à sede Apostolica propterea concessam annuncient. Vid Bzov. an.cit. *Idem* an.Ch.1248. *Priori provinciali in Hispania, & Raymundo Penniafortio ordinis Prædicatorum acriter injunxit, ut ne latum unguem à forma Gregorii Papæ antecessoris, in extirpandis per Arragoniam & Narbonensem provinciã hæreticis, discederent.* Alexander IV. an.Ch.1257. Lombardiam constitutiones contra VValdenses jam ante latas plenius explicat Id. Sequenti mox anno aliud ejusdem habetur Pontificis decretum, quo dubia, quibus Inquisitorum artes laborabant, explicare conatus est. A.Ch 1260. Inquisitoribus, ut in causa fidei contra quoscunque possunt & debent procedere, nullis privilegiis in contrarium editis obstantibus, procedant Id. Confer an.Ch.1261.S.4. Sed & successor Vrbanus IV. cùm non ignoraret, Albigensium doctrinam latè per Lombardiam patere, constitutionem edidit; Bzov.an.Ch.1262.S.3. b. *Inquisitio*, crudelis ille Phalaridis bos, pietati & sanę VValdensium doctrinæ *fuit opposita.* Placet de hoc instituto audire *P.Paulum Venetum* Hist. Inquisit.p.16. Post millesimum & centesimum annum emerserunt innumeri hæretici, ob opinionum diversitates, quæ fuerant ante annos 50. inter Pontifices & Imperatores; usque ad annum millesimum, ducentesimum, quo tempore omnia bellis & scandalis plena fuere, & vita non admodum religiosa cleri, quorum hæreses pleræque natæ sunt contra Ponti-

tificis auctoritatem. In quibus temporibus, propter multitudinem talium pestium, omnem modum excedentium, necessitas imposita fuit eas tolerandi. Episcopus, procedebat in hisce causis prout poterat, ut in aliis supradictis: Et Pontifices Romani crebris literis ipsos hortabantur, & excitavére ad debita; neque ante annum millesimum ducentesimum auditum fuit nomen Inquisitionis, aut Inquisitoris contra hæresin. Sed cùm Episcopi, aut ipsorum Vicarii non tam idoneos aut diligentes hac in parte sese præberent quàm Episcopi Romani desiderabant: opportunè fuère instituti ordines Religionis S. Dominici & S. Francisci, inter quos multi docti ejus seculi fuère, maximéque zelosi ad sustinendam Ecclesiam Romanam, & auctoritatem Pontificiam, quibus usi sunt Pontifices, ut hæreticos prædicationibus suis converterent, exhortantes Principes, populumque Catholicum, ut persequerentur obstinatos, inquirentes in omni loco, quo numero, & quales essent hæretici; quis zelus Catholicorum, quanta diligentia Episcoporum, & hæc omnia Romam deferebant. Vnde nomen *Inquisitorum* ipsis impositum. Interim nullum habuere tribunal, sed interdum judices eo perduxêre, ut exilio vel alia pœna hæreticos mulctarent. Interdum aliquem è potentioribus armis contra eos agere persuaserunt. Interdum populum excitavere, crucem ex panno vestibus imponentes, sese devoventibus, qui in unum collecti conducebantur ad extirpationem hæreticorum. Hoc ipsum duravit per 50. annos, nimirum ad annum 1250. Incepto ho-

horum Patrum insignes suppetias tulit Fridericus II. Imperator, qui anno 1244. Patricii promulgavit quatuor Edicta super hac materia; dum sub tutela Imperatoris recipiuntur Inquisitores, ignis pœna hæreticis obstinatis imponitur, pœnitentibus perpetui carceres; horum omnium examen Ecclesiasticis committitur, judicibus autem secularibus condemnatio. Et quidem fuit illa prima Lex, quæ hæreticis pœnam mortis imposuit: quæ fructum bonum non protulit ad extirpandas hæreses introductas, propter acerbas discordias, quæ postmodum nascebantur intem Imperatorem trésque sequentes Pontifices, quibus, perpetuis bellis & dissensionibus distractis, hæreses profundiores radices egere, & latius sese extendere. Tandem mortuo, supra dicto anno, Imperatore Friderico, dum in Germania res sunt confusæ, & in Italia Interregnum per viginti tres annos durat, Pontifex Innocentius IV. post mortem Imperatoris, quasi arbiter remanet in aliis partibus Italiæ; hic jam tum animum applicare cœpit ad extirpationem hæreseos, quæ magnos progressus fecerat propter præteritas turbas. Et considerans, qui ante hac in parte præstitissent Fratres Dominicani & Franciscani, summopere diligentes, non metuentes personas nec pericula; hoc etiam num unico remedio usus est: eósque misit non tantùm ad prædicandum, aut ad congregandum cruce signatos, aut ad executiones extraordinarias: sed impertiens ipsis auctoritatem stabilem tribunal perpetuum, quod super hoc negotio tantùm curam haberet: Hui rei

Nn

duo ſeſe opponebant. Primum erat, quo pacto, ſine confuſione, ſeparari poſſent cauſæ hæreſios à foro Epiſcopi, quod ſemper eas judicaverat, & quomodo ſuper hac re jam poſsit conſtitui officium proprium. Alterum erat, quomodo excludi poſsit Magiſtratus ſecularis, ad quem ſpectabat punire hæreticos, ſecundùm antiquas leges Imperiales, & nuperrimas Friderici, & ſecundùm propria ſtatuta, quæ ſingulæ civitates cogebantur obſervare, niſi præcipites ſe dare velint ob maximos tumultus. Quod ad primum, tale adinvenit remedium Pontifex, ut unum tribunal componeret Inquiſitor & Epiſcopus, in quo tamen Inquiſitor non ſolùm primus, ſed totus, Epiſcopus autem nomine tenus ſederet. Et ut ſpeciem aliquam auctoritatis ſecularibus relinquere videretur, nominare permiſit illis Miniſtros Inquiſitionis; Sed ex quibus ipſi Inquiſitores aliquos eligerent. Si quando Inquiſitor per vicos incederet, ei adjungebatur aſſeſſor, ſed electus ab ipſo Inquiſitore: in commune transferre tertiam partem bonorum Fiſco addictorum: & ſimilia talia, quæ Magiſtratum collegam cum Inquiſitoribus in ſpeciem facere videbantur, ſed revera ſervum. Supererat nummos colligere pro expenſis circa incarceratos, & ipſorum alimonia, quocirca hæc è publico ærario ſumenda, ſtatutum fuit; & ſic obſervatum Brixiæ a. Ch. 1251. & deputati fuerunt in Longobardia Fratres S. Dominici Inquiſitores, in regione Flaminia & Marchia Tarviſina. Poſt ſeptem menſes bullam ſcripſit Papa ad omnes Rectores, concilia & ſodalitia harum trium provin-

vinciarum, præscribens ipsis 31. capitula, quæ observare deberent ob prosperos successus hujus novi officii, jubens capitula referri inter publica statuta, quæ observare deberent inviolatè. Auctoritatem dans Inquisitoribus excommunicandi non observantes ea. Neque tunc temporis Pontifex ulterius extendit Inquisitionem neque intra, neque extra Italiam. Quia tres supradictæ provinciæ, prout ajebat, erant in ejus conspectu, & admodùm amatæ ab eo. Sed vera causa fuit, quia in hisce magna pollebat auctoritate, utpote destitutis Principe, omnesque civitates singulare regimen habuere, & in iis Pontifex multos sibi additos habuit ob ultima bella. Nihilominus non tam facile admissum fuit hoc edictum: Vnde Alexander IV. ejus successor, post septem annos, nimirum anno 1259. coactus fuit hac in parte moderamine uti, Edictum, que interpolavit. Iubens nihilominus Inquisitoribus, ut Rectores censuris constringerent ad ejus observantiam. Eadem de causa Clemens IV. post sex annos nempe 1265. neq; tamen penitus observatum fuit, ita ut adhuc sequentes quatuor Pontifices superare non potuerint omnes difficultates, quæ undique obstabant, ne usquam reciperetur officium. Hæ nascebantur duabus de causis. Prima erat temeraria (NB) severitas Fratrum Inquisitorum per extorsiones aliaque gravamina. Altera, quia sodalitates sumtus ferre recusabant: quocirca tandem conclusum fuit, non debere prætendi, hos è publico ærario petendos esse. Et ut temperarent nimium rigorem Inquisitorum, partem aliquam

adscripsere Episcopo: qua de causa non tam difficulter introductum fuit officium in Regionibus Longobardiæ, Flaminiæ & Tarvisinæ, postea etiam in Tuscia: transiit etiam in Arragoniam & aliquas civitates Germaniæ & Galliæ; In Regno autem Neapolitano introductum non fuit, quia non erat reciprocus affectus inter Pontificem & Regem ejus Regni. E Gallia & Germania brevi tempore ablatum fuit: Inquisitores ex iis locis expulsi fuere, ob nimium rigorem & extorsiones: Alii abiere, quia nihil ipsis negotii ibidem supererat. Pauci etiam restabant in Arragonia, neque enim in aliis Hispaniæ Regnis penetrare potuerunt. Hæc P. *Paulus Venetus*. Quæ deinceps 1484. contra Saracēos acta sint in regno Granatensi, suo, σὺν θεῷ, loco audiemus. Originem ex Scriptore Pontificio atrocissimi illius & αἱματοπότου Consessus, ultimi, Diabolicæ in Ecclesiam sævitiæ, conatus dare operæ pretium duxi. Ergò Monachorum, Dominicanorum potissimùm opera, rebus Ecclesiæ Romanæ contra VValdenses consultum voluit. Gregorius IX. a. Ch. 1229. F. Guallam ordinis Prædicatorum Inquisitorem Mediolanum ad extirpandos hæreticos misit. Hi porrò coram Episcopo comitiis S.P.Q. Mediolanensis indictis, duodecim viros, quorum terni, & terni cum duobus Fratribus Prædicatoribus & totidem Minoribus ad quatuor portas urbanas subselliis collocatis hæreticos inquirerent, atque judicarent, elegerunt, plurimaque contra hæreticos decreverunt. *Bzov*. Ita & Innocentius IV. Magistro Generali & *Pro-*

Provincialibus ordinis Prædicatorum Inquisitores & Commissarios in causis fidei instituendi & removendi potestatem fecit, dato diplomate, quod annalibus suis inseruit, Βζοϐ a. cit. S. 12. Bonaventuram etiam Franciscanum, & Thomam Aquinatem Dominicanum lacertos suos contra VValdenses aptâsse, scribit a. Ch. 1270. S. 13. Eandem in Arragonia Dominicanos provinciam sustinuisse, annotat *ibid.* Extant etiam adhuc formulæ, quibus Dominicus fuit usus vel in revocandis, vel etiam mulctandis iis, qui vel minis, vel promissionibus ad Ægyptiacas revocati lauticias, approbrii minus erant patientes. Duas recitat Βζοϐ. an. Chr. 1215. S. 13. quarum prima ita habet: *Universis Christi fidelibus ad quos præsentes literæ pervenerint, F. Dominicus Oxomensis Canonicus, Prædicator minimus, salutem in Christo. Auctoritate Domini Abbatis Cisterciensis Apostolicæ sedis legati, qui hoc nobis injunxit officium, reconciliavimus præsentium latorem Pontium Rogerium, ab hæreticorum secta, Deo largiente, conversum: mandantes in virtute præstiti Sacramenti, ut tribus Dominicis festivis diebus, ducatur à sacerdote nudus à femoralibus, ab ingressu villæ usque ad Ecclesiam verberando. Injungimus etiam ei, ut à carnibus, ovis & caseo, seu omnibus quæ sementinam tra-*

hunt carnis originē, abstineat omni tempore, excepta die Paschæ, & die Pentecostes, & die Natalis Domini, in quibus ad abnegationem erroris pristini, præcipimus, ut eis vescatur. Tres Quadragesimas in anno faciat, à piscibus abstinens. Tribus diebus in hebdomada semper à piscibus & ab oleo, & vino abstineat & jejunet: nisi corporalis infirmitas, vel labores æstatis exegerint dispensationem. Religiosis vestibus induatur, tum in forma, tum etiam in colore, quibus in directo utriusque papillæ, singulæ cruces parvulæ sint assutæ. Quotidie, si opportunum fuerit, Missam audiat: & diebus festivis ad vesperas in Ecclesiam pergat. Alias horas, tam nocturnas, quàm diurnas, ubicunque fuerit, Deo reddat, scilicet septies: in die decies Pater noster dicat: media nocte, vigesies. Castitatem observet, & manè apud Cererim villam, chartam istam Capellano suo per singulos menses ostendat. Capellano etiam præcipimus, ut de vita ejus curam diligenter habeat: Hæc omnia diligenter observet: donec alia super his Dominus Legatus suam nobis exprimat volun-

luntatem. Quòd si ea observare contempserit, tanquam perjurum & hæreticum, & excommunicatum ipsum haberi præcipimus, & à fidelium consortio sequestrari. Quàm verò soliciti semper fuerint in hoc Inquisitionis officio crudeliter satis administrando, tum ipsa hæc Dominici probat praxis, tum etiam aliorum, in Germania præsertim. A. Ch. 1214. *Conradus de Marburus*, Inquisitor hæreticæ pravitatis per Germaniá, multos hæreseos condemnat & Argentinæ homines 80. cremat. Examen ejus erat, si quis hæreseos accusatus crimen negaret, judicio subjiciebatur candentis ferri, qui adurebantur, tanquam impietatis convicti cremabantur. Sed plerique innocentes perierunt: *Trith.* Hujus verò sævitiæ cùm hominem non pœniteret, pluresque, Pontificiorum etiam opinione, insontes vivicomburio addicerentur, ex insidiis à Nobilibus intercipitur, trucidatusque Marpurgi sepelitur a. Ch. 1234. Idem de *Roberto*, cognomento *Bugre*, Inquisitore apud Flandres conqueritur *Matth. Par.* p. 465. Et sanè, quam de iis tibi polliceri queas clementiam, qui in Scholis, Conciliis, Dicasteriis omne suum contra VValdenses evomuerunt virus, omnes circa eos controversias, lictoribus potiùs & apparitoribus, quàm Theologis decidendas, exquisitissimè excusserunt? Videamus unum & alterum specimen. Notæ sunt *Raymundi* hac de re rubricæ; quas habet *Bzov.* a. Ch. 1235. S. 5. ex quibus prima: *Credo, quòd deprehensi in hæresi, secundùm statuta Domini*

Papæ debeant incarcerari, in carcere de muro forti, & quantum fieri potest in loco non suspecto debeant retrudi, & ita cautè, quod habeant custodes fideles Catholicos & securos, per quorum munus provideatur eis in necessariis, & illorum solicitudine mediante. Aph.6. *Si quis citatus in jure, confitetur sponte, id est, non metu probationum, vel tormentorum, se olim hæreticis credidisse, dicit tamen, se de crimine emendatum, & in Confessione secreta absolutum seu reconciliatum, & paratus est probare per suum Confessorem: si crimen occultum erat, ita quod præter Confessionem aliæ probationes non habentur, videtur quod ei sufficiat, quantum ad hoc testimonium Confessionis, si tamen discretus sit, & bonæ opinionis. Si autem non sponte, sed metu facta esset talis confessio, vel crimen non esset occultum, videtur ulterius secundum discretum judicantis arbitrium procedendum: præsertim si secundùm Confessionis cognitionem & probationes contra ipsum inventas convinci valeat, aliquos in Confessione sua tacuisse errores: habita semper consideratione, utrum*

trum per malitiam vel simplicitatem hoc videatur fecisse. Aph. 8. *Si quis recepit aliquando VValdenses, credens illos esse bonos homines, licet sciret quod Ecclesia persequeretur eos, & Principes seculares igni traderent cremandos, non tamen per Confessionem ejus vel aliam probationem habeat, quòd alicui errori crediderit speciali, credo, quòd si talis scit vel credit, quod Ecclesia dictos VValdenses propter hæresin persequitur, vel condemnat, indubitanter est hæreticus judicandus: nisi constaret, ipsum adeò fatuum & insanum, quòd nesciret quid esset hæresis, vel error; nec subterfugit, quo minus super his doceretur, & esset paratus credere, secundùm quod Ecclesia doceret eum. Si autem ignorat causam persecutionis hujusmodi, credens eos esse Catholicos: licet prima facie violenta præsumtio habeatur contra ipsum, cùm debuerit approbare, quos approbat Ecclesia, & reprobare, quos reprobat, non videtur, præsertim in foro Confessionis hæreticus judicandus.* Eidem, sine dubio, *Raymundo Peniafortio* acceptam tulerunt, rigidam illam in VValdenses, quos *Inzabbatatos* Acta vocant, censuram, quam à Tarraconen-

se Concilio habemus. Prolixa illa sunt, non tamen indigna; hæc enim luculentissima trophæa esse duco, in quibus Ecclesia victoriam suam contra portas Inferni ostendit; quæ Historiæ huic inserantur. Cùm nos Petrus (ita verba habent ex *Bzov*.an.Ch.1242. S.4.) miseratione divina Archiepiscopus Tarraconensis inquisitionem inceptam per bonæ memoriæ Berengarium, Barcinonensem Episcopum, contra hæreticam pravitatem in civitate Barcinonensi vellemus effectui mandare, inter jurisperitos, qui nobis tum aderant, dubitationes hinc inde variæ emerserunt. Quare, ut circa factum hæresis, & Inquisitionis, de cætero fiendæ in provincia Tarraconensi clarius procedatur, collationibus inde factis cum venerabili F. Raymundo de Pæniaforti, Pœnitentiario Domini Papæ, & aliis prudentibus, in processu sententiarum *Hæreticorum, Fautorum, Suspectorum, Relapsorum*, & pœnitentiis eorum, secundùm discretionem nobis à Domino datam, ita duximus procedendum. Inprimis quæritur, qui dicantur *Hæretici*, qui *Suspecti*, qui *Credentes*, qui *Fautores*, qui *Receptatores*, qui *Defensores*, & qui *Relapsi*: Cùm ista genera hominum in Canone explicentur: & videtur, quòd *Hæretici* sunt, qui in suo errore perdurant: sicut sunt Inzabbatati, qui dicunt, in aliquo casu non esse jurandum: & potestatibus Ecclesiasticis vel secularibus non esse obediendum, & pœnam corporalem non esse infligendam, in aliquo casu, & similia: *Credentes* verò dictis hæresibus simi-

militer hæretici sunt dicendi. *Suspectus* de hæresi potest dici, qui audit prædicationem, vel lectionem Inzabbatatorum: vel qui flexit genua orando cum eis, vel qui dedit osculum eis, vel qui credit, ipsos Inzabbatatos esse homines bonos, vel similia, quæ possunt probabiliter suspicionem inducere. Et potest dici *suspectus*, simpliciter esse, qui semel oravit, vel alterum fecit de prædictis cum eis. Si verò pluries audivisset prædicationem, vel lectionem, vel orâsset, vel aliquid aliud de prædictis fecisset cum iis, posset dici vehementer Suspectus. Si autem prædicta omnia fecisset, maximè si pluries, posset vehementissimè dici Suspectus. Ista ideo dicimus, ut discretus judex purgationem posset gravare, vel moderari, prout magis visum fuerit expedire. *Celatores* credimus eos, qui viderunt Inzabbatatos in platea vel in domo, vel alio in loco, & cognoverunt eos Inzabbatatos, & non revelaverunt eos, cùm haberent aptitudinem revelandi eos Ecclesiæ vel Iustitiario, vel aliis, qui possent eos capere. *Occultatores* dicimus, qui fecerunt pactum de non revelando hæreticos vel Inzabbatatos, vel aliàs procuraverunt, quòd non revelarentur. *Receptatores* sunt, qui scienter bis, vel ultra receperunt hæreticos vel Inzabbatatos in domo sua, vel in alio loco suo. *Receptaculum* credimus esse domum vel hospitium, ubi hæretici vel Inzabbatati bis vel pluries convenerunt ad prædicationem vel lectionem: vel etiam ubi hæretici vel Inzabbatati pluries hospitantur. *Defensores* dicimus, qui scienter defendunt hæreticos, Inzabbatatos verbo vel facto, vel quocunque

in

ingenio in terris suis,vel alibi, quominus Ecclesia possit exercere suum officium ad extirpandam hæreticam pravitatem. *Fautores* credimus omnes supra dictos,posse dici secundum magis & minus, & etiam qui aliâs quodcunque eis dederint Consilium,auxilium, vel favorem. Et omnes fautores credimus ipsos esse dici suspectos,ita quod debent se purgare, & abjurare hæresin & omnem fautoriam, & debent sanctæ matri Ecclesiæ reconciliari. *Relapsos* dicimus illos,qui post abjuratam hæresin vel renuntiatam revertuntur in pristinam credentiam hæresis. Eodem modò dicimus relapsos in fautoriam illos,qui post abjuratam hęresin vel fautoriam benefaciunt hæreticis,vel celant eos. Et omnes prædictos dicimus excommunicatos majori anathemate: exceptis suspectis sine fautoria,si fortè inveniantur. *Dubitatio* etiam oritur apud quosdam:utrum relapsi in Credentiam & hæretici dogmatizantes,si,postquam fuerint deprehensi,voluerint pœnitere relinqui debeant judicio seculari? Et videtur nobis,quod non,sed in quocunque casu tales ad intrusionem sunt condemnandi. Item,si multitudo hæreticorum seu credentium fuerit multa,& parati sunt hæresin abjurare,discretus judex secundum magis & minus,juxta provisionem Apostolicæ sedis, pœnas Canonicas poterit infligere talibus,& sic pœnam intrusionis vitare,vel etiamsi multitudo non est tanta,circa Credentes discretus judex consideratis circumstantiis poterit moderari,prout viderit expedire,proviso tamen, quod perfecti hæretici,vel dogmatizantes, eorum er-

errores, vel Credentes relapsi in Credentiam post abjuratam hæresin; vel renunciatam in perpetuo carcere intrudantur, hæresi penitus abjurata & absolutione habita excommunicationis, ut ibi salvent animas suas, & alios de cætero non corrumpant. *Item quæritur*: Utrum ille, qui dedit osculum Inzabbatato vel hæretico, quem credebat, vel sciebat eum Inzabbatatum: vel oravit cum eo, & celavit eum, vel audivit prædicationem vel lectionem ab eo, & credidit talem esse bonum hominem, sit judicandus, credens ejus erroribus? Et dicimus, quod non: sed talis condemnetur tanquam fautor, vel occultator, & benefactor, & vehementer suspectus, quod credit ejus erroribus: nisi adeò esset literatus, vel discretus, quod non posset ignorantiam prætendere: quod arbitrio discreti judicis duximus relinquendum. *Item quæritur*: Quid si quis ante Inquisitionem inceptam fuit confessus sacerdoti suo de hæresi, vel fautoria, & vocatur modò ab Inquisitoribus? In casu isto, credatur Confessori suo: Et si inventus fuerit bene confessus per Confessionem Sacerdotis, licèt Sacerdos malefecerit, quia ipsum non remisit ad Episcopum, ille tamen confitens per talem Confessionem evitet pœnam temporalem: nisi inveniatur in falsa pœnitentia, vel relapsus post pœnitentiam, vel publicè diffamatus. Si autem allegat manifestam pœnitentiam, vel reconciliationem, probet per duos testes. Si quos verò constet ante inchoatam Inquisitionem, de his fuisse confessos, debent publicè abjurare hæresin, & aliam solennitatem facere, nisi ita sit secretum factum,

ctum, quod non habeat contra se famam vel testes, & tamen in utroque casu sunt ab omni pœna temporali immunes. Si verò aliqui vocati ab Inquisitoribus deerant tempore suæ depositionis, & postea ad instantiam Inquisitorum vel metu probationum disco operiunt veritatem; sed dicunt, quod hæc tacuerunt propter verecundiam vel timorem, tales credimus perjuros, quia, qui scientes falsum dicunt, vel verum tacent, perjuri sunt, & ideo pœnitentia Canonica est eis gravior imponenda. *Forma pœnitentiarum. Hæretici perseverantes* in errore relinquantur curiæ secularis judicii. Perfecti verò hæretici, si converti voluerint, & dogmatizantes, absolutione præhabita & abjuratione facta, perpetuo carceri intrudantur. *Credentes* autem hæreticorum erroribus, solennem faciant pœnitentiam, hoc scilicet modo: Quòd in Festo omnium Sanctorum proximè venturo, & in prima Dominica adventus in die Natalis Domini, Circumcisionis, Epiphaniæ, S. Mariæ Feb. S. Ecclesiæ, S. Mariæ Martii, & per omnes dies Dominicos Quadragesimæ sint in processionibus, ad sedem seu Ecclesiam Cathedral. & ibi discalceati in braccis & camisia, præterquam in die S. Mariæ Febr. & in Ramis palmarum ut reconcilientur in Ecclesia Parochiali in processionibus publicè disciplinati per Episcopum vel Sacerdotem Ecclesiæ. Item in quarta feria in Capite Iejunii veniant simul ad sedem, & sint eodem modo, & secundum formam juris discalceati in braccis & camisia ante fores Ecclesiæ, & tunc secundùm Canonica instituta publicè reconcilientur

tur Ecclesiæ. Et hanc pœnitentiam de quarta feria, & de stando extra Ecclesiam per totam Quadragesimam, & de die Cœnæ, faciant, quamdiu vixerint quolibet anno. Sed in diebus Dominicis Quadragesimæ, facta reconciliatione exeant Ecclesiam, & stent ad fores usque in diem Cœnæ, & portent duas Cruces perpetuò ante pectus, quæ non sint ejusdem coloris cum vestibus, & portent ita, ut videri possint solenniter pœnitentes: ita tamen, quod non abstineant ab ingressu Ecclesiæ in Quadragesima, ultra decem annos. *Pœnitentia illorum, qui sunt relapsi in fautoriam*, similiter erit solennis, & de credentibus proximè dictum est, in diebus omnibus supra dictis: hoc excepto, quòd Cruces portare, & pœnitentiam de quarta feria cinerum & sancto die Iovis faciant simili modo per decennium. Pœnitentia illorum, qui non sunt relapsi in fautoriam, sed sunt fautores, & vehementissimè suspecti, erit eodem modo solennis in Festo omnium Sanctorum Natalis Domini, Epiphaniæ, S. Mariæ Febr. per omnes dies Dominicos Quadragesimæ. Et aliam pœnitentiam de feria quarta Quadragesimæ, & de stando extra Ecclesiam per totam Quadragesimam, & de reconciliatione in die Cœnæ, ut supra dictum est, faciant per septennium. *Pœnitentia* illorum, qui sunt *fautores*, & vehementer suspecti, erit solennis eodem modo in festo omnium Sanctorum Natalis Domini, S. Mariæ Februarii, in Ramis palmarum, & aliam pœnitentiam de quarta feria Quadragesimæ, & de stando extra Ecclesiam per totam Quadragesimam, & de reconciliatione in

die

die Cœnæ, ut supra dictum est, faciant per quinquennium. *Pœnitentia* illorum,qui sunt *fautores*,& *suspecti*,erit solennis eodem modo, in Festo omnium Sanctorum, S.Mariæ Februarii,Ramis palmarum,& aliam pœnitentiam feria quarta Quadragesimæ, & stando extra Ecclesiam per totam Quadragesimam, & de reconciliatione in die Cœnæ faciant per triennium. Intelligitur autem,quod mulieres vestitę veniant et disciplinentur.Hanc autem pœnitentiam faciant omnes prædicti in festivitatibus & diebus præordinatis in civitate ista vel loco,& non alibi, usque ad festum Paschæ: Illi scilicet,qui sunt cives. Forenses autem faciant eam in Parochiis suis,& non alibi: præterquam in feria quarta,in Capite Quadragesimæ, & in die Cœnæ Domini,in quibus veniant omnes ad sedem vel ad locum Ecclesiæ suæ. In sequentibus verò temporibus Quadragesimalibus, deceñalem pœnitentiam, septennalem, quinquennalem, triennalem, quam debent facere in quarta feria in introitu Quadragesimæ,& in die Cœnæ Domini,secundùm diversitatem culparum,ut jam definitum est,faciant omnes tam cives,quàm forenses in sede civitatis suę, & non alibi,nisi ex justa,& rationabili causa, & de speciali licentia Episcopi vel Vicarii sui: & tunc in locis, ad quæ de licentia Episcopi iverint, faciant coram Episcopo illius loci, vel locum ejus tenente eandem pœnitentiam, portantes literas Episcopi, vel Vicarii sui, continentes pœnitentiam, quam facere debent. Et reportet etiam ille,qui pœnitentiam fecerit, literas illius loci ad N. talis diœcesis

cesis de peracta pœnitentia testimonium continentes. Quòd si fortè casu fortuito, sine fraude tamen & dolo, in illis duobus diebus non possent ad Cathedralem Ecclesiam pervenire; cùm redierint in duabus aliis solennitatibus, assignatis eis juxta arbitrium Episcopi publicè disciplinentur apud sedem N. secundùm formam illorum duorum dierum. *Forma sententiæ contra hæreticum absolutum.* Si hæreticus pœniteat, & secreto absolvatur, Ecclesiæ jure solennitatibus servatis, cùm jam non sit hæreticus, formabitur sic sententia: Pateat omnibus, quòd per ea, quæ in Inquisitione, inventa, prodita, & acta sunt, liquidò nobis constat, quod talis fuit deprehensus in hæresi, & postmodum reversus ad Ecclesiæ unitatem, agentes misericorditer cum eodem, ipsum ad perpetuum carcerem condemnans secundùm Canonica instituta. *Alia forma.* Si autem nondum sit absolutus, sic formabitur. Pateat omnibus, &c. quod talis est deprehensus in hæresi, & vult reverti ad Ecclesiæ unitatem agentes misericorditer cum eodem, &c. *Forma sententiæ contra hæreticum pertinacem.* Si verò non vult pœnitere, sed in errore perdurat, præsenti judice seculari, sententia sic formetur; Pateat omnibus, quod per ea, quæ in Inquisitione inventa, probata & acta sunt liquidò nobis constat, quod talis est deprehensus in hæresi per Ecclesiam condemnata, & ipsum, tanquam hæreticum condemnamus. *Sententia contra fau-*

tores. Contra fautores sententia sic formatur. Pateat omnibus, quòd per ea, quæ in Inquisitione inventa, probata & acta sunt liquidò nobis constat, quòd talis est deprehensus in fautoria, & denunciamus ipsum excommunicatum, & suspectum de hæresi, & si per annum contempserit satisfacere, subjaceat pœnis Concilii Generalis: & si defecerit in purgatione, & in excommunicatione per annum steterit, ut hæreticus condemnetur. *De forma Purgationis.* Suspectus de hæresi purgabit se publicè in hunc modum. Ego N. juro per Deum omnipotentem & per hæc sancta Dei Evangelia, quæ in manibus meis teneo coram vobis, Domino N. Archiepiscopo, vel Episcopo, & coram aliis vobis assistentibus, quod non sum, vel fui Inzabbatatus, VValdensis, vel Pauper de Lugduno, nec hæreticus in aliqua secta hæresis per Ecclesiam damnata: nec credo, nec credidi eorum erroribus, nec credam aliquo tempore vitæ meæ; Imò profiteor & protestor, me credere, & semper in posterum crediturum fidem Catholicam, quam S.R.E. & Apost. publicè tenet, docet, & prædicat: & vos, D. Archiep. vel Episcopi, & cæteri Prælati Ecclesiæ universalis tenent, prædicant, publicè atq; docent. *Qualiter Compurgatores jurare debent.* Compurgatores jurabunt per hunc modum: Ego N. juro per Deum, & per hæc quatuor Dei Evangelia, quæ manibus meis teneo, me firmiter credere, quòd talis non fuit Inzabbatatus, VValdensis, nec Pauper de Lugduno, nec hęreticus, nec credens

co-

eorum erroribus, & credo firmiter, eum in hoc verum juràsse. Caveat tamen judex, quod ex quo certum numerum compurgatorum duxerit alicui injungendum, non est honestum, quod postea mutet; ne sic Lateranense Concilium illudatur. Hactenus Concilii Tarraconensis præscriptio, cujus sævam truculentámque executionem capite multi luerunt. Atque sic Theologi belligerârunt contra VValdenses: A Principibus, ad harum tubarum voces, ipsáque adeò plebe, quid moderatius expectes? Miseri & omnium injuriis expositi VValdenses ita exosi erant, ut ne Ave quidem, absque anathematis periculo, dicere iis licuerit. Vide *Bzov.* a. Ch. 1234. S. 14. Hinc furiæ laicorum, quibus à *Indignè ubique tractabantur*, & sub religionis prætextu pietatisque studio ad necem rapiebantur. *Chronicon Londinense*: *Albigenses in Anglia clerum convitiis insectabantur, quorum unus fuit Londini exustus an. D. 1210. & crux contra illos statim prædicabatur.* *Bal.* Cent. 3. p. 268. Et p. 259. innumerus penè VValdensium in Gallia, Arragonia, &c. Martyrum numerus refertur, confer p. 301. *Matth. Par.* pag. 523. *Mediolanenses tum temporis formidine pœnæ potius, quàm virtutis amor hæreticos combusserunt, quamobrem numerus civium nimis est mutilatus.* A. Ch. 1204 Innocentius III. Cisterciensem Abbatem una cum duobus Monachis, Montisfrigidi Apostolicæ sedis Legatos cum plenaria potestate &

amplissimis facultatibus Legatorum,ad extirpandos Albienses misit. *Bzov*. A.Ch.1215.S.7. inquit idem, *multi in occulto fuerunt hæretici utriusq; sexus, qui varios in Alemania, Francia & Italia errores seminaverunt, quorum plures deprehensi flammis exusti sunt*. Meminit etiam ferri candentis,de quo supra. b. *Bellis deinde diuturnis vexabantur*, imò ferè quotannis expeditio contra eos fuit suscepta; *Calvis*.a.Ch.1211. in quibus tamen non semel illi evaserunt superiores; usque adeò, ut *Bzov*. an.Chr.1212.observet; *Ingentem eam tempestatem bonorum mentibus perturbationem attulisse, neque apparuisse, quinam & quando tanti certaminis exitus esset futurus*. Et an.Chr.1218.S.3. *Catholicos in Gallia una cum Simone Montfortio contra Albigenses viribus & copiis ab Jacobo Arragoniæ Rege auctos, decertantes, iidem hæretici opprimere videbantur, adeò ut Comitem Montfortium extinxerint. Is enim in obsidione Tolosana, conjecto ex urbe saxo, die 25. Julii occubuit*. Hinc suos Pontificii jactant Martyres: vide *Bzov* a.Chr. 1242.S.4.Martyrium, *Petri* Dominicani(cujus cappam, in qua occisus erat, olim in Monte Sancto, prope Vitodurum cum aliis reliquiis ostendebant) narrat a.Ch.1251.S.4 Vt ergo majorem deinceps victoriæ spem Principes concipere possent: adjun-

xit

xit iis Pontifex Romanus militiam cruciatam de novo conscriptam, aut cùm exulantem modò, & finibus terræ Sanctæ vel ejectam, vel parvo cum successu languentem, sibi parum usui esse posse videret, paribus privilegiis & indulgentiis ornatam. Vnde Bzov.a.Ch.1221.S.8 *In Galliis Tolosates Hæretici omnia miscebant, neq; verbis, neq; armis cohiberi poterant, quo minus Catholicos infestarent. Cùm autem cruce signati neque perpetuo, neq; ut par erat contra perfidos decertarent, Honorius tertius, ut castrorum acies promtas & expeditas contra eosdem instrueret, Religiosis sancti Dominici injunxit, potestatémque plenariam dedit, ut sacram militiam, quæ de pœnitentia diceretur, adversus hæreticos instituerent: Convenit multitudo ingens, & huic sanctæ Sodalitati nomen dedit, sumpto pullo pallio super alba veste et præstito sacramento in tutelam fidei orthodoxæ.* Et a.Ch.1222. S.4. *In Galliis mortuo Raymundo, Comite Tolosano, successit ei eodem nomine, eadémque tunc impietate filius, qui cùm Catholicis infestior esset, neque ab eorum injuriis sibi temperaret, Honorius Pontifex vindex Catholicæ libertatis, Philippum Augustum*

Gallorum Regem hortatus est, ut hæreticos armis sumptis ab universo regno expelleret. Causabatur is, non sibi sufficere sumtus in stipendia, & in commeatus militares. Quamobrem idem Honorius vigesimam partem pro subsidio terræ sanctæ in Galliis impositam tandem illi concessit, in clientelam sedis Apostolicæ illum & universum Regnum, suscepit, & pares, & Indulgentias, & immunitates cruce signatis contra Albigenses militaturis indulsit, quemadmodum Palæstinis, Sica Ch. 1227. S. 8. *Cæterùm, cùm necdum Albigensium hæreticorum audacia satis repressa esset, & is præter auxilia cruce signatorum, milite conscripto opus haberet, confirmavit ei Gregorius concessionem decimarum à Romano Legato in Concilio Bituricensi tribus provinciis, Rhemensi, Turonensi, & Rothomagensi impositarum*, non obstante (NB) contradictione interposita à Capitulorum Prælatis.

IV. *Miraculosè Deum Ecclesiam suam à rabie hostium conservâsse*: premi quidem potuit, jactari, exagitari; opprimi non potuit. *Primò* enim Deus ipsos sæpe inter se commisit hostes, ut ne, viribus junctis, solis semper insidiarentur VValdensibus. Savaricus Malleonensis, & Ludovicus Galliarum Rex in mu-

mutua sævientes viscera, vires Pontificiorum ita distraxerunt, ut nec VValdensibus nocere potuerint, nec Saracenis: *Bzov.* a. Ch. 1224. S. 3. *Deinde*, ne jussi quidem semper Pontificis milites, aut fidei consecranei, imperata fecerunt: *Vide querelam* *Bzov.* a. Ch. 1222. S. 8. suos hinc inde habebant fautores, contra quos toties fulmina sua vibravit Papa: vide *eundem* a. Ch. 1289. S. 7. *Tandem* eâ divinitus plerique armati fuerunt constantia, ut nullæ Papæ machinæ, nullæ in bellis acceptæ clades (de quibus *Par.* p. 581.) nulla miracula, nulla vis, fidem Christo datam frangere potuerint aut labefactare. Id quod non semel deplorat *Bzov.* an. C. 1211. S. 9. 1213. S. 7. 1222. S. 10 & alibi. Fuisse tamen aliquos, qui tot solicitationibus, minis, vel pollicitationibus, adde & persecutionibus, succubuerint, mirum non est. In Gallia, Bosina & Dalmatia hoc factum esse, scribit *Bzov.* a. Ch. 1222. S. 10.

V. Vt verò Pontifex effrenem plebis libidinem in innocentes armaret Christiânos, *dogmata iis monstrosa* impingi voluit, quibus tum fides, tum vita Christiana planè pessundatur. De dogmatibus VValdensium hujus seculi loquitur *Bzov.* an. Chr. 1270. S. 12. quæ conferri possunt cum iis, quæ supra jam diximus p. 281. Quæ de moribus objiciuntur, diluimus p. 286. Cæterâ reservamus sequenti sectioni, in qua contra Pontificios quædam erunt vindicanda. Addam ἐπιμέτρου loco magni cujusdam, & VValdensibus parentibus nati, de adventu eorû in Valles Pedemontanas, viri judicium *VValdensium reliquias*, scripsit non ita pridem

ad me, *post Gallicas lanienas a.Ch.1170.&c. in patriam meam confugisse credo, quod ibi inter fratres ὁμοδόξους Claudii Taurinensis successores, imò Apostolorum discipulos, inter quos Deus fidem puriorem perpetuo servaverat, perfugium sibi tutum esse scirent. Aliâs nulla causa erat, cur superatis immenso labore Alpibus in Italiam Antichristi spelæum ingrederentur.*

VI. *Horum, sine dubio, VValdensium socios censendos illos, qui cùm ἀνώνυμοι sint in veterum Historiis, ex dogmatum tamen convenientia facilè dignoscuntur.* Eorum *Bzovius* aliquoties meminit. Vide sup. p. 556. *Catal. Test. Verit.* lib. 16. p, 671. ex *Hermanno Mutio* & *Crantzio*: Paraleip. *Ursp.* p. in. 330. *Naucl.* Gen. 41. p. 211. quibus addi potest *Vitoduranus* noster, qui ad a. Ch. 1220. ita scribit: *In his temporibus cœperunt pullulare multæ hæreticæ pravitates, in Alemaniæ partibus præcipuè, imò aliquæ tam enormiter excreverunt, quod cum dolore cordis mei refero, quod octo articuli sunt ex eis distinctè à sede Apostolica in perpetuum condemnati, sicut patet in septimo Decretalium, capitulo incipiente:* Ad nostrum &c. *Tempore posteriori memorato, circiter annos Domini 1347. in aliquibus locis Sueviæ*

tam

tam valenter in scandalum hominum gravissimum & fidei perniciosissimum, tantum multiplicatæ, ac longè latéque disseminatæ sunt ac radicatæ, quod evelli & aboleri non possunt proh dolor! Ad hoc, quod lamentabilius est, devenit, quòd nemo eos visitare, corrigere, examinare vel corripere attentat vel præsumit, & idcirco more lolii seu zizaniæ triticum suffocare solentis fidem inficiunt Orthodoxam plùs quàm Iudæi vel Gentes: nec immeritò, cùm liberiorem accessum habeant ad fideles, quàm externæ nationes. Unde fundamentum Ecclesiæ militantis subverterent penitus, si doctores eis non obsisterent.

[*b*] Repete, quæ supra diximus p. 325. Retulimus ibi, quo loco Græci habeant Latinos; juvabit nunc etiam nôsse, quid vicissim Latini senserint, de Græcis. 1. Ergò, mores & ritus se eorum quosdam, modò Papę subessent, toleraturos decernunt in Synodo Lateranensi, *Bzov*. a. Ch. 1215. S. 3. quo usque verò hæc se extolerantia extendat, docuit Innocentius IV. diplomate super compositione Archiepiscopi Nicosiensis in Cypro, & suffraganeorum ejus, cum Græcis Episcopis, apud *Bzov*. a. Ch. 1253. S. 13. 2. Patriarcham Constantinopolitanum reliquis tribus præferunt, ejusque supra illos authoritatem stabiliunt, Ib. 3. Omnem plenæ ineundæ

reconciliationis viam quærunt. Tentavit hoc Gregorius IX. vide sup.p.327.confer Bzov.a.Ch.1231. S.5.1233.S.1.Vrbanus IV.cujus ad Palæologum pro unione facienda extat Epist.apud eundê a.Ch. 1264.S.2.quam etiam, sed fictam primo,ut fatentur Pontificii,videbatur obtinuisse, Id.a.Ch.1266. S.9. Vnde & Clemens IV.quo sic de Palæologi fide & obsequio certior esset, *formulam ei fidei à sede Apostolica conceptam misit, ut ex eadem coram Apocrisiariis designatis, una cum Patriarcha, Episcopis, clero & populo publicè ex more prisco profiteretur, ac id, quod S.R. Ecclesia credit & confitetur, ipse se credere & confiteri manifestò renunciaret, adque unitatem Ecclesiæ ejusdem cum universo clero & populo rediret. Quod si de quoquam ambigeret, ut Apocrisiarios suos ad sedem Apostolicam mitteret, quibus cum de fide & unione tractare commodè posset. Si verò etiam Concilium Oecumenicum congregari postularet, istud quoque Pontifici ad omnia promto renunciaret.* Et ne fortè plus nimium sibi de Concilio ejusmodi, quod avide Palæologus arripuit, polliceretur, quasi liberis utrinque votis causa cognoscenda esset, & discutienda, disertis verbis declaravit, *non hac se mente obtulisse Concilium, quasi doctri-*

ctrinam à Patribus traditam, & Romanorum Pontificum in ſuis Synodis definitione firmatam, novæ diſcuſſioni ac definitioni eſſet ſubjecturus; Sed ut potiùs in ſuas Græcos pertraheret partes. Hæc nempe Conciliorum Papiſticorum libertas eſt, quam Majorum etiam noſtrorum tempore Tridenti novo ſpecimine probârunt, in quibus non tam de doctrina examinanda, quàm examinata per fas & nefas, igni & ferro, arte & Marte obtrudenda laboratur. Prævaluerunt nihilominus Romanorum tandem blanditiæ, quibus Palæologum ſuum fecerunt proſelytum, ut diximus ſup. p. 327. confer Bzov. an. Chr. 1273. §. 1. 1274. §. 1 & 2. ubi in Concilio Lugdunenſi Imperatoris Legati fidem ſuam ita ejurabant: *Ego Gregorius Acropolita, & magnus Logotheta, Nuncius Domini noſtri Imperatoris Græcorum, Michaelis Angli, Ducas Comneni, Palæologi, habens ab eo ſufficiens ad infra ſcripta mandatum, omne ſchiſma prorſus abjuro, & ſubſcriptam fidei veritatem, prout plenè lecta eſt, & fideliter expoſita, nomine dicti Domini noſtri, veram, ſanctam, Catholicam & Orthodoxam fidem eſſe cognoſco, eam accepto, & corde & ore profiteor: ipſamq; prout eam veraciter tenet, fideliter docet, & prædicat ſacroſancta Romana Eccleſia,*

clesia, ipsum inviolabiliter observaturum, nec ab eo ullo unquam tempore recessurum, quoquo modo deviaturum, vel discrepaturum promitto. Primatum quoque ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, prout in præmissa serie continetur ad ipsius Ecclesiæ obedientiam, nomine ipsius, & meo, spontaneus veniens, pro ipso & pro me fateor, recognosco, accepto, & sponte suscipio, & ipsum omnia præmissa tam circa fidei veritatem, quàm circa ejusdem Ecclesiæ primatum, & ipsorum recognitionem, acceptationem, susceptionem, observantiam & perseverantiam servaturum, præstito in animam ipsius, et meam corporaliter juramento promitto, & confirmo. Sic ipsum & me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia: quam verò gratiam ad suos reduces Legati illi reportarint, tum à Patriarcha, tum ab Andronico, & ipsa etiam plebe, narrat Bzov. a. Ch. 1275. S. 1. *Quatuor capita legationis fuerunt, ex decreto Concilii præfinita. Primum, ut in sacrorum voluminum hymnodiis, Pont. Rom. cum quatuor Patriarchis mentio fieret. Alterum, ut liceret, cuivis Romam veterem, quæ curia ma-*

jor

jor, atque perfectior, nec non prima esset, appellare. Tertium, ut summo Pontifici Romano Principatus in omnibus deferretur. Quartum, ut processionem Spiritus S. aquè à Filio ac à Patre, una cum reliquis mysteriis fidei, atque sacramentis Ecclesiæ ex formula Ecclesiæ Romanæ crederent, atque faterentur. Jam ad eum modum omnia pacata & tranquilla omnia fore sperabantur. Verùm tamen Gentis levitate atque inconstantia, & Josephi Patriarchæ Constantinopolitani protervia, & fallaciis nec non summo Andronici scelere atque impietate omnium hominum nequissimi, natio ad ingenium versa, sacra omnia fœdera religionis violavit, confudit ac perturbavit: & tenebris sempiternæ noctis sese perpetuo involvit, imbuta inveteratæ pravitatis erroribus, & sacrosanctam religionis necessitudinem flocci pendens. Sanè Patriarcha Josephus ea concordia repudiata, sede sua cessit: nec multò pòst relicta urbe, se in Archistrategi Monasterium ad Bosphorum contulit, ubi reliquum ætatis exigeret. His rebus sacerdotum Collegium concitatum haud ob-

obscurè ferebat se non esse quieturum, plebémque ab Imperatoria illa concordia revocabat; Martyrii & coronarum tempus esse mentiens, ita ut magnus inde tumultus excitaretur, atque in atrocem tempestatem erumperet. Hæc Bzov. Conatus erat Imperator & blanditiis & suppliciis extorquere à subditis consensum, sed neutra via succesit. Malebant multi vel solum vertere, vel vitam amittere, quàm Imperatori gratificari. Perstitit interim Palæologus, & ut periculum à Latinis imminens Bzov. a. Ch. 1276. S. 10. averteret, alii Cõfessioni à Iohañe Papa XXI. per legatos missæ subscribit, erroresque Ecclesiæ Romanæ approbat; quæ omnia tamen ab Andronico filio, & Iosepho Patriarcha post Michaelis excessum rescissa sunt; *Id.* a. Ch. 1283. S. 1. 718. Meminit aliàs Bzov. a. Ch. 1263. S. 10. Beci etiam Chartophylacis, Romanorum & sacra & patrocinium suscipientis.

[c] Sufficere possent, quæ diximus sup. p. 438. & deinc. quia verò συμβιβάσεις ejusmodi, quò sunt pleniores, eò magis jugulum petunt causæ Pontificiæ, non pœnitebit hanc quoque alteram ejus partem exemplis illustrâsse.

I. In loco de SCRIPTURA habemus *versionem Bibliorum in linguas vernaculas.* Iacobus de Voragine, Archiepiscopus Genuensis utriusque instrumenti divina volumina primus omnium in Italicam linguam summa fide ac diligentia transfudit: Bzov. a. Ch.

a. Ch. 1292. S. 11. Eadem habet *Sixt. Senens.* Bibliot. sac. pag. 155. Alfonsus sapiens præter Astronomiæ studium etiam sacra Biblia in Hispanicam Linguam traduci curavit: *Calvis.* an. Chr. 1283. quo idem mortuus est. Huic controversiæ affinis est altera illa de *usu Linguæ vernaculæ in administratione sacrorum;* quam sibi adimi multi nolebant. ***Per idem temporis Innocentius Papa Legatum ad Regem Ruthenorum, ut eum ad unitatem Ecclesiæ Romanæ invitaret, destinavit, atq; Episcopo Scceriensi, circa usum celebrandi divina à temporibus sancti Hieronymi, materno Idiomate apud Slavos introductum, hunc in modum rescripsit:*** Petitio tua continebat, quod in Slavonia est litera specialis, quam illius terræ clerici, se à D. Hieronymo asserentes habere, observant in divinis officiis celebrandis, unde & illis efficiaris conformis, & in terræ consuetudine, in qua consistis, Episcopos initeris, celebrando divina secundum dictam literam humiliter postulâsti. Nos igitur attendentes; quòd sermo rei & non res est sermoni subjecta, licentiam tibi, duntaxat in illis partibus, ubi de consuetudine observantur præmissa, dum modò sententia ex ipsius varietate literæ non lædatur, authoritate præsentium concedimus. *Id.* a. Ch. 1250. S. 6.

II. Sacerdotum Conjugium defendebant hactenus Sueci & Gothi, idque Græcorum more. *Bzov.* a. Ch. 1240. S. 9. quæ tamen iis libertas decretis

tis suis ademta. *Autor Catal.Test.Verit.*lib.17.p.713. *Idem actum esse in Synodo Coloniensi a.Ch. 1260. ex cujus Canone primo colligere liceat, sacerdotes Germanos non facile à legitimo conjugio fuisse divulsos. Synodus enim declarat, quàm plurimos repertos fuisse, qui ab uxoribus suis nullo mandato vel edicto divelli potuerint. Imò,* inquit Synodus, *in extremis agentes, si quid de bonis Ecclesiasticis habuerint, ea pueris suis legant & deputant.* Facetum nobilis cujusdam Angli pro Sacerdotum conjugio carmen, post Synodum Lateranensem a.Ch.1216. compositum, habet *Bal.*Cent. p.262.

III. Invocandi Sanctos consuetudo ubique ferè in Papistico regno obtinuit. Rationes tamen Christiano in hac vita συναγωνισμῷ eas opposuerunt, quæ longè melius ipsam defunctorum invocationem convellunt. *Rogavit aliquando Aegidium* (comes fuit Francisci, cui multa deferunt Pontificii: vide *Bzov.* an. Chr. 1230. S. 8.) *frater quidam, ut pro ipso Dominum deprecaretur. Cui Aegidius: Tu verò ora, inquit, pro te ipso. Quid enim alium pro te mittis, et tu interim desides, cùm possis ipse iter conficere? Illo dicente, se peccatorem esse; Aegidium*

dium verò Dei amicum, atque ea cauſa poſſe, Dominum & ſibi, & aliis propitium reddere. Aegidius reſpondit: Frater mi, ſi omnes omnium platearum anguli, auro argentóque redundarent, ac proclamatum eſſet; licere cuilibet pro voto illud auferre, alium ne pro te nuntium ablegaturus eſſes, qui tuo nomine id tolleret? Puto equidem te ipſum iturum, neque ſatis confiſurum alteri. Ita nimirum cùm Deus omnes ad ſe invitet, theſaurósque nullo unquam tempore deficientes liberaliter promittat, neminémque ad ſe venientem ſpernat, quid eſt quod alium pro te mittas? quin potius ipſum adito, cauſamq́ tuam ei exponito, ac multò facilius per te, quàm per alium, quod deſideras, obtinebis. Habeant ſibi hoc à Monacho reſponſum, qui ſua ſe ſemper excuſare ſolent humilitate, quaſi nonniſi per apparitores coram Deo apparere ſibi liceat, quos tamen blanda Servatoris vox invitat: Δεῦτε, *Venite* Matth. 11.

Papa præſertim cum reliquo clero vix ſuam ubique defendere poterat authoritatem.

A. PAPÆ enim ſe opponebant 1. *Romani. Plat.* in Greg. IX. p. 209. *Cùm Gregorius ad omnia intentus Peruſinorum res ab exulibus per-*

turbatas eo profectus componere studiosus esset: statim Romæ tanta seditio orta est & hæresis, quanta nunquam antea. Hannibale ex gente Annibala cum quibusdam sacerdotibus malè sentiente: quo quidem auctore populus Romanus usus in Ecclesiam Dei conjuraverat. Matth.Par.p.394. *Eodem (1234.) anno exorta est Romæ gravis dissensio inter Dominum Papam & cives Romanos, his de causis. Usurpabant sibi cives memorati ex antiquo jure, quod Romanus Pontifex non potest aliquem ex civibus excommunicare, vel urbem pro quolibet excessu supponere Interdicto. Ad hoc dicit summus Pontifex, quòd minor est Deo, sed quolibet homine major, ergo major quolibet cive, vel etiam Rege, vel Imperatore. Et cùm eorum sit Pater spiritualis, debet & de jure potest filios corrigere vel corripere delinquentes, ut sibi in fide Christi subjectos, etiam deviare volentes in viam dirigere veritatis: unde de jure potest rationalibus de causis eos excommunicare, & Civitatem interdicere. Item potestates urbis & Senatores annuum tributum exigunt ab Ecclesia Romana,* quod

quod eis tam ex novo, quàm antiquo jure Romani Pontifices persolvebant, de quo etiam semper usque ad istius Papæ tempora in possessione fuerunt. Ad hoc dicit Papa, quòd si Ecclesia Romana temporibus persecutionis pro defensione sua & pro bono pacis aliquando majores civitatis in donis gratuitis liberaliter respexit, non debet hoc in consuetudinem trahi: quia illa sola consuetudo tenenda est, quæ jure constat, & ratione subnixa est. Præterea comitatum suum, quod inauditum est, nec ante factum, metis novis & amplis, jubente Senatore, voluerunt sibi appropriare, & appropriatum intitulare novis suprascriptionibus. Ad hoc respondit Dominus Papa, quod infra metas illas continentur quædam prædia, & etiam civitates & castra, utpote Viterbium civitas, & Altus mons castrum, quæ infra metas illas continentur; quas comitatui suo assignare præsumunt: sed alienum sibi ascribere & usurpare injustum est. Et quod his omnibus majus est, Christus in cruce suo sanguine ita liberam fecit illam, quod nec portæ inferæ prævalebunt adversus illam. His

igitur & aliis de causis inter Dominum Papam & cives Romanos lite contestata & præventilata, idem Papa cum suis Cardinalibus exivit ab urbe, & apud urbem Perusium moram facturus divertit. At Romani contra eum invalescentes, quædam ipsius ædificia in civitate prostraverunt. Unde à Papa excommunicabantur. Aperto deinceps diu pugnatum est Marte, & quamvis majorem Romani passi fuerint cladem, *diu nihilominus hæc inter eos duravit dissensio,* ut idem loquitur. Platin. in Vrbano IV: *Eodem tempore, etsi ditionem Ecclesiæ nequaquam vexarent, non tamen Pontificis Imperio obtemperabant Magistratus in urbe suo nutu creantes.* Papę etiam ipsi sæpe contradixerunt, Episcopi & Cardinales. Exemplum habet *Matth. Par.* p. 844. Notanda diligenter sunt Cardinalium verba: *Consilium dederunt Domino Papæ, ut omnia hæc conniventibus oculis sub dissimulatione transire permitteret, ne super hoc tumultus excitaretur.* Maximè propter hoc, quia scitur, quod quandoque discessio est ventura. Cujus discessionis periculum recitat p. 593. 2. *Angli*, quorum quidam improbitati Papalium exactorum restiterunt; *Matth. Par.* p 920. Querulas contra Pontifices voces, & singultus ex imo pectore tractos, repetere

licet

licet ex superioribus, p. 401. & deinc. quibus adde quæ habet *Bal.* p. 288. 304. 307. *Catal. Test. Verit.* l. 16. p. 619. Cum Innocentio IV. quasdam contentiones habuit magnus tunc Doctor Ecclesiæ, Robertus Lincolniensis, cognomine capito, ejus improbans teterrimos mores, avaritias, fastus, tyrañides, tam viva voce, quàm scriptis. Noluit ille admittere ad Canonicatum Lincolniensem queñdam ejus spurium ob inscitiam: sed ejus Papæ expilationibus restitit, Angliam deglubentis: fuitque ideò ab illo excommunicatus. Quam excommunicationem tanta constantia contempsit, ut & in ea mortuus sit. Disputabat ille, Papam nihil contra justitiam veritatémque posse: imò cùm id attentet, pejorem esse Lucifero & Antichristo. Sic & Iohannes Angliæ Rex, cùm Norwicensem Episcopum Archiepiscopum (*Matth. Par.* p. 206.) elegisset Cantuariensem, Papa verò Stephanum de Langethune commendaret, noluit sententiam suam Iohannes mutare, sed scriptis ad Pontificem literis, beneficia ei in sedem Romanam exprobrat; *quod uberiores Papæ fructus proveniant de Regno Angliæ, quàm de omnibus regionibus citra Alpes constitutis. Addit insuper, quod pro libertate coronæ suæ stabit, si necesse fuerit usque ad mortem. Tandem negotii summam in hoc conclusit, quod si de præmissis non fuerit exauditus, omnibus Romam petentibus, maris semitas angustabit: ne terra sua diutius*

evacuata, ipse minus ad hostes ab ea depellendos sufficiat. Et cùm Archiepiscopi, Episcopi, & alii Ecclesiarum Prælati tam de Regno Angliæ, quàm aliarum terrarum suarum in omnium scientiarum plenitudine sufficienter abundent, si necessitas coëgerit, extra terras suas justitiam vel judicium ab alienigenis non emendicabit: Sed mox elicuit hæc Iohannis παῤῥησία fulmen Papale, ut tota Anglia interdicto multata fuerit: Rex interim Talionis legem repensurus bona clericorum fisco addici jubet. Vide *Par* pag. 215. 217. Secuta paulò post ipsa Regis excommunicatio, quam tamen clerus pro concione proponere detrectavit. Qui clam sententiam Papæ aliis insinuasse deprehendebantur, nunquã impune illud ferebant. Egit causam Regis Magister Alexander, Cementarius dictus, quem Pseudotheologum vocat *Matth. Par.* p. 219. qui affirmavit, ad Papam non pertinere de Regum, sive de quorumlibet potentum laica possessione, vel subditorum regimine judicare: cùm præcipuè Principi Apostolorum Petro, nihil à Domino, nisi Ecclesiæ tantum ac rerum Ecclesiasticarum sit collata potestas, *Id. ib.* Plura vide apud *eundem* pag. 310. 311. 640. & 669. quæ summam Pontificis tyrannidem, contra quam miseris Anglis, sortem suam deplorantibus, mutire prohibuit, depingunt. Ipse *Matthæus Paris*, seu Parisius ad fanum Divi Albani Benedictini instituti Monachus, *Romano-*

rum

rum quorundam Pontificum, avaritias, fraudes, mendacia, dolos, pompas, impudentias, tyrannides, blasphemias & artes pessimas ita depinxit, ut nullus unquam Apelles. *Bal.*p.315. 3. *Galli*, præsertim sub Ludovico IX. à quo Pragmaticam habemus sanctionem; *Cat. Test. Verit.*lib.1.p.616 & Philippo Rege, ut videre licet apud *Plat.*in Bonifac. VIII. & nos sequenti seculo dicemus. An. Ch. 1245 *cùm vellet Dominus Papa quibusdam præbendis Lugdunensis Ecclesiæ vacantibus quosdam alienigenas consanguineos vel affines suos, inconsulto Capitulo introducere, restiterunt ei in facie Canonici Lugdunenses, comminantes, & cum juramento obtestantes, quòd si tales apud Lugdunum apparerent, non posset eos vel Archiepiscopus, vel Canonici protegere, quin in Rhodanum mergerentur. Nec ipsi qui beneficium fuerant accepturi, ultra usquam comparuerunt. Eisdémque diebus, dum quidam ostiarius Domini Papæ provius cuidam civium Lugdunensium, introitum civiliter & humiliter postulanti, incivilius & frontosius, quàm deceret, denegaret: idem civis indignatus & iratus manum prædicti ostiarii penitus amputavit.*

Unde idem mancus, cùm coram Domino Papa gravem reponeret querimoniam, brachium suum ostendens mutilatum, Dominus Papa, secundùm legem Civitatis, vindictam sibi postulavit exhiberi. Quam Philippus de Sabaudia, custos pacis Ecclesiasticæ, procuravit quali qualimodo, ut honor Papalis, saltem superficialiter salvaretur. Matth.Par. pag. 638. Naucl.Generat.44. pag.242.
Bonifacius Hierosolymitanam expeditionem parans, Ariminensem Episcopum ad Philippum Regem Francorum mittit, qui hominem ad eam rem cohortaretur. is itaque eo profectus cùm precibus nihil obtinere potuisset, minas addidit. Sed par fuit illius arrogantiæ Regis levitas, hominem enim subito in carcerem conjicit, ex quo Rex indignationem Papæ acquisivit, ut Blondus & sequaces referunt. Alii tamen causas invidiæ inter Papam & Regem assignant, quod Rex Francorum quendam Episcopum in Francia capere fecit, opponens ei, quòd esset Paterinus hæreticus, eum privans Episcopatu & bonis suis, vacantes Episcopatus diripiebat spoliis, & investituras eorum facere

cere volebat. Quamobrem Bonifacius, ut magnanimus, cepit contra eum agere, tanquam contra inimicum Ecclesiæ. Et ad efficacius procedens vocavit omnes Episcopos & Prælatos Franciæ, ad urbem, ad celebrandum Concilium. Sed Rex non permisit eis accessum. Unde Papa magis turbatus, cùm invenisset ex quibusdam decretis Regem Franciæ à sede Apostolica debere recognoscere etiam in temporalibus regnum, destinavit Archidiaconum Narbonensem, mandans Regi recognitionem regni facere sedi Apostolicæ, aliâs eum execraretur, & terram suam interdicto supponeret. Postquam ergo ille applicuit Parisios, Rex non permisit bullas publicari, imò familiares Regis literas Apostolicas ei abstulerunt, ipsum de civitate ejicientes & regno. Comes autem Artensis, qui adhuc in humanis fuerat, literas in ignem projecit, exinde Rex custodire fecit omnes vias, per quas esse posset ingressus ad Regnũ Franciæ: propter hoc Papa execratus est Regem. Igitur Rex Franciæ congregari fecit Parisiis omnes Prælatos Franciæ nec non Barones, & facto Concilio pro

sui justificatione appellavit ab illa sententia se excusando, & contra Bonifacium invehendo plura scelera, scil. hæresis, Simoniæ, homicidii & aliorum illi improperando, ideoq; de jure deponendum esse Papatu. Orta igitur maxima dessensione inter eos, Bonifacius utroq; gladio utebatur, execrationis, & alios processus terribiles contra Regem fulminans, &c. 4. *Germani*, quorum clerus Papæ quartam partem redituum Ecclesiasticorum in 5 annos, petenti, Herbipoli resistit. *cal.* a. Ch. 1287. Fuerunt hoc tempore in Suevia (Halæ præsertim *calvis.* an. Ch. 1248.) Prædicatores, qui contra Romanum Pontificem & Cardinales magna dicendi libertate veritatem profiterentur. Hi Friderici secundi, & Conradi causam justificantes, ausisunt dicere, apud summum Pontificem, Cardinales, & Episcopos nullam residere authoritatem: quoniam omnes una labe Simoniæ maculati essent, nec quicquam tenere potestatis à Christo. Et quod sacerdotes in mortali peccato constituti, nec lignarent nec solverent, nec consecrarent: quod nemo in orbe Christiano divinis officiis interdicere posset: quodque sine discrimine ea audirentur & celebrarentur impune. Et in fine suarum prædicationum: Indulgentiam (inquiunt) quam annunciamus, non à Papistis confictam, non à Prælatis compositam, sed ex DEO omnipotente vobis annunciamus. Conradus Rex cum hos tueretur Romanæ sedis adver-

adversarios & hæreticos, in capitis penè periculum incidit. *Bal. Centur. IV.* p. 287. ex Funccio. Hinc fortè *Antonini*, Archiepiscopi, de Sueviæ Ducibus, excommunicationis vinculo irretitis, & ad tartara ruentibus querela, quam intermissam vellet *Nauclerus* Gener. 43. p. 228. a. Sed videntur mihi omnes illi *VValdenses*, quam vel solus Vitoduranus conjecturam ratam reddere queat. Confer p. 584. Quicquid sit, multi ubique, & in Germania, & alibi fuerunt *Fridericales*, teste *Matth. Par.* p. 738 813. Gibellini vocabantur in Italia, teste *Platina* in Greg. IX. p. 221. *At verò Imperator, qui tum Pisis erat, cùm non satis sibi constaret, qui partes suas, qui Pontificis sequerentur, civitates Italiæ in duas factiones tum primum* (aliter tamen sensit *Faber* noster: vide sup. p. 153.) *divisit. Nam qui Pontifici favebant* Guelfi, *qui Imperatori,* Gibellini (postea etiam *Albi*; *Naucl.* Gen. 44 pag. 242.) *appellati sunt. Hæc quidem teterrimarum factionum nomina ad perniciem humani generis inventa, primùm apud Pistorienses audita sunt, cùm Cancellarii Panzaticos Gibellinos ab urbe ejecissent, cumq́; alteri factioni Guelf, alteri Gibel Teutonici fratres* (λῆροι!) *faverent, unde tantæ perniciei nomina indita sunt. Florentini præterea nobiles suos Pisanis Gibellinarum partium*

tium faventes in exilium ejiciunt, pellunt & Guelfos vicißim ab urbe sua Aretini & Senenses, quorum exempla multæ civitates Italiæ secutæ bella plusquam civilia inter se commisere. Hinc multæ civitates à Pontifice descivere tum in Umbria, tum in Etruria, præcipuè autem Viterbienses. Defecissent etiam Romani cives, nî Pontifex delatis per urbem supplicando Apostolorum capitibus populum ad commiserationem movisset. Plura de VVelphis & Gibellinis habent Paraleip. *Ursp*.p.328.332. *Bzov*. an. Ch.1233.S.7. qui in investiganda origine Fabrum ferè nostrum sequuntur. Ipse cumprimis Fridericus Papæ; & asseclis ejus *Plat*.p.112.masculè restitit. Repete, quæ diximus supra p.386. Confer *Matth. Par*.pag. 474.478.479.509.510. Epistolarum Friderici lib. 6. qui prodierunt an.Ch.1566. Nucleum suppeditat aut. *Cal. Test.Verit*.lib.16.p.610. *Avent*.annal. *Boj*. p.674.678.683. Magna profectò Fridericalium, plerorumque adeò penè Germanorum, in Papam fuit, παῤῥησία! Exscribere omnia nimis longum foret. Eodem animo fuerunt filii Friderici, qui quamvis in receptis illius ætatis dogmatibus acquieverint, è solo tamen & Polo Pontificio planè fuerunt proscripti. Nihil enim juvat sacrorum communio, ubi Pontificis periclitatur authoritas. *Remanserant autem*, scribit *Matth. Par*.pag.799.

in

in excommunicatione, qua involverat Papa ossa Friderici; & Conradus, filius ejus, qui ex dono Patris potiorem Imperii partem violenter occupaverat, & qui regna Sardiniæ, Siciliæ, Apuliæ, & Calabriæ violenter & sine Romanæ Ecclesiæ assensu sibi appropriaverat: Gerardus insuper Marsiliensis cum civibus Marsiliæ, Cremonenses & Papienses, cum eorum fautoribus, & multi alii quorum aliqui nominatim, aliqui in genere fuerunt die Cœnæ Dominicæ excommunicati, adhuc manserant involuti: Multiplicati igitur sunt hostes Ecclesiæ, & mala malis addita succreverunt. Observat *Antoninus* in Entio, *filio Friderici illegitimo, finem habuisse progeniem vipeream Friderici.* Et subjungit: *Hic bene advertant fideles universi, quem faciant finem persecutores Ecclesiæ, utiq; miserrimum in anima & corpore. Cùm enim excommunicati morerentur, quomodo regnum cælorum ingredi meruerunt? Propter quod & sepultura Ecclesiastica indigni judicati sunt. Et regno Siciliæ & Imperio Romano cum infinitis divitiis exterminati ad inferos descenderunt.*

runt. Fridericus II. cum patre suo Henrico & cum filiis suis Cunrado, Manfredo, Cunradino & Entio rebellibus, & persecutoribus, Ecclesiæ. Non possum verò, inquit Naucler. Generat. 43. p. 228. a. *hoc in loco justum dissimulare dolorem, non quod cupiam malefacta Ducum Saeviæ præfatorum laudare, quos optarem in pace Ecclesiæ quievisse. Sed quid sibi velit Antoninus, vir alioquin religiosus, doctus & Archiepiscopus, quòd tantopere invehitur in illos mortuos, ut scribat eos in Excommunicatione decessisse, & perpetua morte damnatos, cùm certum satis habeatur, Henricum Catholicè mortuum, & Christiana sepultura functum, de Friderico non ita constat. Non desunt tamen, qui scribant, eum in extremis laborantem à Capellano suo fuisse absolutum, quod in necessitatis articulo cuilibet sacerdoti videtur permissum, extitit & in Ecclesia sepultus. Cunradus Rex compos mentis, & cum Testamento legitur mortuus, & uti Princeps Catholicus in Ecclesia sepultus. Cunradinus quoq; adolescens, quid judicare in tam arduis negotiis potuit, & si peccavit, tamen*

cùm

cùm pœnitendi tempus sufficiens habuerit, quis eum immemorem suæ salutis in extremis judicabit? Entium verò condemnare videtur frivolum, quem ipse Antoninus scribit post longam captivitatem in carcere mortuum, & à Bononiensibus in Ecclesia S. Dominici sepultum. Patet hinc 1: vatinianum semper Italorum in Germanos fuisse odium. 2. Catholicismum Ecclesiæ Pontificiæ hinc multum labefactari. Quis enim numerum eorum ineat, qui cùm excommunicati fuissent, Ecclesiæ Romanæ membra esse non poterant. Catalogum texuimus sup. p. 384. Sed simpliciter Papæ per omnia subesse, eique in temporalibus & spiritualibus parere de salute erat. 3. Exprobrare tandem nobis desinant adversarii Majores nostros, quasi non nisi per sacra Pontificia salutem consequi potuissent. Ita enim & de *Tigurinis Fridericalibus* actum fuisset in ipso Papatu, quod ne nos quidem ipsis largimur. Vide ὁδηγὸν P. III. p. 429. Quid Rodolphus Habspurgicus de Roma senserit, *Genebrardi* ex Chronic. *Hirsaug.* desumtis verbis proponsam: *In Concilio Lugdunensi Rodolphus confirmatus est Imperator, quod nollet ire Romam, pro Imperii corona, dicens: Multorum Alemannorum Reges Italia consumpsit, non ibo.* 5. *Arragones*, quorum Rex regno propterea fuit privatus: Sanctius item, Alfonsi filius, qui & ipse ex-

excommunicatur, & tota ferè Hispania interdicto subjicitur. Vide *Matth.Par.*p.640. *Calv.*a.Ch.1283.
6. Sed & præter *Græcos* (de quibus supra, confer *Bzov.*a.Ch.1100.S.4. ubi prolixa Papæ contra Patriarchæ Constantinopolitani primatum disputatio) *Antiochenus* etiam Episcopus Romano se prætulit; *Matth.Par.* in Henr.III.p.465. Verba citavimus sup.p.325.

B. *Quidam apertis Papam oppugnabant bellis.* 1.Fridericus & Fridericales. 2.Columnenses. *Naucl.* Gen.43.p.241.b.A.D.1298.*Cùm Columnenses in pluribus contristâssent Papam ducti magnitudine nobilitatis & potentiæ, qui etiam in electione Papæ ab initio visi sunt resistere, adauxit turbationem, quòd cùm curiæ suæ mutaret residentiam Papa, Sarra quidam multa ornamenta & thesaurum Ecclesiæ in via prædatus est, propter quod Papa execratus est omnes illos de Columna Clericos & Laicos, ut fautores sceleris, privavit etiam Clericos beneficiis & dignitatibus. Insuper tam Clericorum, quàm Laicorum destrui fecit palatia, résque quas in urbe possidebant subvertit. Hinc magna Columnenses damna & suarum detrimenta substantiarum recipientes se tunc ex toto subtraxerunt ab obedientia Papæ, & bellum inchoa-*

tum

tum est cum eis: habuerunt enim bonas civitates & castella satis munita. Pontifex verò concessit plenariam indulgentiam omnibus sumentibus crucem contra ipsos, in quo bello multi sunt mortui.

C. *Non pauci impeccantiam Papæ, & ab errore immunitatem negârunt; Hæreticum eum, Antichristum, lupum, palàm proclamârunt.* a In *Anglia*, Robertus Lincolniensis: sup. p. 597. Cartusiensis item ille, de quo *Math. Par.* p. 514. *Diebus illis, quidam quasi honestæ vitæ ac severæ vir habitum & gestum prætendens, ordinis Cartusiensis, captus est apud Cantebrigiam, nolens intrare Ecclesiam aliquam. Super quo deliramento, cùm requisitus, secus quàm deceret, respondisset, arctiori custodia reservabatur, ita quod post paucos dies sequentes transmissus est ad Legatum, in Turri Londinensi recludendus. Palàm enim asseruit, dicens: Gregorius non est Papa. Non est caput Ecclesiæ. Sed aliud est caput Ecclesiæ. Ecclesia prophanata est, nec debent in ea divina celebrari, nisi rededicata fuerit. Vasa & vestimenta ejus reconsecranda sunt. Diabolus solutus est. Papa hæreticus. Polluit Ecclesiam imò mundum, Gregorius, qui Papa di-*

citur. Et præsentibus & audientibus Domino Abbate R. de Evesham, & Magistro N. de Finham, Magistris quoq; P. de Burdegali, & H. de Susa, & multis aliis, dixit Legatus illi deliranti: Nonne concessa est desuper potestas Domino Papæ solvendi animas atque ligandi, ut vices B. Petri exequatur in terris? Et cùm omnes exspectarent, quid responderet, credentes judicium ab hac sua responsione dependere, ait sub interrogatione, & non sub assertione: Quomodo possem credere, quòd cuidam Simoniali & usurario, & forte majoribus facinoribus involuto, concedatur talis potestas, qualis concessa fuit D. Petro, qui immediatè factus ejus Apostolus, secutus est Dominum, non tantùm incessu pedum, sed virtutum claritate?

Lincolniensis Episcopi judicium de Papa, promsimus sup. p. 418. b. In *Germania*, quod factum est a. À *Friderico*, tum alibi, tum in literis Ottoni Bojorum Regulo missis, quarum literarum sententia hæc fuit: Pleraque crimina sibi objecta à Romano Pontifice negando diluit, alia in ipsam retorquendo confutat. Pontifices Romanos auctos divitiis & dignitate à se atque cæteris Imperatoribus, æmulos esse pertinacissimos omnium Regum atque Principum, neque parem ultra ferre posse. Manibus,

bus, pedibusque, noctes diesque id eos conari, ut non tam se, quàm S.S. Romano Imperio, tanquam capite oppresso, facile cæteris membris omnibus servitutem imponant: affectare eos dominationem atque divinitatem, nempe ut ab omnibus haud aliter, imò magis quàm Deus timeatur. Nam multos Antichristos inesse Romanensibus illis, nec ullos alios, quemadmodum opera ostendunt, exitio Christianæ Religioni esse. Se quidem optimè sentire de Christo, atque ejus Religione prædicat, nihilque magis cupere, quàm ut suo tempore Respublica Christiana pristinam majestatem, simplicitatem & pacem recuperet. Quod fieri nequaquam potest, nisi spinæ eradicentur, hoc est, ambitio, superbia, fastus, luxus sacerdotum Romanorum, subtractis opibus atque divitiis extirpentur radicitus. Copia rerum sapientissimos quoque corrumpere solet: In rebus divinis non solùm Romanum Episcopum, sed unum quemque Sacerdotem sibi patrem fore, modò rebus profanis sibi commissis abstineat, proponit. Imperium Christianum, cujus ipse caput constitutus sit à Deo, non armis, non vi opprimi posse, sed luxuria, cupiditate, quæ radix omnium malorum est, enervari, adulterari, corrumpi. Quod ne fiat, se obvium iturum, se summopere pro commisso sibi à Deo negotio, potestate, enseque divinitus tradito contrà enisurum, ut ovili pastorem, populo Pontificem, mundo patrem, detractâ personâ lupi, Tyranni, atque domini, restituat, ut eundem abdicatâ regnorum, humanarum litium curâ, prophanorum ne-

gotiorum administratione,quibus illi interdictum sit,ad æmulanda pauperis Christi, cujus vicarium se jactitat vestigia cogat: se amplius neque passurum,ut Christianæ plebi lupus ovina pelle tectus, diutius imponat. Opus vel maximum pietatis esse atque charitatis gratissimum immortali Deo,opes & aurum, irritamenta malorum sacerdotibus auferre.Namque hæc (inquit)perniciem esse religionis,adeò ut homo ille,qui dicitur Papa,divitiis nimium auctus, maximo Christianæ pietatis detrimento,omnia sibi licere, more tyrannorum pessimorum putet, rationem actuum,nemini,quasi sit Deus,reddere velit. Id quod soli Deo convenit, usurpet,se errare, ullave mendacii religione astringi non posse, credi sibi impudentissimè, simulque imperiosè postulat. Fraudes,dolos,commenta, fucum taceri, sibi ut vicino eum intus & in cute notum esse. Proinde quicunque rem Christianam salvam esse velint, faveant,adsint,& causam Christi Servatoris nostri, omnium denique Christianorum agenti,bene precetur.Hæc *Aventinus* p.678.

B. Ab *Eberhardo* Iuuavense Archimysta in Conventu Reginoburgense,cujus orationem recitat *Avent.*annal.lib.7.p.683. Christus Servator Dominus,& Deus noster,relicto æthereo solio,atque(ut ita loquar) immortalitate, mortalis pauperque effectus est,ut nos immortales atque divites efficeret.Cumque devictis inferis triumphabundus,rursus in cœlum rediturus esset, pacem suam nobis dedit,pacem suam nobis reliquit,concordiam atque mutuum amorem tanquam notam atque tesseram;

ſeram, quâ cives ſui à militibus inferi Iovis diſcernerentur, aſsignavit. Summopere quoque admonuit, uti falſos Chriſtos, falſos Prophetas vitaremus, qui tecti pelle ovina, nimirum Chriſtiano nomine, atque Pontificio titulo nobis dominari atque illudere cuperent. Quos ex ſpinis atque operibus, nempe avaritia, luxu, contentione, odio, invidia, bellis, diſcordiæ malis, libidine dominandi, ambitione, cognoſci oportere docuit. Quidnam apertius hiſce verbis, quàm Babylonis Phariſæos atque Scribas cœleſtis imperator indicavit? Sub Pontificis Max. titulo paſtoris pelle, lupum ſæviſsimum, niſi cæci ſumus, ſentimus. Romani Flamines arma in omnes habent Chriſtianos, audendo, fallendo, & bella ex bellis ſerendo magni facti, oves trucidant, occidunt, pacem, concordiam, terris depellunt, inteſtina bella, domeſticas ſeditiones ab inferis eliciunt, indies magis atque magis omnium vires debilitant, ut omnium capitibus inſultent, omnes devorent, univerſos in ſervitutem redigant. Non Pontificis more gregi conſulunt, ſed potius immanitate Tyranni licentia debacchantur, juſtitia rareſcit, impietas, avaritia, cupiditas honorum, pecuniæ ſtudium, libido crebreſcit. Inopes & boni prædæ ſunt ſceleratis, ac divexantur undique ab injuſtis, ſoli autem mali opulenti ſunt. Chriſtus inimicos odio habere vetat, eosdem amari præcipit, de hiſce promereri, fidem hoſtibus ſervare, beneficiis maleficia expiare docet. Romanenſes contra, ſancta violare, fœdere Dei nomine ſacrato ad fallendos homines abuti, bene meritis ingratos eſſe, malefactis

beneficia compenſare,bellare, litigare, defraudare, prodere,decipere ſub magna pietatis ſuperficie jubent: divinæ Majeſtati,cœleſti providentiæ,naturæ repugnare,ſupremæ Majeſtati à Deo Opt.Max. conſtitutæ,reſiſtere nos volunt. Hildebrandus ante annos centum atque ſeptuaginta primus ſpecie religionis Antichriſti Imperii fundamenta jecit. Hoc bellum nefandum primus auſpicatus eſt,quod per ſucceſſores huc uſque continuatur. Primò illi Imperatorem à Comitiis Pontificalibus extruſere, ea ad populum & ſacerdotes transtulere. Deinde & his ludibrio habitis atque exploſis,nunc & nos in ordinem redigere,atque ſervitutem conantur,ut ſoli regnent. Capti jam Imperii conſuetudine. penſitatis ſuis & adverſariorum viribus, occaſione rapiendæ dominationis, & opprimendæ libertatis Chriſtianæ, ſpecioſo Eccleſiaſticæ conſtituendæ libertatis fuco utentur. Credite experto,non ceſſabunt,donec Imperatore in ordinem redacto, Romani Imperii honore ſoluto, paſtoribus veris,qui paſcant,oppreſsis, canibus,qui latrare queant,ſublatis,per hunc morem omnia extinguant aut occidant. Ideo omnia turbare, atque permiſcere volunt. Sed dominari vel ingratis contendunt. Paulus armarium Philoſophiæ divinæ præcipit,ſubjecti invicem in timore Chriſti eſtote, Hoc intereſſe inter Chriſtianorum, profanorum Principes, cœleſtis doctor, & præceptor noſter,ſummusque atque immortalis Pontifex docet,quod hi dominantur ſubditis,illi ſerviunt. Formam ſervi ſuprema Majeſtas ſuſcepit,ut diſcipulis ſuis ſerviret, eorundem-

demque pedes lavaret. Flamines illi *soli* regnare cupiunt, ferre parem non possunt, non desistent donec omnia pedibus suis conculcaverint, atque in templo Dei sedeant, extollanturque supra omne id, quod colitur. Fames opum, sitis honorum inexplebilis est, quo plus avido concesseris, eò plura appetit. Porrige digitum, & manum concupiscet. Licentia omnes sumus deteriores. Qui servus servorum est, Dominus Dominorum, perinde ac si Deus foret, esse cupit, sacros cœtus, atque Concilia fratrum, imò Dominorum suorum aspernantur. Timet ne eorum, quæ adversus auspicia, leges, intercessiones indies magis atque magis gerit, rationem reddere cogatur. Ingentia loquitur, quasi verò Deus esset. Nova consilia sub pectore volutat, ut proprium sibi constituat Imperium, leges commutat, suas sancit, contaminat, diripit, spoliat, fraudat, occidit perditus homo ille (quem Antichristum vocare solent) in cujus fronte contumeliæ nomen scriptum est, Deus sum, errare non possum, in templo Dei sedet, longè latéque dominatur. Sed sicut est in arcanis sanctarum literarum: Qui legit, intelligat. Docti intelligent, omnes impii impiè agent, neque intelligent. Quemadmodum longo ante tempore Sibyllæ apertè, Hydaspes rex antiquissimus, sub Interpretatione vaticinantis pueri ad memoriam posteris tradidit, nomen Romanum multò antè præfatus, quàm illa Trojana gens conderetur. Conciones Prophetarum sub ambage aliorum nominum, ne quis facilè intelligat, denunciàrunt, Romani Majestas populi, quia olim orbis re-

gebatur, sublata est de terris, & Imperium in Asiam reversum est: rursus oriens dominabitur, serviet occidens. Regnum multiplicatum, summa rerum potestas, per plures dissipata, cōcisa, minuta, ne dicam dilacerata, discordiæ civiles in perpetuum feruntur, nec ullam requiem bellis exitialibus esse sentimus. Imperator vana appellatio, & sola umbra est. Reges decem pariter existunt, qui orbem terræ, Romanum quondam Imperium, non ad regendum, sed ad consumendum partiti sunt. Decem cornua, id quod D. Aurelio Augustino incredibile visum est, Turcæ, Græci, Ægyptii, Afri, Hispani, Galli, Angli, Germani, Siculi, Itali, Romanas provincias possident, Romanósque in his excidere colonos. Cornuque parvulum sub his succrevit, quod oculos habet & os loquens grandia, tria potissimum Siciliæ, Italiæ, Germaniæ regna in ordinem redegit, sibique servire cogit, insustentabili dominatione populum Christi, sanctosque Dei vexat divinis humana miscet, infanda, execrabilia molitur. Quid hac Prophetia apertius? &c.

D. *Nonnulli, detestandam ejus execrando perfidiam, Archimystæ eum throno planè dejecerunt. Matth. Par. p. 522.* *In fine verò æstatis, comperiens Legatus Papam cum Imperatore Treugas usq; ad Concilium in proximo pascha celebrandum accepisse, iratus valdè significavit eidem, quod effæminatus animo & pusillanimis frangebatur, mersus in desperationem, & im-*

immerito, cùm in sola Francia jam collectam adunaverat in auxilium suum pecuniam; unde per annum integrum bellum consortum contra Imperatorem valeret indubitanter intrepidus continuare. Unde Papa hæc audiens pænitens & dolens quod Treugas acceperat, vocavit Magistrum Johannem de Columna, & Dominum Reimundum, excellentes Cardinales, dictarũ Treugarum Mediatores, & adversus Imperatorem intercessores. Et dixit Johanni: Confundor in memet ipso, quod Treugas concessi inimico Ecclesiæ Frederico. Vade igitur tu, qui interpres fuisti super hoc inter nos festinus ad ipsum, ipsas me nolle acceptare denuncians, me illi inimicum fore ex hoc nunc & antea, sub diffiduciatione audacter attestando. Cui Johannes. Absit domine hæc levitas verborum in ore tanti viri ad tantum virũ ad tantum Principem destinanda, præcipuè per nos, qui non vulgares reputamur: huic enim consilio instabilitatis ac infidelitatis nequaquam consentio, sed constanter contradico. Tum Papa: Nec ego de cætero te habeo pro Cardinali. Et ajt ei Jo-

hannes: Nec ego te pro Papa, & sic recessit, de amico factus adversarius.

E. *In Conciliis à Pontificibus indictis, ipsi etiam Imperatores, & Reges timentes sibi laqueos in illis præparari.* *Matth.Par.*p.525. *& aliis aditum concedere, Nauc.*Gen. 44.*Par.*534.543. *& ipsi se sistere sunt tergiversati.* Ne distædeat ex *Matth.Par.* authore non ubiq; amplius obvio, Fridericum Imperatorẽ, Majoribus nostris Concilium Tridentinum adire detrectantibus, audire argumenta suppeditantem & rationes, ejusmodi conventus subterfugiendi non contemnendas, quibus cum ea conferri possunt, quæ modò citavimus p.586. *Primò igitur* (verba sunt *Matth. Par.*p.525.) *Dominus Imperator tempus reprehendit inopportunum, & nimis festinum, ad quod nunquam consensit præfigendum. Item, quod sicut prælocutum fuit, & tam Papali, quàm Imperiali assensu determinatum, non vocat Dominus Papa vocandos ad Concilium, cùm utriusque causa sit in ipso specialiter pertractanda. Item, cùm pro pace reformanda inter eos & confirmanda, vocandum fuit Concilium, & non ob aliud, in scripto vocationis suæ non facit super hoc Dominus Papa mentionem, nisi tantùm sic exprimens, pro arduis Ecclesiæ Romanæ negotiis, suppresso penitus pro qua cau-*

causa vocari Concilium debuit principaliter: & sic obviat Papa promißis utrobique formatis & firmatis. Item, dicit Dominus Imperator, quod Dominus Papa ad Concilium publicos hostes & manifestos Imperii vocavit, quorum nomina Dominus Imperator in sua Epistola exprimit, & eosdem Imperialibus corrupit muneribus, ut vertatur in arcum pravum, ut traditorum nominibus in perpetuum probrose cum suis generationibus deturpentur, quibus non sunt tam ardua status Imperialis committenda. Item, dicit Imperator: Otto Cardinalis, Legatus in Anglia, & Rex Angliæ, omnem fere thesaurum illius regionis, ad meam dejectionem anhelantes exhauserunt, & nos, non sine Imperii magna verecundia, & famæ nostræ sugillatione, in regno Angliæ anathematis vinculis innodari fecerunt. Quapropter ipsos & omnes Angliæ Prælatos, nostros inimicos merito debemus reputare, qui pecuniam suam in nostrum gravamen effundentes, honorem nostrum, pro posse suffocârunt, nec movit eos, quod nunquam eis nocens, affinitatis fœdere Anglorum Regi con-

conjungor sociatus. Ipsorum igitur examen subire mihi foret absurdum, & penitus dissonum rationi. Item, dicit Dominus Imperator, quòd per treugarũ acceptarum moram, nobis suspectam, imò dispendiosam, & dum Concilii tractarentur negotia, quæ finem fortè non poterunt sortiri repentinum, inimici nostri poterunt respirare, & ad gravamen Imperii, assensu & fomento Papæ, quorum se constituit Principem & defensorem, & pro ipsis bellatorem surgere fortiores. Item dicit Dominus Imperator, quod Dominus Papa maximam quantitatem pecuniæ expectat extorquendam à Prælatis Franciæ, & præcipuè Angliæ, quam promisit hostibus Imperii se daturum: Unde sumunt Papa & ipsi spem & cornua: quæ meritò sibi imminent formidanda. Sumsit enim hæc consuetudo à prædecessore suo Innocentio in ultimo Concilio exordium detestandum, ut celebrato Concilio non detur Prælatis recedendi licentia, donec Papa singulatim à singulis pecuniam extorserit, non habito respectu ad labores & viatica Prælatorum in itineribus vexatorum: Item, dicit Imperator,

tor, quòd omnes Prælati, præcipuè Angliæ, imò etiam Rex Anglorum, tenentur Papæ per suam professionem & juramentum, tanquam Domino sententialiter obligati, & non Imperatori vel Imperio. Unde judicat Imperator, eorum arbitrium ipsis fore nimis suspectū & ratione formidandum, præsertim cùm Papa ejus dignoscatur esse inimicus præcipuus & capitalis; membra tracturus ad consensum. Studet etiam & omnem effundit peritiam & industriam, ut ipsum confundat Imperium cum Imperatore. Sed secundùm illud Ovidianum:

Vt latro, sic cautus præcingitur ense viator
Hic parat insidias, hic sibi præstat opem.

Cùm igitur hæc & alia, populo incognita, *subtili rationis trutina libraret Imperator; sciens multos callere in ipsius documentum, cœpit per præscriptam Epistolam vocatos & venientes ad Concilium de imminentibus sibi periculis, scilicet quòd noluit eos defendere perditionem suam facientes transitum, civiliter præmunire.* Vides, qui lateant angues sub speciosa Conciliorum Pontificiorum herba, quorum tamen Decreta tanquam oracula suscipi à nobis debere contendunt, qui ne fidei suæ sociis,

sociis, qualis esse voluit ipse Fridericus, VValdensium non obscurus oppugnator (vide sup. p. 562.) & à Syncretismo cum Saracenis purgatus *Matth. Par.* p. 466. persuadere hoc poterant.

F. *Ipsa Ecclesia Romana hoc seculo undique vexata, penè prostrata jacuit. Onuph.* in Alex. IV. p. 163. Cujus mali culpam Itali in Germanos transferunt, hi in illos. *Felix Fab.* Hist. Suev. l. 1. c. 12. p. 122. *O si absque sanctissimæ sedis Apostolicæ offensione persuasivus aliquis orator consurgeret in Suevorum partem excusator & defensor, & veritatem nudam de utrisque Germanis scilicet & Italis proponeret, comparando fidem utrorumque ad Christi sacramenta, reverentiam ad Apostolicam sedem, obedientiam ad sanctissimum Dominum nostrum Papam, affectum ad terram sanctam: timorem ad Ecclesiasticas censuras, & omnium quæ ad populum Catholicum spectant, profectò videri posset, Germanos fore virtuosos, sanctos & justos Christianos; Italicos verò per omnia in decuplo defectuosos. Nam molestias & insolentias gravissimas sancta Romana Ecclesia passa est, & patitur quotidie ab Italicis, de quibus jam multis annis repletæ sunt aures nostræ usq; ad nauseam,*

&

& audire dedignamur, ne in ipsa scandalizemur Ecclesia, quæ per iniquos Italiæ præfectos prodita, agitata, vexata, depopulata & spreta non sentit, & sentire se dissimulat, ne obruatur & penitus extirpetur de Italiæ finibus. O quàm grande volumen comportari posset, si quis colligere velit Italorum gravissima scandala, rebelliones, contemptus, inobedientias, Ecclesiæ impugnationes, contumacias, dolos, perfidiam & horrenda alia eis quotidana & communia ac nefandissima vitia! Si quis, inquam, hæc tantâ diligentiâ & ornatâ eloquentiâ conscriberet, sicut Suevorum Dominorum suorum & Germanarum Gentium conscribi & describi fecerunt excessus, profecto grande volumen fieret, quò Italia terra nobilis propter generationem malam & adulteram, & gentem ignobilem omni vitio vitiosissimam, exosa, odiosa, & abominabilis Christiano vero & virtuoso redderetur. Vides felicitatem, concordiam, devotionem, sanctitatem, quam tantopere boni isti homines in suis castris militantes commendant!

G. *Duravit etiam lis de Investitura*, seu jure Patronatus, quod contra Papam defenderunt a. Magnates

tes *Angliæ*. *Matth.Par.*p.495. *Ipsis quoque temporibus Comites & Barones & alii Magnates Angliæ,ad quos ab antiquo jus patronatus Ecclesiarum spectare dignoscitur,dolentes se privari sua libertate, & per cupiditatem Romanæ Ecclesiæ jure conferendi Ecclesias enormiter privari, & alienigenas præcepto Papali illos ditari,quorum personas & conditiones penitùs ignorabant, licet serò Domino Papæ scripserunt, & ipsam Epistolam per dictum Robertum de Tuinge militem,qui per eandem violentiam privatus jure suo super patronatu Ecclesiæ de Luhun,in diœcesi Eboracensi, conquestus est graviter nobilibus regni, quòd Archiepiscopus se asseruit nihil posse contra Romanam Ecclesiam velle recalcitrare*. Literis igitur causam suam Angliæ proceres prosequi cœperunt. Vide *Matth.Par.*l.cit. b. *Galli*: quamvis Regi non placuerit,si *Genebrardo* fides adhibenda. Ita enim ille p.635. *Cùm Ludovico instituendi pastores à Pontif.potestas facta fuisset, ad idque diploma Legatus rediens attulisset: Quòd mea,inquit, Romæ negotia strenuè obieris, laudo. Quòd mihi à Pontifice munus hoc retu-*

tuleris, non probo. Intelligo enim, quanto cum periculo animæ meæ, & regni id suscipere. Ac protinus diploma in ignem conjecit. *Germanorum* fortè mentem exprimit *Naucl.* sub fin. Gen. 43. p. 239.

H. *Tandem etiam census Papæ denegârunt.* Cùm an. Ch. 1231 Papa adeò expilaret regnum Angliæ, Barones cum Academicis Professoribus tandem communi consensu concludunt, Pontifici nihil amplius dandum. *Calvis. Paris.* Rex etiam tallagium Papæ solvi prohibuit; *Par.* p. 686. Videmus ergo hinc, quàm multi à decreto Bonifacii; *Omnes Christi fideles de necessitate salutis subesse Pontifici Romano,* se exemerint. Vide sup. pag. 481.

B. Restat reliquus *clerus*, de quo observandum 1. quod *Interdicta, & excommunicationes Episcoporum multi flocci penderint.* An. Ch. 1261. *facta est magna contentio inter Henricum Episcopum Argentinensem, de Staheleck, & inter civitatem Argentinensem, super quibusdam juribus, in tantum quod Episcopus omnem clerum mandabat exire civitatem sub privatione beneficiorum, & cùm totus clerus exivisset, poscit Episcopus interdictum arctissimum, prohibens sacerdotibus quibuscunque, ne pueros civium baptizarent, aut cui-*

quam sacramenta administrarent. His non obstantibus invenerunt cives tres sacerdotes, qui contra interdictum Episcopi celebraverunt, & omnia sacramenta incolis administraverunt. Naucl.Gener.43. pag.239.
2. *Quòd Magistratibus quoque Politicis parere multis in locis sit jussus.* Quid? quòd an. Chr. 1205. Balduinus, Constantinopolitanus Imperator, Innocentio III. Romam scripsit, & ex dicto Petri, *subditi estote*, &c. conclusit, quòd sacerdotium sit sub Imperatore, Imperium praeemineat, & Imperator jurisdictionem habeat tam in sacerdotes, quàm in laicos, *Calvis.* Id Imperator ipse longa docuit praxi, teste *Vitodur.* pag. 18.a. Confer *Matth. Par.* pag. 542. Et acta Regum Angliae in electione Archiepiscopi Cantuariensis *sup.* p. 597. *Calv.* item an. Ch. 1209. & 1212. *Bal.* Cent. 3. p. 264. ubi inter alia, *quòd Johannes Plantagenet, Rex, in quosdam clericos secundùm jus patriae animadverterit, quòd mulierem quandam occidissent, &c.* Hinc fortè dissensiones illae inter regnum & sacerdotium, quarũ meminit *Par.* 236. Sic idẽ *Matth. Par.* in Henr. III. An. Ch. 1231. *Rex Anglorum Henricus, ad natale tenuit curiam suam apud Lambethiam, Huberto Angliae justitiario necessaria omnia festivitati Regi procurante. Ac deinde VII. Cal. Februarii, convenerunt ad colloquium apud VVestmonasterium*

rium Rex cum Prælatis & aliis Magnatibus regni, ubi exegit idem Rex ſcutagium, de quolibet ſcuto tres marcas, ab omnibus, qui Baronias tenebant, tam laicis, quàm Prælatis. Cui Richardus Cantuarienſis Archiepiſcopus, & quidam Epiſcopi cum eo audacter reſiſtentes, dixerunt, quòd non tenentur viri Eccleſiaſtici judicio ſubjici laicorum, cùm absque illis conceſſum fuiſſet ſcutagium in finibus transmarinis. Tandem verò poſt multas hinc inde diſceptationes, negotium, quantum ad Prælatos reclamantes pertinebat, uſque 15. dies poſt Paſcha dilationem accepit. Omnes alii, tam laici, quàm clerici ac Prælati, favebant regiæ voluntati. 3. *Quod Monachatus fuerit* multis ἀλγηδῶν ἐν ὀφθαλμοῖς. a. Ipſe *Papa* non ſemper ad eorum fuit palatum. *Vitoduran.* de Innocentio IV: *Iſte Papa contra fratres Minores & Prædicatores, iniquas conſtitutiones edidit, quas poſtea ſucceſſores retractaverunt.* Et Concilio Religionum diverſitas nimia, (ne confuſionem induceret) fuit ſublata; *Bzov.* an. Chr. 1275. S. 3. b. Theologi *Pariſienſes*, eos aperto oppugnârunt Marte. *Quidam Theolologi Pariſienſes duplici corde compoſuerunt librum infamiæ*

contra venerabiles Fratres Prædicatores & Minores, qui tale habuit initium: Ecce videntes clamabunt foris. *Id.* p. 21. a. Præ cęteris se illis opposuit *VVilhelmus de S. Amore*, Magister Parisiensis, & Belouacensis Canonicus an. Ch. 1250. Vide *catal. Test. verit.* lib. 16. p. 669. Librum ejus contra Monachos mendicantes (noluit enim, eleemosynis vitam esse, absque salutis periculo, mendicantium more, tolerandam; *Vitod.* l. c.) scriptum Alexander IV. Papa combusit, *Calvis.* an. Chr. 1255. & æterno edicto abolevit; *Plat.* p. 221. a, *Bzov.* a. C. 1245. S. 20. *Eadem tempestate Avenione, Arelate, & in aliis urbibus Galliarum, non tam ab hæreticis, quàm ab invidis aliquibus clericis, multam calamitatem passæ sunt Religiones mendicantium. Causa fuit, quod in partem ministerii Ecclesiasticæ Hierarchiæ tum concionibus ad populum faciendis, tum confessionibus excipiendis operam majorem, quàm illi negligentiores navarent.* Divinitus verò eos contra audacius ire jussos, *monet idem. Sic Regnum contra se divisum quomodo stabit?* Sed & *Desiderius Longobardus* multis scriptis impugnavit ordines mendicãtium; contra quem Thomas. *Geneb.* p. 639. c. *Angli, tam clerici, quàm Laici Monachatum graviter exagitarunt.* Cùm enim Monachi, Pontifici gratificaturi, Stephanum de Langethune Archiepiscopum elegissent

sent Cantuariensem, Iohannes Rex in furorem conversus, *misit Fulconem de Cantelon, & Henricum de Cornhelle, milites crudelissimos, & humanitatis ignaros, cum Ministris armatis, ut eos, sicut criminis læsæ Majestatis reos, à regno Angliæ expellerent, vel sententia capitali condemnarent. Illi autem mandatum Domini sui non segniter exequentes, Cantuariam sunt profecti, & nudatis ensibus Monasterium ingressi, voce furiosa Priori & Monachis ex parte Regis præceperunt, ut velut proditores regiæ majestatis, in continenti de regno Angliæ exirent. Et si hoc facere noluissent, affirmaverunt cum juramento, quòd ipsi injecto igne, tã in ipso Monasterio, quàm in aliis officinis, omnes illos cum ipsis ædificiis concremarent.* Matth. Par. pag. 214. Confer pag. 538. Et pag. 783.

Anno sub eodem, quidam Prælati & Religiosi Ecclesiarum conventualium liquidò comperientes, quòd undique quos solebant habere defensores, senserunt jam manifestos persecutores Episcopos, & Laicis ac secularibus nociviores, nec non summum Pontificem, qui quantò potentior est, tantò gra-

vior ad opprimendum, studuerunt confœderari, ut alterutrûm onera portantes minus gravarentur. Confœderati sunt igitur cum Abbate & Conventu de VValtham, Conventus Ecclesiæ Episcopi Cantuariensis. Et p.893. *Sicut Londinensium tepuit devotio penes Minores, ita & Parisiensium refrixit charitas versus fratres Prædicatores, qui universitatis antiquas & approbatas consuetudines conati sunt infirmare.* Refert *Bai.* ex *Matth.Par.* p.270.a.Ch.1221. ortam dissensionem inter Richardum de Marisco Episcopum Dunelmensem, & ejusdem cœnobii Monachos, adeò ut Romæ se mutuò accusârint de Simonia, adulterio, sacrilegio ac perjurio. Et cùm servus Episcopi ejus loci Monachum semel percussisset: Malè ei eveniat (inquit Episcopus) quòd tonsum illum non occiderit. *Fel. Fab.* Hist. Suev. p.129. commemorat, Suiceros tempore Rodolphi Imperatoris *plurimum Monasteria molestare cœpisse.* Quid causæ fuerit, cur ita sordescere ubique cœperint Monachi, colligere proclive est ex iis, quę prolixè supra citavimus, p.362 & deinc. quibus querelam adde *Matth.Par.* in Henr.III.pag.795. *Erubescant moderni, mollibus subtilibus & pretiosis vestiti, imò potius adornati: Quid de tunicatis & pileatis referendum? O si sanctus*

ctus Benedictus hæc videret resuscitatus, imò certè videt, qui universum mundum sub solari radio quandoque cernebat collectum, qualiter offenderetur? Hæc si cerneret beatus Bernhardus, qualiter obgrunniret? Dicebat namq;: Monacho lautius pasto, decentius vestito, strictius calceato, nihil Deo abominabilius. Alii contrà, contemto clero Monachis faverunt. De Rodolpho Habspurgico refert Vitoduranus p.23.b. *quòd Fratres Minores sibi & suis liberis Confessores adoptârit, & præ cunctis religiosis elegerit sacerdotibus contra & secularibus minus detulerit. & favoris sui gratiam subtrahens infestus nimis fuerit.* Vnde & *Monasteriorum provisor* dicebatur, Felix Fab. Histor. Suev. pag. 129. Conspirationem Nobilitatis Gallicæ contra clerum Gallicis expressam literis habes apud Matth. Par. pag. 697. Et pag. 698. tale contra clerum recitat scriptum: *Quia clericorum superstitio non attendens, quod bellis & quorundam sanguine sub Carolo Magno & aliis, Regnum Franciæ de errore Gentilium ad fidem Catholicam sit conversum, primò quadam humilitate nos seduxit, quasi vulpes se nobis opponentes ex ipsorum castrorum re-*

liquiis, quæ à nobis habuerant fundamentum, jurisdictionem secularium Principum sic absorbent, ut filii servorum secundùm leges suas judicent liberos, & filios liberorum, quamvis secundùm leges priorum triumphatorum deberent à nobis potius judicari, & per novas constitutiones non deberet antecessorum nostrorum consuetudinibus derogari, cùm nos deterioris conditionis faciant, quam Deus etiam voluit esse Gentiles, cùm dixerit: Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Nos omnes Regni Majores attento animo percipientes, quòd regnum non per jus scriptum, nec per clericorum arrogantiam, sed per sudores bellicos fuerit adquisitum, præsenti decreto omnium juramento statuimus & sancimus, ut nullus clericus, vel laicus alium de cætero trahat in causam coram ordinario judice vel delegato, nisi super hæresi, matrimonio, vel usuris; amißione omnium bonorum suorum, & unius membri mutilatione transgressoribus imminente, certis à nobis super hoc executoribus deputatis, ut sic jurisdictio nostra resuscitata respiret, & ipsi hactenus

ex

ex nostra depauperatione ditati, quibus Dominus propter eorum superbiam prophanas voluit revelare contentiones, reducantur ad statum Ecclesiæ primitivæ, & in contemplatione viventes, nobis sicut decet, activam vitam ducentibus, ostendant miracula, quæ (NB, quid igitur juvat, stentorea ea ubique voce crepare? Vide sup. pag. 456.) *dudum à seculo recesserunt. Hæc cùm audivisset Papa, ingemuit spiritu perturbato, & cupiens eorum emollire corda & constantiam enervare, admonitione præmissa eos minis perterruit, nec se sic sensit prævalere. Contulit* (vides illices Pontificum!) *igitur multis consanguineorum eorum multa beneficia Ecclesiastica, & licentiam plura obtinendi cum indulgentiis multis, nec non & plura ipsis nobilibus contulit donativa, & sic multos eorum à prædicta præsumtione revocavit. Multos tamen perterruit tenor hujus Epistolæ, credebaturque hæc à consensu Friderici manâsse.* Romanæ præsertim harpyæ potiùs, quàm clerici, in Anglia nummos corradentes, & frumentum, graviter ab Anglis quibusdam duce VVilhelmo VVitham, sive Roberto de Thinge, fuerunt multati. *Distracta erant hor-*

rea Romanorum per totam ferè Angliam. Largas Eleemosynas advenientibus distribuebant egenis, & quandoque nummos inter pauperes seminantes eos colligere hortabantur. Matth.Par.p.362. Alibi opibus suis spoliati, non socios infortunii, imò ne συμπαθοῦντας quidem habuerunt laicos. Vide sup.p.499. Tandem & Henricum Regem, & Isabellam Reginam Cypri clerum oppressisse queritur Bzov.an.Chr. 1222.S.1.

SECTIO VI.

De

ECCLESIA FALSA.

Ecclesiæ falsæ propagationem ostendimus in Gentilismo, [a] Judaismo, Muhammedismo, [b] Pseudo-Christianismo, & [c] Antichristianismo.

[a] Cui sua propter favorem Christianorum incrementa non deerant. Audiamus ipsum Bzovium a.Ch.1288.S.8. *In Germania reliqua quieta, præter quod Rodolphus Rex Romanorum quendam Mohirem* (est R.Meir, de quo sup. p. 541.) *Rothenburgium Hebræum in carcerem retraxerat. Non deerant Hebræorum pri-*

primores; qui apud Nicolaum Pontificem conquererentur, sine causa, innocentémque in vincula conjectum esse. Monuit itaque Rodolphum Nicolaus, ut si is nihil contra fidem orthodoxam deliquisset (Iudæus, juratus Christi hostis, blasphemiis incoctus, nihil contra fidem orthodoxam derelinquat? quàm frigidum Iudaicæ Inquisitionis fuit examen, collatum cum carnificina, qua VValdenses vexabantur!) *nec usipiam in regiam Majestatem commisisset, illum liberaret. Fortè Rodolphum commovexat justus zelus, si is aliquorum Christianorum fidei constantiam pertentaret. Per eos enim dies recutitorum contagio in plurimos pervaserat, sectámque Judaizantium, & rejudaizantium ex promiscua confluge fecerat. Ritus rejudaizantium commemorabat Eymericus, pars ridendos, pars abominandos. Imprimis requirebant, si vellet facere* tevilah, *scilicet* balaneationem, *sive* lotionem *in profluvio aquæ currentis. Affirmante illo infelici, dicebat præfectus mysteriorum,* baal teschuvah, *scilicet* revertaris à statu peccati, *& interim omnibus vestimentis spoliatum, nudúmque primum in*

in calida aqua abluebat: Judæi verò administri, arena totum corpus ad Judaismum revertentis perfricabant, maximè verò frontem, pectus, & manus, & loca sancto chrismate peruncta, tum pilos totius corporis deradebant, & ungues manuum ac pedum usque ad sanguinis effusionem præcidebant. Ad eum modum rasum & præcisum, in aqua fluvii currentis, caput ter demergebant, orantes: Benedictus Dominus Rex cœlorum, qui præcepisti nobis sanctificari super aquam istam, seu balneum tevilah. *Lotum postea novo indusio induebant, osculabantur, & nomine novo, vel illo quo ante baptisma susceptum appellabatur, consalutabant. Ille aut interim legem Mosaicam profitebatur, & tum servare, tum defendere, tum secundùm formulam ejus vivere promittebat: atque sacrum baptisma, fidem Christi, ritus & mores Christianorum diserte execrabatur, quorum omnium testimonium, instrumento publico descripto, accipiebat, & ad Judæorum sacra admittebatur. Qui à Christianismo ad Judaismum transibant, præter superiores actiones circumcidebantur, vario tamen*

ritu,

ritu, ab Judæis natis, ut ab illis distinguerentur. Horum cùm non infrequens numerus quotidie in Germania multiplicaretur, Nicolaus Pontifex Max. contra eos sanxit, eam, quæ sequitur, constitutionem, universis Inquisitoribus præscriptam. Turbato corde audivimus, & narramus, quod non solùm quidam de Iudaicæ cæcitatis errore, ad lumen Christianæ fidei conversi, ad priorem reversi esse perfidiam dignoscuntur: Verùm etiam, quum plurimi Christiani, veritatem Catholicæ fidei abnegantes, se damnabiliter ad ritum Iudaicum transtulerunt: quod tantò magis reprobum fore cognoscitur, quantò ex hoc Christi nomen sanctissimum, quadam familiari hostilitate securius blasphematur. Cùm autem huic pesti damnabili, congruis & festivis deceat remediis obviare, universitati vestræ per Apostol. scripta mandamus, quatenus infra terminos vobis ad inquirendum contra hæreticos, auctoritate sedis Apost. designatos super præmissis, tam per Christianos, quàm etiam per Iudæos, inquisita diligenter & sollicitè veritate, contra omnes, quos talia inveneritis hactenus commisisse, ac committere in futurum, tanquam contra hæreticos, contra fautores quoque receptatores, & defensores eorum, tanquam contra fautores, receptatores & defensores hæreticorum procedere studeatis. Iudæos autem, qui Christianos utriusque sexus, ad eorum ritum execrabilem induxerint, aut inveneritis de cætero inducentes pœnâ debita punia-

niatis. Contradictores per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Datum Reate Non. Sept. Pont. an. 1.

[b] Quo nomine Hæreticos intelligimus & Schismaticos. Eos magno numero in Hæreticorum Catalogis referunt scriptores Pontificii. I. Ponunt *Almaricum*, Doctorem Parisiensem, de quo prolixè *Alph. à Cast. Sander. Luzenburg.* & cumprimis *Gault.* ab an. 1200. ad 1300. *Bzov.* Geneb. De viri hujus dogmatibus multa apud authores citatos. Statuisse dicitur, inter cætera a. unumquemque obligatum esse credere, se membrum esse Christi; *Bzov.* an. Ch. 1216. b. Nullam prorsus in Missa esse transsubstantiationem; Gault. p. 684. *Geneb.* p. 626. *Bzov.* an. Chr. 1215. S. 2. c. Altaria sanctis dicata, & imagines thurificare, sanctorumque invocationes esse Idololatrias, Gault. *Bzov.* l. c. d. Imagines templis esse ejiciendas *Domi. Sot. Bal.* Cent. p. 235. *Bzov.* an. Ch. 1209. S. 11. II. Davidem Dinantium, Almarici discipulum, Gault. p. cit. cujusmodi habuit plurimos, *Bzov.* 1209. S. 11. III. *Guilelmum de S. Amore, & Desiderium Longobardum,* quòd mendicitatem Religiosorum improbarent: *Gault.* l. c. IV. *Stadingenses*, de quibus *Bzov.* an. Ch. 1234. S. 20. *Eodem anno Gregorius Pontifex, contra Stadingenses Hæreticos in Confiniis Frisiæ & Saxoniæ inviis paludibus & fluminibus circumcinctos crucem prædicavit: eo quod dudum à sede Apostolica excom-*

communicati & interdicti claves Ecclesiæ contemnerent.S.22. Ducem Brabantiæ & Comitem Hollandiæ contra Stadingenses & Albigenses hæreticos victoriam obtinuisse scribit. Et S.26.alius meminit cladis,dogmatum item. Verba ejus, ex *Alberto* Stadensi Episcopo sunt: *An.D.1234. Henricus Dux Brabantiæ, & Florentius, Comes Hollandiæ, Bremæ existentes,contra Stadingos hæreticos viriliter se accinxerunt,tanquam contra inimicos manifestos Ecclesiæ. Nam sicut probatum est super eos, & per Mindensem, Lubecensem, Ratisburgensem, Episcopos, Papæ auribus intimatum, ipsis doctrina matris Ecclesiæ penitus vilipensa, ipsius libertatem conculcaverunt, nulli parcentes sexui, vel ætati. Quæsiverunt responsa dæmonum, simulachra fecerunt cerea, consulentes etiam in suis spurcitiis erroneas Pythonyssas, & quod deterius est omnibus,viaticum æternæ salutis,horribilius quàm exprimi decet,pertractantes,Clericos etiam & Religiosos,impiè lacerantes,cruciabant omni genere tormentorum.Nec propria eis suffecit perditio: Sed omnes quos poterant,& maximè rusticos*

cos in foveam suæ perfidiæ secum trahere nitebantur,&c. Vide & S.23. V.Nicolaitas,seu Condormientes (ita enim propter ἄμικτον μῖξιν dicebantur Bzov.an.Chr.1233.S.13.)Manichæos, Bzov.a.Ch.1234.S.5.1251.S.3. *qui singulis annis ex Alemannia,Gallia,Italia,censum annuum Mediolanum,*(conf.Naucl.Gen.41.p.211) *ubi diversarum hæresium & errorum primatus agebatur,transmittebant. Certis signis circa januas domorum vel supra tecta, peregrini circumeuntes, complicum suorum habitationes reperiebant.* Bzov.a.Ch.1235.S.1. *Patarenos* etiam vocat, contra quos multa Gregorii IX.sunt decreta,*Id.*S.2.3. VI.*Albigenses*,de quibus *Matth.Par.*p.231. *quod illorum perversitas adeò divinam contemserit severitatem; ut videntibus Episcopis & Presbyteris; libros Evangeliorum in semitas projicerent; & calices cum vasis sacris in despectum corporis & sanguinis Christi enormiter dehonestarent.* VII.Circumcelliones.Bzov.a.Ch.1249.S.5. *Quidam* Circumcelliones, *pulsatis campanis,& convocatis Baronibus terrarum in Hallis Sueviæ feruntur prædicasse in publica statione, quasi Pontifex esset hæreticus, omnes Episcopi & Prælati Simoniaci & Hæ-*

Hæretici, inferiores quoq; Prælati cum Sacerdotibus, qui in vitiis & peccatis mortalibus, non haberent authoritatem ac potestatem ligandi & solvendi, omnes essent hominum seductores. Item, quòd Sacerdotes in mortalibus constituti, non possent conficere altaris sacramentum. Item, quòd nullus vivens, neque Papa, neque Episcopi, neque alii possent interdicere divina, & qui prohiberent, essent hæretici & seductores, & ideo permittebant civitatibus interdicto suppositis divina peragere, ut populi sacramenta Ecclesiastica liberè perciperent, atque ipsis perceptis, mundarentur à peccatis. Item, quòd Fratres Prædicatores & Minores falsis prædicationibus perverterent Ecclesiam, & quod omnes illi fratres una cum Cistercienfibus & aliis, pravam vitam ducerent injustam. Item, quòd nullus esset, qui veritatem diceret, & qui fidem justam opere, nisi ipsi & eorum socii servarent: & si ipsi non venissent, prius quàm Deus fidem suam periclitari sineret, de lapidibus alios excitâsset, qui Ecclesiam Dei vera prædicatione illustrâssent. Prædicaverunt, dicebant;

ad hoc tempus Prædicatores nostri falsitatem, & sepelierunt veritatem: nos è contra prædicamus veritatem, & sepelimus falsitatem,&c. Vide sup.p.602. mentem eorum de Indulgentiis. VIII. *Humiliati*, & *Pauperes de Lugduno*, de quibus *Fel.Fab.*p.117: *Sub isto Friderico exortæ sunt duæ religiones celeberrimæ & sanctissimæ, quas sancta mater Ecclesia instituit contra duas sectas contagiosas paulò ante exortas. Prima religio est Prædicatorum* (quorum initium ad præcedens pertinet seculum, vide sup.p.99.) *per quam sublata est secta Humiliatorum. Humiliati* (vide p.100.) *quippe nulla habita authoritate & licentia, nec scientia, populis prædicabant, Confessiones audiebant, & vitam plebium Mitegere satagebant. Alia religio est Frat. Minorum, per quam sublata est secta Pauperum de Lugduno seu VValdensius, quæ dicebat, se vitam Apostolicam tenere, nihil volentes possidere, & nunquam in eo loco stabiles manebant, & in occultis dogmatizabant, & multos errores seminabant.* IX. *Flagellantes*, de quibus sup.p.362.& *Gault*.686. X. *Fratricellos*, quorum dux Hermannus Italus, *Idem*. XI. *Pseudapostolos*, Chirurgo Gerardo Sagarello, de qui-

quibus Id. *ib.* Cui *Bzov.* a. Ch. 1285. S. 13. adjungit *Dulcinum Novariensem*, quorum doctrina non à Parmensibus tantùm, sed multis aliis Italiæ in Insubria civitatibus recepta erat. Dogmata eorum, præter alia, erant: 1. Tota authoritas à Domino Iesu Christo tradita & collata Ecclesiæ Romanæ est omnino evacuata, & jam dudum cessavit, propter malitiam Prælatorum. 2. Ecclesia Romana, quam tenent Papa & Cardinales; & Clerici; & Religiosi, non est Ecclesia Dei, sed reprobata Ecclesia, quæ perseverat hodie sine fructu. 3. Romana Ecclesia est illa meretrix, quæ à fide apostatavit, de qua scribit Iohannes in Apocalypsi. Cætera vide apud *Bzov.* & *Gault.*

Ita Pontificii. Nobis alia de illis mens est. Omnes ferè illi, quos Catalogo modò præmisso exhibuimus, VValdenses sunt seu Albigenses: unde & ipse *Bzov.* a. Chr. 1234. S. 22. Stadingenses cum VValdensibus conjungit. Quæcunque proinde pro VValdensium (quos Nicolaitarum, Manichæorum, Condormientium hic & alibi Pontificii scriptores onerant convitiis) innocentia dedimus & Orthodoxia Sec. XII. hîc etiam repeti debent. Vnde verò, quæras, factum, quod tot monstrosorum dogmatum lerna & sentina VValdensibus imputetur? *Resp.* Odio Religionis affingebantur ab illis, à quorum ore cæteri dependebant. De VValdensium doctrina nonnisi paucissimis judicare dabatur. Cæteris nutu Dictatorum sententiam probâsse satis erat. Vnde ingenua Naucleri, Gen. 11. p. 211. confessio. *Albigensiorum dogma nemo*

rea Romanorum per totam ferè Angliam. Largas Eleemosynas advenientibus distribuebant egenis, & quandoque nummos inter pauperes seminantes eos colligere hortabantur. Matth.Par.p.362. Alibi opibus suis spoliati, non socios infortunii, imò ne συμπαθοῦντας quidem habuerunt laicos. Vide sup.p.499. Tandem & Henricum Regem, & Isabellam Reginam Cypri clerum oppressisse queritur Bzov.an.Chr. 1222.S.1.

Sectio VI.

De

ECCLESIA FALSA.

Ecclesiæ falsæ propagationem ostendimus in Gentilismo, [a] Judaismo, Muhammedismo, [b] Pseudo-Christianismo, & [c] Antichristianismo.

[a] Cui sua propter favorem Christianorum incrementa non deerant. Audiamus ipsum Bzovium a.Ch.1288.S.8. *In Germania reliqua quieta, præter quod Rodolphus Rex Romanorum quendam Mohirem* (est R.Meir, de quo sup. p. 541.) *Rothenburgium Hebræum in carcerem retraxerat. Non deerant Hebræorum*

primores; qui apud Nicolaum Pontificem conquererentur, sine causa, innocentémque in vincula conjectum esse. Monuit itaque Rodolphum Nicolaus, ut si is nihil contra fidem orthodoxam deliquisset (Iudæus, juratus Christi hostis, blasphemiis incoctus, nihil contra fidem orthodoxam derelinquat? quàm frigidum Iudaicæ Inquisitionis fuit examen, collatum cum carnificina, qua VValdenses vexabantur!) *necuspiam in regiam Majestatem commisisset, illum liberaret. Fortè Rodolphum commoverat justus zelus, si is aliquorum Christianorum fidei constantiam pertentaret. Per eos enim dies recutitorum contagio in plurimos pervaserat, sectámque Judaizantium, & rejudaizantium ex promiscua confluge fecerat. Ritus rejudaizantium commemorabat Eymericus, pars ridendos, pars abominandos. Imprimis requirebant, si vellet facere* tevilah, *scilicet* balaneationem, *sive* lotionem *in profluvio aquæ currentis. Affirmante illo infelici, dicebat præfectus mysteriorum,* baal teschuvah, *scilicet* revertaris à statu peccati, *& interim omnibus vestimentis spoliatum, nudúmque primum*

in

in calida aqua abluebat: Judæi verò administri, arena totum corpus ad Judaismum revertentis perfricabant, maximè verò frontem, pectus, & manus, & loca sancto chrismate peruncta, tum pilos totius corporis deradebant, & ungues manuum ac pedum usque ad sanguinis effusionem præcidebant. Ad eum modum rasum & præcisum, in aqua fluvii currentis, caput ter demergebant, orantes: Benedictus Dominus Rex cœlorum, qui præcepisti nobis sanctificari super aquam istam, seu balneum tevilah. *Lotum postea novo indusio induebant, osculabantur, & nomine novo, vel illo quo ante baptisma susceptum appellabatur, consalutabant. Ille aut interim legem Mosaicam profitebatur, & tum servare, tum defendere, tum secundùm formulam ejus vivere promittebat: atque sacrum baptisma, fidem Christi, ritus & mores Christianorum diserte execrabatur, quorum omnium testimonium, instrumento publico descripto, accipiebat, & ad Judæorum sacra admittebatur. Qui à Christianismo ad Judaismum transibant, præter superiores actiones circumcidebantur, vario tamen ritu,*

ritu, ab Judæis natis, ut ab illis distinguerentur. Horum cùm non infrequens numerus quotidie in Germania multiplicaretur, Nicolaus Pontifex Max. contra eos sanxit, eam, quæ sequitur, constitutionem, universis Inquisitoribus præscriptam. Turbato corde audivimus, & narramus, quod non solùm quidam de Iudaicæ cæcitatis errore, ad lumen Christianæ fidei conversi, ad priorem reversi esse perfidiam dignoscuntur: Verùm etiam, quum plurimi Christiani, veritatem Catholicæ fidei abnegantes, se damnabiliter ad ritum Iudaicum transtulerunt: quod tantò magis reprobum fore cognoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimum, quadam familiari hostilitate securius blasphematur. Cùm autem huic pesti damnabili, congruis & festivis deceat remediis obviare, universitati vestræ per Apostol. scripta mandamus, quatenus infra terminos vobis ad inquirendum contra hæreticos, auctoritate sedis Apost. designatos super præmissis, tam per Christianos, quàm etiam per Iudæos, inquisita diligenter & sollicitè veritate, contra omnes, quos talia inveneritis hactenus comisisse, ac committere in futurum, tanquam contra hæreticos, contra fautores quoque receptatores, & defensores eorum, tanquam contra fautores, receptatores & defensores hæreticorum procedere studeatis. Iudæos autem, qui Christianos utriusque sexus, ad eorum ritum execrabilem induxerint, aut inveneritis de cætero inducentes pœnâ debita punia-

niatis. Contradictores per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Datum Reate Non. Sept. Pont. an. 1.

[b] Quo nomine Hæreticos intelligimus & Schismaticos. Eos magno numero in Hæreticorum Catalogis referunt scriptores Pontificii. I. Ponunt *Almaricum*, Doctorem Parisiensem, de quo prolixè *Alph. à Cast. Sander. Luzenburg.* & cumprimis *Gault.* ab an. 1200. ad 1300. *Bzov.* Geneb. De viri hujus dogmatibus multa apud authores citatos. Statuisse dicitur, inter cætera a. unumquemque obligatum esse credere, se membrum esse Christi; *Bzov.* an. Ch. 1216. b. Nullam prorsus in Missa esse transsubstantiationem; Gault. p. 684. *Geneb.* p. 626. *Bzov.* an. Chr. 1215. S. 2. c. Altaria sanctis dicata, & imagines thurificare, sanctorumque invocationes esse Idololatrias, Gault. *Bzov.* l. c. d. Imagines templis esse ejiciendas *Domi. Sot. Bal.* Cent. p. 235. *Bzov.* an. Ch. 1209. S. 11. II. Davidem Dinantium, Almarici discipulum, Gault. p. cit. cujusmodi habuit plurimos, *Bzov.* 1209. S. 11. III. *Guilelmum de S. Amore, & Desiderium Longobardum*, quòd mendicitatem Religiosorum improbarent: *Gault.* l. c. IV. *Stadingenses*, de quibus *Bzov.* an. Ch. 1234. S. 20. *Eodem anno Gregorius Pontifex, contra Stadingenses Hæreticos in Confiniis Frisiæ & Saxoniæ inviis paludibus & fluminibus circumcinctos crucem prædicavit: eo quod dudum à sede Apostolica excom-*

communicati & interdicti claves Ecclesiæ contemnerent.S.22. Ducem Brabantiæ & Comitem Hollandiæ contra Stadingenses & Albigenses hæreticos victoriam obtinuisse scribit. Et S.26.alius meminit cladis,dogmatum item. Verba ejus, ex *Alberto* Stadensi Episcopo sunt: *An.D.1234. Henricus Dux Brabantiæ, & Florentius, Comes Hollandiæ, Bremæ existentes,contra Stadingos hæreticos viriliter se accinxerunt,tanquam contra inimicos manifestos Ecclesiæ. Nam sicut probatum est super eos, & per Mindensem, Lubecensem, Ratisburgensem, Episcopos, Papæ auribus intimatum, ipsis doctrina matris Ecclesiæ penitus vilipensa, ipsius libertatem conculcaverunt, nulli parcentes sexui, vel ætati. Quæsiverunt responsa dæmonum, simulachra fecerunt cerea, consulentes etiam in suis spurcitiis erroneas Pythonyssas, & quod deterius est omnibus,viaticum æternæ salutis,horribilius quàm exprimi decet,pertractantes,Clericos etiam & Religiosos,impiè lacerantes,cruciabant omni genere tormentorum.Nec propria eis suffecit perditio: Sed omnes quos poterant,& maximè rusti-*

cos

eos in foveam suæ perfidiæ secum trahere nitebantur,&c. Vide & S.23. V.Nicolaitas,seu Condormientes (ita enim propter ἄμικτον μῖξιν dicebantur Bzov.an.Chr.1233.S.13.)Manichæos, Bzov.a.Ch.1234.S.5.1251.S.3. *qui singulis annis ex Alemannia,Gallia,Italia,censum annuum Mediolanum,*(conf.Naucl.Gen.41.p.211) *ubi diversarum hæresium & errorum primatus agebatur,transmittebant. Certis signis circa januas domorum vel supra tecta, peregrini circumeuntes, complicum suorum habitationes reperiebant.* Bzov.a.Ch.1235.S.1. *Patarenos* etiam vocat, contra quos multa Gregorii IX.sunt decreta, *Id.*S.2.3. VI.*Albigenses*,de quibus *Matth.Par.*p.231. *quod illorum perversitas adeò divinam contemserit severitatem; ut videntibus Episcopis & Presbyteris; libros Evangeliorum in semitas projicerent; & calices cum vasis sacris in despectum corporis & sanguinis Christi enormiter dehonestarent.* VII.*circumcelliones.*Bzov.a.Ch.1249.S.5. *Quidam* Circumcelliones, *pulsatis campanis,& convocatis Baronibus terrarum in Hallis Sueviæ feruntur prædicâsse in publica statione, quasi Pontifex esset hæreticus, omnes Episcopi & Prælati Simoniaci &*

Hæ-

Hæretici, inferiores quoq; Prælati cum Sacerdotibus, qui in vitiis & peccatis mortalibus, non haberent authoritatem ac potestatem ligandi & solvendi, omnes essent hominum seductores. Item, quòd Sacerdotes in mortalibus constituti, non possent conficere altaris sacramentum. Item, quòd nullus vivens, neque Papa, neque Episcopi, neque alii possent interdicere divina, & qui prohiberent, essent hæretici & seductores, & ideo permittebant civitatibus interdicto suppositis divina peragere, ut populi sacramenta Ecclesiastica liberè perciperent, atque ipsis perceptis, mundarentur à peccatis. Item, quòd Fratres Prædicatores & Minores falsis prædicationibus perverterent Ecclesiam, & quod omnes illi fratres una cum Cistercien sibus & aliis, pravam vitam ducerent injustam. Item, quòd nullus esset, qui veritatem diceret, & qui fidem justam opere, nisi ipsi & eorum socii servarent: & si ipsi non venissent, prius quàm Deus fidem suam periclitari sineret, de lapidibus alios excitâsset, qui Ecclesiam Dei vera prædicatione illustrâssent. Prædicaverunt, dicebant;

ad hoc tempus Prædicatores nostri falsitatem,& sepelierunt veritatem: nos è contra prædicamus veritatem, & sepelimus falsitatem,&c. Vide sup.p.602. mentem eorum de Indulgentiis. VIII. *Humiliati*, & *Pauperes de Lugduno*, de quibus *Fel.Fab.*p.117. *Sub isto Friderico exortæ sunt duæ religiones celeberrimæ & sanctissimæ, quas sancta mater Ecclesia instituit contra duas sectas contagiosas paulò ante exortas. Prima religio est Prædicatorum* (quorum initium ad præcedens pertinet seculum, vide sup.p.99.) *per quam sublata est secta Humiliatorum. Humiliati* (vide p.100.) *quippe nulla habita authoritate & licentia, nec scientia, populis prædicabant, Confessiones audiebant, & vitam plebium tegere satagebant. Alia religio est Frat. Minorum, per quam sublata est secta Pauperum de Lugduno seu VValdensius, quæ dicebat, se vitam Apostolicam tenere, nihil volentes possidere, & nunquam in eo loco stabiles manebant, & in occultis dogmatizabant, & multos errores seminabant.* IX. *Flagellantes*, de quibus sup.p.362. & *Gault.*686. X. *Fraticellos*, quorum dux Hermannus Italus, *Idem.* XI. *Pseudapostolos*, Chirurgo Gerardo Sagarello, de qui-

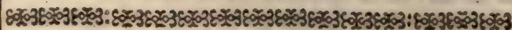
quibus Id. *Ib*. Cui *Bzov*. a. Ch. 1285. S. 13. adjungit *Dulcinum Novariensem*, quorum doctrina non à Parmensibus tantùm, sed multis aliis Italiæ in Insubria civitatibus recepta erat. Dogmata eorum, præter alia, erant: 1. Tota authoritas à Domino Iesu Christo tradita & collata Ecclesiæ Romanæ est omnino evacuata, & jam dudum cessavit, propter malitiam Prælatorum. 2. Ecclesia Romana, quam tenent Papa & Cardinales; & Clerici; & Religiosi, non est Ecclesia Dei, sed reprobata Ecclesia, quæ perseverat hodie sine fructu. 3. Romana Ecclesia est illa meretrix, quæ à fide apostatavit, de qua scribit Iohannes in Apocalypsi. Cætera vide apud *Bzov*. & *Gault*.

Ita Pontificii. Nobis alia de illis mens est. Omnes ferè illi, quos Catalogo modò præmisso exhibuimus, VValdenses sunt seu Albigenses: unde & ipse *Bzov*. a. Chr. 1234. S. 22. Stadingenses cum VValdensibus conjungit. Quæcunque proinde pro VValdensium (quos Nicolaitarum, Manichæorum, Condormientium hic & alibi Pontificii scriptores onerant convitiis) innocentia dedimus & Orthodoxia Sec. XII. hîc etiam repeti debent. Vnde verò, quæras, factum, quod tot monstrosorum dogmatum lerna & sentina VValdensibus imputetur? *Resp*. Odio Religionis affingebantur ab illis, à quorum ore cæteri dependebant. De VValdensium doctrina nonnisi paucissimis judicare dabatur. Cæteris nutu Dictatorum sententiam probâsse satis erat. Vnde ingenua Naucleri, Gen. 11. p. 211. confessio. *Albigensiorum dogma nemo*

ad hunc diem notus Scriptor reliquit. Et cùm Hæreticos eos vocent, atque ob eam culpam exterminatos eſſe authores tradant, genus tamen hæreſeos prætereunt, puto eos, quoad conjectura aſſequi poſſum, arcanam peſtem ſecutos, fœdis quoque amoribus &c. indulſiſſe, ideóque legitimas nuptias & carnis eſum damnâſſe. Non fuit Nauclerus, qui longè poſt VValdenſium in vivis erat ortum, homo obſcurus; Ignoravit tamen eorum dogmata, de quibus ex iis tantùm, quæ vel ex convitiis Pontificum, vel publicis ad conflandam innocentiſsimis hominibus invidiam, editis decretis collegerat, indicium fecit. Certè, qui primam in VValdenſium pertexenda Hiſtoria fregerunt glaciem, moderatiores erant & mitiores, poſteriores demum, quorum conjecturæ, vel calumniæ potius, putidæ oracula eſſe cœperant, tam prodigioſam nobis cuderunt VValdenſium Theologiam. Atq; hoc cumprimis diligenter eſt obſervandum. Quòd ſi tamen qui ſint, ſive Almaricus, quem tamen *Bal.*.pag.235. κατ᾽ ἐξοχὴν hominem vocat eruditum, ſive Stadingenſes, ſive alii, qui contraria τῇ τῶν ὑγιαινόντων λόγων διδασκαλίᾳ tradiderunt, ab iis Eccleſia noſtra alieniſsimam ſe profitetur, iis contenta, quæ communiter cum his ſacræ Scripturę dicto & ductu damnat, cujuſmodi eſt cultus imaginum, Tranſſubſtantiatio, &c. Verùm, ut primis inſiſtamus veſtigiis, malè ſana hæc dogmata VValdenſium

sium adversariis atra bilis dictavit, & nocendi libido.

[c] Quo loco ab ipsis in Papatu viventibus presidibus Papisticis habita est Ecclesia Pontificia. Vide sup. 611.

SECULUM XIV.

SECTIONES eius sunt sex.

I. De Christianismo.
II. De Muhammedismo.
III. De Gentilismo.
IV. De Judaismo.
V. De doctrinæ Συμβιβάσει.
VI. Appendix de falsa Ecclesia.

SECTIO I.

De

CHRISTIANISMO.

I. Auspicamur, pro Methodi nostrę instituto, Seculi decimi quarti Historiam, à cursu *naturæ*, qui, quò propior fuit fini Mundi, eò etiam plures passus est anomalias.

Notantur enim omnes illi futuri judicii prodro-

mi, de quibus Christus *Matth.24.v.6.* & deinc. unde aut. *Fascic.temp.*pag.85.b. *Ecclipsis Solis fuit in principio Martii & duravit quasi duabus horis. Terræ motus maximi fuere per diversa loca. Et Basilea tota cecidit a.D.1356. cum multis castris in circuitu. Tunc homines velut bestiæ in silvis commorantes vix civitates intrare audent. Bella etiam plura & pestilentiæ & fames fuerunt. Terra in multis locis aquam albam & fœtentem evomuit, quæ castra & loca fortia casui dedit. Tempora insuper periculosa propter hæreses* (errat bonus vir) *& sectas plures. Et superbia & iniquitas nimis invaluit, & populus curiosus & levis nimis. Unde in libro B.Brigittæ 1.c.45. dicitur, quòd, secundùm rigorem justitiæ, mundus merito deberet perire, quòd pejor est, quàm tempore diluvii: sed precibus sanctorum misericordia parcit ei.* Sed de singulis istis paulò fusius. Notantur ergo, ab Historicis 1. *Fames*: Ioh.Vitodur. p.m.70. A.Ch.1341. *in quadragesima, tanta multitudo Tartarorum, & aliorum paganorum, famis inedia compulsa, terram Regis Cracoviæ & Ungariæ ingressa est: de his Pa-*

Paganis talis opinio volavit, quòd alimonia & victus necessaria in regionibus suis defecerunt, & fames crudelissima illic invaluerat, propter locustarum voracitatem: An. Ch. 1313. Fames & pestilentia Germaniam ita afflixit, ut ex Sicilia frumentum exportaretur in Germaniam. *Ann. suev.* A. Ch. 1316. Fames grassabatur in Thuringia adeò ut intra mœnia Erdfurdiana ad octo millia hominum fame perierint, qui carpentis evecti sunt, ac pestis inde orta. In hujus famis memoriam adhuc etiam panes coquuntur, quorum unus sex nummis tum emptus est, quorum hodie vel decem uno nummo emuntur. *calv.* An. Chr. 1314. ea Angliam vexavit fames, ut qui fortè propter maleficia in carceres trudebantur, ab iis, qui jam inclusi erant, protinus semivivi devorati sint. Multi alienos liberos ad famem depellendam intercipiebant, neque à propriis etiam natis sibi temperabant; *Bzov.* S. 7. A. Ch. 1315. In Alemannia, Brabantia & Anglia Cometam tanta sequebatur fames, ut mendici in viis & in portis pro templorum foribus inedia animam efflârint. *id.* S. 7. Polonia duobus annis tam acerba afflicta fuit fame, ut nullo quamvis fœdo edulii genere, ac ne cadaveribus quidem humanis vulgo abstineretur, ac, si Duglosso credendum, parentes in liberos, & hi vicissim in illos sævirent, *id.* S. 13.

2. *Pestis*, quæ ferè famem excepit, præsertim in Anglia, Polonia, Germania an. Ch. 1315. *ubi tanta fuit vastitas, ut quotidie in singulis pe-*

nè oppidis sexageni, septuagenive efferrentur, quorum alii sexta die, alii tertia, multi secunda, nonnulli statim in ipso morbi adventu extinguebantur. Multitudo omnis perterrita in montes sylvas & loca devia fugiens, vacuis errabat in agris. Alii in templis divorum aris affixi divinam implorabant opem. Explicari oratione non potest, quanta fuerit ejus temporis calamitas, qui gemitus, quæ lamentationes nocturnæ, diurnæq;. Bzov. Bruschius ait, *tantam pestem hoc anno per universam Europam grassatam esse, ut tertia penè pars humani generis ea absumeretur.* Ioh. Vitodur. p. m. 49. b. *Circa a.D.1318. Johanne Papa Ecclesiæ præsidente, anno quo Imperator Ludovicus secundo in Italia demorabatur, pestilentia ingens in Germania orta, tam excessivè sæviebat in populo tempore quadragesimale, ut quandoque una die in civitate Basileensi, ubi tunc præsens eram, 20. funera reperta fuerint tumulanda. In* Winterthur *verò, unde nativitatis originem traxi, & in multis aliis locis clerus non suffecit populo in exhibitione seu ministratione sacramento-*

to-

torum Ecclesiasticorum. Nam multi tam repentina morte decesserunt, ut à Presbyteris ad hoc magno conatu paratis confessionis, absolutionis, Eucharistiæ, extremæ unctionis remedium assequi non valuerint. Imò, quod gravius erat, sacerdotes volentes subditis satisfacere, in administratione Sacramentorum, morte subitanea & ex improviso de medio sublati sunt. Hæc mortalitas tam perniciosè & valenter in civitate Moguntina invaluerat & excreverat, ut ducenti vel fortè trecenti homines una die absumerentur, quemadmodum fide digna intellexi relatione: Procesfionibus tandem ad S. Albanum institutis cives hanc averruncâsse cladem, Pontificius more scribit Pontificio: quæ tamen felicitas non diu duravit. Anno enim Christi 1347. pestis, quæ grassata hactenus, fuerat in Asia, imò ab ipsa incepit India, *Geneb*. p. 703. tandem in Europam rediit, adeò violenta, ut sex annis totum pervaserit orbem. Europam cumprimis ita vastavit, ut nec tertia (alii dimidia; *Geneb.*) pars hominum superesset. Florentiæ in Italia ad sexaginta hominum millia absumta sunt, Lubecæ in Saxonia nonaginta millia, ita ut viginti quatuor horarũ spatio mille & quingenti perirent: continuata est triennium. Vltimo anno ita atrociter sæviit, ut nunquam magis. In cœnobio quodam, teste *Spangen-*

bergio,inventus Catalogus Monachorum Carthusianorum hac peste extinctorum,qui fuit 124434. Ad hanc sedandam *Flagellatores* in Vngaria excitati venerant in Germaniam. *Calvis. Bzov.*a.Ch.1348. S.12.& deinc.& 1349.S.1. 1351.S.7. Paulò post a.Ch.1381. pestis adeò inclementer Pragæ sæviit, ut vel uno die aliquando obierint 1116. *Trith. Calvis.* Vide etiam *Fasc.temp.*p.84.b.

3. *Terræ motus.* Vide sup.ex *Fascic.temp.* Cujus etiam meminit *Calvis.*an.Ch.1356. Et ex Chron. Aug.*Id.*an.Ch.1348. Ingens terræ motus in Germania orientali,Austria scilicet,Pañonia, & Carnia factus d.25. Ianuarii, qui 40.diebus duravit, & viginti sex urbes cum multis arcibus prostravit, quem secuta est pestis,quæ ante annum etiam vehementissima fuerat. De terræ motu Neapolitano consulatur *Bzov.*an.Ch.1343.S.28. Olissiponensi an.Ch.1344.S.10.Romano,an.Ch.1348.S.16.

4. *Varii & insoliti morbi.* Pestem illam triennalem, quæ ab India in Europam usque penetravit, quámque infectis per Iudæos fontibus tribuebant, excepit sanguinis profluvium,inaudito genere cruciatus infinitos absumens,sacri item ignis adustio, carnem ad usque ossa penitus conficiens, adeò ut etiam mortuorum invadens cadavera insepulta, carnes antequam sepeliri possent, consumeret. *Chron.Hirs.Geneb.*1349.*Bzov.*a.eod.

5. *Monstrosi partus. Bzov.*an. Chr.1312.S.13. *Per id temporis in agro Florentino, puerum bicorpore effigie,geminis capitibus,quaternis*

nis manibus, circa genitales partes connexum, sic, quòd non amplius, quàm in geminos pedes desineret, viderunt illic omnes. Hic partus paucis diebus supervixit. Extat ejus effigies Florentiæ in Hospitali ad scalas exsculpta. Et S. 14. *Circa idem tempus, quo ad montem Altinum, collatis Florentinorum & Pisanorum signis decertatum est, monstrum in agro Veronensi editum, ex aqua quadrupes fœtus humano capite, ad cujus murmur & vagitum, & confusum humanæ vocis sonum occurrens ruris illius accola, & novo attonitus spectaculo exectum ingenti gladio, monstrum caput, præter callem acuto baculo suffixit. Quam ob causam ad judicium tractus, & de monstruosi partus origine, & de occidendi causis interrogatus, horrore atque abominatione rei tantùm se fecisse respondit: de cæteris nihil omnino: & rusticitas hominis, & publicatio facinoris, quod occultari potuerat, suspicionẽ omnem ademerunt.* Equa etiam in Patavorum finibus novem pedibus edita, *Ib.* Huc pertinet puerperium Margaritæ, Comitissæ Hollandiæ, quam ferunt uno partu peperisse 363. pueros. *Annal. Holl. Genebr.* Et puella illa, quæ novem nata annos ex filio mater

ter facta fuit. *Gench*.p.600.additque: *Ne hoc incredibile videatur, puella octo annorum apud Lectorates a.D.1562. gravidata à puero æquali peperit filiam tam feliciter, ut ipsa intra annum 22. matris suæ, illam aviam sobole propria reddiderit. Illa etiam num familia ibi durat.*

5. *Phaseis, chasmata, cometæ*, aliaque cœli prodigia. *Bzov*.a.Ch.1312.S.14. *Ante annum quoque obsidente Brixiam Henrico Imperatore, in Galliis Solis ac Lunæ simul Eclipsin & minacem insueti sideris faciem visam, Lunæ quoque tergeminæ speciem, species varias, & arculos etiam cœlo sparsos crucis imaginem continentes; & in Italia deflagrantes post partes, ac sine ullis fulguribus aut nubibus, & (ut dici solet) ignaro Jove horrendum cecinisse memorant*. Vide plur.ib.An.Ch. 1315.mense Decembri Cometa circa nativitatem Christi apparuit, qui circa polum se volvens caudam in diversas orbis partes, in Orientem, Occidentem & Septentrionem extendit, & duravit usque ad finem Februarii, ubi paulò post alius exortus est. *Albertus Argent. Calvis*.an.Ch.1337.duo scribuntur Cometæ exorti, quorum alter præcessit alterum ferè unius mensis spatio. *Bzov*.S.13.an.Chr. 1341. alius apparuit Cometa in libra, visus propè spi-

spicam virginis, qui singulis diebus singulis ferè gradibus progrediens cùm ad leonem pervenisset, evanuit. *Fascic. temp.* p. 85. a. *Portentum ignis in cœlo visum est, quod à Philosophis vocatur candela rotunda.*

6. *Eluvies aquarum*, tam fluminearum, quàm pluviarum. An. Ch. 1310. Pluviæ & inundationes plurimæ fuerunt tempore veris & æstatis: unde ingens penuria frumenti. *Calvis. Polon.* circa a. D. 1333. *Lucernæ particulare diluvium, per resolutionem aquosæ nubis, repentè & ex insperato factum est, circiter festum S. Johannis Baptistæ, hora vespertina, quod contra minorem partem oppidi Lucernensis tanta abundantia & impetu fluebat, ut hominibus habitantibus in oppido memorato initio incutere potuerit horrorem nimium & pavorem. Nam excidium & destructionem suo cursu vehementissimo minabatur & insolitum exterminium. Nam terram abduxit, & arenam solam reliquit post se, quum super hortos & olera sparsit, & sic texit, ut nihil aliud appareret. Fossam & vicos oppidi aqua & arena replevit, tuguria quoque & horrea secum tulit, ut omnes homines dormientes repertos in ipsorum fœno ipsis igno-*

ignorantibus propè villam Lucernensem devexit, & lapidem grandem trans altam sepem jecit. Incudem unius fabri de loco suo radicitus evulsam ad fossatum villæ Lucernensis deportavit, lectisternia & varia utensilia hominum secum importunissimè detraxit, & in fluvium dictum Rüss/ *fluentem per oppidum Lucernense, projecit.* Ioh. Vitodur. ad annum 1343. p.m. 78.b. *Consequenter plura præcedentibus stupenda annectam de inundationibus aquarum. Sunt autem ista, quod in una excrescentia importuna, & à retroactis temporibus insueta & inaudita Rheni fluvii supra memorata homines pericula rerum, corporúmque metus & terrores horribiles incurrerunt & damna. Nam Rhenus ultra modum incrementa suscipiens de Lauffenburg oppido, ferè 12. domos cum pratis abstractione abduxit. Insuper ultra muros oppidi Seckingen influens rapidissimè habitatores universos ferè ejus exclusit, & effugavit cum pluribus etiam domibus, quæ miserabiliter dissipando, & à locis suis avellendo abduxit nihilominus pontem oppidi Reinfelden constructum ex pilis, lapides*

des totaliter dirupit. Nam impetuosè plures domos & propugnacula & alia diversi generis ædificia deducens, & cum eis in statuaria lapidea & firmissima impingens ipsa funditus de suis locis evulsit. Habitatores quoque castri, juxta pontem in medio sui, quasi siti & fundati, deprehensos funis miserrimis angustiis & submersionis metui, & aliis calamitatibus variis & sævissimis implicavit, quæ per trium hebdomadarum spatium continuæ perdurantes ex utraque parte ripæ Rheni incolas terræ quasi ad spectaculum attraxerunt. Illo etiam anno, fama satis communis contestabatur, mare plus solito, imò plus quàm unquam ante visum fuerit, decrevisse: audientes autem Astronomi Parisiis constituti æquoris insuetam diminutionem, & in quibusdam regionibus insolitum aquarum excessum & causam illorum rimari, atque indagare satagentes repererunt, ut fertur, fortè in Astronomiæ tabulis quandam stellam excellenter rutilantem, aquas nimis haurientem ac elevantem & post refundentem, regnare; quam ante quingentos etiam annos regnâsse &

usq.

usque ad illum annum ultra non,& ab illo anno usque post iterum totidem annos ultra non regnaturū asserebant. Fascic.temp. p.84.b. *Aquarum inundatio fuit maxima: non ex pluviis, sed scaturientium terræ venarum damna fecit infinita in toto orbe.* An. Chr. 1307.die purificationis B.Mariæ Virginis glacie ac nivibus resolutis, maxima circa Rhenum & Moganum inundatio aquarum facta est,quæ pene infinita hominibus circummorantibus damna intulit, evertens domos & habitacula multa,hortos & vineas,agrosq; & prata incredibili furore devastans. Pontem super Moganum Francofordiæ nimio suo impetu dejecit, muros Moguntinos in parte subvertit,duas in muro Coloniensi turres funditus evertit,& multos in diversis locis homines demersit. Bzov. à.c. Confer 1309.S.13.

7. *Grandines, tempestatès fulgura, procellæ.* An.Ch. 1307. *ad oppidum Vredeland veteris Marchiæ in solo Vandalico grando de cælo cecidit,in qua igniti lapilli,qui plurima excitaverunt incendia, ubi stramina & paleas, aut aliam arsuram materiam inciderunt: Res prioribus seculis incomperta* Id.Ib. Et an. Ch.1312. *In Anglia visum est fulgur horribile, quod duravit ab hora nona diei per totam noctem sequentem magno cum tonitru*

tru & crebris ictibus. Exinde multis in locis arbores virentes aruerunt. Ecclesia quoque Midletonij una cum campanali, campanis, ornamentis, libris & monumentis Monachorum, quo tempore hi ipsi matutinis precibus interfuerant, ab eodem fulgure arsit. Nec multò post, scil. prid. Non. ejusdem mensis Septembris turbo vehementissimus exortus, multas arbores frugiferas & aliquot turres prostravit. *Thom. VValsing.* Hist. Anglic. in Ed. 2. Et *Bzov.* l. c. quod repetit an. 1309. S. 13. Sævam etiam tempestatem notat Trithem. an. Ch. 1342. vide *Calv.*

8. *Locustæ, fruges ubiq; depascentes.* An. Ch. 1336. *& deinceps, triennio, Poloniam, Austriam, Bohemiam & inde totam Germaniam vastârunt tanta copiâ, ut si volarent, umbram facerent nubium instar. Carolus filius Regis Bohemiæ aliquando exploraturus exercitum locustarum, invenit eum in latitudine habere septem milliaria Germanica, sed longitudinis finem invenire non potuit, omnia depopulabantur.* Anno tandem 1338. per totam æstatem à ciconiis ictibus, vulturibus, corvis & monedulis absumuntur, & simul omnes nive obruuntur. Earundem meminit *Ioh. Vitodur.* an. Ch.

1337. his verbis: *In partibus Alemanniæ innumerabiles locustæ apparuerunt virorum galeatorum, vel mitratùs armatorum speciem prætendentes, & ut castrorum acies turmatim volantes, strepitum & garritum in aëre magnum & raucum facientes, quæ diætas suas agentes in aëre elevatæ & suspensæ super alitudinem arborum lucem diei obfuscabant, præ nimia earum multitudine & densitate solares radios obducendo, stationes suas humano more quasi habebant de superioribus ad inferiora terræ descendendo, & ibi simul quasi ad discumbendum considendo. Viridia tunc quoq; herbarum, arborum & graminum depascebantur, & ea ad instar flammæ pertranseuntis tosta & arida in suo recessū reliquerunt: Pluresquoque civitates, quarū una fuit* Winterthur *processiones devotas* (cujusmodi similes habemus alibi: vide in *Anal.* p. 32.) *faciebant, in ipsis Dominum deprecantes, ut ab ipsis liberari mereantur. Secundum conjecturas aliquorum hominū in se gerebant prognosticum & præsagium futurorum. In aliquibus terris, ut fertur, à quibusdam hæc plaga tam perniciosè sævüt, ut depascendo agros & vine-*

ta

ta ibidem panis & vini caristiam intulerint, & in tanta spissitudine terræ faciem operuerint, ita ut pedes hominum perambulantium eas ultra talos ascenderint, & quòd, quasi in limo profundi infixi essent, hæserunt. De habitationibus etiam hominum, in modum stercoris fœtidi, ejiciebantur, & in fluvios præcipitabantur, ne ex cadaveribus eorũ putrefactis contingeret aërem corumpi, & pestilentiam hominum generari, sicut accidisse legitur temporibus Ludovici Imperatoris, filij Caroli, Regis Franciæ, & Imperatoris Romanorum. Nam, ut quædam Chronica testantur, in Galliis locustarum innumerositas & infinitas orta fuit, quæ usq; ad mare Britannicum perveniens flatu ventorum in profundum maris demersa est, sed æstu oceani ad littus rejecta, ex putredine sua aërem infecit, unde mortalitas maxima & fames prævalida est secuta, ita ut ferè tertia pars hominum interierit. Vide sup. p. 647. Ita a. Ch. 1353. infinitus locustarum numerus iterum in Africa, Asia, Cypro & aliis locis exortus, à quibus omne, quod viride esset, depastum fuit. Conf. 5707. a. Ch 1265. S. 3.

II. Translatum à Latinis ad Græcos

Orientis Imperium [a] à quatuot ordine Imperatoribus administratum, ad interitum paulatim, [b] per tyrannidem Turcicam paratum, vergere cœpit.

[a] I. *Andronicus II.* seu *senior*, cognomento *Palæologus*, qui Patri succesＳit an. Ch. 1283. Assumsit hic socium Imperii Michaëlem filium, quem alii generum ejus fuisse putant an. Ch. 1319. A quo consortem fecit alium Despotam, in locum defuncti Michaëlis. Vnde irritatus hujus filius Andronicus in surgens adversus avum Imperatorem, eum acie vicit, ope Gemuensium. Sed Veneti senem restituerunt, qui cum annum 70. superâsset, vivere desiit a. Ch. 1332. II. *Andronicus III.* seu *Iunior* cognomento *Palæologus*, Michaëlis filius ultra sex annos bellum adversus avum gessit: quo tempore, etsi sæpius pax facta fuerit, interventu amicorum utriusque non tamen duravit, usque dum an. Chr. 1332. Andronicus junior intra urbem admissus fuit, qui nulla avum molestia afficiens, senem secum regnare permisit quandiu, vixit. Eo verò mortuo, gloriosa victoria de hostibus suis potitus est: cumque quinquagesimum annum ageret, correptus febre & dolore capitis intra quartum morbi diem expiravit. III. *Iohannes III. Palæologus*, cujus tutor & socius in Imperio fuit *Cantacuzenus* ab a. Ch. 1341. donec tandē Iohañe, ille qui & *Calojoannes II.* dicitur, Imperiū in ipse, profligato Cantacuzeno, susceperit: qui tamē quinto anno pòst, Calojoanni & matri ejus bellum intulit, primusque fuit, qui Turcarum arma in Europam adduxit. Cantacuzenus tandem

Con-

Constantinopoli potitus nulli hominum vim intulit, sed cum Iohanne Imperium partitus est, data ei filia etiam in matrimonium. Postea autem cùm *Palæologus* urbe pulsus fuisset, bellum exorsus est opera inprimis Turcarum, quibus & habitationem in Europa primus assignavit, & sic Constantinopolin ingressus est anno à N. Ch. 1357. Ibi *Cantacuzenus* de sperato Imperio Monasticam vitam sectatus est. *Matthæus* verò filius ejus ad societatem cum Palæologo adspirans, desistere coactus. Obiit Iohannes an. Chr. 1384. IV. *Manuel II. Palæologus*, qui annos 31. hoc est ad an. Ch. 1418. imperavit: quo anno in patris dignitate constitutus est filius Iohannes, de quo seculo seq. Septem, decedens, reliquit filios. *Laonic. Chalcocond. Niceph. Greg. Onuph. Gault. Arch. Cosm.*

[b] Cujus quidem infortunii fabri ipsi fuerunt Græci Imperatores, qui scriptum ex Turcis militem magno suo malo adhibuerunt. Calojohannes enim cum Amurate Turca societatem iniit contra Principes Græciæ, Bulgarorum ope fretos, Theodoro natu minimo dato obside, factusque vectigalis filio suo Andronico natu majori, filiam Susmani Mysiorum Regis, & sororem uxoris Amuratis, dedit in uxorem. *Caleocond.* lib. 1, de reb. Turc. *Geneb.* pag. 701. *Hæc*, addit, *fuere initia tristissimæ servitutis, quæ nihil aliud præter inane Imperii nomen attulerunt. Nam deinceps militare cogebantur, per sese & filios contra quos Turcæ vellent, nec capessere nec usur-*

are Imperium nisi accepta ab eis potestate. Amurates cum 60. millibus Turcarum an.Ch.1363. usus Genuensium triremibus, numerato in singula militum capita aureo nummo, trajicit in Europam, tanquam socius vel inviti Cæsaris ad reliquias belli persequendas & pœnas exigendas de defectoribus. Mox Callipolin in Chersoneso & aliquot vicina Hellesponti oppida expugnat, Thraciam pervagatur, Philopolim occupat, deinde Adrianopoli, frustra Palæologo initum cum infido hoste fœdus & res perditas deplorante, regni sedem constituit, nunquam deinceps de relinquenda Europa cogitaturus. Et pag.709. *Græci dum inter se miserè certant de Imperio, fiunt sub potestate Turcici Imperatoris, totamq́ ferè Græciam amittunt. Andronicus cum filio Johanne contra patrem Calo-Joannem & fratrem Emanuelem à Bajazete precario Imperium obtinet, & ejus ope Bizantium expugnavit, quam 4. plus minus annis tenuit: donec Emanuel promissis tributi nomine tribus myriadibus aureorum, Imperio restituitur à Bajazete, apud quem deinceps*

ceps Andronicus & ejus filius facti Janissarii, ut vocant, diu manserunt: Chalcocond. lib. 2. de reb. Turc. quanquam alii institutum Janissariorum, Amurati secundo, hujus nepoti tribuunt. Bzovius crebriùs hujus Imperii orientalis in præcipitio constituti, accisarumque in Græcia rerum meminit; causamque in ipsam secessionem eorum ab Ecclesia Romana transfert: Sed quid si Græci seditiones & dissensiones, quibus occidens etiam æstuavit, tot quoque in Ecclesia Pontificia grassantibus malis tribuant? Aut, quod ex Vitodurano mox audiemus, Ecclesia Pontificia secessionis hujus occasionem prębuerit? vide pag 644.

III. In *occidente* habemus 1. Administrationem [a] Imperii. 2. Varia certamina, quibus Pontifices Romani Imperatoriam Majestatem sibi subjicere, eamque pro arbitrio vexare sunt conati. Ex qua utriusque ordinis collisione innumera [b] orta mala, Ecclesiam Romanam tantùm non pessundederunt.

[a] Quæ fuit penes 1. *Henricum VII.* Principem Luzenburgicum, qui Francofurti electus est Calend. Novemb. Electionem Papa hac conditione firmavit, ut profectus in Italiam bella civilia componeret, quæ jam ab annis 60. Imperatorem

non viderat,inque suo ipsa natabat sanguine, spoliata divitiis ac direpta à variis regulis vel tyrannis potius,qui mutuis se commimuebant latrociniis. Ingresso cum validis copiis Imperatori omnes se civitates ac Principes Italiæ submiserunt. Gliscebant tunc maximè Guelphorum & Gibellinorum factiones. Henricus cùm Gibellinos fovisset, adversam factionem graviter afflixit, variisque Guelphos suppliciis affecit. Hinc profectus Romam diadema à Pontifice sumsit Calend. August.a.Ch. 1312. Cùm autem Florentiam urbem obsidione cinxisset, destituti viribus Florentini subornaverunt Monachum Iacobinum, qui veneno tinctam hostiam (qua de re postea) præbuit Imperatori. Vnde mortuus est Princeps magnæ virtutis & longiore vita dignissimus,cùm solos sex annos regnâsset an.Ch 1313.die 24.Augusti. Sepelitur Pisæ. II. *Ludovicum V.* qui pluribus suffragiis diademate cinctus est Aquisgrani, licèt Fridericus, Alberti filius Bonnæ ad Rhenum electus esset Anticæsar ab Archiepiscopo Coloniensi. Hoc pacto Germaniâ in partes scissa, bellum civile exortum est, quod octo annis duravit: quanquam induciæ intercesserint,multique conciliare dissidentes Principes frustra conati fuerint. Postremò Michaëlis festo an. Ch.1322. Fridericus acie fusus à Bavaro,ac castello inclusus super Nabam fluvium in superiore Palatinatu: Exemtus postea carcere ea conditione,ut, donec viveret,nomine quidem Imperatoris uteretur, à gubernatione autem & potestate Imperili abstineret. Fertur porrecto philtro occisus d.13.

la

Ianuarii an. Ch. 1330. Hoc igitur ita extincto, solus Ludovicus Bavarus Imperator factus in Italiam ivit, Romæque cum uxore à Pontifice coronatus. Magnum ei cum Iohanne XXII. Papa obtigit litigium. Excommunicavit hic Imperatorem, mandavitque, ut Carolus Bohemiæ Rex salutaretur. Ludovicus, ut conciliaret sibi Principum animos, promulgato edicto ignovit omnibus, qui Friderici Austriaci partes secuti fuerant. Post hac comitia habuit Argentinæ, irritamque pronunciavit excommunicationis sententiam, à qua se ad concilium provocare dixit. Papa verò irarum plenus arctius constrinxit vinculum, in mandatis dans Germaniæ & Italiæ Principibus, ut deserto Bavaro Bohemum sequerentur, quæ res multarum calamitatum causa fuit. Mortuus est Imperator an. Ch. 1347. Imperii 33. De fide Tigurinorum in Ludovicum alibi dicemus: malè enim à Ludovici asseclis Tigurinos à Geneb. pag. 697. excludi, ex iis, quæ secundæ Analectorum parti reservavimus patebit. III. *Carolum IV.* Ioañis Bohemici Regis filium. Hic, etsi Ludovico vivo electus fuisset, Electores tamen post Ludovici obitũ, eo repudiato, Cęsarẽ dixerunt Guntherum Comitem Suarceburgensem: Verùm hic non diu superstes fuit. Nam Carolus corrupto pecunia medico persuasit, ut languenti Principi suo pro medica potione venenatam porrexerit. Hausit Guntherus partem, cumque venenum datum sibi suspicaretur, coëgit medicum, ut residuum exhauriret, qui cùm aliter non posset, correptus vi veneni mortuus collapsus est. Huic

non diu supervixit Guntherus, qui Francofurti in æde Bartholomæi sepultus jacet. Sublato Imperii æmulo, Carolus in Italiam profectus est an.Chr. 1354. sumsitque coronam ferream (de qua *onuph.* de Comit.Imperat.pag.408.) Mediolani, auream deinde Romæ. Reversus in patriam in Mediomatricum urbe post Norimbergæ comitia habuit celeberrima, fuitq; auctor legis Carolinę, quam *Bullam auream* (eam *onuph.*cit.p.413.& *Bzov.*an.Ch.1356. S.1) vocant. Imperravit postea ab Electoribus, ut filium ejus designarent successorem, nomine VVenceslaum, qui cinctus diademate uxorem duxit Iohannam, ducis Bavariæ filiam Hollandiæ & Seelandiæ Dominam. Factus voti compos Imperator obiit Pragæ an. D.1377. d.27.Maij, Imperii 32.

IV. Succesit filius *VVenceslaus*, cùm annum ageret 15. Ferunt eum facie fuisse deformi, ut Satyrisco similior fuerit quàm homini, nec pulchrior mente, quàm corpore, homo hebetis ingenii, libidinosus, crudelis, ebrietati & crapulæ supra modum deditus. Suspicionibus adeò indulgens, ut ministros cubiculariosq; propria manu jugulaverit. Coëgit his vitiis suos ad seditonem, ut captum eum carceri mancipârint, è quo post 4. menses evasit. Tandem pertęsi hominis ignaviam, Electores dignitatem Imperialem ei abstulerunt anno à parentis obitu 22. Ipse autem Pragæ mortuus erat anno ætat. 57. quo inventus dicitur pulvis nitratus & machinæ bellicæ in magnam generis humani perniciem, & fortitudinis decrementum, à Monacho (nam hujus κακȣ̃ ἐφϑυρετὴς ordo

Mo-

Monasticus erat) Berchtoldo Schvvarz dicto. V. *Robertus* Palatinus, qui ultimo hujus seculi anno Imperator fuit creatus: de hoc postea. *Duo hic notanda veniunt.* 1. Magno semper, etiam post Reformationem, auream Bullam loco esse habitam, *Geneb.* pag. 701. quam tamen non uno modo praxi hodierna immutatam esse videmus. 2. Interregnum hic notari, mensium 14. ab obitu Henrici VII. *Geneb.* pag. 697.

[*b*] Id quod cumprimis ex Ludovici Bavari Historia notum est. Eam hoc loco ex *Vitodurano* nostro Msc. proponemus αὐτολεξεί. Specimem hic locus suppeditabit illustre Papalis φιλονεικίας, & quam incautè Regum semper & Imperatorum idem secum sentientium nostris opponant exemplum. Anno Domini 1344. circa purificationem Mariæ Virginis, fama celeberrima universaliter in Alemania personuit, inter Papam & Imperatorem ante mediam quadragesimam, vel ad longius ante festum Paschatis compositionem plenam & firmam certissimè omni dubio postposito celebrandam. Nam tam efficaciter & tam virtuosè in arbitros fidelissimos, & omni acceptione dignissimos, compromissa erat, ut impediri nullatenus posset. Quæ dum in Ianuis fore putaretur, & ab universo populo cum spe inæstimabili & desiderio indicibili diutissime concupito præstolaretur, evanuit, & ad nihilum redacta est, sicut aqua decurrens. Nam circa festum S. Marci rumores nulla prospera, sed lamenta portantes Sueviam communiter percurrebant,

bant ipsam compositionem jocundanter speratam penitus esse divulsam, scissam, & dissutam. Ista compositio, quemadmodum pluries supra disserui, *sæpius attentata est; sed, heu frustra à Ludovico Imperatore cum Apostolicis sibi contemporaneis, in malum grande totius Ecclesiæ. Discordia enim inter illa capita duo per multa annorum curricula durata seminarium malorum innumerabilium ministravit. Nam capita memorata, cùm tam periculosè ægrotent, non est mirum si membra graviter infirmantur,* juxta illud: Cùm caput ægrotat, cætera membra dolent. More antiquo deberent sibi mutuò cooperari in necessitatibus, sed heu adversantur, *& ideo Regnum Ecclesiæ sub eis dissipatur* & discerpitur, juxta verbum Christi: Omne regnum in se divisum desolabitur. Propter quod Græci dudum ab obedientia sedis Apostolicæ discesserunt in suo Patriarcha Constantinopolitano contenti, propter dissensionem capitum prædictorum in partibus Asiæ, multi Episcopatus, Patriarchatus, ad paganismi vomitum recesserunt, præter Ecclesias simplices quasi innumerabiles. Si enim capita Ecclesiæ concordia extitissent & sibi mutuò cooperativa fuissent, tanquam homines Zelum Dei tenentes magis propter hoc & salutem animarum quærentes ad debellandum hostes fidei majus studium & operam dedissent, & Ec-

clesiam

clesiam Orthodoxam solicitius in suo robore conservâssent, se unanimiter tanquam murum contra adversarios opponentes, & quia hæc, contra se divisi, neglexerunt, ideo eam Christi spònsam gentilibus, quantum ad extra, tanquam lupis & aliis bestiis rapacibus ad devorandum reliquerunt; ab intra vero dissensionibus, flagitiis, prævaricationibus sordidatam, dilaceratam, ipsam subactam permiserunt. Ergò non impropriè significari poterat in lib. judicum per Levitæ uxorem concisam in frusta propter scelera in eá, mirabilia perpetrata. Nam crudeliter per Schismatum, discordiarum, guerrarum & vitiorum vanorum abominabilium vepres dilaniata & dirupta est. Vnde in Ecclesia & membris ejus adimpletum est fidelibus hoc verbum Moysi in Deuteronom. dicentis: Consumentur fame, & devorabunt eos aves morsu amarissimo. Item in Genesi: Fera pessima devoravit filium meum Ioseph, id est, scelerum immensa ferocitas Christum in membris suis, quia Christum persequitur, juxta illud Act. Apostol. Quid me persequeris, supple, in membris meis. Item adaptare possum verbum Prophetæ dicentis: Et singularis ferus depastus est eam, id est, Ecclesiam. De vepribus Christi verbum in Evangelio applicare possum, dicendo: Et spinæ simul exortæ suffocaverunt illud i. e. bonum sponsæ & matris Ecclesiæ. Sponsæ dico Christi, & matris fidelium. Propter etiam capitum fidelium principalium memoratorum repugnantiam & aliorum consequenter negligentiam, hæreticæ pravitates, & errores mortiferi Ec-

clesiam

clesiam in varia frusta Schisinatum & discrepantiarum Deo inimicarum flebiliter *à sua unitate & integritate simplici diviserunt, quamobrem tunica Christi inconsutilis repræsentans integritatem Ecclesiæ, lamentabiliter dissuta est & in partes secata.* Hæc insuper capita, secundum Verbi Christi Evangelici sensum allegoricum gladii duo vocati, minus per multa annorum tempora Ecclesiæ suffecerunt. *Neuter enim in sua jurisdictione, authoritate sibi tradita vel concessa laudabiliter proh! usus est: Fidem Catholicam minime roboraverunt vel protexerunt, debilem curam & nisum divino cultui adhibuerunt, viliter & remissè ipsam erigendo, augmentando, vel emendando. Bonos & justos parumper focillârunt, malos non represserunt in sua malitia, obstinatos nec compescuerunt, justitiam malè respexerunt, radice pestifera idolorum servitute moti, & avaritia corrupti, cuncta facienda quasi omiserunt; non fienda permiserunt; Deum rarò intendebant in suis actibus, vel Reipub. vel Ecclesiæ communem utilitatem, sed tantùm quæ sua sunt, vel fuerunt, juxta Apostoli verbum, quæ-*

quæsiverunt. Propter hæc & alia multa, in quibus prædicta capita exorbitaverunt, meritò & congruè vox divina in dotatione larga & pingui largitione terrarum, Sylvestro Papæ & suis successoribus ab Imperatore Constantino noviter baptizato ac ad fidem Christi converso, facta, dicere poterat, ut legitur. *Hodie per mundum Venenū diffusum est. quod hodierna die luce clarius cernimus,* tam oculis mentis, quàm carnis: Imò experimur malis quotidianis graviter & importabiliter jacturam & dispendia honorum, corporum, animarum & rerum propter hoc sustinendo, propriè venenum Ecclesiæ infusum à voce memorata dicitur, quia illa liberalis datio & munifica erogatio Constantini Regis Romanorum summo Pontifici exhibita, *fomes & occasio,* quanquam bono Zelo fecerit, Schismatis prælibati, contentionum, præliorum, homicidiorum, scandalorum innumerabilium à capitibus sæpe dictis promotorum, pro regnis & terrenis bonis seu possessionibus temporalibus capiendis extitit. Vnde Apostolus bene poterat dicere ad Timotheum: In novissimis diebus, in quibus sumus, instabunt tempora periculosa, *quod jam plus sentimus, quàm in codicibus legimus, statum Ecclesiæ perversum & miserabilem propter capitum memoratorum dissensionem* succinctè & prosaicè, immediatè à me peroratam & prosecutam aliquot Versibus infrà positis, à me editis, etiam prosequar, ut in hoc opu-

sculo

sculo ista prosa utar, quod tamen versifictura seu metrum in toto me non effugiat:

Ecclesiæ capita nimis extant obtenebrata,
Delirant penitus Satana delusa potenter,
Discrepant pariter, quòd vigeat latius,
Primùm Romanus Cæsar, sed Papa secundùm
Hæc sic ægrotant, quòd cætera membra gravantur;
Ipsis in firmis contigit illa pati.
Dimissis rebus cælestibus atque beatis,
Contendunt regnis pro terrenis capiendis.
Schismata quòd dederant perniciosa satis.
Alter in alterius messem falcem malè mittit,
Neuter jure suo contentari bene sentit,
Hinc pereunt animæ (NB) vivere quę poterant:
Vox Constantini Regis temporibus almi,
De cælis lapsa dicens fore fusa venena,
In terris patuit nunc & in acta ruit.
Papa cupit nimium sibi terras esse subactas,
Sed Rex Romanus negat hoc simul atque reclamat.
Sic neuter remanet proprietate sua.
Rex Constantinus, cum successoribus ejus,
Si Papæ regna tam pinguia non tribuisset,
Tunc humilis staret simplicitate pia:
Hinc non immeritò vox cælestis resonabat:
Nunc est in mundum virus miserabile fusum.
Vnde perit concors Ecclesiæ bonitas,
Sed quia dotavit Cæsar nimis atque ditavit
Fertilibus terris Papas, ideo tumuerunt,
Et cupidi certant carpere plura bona:

Rex

Rex gliscit terras cunctas sibi suppeditari
Multò plus Papa cupit ipsis prædominari,
Hæc pestis sæva causat avaritia!
Ecclesiam nummus idem fecit meretricem;
Nam pro mercede scortum dat se cupienti;
Nummus cuncta facit nil bene justitia;
Cunctis prostituens pro munere seque venalem,
Singula facta negat vel agit pro stipite solo,
Divino zelo nulla ferè peragit:
Sed quis prævaleat, fit decertatio longa;
Et plus quis cupiat ab eis sententia fertur,
Morbida multimoda, quæ ratione caret.
Transgreditur quisq; limites proprios sine causâ
Alterius damna reputans fore prosperitatem
Ejus & adversa lucra sibi fieri.
Taliter Imperium Romanum diriperetur,
Gentiles capient, ut propriis socient.
Mos interdicti pœnæ meruit maledictæ
Plus cæteris longè censuris Catholicorum;
Quam tulit in plebem Papa nimis temerè;
Extinguit cultum (NB Domini, fidei quoq; lumē
Devotos animos indurans reddit ineptos:
Suscitat ac hæreses improbitate sua.
Schismatis illius præclara figura videtur;
In libro veteri, per scissuram mulieris,
Multam Levitæ; quæ vitiosa tulit.
Ni fœdus fiat capitum bona consona statim,
Æterni sponsa sponsi citius laceretur,
Grex ovium dabitur asperitate lupis.
Ecclesiam Christi Sponsam cognoscito Lector
Per dirosque lupos, Saracenos noto cunctos,

Vu

Ac alias Gentes, Idola quæ sapiunt:
Acriter hi sponsam subitò discerpere tentant,
Si non Christicolæ concordati resipiscunt,
Vt dictos reprimant à feritate sua:
Tunc Petri navis arcta, maris concussa procellis,
Flebiliter caderet sine spe reditus in abyssum.
Quod Deus abstergat cum pietatis ope:
Sic Christi tunica nunquam consuta pateretur
Rupturis multis hinc & dissuta periret,
Per seculi cursus irrevocabiliter.
Præfatum multos duravit schisma per annos,
Quapropter vestis Ioseph est tincta cruore
Cum tanta rabie, dicere quod nequeo,
Ad Sexti Papæ clementis tempora traxit
Et Regis pariter Ludwici se malè fluxu,
Radix perversa litibus apta malis.
In fortem fortis impegit, sed ceciderunt.
Ambo tam graviter, quòd tardè surgere quibunt
Incurrit lapsum, qui nimis alta petit:
Rex(NB)misit Papæ dignos non raro Legatos,
Qui vacui semper omni gratia redierunt,
Ardua perdentes munera cum precibus
Ecclesiæ gremio matris quod susciperetur:
Poscebat humilis satis hic à Præsule celso,
Funditus exclusus, sed minus obtinuit.
Qui Cæsar penitus Papæ se subdere sprevit,
In juris pacto nimium culpabilis esset
Et meritò lueret improba damna sua:
Hi gladii bini non sufficiunt bene mundo,
Neuter vult reliquo modicum præstare juvamen,
Hinc bona depereunt maxima, quæque manent.

An-

Annis millenis trecentis & quadraginta
Insuper & quarto, homine discordia dicta,
Ad finem venerat, spes ut aperta fuit,
Fœderis ac pacis speranda pacta ferebat
Fama satis celebris tunc sed Marci propè festum
Conticuit penitus prospera nulla gerens:
Mortuus anno milleno C. triplicato
Cæsar septeno Ludwicus & in quadrageno,
Octobri mense, nullo læsus tamen ense,
Sed dum venatur eques casuinque ominatur
Equo detrahitur, mox post sepelitur:
Annis ter denis regnum tenuit bene lenis,
Et tribus ut fatur, cum tempus ei nuntiatur
Octava facta jam mors & luce peracta.
S. Francisci Confessoris benedicti.

Hæc *Iohannes Vitoduranus*, qui, tum temporis, in monte sancto vixit Francisci ordinem secutus. Ἀσπουδον etiam Papę animum haud obscurè in sequentibus prodit. Summa est. Spem amicæ contesserationis & compositionis affulsisse minimè contemnendam. Legatos Româ missos a. Ch. 1344 Moraviæ Marchionem, Bohemiæ Regis filium natu maximum arbitrum constitutum Basileam abiisse, ut Legatos expectaret. *Imperatorem etiam, cum terminus* (utor verbis authoris) *eventus prædictorum appropinquaret, circiter principium Autumni in singulis parochiis Episcopatus Sueviæ Augustensis, nec non in singulis Diœcesibus & parochiis terræ Bava-*

riæ jejunium trium feriarum sextarum in pane & aqua devotè ab universis fieri demandâsse. Constituisse etiam seu edixisse in eosdem partibus processiones supplices & obnixas, & in eisdem Dominum obsecrationibus votivis & humilibus exorari voluisse, ut Spiritum concordiæ, pacis, & unitatis inter ipsum & Papam & consequenter in tota Ecclesia infundere & immittere dignaretur. Et ut ipse aliis exemplum se præberet, in propria persona jejunâsse modo prætaxato, & in processione devotissimè processisse. His ita peractis, singulis civitatibus, Episcopatibus Alemanniæ mandâsse, ut de potioribus aliquot cives sibi transmitterentur, quia cum ipsis decernere vellet, quid accipere vel respicere competeret sibi in illis, quæ sibi ex parte Papæ in placito compositionis injungi contingeret, quia nulla illic, nisi mediante consilio vel auxilio attentare disponeret. Igitur circa festum Nativitatis Mariæ convenerunt Imperator & cives una cum Principibus Electoribus in Francfurt, secundùm quosdam verò in Bachram ad placidandum de concordia reformanda in-

inter capita memorata. Intellexerunt autem ab ore Legatorum Papæ, si præsentes fuerunt, ut quidam affirmant, vel ex literis Legationis Papæ, si Legati absentes fuerunt, tam gravia onera, & pacta tam importabilia, quæ Papa à Cæsare Ludovico exegerat, ut nullatenus acceptanda forent, sed penitùs aspernanda. Dixerunt ergò Imperatori, nos non consulimus, nec assentimur vobis, ut istas conditiones suscipiatis, quia in detrimentum & præjudicium vestræ dignitatis & nostræ, in perpetuum vergerent, sed suademus vobis potius, ut jura regni, honoris & excellentiæ vestræ & nostræ totis viribus teneatis. Quæ confirmans Imperator adjecit: Ecce, sicut constat vobis, ego humiliavi animam meam, per procuratores, intercessores, meos legatos, in emendam excessuum meorum, & ut gratiam Papalis benedictionis invenire seu attingere possem pulsando aures istius Papæ, & suorum prædecessorum, contemporaneorum meorum non semel, sed pluries cum magnis sumptibus meis; sed heu! nihil profeci; sed magis irrisionis, opprobrio & contemtui datus sum;

qui me non modò confusibiliter rejecerunt ut velut Hæreticum & Latronem, verùm etiam nuncios meos tam clericos, quàm Laicos solennes, & omni acceptione dignos, tanquam scurras cum injuria remiserunt; etiamsi nunc summi Pontificis in discretis desideriis satis facere non solùm in regni dispendium, verùm etiam in meum & posteritatis meæ damnum irrecuperabile, duratione perpetua redundaret, hæc approbando. Principes cum civibus referuntur tale responsum Imperatori subintulisse. Postulatio Papæ nil quidem innuere videtur aliud, nisi quod vos regni gubernacula & nos Electoriæ dignitatis apicem à tempore Caroli ad nos devoluta resignemus, & ad extraneos transferri permittamus contra monita sapientis salubria dicentis; Ne des alienis honorem tuum. Sed hæc nec vobis nec nobis expedire dignoscuntur, sed potius satagere debemus ad conservanda jura & privilegia nostra in suo robore pristino & virtute. His respondens Imperator adiiciendo ait: Ego, quantum in me est Clementi Papæ obtemperare ad nutum, in om-

omnibus pœnis, censuris vel pactis mihi imponendis pro satisfactione excessuum meorum, si quid contra sedem commisi Apostolicam, cùm tamen essent consona rationi. Sed quia cernitis, eum poscere ea, quæ libram seu dictamen rectæ rationis excedunt, idcirco vobis consentio penitus in hac parte. Alij verò famant, quod Principes magnam displicentiam, propter nimiam sui humiliationem erga Papam conceperunt, quia cultmini Regalis Imperialisq; celsitudinis derogaret, & ideo expressè ei in faciem restiterunt, non assentiendo, sed contradicendo apertæ, suæ excessivæ ac indebitæ erga Papam humiliationi. En Henrici IV. & Gregorii VII. manes! vide sup Sec. XI. p. 271. 273.

IV. *Orientalis Græcorum* Ecclesia à Romana pridem avulsa in Schismate non [a] modò, perstitit; sed & variis [b] Papæ primatum & Ecclesiam oppugnavit rationibus. Imperatores, interim, ut [c] adversâ pressi fortunâ, Turcarumque irruptionibus territi, religionē ferè habuerunt cum asseclis suis venalem: Ita Pontifici, de [d] Unione

maximè solicito, ad obtinendum auxilium, suam sæpe ea in re [e] addixerunt operam. Non deerant alioquin Græciæ seculo hoc viri [f] eruditi, quorum nonnulli, Scholastica [g] differendi libertate allecti, in quæstionibus suas periclitari cœperunt vires, curiosis: alii glebæ Monasticæ [h] ascriptitii superstitiones defenderunt [i] avitas, non tamen, sine luculentis veteris Christianismi posteritati [k] relictis stricturis. Reliquæ per orientem Ecclesiæ [l] nomine magnam partem potius Christianæ fuerunt, quàm dogmatibus.

[a] Repete testimonium *Vitodurani* pag 660.

[b] Quam magno molimine tractavit Controversiam *Barlaam* Monachus, de Papæ principatu, cujus supra jam meminimus. Ipse, capite libri sui ultimo, *ἀνακεφαλαίωσιν* libri subnectit, ex quo abundè patet, *δὶς διὰ πασῶν* utramque differre Ecclesiam. I. demonstrat, *ὅτι ἕκαστος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καθολικὸς ποιμήν τε καὶ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἀμέσως ὑπὸ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ προεβλήθη; Sanctorum Apostolorum unum quemque totius orbis terrarum pastorem, doctorémque immediatè à Do-*

à Domino Christo fuisse constitutum. In ipsa verò membri hujus explicatione probat nihil datum esse Petro, cujus reliqui participes facti non fuerint: omnes verò eorum successores particulares, vel hujus vel illius Ecclesiæ esse Episcopos. cap. 2. II. Ὅτι ὁ μακάριος Κλήμης, οὐ τῆς οἰκουμένης ἐπίσκοπος, ἀλλ' ἰδίως τῆς ῥώμης, ὥσπερ ἄλλος, ὑπὸ τοῦ κορυφαίου κεχειροτόνηται, καὶ οὔτε πρῶτος, οὔτε ἔσχατος ὁ ῥώμης ἦν θρόνος, ὑπό τε τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων νομοθεσίας πρῶτος ἐγένετο, *Clementem, non totius orbis Episcopum, sed ut alium quemvis, Romæ specialiter ac propriè à primario Petro creatum fuisse: sedemque Romanam, nec primam fuisse nec postremam, atque Sanctorum Patrum Regumque piissimorum legibus primam evasisse. cap. 3. 4. 5.* III. Ὅτι καὶ τὸν τῆς νέας ῥώμης θρόνον, ὡς ἐκεῖνον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μεγαλύνεσθαι ἐθέσπισαν πράγμασι, *ut novæ Romæ sedes in rebus Ecclesiasticis perinde atque illa, summa emineret potestate; eosdem sancivisse c. 6. Ex can. 3. Syn. 2. & c. 36. Syn. 6.* IV. Ὅτι οὔτε νόμος τις κελεύει, οὔτε συνήθεια κεκράτηκε τοὺς πατρι-

ἀρχας, ὑπὸ τοῦ πάπα χειροτονεῖσθαι, καὶ μὴν οὐδὲ ἐγένετο, *Nulla lege præcipi, aut consuetudine obtinuisse, ut Patriarchæ à Papa constituerentur: neq. verò ita fuit factitatum aliquando.* c.7.8.9. ubi inter alia: *Evolutis igitur Canonibus, ego hanc tum Papæ prærogativam præ aliis fuisse reperio, ut primo sederet loco, primusq. frater appellaretur; atq. adeò in mysticis divinæ liturgiæ precibus prima illius mentio fieret.* V. Ὅτι οὐκ ἐξῆρχεν ὁ πάπας τῶν συνόδων, ἀλλ' αἱ σύνοδοι καὶ τῇ περὶ αὐτὸν ἐκκλησίᾳ ἐνομοθέτουν, *Papam Conciliis minimè præfuisse; quin imò Concilia leges ipsius Ecclesiæ dictâsse.* c.10. ubi Synodi decretum Romanæ Ecclesiæ cælibatum clero temerè injungenti, opponitur. Canon Concilii ita habet: ἐπειδὴ ἐν τῇ ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν, τοὺς μέλλοντας διακόνους, ἢ πρεσβυτέρους ἀξιοῦσθαι χειροτονίας, καθομολογεῖν ὡς οὐκέτι ταῖς αὐτῶν συνάπτονται γαμεταῖς. Ημεῖς, τῷ ἀρχαίῳ ἀκολουθοῦντες κανόνι τῆς ἀποστολικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως, τὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ νόμους συνοικέσια καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐρρῶσθαι βουλόμεθα, μηδαμῶς αὐτῶν τὴν πρὸς γαμετὰς συνάφειαν διαλύοντες, ἢ ἀποστεροῦντες

αὐτοὺς

αὐτοὺς τῆς πρὸς ἀλλήλους κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα ὁμιλίας id est. *Quia in Romana Ecclesia Canonis loco traditum dignovimus, ut qui Diaconi aut Presbyteri ordinandi sint, cum uxoribus se in posterum rem minimè habituros profiteantur: nos, veterem Canonem Apostolicæ accurationis & ordinis sequentes; legitima sacrorum virorum cum uxoribus consortia deinceps rata esse volumus: ita ut conjugij vinculum cum uxore nullo modo tollatur aut mutuo suo tempore societas eis denegetur.* VI. Ὅτι διεκρίθη ὑπὸ τῶν θείων πατέρων ἡμῶν τίνας τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησιῶν ὑποκεῖσθαι δεῖ τῷ πάπᾳ, καὶ τίνας ἑκάστῳ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν, *Divinos Patres distinctè constituisse, quæ nam orbis terrarum Ecclesiæ subjicerentur Papæ, quæ itidem unicuique Patriarcharum.* c. 11. Ὅτι δὲ, *inquit*, μόνας τὰς δυτικὰς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ πάπα οἰκονομεῖσθαι οἱ θεῖοι πατέρες διετάξαντο, τῶν δὲ λοιπῶν ἄλλας ὑπ' ἄλλον ἀνάγεσθαι πατριάρχην, καὶ μὴ ἐξιέναι τινὰ ἐπὶ τὴν ἐνορίαν, τὴν μὴ αὐτῷ προσήκουσαν, τί χρὴ καὶ λέγειν, τοσούτων κανόνων ταῦτα διοριζομένων: *Jam verò solas Occidentales Ecclesias Papæ guber-*

gubernationi à Sanctis Patribus fuisse commendatas; reliquas autem Ecclesias alii subjectas Patriarchæ; eos etiam cavisse insuper, ne quis in finitimam Ecclesiam, quæ ad ipsum minimè spectet, invaderet, quid attinet dicere, cùm tot Canonibus ista sancita sint? Rejicit deinde lectorem ad Can. 7. Con. 1. secundum item secundi, ac vicesimum octavum quarti. VII. Ὅτι οὐκ ἔξεστι τινὶ τῶν πατριαρχῶν ἢ τῷ πάπᾳ περιττόν τι δογματίζειν ἄνευ τῆς πάντων γνώμης, *Nemini licere Patriarcharũ aut ipsi Papæ de rebus gravioribus aliquid, sine omnium sententia, decernere, c. 12.* VIII. Ὅτι ἐμμένοντι μὲν τῷ πάπᾳ τοῖς τῶν πατέρων δόγμασι χρὴ ἀπονέμειν αὐτῷ τοσαύτην τιμὴν, ὅσην οἱ κανόνες διορίζονται, δίκαιον γὰρ, μὴ ἐμμένοντα, φεύγειν αὐτὸν ὡς λύκον καὶ λυμεῶνα τῆς ἐκκλησίας, *Eum honorem Papæ, Patrum scitis acquiescenti, deferendum, quem definiunt Canones; non acquiescentem, ut lupum, ac hostem Ecclesiæ meritò fugiendum, c. 13.* quo artes Papistarum, quibus in citationibus testimoniorum utuntur, detegit. Ea ajt illos magnificè extollere, quæ ad rem faciant; cætera supprimere. Sed & sarcasmo tritam Pontificorum objectionem, quæ negat, Papam hæreticum fieri pos-

se excipit: τί φῂς ἄνθρωπε; νεκρὸν βλέπω, καὶ λέγεις μοι, ὅτι ἀδύνατον ἀποθανεῖν *Hem, quid ais, mi homo? Mortuum video, mihiq; dicis eum mori non posse?* Ita Franciscum quemdam alloquitur. IX. Ὅτι εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν καὶ πίστιν πιστεύειν δεῖ τοὺς χριστιανοὺς, καὶ οὐκ εἰς μερικήν. οὕτω γὰρ ἐξ ἀρχῆς νενομοθέτηται, *Christianorum esse, ut in Catholicam seu universalem Ecclesiam ac fidem credant, non autem in particularem, cùm ita ab initio sancitum fuerit; c.15.* Sensus ejus est, non æqui pollere Catholicum & Romanum, quod tamen nobis verborum involucro præstigiatores, quidam imponere conantur. Verba ejus sunt: διαφέρει παρὰ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἡμῶν, ἐκκλησίαν ῥωμαϊκὴν εἰπεῖν, καὶ καθολικὴν ἐκκλησίαν. Καθολικὴν μὲν ἐκκλησίαν λέγοντες, τὸ σύστημα νοοῦσι τῶν ἁπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὀρθοδόξων χριστιανῶν, τῶν ἀκίνητα καὶ ἀσάλευτα τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα διατηρούντων, ῥωμαϊκὴν δὲ ἐκκλησίαν ὅταν εἴπωσι, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἄλλων κατὰ τὴν οἰκουμένην μερικῶν ἐκκλησιῶν τοῦτο λέγουσι, καθάπερ ὁ εἰκοστὸς τέταρτος κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, οὕτω λέγων. ἤρεσεν ὥστε περὶ τῆς διχονοίας τῆς ῥωμαϊκῆς καὶ Ἀλε-

Ἀλεξανδρινῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ἰννοκέντιον γράψαι, ὅπως ἑκατέρα ἐκκλησία πρὸς ἀλλήλας εἰρήνην φυλάξωσιν, ἣν ὁ κύριος παρήγγειλε· οὐδεὶς γὰρ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ῥωμαϊκὴν ποτὲ εἶπεν, i.e. *Romana Ecclesia & Catholica Ecclesia, non unam rem aliquam apud sanctos patres; sed diversas ac discrepantes sonat. Nam cùm Catholicam Ecclesiam dicunt; Christianorum intelligunt cœtum, qui usquam terrarum, de fide rectè sentiunt, pietatisq; dogmata immota & inconcussa observant: Romanam autem Ecclesiam cùm dicunt ut illam à cæteris in orbe Ecclesiis particularibus distinguant, sic loquuntur. Prout Concilii Carthaginensis centesimus quartus canon habet, his verbis: De dissensione inter Romanam & Alexandrinam Ecclesiam orta ad sanctissimum Papam Innocentium scribi placuit; ut utraque Ecclesia inter se pacem & concordiam colat, quum Dominus præcepit: Jam verò pro Catholica Ecclesia; Romanam nemo unquam dixit. X.* ἐπὶ πᾶσιν ὅτι μέρος ἀποκεκομμένον τῆς ὁλότητος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐστὶ, καὶ

γενε-

νενεκρωμένοι οἱ τὰς τῶν ἁγίων Ἀποςόλων καὶ τῶν θείων πατέρων ἡμῶν ἀθετήσαντες παραδόσεις, καὶ εἰς μερικὴν ἐκκλησίαν, καὶ πίςιν πιςεύειν ὁμολογοῦντες· οἷς γὰρ οὐδὲν οὐδέποτε τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παραδόσεως νενόμιςαι πρεσβυτερόν, οὗτοι δήπου τὸ ὑγιαῖνον ὑπάρχουσι μέρος, εἷς καὶ μόνοις εἰκὸς εἰς ἐκκλησίαν καθολικὴν φάναι πιςεύειν. *Eos denique qui qui sanctorum Apostolorum, divinorúmque Patrum traditiones respuunt ac rejiciunt seque in particularem Ecclesiam & fidem credere profitentur; partem esse à toto Catholicæ Ecclesiæ corpore abscissam atque emortuam. Contra verò eos, quibus nihil unquam fuit antiquius Catholicæ Ecclesiæ traditione, sanam demum esse partem, quibus solis fas est dicere, se in Ecclesiam Catholicam credere,* id est, fidem Catholicam retinere. Monet Clar. *Salmas. De Barlaamo Monacho quod dicat, se non habere. Quis fuerit, quando vixerit, & quid scripserit, juxta cum ignarissimis nescire.* Bzovius ejus in Historia seculi 14. crebrò meminit, præsertim an. Ch. 1331. S. 12. & 13. ubi tamen dubitat (hæc extrema adversariis anchora est, quam nobis tamen eripere illi conantur, ut alibi monuimus) an sermones qui nomine ejus circumferun-

feruntur de proceſsione Sp.S. & de primatu Pontificis contra Latinos, γνήσιοι ſint. Ita ſolent, qui cauſæ ſuæ timent, Pontificii. Rejiciunt, contemnunt inſectantur, νοθείας accuſant, quæcunque Papam ejusque primatum labefactant. Sed cur non, Talionis lege, ea potius ſuſpecta, quæ ſine ratione pro Papæ πρωτοκαθεδρία & unione Eccleſiæ à *Bzovio* annalibus l.cit. inſeruntur, quàm reliqua tot rationum fulcris ſuſtentata? Cujus etiam farinæ cenſeri queat Epiſtola ejusdem Alexio Calocheto ſcripta, pro reducendis Græcis ad Eccleſiam; *Bzov.* an. Ch. 1330. S. 59. Nobis tamen eundem Barlaamum *Bzovius* vertumnum facit, qui & Græcorum ſacra ad tempus defenderit & Latinorum inſtituta probârit. Verba ejus an. Ch. 1331. S. 12. ita habent: *Frater Barlaamus Monachus, Latinorum moribus & legibus educatus, acutus alioquin & perſpicax, & ad intelligentiam explicandam diſertiſſimus, inſuper in Euclide, Ariſtotele, Platone volutatus, & ob id illuſtri fama, è Calabria profectus, Theſſalonicam hac tempeſtate venerat: ab Orthodoxa Rom. Eccleſ. tranſitione, ſeu vero, ſeu ſimulato animo facta, ad Schiſma Græcorum. Ibi cum ſe Latinorum dogmata profligaturum ſimulâſſet, libellis adverſum illos compoſitis, concluſione rationum demonſtra-*

strabat, eos in religionis doctrina hallucinari ac labi; Græcisque gaudebat institutis & legibus; & à se Latinorum cæremonias atque dogmata ex animo damnari apertissima dabat indicia, quemadmodum apparebat. Ob hanc igitur & sacram & illam aliam civilem eruditionem, Imperator Andronicus Junior honore & amore eum dignabatur & magnus quoque Domesticus Johannes Cantacuzenus curabat & diligebat. Postea demum conflictui cum Monachis *Quiescentibus* (*Haschaim*, Essæis, quorum profectò propago quædam videbantur) seu *Solitariis* dictis, commissus, pro Ecclesia Romana pugnare cæpit. Quicquid sit, sive eundem dicas Barlaamum sive alium, illius libri cujus modò capita recensuimus, autorem; ita comparatus est, ut non contemnendis rationibus Papæ primatum concutiat. Scriptum etiam Barlaamo Monacho tribuitur Orthodoxum, de Processione Spiritus Sancti à Patre & Filio; *Bzov*.an. Chr. 1333. S. 2. Sed & *Demetrius* Thessalonicensis ejusmodi de Ecclesiæ Romanæ eminentia movit dubia, quæ difficulter solvi queant. Vide *Bzov*.an. Ch. 1332. p. 683. Cantacuzenus etiam palàm asseruit; *Latinos sua dogmata ab aliorum Ecclesiarum Rectoribus discutienda non proposuisse, nimiúmque sibi, contemptis cæteris, arrogâsse*; *Bzov*.a. Ch. 1345. S. 15. Confer a. Ch.

1150.S.25.26. Paulò poſt,an.Ch.1359. *Græci Latinos apertè hæreticos dixerunt,& Papam præter cæteros omnes*, teſte Gennadio & Bzov.S.14. *Hinc*, addit Gennadius, *unionem refugiunt, neque Papæ memoriam audire, neque qui unionem ex illorum ſacerdotibus amplectantur videre ſuſtinent: neque qui cum ipſis communicant, omnino pro Christianis habent.*

[c] Hoc illicio fortè Barlaam, de quo ſupra, mentem mutare fuit coactus. Conjecturam certè noſtram non obſcurè confirmant verba Bzov.an.Chr. 1339.S.52. *Barlaam Abbatiam Monaſterii S.Salvatoris Conſtantinopoli nactus, cum nobili viro Stephano Dandulo, Robertum Siciliæ,& Philippum Galliarum Reges primo convenerat,& ab eis auxilia Græcis adverſus Turcas poſtulans, literas ad ſummum Pontificem ejusdem etiam rei gratia poſtulaverat, promittens, facile poſſe eo beneficio Græcos adduci ad unionem Eccleſiarum amplectendam: ſi modò quatuor urbes præcipuè, à manibus Turcarum, ope Latinorum eriperentur.* Nec alio nomine commendant Pontificii Cantacuzeni pro unione ſtudium. Bzov.a.Ch.1353.S.25. *Pollicebatur Canta-*

tacuzenus Innocentio ad unitatem Ecclesiæ venire, subditósque populos adducere, sed nonnisi ut Pontificem à ferendis auxiliis Johanni Palæologo averteret, Imperiúmque sibi & filio suo stabiliret. Ad eum modum Cantacuzenus, ut rebus suis consuleret, nunc istius, nunc illius amicitiam exambiebat, & inter hos tam Clementi, quàm Innocentio, reversionem ad Ecclesiam Romanam promittebat, cùm aliás nihil minus, quàm unionem cogitaret.

[d] Hoc studium fuit 1. *Clementis VI. Bzov.* a. Ch. 1346. S. 23. & 28. & an. Ch. 1351. S. 5, 2. *Benedicti XII.* Id. a. Ch. 1337. S. 8. & A. 1339. S. 18. & 22. 25. ubi oratio Barlaami in Consistorio habita pro unione Latinorum & Græcorum. 3. *Iohannis.* Is duos Constantinopolin misit Episcopos, qui concordiam in religione conciliarent. *Niceph. Bzov.* an. Ch. 1330. S. 60. & 1333. *Calvis. Iohannes Mandevilla,* lib. 1. c. 7. referente *Bal.* p. 371. habet, Papam Iohannem 23. prolixè scripsisse ad Græcos, unicam tantùm esse Ecclesiam Christianam, seque ejus esse caput ac Christi Vicarium. Cui Græci breviter respondebant: Potentiam tuam summam erga tuos subditos, firmiter credimus: Superbiam tuam summam tolerare non possumus, avaritiam satiare non volumus. Diabolus tecum, quia Dominus nobiscum. 4. *Innocentii VI.* cujus hortatoria extat Episto-

la tum ad Cantacuz. tum ad alios pro Ecclesiarum unione; Bzov.a.Ch.1353.S.20. & deinceps, & ad Palæologum a.Ch.1356.S.25. An.Ch.1365.S.5. ad eundem.Item a.Ch.1366.S.10. & deinc. ubi & formula ejurandi dogmata Græca præscribitur. 5.Gregorii XI.Bzov.a.Ch.1374.S.1.

[e] Palæologus præsertim, de quo Bzov.an.Ch. 1355.S.38. *Nactus liberam & absolutam Imperii administrationē Palæologus, quod & à Turcis premeretur; & Græcis rebellionem metueret, opem Innocentij Pontificis postulavit; datis literis pollicitus, omnia se servaturum, quæ Archiepiscopo Smyrnensi Sedis Apostolicæ & Innocentii Nuncio spoponderat, scilicet 1. & ipse reverteretur, & subditos omnes reducere conaretur, ad unitatem S.Romanæ Ecclesiæ. 2. Tria Collegia Constantinopoli erigeret, in quibus literæ Latinæ filiis procerum & optimatum Græcorum publicè prælegerentur. 3. Palatium pro dignitate Apostolicæ sedis, Constantinopoli designaret Apostolico Legato, qui indidem cum potestate rebus sacris; & fœderi sacro præsideret. 4. Filium primogenitum Pontifice Romano, non tam obsidem, quàm discipulum daret, à cujus Magisterio ille & Lin-*

Linguam, & fidem, & consuetudines probatas Latinorum edisceret. Literas Constantinopoli datas statim subjungit. Et quemadmodum Innocentius VI. & Vrbanus V. seduli fuerunt in missitandis pro unione Ecclesiæ suasoriis, ita & Palæologus Amurathis insidiis territus in Italiam profugit, fidem Pontificiam profitetur, *Bzov.* a. Ch. 1369. S. 1.2. ipsique adeò Papæ humilima obsequia defert & præstat, stratoris officio, ex equo illo descendente, functus *id.* S. 3. Et ut ne dubitandi rima relinqueretur, eam se intelligere Ecclesiam Romanam, cujus caput esset Papa, claré & distinctè proposuit Epistolâ, quam habet an Ch. 1370. S. 8. Eandem etiam mentem tandem fuisse Cantacuzeni, ex Imperatore Monachi, scribit *Bzov.* an. Chr. 1375. S. 1. Eum nobis introducit acerrimum Majestatis Pontificiæ hyperaspistam. Sed demus, nonnullas, ut *Bzov.* l. c. S. 3. utar verbis, *personas Ecclesiasticas & seculares civitatis Constantinopolitanæ, Valachos etiam Græcos, Id.* a. Ch. 1374. S. 2. *ad gremium Ecclesiæ Romanæ fuisse reductas*, certum tamen est; 1. Ejusmodi conatus paucorum fuisse, qui, supparasitando, Papæ se sperabant viribus defendi posse & ad alta promoveri. 2. Nunquam defuisse, quibus hi syncretismi suspecti; ipse verò Pontifex & Pontificii essent execrabiles. Exempla habemus Cretensium *Bzov.* an. Ch. 1375. S. 13. & aliorum an. Ch. 1397 S. 8. *Eadem tempestate, quàm ingenti odio Græ-*

ci in Latinos flagrarent, non obscuro indicio significârunt. Theodorus Porphyrogenitus Emanuëlis Constantinopolitani Imperatoris frater, à progressibus Turcicis rebus suis metuens, Peloponesi principatum, Corinthum, Spartam, & alias non ignobiles civitates, Rhodianis militibus vendiderat. Ibi Spartanus Episcopus, ritui Græco innutritis populis præfectus, suæ curæ subjectis ad concionem vocatis, tantum odium Latinorum apud eos concitavit, ut maluerint extrema omnia sustinere, quàm illos in possessionem urbis admittere.

[f] 1. *Barlaamus*, de quo supra p.688. 2. Cantacuzenus, cujus quatuor contra Muhammedem, ejusdemque dogmata, orationes Græcas, Latinitate donavit Rodolphus Gualterus. 2. *Georgius Pachymeres*, Historicus & Philosophus, qui ab anno primo Michaëlis Palæologi ad 23. Andronici senioris. Historiam Græcorum per annos circiter 50. fuit persecutus, *Geneb.* pag.692. Idem Cyro Athanasio, Alexandrino Patriarchæ (nam & Patriarchæ, & Hierarchia Ecclesiastica sub principibus Muhammedanis durabant, durantq;) suam Paraphrasin in Dionysium dicavit, qui Constantinopolin veniens, fortassis legatus, ad eam edendam ipsum incitaverat. Eum, quia nonnulli confuderunt cum magno Athanasio, Pachymerem in Historicum &

Phi-

Philosophum dividunt. Hunc ad annum 370. illum ad initium hujus seculi referentes. Sed perperam. *Ib.* 3. *Nicephorus Callistus*, quem fabulosum scriptorem, appellat & *Casaub.* in Exercit. pag. 104. 459. & *Beza* hinc inde Not. in N. Testamentum. Vide Act. Apostol. c. 1. v. 13, Luc. 2. v. 2. ubi tamen notat, alicubi esse utilem. Sed & *Bellarmin.* de scriptoribus Eccles. pag. 383. observat ex Baronio, ***inveniri non paucos errores in rebus Historicis.*** 4. *Nicephorus Gregoras*, Historicus Græcus, qui vixit a. Ch. 1344 ut ex fine operis intelligitur. Prior scripsit ab ipsa Christi nativitate ad an. Ch. 625. posterior ab an. Ch. 1200. ad 1344.

[g] Sit speciminis loco Controversia de lumine Thaboritico. Gregorius Palama, cum Monachis montis Atho, contendebat, lumen, quod in monte Thabor discipulos collustravit, esse gloriam DEI, principio carentem, & Majestatem ejus, & lumen divinitatis, & Deitatem, & naturale æternumque DEI lumen. Palamæ se opponebant Barlaamus, Acindynus, Gregoras, aliique. Monachis verò patrocinium deferebat Imperator cum reliquis Episcopis, & ipso etiam Patriarcha. *Quatuor Synodos enumerat Cantacuzenus à Græcis eam propter controversiam congregatas. In prima, Andronico Imperatore præside habita, Barlaami dogma fuit exsibilatum. In secunda, sub ipsius Cantacuzeni, Magni adhuc Domestici auspiciis, Barlaa-*

mum & Gregorium Acindynum damnarunt, tomúmque Synodicum, in quo contrariam suæ sententiam anathemati subjecerunt, evulgârunt. In tertia Job. Patriarcham, Acindyni novum sectatorem dignitate exuerunt, alterúmque pro suis placitis tomum scripserunt. Neque tamen pacificè triumphare post hanc Synodum poterant, licèt jam tertiò victores Palamæ studiosi fuissent pronunciati. Plerique enim ex doctoribus, exemplum Job. Patriarchæ secuti, tomo seu definitioni & decreto Synodi non acquiescentes, liberè contradicebant. Ex quorum numero Metropolitæ duo, alter Ephesi, alter Gani, item Niceph. Gregoras, & Deixus, & totius Græciæ doctissimi quique, ad Barlaami & Acindyni castra traducti. Propterea, quarta convocata Synodo, à Cantacuzeno, postquam Constantinopolin jam obtinuisset, præsidente ipso Cantacuzeno, & Callisto Patriarcha Constantinopolitano, in locum dejecti Johannis suffecto, Cantacuzeni, Johannis Palæologi, Callisti Patriarchæ, Metropolitarum, Episcoporum aliorúmque Ministrorum Eccles. subscriptionibus, illi omnes damna-

damnati sunt. Contra tomum ejus Synodi tot subscriptionibus munitum libros decem scripsit Niceph. Greg. qui licet in prima Synodo, vivente adhuc Andronico juniore, Barlaamo adversari videretur, cujus suæ mentis non obscura indicia dedit lib. 11. Historiæ Byzantinæ extremo, postea tamen apertè Barlaamum & Acindynum tueri cœpit. Nicephoro Gregoræ respondit libris quindecim Philotheus, prius Monachus; postea Metropolita Heracleensis, tandem Patriarcha Constantinopolitanus, quorum tres postremi potissimum agunt de lumine Thaborio, ut & undecimus: duodecimus Apologiam continet pro Monachis, & ἡσυχασταῖς, cùm alibi, tum in monte Atho, Bzov. an. Ch. 1337. S. 8. & deinc. Confer an. Ch. 1341. S. 12. ubi Barlaam montis Atho Monachos, à precibus Euchitas & Omphalopsychos appellat; Gregorius verò Monachus, cognomento Ἀκίνδυνος, Palamam non modò Omphalopsychiæ & adulterinarum precum, sed & blasphemæ Theologiæ accusabat, ut qui novis vocibus in Mystica Ecclesiæ Theologia uteretur, & monstra se cernere profiteretur, jactantiæ & arrogantiæ plena.

[b] Qui tum alibi, tum verò cumprimis in Monte Sancto (sic vocant montem Atho) degebant,

Hagioritæ vulgò dicti. Ησυχαστὶ etiam appellabantur: cùm aut suaviter dormirent aut dormitarent, aut somniarent cœlesti quodam & divino, ipsisque corporeis oculis conspicuo lumine sese circumfundi crederent; Βζον.a.Ch.1331.S.12.

[i] Vnde & *Gualt.*præf.in orat. Cantacuz. *Neque hic movebant me scrupuli aliquot, quos in nonnullis locis,in tertia autem Apologia inprimis animadvertebam. Illic enim,prout temporum suorum ratio postulavit, sanctorum imagines, intercessionem Divorum, crucis religiosum cultum, & nescio quæ alia, satis constanter quidem, sed minus firmis argumentis defendit.* Palamas etiam in divorum numerum relatus, quòd Barlaamum Italum, qui præter alia, lumen Beatorum in patria Deum non esse opinabatur, refutâsset, Βζον.an.Chr.1339. S.19. Privatæ etiam meminit, a.Chr.1342.S.29.in quadragesima Græcorum confessionis. Confessariũ, ait, vulgò, πνευματικὸν, vel πατέρα πνευματικὸν nuncupant. Continuavit insuper controversia de processione Spiritus S à solo Patre; *Id.*a.Ch. 1332.S.5. Accessit pruritus quorundam licentius disputandi de lumine illo Thaborio, qua occasione plerorumque in Græcia mentes de Majestate divina fuerunt imbutæ, increatam quidem illam esse, sed & visibilem, & ab ipsa Dei essentia diversam. *Id.* a.Ch.1337.S.8. Sed & lis recruduit de observatio-

tione Paschatis. Definierunt tandem coram Andronico religionis proceres, *ne quis ante æquinoctium vernale Resurrectionis festum celebraret, sed die Domnico post Pascha Iudaicum, nimirum post plenilunium, quod æquinoctium sequitur.* id. an. Ch. 1330. S. 63. varias etiam controversias peperit Patriarcharum electio, id quod post Esajæ maximè obitum contigit, an. Ch. 1332. S. 2.

[κ] Primùm enim Græci Principia disputationum suarum agnoscunt, non Papam, sed τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, τὰ τῶν Ἀποστόλων συγγράμματα, τὰς δὲ καθολικὰς ἐπιστολὰς, καὶ τὰς μερικὰς, τάς τε τῶν Ἀποστόλων πράξεις, τὴν τοῦ θεολόγου ἀποκάλυψιν. Barl. de Pap. princip. c. 1. Addit quidem Κανόνας τῶν Ἀποστόλων, κανόνας τῶν θείων πατέρων ἡμῶν, τῶν ἐν ταῖς ἁγίαις οἰκουμενικαῖς ἑπτὰ συνόδοις συνελθόντων, sed gradu inferiori longè poni, nemo est, qui dubitare debeat. Vnde & ipse Barla. c. 6. Μικρὸν ἐπίσχες, καὶ τούτου τὴν λύσιν παρέξομεν, οὐκ ἀπὸ τῶν οἰκείων λογισμῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων λογίων τὰς πίστεις κομίζοντες· οὔτε γὰρ ἡμεῖς πώποτε ἐξ ἀνθρωπίνων λογισμῶν περὶ τῶν μυστικῶς ἡμῖν παραδεδομένων εἰπεῖν τι τῶν ζητουμένων ἐπιχειρήσομεν, οὔτε τῶν ἄλλων τοῦτο τολμώντων ἀμαθῶς καὶ θρασέως, ἀνεξόμεθα, ἢ τὰς ἀκοὰς ὑπο-

ὑποθήσομεν τ̃ βεβήλοις αὐτῶν κενοφωνίαις. *Attende paulisper, hujúsque dubitationis solutionem afferemus, argumentis non è proprio crebro depromtis; sed è divinis eloquiis. Neque enim nos unquam de mysteriis nobis commendatis ex humano ingenio dicere aliquid conabimur; sed neque alios, qui imperitè & audacter id tentaverint, feremus: aut profanis illorum clamoribus aures præbebimus.*

II. In explicatione Scripturæ, τ̃ ἡμετέρας εὐσεβείας εἶναι μὴ τῇ διαφορᾷ τ̃ ῥημάτων προσέχειν, ἀλλὰ τῇ ταυτότητι τ̃ πραγμάτων, *Nostræ convenire pietati non tam ad verborum diversitatem, quàm ad naturæ rerum cognationem attendere.* Sensus, id quod sequentia docent, est, Scripturam ex Scriptura esse explicandam, *id*, c. 2.

III. Omnes Pastores particularium Ecclesiarum successores esse Apostolorum, p. 105.

IV. Petri primatum in eo potissimum consistere, quòd reliquorum os fuerit, & cæteri legantur αὐτῷ τὴν τ̃ πρῶτα λέγειν τιμὴν παραχωρεῖν, *Id*. ib. & post: Νῦν δὲ συμπεραίνοντες τὰς διὰ πλειόνων ἡμῖν ἀποδεδειγμένα, λέγομεν, ὅτι τὰ μὲν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἰσότιμοι πάντες Ἀπόστολοι ἐτύγ-

ἐτύγχανον· τῆς δ' ἱερᾶς αὐτῶν δωδεκάδος ὁ μακάριος Πέτρος ἐξῆρχετο, τοῦτο πλεῖον τῶν ἄλλων ἔχων, τῶν ἄλλων παρόντων, αὐτὸς τῆς διδασκαλίας ἡγεῖσθαι, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἴσως ἀξιοῦσθαι: *Nunc autem conclusis iis, quæ fusius à nobis demonstrata, omnes quidem Apostolos, quod ad Ecclesiam attinet, pari eodémque planè fuisse honore; sacri autem illorum duodenarii numeri Principem B. Petrum fuisse asseveramus: hac scilicet in re cæteris superior, quòd aliis præsentibus, primas ipse docendi partes obierit, ac fortasse etiam primo loco sederit.* Id. p. 107. conf p. 110.

V. Patrum decretis Romanæ sedi τὰ πρωτεῖα assignata, διὰ τὸ βασιλεύουσαν εἶναι τὴν πόλιν, quòd urbs illa rerum potiretur: p. 108. quam rationem expressis reddit verbis Canon 20. Syn. IV. *Id.* p. 111. qui ita habet: πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὅροις ἑπόμενοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὁρίζομεν, καὶ ψηφιζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως νέας ῥώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ πρεσβυτέρας ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες

ὑποθήσομεν ταῖς βεβήλοις αὐτῶν κενοφωνίαις. *Attende paulisper, hujúsque dubitationis solutionem afferemus, argumentis non è proprio crebro depromtis; sed è divinis eloquiis. Neque enim nos unquam de mysteriis nobis commendatis ex humano ingenio dicere aliquid conabimur; sed neque alios, qui imperitè & audacter id tentaverint, feremus: aut profanis illorum clamoribus aures præbebimus.*

II. In explicatione Scripturæ, τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας εἶναι μὴ τῇ διαφορᾷ τῶν ῥημάτων προσέχειν, ἀλλὰ τῇ ταυτότητι τῶν πραγμάτων, *Nostræ convenire pietati non tam ad verborum diversitatem, quàm ad naturæ rerum cognationem attendere.* Sensus, id quod sequentia docent, est, Scripturam ex Scriptura esse explicandam, *Id*, c. 2.

III. Omnes Pastores particularium Ecclesiarum successores esse Apostolorum, p. 105.

IV. Petri primatum in eo potissimum consistere, quòd reliquorum os fuerit, & cæteri legantur αὐτῷ τὴν τοῦ πρῶτα λέγειν τιμὴν παραχωρεῖν, *Id*. ib. & post: Νῦν δὲ συμπεραίνοντες τὰ διὰ πλειόνων ἡμῖν ἀποδεδειγμένα, λέγομεν, ὅτι τὰ μὲν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἰσότιμοι πάντες Απόστολοι ἐτύγ-

ἐτύγχανον· τῆς γὰρ ἱερᾶς αὐτῶν δωδεκάδος ὁ μακάριος Πέτρος ἐξῆρχετο, τοῦτο πλεῖον τῶν ἄλλων ἔχων, τῶν ἄλλων παρόντων, αὐτὸς τῆς διδασκαλίας ἡγεῖσθαι, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἴσως ἀξιοῦσθαι: *Nunc autem conclusis iis, quæ fusius à nobis demonstrata, omnes quidem Apostolos, quod ad Ecclesiam attinet, pari eodémque planè fuisse honore; sacri autem illorum duodenarii numeri Principem B. Petrum fuisse asseveramus: hac scilicet in re cæteris superior, quòd aliis præsentibus, primas ipse docendi partes obierit, ac fortasse etiam primo loco sederit.* id. p. 107. conf p. 110.

V. Patrum decretis Romanæ sedi τὰ πρωτεῖα assignata, διὰ τὸ βασιλεύουσαν εἶναι τὴν πόλιν, quòd urbs illa rerum potiretur: p. 108. quam rationem expressis reddit verbis Canon 20. Syn. IV. *id.* p. 111. qui ita habet: πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὅροις ἑπόμενοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὁρίζομεν, καὶ ψηφιζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως νέας ῥώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ πρεσβυτέρας ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες

ρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα, καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ; εὐλόγως κρίναντες τὴν βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν: *Sanctorum Patrum definitionibus ubique insistentes; & modo recitatum Canonem Sanctissimorum centum quinquaginta Episcoporum agnoscentes; de sanctissimæ Ecclesiæ Constantinopolis novæ Romæ prærogativis, nos quoque eadem definimus atque decernimus. Etenim sedi veteris Romæ, propter urbis illius Imperium, Patres meritò primas detulere. Quia etiam eodem sibi proposito scopo, centum illi & quinquaginta Episcopi Deo charissimi, eadem privilegia ac prærogativas in sanctissimam novæ Romæ sedem contulere: Consentaneum rati, ut urbs, Imperatoria Majestate & Senatu ornata, eisdemque cum vetere Imperatrice Roma privilegiis decorata, in Ecclesiasticis illi-*

itidem, ut illa, rebus, summam auctoritatem, amplissimâmque potestatem, utpote illi secunda, adipisceretur.

VI. Αναμαρτησίαν Papæ validè impugnârunt. *Id.* c. 14. ubi & *impudicæ mulierculæ* (ἀκολάςȣ γυναικὸς) meminit, quæ Papa fuit.

VII. Cereos illos agnos Dei Græcos risisse propterea, *quòd in locum vituli conflatilis successerint*, ipse fatetur *Bzovius* an. Ch. 1367. S. 9. Vt Græcos ejurare doceret Papa errores de ceremoniis Ecclesiæ Romanæ, existimat idem, Vrbanum Papam, Imperatori Palæologo, tres particulas ceræ benedictæ, additis sequentibus versiculis, misisse:

Balsamus, & munda cera, cum chrismatis unda
Conficiunt agnum, quod munus do tibi magnum.
Fonte velut natum, per mystica sanctificatum
Fulgura desursum depellit, & omne malignum
Peccatum frangit, ut Christi sanguis, & angit.
Prægnans servatur, simul & partus liberatur.
Dona confert dignis, virtutem destruit ignis:
Portatus mundè de fluctibus eripit undæ.

Diceres fortè, ejus tantum seculi infelicitatem fuisse, quam ipsa versuum ruditas, (eam agnoscit *Bzov.*) & cruditas, prodit; nisi & *Gulielmus Estius*, Theologus & Canonicus Lovaniensis politiori stylo carminis scabritiem sustulisset, quod *Bzov.* l. c. suis inseruit annalibus, & *Molanus*, itidem Lovaniensis Theologus, errorem Theologicum defendisset.

Tandem etiam Græcorum Sacerdotes uxoratos

tos esse,larga manu concedit,*Id.*an.Chr.1332.S.4. ubi tamen magno impetu,&fervida bile discrimen objicit,inter Reformatos & Græcos κληρογαμίας fautores.

[l] Nam 1.Papa suos ubique habuit emissarios & Legatos,quorum opera homines vel in recepto confirmarentur errore, vel ad eundem imbibendum compellerentur. An.Chr.1325.*Iohannes 22.* Isnardum Antiochenam sedem occupare jussit; *Bzov.*S.12. Non una tantum suscepta legatio ad *Armenos*,teste eodem an.Chr.1332.S.14. *In Armeniam,* inquit, *jubente Pontifice*(*Ioh.22.*) *non parva manus fratrum Minorum hoc anno penetravit; inter quos præcipuum fuisse ferunt Gonzalum Sauratum,virum doctissimum,qui tum concionibus,tum pluribus libris in illam linguam conversis: multum profecit. Eodem etiam fermè tempore & Paschalem inter Medos, & Gentilem inter Persas versatos esse accepimus.* Illi multa inter Gentes barbaras convitia devoranda, hunc infelici in addiscenda lingua Arabica successu territum in Italiam regredi decrevisse,reverti autem ab adolescentulo quodam jussum, adeò exactè Linguam deinceps illam didicisse,ut ne nato cederet Arabi. Sit fides penes authorem,cui officiosum mendacium in fratrum gratiam non unum excidit. Armenis graviter jugo Saracenorum pressis, solicitéque

que opem & operam implorantibus *Bzov*. an Chr. 1338. S. 21. & a. Chr. 1341. S. 9. Papa polliceri nihil prius voluit, quàm formulam fidei ab illo præscriptam & à *Bzov*. a. Chr. 1351. S. 20. repetitam, reciperent. Non suscipimus patrocinium errorum, quibus Armenorum Ecclesiæ pridem sunt diffamatę; Negamus etiam, ovum ovo similius non esse, quàm Armeniorum errores Calvinianis, ut inepto parallelismo orthodoxa doctrina paratragædiatur à *Bzov*. an. Chr. 1341. S. 9. Non tamen ægrè ferimus, habere nos multa cum Armenis, Papistico fermento nondum infectis, communia, ex communi S. Sc. penu depromta. Habebant autē Armeni isti *Catholicum* suum, seu *Patriarcham*, qui nulli alii paruit: vide *Bzov*. a. C. 1330. S. 56. *Salmas*. de prim. Papæ p. 221. quanquam sint, qui existimant, Armenorum *Catholicum* unicum fuisse, & omnes complexum provincias, in quibus postea & Persidis Catholicus & Bagdadensis fuit institutus: quod ex Brocardo *idē* mox refutat. Quòd verò & *Bzov*. a. C. 1338. S. 21. & *Paulus Venetus* meminerint Armenorum ac Nestorianorum, quasi vel electionem, vel confirmationem Patriarcharum & Archiepiscoporum à Pontificis nutu suspenderint, id illi tribuendum est ætati, qua Ecclesiarum illarum status afflictus, ejusmodi non modò extorsit blanditias, sed & suppeditavit consilia, de quibus antecessores nunquam cogitârunt. 2. Nestoriani, qui & Chaldæi, *Bzov*. an. Chr. 1330. S. 21. Maronitæ, Iacobitæ, &c. magnam Orientis partem occupabant: de quibus *Salmas*. lib, cit. p. 216. & deinc. *Bzov*. an. Chr.

1330.S.53.& 1349.17.refert, *Barbaros tunc solis Jacobitis fuisse propitiùs, propterea quòd Nili accolæ facile fluvium alio divertere potuissent.* Sed & Syriam invaserunt. De Surianis & Gregorianis, qui Græcis proximè accedunt, vide *Bzov*.a.Ch.1330.S.52.57. De illis nos mitius sentimus, quàm vulgus Doctorum Pontificiorum.

V. Oriente peragrato redimus in *Occidentem*, in quo spectabimus statum *Scholasticum, Monasticum & Ecclesiasticum.*

VI. *Scholasticum* statum pro ætatis illius ratione, tolerabilem satis fuisse, &, tum [a] Academiarum, [b] Bibliothecarúmque erectionibus felicem, tum etiam ingeniis [c] præclaris abundantem, tum denique artium, [d] facultatum, scientiarum & [e] linguarum cultura, splendidum, non negamus. Reviviscere [f] enim paulatim, & in honore esse bonæ literæ apud quosdam cæperunt. Hoc verò est, (ut de Academicorum [g] insolentia nihil dicamus) quod merito temporis injuriæ adscribimus, Reginam illam scientiarum Theo-

Theologiam,[h] Exegeticam; Allegoriis infuscatam; Elenchticam verò Methodo [i] Scholastica, i.e. confusa & perplexa tractatam fuisse, pluribus indies difficultatibus ac spinosis quæstionibus involutam: omnésque illos, qui literarum luce & beneficio eluctari ex tenebris contendebant, ludibrium cæteris debuisse, publicámve [k] Antistitum censuram subiisse. Ipsum denique Papam novis Decretis [l] multas fidei suæ consecraneis molestias creâsse.

[a] Ad hoc enim seculum refertur 1. Academia *Aureliana*; an. Chr. 1312. *Chron. Gall. Buchhol.* à Philippo Pulchro, Clementis auctoritate instituta *Geneb.* p. 693. 2. *Pisana*, 1339. approbante Pontifice, *Volat.* 3. *Heidelbergensis*, fundata à Ruperto II. Comite Palatino Rheni a. Ch. 1346. alii referunt ad a. Ch. 1387. diem 18. Octob. Primi verò Rectoris creationem ad diem 17. Novemb. Primam glaciem fregisse *Marsilium de Ingenheim* (Geneb. *Marsilium de Ingen*; Balæus verò Cent. pag. 512. *Marsilium de Ingelnie* Anglum appellat) Doctorem Parisiensem & Canonicum, thesaurarium Coloniensem, qui in Magistri sententiarum quosdam textus commentatus est. Plura de hujus Academiæ ortu, successu, primo Rectore habet *Middendorp.* de Acad. p. 216. Confer *Buchholz*. a. Ch. 1387. Fuit aliquamdiu Ger-

maniæ *μυστῖον* & *ἐρεισμα*, imò sol, oculus, anima literarum & sapientiæ clarissima officina, ad expugnationem usque, an. Ch. 1622. factam. A quo tempore bonæ literæ siluerunt. Nunc iterum tam felicibus esse contingit, ut votis non modò *παλιγγενεσίαν* vetustissimæ illius Archipalatinæ, sedis & domicilii Musarum, eheu! diu satis Bellonæ sævitia eviduatæ, quæ his ipsis Calend. Novemb. 1692. quibus hæc scribimus, instat, prosequi, sed & corporibus interesse nostratium multis liceat. Ne *ἀσύμβολος* abirem, Tetrasticho votorum meorum summam exprimere volui:

O Deus omnipotens, fac, Heidelberga, perennis
Sit sedes sancti Nominis ipsa Tui!
Mars, Bellona suis longè absint unguibus, atque
Res Christi crescant, curia, Templa, Scholæ.

4. *Coloniensis*, an. Ch. 1387. sumtibus Senatus instituta, & ab Vrbano Pontifice confirmata *Cal. Buch. Trith.* & cumprimis Middendorp. de Acad. pag. 126. &c. 5. *Erfordiensis*, an. Ch. 1392. *Kranz.* l. 10. c. 15. *Buchh. Geneb.* à Roberto olim Francorum Rege condita, & à Bonifacio nono privilegiis ornata; *Bzov.* an. Ch. 1391. S. 14. 6. *Cracoviensis.* Fundamenta ejus jacta fuerunt an. Ch. 1364. erecta verò & consummata, vel instaurata à Ingellone Vladislao Rege, consentiente Bonifacio IX. Prima lectio in jure Canonico incepta est feria 2. post Iacobi Apostoli, per Archiepiscopum Cracoviensem. *Mechov. Fulstein. Buchh. Func. Calv. Munst. Geneb. Bzov.* an. Ch. 1362. Professores à Pragensi accersebantur Acade-

cademia, census è Salinis & telonio desumti. Vide plura apud *Geneb*.pag.710. 7. *Pragensis*, an.Chr. 1360. *Cal. Bzov*.an.Ch.1360.S.10. *His temporibus Carolus Imperator, cùm esset vir doctus, (quippe qui in Gymnasio Parisiorum multo tempore literis operam dederat, amaretque præ cæteris viros eruditos) universitatem Pragensem pro decore Boemiæ regni laudabiliter instituit, quæ multis privilegiis & donationibus ab eo illustrata, brevi tempore ultra omnes totius Germaniæ universitates gloriæ & numero personarum crevit, &c.* Conf. Fasc.temp.pag.85.a.Geneb.pag.701. 8. *Ferrariensis* Academia dicitur circa an.Chr.1317. fundata. *Cal.Bzov*.refert ad an.Ch.1391.S.13. 9. *Viennensem* à Rudolpho institutam Albertus successor perfecit & censibus auxit. *Cuspin.Calv*. an.Ch.1367. Plura de his Scholis apud *Hosp. & Midd.*

De *Oxoniensis* Bibliothecæ origine ex Msc.Bibliothecæ Vaticanæ de rebus Angl.sic loquitur *Bzov*.a. 1332.S.12. In Anglia morte intercepto Ludovico Dunelmensium Episcopo, Monachi suffragiis communibus suffecerant Reverium ex Monacho Episcopum. Eum quamvis Eboracensis Archiepiscopus consecrâsset, Iohannes tamen Pontifex Rege Edwardo intercedente gradu movit, & Richardum Augervilium illi Ecclesiæ præposuit: quod is Edwardo Regi & in Cancellariæ munere, & in legationibus operam suam probâsset. Hic ut erat sin-

gularis & absolutæ cujusdam in omni liberali arte & Philosophia, atque sacrosancta præsertim Theologia cognitionis; ita bonarum literarum promovendarum & propagandaram incredibili, quodam studio incendebatur, summaque benevolentia omnibusq; auxiliis & officiis doctos viros prosequebatur. In optimorum librorum lectione totum fere tempus trivisse videtur, & fuisse, (ut olim de Catone dictum est) helluo, ut ita dixerim, librorum. Cum autem prudenter intelligeret, sine librorum instrumento & subsidio neminem ad illustriorem aliquam doctrina accedere posse, videretq; multos per rerum tenuitatem minimè ab opportunis ad studia libris paratos esse posse, aut alia onera studiorum, prę sumtu, quem illa desiderant, tueri, utrique incommodo ad multorum luculentum comodum abundè prospexit, & non modò lautam librorum supellectilem Scholasticis Oxoniensibus suppeditavit, sed & aulam, quam Dunelmensem etiamnum vocant Oxonii Scholasticorum habitationi construxit. Vtque illi scirent, non solum quo consilio, & in quem usum Bibliothecam illam instructissimam comparâsset, sed & qua ratione se compararent, ut desideratos ex librorum lectione studiorũ fructus uberrimè perciperent, librum, quem Philobiblum appellaverat, in eorum usum scripsit. Et *Iacob. Middendorp.* de Acad. l. 8. p. 475. Richardus Angervilæ Episcopus Dunelmensis Philobiblus dictus, Bibliothecam in publicum studiosorum usum optimis autoribus undiquaque conquisitis instruxit.

[c] Id

[c] Id quod abundè probat *Balæus* in suis Centuriis, 4.5.6. *Autor Catal. Test. Verit.* lib. 18. *Bellarm.* de Scriptorib. Eccles. & alii. Sed & ex iis patescet, quæ, instituto selectu à nobis proponentur.

[d] Initio igitur facto à *Philosophia* in genere, magnos ejus cultores fuisse observamus sequentes. Primus est celebris ille & famosus *Raimundus Lullius*, de quo sup, p. 345. Eum tamen alii referunt ad a. Ch. 1311. ita ut *Scoto* ferè coætaneus esset. De hominis conatibus varia & olim & nunc fuerunt judicia. Scripta ejus in ipsa sæpe Ecclesia Romana reperiuntur damnata. Qua de re prolixè scribit *Bzov.* Vitam ejus, mores, studia, & lucubrationes ex Carolo Bovillo recenset an. Chr. 1312. S. 18. Gregorii XI. contra ejus libros decretum narrat S. 19. 20. Et S. 21 miratur hominem illum à *Genebrardo*, *Bernhardo Luzenburg. Prateolo* & aliis, in hæreticorũ phalange ostendi, & tamen Christum instituti sui authorem habere, miraculis post mortem clarere, à Majoricanis in divorum numerum referri: quod tamen postremum alii ita excusant, non novum esse, homines hæreticos, Martyrum loco à Pontificiis coli. Vide eundem S. 18. Varia cumprimis de Lullio & Lullianis scriptis judicia corrasit an. Chr. 1372. S. 9 & deinc. Sed & argumenta Lullistarum pro Patriarcha suo in aciem producuntur & profligantur S. 18. &c. An. Ch. 1377. S. 29. inserit confirmationem Decreti Gregorii pro libris Lulli exurendis. *Gault.* in Tab. Chronog. p. 685. eum *histrionem* appellat: *Mariana* lib. 15. c. 4. de rebus Hispanicis, *συντόμως* ejus describit Historiam. Raymun-

dus, inquit, gente Catalanus in Balenſi majore natus, juvenis mercaturam exercuit ſpe, queſtus, majorum veſtigia domeſticámque laudem in eo ſecutus. Cum ætate, rerum humanarum tædio, in ſolitudinem abſceſsit, congreſſu hominum vitato. Quo tempore artem conſcripſit, quæ novis tramitibus compendio, in artium ingenuarum, Philoſophiæ atque adeò divinarum rerum cognitionem inducit: magna hominum admiratione, cum literarum omnino expers, ut ne Latinè quidem ſciret, ſermone patrio, viginti amplius voluminibus juſti ponderis evulgatis, ea de rebus tum divinis, tum humanis tradat, quæ vix ac ne vix quidem expoliti doctrina homines aſſequantur legendo: ut præſtigiæ oculorum, & ludibria potius artium, quàm veræ artes quibusdam videantur. Ipſe ea ſe divinitus accepiſſe confirmat, in monte objecta Chriſti Dei ſpecie, quaſi cruci affixi. Eo haud dubio meritus laudem, quod ſtudio Religionis in Africa propagandæ Bugiam in ora Mauritaniæ delatus, cùm operi inſiſtens, monendi, caſtigandique finem non faceret, lapidibus petitus occubuit. Corpus in Balearem majorem translatum, magnam populis venerationem habet, tantùm non memoria conſecrata, nominéque in faſtos dato. De libris non una opinio fuit, plerisque accuſantibus, quaſi ineptos noxiosque, alii defendunt, quaſi delapſos cœlo, humanæ ignorantiæ remedia. Quingenti errores de Religione ex iis libris decerpti, nihilominus, Gregorii XI. Pontificis Maximi juſſu, Avenione anathematis ignominiâ notati, agente Aymèrico ex

Præ-

Prædicatorum ordine Inquisitore adversus hæreticos in Hispania. Ex iis propositionibus Petrus Tarraconensis præsul centum evulgavit, Directorii Inquisitorum parte altera, in quibus, si verum fateri convenit, non paucæ duriores sunt & absonæ cum Ecclesiæ placitis pugnantes. Sed nos bardi crassoque ingenio assequi non possumus ea, in quibus Raymundi sectatores reconditas significationes & arcana majora contemplantur melioribus oculis. An hallucinantur potius, & videre se fingunt, aut somniant, quod non vident: & digito conantur ostendere, quod nusquam est? quorum est nostra etiam ætate magnus numerus. Schola etiam Barcinone iis libris explicandis dicata, conquisitis, lectitatisque, postquam reprobati sunt; habendi licentia oblivionem attulisset. Hæc *Marian.* Certè in Germania etiam, & quidem inter ipsos Reformatos Lullii non paucos vidimus admiratores & sectatores, qui miraculosa potius quàm compendiosa docendi Methodo montes pollicentur aureos. Catholicum fingunt seu panaceam in maxima, quantum ego observavi, disciplinarum confusione. *Quid verò mirum*, scribit *Keker.* Præcog. Log. tract. 2. p. 94. *si Alchimistico* (his enim artibus deditus erat Lullius) *ingenio accessit ad Logicam, ut eam somniaret talem disciplinam esse, in qua non generales notiones secundæ, sive Noëmata, & organa intelligendi traderentur, sed ipsarum disciplinarum reales*

termini sub generalibus Alphabethi revolutionibus miserrimè confunderentur.

II.*Guilelmus OcKam*,Minorita,Iohannis Duns discipulus,postea verò acerrimus ejus Antagonista, *Nominalium* Coryphæus.*Bal.*Cent.p.396. Acria his cum *Realibus* sæpe fuerunt certamina. Meminit *Ramus* lib.1.Schol.Metaph.controversiæ inter Nominales & Reales in Academia Parisiensi agitatæ dirum in modum, aliis Nomina, aliis res in Categoriis seu Prædicamentis esse contendentibus, & quidem non verbis tantum & argumentis, sed sanguine,cæde civili propè discordia & seditione,ut Regum authoritate fuerit opus ad tantos compescendos fluctus. Nec dum hæc partium seu sectarum studia,in Gallia præsertim,deferbuerunt. Incidas facile in ipsos Philosophiæ tyrones, quod mihi certè Burdigali Aginnum tendenti accidit, qui obvium quemlibet,vel suspicione studiosum,compellant, Nominalium ne an Realium sectetur castra.

III. *Iohannes Baconthorpius*, Anglus, Carmelita,Averroistarum Princeps dicebatur, *Bal.*p.382.

In *Specie* verò *Logicæ* peritia profunda,sed seculi vitio turbata tribuitur *Iohanni Botrell*, Carmelitæ, *Bal.*Cent.p.520. *Oratoriæ* & *Poëseos* laude eminuisse dicuntur *Petrus Babyon*; *Bal.*p.467.*Franciscus Petrarcha*,qui ob eloquentiam Romæ in Capitolio corona Poëtica donatur an Chr·1339. juxta *Naucl.*aut 1338.juxta *Plat.* *Dantes Aligerus*,Florentinus, qui pulsus Patria exilii sedem apud Aragoniæ Regem quæsivit.Mortuus a.Ch.1321.æt.56. *Mathesin*,*Astronomiam* cumprimis, excoluerunt 1. *Richardus*

VVa-

VValingforde, celeberrimus illius ætatis Mathematicus *Bal.*p.397. 2.*Iohannes Killingvvorth*,Id.p.461. qui scriptis Astronomicis inclaruit. 3.*Nicolaus de Lynna*,Id.p.468. 4.*Iohannes Halifax* coluit *Mathesin tam expedito cognitionis successu,ut exemplũ penè inimitabile posteris exhibuerit. Id.*p.502. Vnde & ejus sepulchro Astrolabium fuit insculptum. 5.*Gualterus Britte*; *Id.*p.503. 6.*Iohannes Duns* de Saxonia, qui scripsit Canones Eclipsales *Calv.*an.Chr.1330. 7.*Iohannes de Lignariis*, qui primus Astronomiam Parisiis instauravit,Id.*ib.* Vnde & ingenioso scientiarum Mathematicarum inventa hoc seculo enarrantur. Circa an.Chr.1303. *Flavius* quidam Melfensis in regno Neapolitano reperit aciculam sive Indicem, sive Bossulum *marinum*,cujus cuspis Magnete intingitur, ut perpetuo prospectet ad Aquilonarem Polum, polaremve stellam. Valet adversus maris fluctus, tempestates & pericula,ut scias quo in loco verseris, quo sit,deflectendum. Est species Astrolabii. Eo nondum utuntur Græci, neque Caspii, neque rubri maris nautæ,sive propter ignorationem, sive quia illorum navigatio est brevis.*Geneb.*pag.690.Incidit etiam in hujus seculi vestibulum ἐποχῆς mutatio. Neque enim deinceps à passione Domini, vel potius conceptu sive incarnatione, ut olim,sed à nativitate numerari cæptum est.*Id.*ib. Sed trium mensium duntaxat statuitur differentia. Cæteri,qui limites Astronomiæ transeuntes, futurorum sibi notitiam ex astris tribuebant, turpissimè se aliis de-

deridendos propinabant. Exemplo est *Iohann. Davidis* Toletanus, a. Ch. 1322. Is, applaudentibus reliquis Magistris, programmate monuit, a. Ch. 1329. mense Septembri omnes Planetas in libra conjungi; & post futuram Eclipsin Solis & Lunæ. Vnde prædicebant futura bella, & annonæ caritatem, terræmotum, & tantas ventorum procellas, ut nullus locus sit tutus futurus. Iubebant itaque præparari cameras subterraneas, & commeatum in triginta dies. Affirmabant præterea omnes Philosophos, Astronomos, Hispaniæ, Arabiæ & Græciæ idem sentire. Quo verò eventu? Totus ille annus quietus fuit & temperatus. *Calvis.* a. cit. *Chron. Bohem.* In *Musica* novos quosdam ac seculo Anglico inauditos canendi modulos velut Amphion alter, Anglis monstrabat Iohannes Tanetus; *Bal* pag. 402. Sic *Petrus Hispanus*, Monachus Dominicanus in Chronic. Francofurt. ad an. Ch. 1370. annotat: *Musica ampliata est: Nam novi cantores surrexere, & Componistæ & Figuristæ inceperunt alios modos assuere &c.*

Superiorum facultatum quæ fuerit ratio, paucis dispiciamus. A. De *Theologia*, monuisse satis sit 1. *Dari aliquot hujus seculi Theologos Practicos, seu concionatores, qui non modò vitia vitæ, sed & errores doctrinæ subinde vellicarint.* Agmen ducit *Iohannes Taulerus*, Coloniensis, qui Argentinæ obiit an Chr. 1379. 15. Iulii. Sepulchro insculpta est ipsius imago, digito agnum Dei monstrans: *Catal. Test. Verit.* l. 18. p. 771. Regulas ejus practicas, & Aphorismis,

&

& Alphabeto expressas habet *Bzov.* a. C. 1355. S. 12. & deinc. Habeo Msc. Germanicum, usui aliquando Vestalinm Otenbacensium apud Tigurinos destinatum, in quo hujus etiam Tauleriani Alphabeti aurei extat typus. Variant tamen nonnihil circumstantię. *Bzovii* verba non repetam; quia obvia sunt. Neque verò ex Msc. multa excerpere juvat, cum in Concionibus Tauleri Basileæ a. Ch. 1522. impressis reperiantur, archaismis tamen quibus Msc. scatet, ferè sublatis. Pontificii ipsi non idē de illo judicant. Quidam eum, ceu virum doctum & orthodoxum, venerantur. Alii hæresiarcham eum nuncupant. Vide *Bzovium* a. Ch. 1355. S. 21. 22. Referunt etiam, de ejus salute multos dubitasse: Scrupulum verò apparitione fuisse exemptum. 2. *Robertus Phymton*, qui insito quodam docendi ardore totus conflagrans, plebem à consuetis mundi vitiis sacris è suggestu concionibus avocabat. *Bal.* Cent. pag. 379. 3. *Iohannes Repingale*, cui eruditioni atque pietatis locus à *Bal.* p. 425. tribuitur. *Eruditionis*, quòd tam copiosè & doctè sermones è suggestu tunc fecerit: *Pietatis* itidem, quòd ei functioni, quam Christus ante omnia suis mandaverat, amotis aliis tam firmiter inhæserit. 4. *Iohannes de sancta Fide*, qui sacrarum Scripturarum lectione ac vulgandis ad plebem concionibus facundus pro suo seculo erat. Nec garrulantium Sophistarum clamores aut dogmata multi faciebat; dum esset Oxonii Theologicæ palæstræ Magister; *Id.* p. 441. 5. *Radulphus Acton*; *Id.* p. 393. 6. *Ekhardus*, & ætate & eruditione Taulero collatus. Vide *Catal. Test. Verit.* l. 18. p. 774. Opera

Taul.

Taul.Edit.Basil.sub finem. Ejusdẽ in Msc.citato aliquoties ejus fit mentio, ut & M.Dieterici cujusdam, celebrium, sine dubio, ejus seculi virorum. Sed & subsidiis paulatim concionatores instruebantur, ut sunt commentaria Lyrani, Ioh.Ridevall: Bal. pag.408. Hen. Costesay. *Id.* p.409. ἀνωνύμȣ item illius, quem VValdensem esse existimant, in Apocal. de quibus *Cat.*l.c.p.803. Lexica deniq; Biblica, cujusmodi adornavit *Guilelmus Breton*; quod frequens fuit tum in Anglia, tum alibi. Bal.pag.437. Sic & *Rogerus* Computista difficiliora vocabula Bibliorum explicuit. Id.464. Nam & illud ea ætate multum & rarissimarum avium cantus erat. Cæteri, aliter coccyssantes in fabularum volutabro se delectabant, id quod ex gravi *Alig. Dantis* querela patet. Digna est quæ ex Cantu 29, Latine translata inseratur:

Etiam isthuc hic sursum tolleratur
Minore odio, quàm cùm postponitur
Divina scriptura, & cùm torquetur,
Non reputatur quanto sanguine stetit,
Cùm in mundo seminaretur, & quantum placet
Qui animo demisso ei adhæret.
Vt videatur quisque studet, & profert
Sua inventa: & illa pertractantur
A concionatoribus: & Evangelium tacet.
Alius dicit, lunam se retorsisse,
In Christi morte, seque interposuisse
Vnde lumen Solis non se porrexit.
Alius, lucem se occultâsse
Per se: Idcirco Hispanis atque Indis

Vt

Vt & Iudæis talem Eclipsin visam esse.
Non habet Florentia tot Lapos, totque Bindos,
Quot hujusmodi fabulæ per annum
E suggestu hic & illic declamitantur.
Ita oviculæ quæ hoc ignorant,
Redeunt è pascuis pastæ vento,
Nec eos excusat sui ignorantia damni.
Non dixit Christus suo primo cœtui,
Ite & prædicate mundo nugas:
Sed verum illis dedit fundamentum.
Et illud tantum sonuit in ore ipsorum:
Itaque illi ad pugnam, ut fidem accenderent:
Ex Evangelio fecerunt Clypeum & hastam,
Nunc jocis & facetiis itur
Ad prædicandum: & modò bene videntur
Intumescit cuculla, nec ultra quicquam requiritur
Verum ea avis in rostro nidum habet,
Quam si vulgus videret, cerneret
Veniam, cui confidit,
Per quam tanta stultitia in terra crevit:
Vt sine approbatione cujusquam testimonii,
Cuivis promissioni conveniret.
Ex hoc saginat porcum Sanctus Antonius,
Et alios simul, qui magis sunt sues,
Moneta solvendo non signata.

II. *Scholasticam Theologiam & magno studio & à multis fuisse excultam. Illius* specimen novum præbent Doctores Sorbonici, novo instituto, cujus *Geneb.* meminit, p.693. his verbis: *Franciscus Maronius Franciscanus sub anno 1315. magnanimum il-*

illum Sorbonicum introduxit, quo æstate per singulos dies Veneris respondetur à quinta matutina ad septimam Vespertinam sine præside, sine socio, sine prandio & pastu, sine ulla emigratione, in eadem perpetuo corporis sede, & animi contentione, donec cunctis opponentibus satisfactum sit, præsertim Baccalaureis primi & secundi ordinis, qui sunt minimum sexaginta: & argumenta circiter centum agitant. Nam singuli primi ordinis duo texunt, primus etiam (quem Priorem appellant) novem. Facinus inexpertis formidabile, at cujus causa nemo hactenus in valetudinis discrimen venerit, plures melius habuerint, sive quia vis audentes divina juvat, sive quia mentis contentio non sinit cogitare de corpore, minus de tempore.

Sed & *multos* fuisse Theologiæ illius ætatis Doctores dubitare nos non sinunt Catalogi, quos nobis de illis texuit idem *Geneb.* pag. 691. ubi recensentur: Guido Ferrariensis, autor Margaritæ Bibliorum, Alanus Insulensis, Gerardus Leodiensis, Petrus de Verberia, Hubertinus Casalanus, Gerardus Bononiensis, Malachias Dominicanus, Albertus Patavinus, Guilelmus Haffliginensis, Ioh. Vitalis, Cardinalis, Raymundus Eremita, Richardus Pampolitanus, Bernoldus Cisterciensis, Porchetus Salvati-

cen-

censis, Guido seu Gilo Cameracensis Episcopus, Iacobus Vetulolonius, Eremita, Marsilius Paduanus, Galterius Burgensis Episcopus Pictaviensis, Ioh. Glodestus, Petrus Arvernus. *Et* p. 695. Nicolaus Aquevillanus, Franciscus Maronius, Scotus, Petrus Aquensis Archiepiscopus, Conradus Sanctogeorgianus, Augustinus Anconitanus, Guilelmus Occam Anglus, Guilelmus Abbas Pictaviensis, Martinus Pœnitentiarius Episcopus, Guido Majorensis Episcopus, Alpharus Minorita. Guillelmus à Petra alta, Adamus Goddamus, Astasanus sive Astesamis, Monaldus, Lupoldus Carthusianus, Ioh. de Tenera munda Carthusianus, Guido montis Rocherii, Petrus Episcopus S. Pauli. *Et* pag. 700. Hermannus de Schildis Augustinianus Eremita, Simon de Casia, Iohannes Baconthorpe, Bartholomæus Sanctocordius Pisanus, Ioh. Hasalanus. P. 704 Bernhardus Abbas Montiscassini, Michaël de Massa, Fischatius, Ioh. de Bachone, Gregorius Ariminensis, Petrus Berthorius, Thomas Argentinensis, Henricus à Balma, Ioh de Tambacho, Armacan, Helvicus Germanus, Henricus Constantiensis. P. 707. Richardus Notinghamius, Maximus Planudes Græcus Monachus, Iacobus Lausanensis, Nicolaus Oresmus Gallus, Guilelmus Anglus, Himbertus Abbas Pruliacensis, Matthæus Cracoviensis, Pelbartus Pannonius, Gualtherus Hunte Anglus, Bartholomæus Pisanus, Richardus Lavinham Anglus, Ioh. Taulerus, Gerardus Magnus Daventriensis, Paulus Venetus. Sic p. 710. Ioh. Rusborchius, Iacobus Peretz de Valentia, Simon Cre-

monensis, Conradus Ratisbonensis, Gallus Abbas aulæ regiæ, Laurentius Iustinanus Venetus, Dionysius Burgensis Eremita, Matthæus Episcopus VVormatiensis, Ioh. de Hisdinio Hospitalarius, Michael Angrianus Bononiensis, Gerardus Zutphanius, Renerus Pipernus, Henricus Boicius, Nicolaus Gotranus, Dominicanus, Philippus montis Galerii, Thomas Calensis, Alphonsus Thostatus Episcopus Abulensis, Hugo à Castro novo, Iacobus Magnus, Toletanus, Ioh. Baromiardus, &c. Inter Anglos excelluisse scribuntur Robertus VValsyngham, *Bal.* Cent. p. 365. Ioh. VVitton, *Id.* Ib. Ranulphus Lokesley, *Id.* pag. 366. Atque horum Scriptorum nomina sciri, nostra multum refert. Erubescent fortè, ut cætera taceamus; Pontificii Neoterici, eorum, quasi hæreticorum, rejicere testimonia; quos magni in Papatu viri Theologorum axiomate insigniunt. Cur enim eorum, qui nimium suis commentis frænum laxant, & quicquid in buccam venit, in Papæ subsidium, effutiunt, qualis *Pelbartus* est, *Bartholomæus Pisanus*, &c. eos pudeat? Cæteros verò, ut *Occamum*, *Marsilium* Patavinum hæreseos notent aut schismatis, & tamen inter Theologos Pontificios ab ipsis Pontificiis collocentur? Quæ hæc vertigo?

B. Sed & *juris prudentia* suos habuit cultores, quos inter excellunt 1. *Dynus Mugellanus*, Scriptis in Pandect. in tit. de Action in Instit. & super lib. 6. Decretal. celebris. Moritur a. Ch. 1304 Bononiæ. 2. *Iacobus RaVanus*, Lotharingus, qui omnium primus, quæ à majoribus simpliciter & perspicuè tradi

dita erant, ad Dialecticum arguendi disputandive modum deduxit, quem reliqui deinceps fuerunt sequuti. *Forst.* Inclarescere cœpit an. Ch. 1305. *Buch.* 3. *Bartolus de Saxo ferrato*, Cyni discipulus, jurisconsultus celeberrimus nascitur an. Chr. 1309. Tanta hic ingenii vi præditus fuit, ut a. ætatis 14 se ad juris civilis studium Perusii contulerit, Bononiæ solennia insignia Doctoratus a. æt. 21. consecutus fuerit, & postea æt. 25. Pisas ad juris professionem accersitus fuerit. *Mant. Patav. Pichard. Buch.* 4. *Bartholomæus de Pratis*, qui moritur Bononiæ a. Ch. 1319. 20. Septemb. 5. *Cynus* Iurisconsultus obiit an. Ch. 1336. Bononiæ. 6. *Baldus de Vbaldis* Perusinus I. C. juris doctrinam Bononiæ profiteri, & ob insignem eruditionem tam in jure civili, quàm Pontificio, clarescere cœpit an. Chr. 1344. Extant ejus Comment. ad jus civile. 7. *Bartholomæus Salicetus*, Baldi coætaneus, floruit a. Ch. 1382. Huic plurimum debet Schola Ferrariensis, in qua Professionem juris feliciter fuit auspicatus. *Forster.* 7. *Reinerus* Forolivienfis Bartoli præceptor, moritur an. Ch. 1358. *Geneb.* Chronol. l. 4. p. 692. addit his *Petrum de bella Pertica*, Burgundum; *Iacobum de Arena* Parmensem; *Richardum de Malunibris* Cremonensem, *Iacobum de Butrigariis*, Bartoli præceptorem; *Oldradum de Ponte* Laudensem. Atque hic cumprimis iterum lacerti erant aptandi Papę-Cęsareatus πρόμαχοις, quibus se plurimi hoc seculo opponebant. Huc etiam Legum Pontificiarum novarum, Clementinarum cumprimis (sic Decretalium liber VII. à Papa *Clemente* collectus vocatur) quæ à Iohañe men-

se Nov.a.Chr.1317.promulgabantur,pertinet tragædia, à pastoribus ubique verè locorum excitata. Hinc enim qui tumultus exorti, quæ pericula Romanæ Ecclesiæ nata *Iohannis Vitodurani* verbis proferre lubet. *Clemente V.* (scribit p.m.35.a.) *Papa hujus nominis viam universæ carnis ingresso, sedes, ut fertur à quibusdam, vacavit tribus annis, cui tandem successit Johannes XXII. oriundus de Cadurco, an.D.1318.homo brevis staturæ, corpore macilentus, linguæ velocissimæ, qui, contra prohibitionem sui prædecessoris, VII. Decretalium publicavit, propter quod tanta pericula, scandala, dissensiones, commotiones in populis, tot terrores, tot perplexitates, saltem in Teutonia ebulliebant, quot nemo dinumerare valeret, specialiter per unam constitutionem libr. VII. incipientem:* Cum de quibusdam mulieribus,&c. *qua divulgata & pessimè intellecta, & pertinaciter, mendaciterque in cancellis per universam Alemanniam pronuntiata, innumerabilia corda Sororum tertii S.Francisci ordinis, & etiam aliarum multarum fuerunt gravissimè sauciata. Nam deposito habitu religioso oportebat eas inducere secularem. Multa enim in domibus pro-*

propriis, vel parentum, quæ quadraginta & ultra annis griſeis, nigris, vel albis, Domino in caſtitate & aliis virtutibus, & bonis operationibus famulabantur veſtibus; cogebantur per parochianos ſuos ſibi aſſumere veſtimenta rubra vel crocea, viridia vel flava, & in illis, rejectis aliis, in Eccleſiis comparere, & ſi non ſarciebant modo & forma, vel conſuetudine ſeculari, Paſtoribus ſeu parochianis minimè ſatisfecerunt. Quot ludibria, quot contemtus, temeritates, irriſiones tum temporis pertulerint multæ pudoratæ & caſtæ ſorores, Deus novit: fuerunt etiam in ſpectaculum & in proverbium converſæ omnibus hominibus. O quàm ſæpe multæ verecundiam magnam paſſæ ſunt, cùm publicè turpiter tractæ & tractatæ fuerunt. Confuſio, quæ prætextu conſtitutionis Clementinæ eis inferebat, uſque quod dictu miſerabile eſt, multis occaſio ruinæ fuit. *Nam plures, quæ cælibem multo tempore vitam pro Domino actitabant, voto caſtitatis rupto, ad ſeculum redierunt, vel matrimonia contrahendo,* vel, quod pejus eſt, fornicationes multimodas committendo. *Sed illæ, quæ tum*

perseverabant, tam in ingenti rabie persecutionis in voto continentiæ; sicut aurum in fornace probatæ, dignum Deo habitaculum in sua puritate præparabant. Quot & quantos tunc labores & sumptus apud sedem Apostolicam fratres Minores, pro reparatione ac instauratione suarum sororum habuerint, nemo facilè æstimabit. Si quis vidisset & audivisset singultus varios, gemitus miserabiles, lamenta amarissima, ejulatus altisonos, suffusiones vultuum, sicut ego cum clamoribus argutissimis, non ambigo, quin ipsis ex intimis præcordiis cõdoluisset. *Compellebant autem acerbissimè Parochiani eas, excæcati in malitia sua, nescientes Scripturas, verba Decretalis hujus non intelligentes, vel aliqui ex eis intelligentes, sed ex invidia & ex pravitate sua studiosè sensum verborum pervertentes, sub prætextu præcepti Papalis, & per terrores, & comminationes, & calumnias per fulminationes excommunicationum & exclusiones à Sacramentis per verendos & pudendos latratus, horribiles clamores in conspectu omnium hominum, singulis diebus Dominicis in Ecclesiis, ut quodammodo impletum fuerit verbum Jeremiæ Prophetæ dicentis:* Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus, &c.

tus, &c. *quia usque in excelsa vociferatæ sunt à nimia turbatione hominum, innocentiam suam præferentes, & injustitiam, quæ in eis exercebatur totis viribus querulantes: Nam constitutio de qua jam est mentio, non loquitur nec intendit, ut patet luculenter intuenti, nisi de Beginis, quæ nulli promittunt obedientiam, nec propriis renunciant, nec profitentur aliquam regulam approbatam, quanquam habitum deferunt Beginarum, quarum quædam perductæ in mentis insaniam de summa Trinitate & divina essentia disputant, & prædicant, & ita articulos, & Ecclesiastica Sacramenta, opiniones fidei contrarias Catholicæ, introducunt, &c.* Atque hic Clementiarum liber, ut est in *Fascic temp.* p. 84. publicatus, & ad studia universalia directus est per Iohannem XXII.

C. Restat *Medicina*, cujus Antistites erant 1. *Guilelmus Grisaunt* Anglus, *Bal* p. 446. De quo tamen *Conradus Gesnerus* scribit, quòd Magica potiùs, quàm solidè erudita tractaverit. 2. *Henricus Daniel*, qui natione Anglus, Professione Dominicanus, omnes vires ac potestates elementorum, radicum, herbarum, florum, fructuum seminum, atque omnium eorum, quæ parens natura producit, se scire jactabat. Et Hippocratem secutus, medendi artem ad

causarum cognitionem, signorum notitiam, rerum qualitates, & corporum diversas habitudines, gradusque revocare studuit. *Bal.* pag. 485. 3. De *Petro Aponio* sic scribit *Bzov.* a. Ch. 1316. S. 14. *Patavii in Italia, nonnihil timoris turbarum propter memoriam Petri Aponii à Quæsitoribus sacræ fidei damnatam. Fuit is primus, qui rem medicam post multa secula in Italiam è Græcia exactius traduxit, ac propter ejus artis in conciliandis opinionibus peritiam, Conciliatoris cognomen promeruit. Is, quod Magiæ suspectus haberetur, hæreseos ac necromantiæ, à Petro Regiensi Medico primùm anno Domini 1306. deinde anno 1315. fuerat delatus. Pendente adhuc judicio, mortuus, apud Basilicam Divi Antonii Confessoris, de more sepultus est.* Et S. 15. *Petro Aponesi æqualis & ejusdem ferè fati fuit* Joanninus Sanguinacius, *medicus Patavinus, qui doctrina & experientia medendi cunctos medicos adeò excelluit, ut nec inspecta urina, nec exploratis prius brachiorum arteriis, ex solo aspectu vultus, & genus, & tempus, & paroxysmum morborum divinaret. Hic hæreseos ac magiæ à Franciscanis accusatus, Romámque ad causam*

di-

dicendam pertractus, cùm se purgare sufficienter non valeret, in Melitam Insulam in exilium perpetuum relegatus est. 4. *Iohannes Mandevil*, Doctor in Medicinis, & miles in armis, natione Anglicus, circa hæc tempora fuit. Et mirabilem peregrinationem, quasi totius mundi perfecit. Scripsit eam tribus linguis. *Fasc.temp*.p.84.b.de quo plenius *Bal*.p.479.

[c] De occasione restauratarum in Italia Græcarum & Latinarum ita loquitur *Buchholz*.an.Ch. 1399. Hoc tempore in Italia literarum & linguarum studia, postquam 700.ferè annis terra barbarie oppressa & fædata fuerat, renasci vel excoli & reviviscere cæperunt. Nam cùm Græci immanitatem Turcicam pertimescentes in Italiam secederent, & Musis novas sedes quærerent, literæ simul una cum viris illis doctis solum verterunt, & alpes transvolârunt, ubi paulatim felix quoddam omnis eruditæ literaturæ seculum exortum, lucis suæ fulgorem in vicina regna longè latéque sparsit & propagavit. Inter hos exules Græcos primi fuerunt, *Emanuel Chrysoloras*, Byzantinus, qui Græcæ Grammatices theoremata scripsit: *Theodorus Gaza* Thessalonicensis, Græcè & Latinè doctissimus, quod plurima ejus scripta loquuntur: *Georgius Trapezuntius*, & alii. Hoc modo propemodum illud accidisse videri potest, quod de Iudæis & Græcis Apostolus dicit, illorum ruinâ his salutem contigisse, & illorum diminutione ac penuria hos locupletatos esse. Ita immenso Dei beneficio artium igniculi in Græ-

cia extincti, in Latium traducti & transportati sunt: qua in re plus est miraculi, quàm in illo, quod Cranzius narrat, anno videlicet 1399 per brumam, gelu terras ac maria ita constrinxisse, ut sicco vestigio è Lubecea per mare in urbem Sundensem, & inde in Daniam perveniretur, eaque opportunitate usos fratres Domus Teutonicæ Massagetis bellum intulisse, & prosperè pugnâsse. Mira hæc, si vera sunt, videantur, sed longè admirabilius, quòd Græci navigiis turpissimam barbariem debellârunt, eique internecionem attulerunt: literarum verò studiis vitam & decus pulcherrimum restituerunt. Alii ludum à Chrysolora in Italia excitatum referunt ad a.Ch. 1397. *Calvis.* Scribunt, eum à Iohanne Palæologo missum, ut regum opem implorare t, perfunctum munere in Italia substitisse. *Geneb.* p. 711. *Latinæ literæ* multum debent *Francisco Petrarcha*, qui primus omnium Latinam Linguam à barbaricæ pravitatis mendis inculpatam restituit, ac undique laceram exornavit. *Buch.* a. Ch. 1374 quo mortuus est. Sed & decretum Concilii Viennensis sub Clemente habiti in hoc seculum incidit, ut convertendis ad fidem Christi alienigenis, linguarum Chaldaicæ, Hebraicæ & Arabicæ in Academiis Europæis prælectio haberetur; *Bzov.* an. Ch. 1314. S. 4. Initium Professionis Hebraicæ Oxonii fecit Iudæus quidam conversus. Has verò linguas omnes Parisiis publicè fuisse doctas, ex Iohannis gestis colligimus. Vide *eund.* a. C. 1325. S. 13. Qui tam majori linguarum notitia polluerit, quàm *Adamus Eston*, non vidi. Dicitur Hebraicè, Græcè & Latinè, quod

ea

ea ætate pro miraculo haberi poterat, ut scribit *Bal.* p. 516. peritus.

[f] Per eos præsertim, quorum modò nomina expressimus.

[g] Exemplum habet *Bzov.* an. Ch. 1354. S. 10, Dignum quod, quia ex Msc. Vaticano desumtum est, adscribatur. Ex hoc enim patebit, magnam Academicorum insolentiam Papæ semper & cleri immoderatis privilegiis fuisse sustentatam. *Aliquis Scholasticorum Oxonii in taberna vinaria ebrius, vinum in caput vinarii per temulentiam effuderat, ejusque deinde caput poculo in illud illiso comminuerat, cùm oppidani, civis sui vindicandi causa, iram suam in reliquos omnes Scholasticos nimis effrenato impetu effunderent. Biduo quasi instructa & hostili acie inter eos dimicatũ est: multi utrinque vulneribus affecti, aliquot etiam interemti. Cúmque postridie viri Monastici ad placandum Deum, atque leniendas & molliendas tantas offensiones supplicationem habuissent, in qua sacrosancta Eucharistia deferebatur: ne hac quidem sacra terrorem aut religionem civium animis injicere potuerunt, aut à pugna deterrere. Imò Scholasticum quendam, ut vitæ con-*

consuleret, ad sacerdotem, qui venerandam Eucharistiam deferebat, subsidii causa confugientem, qui nihil eos læserat, insequutis gravissimis & lethalibus vulneribus confecerant: Sedatus est tamen postea eodem die tumultus, videbatúrque utraque pars ad pacem inclinata, quæ & publico edicto divulgata est. Tertio nihilominus die veteres pugnæ recruduerunt, civésque accita sibi ad subsidium ex vicinis pagis multitudine, in Scholasticos irruerunt, domos illorum effregerunt, libros cultellis & securibus disciderunt, atque discerpserunt, supellectilem diripuerunt, & aliquot peremerunt: qui casus vacuam & ferè desolatam ad multos menses, Scholasticis alio se subducentibus, Academiam reddidit, solitis omnibus Scholarum exercitiis interruptis. Ob hanc causam Lincolniensis Episcopus, Oxoniensibus sacra Ecclesiastica interdixit: & Rex Edoardus datis ad Simonem Islepium literis, se vehementer offensum testatus est, quod præclarum Cleri (per quem & Religionem Catholicam constabiliri, & magnam Reipubl. partem illius potissimùm consilio prudenter ad-

administrari dicebat) seminarium esset dissipatum. Mandavit itaque jubente etiam Innocentio Pontifice, ut omnes nervos Islepius intenderet, ut dissipatos ad Academiam revocaret, quos in suam se fidem & tutelam, ut eos ab omni injuria & contumelia deinceps integros & incolumes præstaret, recipere profitebatur. Redierant itaq; tandem, & perturbata atque intermissa studia repetierunt. Actione cuique sua de damnis privatim acceptis reservata, cives 250. libris Academiæ pendendis multati: Academia novis privilegiis munita: primæ rerum in eo oppido administrandarum: pretiúmq; panis & vini, aliarúmque rerum in foro venalium, quæ ad victum commeatúmque pertinerent, constituendi potestas Academiæ Præsidi delata. Cives ad satisdandum adacti se deinceps quietem & tranquillitatem Academiæ haud perturbaturos, quibus constitutis, tandem post triennium Cives ab interdicto soluti sunt. Sed alia, longéque crudelior in Academia Cantabrigiensi Civium orta fuit seditio, de qua *id.* an. Chr. 1381. S. 13. *Alii causam malorum peccatis Dominorum adscri-*

scribebant, quia aliqui eorum nullum Deum esse, nihil esse Sacramentum altaris; nullam post mortem aut vitam, aut resurrectionem fore credebant, sed more jumentorum vivebant, &c. Alii mendicantium fratribus deputabant; quos ideo pauperes esse, & ab omnibus expeditos volebant Legislatores eorum viri sanctissimi, ut pro dicenda veritate nihil haberent, quod amittere formidarent: illi verò possessionibus accumulandis intenti, procerum crimina approbarent, Principes adulationibus & plebem mendaciis seducerent; ac bonum malum; malum bonum dicentes, utrosque secum in devium pertraherent, atque sese pro virili errorum Magistro opponerent. Hæc ex Thom. VValsing.

Lues etiam Academica fuit, quòd doctissimi quique inter se commissi, laureolam quærebant in mustaceo, honoris sui, quàm publici commodi avidiores. *In quodam libro Quodlibetorum* Roberti VValsyngham *pervetusto hoc reperi* (sic Bal. Cent. p. 365.) *scriptum: Iste Robertus adversus Alexandrum de Hales, Gerardum Bononiensem, Aegidium Romanum, Johannem Duns, Simonem de Feversham, Henricum de Gandavo, Thomam Sutton, Robertum*

Co-

Covuton, Richardum Conyngton, & alios adhuc ætatis suæ Doctores scholasticos determinavit publicè per impugnationes subtilißimas &c.docendo & disputando. Et pag. 440 commemorat, circa annum D.1387. exortum esse Schisma inter *universitatem Parisiensem & fraterculos Dominicanos super B.Virginis conceptione.* Concertationum inter *Nominales* & *Reales* supra meminimus p.714. Conf. *Bal.* p.411.

[*b*] Nam & illi, qui cornicum illius seculi oculos configere videbantur, Allegoriis, aliisque corruptelis suas defædabant Homilias. Huc refertur 1. *Iohannes Tytlesbale, Bal.* p,433. 2. *Galfridus VVaterton*, qui per vanos verborum tropos & mysticas locutiones solebat Scripturas sacras exponere, ut impura sceleratorum hominum facta, puræ in Christum fidei loco, nos justificare crederentur. *Id.* pag. 443. Id etiam *Nicolao* accidit *Lyrano*, qui & hoc & superiori seculo floruit. Exempla quædam ex *Bibliandro* suppeditat idem p.393.

[*i*] Fundamentum erat Theologia Thomæ, quam ipse Vrbanus V. *tanquam veridicam & Catholicam Tholossatibus, ut eam sequerentur, commendavit*; *Bzov.* an.Chr.1370 S.15. Verba edicti sunt: Sanè cùm sacrum & venerabile corpus B.Thomæ de Aquino ordinis Prædicatorum sit de mandato nostro ad Ecclesiam fratrum Præ-

Prædicatorum Tholossanam de proximo transferendum, nos attendentes, quanta à Deo scientia dotatus, ordinem Fratrum Prædicatorum & universalem Ecclesiam illustraverit, ac B. Augustini vestigia insequens Ecclesiam eandem doctrinis & scientiis quam plurimis adornaverit: Volentésque præterea idem corpus speciali honorificentia attolli, universitatem vestram requirimus & hortamur in Domino Iesu Christo, vobis nihilominus per Apostolica scripta mandantes, quatenus dictum corpus, cùm ad partes easdem transferretur, benignè & honorificè suscipientes, illudque devotè & venerabiliter pertractantes faciatis ab aliis, quantum in vobis est, cum debita honorificentia & devotione suscipi & tractari. Volumus insuper, & tenore præsentiū vobis injungimus, ut dicti B. Thomæ doctrinam, tanquam veridicam & Catholicam sectemini, eandémque studeatis totis viribus ampliare. Explicandæ verò hujus Theologiæ Methodus erat Sorbonica, quæ, ut scribit *Bal.* Cent. p. 465. fuit novum quoddam litigandi genus, & ab antiquorum Patrum usu longè alienum, quæ per quæstiunculas & argutos Syllogismos formata, nihil præter Chimæras peperit. *Godfridum Cornubiensem* solennem appellat Doctorem *Baconthorpius*, qui tamen in Aristotele totus, in Christo nihil versatus erat; *Id.* p. 388. Sic *Thomæ Langforde* testimonium perhibet, quòd in Scripturis, Aristotelico spiritu intellectis non mediocriter fuerit doctus; p. 394.

[*K*] Id quod accidit I. *Danti Aligerio*. Eum ultione

ne divina tactum, quia non usque adeò senex obiit, scribit *Bzov*.a.Ch.1321.S.21. *quòd is iniquissimus Romanis Pontificibus, omnibúsq; Pontificiis infestus, calamum calumniis intinctum in summa capita strinxisset ac Romani Pontificis dignitatem potestatémque, in Ludovici Bavari gratiam nimis temerario ausu depressisset*. Imò novæ hæresis, quam postea Ockamus etiam fuerit amplexus, author scribitur, composito de *Monarchia* libello: *Bzov*.a.Chr. 1338.S.8. II. *Marsilio Patavino*, qui & ipse causam tuitus Ludovici, *infamia sempiterna dignissimus* judicatur ab eodem a.Ch.1328 S.15. Ejus errores notantur an.Ch.1336 S.3. III. *Petrarchæ*, quem Innocentius *Magiæ* suspectum accusabat; sed hic excusabat, vicissimque probra & convitia, tum in Pontificem, tum in aulam Avinionensem reponebat; id quod fatetur *Bzov*.a.Ch.1355.S 24.

[*l*] Vt sunt 1. *clementinæ*, de quibus supra p.724. 2. *Edictum* Iohannis XXII. quo declaravit, *Hæreticum esse censendum asserere, Christum & Apostolos nihil habuisse in proprio, nec in communi*; ut verba sonant in *Fascic.temp*.p.84.a. Et *Plat*.pag.250.b. *Statim edictum proposuit, quo eos declaravit pertinaces & hæreticos, qui affirmarent Christum ejúsque discipulos nihil privatim habuisse. Quòd certè non*

multum cum sacra Scriptura (rectè Papisticæ temeritati opponitur S.Sc.) *convenit,quæ multis in locis testatur,Christum ejúsque discipulos ac veros imitatores nihil proprii habuisse.Ut illud Evangelii: Qui non vendiderit omnia quæ habet, & pauperibus dederit,non potest esse dignus me discipulus. Præterea verò hæreticum putavit esse, si quis affirmaret ipsis discipulis vendendi, donandi, testandi, acquirendi, suopte ingenio jus non competere,quod ad regionem eúntes in alterius arbitrium transeant: Unde fit,ut Domini mancipia, non sibi sed Domino acquirant : vel acquisita prius ex arbitrio & mandato ejus pauperibus distribuant. Harum autem institutionum literas apostolicas ad gymnasia publica transmisit,ne amplius Scholastici ea de re disputare auderent.* His tamen Papæ decretis Monachos acquiescere noluisse, sed bellum hoc disputationibus publicis & privatis recruduisse, ex iis patet,quę prolixè *Ioh.Vitoduranus* hanc in rem scripsit. Ita ille p m.41. De Iohanne Papa XXII.hujus nominis, plura consequenter referam, quæ *legentibus non immeritò stuporem & horrorem immittere possent,quia totā Ecclesiam commo-*

moverunt. Nam talia facta fecit vel promovit, vel fieri procuravit, quæ in retro actis annis & à seculo audita non fuerunt, nec de cætero erunt, ut sperandum est. Nam *quadam insania ductus,* rationibus & auctoritatibus astruere nisus est, *quòd Christus meram cum discipulis suis paupertatem non habuerit,* sed cùm eis proprietates in communi tenuerit, & ipsis cùm opportunitas & necessitas requirebat, usus fuit talibus & similibus verbis per modum quæstionis elidere, & evacuare voluntariam & perfectam Christi paupertatem moliebatur, cui cum Fratres Minores assensum præbere nollent, *sed ipsi viriliter resistentes, falsum & erroneum dictum ejus affirmarent,* & paupertatem Christi in sermonibus, lectionibus, disputationibus, perfectã causam tã in privato, quam in communi auctoritatibus evidentissimis & rationibus multis insolubilibus extollerent, & magnificarent, dictis fratribus molestus cæpit esse, & graviter ipsis insistere, & ad persequendũ eos nisum non modicum adjecit, Fautores verò suos Prędicatores benevolentia præcipua prosecutus fuit, ac multis beneficiis constanter fovit. Vt autem Fratres Minores facilius & commodius flecteret, ad astandum & consentiendum sibi capitula generalia ipsorum in locis sibi vicinis celebrare jubebat, *ut eos ibi minis & terroribus* in prædicta quæstione ad suæ propo-

sitionis assertionem extorqueret. Nam ibidem *non paucas frivolas persuasiones* denegando una secum paupertatem Christi recipiebant, sed fratrum dispersiones ibi congregatæ unanimiter ad instar columnæ marmoreæ immobiles, in professione sanctæ paupertatis perstiterunt: Nec enim blandimentis ejus seducebantur, nec ejus terroribus concutiebantur. Specialiter autem per Reginam Apuliæ consortem Regis Roberti in singulis capitulis fratres permaximè extiterant roborati, ad perseverandum in Christi altissima paupertate. Nam in Epistolis illuc directis efficacissimis ea, utpote mulier divinitus edocta & supernis irradiata fulgoribus, sectatores Fratres prænominatos paupertatis Christi, hortabatur, ut constantes & inconcussi in ipsa perstarent. Nam in S. Francisco, ferventissimo sectatore veræ perfectæque paupertatis Christi, ut in Legenda ejus luculenter apparet, *per s. stigmata, ei divinitus impressa*, tanquam per bullas & sigilla est firmissimè roborata. His & similibus verbis, per unum lectis, fratres immenso fuerunt gaudio perfusi, & ad obtemperandum ei inæstimabiliter animati, &, ut verum fatear, si claudicâssent, & ruinam, quòd longè sit, facere visi fuissent, per ejus monita auro & argento pretiosiora quasi quodam fulcimento ejecti perstitissent, nimirum quæ ordinem intimo & præcordiali affectu ipsius præcipitium summopere præcavebat. *Videns* igitur Papa *fratres invincibiles, & in sancto suo proposito immutabiliter* perdurare,

re, ut assequi posset suum intentum, capitulum generale, proximè postea celebrandum, jubet, sub obtentu suæ gratiæ in villa Parisiensi fieri, ut in loco sibi magis subjecto & apto comprehenderet, comprehensos captivaret, captivatos averteret, & ad sentiendum cum eo, animas eorum converteret, qui sicut prius dixi, iterum confortati immobiliter perstiterunt. Nam per Regem Francorum ibidem dominantem, in tantum protecti, & custoditi fuerunt, quòd illæsi omnes, *invito Papa*, & contra spem suam ad provincias suas redierunt. *Non est enim consilium contra Dominum*, qui salvos facit sperantes in se. Cùm autem Fratres Parisiis convenissent, totam civitatem commotam, & minis turbatam repererunt. Innotuerat enim ei *Papæ intentio malitiosa*, & timebat quòd Fratres perculsi & perterriti per iram Papæ contra eos ferociter sævientem *à proposito sancto* resilirent, & paupertatem Christi, una cum Papa à primordio Ecclesiæ præconizatam, & per omnes Ecclesias solenniter prædicatam abnegarent, & sic consequenter *fidei Orthodoxæ nexus rumperetur in perpetuum integer conservandus*. Cùm verò Fratres diversarum linguarum de diversis nationibus illic in multitudine copiosa congregati, verbum Dei propositur consurgerent, & loca eminentiora conscenderent, tam clerus, quàm vulgus attentis auribus auscultabat, an assertio paupertatis Christi, vel ejus abnegatio de ipsorum fau-

cibus procederet; Intelligens autem omnis multitudo & audiens ipsos conformiter valentérque Christi paupertatem, eructare, repleti sunt gaudio indicibili, dicentes: Benedictus sit Deus, qui *fidem*, extra quam non est salus, ut timebamus jam subruendam, & in ejus quodammodo *articulo famosissimo subvertendam*, tam misericorditer non solùm conservavit, verùm excellentissimè magnificavit, ita ut dubitatione pertimescenda salubriter effugata, solida & sana perseveret. Pensemus & diligenter consideremus, *quantum periculum Ecclesiæ incubuisset, si fides in professione sacratissimæ paupertatis Christi occubuisset*. Si enim *hæc lucerna extincta & suppressa fuisset, quid aliud nisi tenebræ densissimæ* remansissent, ibi, ut putabatur, *Petri navicula naufragari suspicabatur. Nam procellis conquassata tribulationis submergi videbabatur, & periclitari*, non tamen poterat, Dei præservata virtute. Exhilaratus est ergò universus populus, cognita fortitudine mirifica & inopinata sacræ fidei in Confessoribus pauperis crucifixi fratribus Minoribus. Quantum igitur hæc *scandalosa positio* Papæ fidei Catholicæ jacturam & detrimentum ministraverit, homo intelligens animadvertat. Nam in cunctis terris, regionibus, provinciis, angulis, climatibus fidelium personuit & innumerabilibus offendiculum & hæsitationem

in

in fide probatissima immisit. Qui enim ante firmi fuerunt, hæsitantes, & claudicantes & titubantes facti sunt. Fratres Prędicatores foventes in positione memorata partem Papæ, *quod audire piæ mentes refugiunt, in contemtum & contumeliam Fratrum Minorum & per consequēs, in scandalum totius Ecclesiæ depinxerunt, vel depingi procuraverunt, Christum cum loculis & capsellis ad extrahendum denarios ipsis manus suas immittentem, & quod est horror devotis dicere, videre, vel audire, in parietibus Monasteriorum, & ubi erat frequens hominum transitus, Christum pendentem in cruce depingebant, una manu brachio crucis affixum, & altera denarios tractantem, & bursis in cingulo suo pendentibus inferentem. Hoc totum factum est, ut cernentibus per hoc patesceret, Christum proprietates habuisse.* Maximè autem Papa infestus, & supra modum durus fuit prælatis, & præsidentibus capituli, & capitibus ordinis Fratrum Minorum, videlicet Generali, & sibi cohærentibus Avenionę degentibus. Cùm enim eos minis, blandimentis, terroribus, ad sibi consentiendum flectere non posset, insidias intentabat, qualiter eos caperet, & squalore carceris & diris suppliciis cruciaret, vel ut aliqui opinantur, quod morte

eos afficeret, & acerbissimè trucidaret. & cùm hoc in continenti se facturum decrevisset, Generalis, dictus *Michaël*, vir utique genere, scientia, & morum honestate præclarus, cum bona gratia jurisperito peritissimo, & aliis fratribus Theologis acutissimis amicabiliter commonitus, fugam accepit, & cum multis galeatis à Rege Franciæ sibi destinatis deductus est per mare propera navigatione ad loca tutissima *& à Papa temeraria & irrationabili valde semota potestate*: qui tandem Ludovicum poscentes sæpe dictum, & ad ipsum confugientes, sub ejus umbra alarum multo tempore protecti sunt à facie inimici, & in cunctis vitæ necessariis lautè provisi, quorum fugam Papa sentiens, omnis generis contra eos censuras Ecclesiasticas fulminavit, & eorum extra ordinem suum ejectiones à Fratribus extorsit, *qui quamvis nobilia ordinis omni laude digna membra fuissent*, Fratres tamen, sed nimis dolentes cum immani amaritudine mentis ad favorem Papæ capessendum|, & iram indignationis suæ excessivam temperandam, quia adversus eos accendit omnem iram suam, *ipsos tanquam membra arida seu putrida ab ordine exciderunt*, de quo ego sum nimium conturbatus, *quia gloriam & magnum decorem per eos ordo noster habuit*, quia sicut stella præfulgida in eo micuerunt, & in mundo sicut stella in medio nebulæ, & tanquam novum sydus, imò sicut stella lucidissimè corruscabant. In isto disturbio

bio Provincialis Fratrum superioris Alemaniæ dictus *Henricus*, frater de Talheim, Magister Theologiæ excellens cum quodam lectore sibi familiari ad Imperatorem convolavit, qui reverenter ab eo exceptus, ejus est cancellarius institutus, sed tamen ab illo destitutus splendidè ac copiosè per eum procuratus, tranquillam vitam ab omni tumultu negotiorum secularium segregatam duxit in Augusta, civitate Sueviæ insigni. Socius verò ejus ab Imperatore & Papa ab eo creato Pontificatum adeptus est Vercellensem, in quo residens plurimos præpositos & alios Clericos ordinavit, qui tandem pœnitentia ductus Episcopatum resignavit, & jugum Domini abjectum, ordinem exeundo repetens, pollicensque se subiturum pœnam correctionis suis excessibus condignam, ordinem illico impetravit. Magister similiter Henricus post eum faciens ad ordinem est reversus, sed bona gratia extra eum, debitum humanæ naturæ persolvit. Hæc *Vitoduranus*. Exemplum Franciscani a Papa in carcerem detrusi, habes in *Anal.* pag. 47. Combusti verò & in cineres redacti apud *Bzov.* an. Chr. 1337. S. 3. Non prolixitatis pruritu, sed Historicæ lucis necessitate adacti locum ex vetusto dedimus Msc. Ex quo quisque ea tantùm colligat porismata, quæ ex verbis diverso charactere notatis sponte fluunt. Insana Majestatis Pontificiæ substructio uno hoc hominis domestici ictu non parùm labefactatur.

VII. De *Monastico* Seculi hujus statu observandum est 1. Tam diu illum ste-

tisse, & crevisse, quamdiu Papæ [a] causam fervidè egit, patrociniúmque strenuè suscepit: Frigente verò vel tepenpente Monachorum pro Papa studio, dirissima quæque, in illos etiam, quos vel inusitata [b] σκληραγωγία, vel Majorum merita commendare poterant, fuisse decreta. II. Tot impietatis & profanæ mentis specimina Monachos [c] effrenes dedisse, ut odium & execrationes omnium, [d] plebejorum etiam, experiri debuerint. III. Sanctissima [e] & laude dignissima, plerorumque studia, tricas fuisse & vitilitigatiões Scholasticorum. IV. Intestinis [f] etiam dissidiis aliisq; [g] enormitatibus infames tesseram, apud multos eos fregisse. V. Arctiori tandé disciplina [h] per leges coercendos fuisse, veteris oblitos.

[a] Vnde est quod Pontificis authoritate alii usperioribus accesserint ordines, ut est 1. Ordo *novorum militum Iesu christi* in Portugalia per Iohannem 22. contra Saracenos institutus; *Naucl.* Gen. 44. p. 247. a. *Fascic. temp.* p. 84. b. *Plat.* p. 250. b. in Ioh. 23. His omnia Templariorum bona sunt destinata. *Calvis.* an. Chr. 1319. *Bzov.* an. Chr. 1317. S. 21. 2. *Ordo Salvatoris*, qui vulgò S. Brigittæ ordo vocatur

tur, *Fascic.temp.*p.85.b. Eum ex utroque sexu confirmavit Vrbanus, *Calvis.*a.Ch.1363. *Geneb.*p.706. 3. *Ordo militum Divi Georgii*, aliâs Garteriorum, *Polyd.Calvis.*an.Chr.1348. *Bzov.*an.Chr.1344.S.13. 4. *Ordo Monachalium S.Catharinæ*, à Catharina Senensi constitutus circa an.Chr.1373.incipit, quo Brigitta obiit. *Calv.* 5, *Iesuatorum ordo*, Senis in Italia a.Chr.1368.oritur (ut habet *Sabellicus*) authoribus Ioh. Columbano, & Francisco Vinientio Senensibus. Sic dicebantur, quòd nomen *Iesu* esset frequens in ore eorum. *Bzov.*a.Ch.1358.S.13. *Geneb.*p.709. 6. *Bzov.*an.Ch.1317.S.22. *Hoc ferè anno contra Saracenos duo alii ordines militares, alter titulo Montesiæ, alter sub invocatione S.Georgii Afam.in regno Arragonum, à Rege Jacobo, concedente, & approbante summo Pontifice Iohanne erecti sunt, bonáque loca & jura Templariorum iis tam diu attributa, quoad contra Saracenos depugnarent.* 7. *Ordo Alborum* Monachorum, de cujus occasione, origine & confirmatione videatur *Bzov.*a.Ch.1318.S.13. Alii sunt *Aldrati*, de quibus varia Pontificiorũ judicia. Vide *Naucl.*p.264. *Bzov.*a.Ch.1399.S.8. De aliis, sed obscurioribus hujus Seculi ordinibus consulatur *Bal.*p.364. 8. Huc pertinet *Societas Peregrinantium* à Fratribus Prædicatoribus instituta. Qui ex ea destinati erant ad gentes convertendas remotissimas, munus demandatum detrectare non poterant. Vide *Bzov.*an.Ch.1325. S.11.

S.11. Exempla habes a.Ch.1370.S.9. ubi & formula Neophytis præscribitur. Et a.Ch.1375.S.4. ubi Armenis, Tartaris, Constantinopolitanis ad Ecclesiam Romanam reducendis operam (qui & Inquisitionis monstrum invexerunt in Armeniam, Georgianam, Græciam, Tartariam & Russiam; *Id.* an.Chr.1378.S.41.) locâsse dicuntur. 9. Ordinem *Hieronymianum* in Hispania probavit Gregor.XI. *Bzov.*an.Ch.1373.S.5. 10. Ordo novus *Canonicorum Regularium* S.Salvatoris in agro Senensi à Stephano & Iacobo Andrea Senensibus ordinis Eremitarum professis initium sumsit: Eam congregationem Gregorius XI. approbavit; *Id.*a.Ch.1378. S.7.

[*b*] Mendicantium patrocinium suscepit Benedictus XI. qui, asserente *Bzov.*a.Ch.1304.S.7. ordines illos exornavit, & à multis Episcoporum gravaminibus exemit. Mox tamen Iohannes XXII. Minores, idem per omnia secum non sentientes gravissimis affecit suppliciis, ut ex Vitodur. audivimus. Flagellantium etiam sectam, & asseclarum multitudine, & miraculis celebrem *Bzov.*an.Chr. 1340.S.24.& 1349.S.2. Pontifex non eo, ut existimo, nomine suspectam habuit, quòd jejuniorum austeritate, verborumque diritate penè esset inimitabilis, sed quòd suæ, ex crescente indies numero, authoritati periculum imminere timeret. Templarii etiam damnantur, Princeps eorum Iacobus Burgundus flammis exuritur, bona eorum Rex Galliæ pleraque recipit, 50. Lutetiæ cremantur vivi, imò uno quasi momento delentur, Concilii etiam

tiam Viennæ habiti decreto ordo, qui annis steterat 184 abrogatur. Vide *Calvis.* an. Ch. 1307. 1310. 1312. ut ne sine causa in eos sævire viderentur, de erroribus gravissimis accusantur, quod defecerint à religione Christiana, quòd deteriores sint Saracenis, quod olim Ludovicum Regem Galliæ Suldano prodiderint. Apostasiam ad Saracenos maximè urgebant; vide *Plat.* in Clem. V. p. 245. b. *Geneb.* pag. 691. ait, *justis illud de causis factum*, quas p. 693. vocat nefanda scelera (à quibus tamen Moguntiæ se purgârunt *Naucl.* Gen. 44. p. 240.) & pravas opiniones de religione. Alii existimant, abrogationem illam factam in gratiam Philippi, Regis Galliæ, qui, ut ferebatur, aulicorum persuasionibus & spe lucri ordinem Templariorum accusârit; *Bzov.* an. Chr. 1307. S. 4 *Naucl.* Gen. 44. p. 244. Philippo enim bona eorum in Galliis cesserunt; in aliis verò locis data sunt Hospitalariis. Sed prolixa de hac re commentaria habes apud *Bzov.* an. Chr. 1307. S. 4. A. 1308. S. 2. 3. ubi capita errorum enarrantur S. 4. A. 1309. S. 12. A. 1310. S. 8. An. 1311. S. 7. 8. 9. An. 1312. S 3. Certum quidem est, multas jam pridem de Templariis motas fuisse querelas; vide *sup.* pag. 507. Cōniventiâ tamen Papa facilè eas tolerâsset, vel excusâsset etiam, nisi abolitione ordinis rebus suis consuli, aliisque rem præstari gratam vidisset. Gravis est hæreseos & Apostasiæ accusatio. Verùm, non dubito, quin idem acciderit Templariis, quod aliis, quos Papa ut facilius è medio tolleret, labe hac reddidit infames. Exemplum suprà habuimus in Friderico pag. 386. Aliud occurrit in Ludovico, qui

Hæ-

Hæreticus vulgò audivit. Vide *Naucl.* Gen.44.pag. 248. Hic quidem nihil nobis vel seritur, vel metitur, ne tamen incertis pugnare videamur pro Hospitalariis, conjecturis, *Drexelii* lib.2.de Trib.Christi c.3.S.2.apologiam pro iis recitabimus: *Certissimum habetur, quod Clementi V, evenit. Qui cùm Templarios, cœtum religiosum, & diu bonum atque utilem Viennæ in Concilio damnâsset, & in sodales ferro atque igne passim animadvertisset, vel, ut scribunt alii, sæviisset à pluribus eorum, uno præsertim Neapolitano equite ad judicium divinum est appellatus, ita quidem ut Clemens Pontifex & Philippus Rex Galliarum ad tribunal superûm citati intra annum se sisterent. Philippo Regi damnationes illæ bono fuisse putabantur, Templariorum opibus ad eum devolutis & confiscatis. Neque vana fuit hæc appellatio, nam intra tempus annuum, uno scilicet eodémque anno 1314. tam Papa, quàm Rex obierunt. Quis neget geniale aliquid & divinum hic intervenisse, supremo Numine consciscente?* Plura ejusmodi exempla hoc capite recenset. Quid, *quòd suppliciis sublati Templarii pro Martyribus culti leguntur*; *Naucl.* Gen.44.p.244 a.

[c] Monachus enim author est perniciosissimi bombardarum inventi. Vide sup.p.666. Confer Bal.p.481. Hoc tormenti genus Venetis primum detulit, cùm contra Genuenses bellum gererent. Monachus Henricum VII. Imperatorem hostia venenata sustulit. Bal.p.367. ex Nauclero ut Gen.44. p.246. & aliis: *Anno D.1313. Henricus VII. Romanorum Imperator, versus Apuliam iter arripiens in assumtionis Mariæ festo post orationes & jejunia, Eucharistiæ Sacramentum sumere desiderabat. Unde quidam Dominicanus, Bernhardus de monte Politiano, ejus ex Guelforum conspiratione confessor, præmiis ac pollicitationibus subornatus intoxicatam hostiam optimo Principi dabat, vertens calicem vitæ* (inquiunt) *in calicem mortis. Mox ut Imperator sensit adesse mortem, scelestissimo illi Monacho dixisse fertur: Domine recedatis. Nam si percipiant Teutonici & nostri devoti malum, quod nobis fecistis, morte miserabili moriemini.* Author Fasc.temp.p.84.a. *Tandem Henricus intoxicatus fuit sumendo Eucharistiam. Hæc leguntur in libris, & fama feruntur.* De libris ipsorum etiam Pontificiorum nemo dubitat. Magno numero recensentur à Bzov.an.Chr. 1313.S.7 & deinc. Quid? quòd ejus ætatis festis,

ana-

annalibus, actis, rythmis, carminibus & epigrammatis publicè est divulgatum. Dominicani tamen (& novissimè Bzov. ejusdem ordinis Monachus a. cit. S. 5. & deinc.) id constantissimè negârunt, prætendentes, *ægritudine animi, quod vindictæ avidus de hostibus, ut vellet supplicium sumere non potuisset, animam Imperatorem efflâsse, literis à Papa acceptis, quæ innocentiæ testimonium perhiberent.* Verû enim verò fratres ordinis istius, sceleris commissi suspicione exonerari non potuere, quin eorum quàm plurimi in Tuscia, Lombardia, aliisque locis una cum domibus igne gladióve perirent. Iterum hic inserere placet *Ioh. Vitodurani* hac de re testimonium. Cùm igitur Henricus Imperator Romanus in manu forti & brachio extento sibi ad unguem subjecisset, & ibi omnia secundum omne votum suum ordinasset, Germaniamque, Longobardiam, Galliam & Italiam suę ditioni subdidisset, triumpho potito de civitate dicta Priss, pauco tempore evoluto in Apuliam sibi rebellantem, in aliquot civitatibus Imperialibus, quemadmodum supra breviter perstrinxi, profectus est, ut & illam cum Rege suo contra eum, quasi contra stimulum calcitrantem, perdomaret, & suo jugo, sicut meritò debuit, applicaret. Cùm verò adhuc in procinctu itineris esset constitutus, ex igne divini amoris medullitùs fervesceret, in tantum, ut desideranti animo corpus Dominicum, toto mentis affectu percipere gestaret, ut suo voto mox divinitùs immis-

missto satisfaceret, in quodam loco ad id faciendum, se multo devotionis studio contulit, quod intelligentes quædam civitates sibi adversantes, Capellanum Imperatoris approbati ordinis, *ut fama publica protestatur*, quem tamen, ad deferendum ei honorem, reticeo: à quo more solito Sacramentum id percepturus erat, Episcopatus in proximo sibi conferendi, & aliorum munerum promissione agitatum instinctu Diabolico corruperunt, *ut latenter in communionis administratione venenum Imperatori immitteret, & sic occideret*, quibus ille malignissimus traditor, &, more Iudæ, mercator pessimus, excæcatus, malitia sua acquiescens, post S. Sanctæ hostiæ Imperatori porrectam refectionem, & ab eo reverenter sumtam, in communione *calicis venenum in juncturarum digitorum manus suæ complicatione, occultè & dolosè conditum, & reservatum potum vini invisibiliter immiscebat*, & Imperatori epotandum præbebat, quo exhausto, sentiens se Imperator intoxicatum, dixit communicatori: *Video quia intoxicastis me, & ideo quantò citiùs poteritis fugam inite, ne in ultionem mortis meæ, mihi allatæ, à nobis in frusta concidamini. Qui aufugiens, Episcopatum sibi promissum pro mercede adeptus est*. Medici autem hæc notantes per-

suaserunt Imperatori, ut potionem ab eis, quo venenum evacuaretur, & extraheretur, acciperet, si sanitati restitui vellet; quibus ipse taliter respondit: *Deum meum sumsi, cum illo etiam moriar animo libenti.* Nam si ei plus vita mea super terra placeret, me utique custodisset, vel me adhuc incolumem faceret, & virtuosiùs & efficaciùs posset, quàm vos, cùm omnia possibilia sint apud eum. Dum ergo Medicinam recusaret, intra triduum à carnis ergastulo feliciter migravit, ut piè credẽdum est, & deductus inde in civitatem dictam Priss, (Pisâ) honorificè ac solenniter conditus est, regia ut ipsum decuit sepulturâ. Obiit a. D. 1313. anno regni sui XV. Cal. Sept. de cujus jussu graviter Dominus de VVirtenberg damnificatus fuit per devastationẽ terræ suæ. Hic adhuc vivus & sanus existens, firmiter decreverat, si Domino sibi favente Apuliam, contra eum rebellantem, suo dominio subjugaret, mox robusto, & copioso exercitu congregato, mare transfretare vellet, ad subjiciendas sibi barbaras nationes. In morte Imperatoris verificatum fuit verbum Evangelii dicentis, *Inimici hominis domestici ejus*: & Ieremiæ Prophetæ dicentis: *In omni fratre tuo, non habeto fiduciam, omnis enim frater incedit fraudulenter.* Hic erat *regula justitiæ, summa legis, lux Ecclesiæ, fidei immobilis columna, insolentium silentium, lima correctionis. Zelator præcipuus veritatis, fidelis in commissis, constans in pro-*

promissis, amator sedulus latriæ, norma temperantiæ, castitatis speculum, liberalitatis exemplum, forma justitiæ, defensor & patronus pauperum, imitator egregius Evangelicæ doctrinæ. Hic talis & tantus, quod cum maxima cordis mei amaritudine loquor, veneno necatur, *quod, heu! Christianæ disciplinæ ruina & plaga perniciosissima fuit.* Nam maximè ei derogavit, quòd in altissimo Sacramento religionis Catholicę homo tantę supereminentiæ interempus est. Nam ubi in nostris temporibus affluentissimè verniat fides credentium, & in Sacramento, *in quo maximè dependet devotio modernorum, ibi nefandissimum scelus perpetratum est, scandalum etiam perpetuò duraturum, quod infidelibus nauseam & displicentiam generavit nostræ professionis, imò insultant nobis per hoc, dicentes: Si illa species, quam sumunt & reverentur Christiani, Deus esset, tam horribile & execrabile facinus sua in specie & participatione fieri nullatenus permisisset,* & quia nobis taliter insultant, judicio humano, & sensuum meorum compellor dicere, & exclamare, dicens: *O Domine quare si non justè, vel si ob aliquā causam tibi soli notam, sinere voluisti, quod est in tam*

grande judicium & detrimentum fidei? Quare ergo, secundùm verbum Sapientis, non innovasti tua signa, & immutasti tua mirabilia, ad demonstrandam potentiam dexteræ tuæ, & ad firmandam plebis fidem, sicut cæcum à nativitate illuminare voluisti, ad manifestandam gloriam tuam, & Lazarum quadriduanum in monumento jam fœtentem resuscitare? Sed quando ista revolvo in mente mea, & Domino objicio, per modum argumentationis, & altercationis, quemadmodum fecit Domino Ieremias Propheta dicens, quasi disputando & contendendo: *Quare, Domine, impius prosperatur in via sua. Rursus confligendo in me ipso, in memoriam reduco, quod consilia Domini, & cogitationes nemo novit, & judicia homini abscondita, & inscrutabilia sunt.* Et sicut in Ezechiele Propheta dicitur, *quoniam sicut Cæli exaltati sunt à terra, sic via mea, à viis vestris.* Et quod in Esaja dicitur: *Perscrutator Majestatis opprimetur à gloria.* Et David dicit in Psalmis: *defecerunt scrutantes scrutinio.* Et sic cogitando ista, Domini potentiam, & Majestatem, sapientiæq; infinitatem, & meam fragilitatem, ignorantiamque perpendo, & decidens in me ipsum, ob-

obstupesco, meámq; curiositatem, & præsumtuositatem reprehendo, & agens pœnitentiā tales frivolos cogitatus postpono, & Deo sicut debeo, totum committo: *Tamen concludendo sermonem, jam habitum, dico, quòd Religiosus ille, qui intoxicavit invictissimum Imperatorem, Christianitatem profanavit, confudit ordinem, temeravit imperium, corrupit quicquid erat Religionis, quod legis, quod vitæ, quod morum, quod fidei, quod disciplinæ, quòd sacerdotatis dignitatis, quod Monachalis reverentiæ, perdidit & confudit.* Quidam ajunt, quòd, postquam Mediolanum cum labore & alias civitates sibi rebelles expugnâsset, tandem civitatem PRISS (Pisam) obsedit, in cujus obsidione propter nimiū laborē suum, apostema incurrit, quod præsensit, in assumtione beatæ Virginis, corpus Christi percipiens, & de hoc exierit sermo, quòd in calicis participatione intoxicatus fuisset. Electus fuit in Franckfurt, circa festum S.Martini, & in Regem Romanorum consecratus est Aquisgrani in Epiphania. Quod hic Imperator sanctus & incontaminatus fuerit, & à peccatoribus gravibus segregatus, in multis virtutum suarum insignibus, quæ causa brevitatis dinumerare omitto, luculenter apparet, specialiter lucet, luce clarius in hoc, quòd sentiens se in communione, ab illo malefico Monacho, filio Diaboli, cujus opera fecit occidendo caput Ecclesiæ nobilissimum, imò verò totius

mundi, si vita ei comes affuisset, intoxicatum ipsum charitativè admonuit, ut fugeret, si mortis supplicium evadere vellet. Dico autem, explanando dicta mea; *Hunc Monachum filium Satanæ extitisse, faciendo opera ejus, occidendo Cæsarem, quia secundum Evangelium Johannis: Dæmon ab initio homicida fuit; & in veritate non stetit. Ergo bene dico, quòd hic filius ejus erat, non fuit filius Abrahæ, quia opera ejus non patrabat. Unde dicitur: Patrem sequitur sua proles. Tunc temporis, puer ego existens, audivi, quòd fratribus Minoribus, in terminis annonam petentibus, multa contumelia irrogata fuerat, & multi terrores, multúsque contemtus, quia primo rumor, & postea*, vulgaris exiit de iis, quamvis immunes ab illo immani crimine, per Dei gratiam, ipsos præservantem, penitus fuerint, quod Regem Romanum veneno peremissent, non tamen dico, *quòd ordini, quicunque est, sit imponendum, interficientis unica & singularis malitia, cùm cæteri illius ordinis malefactori assensum non præbuissent*, nec conscii sibi criminis illius extitissent; unde reatus illius extendendus non fuit in cæteros vel singulos sui ordinis sed solum in delinquentem. Vnde jus dicit: Delictum personæ non debet redundare in damnum

Ec-

Ecclesiæ. Ergo à simili non in damnum totius ordinis: Iterum jus; pœna suos debet tenere auctores, nec est ulterius protrahenda quàm delictum sit, in excedente repertum. Item jus dicit, quòd vitia personalia non transeunt ad successores. Item Moyses in sacra Pagina dicit: Filius non portabit iniquitatem patris, nec è converso. Item Ezechiel, anima quæ peccaverit, ipsa morietur. Quod etiam in Homilia super Evangelium Matthæi dicitur: *Non fuit societas tam sancta ab initio mundi, in qua reprobi non essent, incipiens hoc differere, in tentatione, & societate Angelorum in cœlis: quorum multi mali fuerant inventi, & ideo de Cœlis eliminati, & in aerem caliginosum detrusi, & in Dæmones conversi.* Vnde Iob. In Angelis suis reperit pravitatem. Item Christus duodecim elegit viros ex toto mundo, quorum unus Iudas Ischarioth pessimus fuit, tradendo Christum ex avaritia nimia pro XXX. denariis in mortem, sicut & ille sceleratissimus hominum fuit. Item, post ascensionem Domini, Apostoli elegerunt ex omnibus discipulis, imò ex cunctis fidelibus VII. Diaconos, quorum unus Nicolaus Antiochenus, sicut habetur in Actis Apostolorum, malus excessivè fuit: quare ergò, ut ista verba introducta Sacræ Scripturę applicem, & coaptem proposito meo, Michael Angelus deterior dici deberet propter culpam Luciferi & aliorum malorum Angelorum secum corruentium?

Vel,cur malitia ejus in bonos extendi deberet,cùm non eſſet conſonum rationi.Quid demeruit Petrus in nequitia Iudæ? Quid Stephanus in Nicolai Antiocheni perverſitate? Sic dico in propoſito: quid peccavit in ſcelere iſtius maligni traditoris? Nihil ergo cæteris ſui ordinis Fratribus nunc eſt imputandum, *his aſto; quanquam multi ex iis, præſertim in civitate Turicenſi, lætati fuerint, invidiæ ſtimulo agitati.* Quando primùm divulgatum erat de Fratribus Minoribus, & poſtea comperta rei veritate Fratres Minores percipientes hoc è contrario de interitu eorum,non tam affectuosè,ſicut debuiſſent,fuerant conturbati, quia unus ex iis author fuit ſceleris non omnes. Patet etiam ſanctitas Imperatoris in alio,quia poſt ſanctionem Euchariſtiæ,cum qua venenum hauſerat,repudiavit omnem medicinam,per quam evacuaretur venenum, *ne Deo & ſuo Sacramento contumeliam & irreverentiam inferret.* Hæc duo allegata & in medium producta pro Imperatore,extollunt eum, & reddunt ipſum laudabilem & glorioſum in ſecula, tam in Eccleſia militante,quàm triumphante: Quis unquam audivit talia, quod inferenti ſibi mortem, non ſolùm indulgebat,verùm etiam charitativè admonuit,ut fugâ acceptâ vitam ſalvaret, ne pœnas mortis ejus exſolveret,& crudeliter mactatus & diſcerptus lueret? *Hoc raro vel nunquam in primitiva Eccleſia viſum eſt.* A ſeculo autem non eſt audita tanta re-

ta reverentia, quantam ipse corpori Christi exhibuit, quod potionem expulsivam veneni à medicis & sanativam, accipere recusavit, ne Sacramento injuriam irrogaret, malens vitam cunctis desiderabilem perdere, quàm cum Dei, & sui Sacramenti contemtu ultra vivere. De ipso audivi, quòd eo Romæ, ut supra dixi, moram contrahente, tantus cruor per Romanos & Germanos, mutuò quasi quotidie acerrimè confligentes, effusus est, ut usque ad talos hominibus transeuntibus vicos attigerit, Germanis tamen frequentius prævalentibus. Propter prædicta & alia suarum virtutum insignia, mortem ejus pretiosam non cesso dolere, Ecclesiæ immaturam & nocivam. Sic *Avent.* pag. 746. *Inter hæc in Italia Imperator Henricus VII. Cæsar Augustus duodevicesimo Calendas Septemb. celeberrimo Christianorum die festo, in sacra æde, à Bernhardo Dominicano (qui auro malè ab inimicis Cæsaris conciliatus fuerat) cœlesti victima toxico oblita, atque polline Adamantina (quam præsens venenum esse ajunt) sacra optimi Principis potioni indito, novo & inaudito exemplo extinguitur. Ita non solùm in fastos, annales, acta relatum est, sed & Epigramma in ejusdem ceremonia consecraneis extat, & antiquis more majorum celebratum est carminibus.* Confer *Ursp.* Par. p. 312.

[*d*] Id quod ex præcedenti patet Vitodurani testimonio. Confer *Anal.*P.1.p.26. Et querelam *Fel. Fab.* in Hist.Suev.p.147. ubi etiam ordinem excusat, & malevolorum nequitia hanc de Monacho excitatam famam persuadere scilicet conatur.

[*e*] Abundè hoc probat Catalogus Theologorum Scholasticorum supra ex *Geneb.* exhibitus. Multum cumprimis Angli deferunt in his studiis Guilelmo Maklesfelde, *Bal.*pag 361. *Iohann Duns*, Scoto, *Id.*pag. 362. cujus jam superiori etiam seculo meminimus, p.347. Eum & alios ejus farinæ Philosophos, qui obscuritate verborum S. Theologiæ veritatem involverant, ***negotium perambulans in tenebris***, *Ioh.VVidevus* vocare solebat.

[*f*] Certabant enim magno cum plebis scandalo, Dominicani & Franciscani in causa Iohannis 22.vide sup.p.738.Confer *Anal.*P.1.pag.26. Vnde etiam nunquam defuerunt, qui masculè se ordini huic opposuerunt, ut suo loco dicemus.

[g] *Teutonibus* crucigeris exprobratur perfidia, *Bzov.*a.Ch.1331.S.15. *Hospitalariis* luxus & ignavia an.Chr.1343.S.19. *Aliis* insignis temeritas & perjurium, *Bzov.*an.Chr.1380.S.14. *Aliis* regnandi libido; *Id.*a.Ch.1375.S.19 *Aliis* amor conscendendi culmen Papale præposterus; *Naucl.*p.264.b.

[*h*] Sic *Raynaldus*, Archiepiscopus Ravenas cùm videret Benedicti & Augustini familias laxiore vivendi instituto à vetere disciplina plurimum defecisse, vivendi leges iis præscribit, quas reperis apud *Bzov.*a.Ch.1321.S.15. Et de Bonif.VIII.commemo-

morat *Platina*, quòd ordinem Grandimontensem quorundam improborum factionibus labefactatum in meliorem formam redegerit. Benedictum Cistercienfibus & Benedictinis Reformationis leges dedisse habet *Geneb.*p.699.

VIII. Ut verò *Ecclesiæ* faciem penitius intueamur, duplici utemur speculo. *Priori* nævos & vitia, quæ ipsi in Matre sua Ecclesia Romana, Scriptores Pontificii notant; *posteriori*, quid Reformati desiderent, animadvertemus.

IX. Sistunt ergò auctores Papistici Ecclesiæ nobis statum ita miserum & deploratum, ut, sive plerosque Pontifices [a] spectes, sive [b] Clerum, sive Reges, Principes & [c] Respublicas, confusa omnia fuerint & penè desperata. Unde non querelis [d] modò, sed & ardentissimis pro Reformatione votis dolorem suum multi erant testati.

[a] Ea jam Pontificum fuit Romæ conditio, ut si vel tolerabiles fuerint in moribus (quod fortè, ex Pontificiorum testimonio, uni atq; alteri, Clementi VI. Innocentio VI. & Bonifacio cumprimis IX. ex *Platina* tribui posset) pro lucro habendum sit. Cæteri infames erant, &, ut dicemus, in ipso Papatu exe-

execrabiles. Videamus ergò quid causæ sit, cur nullis Ecclesia Romana per Pontifices uti potuerit halcyoniis.

Queruntur, I. *inconsultas* & inconsideratas fuisse Paparum *Excommunicationes*. Vide sup.pag.673. Confer Decret. Ludov.contra Papam apud *Naucl.* Gen.44.p.251.

II. *Papam falcem suam misisse in messem alienam*. Ib.

III. Magna Ecclesiæ damna intulisse, *sedis translationem*. *Geneb.* de Clemen.V.Burdegal.p.691. *Transtulit propter seditiones Italicas, quibus mederi non poterat, magno Christianorum incommodo, sedem Pontificiam ab urbe Roma Avenionem Galliæ urbem, ubi successores mansere an.70. quod captivitatem Babylonicam Itali appellabant, usque ad Gregorium XI. id est a.Ch.1371. Hæc autem sedis Apostolicæ translatio valde fœdavit (NB) antiquam Ecclesiæ faciem. Nam præter inauditas dispensationes, & Sanctorum Canonum enervationes, periit illud divinum jus, secularia secularibus, & regularia regularibus maximè in Gallia, dum Pontifices hujus transmigrationis plus quàm Babylonicæ (nam observantiam regularem, disciplinam Ecclesiasticam penè totam, jura denique confudit, corrupitque) Patriæ & Prin-*

Principibus impiè favere gestiunt. Naucl. Gener. 44. p. 243. *Tum in Galliam primùm Pontificia sedes translata est magno cum omnis Christianæ Reipublicæ malo, tum urbis Romæ præsertim incommodo. Nam cùm duraret hæc absentia annos penè 70. cœpta sunt & sacra negligi, & civilitas Romana.* Onuph. sub fin. P. 2. de Pontif. ait; *Infinita mala, cædes, rapinas, & demum tanquam omnium miseriarum cumulum longissimum 46. annorum Schisma exortum esse.* Et de Clemen. V. *Hic Pontifex toto tempore sui Pontificatus* (electus autem erat 1305.) *in gratiam Regis Francorum, cujus opera, astu tamen Cardinalis Pratensis, Regis amici, Pontifex Maximus factus fuerat, ultra montes in Gallia stetit. quem & ejus successores in hoc imitantes, quum omnes usque ad Gregorium P. P. XI. Galli fuerint, Romanam curiam maximo incommodo, non modò urbis Romæ, sed & totius Christiani orbis ultra montes tenuere sede Avinione in Provincia locata.* Vide eundem in Greg. XI. p. 235. *Stellam* & *Plat.* in eodem; & Clemen. V. Gregorium ut reverteretur scribit *Plat.* & *Naucl.* pag. 259. a. maximè permovisse verba cujusdam Episcopi, *qui interrogatus à Pon-*

Pontifice,dum simul inambularent, cur non rediret ad Ecclesiam suam,quam haud par erat tam diu sine pastore nudam relinqui. Cur,inquit,tu summe Pontifex,cæteris exemplum daturus ,tuum Episcopatum non repetis,Ecclesiámque Romanam? Imo quanta malorum ilias ex Papæ absentia Romæ nata sit, locis sacris devastatis, & à brutis occupatis,studio & ardore peregrinantium penè extincto, patrimonio Petri à tyrannis subacto , Ecclesiis situ & squalore corruptis , idem Platina Romanorum querelis exprimit in Vrb.VI. Habet aliquid de moribus propterea ad exitium labefactatis (quod ipsum *Platina* fatetur & *Stella*) *Bal.*Cent.p.438. Carmen, quo Petrarcha Papam Avenione Romam invitat, *Bzovius* recitat an.Chr.1342.S.3. Itinerarium verò Gregorii XI die 13.Sept.a.1376. inceptum carmine conscripsit Petrus Alectensis, Episcopus Senogalliæ.*Id*.a.Ch.1376.S.31.

IV. *Novitatis studium* detrimento fuisse Ecclesiæ Romanæ institutis,& animos subditorum inter se commisisse,proclive est conjicere. *Plat.*de Ioh.23. *Adeò rebus novis Pontifex ipse studuit,ut & simplices Episcopatus bifariam diviserit,ac divisos in unum redegerit,& Abbatias in Episcopatus,& Episcopatus in Abbatias vicissim transtulerit. Novas quoque dignitates, nova Collegia in Ecclesiis consti-*

stituit, ac constituta prius in aliam formam transtulit.

V. *Pruritus* ea *edendi decreta*, quæ ipsi authores igni expianda judicârunt. Scribunt quidam, Nauclero teste Gen. 44 pag. 246. b. & *Avent*. pag. 751. *Clementinarum librum Clementem propter multos laqueos in fine pænitentem revocâsse, & comburi mandâsse; quem tamen Johannes 23.* (sic numerat Plat. alii 22.) *confirmavit, mandavítque Doctoribus omnibus publicorum gymnasiorum, ut librum ipsum publicè legerent. Plat*. p. 250. Quas verò turbas dederit, Vitodur. verbis expressimus, quod & *Naucler*. confirmat p. 247. a. Atque hæc à Benedicto, qui Iohanni successit, rursus antiquata sunt, *Avent*. l. 7. p. 751.

VI. Accedunt horrenda *Schismata*, quibus Ecclesia Romana hoc Seculo fuit vexata, quæ rutuba variis dubiorum vinculis innexuit non plebeios modò, sed & viros doctos. De *Vrbano VI*. & *Clemente VII*. scribit sequentia *Nauclerus* Gen. 47. pag. 260. *Urbano Italia, Germania, & Pannonia, Clementi verò Gallia, Hispania, Cathalania & Britannia adhæserunt. Asserebant obedientales Clementis, suum esse verum Papam, ex electione libera, Urbanum Apostaticum & Antipapam scribentes, sequaces*

ipsius

ipsius schismaticos & execratos. Contrà, obedientes Urbano, Clementem affirmabant Apostaticum, cùm electio Urbani fuerit Canonica, & hoc protestati fuerunt etiam ipsi qui Clementem elegerunt. Nam Urbanum una cum aliis Cardinalibus canonicè electum per universum orbem publicaverunt, etsi etiam fuisset illatus metus, tamen postea non reclamaverunt, sed eum venerati sunt per integrum mensem, ut Petri successorem & Christi vicarium, & ideo schismaticos & execratos Clementis sequaces: multæ disputationes exortæ sunt. Utraque obedientia habuit religiosissimos viros, & quod (NB) majus est, etiam miraculis fulgentes, nec unquam potuit quæstio hæc decidi, quin manserint apud plurimos dubia. Nam etsi necessarium esset credere, unicum vicarium Christi, sicut unicam Ecclesiam, tamen si contingit plures per schisma creari summos Pontifices uno & eodem tempore non videtur de necessitate salutis credere istum esse vel illum, sed alterum eorum, qui scilicet fuerit canonicè assumtus, quis autem fuerit canonicè electus, non tenetur quis scire, sicut

nec

nec jus Canonicum , sed in hoc populi sequi possunt majores suos seu Prælatos, secundum Antoninum. ὢ ἐπιεικεία συχνή. Cur à nobis semper tam exactam exigunt demonstrationem, non modò ὑπάρξεως Ecclesiæ ἰσότιμον πίστιν λαχοῦσης, 2. Petr. 1. sed & Doctorum; quibus ipsis tamen satis est simpliciter credere, esse caput Ecclesiæ; etsi vel maximè, quodnam illud sit, ignorens. Sed hæc sunt alius loci. Camarinam de Schismatum malis movere pergant Scriptores Pontificii. Bzov. à. C. 1329. S. 1. *Ludovici & Petri Corbarii Schismate non Italiam modò, sed penè universam Europam perturbatã.* Et a. 1389. S. 1. *Robertus Antipapa Regis & Principum propinquis & familiaribus per exspectativas suas omnia pinguia toto regno sacerdotia accumulavit; ut ita Regem & Satrapas inescaret, atque in gratia & amicitia contineret. Hinc maxima querelæ proborum virorum, qui literarum studiis operam navantes, ad nullos honores potuere pertingere. Omnia erant venalia. Omnia nobiles obtinebant, eaque Pseudopapæ Simonia statim sparsa, adeò per totum orbem in immensum crevit, ut inter Ecclesiæ Minstros ejus partiarios, nihil quietum; nihil honestum,*

nihil justum, nihil sanctum relinqueretur. Et *Avent.*p.798. *Tres pro uno tandem erupere personati pastores, & tot annos gregem Christianum dilacerárunt.* Plura de oppresso clero & malis Antipapæ artibus habet *Bzov.*a.Ch. 1381.S.6.de ordinis Hierarchici confusione a.Ch. 1396.S.1. Notantur autem Seculo hoc Schismata potissimum tria. *Primum*, quod numero est 27.ostendunt in *Petro Corbario* Franciscano, Ludovici Bavari studio, contra Iohannem 22. electo. De quo prolixè *Onuph.*p.211. *Bzov.*a.Chr.1328.S.10. *Geneb.Gault.Fascic.temp.* Atque hunc multi sequebantur *Bzov.*an.Chr.1328.S.19. 2, *Roberti*, seu *Clementis VII.* adversus Vrbanum VI.& hujus successorem Bonifacium VII.aliàs IX. *Onuph.Gault.*an.Chr. 1378. Hujus Schismatis meminit etiam *Genebrardus* pag.708. *Post Gregorium ingens Schisma oritur. Itali Italum Pontificem Urbanum, Galli Gallum in Italia, quem Clementem vulgò appellárunt, qui se Avenionem recepit. Alter in alterum censuris sæviebat. Duravit hoc Schisma a.36. usque ad Concilium Constantiense. Tota Respublica Christiana duos tunc habebat Pontifices ab Urbano & Clemente, &c.* Plura pete à *Bal.*p.440.& p.487. *Paral.Ursp.*p.368. *Bzov.*a.Ch.1378.S.2.16.30. quâ fautores Antipapæ enumerantur, quos inter primi erant Galli, quorum judicium habes an.Ch.1381. S.8.

S. 8. A. Ch. 1380. S. 1. 2. 3. 4. ubi de miraculis quibus Vrbani Pontificatus demonstratur, diversis Gallorũ studiis, fomentis & incrementis Schismatis: Ludovico Duce Andium, Antipapæ studiosissimo. Et S. 13. fatetur, *Schisma concitatum majores vires indies sumsisse; Numine peccatis Principum & populi irritato, sanctos viros (NB) & eorum quosdam divinitatis signis clarissimos opinionibus inter se discrepantes, Urbanum alios, alios Robertum secutos.* Rex tamen Castellæ fortunæ aleam experturus neutri favere voluit parti: *Id.* an. Chr. 1378. S. 15. Quam deinde sequenti schismate viam calcârunt Leodienses: *id.* a Ch. 1399. S. 5. An. Ch. 1381. S. 1. Robertus Antipapa emissarios ubique destinat ad Reges & populos in suas partes pertrahendos: S. 2. Baldus sententiam suam edit pro causa Vrbani, cujus electionem multi reddiderunt suspectam. An. Ch. 1382. S. 1. & deinceps; Vrbani iterum partes defendit, quem & visio & miraculosa adversariorum repressio commendet. S. 27. Tumultum describit Leodii contra Vrbani Pontificis sequaces ortum. An. Ch. 1384 S. 7 refert, Cardinalem Reatinum & Bartholinum Placentinum procuratorem cum aliis Schismaticis de perdendo Vrbano, (quem Hæreticum & Schismaticum vocabant multi, a. C. 1385 S. 13) modos & vias omnes excogitâsse. Vnde aliquot conjurationes, quæ tamen detectæ. *Ib.* & an. Ch. 1385. S. 9. Et cùm Concilii tandem authoritate Schisma tollere quidam vellent,

noluit se ei Vrbanus subjicere, an.Chr.1387.S.1. quam tamen medelam Robertus crebrò suasit ipse: S.12. Mortuo Vrbano successor datus Bonifacius IX. contra quem mox totum orbem Clemens excitavit: a Ch.1391.S.1. cui etiam conatui omne studium consecrabat Carolus Rex Galliæ; Nec in Belgio deerant, qui Bonifacio incommodarent. *Ib.* In ipsa Italia persecutiones in illum erant motæ; *Id* an.Chr.1392. Et quanquam miraculo Bonifacii regimen stabilitum multi traderent, non tamen defuerunt, qui Schisma foverunt; S.2.3. De hoc Schismate author *Fascic.Temp.*p.86.a. *Schisma 22. omnium Schismatum, quæ ante fuerunt, pessimum & subtilissimum. Adeò enim perplexum fuit, ut etiam doctissimi & conscientiosi viri non valerent discutere cui esset magis adhærendum. Et fuit continuatum per annos 40. cum grandi scandalo totius Cleri, & grandi jactura animarum propter hæreses & alia devia, quæ tunc pullulârunt, eò quòd non esset disciplina in Ecclesia contra hujusmodi. Et ideo ab isto Urbano sexto usque ad Martinum V. nescio quis fuerit Papa.* 3. Schisma est *Petri de Luna*, seu Benedicti XI vel XIII. ejúsque successorum usque ad annum 1424 quo extremum spiritum effudit. De electione autem Petri de Luna, ejus fautoribus, asseclis, rationibus Schismatis tollendi, quas tamen alio-

aliorum authoritate Antipapa facilè declinavit, fusè scribit *Bzov.* an. Ch. 1394. S. 5. & deinc. Item a. Ch. 1398. S. 1. A. Ch. 1399. S. 2. Ludovici Aurelianensium Ducis, pro Petro Luna contra Bonifacium studium enarrat an. Ch. 1400. S 11. quæ exscribere hoc loco nihil attinet. Sedit in sua obedientia Avenione & Hispania annos 22. menses 9. dies 28. usque ad Concilium Constantiense, in quo privatus est; verùm in sua sententia permanens, contra Concilii Constantiensis decreta in Hispaniam recedens, & loco munitissimo (Panischolæ ei est nomen) se continens usque dum vixit, Pontificatus insignia retinuit, quod tempus fuit annorum 30. *Onuph.* p. 241. *Calvis.* an. Chr. 1394. Confer an. Chr. 1398.

VII. Sed & *dißidia* in legitimorum Paparum electione turbas dedisse, dubitandum non est. De Clemente V. scribit *Platina*, *quòd post longam* (*Bzov.* an. Ch. 1305. S. 1. ait, *Cardinales ferè undecim menses in vanum exegisse*) *contentionem Pontifex tandem fuerit creatus.* De Iohanne 23. *quòd post longam* (vide *Bzov.* a. Ch. 1316. S. 1. & *Onuph.* p. 204.) *viginti trium Cardinalium altercationem Lugduni Pontifex creatus in Ecclesia Cathedrali coronā Pontificatus acceperit.* Cùm, mortuo Gregorio, Romani confluerent rogaturi Cardinales, ut Italum surrogarent, *disposito* (verba *Plat.* p. 265. b.) *apud*

sanctum Petrum Conclavi, collocatisque in Vaticano militum stationibus ne tumultu aliquo tanta electio impediretur. Ubi de ineundis suffragiis mentionem faciunt, magna contentio subitò exorta est. Tredecim enim erant Cardinales Gallici, ij Pontificem è suo corpore volebant. Quatuor erant Italici, quorum unus ex gente Ursina ad Pontificatum maximè aspirabat. Inclinabat autem in Gallos, quippe qui plures erant, res ipsa. Sed fortè fortuna inter Lemovicenses & reliquos Gallos orta discordia, cùm utraque pars è suis aliquem creari vellet, effecit, ut Bartholomæum Batensem Archiepiscopum, patria Neopolitanum, vel, ut alibi legitur, Pisanum, extra Collegium Cardinalium Pontificem crearent absentem, quem Urbanum VI. appellârent. Confer seqq. & Bzov. an Chr. 1378. Idem, an. Ch. 1315. S. 1. quem *Inter-pontificii* Romanæ sedis appellat primum, refert, *Cardinales locis ac studiis disjunctos, non potuisse ad Comitium congregari: quamvis Reges & Principes Christiani, præsertim Ludovicus Galliarum, Robertus Siciliæ, & Carolus Valesii Comes ad concordiam, Romanique Antistitis electionem invitarent. Di-*

Dissentientibus itaque purpuratis, neque pacem orbis Christiani curantibus, etiam Principes Europæ per mutuas discordias in perniciem alienam ruebant; cùm nullus Cathedram illam Catholicam insideret, ex qua justitiæ palma & pacis olea, bono Christianitatis publico depanguntur. Vide & an. Chr. 1316 S. 1. quo Iohannes fuit electus.

VIII. Recruduit cumprimis *bellum Cæsareo-Pontificium*, quod à Gregorio VII. ad hæc usque tempora nunquam planè poterat sopiri, *Quæstio erat; An Imperatoris electio beneficium esset Pontificis Romani*, adeò ut nulli in comitiis Cæsareis suffragiis Principum designato Regi, neq; administrandi, neque regii tituli usurpandi prius jus esset, quàm primarius sacerdos Dei Opt Max. legatus, suo Numine faveat, & aspiret. Bulla hoc sancivit Iohannes XXII. *Avent.* l. 7. p. 760. Resistebant Ludovicus Bavarus, & qui cum ipso faciebant, plurimi, divini humanique juris consultissimi, quos in Italia, Germaniis, Galliis, præcipuè Bononiæ & Lutetiæ jure utroque atque sacris literis peritos, consulit. Hi omnes rescripsere, acta & dogmata Iohannis adversus Cæsarem Christianæ simplicitati & divinæ Philosophiæ repugnare. Extant hujuscemodi Consilia Theologorum in Bibliothecis, in membranis scripta. Contra vicesimum secundum libros quoque edunt hi amici Ludovici, Marsilius Patavinus, Iohannes Gandunensis, Luit-

poldus de Bebenburg, Andreas Laudensis, Mysta Fruxinensis, Augustæ Magister Epistolarum, Huldricus Hangenor Augusta ortus, sacro Cæsaris scrinio præfectus, Dantes Aligerius Florentinus, qui tum cultiorum literarum semina sparsit, quæ paulatim radices egerunt, in herbam exierunt, & nostro demum ævo maturescunt, tantæ molis fuit exules literas, obstrepentibus ubique barbaris & tyrañis, reducere. Iisdem diebus VVilelmum Occomensem Franciscanum, Theologum præstantissimum, atque Dialecticum suæ tempestatis acutissimum, duos Collegas ejus, Bonam Gratiam Bergomensem, & Michaëlem Cæsenatem Franciscanorum Antistitem primarium, sacrarum literarum, utriusque juris Professores cum Sacris Antonii Patavini Monachium ad Ludovicum venisse reperio. VVilhelmum hunc in Anglia ortum ad Ludovicum dixisse ferunt: Tu nos pugnis, ense, ferro, armis à servitute assere, nos Te lingua, calamo, literis, stylo, libris, verbis vindicabimus. Atque illi omnes certatim diserti in Rom. Pontificem sunt, ratiocinationes, captiones ejusdem confutant, argumenta diluunt, testimonio divini, humanique juris probant, Iohannem libidine dominandi insanire, in Christi plebem grassari, & si quæ sunt alia, quæ ex scriptis eorum recitat *Avent.* l.7.p.762. Hinc diræ, & execrationes Pontificis in Ludovicum, quas publico scripto convulsit; *Ib.* Pontificem throno dejicit, instituti rationem reddit, *Id.*p.770. & *Onuph.*p.211 cujus etiam propter hæresin depositionis meminit *Vitodur.*p.m.45.a. aliorumque, qui & ipsi Pontifi-

ces

ces infames abdicârunt, pag. 771. se tuetur, acta Iohannis XXII. Occami opera denuo rescidit, *id.* pag. 779. Cumque Clemens sextus eandem canturus cantilenam, Cæsarem moneret, ut VVilhelmum Occomensem Hæresiarcham, ejus Collegas & socios Pontifici Maximo dederet, decreta adversus Iohannem retractaret, opprobria recantaret, edicto perpetuo publicè sanciret, Imperium beneficium esse primarii sacerdotis, nec ante Cæsarem esse aut vocari, quàm ille author fieret. Hæc ubi ad Imperatorem relata sunt, Francofordiæ proceres convocat, mandata Sexti recitare jubet. Fit decretum, hujuscemodi postulata, prava, inepta, antiquata, argutiora denique esse, quàm simplicitati Christianæ, atque majestati Reipublicæ conveniret; *id.* p. 784. & *Vitod.* p. m. 63 ubi hæc prolixè tractantur. *Vrsp. paraleip.* p. 355. Digna sunt hæc quæ legantur. Aliis interim libellis pugnat Occomensis, ejusque Collegæ contra Pontificem, quorum titulos & compendia habet *Avent.* pag. 785. 786. Hinc verò quanta malorum lerna & sentina in Ecclesia fuerat oborta; jam sup. p. 667. ex *Vitodurano* monuimus, quod & *Paraleip. Vrsp.* p. 353. confirmant. Plura de hoc Ludovici, & Pontificum aliquot Romanorum certamine suggerit *Bal.* p. 371. ex Hieron. *Mario*, *Catal. Test. Verit.* l. 18 p. 716. & deinc. præsertim p. 725. ubi Apologia habetur Ludovici IV. Imperatoris, qua inter alia ventilantur quæstiones 1. Annon sit Imperator, qui à Papa non unctus, consecratus & coronatus sit. 2. An Iohannes 22. jure pronunciaverit, electionem Ludovici nullam & irritam esse.

3. An Papa non habeat superiorem. *Naucl.* Gen.45. p.252.254. Paraleip. *Ursp.* pag.353. ubi causa hujus dissidii & fomes indicatur.

IX. Nec *Simoniacæ artes* frigidius in aula Pontificia tractatæ fuerunt, quàm ante hac. Consule *Cat. Test. Verit.* l.18, p.775. & 779. *Naucl.* Gen.47. p.263. *Tempore Bonifacii IX. valde infamis curia habebatur de labe Simoniaca, ut beneficia non tam meritis, quàm pecuniam offerentibus darentur, & replevit orbem terrarum indulgentiis plenariis, ita ut parvæ Ecclesiæ in suis festivitatibus parvo eas obtinerent pro subsidium ipsis porrigentibus, quas tamen circa finem sui Pontificatus omnes quas contulerat, revocavit, sub eo prætextu, ut potius eleemosynæ, quæ pro hujusmodi fiebant Ecclesiis converterentur ad reparationem tectorum Ecclesiæ Pauli, quæ corruerant.* Huc pertinent cætera emungendi pecunias compendia 1. *Taxationes*, de quibus *Polydor. Vergil.* & alii, & ex illis *Bal.* p.413.436. 2. *Annatæ.* Decrevit Bonifacius IX. non licere cuiquam sacerdotii, ad quod promoveretur, beneficium adipisci, priusquam primos anni proventus Apostolico fisco, aut Pontificiæ cameræ persolveret. *Bal.* p.441. *Platina*, quem sequitur *Stella*, dimidium annui proventus exactum esse scribit, solis repugnantibus Anglis, quod & *Balæus* commemorat in Cent. p.500. Alii hoc

hoc pecuniæ aucupium Iohanni 23. tribuunt, *Plat.* Causam hujus latæ legis reddit *Bzov.* an. Ch. 1399. S. 5. quòd videlicet Bonifacius *necessitate* adactus, recepto jam à temporibus Iohannis 22, more, primos fructus unius anni omnium Ecclesiarum Cathedralium & Abbatiarum vacantium suæ cameræ reservârit. Observat aliàs, ex *Plat. Calvis.* a. Ch. 1391. Annatarum originem vetustam esse, & primo datas Politico Magistratui, inde Episcopatibus, tandem Pontifici. Sed & *Geneb.* p. 710. ex alio refert, in Concilio Viennensi statutum fuisse, ut sublatis annatis, vigesima pars vectigalium sacerdotalium quotannis Rom. Pontifici penderetur. Mox tamen, hunc ei fortassis Annatarum usum objici & exprobrari posse concedit, quæ quidem res, Blondo, & Platina testibus, Pontifices Romanos non minus Christiani orbis, quàm urbis Dominos reddidit. 3. *Iubilæi.* Hi fuerunt Bonifacii IX. aurifodinæ. Vide *Anal. nost.* P 1. pag. 169. Hinc Clemens VI. Iubilæum, quem Bonifacius VIII. anno centesimo celebrari jusserat, in annum 50. (visione, si superis placet, monitus, *Bzov.* a. Ch 1342. S. 4.) quòd diceret, ætatem hominum Iubilæum 100. annorum raro attingere, transtulit. Hic secundus Iubilæus, cujus solennitatem describit *Bzov.* a. Ch. 1350. incidit in a. Ch. 1350. *Fasc. temp. Plat. Trith. Calv. Buch. Bal.* p. 374. *Naucl.* p. 252. Tertius secutus fuit 1400. sub Bonifacio IX. Vide *Buch.* Vrbanus Papa an. Chr. 1389. promulgata Bulla instituit, ut tricesimus quisque annus esset Iubilæus, secundum ætatem Christi, qua baptizatus fuit. *chron. Belg. Calv.* Mortuo Vrbano

bano Bonifacius successor sententiam confirmavit, adeóque gemini Iubilæi usum, fructum, percepit. Sed cum anno 1390. messem argentariam non ita divitem, ut speraret, fecerat, aliam excutit quercum, & ut itineris molestia Germani sublevarentur, Româ suas emisit bullas *Indulgentiarias.* Eo ipso enim anno civitati Coloniensi potestatem concessit distribuendi indulgentias: sequenti verò eandem facit gratiam Magdeburgensibus, hac tamen conditione, ut thesaurarius Pontificis semper adesset, unde & literis Indulgentiarum semper addebatur, eas ratas fore porrigentibus Ecclesiæ Romanæ manus adjutrices. Erat res in Germania prodigii similis, si fides habenda *Avent.*annal. 7. pag. 802. Bonifacius IX. *inquit*, ut Bojorum animos sibi conciliaret, tribus Fratribus, Stephano, Friderico, Iohanni nepotibus Imperat. Ludovici quarti, secularem omnium criminum, scelerum, suppliciorum veniam condonat. Quicunque Monachium voti reus proficiscatur, septem ibidem dies commoratus, quatuor templa, Deiparæ virginis, D. Petri, sacratarum fœminarum, xenodochium supplicandi gratia intret, quotidie dona faciat, ab universis inferis ereptus, cœlo asseritur. Quadraginta piacularii constituti sunt. Erat res tum nova atque inaudita in Germania. Quamobrem ex Bohemia, universa Germania, frequens populus quotidie coibat, sexaginta millia hominum quotidie confluxisse in acta relatum est. Durârunt hæ nundinæ Ecclesiasticæ à Martio per quinque continenter menses. 4. *Intolerabiles expilationes* & exactiones bonorum Ecclesiasticorum.

Pa-

Paraleip. *Vrsp*. p. 371. *Innocentius VII. Divi Nicasii Remensis Abbate in Franciam misso, dimidiatam omnium Ecclesiarum partem elicere conabatur. Cui cœpto Scholastici Academiæ Parisiensis restiterunt, missis ad Carolum oratoribus, qui Pontificis edictum haud æquum esse persuaderent. Audita Scholasticorũ querela Rex exportari regno pecuniam vetat & Ecclesiarum proventus in tres distribui jubet, unam in Ecclesiarum instaurationem, alteram dissolvendis earum obligationibus, & debitis, tertiam quotidianis ministrorum usibus assignavit:* Ita Pontifex edicti pœnitens ab exactione destitit. Vnde tot de Simonia hujus seculi querelæ: Vide *Anal*. P. 1. p. 42.

X. Nec diffiteri possunt ex Pontificibus hujus seculi fuisse a. *profanos* & impios. De Benedicto XII. consule *Anal*. p. 49 ex Vitodurano. b. *crudeles*, sanguisugas &c. De Iohanne 22. ex eodem Scriptore testimonium dedimus libr. cit. p. 48. c. Fuisse, qui *ne vocati* quidem honorem Pontificatus sumserunt, contra authoritatẽ Apostoli *Heb*. c. 5 4. *Naucl*. Gen. 44. p. 247. *An. D. 1316. cum vacasset Ecclesia post mortem Clementis V. duodecim annis propter discordiam Cardinalium ad quos spectabat electio, qui Avenioni congregati erant:*

rant. Nam multi Cardinales fuerunt Guascones, & hi quærebant habere Guasconem, aliis aliter sentientibus. Demum in hoc omnes convenerunt Lugduni, ut Jacobus Portuensis Cardinalis voce omnium eligeret unum. Sed fefellit eos opinio, nam neque ex una parte, neque ex altera elegit, sed de consilio Neapolitani Cardinalis de Ursinis elegit se ipsum. Et quamvis in aliis electionibus quis se ipsum eligere non valeat, tamen in electione Papæ non prohibetur; cum sibi committitur electio. d. *Vindictæ cupidos. Stella* Vrbanum VI. vocat *vindicativum Papam*, qui Cardinales quosdam in carcerem ultionis studio compegerit, alios in mari submerserit. e. *Amicis* & cognatis suis nimium *addictos. Stella* de Bonifacio IX. Huic ad summam gloriam nihil defuit, *nisi quòd nimium cognatis & affinibus suis in dandis beneficiis per fas & nefas, atque inde certis indulgentiis assentiens magnæ infamiæ notam sibi conquisivit.* f. Ipsos illos, quos pro Antipapis vulgo habebant, & assectarũ numero, & pietatis specie cæteros superâsse *Ioh. Vuod.* p. m. 38. ait: *Petrum Corbarium à Ludovico Romæ electum miræ fuisse sanctitatis, & abstinentiæ, vigiliis addictum, lenem & blandum. Qui*

bien-

biennii interstitio jura & officia Papalia exercuerit, Episcopos ordinârit, cui plures et obedientiam & reverentiam tanquam vero Christi vicario exhibuerint, & beneficia Papalia ab eo receperint. Quod verò Romæ ab Imperatore electus fuerit inde factum, quòd vel privilegio Romanis concessum fuerit; alium creare Papam, quoties sedem, quod tum obtigerat, aliò transtulit: Vel, quòd Ludovicus memor historiarum veterum, Papam, confirmationem & benedictionem sibi negantem, jure throno ejicere persuasus fuerit. Imò suspicatur author, *voluisse Bavarum cum Romanis, jus eligendi Papam, Carolo M. ab Hadriano datum, resumere.* De *fastu* Pontificum vide *Avent*.p.769.

[*b*] In *clero* ut plurimum damnabant 1. *Simoniam.* Vide *Anal*.p:43.ex *Ioh.Vitodur*.p.m.94. Memorabilia occurrunt exempla. Confer ὁδηγὸν P.III.p.426. & Bullam Pontificis cōtra ambitiosos & avaros clericos apud *Bzov*.an.Chr.1317. S.13. 2.*Ignaviam*, & in functione Ecclesiastica vęcordiam. De qua Gerson, *Cat.Test.Verit*.l.18.p.805. Eduardus Rex Angliæ, qui circa an.D.1310. vixit, questus est lugubriter, Papam conferre regimen Ecclesiarum indignis, qui plerunque neque curent salutem ovium, nec earum vocem intelligant, nec etiam in

in suis Ecclesiis resideant: sed tantùm lucro inhient, reditus Ecclesiarum per procuratores exigentes, & oves deglubentes. Plura addit *Cat.Test.Verit.* l. 18.p.775. Quòd ne Pontifex diffiteri ausit, *Bzov.* an.Ch. 1313.S.1. 3. *Ambitionem & superbiam*, qua clerum hujus seculi occæcatum scribit *Ioh.Frossardus* Historicus Gallicus; *Id.*p.789. Quo etiam luxuries vestium pertinet, quæ ita invaluit, ut ne à secularibus differrent. Hinc Canonicorum Constantiensium & Episcopi conflictus, de quibus *Fel.Fab.*Hist. Suev.l.1.pag.158. Comitiis Moguntinis interfuit, præter alios, Pontificis legatus, Episcopus Canalcensis, quem (verba sunt ex *Paraleip.Vrsp.*pag.362. quæ etiam occurrunt apud *Bzov.*a.Chr.1357.S.5.) cùm Imperator præsentibus Principibus audivisset, respondit; Domine Legate, Papa misit vos ad Germaniam, in qua magnam pecuniam corradistis, sed in Clero nihil reformatis. Adstabat autem Cuno de Falckenstein, Canonicus Moguntinus cum capitio pretioso, aureis & sericis ligaturis consuto, quod Imperator suo capiti imponens, inquit: Sum ne in capitio Cunonis plus militi, quàm Clerico similis? Et intuitus Gerlacum, Archiepiscopum Moguntinum, sic affatur: Domine Archiepiscope, vobis præcipimus sub ea fidelitate, qua nobis astringimini, ut Clerum vestrum reformetis, tollatisque abusum, in vestibus, calceis, capillis & toto vitæ habitu. Quòd si non fecerint, mandetis fructus beneficiorum suorum occupari, & fisco nostro præsentandos, quos nos in honestiores usus convertemus. Non malè Æsopicæ corniculæ ἐπιμύ-

θιον

θιον ostendit *Iohannes*, Theologus Minor in Clero apud Bzov. a. Ch 1378. S. 38. *Fuisse diem, per ambages dictabat, qua cum omnia quæ natura gignere potest volucrum, jam in lucem edita, ac vestita suo quæque decore ornatúque essent; apparuerit divina specie avis, sed ea implumis, atque idcirco quæ volitare, séque alere vagando non posset: Verum, miraculo Majestatis; miserationéque inopiæ adductos cæteros volucres, ne fame miseriáque periret, ex suo quamque corpore aliquid plumarum, pennarúmque revulsisse, in illámque contulisse, quo ad cibum capiendum ferretur, victitarétque. Hanc ubi sese tanto honore dignitatéque esse haberíque cepit, fastu spiritibúsque inflatam, tantam in se cæteris alitibus iram movisse, ut consensu spoliata, redactáque ad pristinam sit egestatem. Persimili ratione procerum Ecclesiæ ordinem divinitus institutum, sed initio inopem, deinde à mortalibus locupletatum, per superbiam, & quæ minimè deceret, ætatem agere, &c.* 4. Tyrannidem, & usurpatum dominium. Bzov. a Ch. 1328. S 29. *His diebus in Galliis querimonia adversus Clerum* exor-

ta est,quem dominatione ac ditione sua ab-uti,qlerique palàm testabantur. Vide seqq. 5. Πολυπραγμοσύνην: Secularibus enim se immiscebant negotiis,quibus frænum legibus injicere conabantur in Germania, *Bzov.*a. Ch. 1359. S. 3. 6. Quæ *cardinalium virtutes* fuerint Cardinales hoc Seculo,habes in *Paraleip.Vrsp.*p. 345. *Ab eo tempore* (quo sedes Avenionem est translata) *defecit omnis disciplina & religio in Cardinalibus, & tres radices vitiorum superbia, avaritia, luxuria validissimè dominantur.* Nec meliori loco *Episcoporum* res erat. *Burchhardus* Archiepiscopus Magdeburgensis vir rixosus,qui bellum ex bello serebat,tandem capitur. *Calvis.*an. Ch. 1325. Muneribus corruptus Episcopus ad fidei sociorum votum non animadvertit in eum, qui falsis miraculis Transsubstantiationem probaturus,hostiam cruore arte infectam populo ostendit, *atque*, ut loquitur *Vitodur.*p.m.58.a. *populum Christianum diu delusit,sub specie simplicis panis verum & consecratum corpus Christi prætendendo.* Factum hoc à sacrificulo,ut inopiæ consuleret, & superstitiosam plebem in Iudæos armaret. *Episcopus Augustanus* fuit,qui an. Chr. 1339. raptu filiæ hospitis sui reddidit se infamem. *Vitod.* pag. 69. b. Atque hinc est,quod solutam & laxatam disciplinam Ecclesiasticam Pontificii ipsi deplorent. Qua de re prolixè *Bzov.*an. Chr. 1352. S. 22. &

1310.

1311. S.5.6. præsertim p.168. *De monstruosa & inhonesta vita Clericorum modernorum, maximè beneficiatorum expedit facere mentionem. Quoniam enim hodie deformiter vivant quàm plurimi in transformatione habituum, nutritura comarum, unguium & barbarum, in indisciplinatione gestuum, nemo posset sufficienter admirari. Leva oculos tuos, & vide qualiter se gerant, in forma, imò in deformatura vestium, tonsura crinium, apparatu mensarum, ferculorum & ciborum, quæ signa sunt deformitatis mentium, juxta illud: Incompositio corporis indicat qualitatem mentis. Unde juxta Bernhardum: Clerici aliud esse, & aliud videri volunt: habitu milites, quæstu Clerici, actu neutrum exhibentes. Nec enim pugnant ut milites, nec evangelizant ut Clerici, ventri suo non Christo Domino servientes. Sæpe vidi in Ecclesiis, quod est frequens apud Clericos execrabilis & extirpandus abusus, quòd Canonici & alii Clerici ad horas nummarias currentes, & juxta desideria cordis sui per loca varia evagantes, tandem in fine horæ, quando di-*

cebatur : Benedicamus Domino, *ad chorum revertentes, stipendium horæ percipere absque conscientia minimè formidabant. Unde hac occasione perversa in Cathedralibus & aliis solennibus Ecclesiis sæpe accidit, quòd, dum dicuntur horæ, chorus remanet vacuus; vix duobus vel tribus Clericis ad horas remanentibus, aliis extra chorum evagantibus, ut dictum est, in grave scandalum spectantium populorum. Alii, quod non est minus inconveniens vel absurdum, in choro existentes non vacantes Psalmodiis, sed bini & trini confabulantur verbis inanibus, risu & cachinnis, & rumoribus recitandis se irreverenter occupantes, divinum servitium cum multorum scandalo impediunt & perturbant.* Confer a. Ch. 1317. S. 17. An. Ch. 1322. S. 20. Vnde & Brigitta exulcerata prædixisse fertur tempora propter peccata Cleri; *Fascic. temp.* pag. 86 a. 7. Sed & Ecclesiastica libertas, quæ non modò erat *immunitas* Cleri atque ab oneribus civilibus exemptio, verùm etiam causarum forensium cognitio, non semel turbavit hoc seculum. Probârunt eam quidem nonnunquam Imperatores ipsi, ceu liquet ex edicto *Caroli* Pragæ pro Clericorum immunitate edito, *Calvis.* an Chr. 1359. Idem fecit in curia Metensi, *Bzov.* a. Ch. 1357. S. 5.

S.5.& a.Ch,1368.S.1.& 1377.S.27.Pro ea, à Mystis, tanquam pro aris certabatur; ubi alia non licuit ratione, pecunia redimebatur *Avent.*l.7.p.754. Si quando pollutam existimarunt, sacra fieri interdixerunt, *Id.*p.seq. Nitebatur hæc immunitas Paparum decretis, de potestate Ecclesiastica, quæ gladium corporalem, spirituali subjiciebat, Bonifacii VIII.*Bzov*.a.Ch.1302.S.4. *unam sanctam* &c. Vide *Calvis*.a.Ch.1301.& sup p.481. Innocentii VI. qui Ecclestasticorum correctionem sui juris esse coutra Carolum sancivit, *Bzov*.an.Ch.135P.S.6.& a.Ch.1359.S.2. Asserere etiam libertatem Ecclesiasticam pro contemto Clero voluit Vrb.V.an.Ch. 1365.S.8.an.Ch.1368.S.11. Non aliter Gregor. XI.*Bzov*.an.Ch.1371.S.6. Vrban.VI.a.Ch.1383. S.6.Bonifac.IX.an.Chr.1391.S.9 & 1393.S.1.& 1396.S.4. Hæc verò certamina magnis constitisse difficultatibus non obscurè innuunt annales Pontificii *Bzov*.an.Chr.1328.S.34. *Orta est per id temporis maxima inter Clerum & cives Moguntinos propter libertates Ecclesiasticas controversia: illis libertates & jura sua propugnantibus: istis autem ex adverso omnia infringere & violare conantibus. Inde cives irritati multa damna Ecclesiis intulerunt, atque multa Monasteria destruxerunt.* Idem mali experti sunt Colonienses; *Bzov*.a.Chr.1396.S.7.Totus Clerus urbe emigravit, quod tributa dare tergiversaretur. Rediit ta-

men,quibusdam pacatus conditionibus. Et a.Ch. 1329.S.23. *In Galliis Philippo Rege regnante,iterum multæ querimoniæ contra Clerum auditæ sunt.Prætores Regii conquerebantur omnem jurisdictionem à regiis tribunalibus ad sacra delapsam,multóque plures causas profanas, & inter profanas controversias cognosci dijudicaríque ab Episcopis ac reliquis sacerdotibus,quàm à regiis prætoribus. Quicunque quacunque de re sacerdotum decreto non steterit, continuo templis arceri,piorúmque communicatione moveri,eóque deventum esse,ut qui solvendo non sit, ei aqua & ignis interdicatur.* Pro his tamen juribus cùm Petrus Cunerius verba fecisset, regem adeò ad vota promptum habuit, ut responderit tandem: *Iura Ecclesiarum auxerim potius,quàm imminua velim.* Cujus vestigia *Ludovicum*, Brugensium Principem aliósque secutos tradit *idem*, *Angliæ* etiam Regem notat an. Ch.1344.S.15. pro libertate (cujus zeli specimen etiam dedisse scribit Clerum Anglicum an Chr. 1378.S.40.) Ecclesiastica diploma publicavisse, *ut nullus Archiepiscopus sive Episcopus causa cujuscunque criminis apud subsellia regia conveniretur, nullus etiam Clericus, coram tri-*

tribunali laico respondere cogatur, sed statim atq; dixerit, se membrum Ecclesiæ sanctæ esse, *ad forum Ecclesiasticum remittatur.* Mox tamen an. Ch. 1351. S. 17. impia contra immunitatem Ecclesiasticam Parlamenti Anglici, regia authoritate coacti, decreta fuisse edita queritur. Sævitum, ait, in contradicentes vinculis, exilio &c. Opposuit se tamen Regi Eduardo Simon, & post eum Comgracyus Archiepiscopus Cantuarienses, libertatis Ecclesiasticæ assertores & vindices acerrimi. Vide *Bzov.* an. Chr. 1356 S. 11. 1385. S. 17. 1388. S. 6. Confer eundem a. Ch 1370. S. 19. & 1371. S. 5. Alibi locorum quid factum, idem fusè narrat, præsertim a. 1356. S. 12. & deinc. Nos pauca quædam excerpemus. *Nescio*, inquit, *quo fato, hoc anno Principes rebus Ecclesiasticis invertendis, aut imminuendis magnopere inhiabant.* Probat hoc exemplo a. *Caroli Imperatoris*, repetentis literas pro exactione denarii S. Petri à Regibus Bohemiæ & Poloniæ sedi Apostolicæ datis. b. *Petri Castellæ* Regis, legem ferentis, ut fructus omnium beneficiorum, in ejus regnis non residentium Prælatorum, Cardinalium etiam, arrestarentur, quod vocant, promulgata, omnia bona & fructus, quoscunque Egidio interceperat. c. *Magni Regis Sueciæ*, qui plurimas pecunias, sedi Romanæ interverterat, nec restituere volebat. d. *Alberti, Ducis Austriæ*, cujus ministri Benedictinorum Monasterium occupaverant, & exclu-

ſis Abbate & Monachis omnia bona diripuerunt.

[c] Plena (ut de iis nihil dicamus, quæ ad hanc rem ex ſupra dictis repeti poſſent) omnia erant diſsidiorum & tumultuum 1. in *Italia*. *Naucl*.p.248. Duravit enim adhuc inteſtinum illud Guelforum & Gibellinorum odium. Vide *Plat*. Clem. V. *Bzov*. a.Chr.1346.S.16. *Ferè univerſa Italia perturbata erat*. Novorum in Italia motuum meminit a.Chr.1392.S.2. Plura vide a.Ch.1390.S.2. *Platin*. in Clem. VI. *Cùm Clemens intelligeret totam Italiam in tumultu eſſe*. Et paulò poſt: *Et ne quid deeſſet ad perturbandam totam Italiam, in regno quoque Italiæ magnæ diſcordiæ exortæ ſunt*. De Nicolao Senatore Romano, novas res moliente, videatur *Naucl*.p.153.a. quem ſecutus Franciſcus Baroncellus; *Id*.p.255.b. Sed & Florentini, Bononienſes aliique Papæ jugum excutiendo, bellum excitârunt; *Id*.pag.258.b. Genuenſes ipſi inter ſe tumultuabantur, *Bzov*.an. Ch.1396.S.2. 2. *Regem Galliarum* Schiſmate Eccleſiam ita vexâſſe, ut divinam propterea ſenſerit ultionem, quidam tenebant; *Bzov*.an.Ch.1392. S.9. 3. De turbis Hiſpaniarum domeſticis agit an.Chr. 1393.S.7. 4. Gliſcentes iu *Germania* ſimultates inter VVenceslaum Regem Romanorum, & Sigiſmundum Regem Hungariæ, fratrem, fuiſſe, habet a.Chr.1394.S.9. De bello Guilelmi de Dieſch, Epiſcopi Argentoratenſis contra urbem, ſeditione item

item rusticorum, consulantur *Vrsperg.Paral.* p. 370. 371. 5. *Poloniam* crucigeri Theutonici perfidè tractabant; *Bzov.* an. Chr. 1331. S. 15. 6. *VVirtenbergensem* agrum Nobilium dissidiis, variis expositum fuisse periculis, habet *Naucl.* Gen. 47. p. 263. *Helvetiæ* in hoc seculum prima penè incidunt pro libertate communia certamina. Quæ omnia probant, non à Reformationis demum tempore orbem tot belli urgeri incommodis, neque Evangelicam doctrinam Pandoræ esse pyxidem, quæ naturâ suâ præter ferrum & flammam nihil spiret. Iam ante, inter ejusdem fidei socios, quies & pax publica, vel levissima sæpe de causa interrupta fuit.

[*d*] 1, Multos puduit & tæduit, rebus in Ecclesia penè desperatis, neminem medicinam parare. Vnde *novi* quidam *ordines*, quos tamen Pontificis tyrannis ferre non poterat. *Albati*, de quibus supra p. 747. (ita enim vox vitiosa *Aldrati* legenda) à quodam Presbytero originem trahentes, magno numero Italiam sub dio manentes, peragrabant, statum Ecclesiæ deplorantes, & ejus emendationem exposcentes. Sed Papa Viterbii presbyterum illum jussit capi, & in ignem conjici. *Annal. Fland.* *Cal.* a. Ch. 1399.

2. *Alii* fatebantur, Ecclesiam hujus seculi, vestigia primæ illius & Apostolicæ deseruisse. Prodiit tum *libellus de ætatibus Ecclesiæ*, in quo brevissimè indicatur, quis status quóque tempore in Ecclesia fuerit. Id cumprimis agit, ut ostendat, *fuisse primitivam Ecclesiam alienam ab ambitioni-*

bus & affectatione potentiæ, quæ mala postea serò inoleverint. Imò Papam olim nullum planè primatum super alios Sacerdotes ac Episcopos habuisse, sed paulatim crevisse, & tandem præsentis tyrannidis arcem occupâsse. Totum libellum habet author *Cat. Test. Verit* l.18, p.734.

3. *Alii* tempora hæc Ætati diluvianæ non modò non cessisse, sed & difficiliora fuisse, animadverterunt. Vide supra p.646.

4 Nec *vota* deerant, nec *vates*, quibus melior Ecclesiæ status vel prædicebatur, vel poscebatur. *Vitodur.* p.m.94. *In his temporibus apud homines diversi generis, imò cuncti generis multos valde apertissimè vulgabatur, Imperatorem Fridericum II. hujus nominis, ad reformandum statum omnino depravatum Ecclesiæ, venturum in robore maximi potentatus. Adjiciunt quoque homines prædicta sentientes, quòd necesse sit eum venire, si in mille partes secatus esset, imò si in pulverem per combustionem redactus foret, eo quòd divinitus sit decretum ita debere fieri, quod immutari impossibile est.* An verò lacinia hæc: *Secundùm igitur istam assertionem cùm resuscitatus ad Imperii sui culmen rever-*

versus fuerit, puellæ vel fœminæ pauperi in matrimonio junget virum divitem, & è converso, Moniales & sorores in seculo degentes maritabit, Monachos uxorabit], pupillis, orphanis, viduis omnibus & singulis spoliatis res ablatas restituet, cunctisque faciet justitiæ complementum: Clericos persequetur adeò atrociter, ut coronas & tonsuras suas stercore bovino, si aliud tegumentum non habuerint, obducent, ne appareant tonsurati. Religiosos, qui denuntiando processus Papales contra eum, præcipuè Fratres Minores, ipsum de Imperio repulerunt, de terra fugabit. Post defunctum Imperium justius & gloriosius gubernatum, quàm ante, cum exercitu copioso transfretabit, & in monte oliveti, vel apud arborem aridam Imperium resignabit. Hæc, inquam, Vitodurani lacinia, sit ne ex eorum, qui Ecclesiæ tandem statum à tot adnatis erroribus emuscatum petierunt, mente, nescio à me, ut credã, impetrare vix possum. Num Semichiliasmum eos somniâsse dabimus? Sed nihil urget, Quicquid sit, nec cœlibatum Cleri impurum, nec Monasteriorum usum superstitiosum probari sibi significarunt, quorum hæc vota erant. *Joh. de Rupescissa, ex ordine Minorum, multa*

ta prædixit, mox futura, de duobus Antichristis, & desolatione terrarum, & generali conculcatione Cleri, & reductione totius orbis ad fidem Christi. *Fascic.temp*, l.c. Observabant boni multi viri in ipso Papatu, tenebris se plus quàm cimmeriis esse imbutos: lucis etiam erant avidissimi, palpabant tamen plerique & nutabant, quòd non clarè satis & distinctè, ubi & quomodo, lux illa cœlestis Ecclesiæ candelabro esset restituenda, myopum instar, viderent.

5. *Devotionem* Romæ penè exspirâsse, ipsi queruntur Romani, *Plat.* in Vrb. VI pag. 265. Cuncta verò vitia, crimina, scelera, flagitia; quæ hactenus sub virtutis specie, pietatisque nomine Romanam Ecclesiam incesserant, impudentissimè, apertéque invaluisse, commemorârunt Hermannus & VVilhelmus Occomensis, Franciscani; *Avent.* lib 7. pag. 747. Plura de morum hujus ætatis corruptione, & peccandi licentia, Monachorum & Sacerdotum ἀσωτίᾳ, & sceleribus, confessionis etiam prętextu commissis, suggerit *Bal.* ex VViclefo p. 475.

X. Præter enormitates istas, quas uno penè ore Scriptores Pontificii, in Ecclesia Romana seculo hoc agnoverunt, alia, præterea, errorum portenta observant purioris Theologię Doctores, quæ ad tres revocari possunt Classes. Prima classis errores continet [4] *Idolo-*

dololatricos, secunda [b] *Tyrannicos*, tertia [c] *Magicos*.

[a] In quibus observabimus, *primùm* species; *deinde* fundamentum. *Idololatriæ* species sunt,

A. Ἀρτολατρεία, cùm a. panis à sacrificulo ex farina triticeo factus, conopeo inclusus, murium ac vermium morsibus veneno quin etiam, non sine scandalo, vide *sup*.p.755. obnoxius, pro vero Deo colitur & adoratur. b. Certi dies festi, panaceo illi Deo instituti, rigidè tanquam necessaria cultus divini pars, exiguntur. Cùm Vrbani IV. de celebratione festivitatis corporis Christi nec dum ab omnibus Ecclesiis recepta fuisset constitutio eam actis Concilii inseruit, omnibusq; observandam præcepit. *Bzov*. an. Chr. 1313. S. 1. Et an. Chr. 1317. S. 35. *Johannes XXII. constitutionem Clementinam de celebratione festivitatis sacratissimi corporis Christi omnibus Ecclesiis proposuit, omnésque & singulos Prælatos ad eam celebrandã auctoritate Pontificia impulit.* Atque ex hinc demum hæ feriæ in Flandria fuerunt observatæ. c. Cùm itineribus religiosis, quasi Numen frequentatur. *An. Chr. 1384. cæpta est peregrinatio ad oppidum Vilsenacum propter repertam hostiam sanguine tinctam*: *Annol. Flan. Calv.*

B. Μαριολατρεία continuata & aucta 1. Festo visitationis (non, ut *Calv.* habet an. Chr. 1388.

con-

conceptionis) ab Vrbano VI.inchoato,& 6.Non. Iul.servari jusso, *Hosp.*de Orig.Fest p.80. idque secundùm formam Sacramenti Eucharistiæ propter impetrandam unionem (id est, tollendum Schisma) meritis B.Virginis, *Fascic.temp.*p.86.b. Bullam confirmationis,à Bonifacio IX.editam,habet *Bzov.* a.Ch.1290.S.3. 2.Visitatione locorum,in quibus imagines B. Virginis Thaumaturgæ habebantur. Sic in *Italia* crevit cultus Virginis *Lauretanæ*,ex miraculosa illa translatione & apparitione,de qua sub finem P.11.ὀδηγοῦ; & *Bzov.*a.Ch.1300.S.25.26. *Hispanis* in admiratione erat *Guadalupensis*, de qua *idem* a.Ch.1313.S.30. Fatetur per sexcentos penè annos imaginem in antro Guadalupensi delituisse, donec miraculo manifestari voluerit. Id ex relatione Monachi ita habet: *Boarius aliquis,qui urbem Cacerensem incolebat , vaccam amiserat.Eam cum per saltum invium quærens, erraret,tandem in loco, ubi nunc templum conditum est,reperit : sed mortuam. Cultro exerto pellem detrahere volebat,& jam seminudaverat,cùm per miraculum animal reviviscens surrexit, magnóque metu Boarium ex ingenti admiratione percussit. Sed tamen in momento reversus ad se,Divam Deiparam magno splendore illustrem, oculis suis præsentem aspexit,quæ metum excuteret,*

ret, diceretque, ne timeret. Adjecit Virgo sanctissima, præcipiens Boario: Ad urbem, inquit, continuò perge, & Clerum convoca, ut huc venientes terram fodiant, & imaginem meam procul dubio invenient. Subjungenti Boario: Quod si verbis meis fidem adhibere noluerint? Virgo Deiparens subjecit. Perge confidenter. Nam quando ad domum tuam perveneris, filium tuum, quem mortuum invenies ad vitam redire jubebis, istúdque signum dabis, vera esse quæ revelo. Hac occasione imaginem effossam, in templo magnifico collocatam ita claruisse scribit, ut" mirá"culorum nullus fuerit numerus. Confer *Av*.p.797.

C. Αγιολατρεία, quæ consistebat 1. in solenni quorundam Αποθεώσει (hanc enim vocem ipsi suppeditant Sctiptores Pontificii, *Bzov*.a.Ch.1322. S.23.) seu Canonisatione, cujusmodi est a. *Cælestini* Papæ; *Bzov*.an.Ch.1313.S.24. b. *Agnetis*, an.Ch. 1317.S.6. c. *Friderici*, Tolosatium Episcopi, *Ib*.S.24. d. *Brynolphi*, Episc. Scarens. *Ib*.S 39. e. *Thomæ* Herefordensis, an.Ch.1320.S.26. f. *Thomæ Aquinatis*, a.Ch.1322.S.23.& 28. g. *Elzearii*, Comitis Ariani, an.Ch.1351. S 14. h. *Leopoldi* Marctionis Austriæ a.Ch.1358.S.11. i. Papæ *Vrbani VI*.Id.a.Ch.1370. S.16. k. *Catharinæ* Senensis, an.1370 S.20. l. *Andreæ Corsini, Episcopi Fesulani*, a.Ch.1373.S.9. m. *Ivonis*; Geneb. Clem. VI. n. *Brigittæ*, *Bzov*.a.Ch.1391. S.10.

S.10. 2. In *tutela urbium*, ejusmodi sanctis commendanda. Clemens VIII. Neapolitanos piè & prudenter cogitare scribit, *quòd novum suæ civitati asciverint patronum, Civem suum, Thomam de Aquino.* Quas verò causas hujus instituti habuerint Neapolitani, ipsi Deputati in Decreto suo edicunt: *Quòd*, inquiunt, *ex hac urbe, à nobilissima Aquinorum familia, originem trahat: quòd hic primùm disciplinis eruditus, quòd bonam vitæ partem in hac urbe & sacra æde traduxerit; quo tempore cives omnes singulari studio complexus est, eósque publicè sacras literas docuit, quod hic etiam divinum illud oraculum*; Bene scripsit de me Thomas, *audire meruerit.* Bzov.an.Chr 1322.S.2.23.25 & deinc. ubi prolixè de hoc patrocinio, & festivitatibus in Thomæ honorem celebrandis. 3. In *celebratione* dierum festorũ non in Ἀποθεωθέντων tantùm ipsorum, sed & rerum illis affictarum potius, quàm gestarum gratiam, indictorum. Benedictus XII. solenne festum de *sacris Stigmatibus* S. Francisci toti suo ordini colendum concessit. *Pisan.Bal.*p.413. 4. In *itinerum religiosorum continuatione*. Frequens cumprimis fuit iter Compostellanum. *Vitodur.*p.m.51.a. *Circiter ista tempora tam multus populus de diversis regionibus & nationibus Christianitatis*

ad

ad visitandum sancti Jacobi limina properavit, ut ferè terram ad spatium viginti miliarium occuparet.

D. Εἰδωλολατρεία, seu imaginum cultus: ubi tamen notandum, nondum eò licentiam Papisticam proruppisse, ut S.S. Trinitatis, Dei ἀοράτου & ἀκαταλήπτου imagines probarent. Quid, quòd, (*Avent.* lib. 7. p. 751.) Iohañes Papa 22. *quosdam, qui in finibus Bohemiæ atque Austriæ, supremam illam Majestatem senis, adolescentis, columbæ imagine (uti adhuc fieri solet) pingebant, læsæ religionis accersivit, Anthorpomorphitas esse renuntiavit, quosdam ad ignem condemnavit?*

E. Λειψανολατρεία, ubi 1. Reliquiarum *Inventio* & revelatio. a. *Iosephum Arimathcensem* a. Ch. 1354. à Iohanne Blomæo Londinensi, cujusdam revelationis sibi factæ prætextu, ab Edoardo III. venia impetrata, erutum demum esse, ex archivis Londinensibus habet *Vsser.* Antiq. p. 27 28. b An. Ch. 1395. Theobaldus Britorianus Episcopus, nonnullas *reliquias* invenisse scribitur à *Bzov* a. c. S 9. *Inter alia crucis Christi frustum satis magnum numeratur, & nonnihil myrrhæ, quam Christo Deo infanti tres Magi obtulerunt.* c. *Avent.* annal. l. 7. p. 802. *Nostri Principes ex Galliis domum reversi Andechusii*

sacra, quæ ibi condita diutius sub terra latuere (inde locus Heiligẽ Berg/ *i.e. sacer mons appellatur) à Jacobo Dachaver Franciscano reperta, Monachium transferunt,* an. Chr. 1388. d. Corporis *Magdalenæ*, à Comite Provinciæ inventi; *Bzov*.an. Ch. 1370. S. 24. 2. *Translatio.* Calvæ Dominici, *Bzov*.a. Ch. 1383. S. 21. Bononiæ facta. 3. *Sudarii* Christi Abgaro missi. Illud Montaldus, Genuensium Dux domi compresserat, atque in ædium penetralibus religiosè adservarat, ad a. Ch. 1384. quo in Basilicam S. Bartholomæi Genuensium deportatum fuit, *id*. S. 12. 4. *corporis Eulaliæ*; Bzov. an. Ch. 1339. S. 9. 5. *Avertani*, Carmelitani. *Cùm*, scribit idem a. Ch. 1366. S 16. *ex ejus corpore tum ingens splendor, tum fragrans odor egrederetur atque diversis languoribus laborantes inter accedendum sanarentur, Lucenses illud in urbem trahere conati, nunquam loco dimovere potuerunt, donec mutato consilio, & extructo ei templo, ponte super mœnia urbis erecto, illius corpus non per portas, à quibus virum excluserant introduxerunt, & sepulchro honorifico indiderunt.* 6. *Aragonum* Rex corpus B. *Barbaræ* à Sultano Babylonio impetrat, renitentibus Ægyptiis cultui ejus addictis. *Id*. S. 15. 7. *Aquinatis* etiam corpus apud Fossæ novæ Cisterciensium Monasterium sepultum, postea verò à quodam Priverna-

natium Dynasta furto ablatum, tandem Tolosam transportatum Dominicanis restituitur; *Id.* a. Ch. 1370. S. 13. 7. *Festa* & *indulgentiæ*, quibus reliquias Sanctorum comitabantur. Innocentius VII. festum instituit solenne lanceæ, (quæ tamen, ut audiemus, supposititia erat) & clavorum in Germania & Bohemia; *Bzov.* a. Ch. 1354. S. 5. 8. *Varia* de reliquiis *certamina*, cujusmodi fuit inter Anglos & Colonienses a. Chr. 1327. de reliquiis *Albani*, utrisque miraculis certantibus, obortum. *Usser.* p. 330. & 995. Sic de *lancea* Christi, sit ne, quæ inter insignia Imperialia (& Kiburgi aliquandiu in capsa, religionis ergò frequenter visitata, *Felix Fab*, Histor. Suev. p. 130.) asservabatur: an Romam longè post à Bajazete Turcarum Tyranno, Pontifici Innocentio VIII. in λύτρον defuncti fratris delata, an Parisios Venetiis translata, nec dum satis λειψανολάτραις constare videtur. Qui se constringi animadvertunt, *lanceam*, quâ Christi latus fuit apertum, Romæ vindicant; cætera *vel particulas decisas, vel limaturas saltē derasas esse volunt.* Vide *Bzov.* a. Ch. 1350. S. 12. & deinc.

[b] Errores *Tyrannicos* vocamus, quibus triplex Christi Mediatoris & capitis nostri munus, Propheticum, Sacerdotale & Regium impetitur. *Prophetico* Christi muneri adversabantur blasphemiæ de verbi Dei, sacris literis comprehensi, incertitudine, imperfectione & obscuritate. Traditionum contrà humanarum, ac verbi inprimis Papalis certitudine, perfectione & claritate. Adversus Chri-

sti *munus sacerdotale*, sacrificium instituebant novum, Ecclesiæ primitivæ incognitum: novas item satisfactiones, applicandas per indulgentias, & intercesſiones cœlitum, ad levandos scil. ignis purgatorii cruciatus. In *Regium* denique Christi munus Papistica tyrannis ita invasit ausu cyclopico, ut legibus Regni fundamentalibus spretis, Papa, velut in demortui Christi locum, Regem & Monarcham Ecclesiæ se ipsum constituerit, judicem supremum & supremi judicii normam fecerit. Hac tyrannide sævitum est in ipsum Deum & unctum ejus, temeritate plusquam gigantea. Ad homines ubi deventum est, cum Domitianis, Diocletianis, aliisque Romanis in Gentilismo Monarchis Papæ certare videbantur. Fuerunt enim I. *Tyrannici* (ut brevem supra, motarum querelarum ἀνακεφαλαίωσιν instituamus, novis exemplis vestitam) *Sceptripetæ.* Negârunt quenquam suis ingratiis imperare posse. Qua de re supra. Confer *Bzov.*a.Ch. 1314 S.25. & 1316. S.4. An. 1321. S. 1. Eo nonnunquam Imperator fuit adactus, ut hanc Papæ ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ cesserit potestatem. Caroli diploma recitat *Bzov.*a.Ch. 1355. S.6. & 8. & an. Ch. 1346. S.8. Romæ quid hoc loco præstiterint Papæ, doceant nos Scriptores Pontificii. *Stella* in Bonifac. IX. *Primus vim omnem populi Romani in Pontificem transtulit, creatis suo nutu Magistratibus & munitus urbis fortalitiis.* Ita alii. II. Fuerunt vafri & crudeles *crumenimulgi.* Quis artes illas re-

recenseat omnes, quibus Papæ totius penè mundi divitias corraserunt? Johannes cumprimis 22. tantam in thesauris reliquit vim auri, quantam nullus Antecessorum; *Platin. Steil.* scilicet drachmarum 205000. *Bal.* p. 372. Exactionum nullus erat finis. Anglia iterum Paparum fuit aurifodina (vide *Bzov.* an. Chr. 1361. S. 9.) Rex jussa exequi tergiversatus graviter à Pontificiis flagellatur; *Id.* an. Chr. 1362. S. 2. Antipapæ quid tentârint in Gallia, habet idem an. Ch. 1381. S. 6. ubi duo insignia pecuniæ aucupia, annatę, & gratia expectativa. Multum poterant novæ festivitates quibus Romam pellecti homines patera libabant & aurum *Bzov.* an. Chr. 1390. S. 4. III. Ne à *Psychotyrannide* mentem & manum abstinebant. Consistebat hæc tum in aliis, tum præsertim in tyrañico clavium abusu. Sacris & profanis interdicebat, quicunque eum quocunque modo læsissent. Vnde *Excommunicationum* & *Interdictorum* fulmina frequentissimè hoc seculo vibrata, quibus & solo & cœlo Pontificio proscribebantur.

In hoc Cęritum seu excomunicatorum albo reperiuntur aliquot. Hac clavium usu castigavit a. Bonifacius VIII. *Vngaros*, Carolum pertinacius recusantes; *Bzov.* an. Ch. 1301. S. 5. b. Regem Galliarum, *Philippum* (*idem*) quòd Ariminensem Episcopum sedis Apostolicæ pro expeditione in terram sanctam, internuncium destinatum, in vincula conjecerit; & neque rebus Syriacis afflictis auxilium ferre, neque pecuniam sacram toto triennio in usus belli Syriaci, authoritate Pontificia collectam, in fiscum autem regium illatam, postu lanti Bonifacio

reſtituere voluerit, necnon Apamienſem Epiſcopum calumniis intolerandis oppreſſum, quòd audaciam Palatinam paulò animoſius increpuiſſet, officiique erga Romanam Eccleſiam Regem & aulicos liberè admonuiſſet, in ergaſtulum concluſerit, neque omnino ad ſummum Pontificem provocantem, dimittere voluerit. *Id.* S. 7. c. Idem *columnenſes*; a. Ch. 1303. S. 10. d. Clemens V. *Robertum*, Piſtorium obſidentem comminatione anathematis deterruit; a. Ch. 1305. S. 16. e. Idem *Vngaros* ad ſuſcipiendum Carolum diris movere conatur; an. Ch. 1308 S. 6. f. *Veneti* ſæpius hoc fulgetro terrebantur, à Clem. V. a. Ch. 1309. S. 3, quòd civitatem Ferrarienſem, ejusq; comitatum invaſiſſent & occupâſſent Principes etiam reliquos in eos Papa concitat, bonâq; eorum publicat: S. 17. 18. Initio hæc terriculamenta Venetis luſus erant & jocus, tandem verò Franciſci Danduli opera interdicto exſolvi nituntur; a. Ch. 1310 S. 15. Formulâ mandati procuratorii Venetorum pro impetranda abſolutione Excommunicationis recitat S. 16. Ipſam verò Papæ Bullam Clementis habet an. Chr. 1313. S. 29. g. Iohannes 22. *Matthæum* Vicecomitem Mediolanenſem, *quòd poteſtatem ſummi Pontificis & Eccleſiaſticam, anathemate damnatus contemneret, hæreticis ab Eccleſia damnatis, favorem, conſilium & auxiliũ præſtaret, &c. ac ferè nihil eorum non perpetraret, quo ſe hæreticũ ac hæreticorum fautorem ꝓbaret.* an. Ch. 1318. S. 2. anathemati tertium, *Mediolanenſes*

verò

verò interdicto subjecit, an. Ch. 1319. S. 3. & 1320. S. 2. Idem stringitur gladius in asseclas ejus an. Chr. 1322. S. 11. confer a. Ch. 1341. S. 2. h. Idem *Robertum* Scotum, quòd pactis (fortè iniquis) non stetisset, & arma interdicta in Eduardum Angliæ Regem movisset, ferit atque Scotiç universæ sacris interdicit, a. Ch. 1318 S. 11. i. Ab eodem *Atestini* ob Patavinum bellum excommunicantur, an. Chr. 1319. S. 4. k. *Fridericus* Rex, cùm monitiones Pontificias contemneret, diris omnibus una cum universis Siculis devotus est; a. Ch. 1320. S. 13. l. *Fridericus Montefeltrius* Pontificis Romani hostis non semel anathemate damnatus, ab Vrbinatibus crudeliter trucidatur, an. Ch. 1322. S. 17. n. Hanc sortem experiri voluit Iohannes 22. aliquoties *Ludovicum Bavarum* 1. quòd subsidia misisset adversus Pontificios Galeacios an. Chr. 1323. S. 3. 2. quòd, præter alia, Imperatoribus propria munera, præter consensum summi Pontificis ante inaugurationem & renunciationem consuetam, exercuerit, Hæreticorum & aliorum ab Ecclesia damnatorum curam tutelámque suscipiens, eos militaribus copiis adjuverit, ad oppresionem Pontificiorum totis conatibus latus fuerit; Pontificiam auctoritatem, sedisque Apostolicæ super omnes Christi fideles primatum contumax contempserit. *Bzov.* an. Ch. 1324. S. 1. quæ sententia, cùm año eodem repeteretur, *Ludovicus* appellationẽ ad Concilium interposuit S. 11. Mox iterũ ob jurisdictionem usurpatam aliud sequitur fulmen, S. 28. quam crudelitatem continuavit Bened. XII. an. Chr. 1334. S. 15

& 1340.S.9. *Vitod.* p.63.a.b. Clemens VI. *Bzov.* an. Ch.1345.S.8. cumprimis an.Chr.1346.S.1. quod anathema vocat gravissimum. Vrbanus VI. qui bellum sacrum contra eum indixit an.Chr.1384.S.2. o. A.Ch.1324.d.10. Novemb. Anathematis censura notati fuerunt *Aegidius de Biffis*, Abbas Claræ-vallis, & *Beltram de Vedamo*, Abbas Morimundensis, Diœces. Mediolan. quod necessaria subministrâssent exercitui Modoetiam obsidenti, S.15. p. In *Brugenses* etiam anathema pronunciavit a.Ch. 1326.S.14. q. Cùm in ipsum inveheretur Iohannem 22. *Michael Casenas*, Minorum Generalis, diris ejusdem devovetur a.Ch.1330.S.6.7. r. Idem *Petrum Corbarium*, cum omnibus sequacibus, eadem censura castigavit, a.Ch.1330.S.10. s. Benedictus XII. Bononiæ *Pepulos*, eorumque complices anathemate percussit, bona eorum publicari imperavit, civitatique universæ sacris interdixit, a.Chr. 1337.S.4. Iteravit anathema eodem anno S.13. in omnes *Bononienses*. t. Eodem rigore egit cum *Rege* Bohemiæ, & Consiliariis, Ib.S.6. u. *Petrum*, Tinacriæ Regem Benedictus XII. sacris cum universa Insula mulctavit, an.Chr.1338.S.14. x. *Alfonsus*, Rex Lusitaniæ, non parùm an.Ch.1350. Clementem Pontificem offenderat. Aliqui proceres Lusitani, Ecclesiæ injurii, libertates Ecclesiasticas violaverant: sed non impune. Mox enim cætu piorũ excludebantur, omnibus diris devoti; *Bzov.* an.Chr. S.1350. y. *Franciscus Ordelaffus* Forolíviensis, Malatestarum imitatione, loca nonnulla Pontifici eripuit. Desistere jussus cùm non pareret, in eum Inno-

nocentius VI. tanquam in Hæreticum & Romanæ Ecclesiæ hostem anathema pronunciavit, sacris in omnibus locis, quæ occupaverat, interdixit, & bellum sacrum in profanum edixit. Ad sonitum campanæ, quando diris devovebatur, etiam ipse alias campanas pulsabat, & in summum Pontificem atque Cardinales ex aliqua materia effictos ac fæno infartos, anathema pronunciabat, nec non clerum ad sacra obeunda per vim compellebat. Quòd si qui contrairent, eos ad necem dabat. Septem Sacerdotes furcis appendit & totidem vivos excoriavit, quod sacrificare noluissent, &c. *Bzov*. an. Chr. 1354. S. 17. z. *Barnabas*, Vice-comes eandem subiit censuram, quòd Sacerdotem sacram militiam adversus Ordelaffum Mediolani jussu Pontificio indicentem, comprehendi, & in cratem ferream dolii instar fabre factam compactum igne supposito torreri circum volutatione, atque cremari imperavit. Deinde Episcopum Parmensem, qui animos Sacerdoti fecerat, Episcopatu exuit, aliumque in ejus locum subrogavit, nec non Ordelaffo contra Ægidium Legatum auxiliares copias sub decem signis destinavit. *Bzov*. a. Ch. 1356. S. 30. aa. Innocentius V. *Castellæ* universæ sacrorum institium indixit, Rege excommunicato, an. Chr. 1357. S. 1. bb. Cùm *Ludovicus*, Siciliæ Rex censum Pontifici debitum non solveret, anathemate feritur an. Ch. 1359 S. 15. cc. *Petrum* Aragonum Rex ab Vrbano V. ob usurpationem bonorum Ecclesiasticorum eundem excipit ictum a. Ch. 1364 S. 4. dd. In *Iohannam*, Siciliæ Reginam sibi immorigeram, anathema contor-

sit Gregorius XI. *Bzov*.a.Ch.1375.S.23. ee. Idem a.Ch.1376.3.Id.Feb. Avinione gravissimam sententiam damnationis, anathematis, & maledictionis in *Florentinos*, octo viros primùm, deinde in reliquos auctores, consiliarios, socios, fautores, executores, & cohabitantes pronunciavit, sacris urbi eorum interdixit, commercia cum reliquis prohibuit, personas (vide quid sit excommunicatio!) & bona, ubi locorum orbis Christiani invenirentur occupatoribus subjecit; honoribus, dignitatibus, & functionibus publicis, tam Ecclesiasticis, quàm secularibus, usque ad quartam generationem privos edixit, sepultura Ecclesiastica, *etiamsi (NB) eos facti pœniteret, indignos judicavit*, & in summa, anathema Maranatha illis dixit; *Bzov*. S.14. ff. *Vrbanus VI*. an.Chr.1385. 19.Cal.Ian.ad extremum concionis ex sententia sanctioris Senatus, erecta cruce, & accensis candelis, Regem Carolum, Reginam Margaritam, Robertum Antipapam], Anticardinales, Abbatem Montis Cassini quondam Reatinum Cardinalem, & supra nominatos sex quondam Cardinales, nec non omnes consiliarios, adjutores, fautorésque eorum verbo, vel facto, insuper & omnes comedentes ac bibentes cum eisdem, ac quomodocunque conscios conjurationis, excommunicavit, Regem & Reginam regno privavit, Cardinales & Episcopum, ac alios dignitatibus exuit, & canonicis pœnis mulctandos esse judicavit: tum deinde Neapolitanæ urbi, Sacramenta omnia & sacramentalia ademit, &

sacris

ſacris omnibus interdixit, & ad indicium demeritæ execrationis, candelam extinxit, inque terram projecit, *Bzov.* an. cit. §. 4. gg. *Bonifacius IX.* in Biorduin Michelotium Romę & ubique locorum anathema denunciat, bona ejus publicat, inque proſcriptum bello ſacro indicto, poteſtatem cuicunque facit ampliſsimis præmiis propoſitis, ſi quis viventem Magiſtratui civili repræſentâſſet, demeritis ſuppliciis caſtigandum, *Id.* a Ch. 1394. hh. *Tigurum* urbs, quòd Ludovico Imperatori adhæreret, excommunicatur à Pontifice, & ſubjacet huic excommunicationi annos 18. Clericos interim nullos habuit, præterquam Franciſcanos Monachos, qui per unam portam ad edictum Papæ exierant, & per alteram redierant: Ita *Calviſ.* a. Chr. 1331. ex Annal. Helv. Nos paulò plenius de hoc anathematiſmo ex annal. domeſticis P. III ὁδηγῦ pag. 429. ii. Colonienſes cives Archiepiſcopo ſuo infeſti, Tuitium urbem cum Monaſterio excindunt, ac propterea excommunicantur, *Calviſ.* an. Chr. 1376. Eadem clava potius, quàm clavi utebantur inferiorum ordinum Myſtæ, Archiepiſcopi & Epiſcopi, Johannes Iacobi Arragonum Regis filius, Toletanus præſul, à Cæſarauguſtano Præſule anathemate notatur ob prælatam tantùm crucem, quod ſui muneris arbitrabantur Simon Luca Tarraconenſis, & Petrus Luna Cæſarauguſtanus; *Bzov.* an. Ch. 1302. §. 15. Raynaldus Archiepiſcopus Ravennenſis, Friderico, Guidoni, Sperantiæ Comitis Monteſeltrani filiis & Vrbinatibus, quòd pleraque Eccleſiæ Romanæ oppida occupâſſent, ſacris interdicit,

cit,an.Ch.1321.S.5. Iohannes Cajetanus Legatus à Iohanne 22.missus, anathema vibrat in Castrucium,& Aretinum Episcopum,ut eos à patrocinio hæreticorum Vice comitum averteret; *id.*an.Chr. 1326.S.2. An plausibilem satis pretextum,causamque prægnantem habuerit Clemens V. qui Pontificidas, & thesauri Ecclesiastici raptores gravissimo anathemate damnavit an.Ch.1304.S 3. Iohannes XXII. qui crucigeros ob ereptam Vladislao Regi Pomeraniam,eodem supplicio mulctavit, an.Chr. 1320.S.18. & 1335.S,14. aliorum ego judicio relinquo. Hoc certum est,tela hæc iis potissimum à Papa fuisse parata,quos aliter ad obsequium adigere non poterat.

[c] Supersunt *Magici* errores, quibus & *verbum Dei* profanabatur; & *Sacramenta* polluebantur. *Verbũ Dei* profanabatur exorcismis & benedictionibus superstitiosis. Exorcismis utebantur vel ad dæmonia ex hominibus obsessis, vel ad insecta & infesta quævis animalia ex agris & fluminibus pellenda. Quot vero modis ipsa etiam Sacramenta Magicis erroribus inquinentur,solidè probatum ivit clariss. *Stuckius* noster Exam.Dial. cujusdam de Rel. Par. III.Q.4.& 5. confer *Anal.*P.1.p.31. Sunt hæ errorum classes præcipuæ. Quæ vero tot paradoxorum fulcra? I. *Indulgentiæ*, quibus Pontifex assensum facile errorum obtinuit. II. Metus *excommunicationis*: quanquam, ut suo loco audiemus, & id ipsum fatetur *Bzov.*an.Ch.1354.S.18.ipsis obstetricantibus Minoritis, hæ *claves fuerint* à multis *contemtæ*. III. Calcar ad præstandum obsequium addidit spes ob-

obtinendi *privilegia*, quæ immorigeris denegabantur. Exemplum habet *Geneb.* in Clem. VI. pag. 701 cujus infra memores erimus in Muhammedismo. IV. Ad *Miraculorum* cumprimis mentionē ita attonita stabat plebs, ut hoc iterum seculo, non Scriptura, sed miraculis pro Orthodoxia pugnatum sit. Quorum enarrationem antequam aggrediamur, ὑπομνήματα quædam ex larga adversariorum concessione præmittemus. 1. *Miracula fieri ad duplicem præcipuè effectum* nempe, vel ad confirmationem prædicationis verbi DEI, juxta illud Marci c. 16. Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis; vel fiunt ad denunciandam facientis sanctitatem. 2. *Etiam malos quandoque facere vera miracula.* Ita sentiunt ex Canonistis plurimi, referentibus F. *Sacrato Archiepiscopo Damasceno, Baptista Coccino, Decano; Alphonso Mancanedone*, ad Paul. V. super processu Canonizationis Andreæ Corsini, Episco. Fesulani, apud *Bzov.* an. Chr. 1373. S. 2. & 9. 3. *Multas & varias fraudes miraculorum loco rudi plebeculæ fuisse obtrusas.* *Vitod.* pag. m. 58. scribit, sacerdotem quendam, inopia pressum, *hostiam sanguine aspersisse, & à se projectam juxta Judæos, ipsos suspectos reddidisse, & graviter infamâsse. Hostiam autem cum reverentia maxima ad Ecclesiam prædicti malefici presbyteri delatam & deductam esse, & ibi collocatam à populo totius terræ circum*

cumpositæ frequentatam, sacrificum verò oblationibus locupletatum. Bal. cent. p. 427. refert, *Olneum* ex eorum fuisse numero, *qui pro sanctorum miraculis prodigiosa quæq; mendacia vertunt in historiam.* Avent. annal. l. 7. p. 791. *Sanguine quoq; pluit, & rivi cruenti manârunt, sacra ibi recondita esse vulgus credidit, sacrificuli spe quæstus affirmârunt. Decem millia passuum à patria mea, juxta ostia Alemanni, apud Kelhaim in ripa Danubii torrens sanguinolentus (qui, juxta conscios secretorum naturæ nihil aliud est, quàm vapor uvidus, qui confusus halitu terreno, igneoq; rubescit) erupit. Cives signum à Deo lecti loci credentes, confestim ædiculam ligneam ibi condunt. Nunc ibi extat templum lapideum, cui est à sacro sanguine cognomen. Veteres religionis nostræ assertores efficaciæ desertorum spirituum illa quoq;, ut hominibus imponant, attribuunt.* In Paral. Ursp. p. 359. commemoratur, quòd Flagellantes, quos Buessarios, Die Büesser Avent. lib. 7. pag. 791. vulgò appellabant, *literas jactârint per Angelum è cælis allatas, & vulgus eo adduxerint, ut Flagellatoribus plus credi-*

diderint, quàm sacerdotibus, magnam sanctimoniam præ se tulerint, & miraculorum virtutem. Damnata tamen hæc Secta fuit & à Papa, & à multis laicis, Senatu præsertim Argentinensi. 4. *Non statim miracula probandæ* aut stabiliendæ *inservire doctrinæ.* Illud ipsum Novatianorum adducunt exemplum, eodem etiam modo, quo nos aliquoties. Vid. sup. seculo 6. p. 339. 5. *Ea nonnunquam miraculis fuisse confirmata, quæ tanquam superstitiosa, & Scripturæ pugnantia, Canonistæ & Theologi Pontificii damnant.* Bzov. an. Chr. 1341. S. 19. Hæc purgatio per ferrum candens, quanquam eam Deus aliquoties confirmare visus fuerit, à sacris tamen Canonibus cap. consuluisti cap. Mennam 2. quę 5. & cap. Dilecti, Ext. de purgatione vulgari, interdicta est, propter rationes à Divo Thoma Aquinate 22. quæst. 9. à 8. ad 3. allatas, scilicet, & quòd superstitiosa videatur, & Deum tentare, & sit contra illud Deut. 6. Non tentabis Dominum Deum tuum. Damnant Canonistæ appellationes quas vocant à Papa ad Deum. Vide ὁδηγȣ̃ P. 1. p. 230. At miraculis fulcitur, ut habet Bzov. an. Chr. 1317. S. 13 in Gualthero Brugensi. His prælibatis, & ad judicii libellam exactis, quivis facile animadvertit, quid sentiendum sit de miraculis, quæ hoc seculo crepant Pontificii, editis pro 1. *cultu imaginum*, præsertim a. B. Virginis *Lauretanæ* Bzov. an Chr. 1300. S. 25. 1305. S. 8. *Moguntinæ* cujusdá, quæ à milite spoliata san-

ſanguinem primô ſudavit, deinde lac ſanguine mixtum an.Ch.1302.S.11. *alius*, quæ & ipſa à judæo confixa ſanguinem reddidit an. Ch. 1326. S. 20. *Guadalupenſis*, a.Ch.1315.S.30. *Claremontanæ* in Polonia, quam ab ipſo Luca pictam infinitis propemodum miraculis inclaruiſſe volunt: a. Ch.1383. S.2. *Prunetãæ* apud Florentinos, cujus interceſsione diu deſiderata pluvia fuit impetrata: an.Cb. 1355. S.35. *Burburganæ* in Flandria, ex qua etiá à Brittone percuſſa, largus fluxit cruor an. Chr.1383. S 11. b. Crucifixi, ut vocant a.Ch.1383.S.19. c. *Antonii*, uſque adeò, ut manus militis contra eam extenſa igni mox ſacro, quem Antonii vocant, correpta fuerit: a.Ch.1376.S.26. 2. *Pro reliquiis*. Iactant, Angelum peregrino aſſumto habitu, Fratri cuidam Petro de Aluma apparuiſſe, arculam ligneam tuliſſe, variis elogiis Græcis & emblematibus ornatam, in qua brachium ſiniſtrum cum manu S.Iohannis Baptiſtæ continebatur. Reliquiarum veritatem igni exploratam fuiſſe. An.Ch.1325.S.22. Plura a. Chr.1359.S.11. de VValpur. & VVimbaldo. 3. Pro *Invocatione Sanctorum*. *Rochi* patrocinium à peſte laborantibus imploratur, juxta inſcriptionem notam: *Peſte laborantes ad Rochi patrocinium confugientes, contagionem atrociſſimam evaſuros ſignifico*; quod ſolo ſigno crucis Epidemia detentos curârit. *Bzov*. an. Chr.1327. S.26. Ferdinandus Stephanius acutiſsimo clavo ſe induerat, nec avelli poterat, fidem *Eliſabethæ* & miſericordiam implorans, repentè ſanum integrúmque pedem aſpexit. Plurimi, qui febri ęſtuque jactaban.

bantur, quique à dæmonibus vexabantur, cæci, membris capti, aliique non pauci, qui cùm in opera medicorum & diligentia nihil præsidii sibi reliquum esse viderant, partim ad monumentum magna pietate venientes & fiducia, partim sudaria & lintea, quæ fortè retinuerant, adhibentes, non modò levabantur, sed etiam sani penitùs fiebant, *Bzov.* an. Ch. 1336. S. 26. Sancto *Ambrosio* acceptam ferunt, quod & anniversaria testantur solennitate, victoriam contra Lodoisium vicecomitem an. Chr. 1337. S. 21. Puellam molari rotâ omnium opinione contusam & contritam *Albani* intercessione in Anglia vitæ restitutam scribit idem an. Chr. 1344. S. 14. 4. *Monachatui* non parùm accessit ex miraculis, & incredibili planéque inusitata eorum σκληραγωγίᾳ, qui in familiis istis primas tenebât. Hujus farinæ sunt a. Ioachimus, *Senensis Confessor Bzov.* a. Ch. 1305. S 6. b. *Petrus Bonhomius* Præd. ord. an. eodem S. 7. c. *Conradus Offidanus*, alter Franciscus πολιτείᾳ, quinque mortuos suscitâsse fertur a. Ch. 1306 S. 9. d. *Nicolaus* ord. Aug cujus etiam natales vaticiniis faciunt illustres an. eod. S. 20. Inter innumera miraculorum genera, mirum præ cæteris mirandum proponit *Bzov.* an. cit. S. 17. *Sacrum furtum*, inquit, *pius latro excogitaverat, ut Alemannam patriam suam illustraret. Itaque brachia scidit sacro à corpore Divi Nicolai quadragesimo sui obitus anno cruor*

exivit, dúmque ea mundo linteamine involvit, manna ubique spargitur. Magno ac nocturno itinere defatigatus dum procul à Tolentino se esse credit, arte divina deluditur. Intra septa Monasterii clara luce cernit se deprehensum, audax facinus accusans ac deplorans, veniam poposcit benignam. e. *Gualtherus Brugensis*, Franciscanus, tantæ sanctitatis fuit, ut aliquando columba candidissima visa fuerit super caput ejus. Et contractum magnum debitum pro indumentis pauperum, cum mercatore quodam, qui Angelus Dei creditur in forma Procuratoris, exsolvi fecit & cancellari debitum, eo ignorante, *Bzo.* an. Ch. 1307. S. 13. f. *clara*, apud Montem Falconem in Umbria nata & denata, *Bzov.* an. Chr. 1308. S. 14. & deinceps. Ejus intercessione mortui resuscitantur, ęgri sanantur, S. 22. g. *Augustinus Teranus*, Augustinianus an. eod. S. 23. h. *Aegidius Columnius*, civis Romanus, Eremitarum Augustinianorum ordinem professus, præter summam in Aristotelica & Scholastica Philosophia eruditionem, quæ *Doctoris ei fundamentarii* cognomen peperit, miraculis inclaruisse dicitur; an. Chr. 1317. S. 16. i, *Agnes* Politiana, quam & ab Angelo communionem in solitudine accepisse ajunt, & post mortem variis micuisse miraculorum ornamentis. Cujus corporis tactus, scribit *Bzov.* a. Ch. 1317. S. 5 *Cratianas aquas primum ubertate, deinde salubritate sic auxit, ut præsens peteretur ex*

ex eis omnium morborum medicina: Ejusdem post mortem sudor corporis impendentia Reipublicæ mala tanto ante denunciat, quæ vel populi ferre moderatè, vel civitatum Rectores prohibere possint. k. *Robertus* Avinionensis, feretrum, in quo ad sepulturam ferebatur, à succollantium humeris in altum elatum, ad eumque modum usque ad tumuli locum virtute invisibili, Angelorum credunt, delatum; an. cit. S. 7. l. *Zacharias Romanus*, Franciscani instituti, ab Angelo cibatur, & cùm de Transsubstantiatione quidam dubitaret, impetravit, ut post consecrationem puer in specie carnis, in ipsa hostiæ elevatione apparuerit, Id. a. Ch. 1319. S. 23. m. *Iohannes Tornerius* Carthusianus & divinis apparitionibus inclytus, & miraculis ita coruscus, ut chartam etiam vel membranam igni injectam conservarit sartam tectámque, Ib. S. 14. n. *Simon Ariminensis*, Dominicanus, multa flagella à Dæmonibus inflicta toleravit, ab imagine Iohannis Evangelistæ, quem præcipua devotione coluit, odorata effluvia, non ille tantùm, sed & alii senserunt, se fuisse in gratia divina revelatione accepit, Ib. S. 15. o. *Maria Veronensis*, consolatrix vulgò dicta. Causam nomenclaturæ hujus *Bzov.* recitat an. Ch. 1320. S. 28. *Cùm Veronensis civitas totis septem annis siccitate laboràsset, Maria per revelationem accepit, non prius ab ea calamitate civitatem liberari posse,*

quàm Sanctorum Martyrum Firmi & Ru-
stici, qui sub Maximino Verona pro Christo
passi fuerunt, corpora in urbem referren-
tur. Justinopoli condita fuisse, sancto Anno-
ni Episcopo ejus fratri revelatum erat: sed
non poterant à civibus auferri, nisi æquato
auri & argenti pondere Justinopolitanis
persoluto. Missa ad ea redimenda Virgo san-
cta, cùm auri argentiq; permultum ex ma-
tronis conquisiti, attulisset, & in statera ap-
pendere voluisset, corpora Sanctorum per
miraculum adeò levia reperta sunt, ut mo-
dicum pondus vix æquârint. Aliud quoque
mirandum post accidit. Cùm enim Justino-
politani in pretio persoluto, se aliquibus
præstigiis deceptos esse putarent, & ideo cor-
pora navigio imposita recuperare vellent,
navis cursu adeò concitato ferebatur, ut
eam nedum consequi, sed neque cernere
potuerint. Sacris itaque pignoribus in ur-
bem relatis, tota civitate quæ in occursum
exierat, comitante, illico pluvia copiosa de
cælo descendit; propter quam rem Mariæ
Consolatricis *cognomen deinceps accepit.*
Quid quæso superstitio non audet? p. *Iohannes Ba-*
ptista

ptista *Ptolemæi*, qui etiam teste *Bzov*, loc. cit. multa à B. Virgine & S. Iohanne Baptista per revelationem didicit. *Semel apparenti sibi in forma pauperis, Salvatori, vestem superiorem dono dedit, quam is paulò post concionaturo restituit. Insidias hæreticorum per miraculum sæpius evasit, ac semel invisibilis inter armatos hostes transivit. Inter concionandum B. Ambrosius aliquando visus est ei ad aurem quiddam loqui. Semel B. Virgo, specie venustissima, librum apertum ante ejus oculos detinuit. Quodam tempore Angeli circumstantes in arca levatum tenuere, aliàs super caput ipsius stella fulgentissima radiavit.* Miracula deinde ejus recenset. Hic tamen, ut idem habet, *juvenis vitam execrabilem traduxit.* q. *Margarita Castellana*, incendium gravissimum sola veste superiore opposita per miraculum extinxit; Id. S. 30. In mortuæ exenterato corpore tres lapides reperti sunt, in quorum primo, Regina cœlorum diademate aureo coronata, in altero infans Iesu inter duo jumenta, in tertio Iosephus & Maria genu flexi ad pedes Salvatoris. Vivens & defuncta ingentia miracula fecit. r. *Raynaldus*, Archiepiscopus Ravennas, Id. a. Ch. 1321. S. 17. s. *Thomas Aquinas*, cujus miracula enumerantur an. Ch. 1322. S. 28. t. *Iohannes Firmanus*, cognomento Lavernicola, Franciscanus, Christum cum B. Virg.

& multitudine Angelorum ad se venientem conspexit. Vidit animas, pro quibus orabat, ex Purgatorii pœnis in cœlum evolare, an. Chr. 1322. S. 30. u. *Petrus Fulginas*, a. Chr. 1323. S. 20. x. *Franciscus Senensis*, ordinis servorum Deiparæ, an. Chr. 1326. S. 21. y. *Venturinus Bergonensis*, a. Ch. 1334. S. 7. z. *Gertrudis*, de cujus nativitate, educatione miraculis *Bzov.* an. Ch. 1340. S. 25. refert, ei etiam stigmata Christi fuisse impressa, *ex quibus aliquot ordine diebus sanguis profluxerit gratissimi coloris*. α. *Philippus* & *Thaclavareth* Sevani, Dominicani, quorum Angeli & in vita, & in morte maximam gessisse dicuntur curam, an Chr 1340. S. 23. β. *Tuscana Veronensis*, de qua hymnus:

Hæc febres omnes fugat invocata
Demit angores animis, salutem
Reddit ægrotis, juvat ipsa cunctos
Rite precantes.

γ. *Peregrinus*, ordinis Servorum B. Mariæ, Christum de cruce descendentem & crus, quod ex medicorum consilio erat amputandum, sibi tangentem vidit. De miraculis ejus, & auctoritate vitæ consulatur *Bzov.* an. Chr. 1345. S. 16. δ. *Gerhardus Valentinus* Franciscanus. In ejus obitu *dum de more campanæ pulsarentur, ruptis funibus sonitum edere non cessarunt, & ex illius corpore suavissimus odor efflabatur, tota pene civitate confluente, sanatis quamplurimis*

ægro-

ægrotis ad ejus contactum, Dæmoniacis cumprimis, Id. S. 18. ε. *Algothus* itidem Franciscanæ familiæ Monachus, S. 19. ζ. Huc pertinet exemplum *Hedvigis*, Reginæ Poloniæ, & *Dorotheæ* Prutenæ viduæ, a. Ch. 1399. S. 11. 12. η. *Bernhardus* Senensis, ordinis Montis Oliveti conditor, an. Ch. 1348. S. 33. ϑ. *Sylvester* Camaldulensem ordinem professus, Ib. S. 34. ι. *Bartholomæus* Senensis tertii ordinis Servorum, cujus venerabile caput super infirmorum capita impositum, eos à languoribus sanavit, obsessisq; à dæmonio liberavit, Id. S. 35. κ. *Conradus* Placentinus Eremita. *Hic*, præter alia, *famulo qui alterum vas vini dono sibi missum, altero dato, retinuerat, periculum à serpente in orificio vasis abscondito renuntiavit. Invitatus à quodam amico ad prandium, pisciculos paratos, à fele comesos, in spiritu cognovit. Adveniente ad ejus antrum vacuum Syracusano Episcopo, quatuor placentas calidas candidásque pro tanto hospite divinitus accepit. Aliquando ab irrisoribus ad prandium feria sexta accitus, cùm suillam illi obtulissent, in pisces commutatam comedit, & in hujus rei testimonium spinas & squamas, illudentibus, quod suillam feria sexta comedisset, ostendit. Ad Sy-*

Chr. 1396. S. 11. Huc pertinent, quæ de plerorumque referunt ἀφειδία σώματος, jejuniis, ciliciis, humisterniis, carnispriviis, quæ & ipsa sæpe miraculosa videri queant, iis præsertim, quos superstitio fascinat. Vide an. Chr. 1307. Nicolai, S. 15. an. Chr. 1309. S. 29. Elisabethæ: an. Chr. 1341. S. 18. Dalmatii: an. Chr. 1365. S. 14. Henrici Susonis. Ipsis etiam *familiis Monasticis*, ad ruinam penè vergentibus, hinc suppetiæ erant ferendæ. Audi rem miram, si non gestam, ingeniosè tamen confictam. A. Ch. 1375. *Prælati quidam, nescio quo spiritu inducti, de ordine Franciscanorum abolendo consilia inter se contulerunt, & ad eam rem perficiendam quoddam aliquot Episcorum conventiculum coëgerunt. Erat autem in eadem urbe Ecclesia præcipua, & in Ecclesiæ fenestris vitreis duæ imagines pictæ, una S. Pauli, qui ensem, altera S. Francisci, qui crucem manibus tenebat. Nocte æditus visus est sibi Paulum audire hæc dicentem:* Quid agis Frencisce? Cur tuam non defendis familiam? *Cui ille:* Quid faciam? Nihil habeo præter crucem, & hęc ipsa admonet me de patientia servanda, *Tum Apostolus hortari, ne tantam ferret injuriam, suúmque illi offerre gladium. Territus æditus simul ac illuxit accurrit in*

in templum, certóque vidit utramque imaginem insignia inter se commutâsse, atque in dextera Pauli adhuc crucem esse, Franciscum verò gladium habere cruore stillantem, quod dum secum tacitus miraretur, increbuit rumor, Episcopum illum, qui ejus consilii auctor fuerat, repertum esse mortuū præcisis cervicibus. Nońe hæc δύσπεπτα? Struthio sit, qui concoquat. Nec aliter cum iis actum est, qui Monasteriis fuerunt insidiati. Ita enim violatores Monasterii S. Albani in Anglia pœnas luisse dicuntur, Bzov. an. Chr. 1321. S. 22. alii item ejusdem criminis rei, an. Chr. 1379. S. 18.

5. Pro *Transsubstantiatione*. A. Ch. 1399. *Posnaniæ in majori Polonia Judæi nacti tres S. S. Eucharistiæ particulas, è vicina Dominicanorum Ecclesia cultris eas confoderunt. Manavit ex iis cruor copiosus, miracula deinde innumerabilia subsecuta,* quorum Catalogum pertexuit *Thomas Treterus*, & ex eo Bzov. a. cit. S. 13. Eo enim, si fides narranti adhibenda, quidam aquarum submersione liberati, alii ignis periculo erepti, alii ex diversis infirmitatibus sanitati restituti, mortui etiam resuscitati; dæmoniaci curasti, à mortis periculo eruti, puerperæ in extremo discrimine salvatæ, cæci illuminati, &c. Sic & an. Chr. 1306. S. 8. illud recitat miraculum, *quo hostia à Iudæo Pari-*

risiensi emta, & in ollam aqua fervente bullientem, detrusa, in speciosi confestim pueri formam, transmutata sit. Quid Zachariæ Romano obrigerit, supra audivimus pag. 819. Cùm a. Ch. 1346. *quidam corpus Christi cum ferculo suo è templo omnium Sanctorum memoria dicato suffurati essent, atque id ferculum non aureum, ut crediderunt, sed æreum inauratum esse comperissent, apud Babalum sive Bavolum pagum suburbanum in cœnosum paludem abjecerunt. Mox locus crebris ignibus atque faculis dies noctésque aliquot perpetes collustratus est,* Bzov. an. Chr. 1346. Aliud adhuc miraculosè sanguine infectæ hostiæ & ab incendio conservatæ exemplum ex Krantzio suggerit an. Chr. 1382. S. 10. aliud item a. Chr. 1334. S. 2. 6. *Purgatorii* fomes miraculorum & apparitionum erat φαντασία. Vide Bov. an. Chr. 1324. S. 29. & an. Ch. 1306. S. 9. *Frater quidam defunctus Conrado Offidano oranti apparens dixit:* Ora pro me F. Conrade, quia oratio tua est grata Deo, & sanctis ejus. *Cúmque hic centum orationes Dominicas pro anima illius oràsset, rursus ei apparuit, dixítque:* Gratias ago Domino Deo & tibi pater charissime, quia propter tuas orationes à pœnis omnibus sum liberatus. 7. Et quia *sedes Papalis* per-

pe-

petuum hoc seculo pomum fuit ἔριδος, ipsa quoque miraculis vindicanda erat. Hinc referunt scelus admissum in *Bonifacum VIII.* divina ultione fuisse punitum; Id. an. Ch. 1307. S. 9. *Benedictum XI.* miraculis coruscâsse, an. Chr. 1304. S. 6. Dantem Aligerium, Galeazium Vice-comitem, Florentinos aliosque rebellionis in *Iohannem XXII.* divinæ vindictæ pœnas dedisse; an. C. 1321. S. 21. 1322. S. 13. 1327. S. 4. 1333. S. 5. 1328. S. 17. 1329. S. 11. 1335. S. 16. vindiciarum divinarum contra Castellanum, *Bonifacium IX.* oppugnantem, meminit a Ch. 1395. S. 4. & 1396. S. 8. Ita quidem Monachus pro suo Bonifacio: Quid si verò & Castellanus & reliqui Antipapæ sectatores splendidiori miraculorum syrmate superbierint; quod certè ex iis, quæ supra diximus p. 771. non est vero absimile. Miraculis *Vrbani VI.* Pontificatum comprobatum asserit, a Ch. 1379. S. 1. & 22. *Benedicti XII.* miracula narrat a Ch. 1336. S. 28. 8. Sed & pro sacris suis, *reliquo clero, libertate* ejus, *reditibus*, omnibusque bonis Ecclesiasticis miraculis dimicabatur. Vide *Bzov.* a Ch. 1347. S. 42. 1373. S. 11. 1368. S. 20 ubi de ultione divina ob manuum in clericos injectionem, an. Chr. 1388. S. 12. 1385. S. 21. 1391. S. 15. 1355. S. 34. 9. *Diebus* etiam *festis* multum accessit ex miraculis. *Vitodur.* p. an. 43. b. *His quoque temporibus dum in villa Torrenburen, quædam villica pastam farinæ ab ea confectam fornaci ardenti immittere vellet, ut inde panes formati in eo decoquerentur, ipsam cum magno stupore versam*

in

in sanguinum colorem reperit, quia feriam S.Laurentii non servavit. Sic prodigium narrat *Thomas VValsingham* ob violationem diei S.Oswini Regis & Martyris. *Duo nautæ,* inquit, *ad navem suam resarciendam, quoddam lignum dolare satagentes, dum alter illorum lignum securi percussisset, affirmabat sanguinem de eodem ligno, tanquam de pecude aliqua ubertim emanâsse. Perculsus magna formidine, à tanta rei novitate diu hæsit, & recordatus diei S.Osvvini, cujus solennitatem violaverat, vovit se nihil ulterius eo die in æternum facturum operis manualis, &c.* Adeò non licuit vel dies festos sanctorum impune violare, vel patrocinium eorum contemnere. Non poterat frumentum, S. Georgii curæ commissum, auferri, quin ἔκδικον mox ejus ὄμμα crimen ulcisceretur: si vera sunt, quæ *Vitod.* habet p.m.29.b. 10. *Luminum* etiam usus diurnus miraculis sustentari debuit. *Vitod.* p.m.80.a. *Didici 13. Fratres commorari in monte Sion eodem tempore, quorũ continuè quatuor secundùm vicissitudinem ordinatam ex indultu Soldani inhabitabant, ipsum custodientes, qui divinum officium intromissis tantùm Christicolis sive peregrinis seu illic degentibus age-*

agebant. Nam enarravit mihi quoque, quòd in Monasterio eodem lampas absq; fomento quocunque luminis continuè tunc temporis arserit & luxerit, & absque omni arte humana, sed tantùm miraculosè divina virtute, quod tamen ita esse quidam negant. Negant omnino plures, Muhamedani cumprimis, qui de ejusmodi lucernarum fomitibus & fomentis aliter judicant, ut alibi monebimus. V. Tandem etiam *visionibus* & apparitionibus in errore confirmabantur. Ejusmodi multas jactant de *Clara*; *Bzov*. an. Ch. 1308. S. 20. *Iohanne Bockio* Bremensi, cui ferianti S. Victor apparuit, an. Ch. 1315. S. 9. *Agnete*, a. Ch. 1317. S. 1. 2. Admirandam *Augustini* apparitionem recenset a. Ch. 1326. S. 18. Huc pertinent visiones Brigittæ, quæ tamen non unius sunt generis, & multæ Papatus jugulum petant; & *Catharinæ Senensis* an. Ch. 1370. S. 19. ubi inter alia: *Aliquando Jesum ut se in fide ac dilectione confirmaret oranti, Diva Virgo, sanctis Johanne Evangelista, Paulo Apostolo, Dominico Patriarcha, & Davide Rege Psalterium personante comitata apparuit, & manu Catharinæ apprehensa, illam dexteræ Jesu inseruit, eáque ratione illum Christo desponsavit, Christus verò non abnuit, sed annulo quatuor gemmis in formam crucis di-*

dispositis, & Adamante superius irradiatis pretioso, digitum ejus insignivit; húncque spiritualis desponsationis & futuræ felicitatis arrhabonem in ejus arbitrio reliquit. De *Ethelreda* Virgine & Regina apparente juveni cuidam, & Monachorum intercessionem commendante, vide an. Chr. 1389. S 5. Quantam Cluniacensibus & Carthusianis Monachis visiones conciliarint authoritatem, *Rolvingus Carthus.* docet p.85.a. *Visio,* inquit, *flebilis facta cuidam Eremitæ in præsentia D. Innocentii Papæ VI. dum adhuc Cardinalis esset. Unde ajebat: Vidi animas in Infernum descendere sicut nives densissimas, in Purgatorium sicut nivem rarissimam; sed ad Paradisum tantum tres vidi introire, scilicet illius Episcopi, ac illius viduæ Romanæ, & illius Prioris Carthusiensis: quæ omnia sic post reperit vera; & ex tunc maximam devotionem erga viros religiosos habuit, & præcipuè Cuniacenses & Carthusienses. Hos enim duos ordines specialiter præ cæteris privilegiavit; & ab omni Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, & quorumcunque Principum jurisdictione, visitatione, taxatione, & qualicunque vexatione exceptos esse de-*

cre-

crevit sub anathematis vinculo, eósque, sub sancti Petri ac Romanæ Ecclesiæ protectione suscepit.

SECTIO II.

De

MUHAMMEDISMO.

I. Etsi Muhammedani (ut à Politia initium faciamus) magnam orbis partem suo adhuc Imperio tenuerint subactam, ita tamen veterum Arabum obscurata fuit Majestas, ut ejus vix aliquę superessent stricturæ. [a] Othmannidarum igitur ac [b] Tartarorum Tyrannis, non Arabum modò dignitatem, sed universi penè orbis libertatem, oppressit.

[a] De Turcis paulatim inter Arabes emergentibus aliquoties jam dictum est. Hucusque tamen civilibus ardentes bellis suas ita attriverunt vires, ut Tartaris tandem in prædam cesserint, semper penè ab iis devicti, usque dum tandem post seculi fluxum *Ottomanidæ* caput extulissent, cæteris Turcarum familiis, quarum celeberrimæ erant Asimbejorum, Candelorum, & Caramannorum, prorsus deletis. *Primus* est *othman*, vulgò *Ottomannus*, filius

quàm Sanctorum Martyrum Firmi & Rustici, qui sub Maximino Veronæ pro Christo passi fuerunt, corpora in urbem referrentur. Justinopoli condita fuisse, sancto Annoni Episcopo ejus fratri revelatum erat: sed non poterant à civibus auferri, nisi æquato auri & argenti pondere Justinopolitanis persoluto. Missa ad ea redimenda Virgo sancta, cùm auri argentiq; permultum ex matronis conquisiti, attulisset, & in statera appendere voluisset, corpora Sanctorum per miraculum adeò levia reperta sunt, ut modicum pondus vix æquârint. Aliud quoque mirandum post accidit. Cùm enim Justinopolitani in pretio persoluto, se aliquibus præstigiis deceptos esse putarent, & ideo corpora navigio imposita recuperare vellent, navis cursu adeò concitato ferebatur, ut eam nedum consequi, sed neque cernere potuerint. Sacris itaque pignoribus in urbem relatis, tota civitate quæ in occursum exierat, comitante, illico pluvia copiosa de cælo descendit; propter quàm rem Mariæ Consolatricis *cognomen deinceps accepit.* Quid quæso superstitio non audet? P. Johannes Baptista

ptista *Ptolemai*, qui etiam teste *Bzov*, loc.cit. multa à B. Virgine & S. Iohanne Baptista per revelationem didicit. *Semel apparenti sibi in forma pauperis, Salvatori, vestem superiorem dono dedit. quam is paulò post concionaturo restituit. Insidias hæreticorum per miraculum sæpius evasit, ac semel invisibilis inter armatos hostes transivit. Inter concionandum B. Ambrosius aliquando visus est ei ad aurem quiddam loqui. Semel B. Virgo, specie venustissima, librum apertum ante ejus oculos detinuit. Quodam tempore Angeli circumstantes in arca levatum tenuere, aliàs super caput ipsius stella fulgentissima radiavit.* Miracula deinde ejus recenset. Hic tamen, ut idem habet, *juvenis vitam execrabilem traduxit.* q. *Margarita Castellana*, incendium gravissimum sola veste superiore opposita per miraculum extinxit; Id. S. 30. In mortuæ exenterato corpore tres lapides reperti sunt, in quorum primo, Regina cœlorum diademate aureo coronata, in altero infans Iesu inter duo jumenta, in tertio Iosephus & Maria genu flexi ad pedes Salvatoris. Vivens & defuncta ingentia miracula fecit. r. *Raynaldus*, Archiepiscopus Ravennas, Id. a. Ch. 1321. S. 17. s. *Thomas Aquinas*, cujus miracula enumerantur an. Ch. 1322. S. 28. t. *Iohannes Firmanus*, cognomento Lavernicola, Franciscanus, Christum cum B. Virg.

& multitudine Angelorum ad se venientem conspexit. Vidit animas, pro quibus orabat, ex Purgatorii pœnis in cœlum evolare, an. Chr. 1322. S. 30. u. *Petrus Fulgin.s*, a. Chr. 1323. S. 20. x. *Franciscus Senensis*, ordinis servorum Deiparæ, an. Chr. 1326. S. 21. y. *Venturinus Bergonensis*, a. Ch. 1334. S. 7. z. *Gertrudis*, de cujus nativitate, educatione miraculis *Bzov*. an. Ch. 1340. S. 25. refert, ei etiam stigmata Christi fuisse impressa, *ex quibus aliquot ordine diebus sanguis profluxerit gratissimi coloris*. α. *Philippus* & *Thaclavareth* Sevani, Dominicani, quorum Angeli & in vita, & in morte maximam gessisse dicuntur curam, an. Chr. 1340. S. 23. β. *Tuscana Veronensis*, de qua hymnus:

Hæc febres omnes fugat invocata
Demit angores animis, salutem
Reddit ægrotis, juvat ipsa cunctos
Rite precantes.

γ. *Peregrinus*, ordinis Servorum B. Mariæ, Christum de cruce descendentem & crus, quod ex medicorum consilio erat amputandum, sibi tangentem vidit. De miraculis ejus, & auctoritate vitæ consulatur *Bzov*. an. Chr. 1345. S. 16. δ. *Gerhardus Valentinus* Franciscanus. In ejus obitu *dum de more campanæ pulsarentur, ruptis funibus sonitum edere non cessarunt, & ex illius corpore suavissimus odor efflabatur, tota penè civitate confluente, sanatis quamplurimis ægro-*

ægrotis ad ejus contactum. Dæmoniacis cumprimis, Id. S. 18. ε. *Algothus* itidem Franciscanæ familiæ Monachus, S. 19. ζ. Huc pertinet exemplum *Hedvigis*, Reginæ Poloniæ, & *Dorotheæ* Prutenæ viduæ, a. Ch. 1399. S. 11. 12. η. *Bernhardus* Senensis, ordinis Montis Oliveti conditor, an. Ch. 1348. S. 33. ϑ. *Sylvester* Camaldulensem ordinem professus, Ib. S. 34. ι. *Bartholomæus* Senensis tertii ordinis Servorum, cujus venerabile caput super infirmorum capita impositum, eos à languoribus sanavit, obsessisq; à dæmonio liberavit, Id. S. 35. κ. *Conradus* Placentinus Eremita. *Hic*, præter alia, *famulo qui alterum vas vini dono sibi missum, altero dato, retinuerat, periculum à serpente in orificio vasis abscondito renuntiavit. Invitatus à quodam amico ad prandium, pisciculos paratos, à fele comesos, in spiritu cognovit. Adveniente ad ejus antrum vacuum Syracusano Episcopo, quatuor placentas calidas candidasque pro tanto hospite divinitus accepit. Aliquando ab irrisoribus ad prandium feria sexta accitus, cùm suillam illi obtulissent, in pisces commutatam comedit, & in hujus rei testimonium spinas & squamas, illudentibus, quod suillam feria sexta comedisset, ostendit. Ad Sy-*

racusanum Episcopum profectus à pluribus aviculis juxta palatium quasi gratulantibus circumdatus fuit. In antro, ubi accommodandæ aræ crucifixi saxum ingens excidi curaverat, immensæ illud molis nullo negotio eduxit, panésque adhuc fumantes hominibus, quos ad operam evocaverat, per miraculum obtinuit, tot quot illi numerabantur. Id.a.Ch.1351.S.24. λ. *Euphemia Domicilla*, regio sanguine nata, in morbis, naufragiis, & necessitatibus quàm maximis invocata plurimis miraculosè succurrens magna apud Ratiborienses veneratione habetur; a.Ch.1359.S.13. μ. *Albertus Besutius* confessor, quem ab Angelis aliquandiu pastum scribit, Ib.S.19. ν. *Henricus Suson*, cognomento Amandus, gente Suevus, Dominicanus, aliquoties in ecstasin rapitur, ab Angelis, B.Maria, & ipso Christo visibiliter apparente sæpe confortatur, vinum per miraculum multiplicat; an.Chr.1365. S.14. ξ. *Andreas Corsinus*, ordinis Carmelitarum, de cujus miraculis fusè, an.Chr.1373.S.8. p.1424. & cumprimis 1435. ο. *Catharina Senensis*, a.Ch.1374. S.16.1370.S.20.& 1380.S.19. π. *Iohannes*, Prior Monasterii Bridlingtoniæ Canonicorum Regularium in Anglia, an.Chr.1379.S.21. ρ. *Brigitta*, vel Birgitta, Sueciæ Regina, a.Ch.1362.S.8. & 1373. S.10. σ. *Catharina* Sueca, Brigittæ filia, a.Ch.1381. S.23.

S.23. τ. *Hieronymus Fulginas*, cui morituro Christus cruci affixus cum Dominico apparuit, & F. *Robertus Neapolitanus*, uterq; Dominic. Hic vivus jam Thaumaturgus colebatur, *ipse interim cruciatibus & doloribus perpetuis vexatus. Cùm in extrema ægritudine lactucam, ut illi videbatur, ad gulam exsatiandam appetiisset, oblatam recusavit, et quasi enormit crimine sese impiâsset, sacram exomologesiu causa expianda conscientia expetiit.* Id a. Ch. 1393. S.9. υ. *Maria Spesalasta* Pisana, Angelos & Christum in forma pauperis, nec non omnia Mysteria patientis Salvatoris aspexit. Plura de eadem vide Ib. S. 10. φ. *Frater Guido* Regiolanus Prædic. ord. B. Virginem meruit statim à matutinis precibus in choro sibi apparentem aspicere: a. Ch. 1349. S. 12. χ. *Margarita Septempedana*, ad cujus sepulchrum ægroti & dæmoniaci sanabantur. Calceos filiæ (erat enim antea marito juncta) miraculosè productos, monumentum petenti reliquit; an. Ch. 1395, S. 8. ψ. *Nicolaus Ravennas*, aliquando pro festivitate S. Francisci inter celebrandum visus est palmotenus à terra elevatus. Alio die cruci affixi imago, illum brachiis extensis complexa, sermones cum eo miscuit. Plures apparitiones & oracula divina habet *Bzov.* a. Chr. 1398. S. 14. ω. *Marcolinus*, Dominicanus: tanta ejus devotio in Deiparam, ut imago quędam Divæ sæpius ei responderit colloquenti, an.

Chr.1396.S.11.Hæc pertinent,quæ de plerorumque referunt ἀφειδία σώματος, jejuniis,ciliciis, humisterniis, carnisprivis, quæ & ipsa sæpe miraculosa videri queant,iis præsertim,quos superstitio fascinat. Vide an.Chr.1307.Nicolai,S.15.an.Chr.1309.S.29. Elisabethæ: an.Chr.1341.S.18. Dalmatii: an.Chr.1365.S.14.Henrici Susonis. Ipsis etiam *familiis Monasticis*,ad ruinam penè vergentibus,hinc suppetiæ erant ferendæ. Audi rem miram, si non gestam,ingeniosè tamen confictam. A.Ch.1375. *Prælati quidam,nescio quo spiritu inducti,de ordine Franciscanorum abolendo consilia inter se contulerunt, & ad eam rem perficiendam quoddam aliquot Episcorum conventiculum coëgerunt.Erat autem in eadem urbe Ecclesia præcipua, & in Ecclesiæ fenestris vitreis duæ imagines pictæ, una S.Pauli, qui ensem, altera S.Francisci, qui crucem manibus tenebat.Nocte æditus visus est sibi Paulum audire hæc dicentem:* Quid agis Frencisce? Cur tuam non defendis familiam? *Cui ille:* Quid faciam? Nihil habeo præter crucem, & hæc ipsa admonet me de patientia servanda. *Tum Apostolus hortari,ne tantam ferret injuriam,suúmque illi offerre gladium. Territus æditus simul ac illuxit accurrit*

in templum, certóque vidit utramque imaginem insignia inter se commutâsse, atque in dextera Pauli adhuc crucem esse, Franciscum verò gladium habere cruore stillantem, quod dum secum tacitus miraretur, increbuit rumor, Episcopum illum, qui ejus consilii auctor fuerat, repertum esse mortuũ præcisis cervicibus. Nonne hæc δυσπεπτα? Struthio sit, qui concoquat. Nec aliter cum iis actum est, qui Monasteriis fuerunt insidiati. Ita enim violatores Monasterii S. Albani in Anglia pœnas luisse dicuntur, *Bzov.* an. Chr. 1321. S. 22. alii item ejusdem criminis rei, an. Chr. 1179. S. 18.

5. Pro *Transsubstantiatione.* A. Ch. 1399. *Posnaniæ in majori Polonia Judæi nacti tres S. S. Eucharistiæ particulas, è vicina Dominicanorum Ecclesia cultris eas confoderunt. Manavit ex iis cruor copiosus, miracula deinde innumerabilia subsecuta,* quorum Catalogum pertexuit *Thomas Treterus*, & ex eo *Bzov.* a. cit. S. 13. Eo enim, si fides narranti adhibenda, quidam aquarum submersione liberati, alii ignis periculo erepti, alii ex diversis infirmitatibus sanitati restituti; mortui etiam resuscitati; dæmoniaci curasti, à mortis periculo eruti, puerperæ in extremo discrimine salvatæ, cæci illuminati, &c. Sic & an. Chr. 1306. S. 8. illud recitat miraculum, *quo hostia à Iudæo Pari-*

risiensi emta, & in ollam aqua fervente bullientem, detrusa, in speciosi confestim pueri formam, transmutata sit. Quid Zachariæ Romano obrigerit, supra audivimus pag.819. Cùm a.Ch.1346. *quidam corpus Christi cum ferculo suo è templo omnium Sanctorum memoriæ dicato suffurati essent, atque id ferculum non aureum, ut crediderunt, sed æreum inauratum esse comperissent, apud Babalum sive Bavolum pagum suburbanum in cœnosum paludem abjecerunt. Mox locus crebris ignibus atque faculis dies noctésque aliquot perpetes collustratus est,* Bzov.an.Chr.1346. Aliud adhuc miraculosè sanguine infectæ hostiæ & ab incendio conservatæ exemplum ex Krantzio suggerit an.Chr.1382.S.10. aliud item a.Chr.1334.S.2. 6.*Purgatorii* fomes miraculorum & apparitionum erat φαντασία. Vide Bov.an.Chr.1324.S.29. & an.Ch.1306.S.9. *Frater quidam defunctus Conrado Offidano oranti apparens dixit:* Ora pro me F.Conrade, quia oratio tua est grata Deo, & sanctis ejus. *Cúmque hic centum orationes Dominicas pro anima illius orâsset, rursus ei apparuit, dixítque:* Gratias ago Domino Deo & tibi pater charissime, quia propter tuas orationes à pœnis omnibus sum liberatus. 7.Et quia *sedes Papalis* per-
pe-

petuum hoc seculo pomum fuit ἔριδος, ipsa quoque miraculis vindicanda erat. Hinc referunt scelus admissum in *Bonifacium VIII.* divina ultione fuisse punitum; Id. an. Ch. 1307. S. 9. *Benedictum XI.* miraculis coruscâsse, an. Chr. 1304. S. 6. Dantem Aligerium, Galeazium Vice-comitem, Florentinos aliosque rebellionis in *Iohannem XXII.* divinæ vindictæ pœnas dedisse; an. C. 1321. S. 21. 1322. S. 13. 1327. S. 4. 1333. S. 5. 1328. S. 17. 1329. S. 11. 1335. S. 16. vindiciarum divinarum contra Castellanum, *Bonifacium IX.* oppugnantem, meminit a Ch. 1395. S. 4. & 1396. S. 8. Ita quidem Monachus pro suo Bonifacio: Quid si verò & Castellanus & reliqui Antipapæ sectatores splendidiori miraculorum syrmate superbierint; quod certè ex iis, quæ supra diximus p. 771. non est vero absimile. Miraculis *Vrbani VI.* Pontificatum comprobatum asserit, a Ch. 1379. S. 1. & 22. *Benedicti XII.* miracula narrat a Ch. 1336. S. 28. 8. Sed & pro sacris suis, *reliquo clero, libertate* ejus, *reditibus*, omnibusque bonis Ecclesiasticis miraculis dimicabatur. Vide *Bzov.* a Ch. 1347. S. 42. 1373. S. 11. 1368. S. 20 ubi de ultione divina ob manuum in clericos injectionem, an. Chr. 1388. S 12. 1385. S. 21. 1391. S. 15. 1355. S. 34. 9. *Diebus* etiam *festis* multum accessit ex miraculis. *Vitodur.* p. m. 43. b. *His quoque temporibus dum in villa Torrenburen, quædam villica pastam farinæ ab ea confectam fornaci ardenti immittere vellet, ut inde panes formati in eo decoquerentur, ipsam cum magno stupore versam*

in

in sanguinum colorem reperit, quia feriam S.Laurentii non servavit. Sic prodigium narrat *Thomas VValsingham* ob violationem diei S.Oswini Regis & Martyris. *Duo nautæ,* inquit, *ad navem suam resarciendam, quoddam lignum dolare satagentes, dum alter illorum lignum securi percußisset, affirmabat sanguinem de eodem ligno, tanquam de pecude aliqua ubertim emanâsse. Perculsus magna formidine, à tanta rei novitate diu hæsit, & recordatus diei S.Osvvini, cujus solennitatem violaverat, vovit se nihil ulterius eo die in æternum facturum operis manualis, &c.* Adeò non licuit vel dies festos sanctorum impune violare, vel patrocinium eorum contemnere. Non poterat frumentum, S. Georgii curæ commissum, auferri, quin ἔκδικον mox ejus ὄμμα crimen ulcisceretur: si vera sunt, quæ *Vitod.* habet p.m.29.b. 10. *Luminum* etiam usus diurnus miraculis sustentari debuit. *Vitod.* p.m.80.a. *Didici 13. Fratres commorari in monte Sion eodem tempore, quorũ continuè quatuor secundùm vicißitudinem ordinatam ex indultu Soldani inhabitabant, ipsum custodientes, qui divinum officium intromißis tantùm Christicolis sive peregrinis seu illic degentibus age-*

agebant. Nam enarravit mihi quoque, quòd in Monasterio eodem lampas absq; fomento quocunque luminis continuè tunc temporis arserit & luxerit, & absque omni arte humana, sed tantùm miraculosè divina virtute, quod tamen ita esse quidam negant. Negant omnino plures, Muhamedani cumprimis, qui de ejusmodi lucernarum fomitibus & fomentis aliter judicant, ut alibi monebimus. V. Tandem etiam *visionibus* & apparitionibus in errore confirmabantur. Ejusmodi multas jactant de *Clara*; *Bzov*. an. Ch. 1308. S. 20. *Iohanne Bockio* Bremensi, cui ferianti S. Victor apparuit, an. Ch. 1315. S. 9. *Agnete*, a. Ch. 1317. S. 1. 2. Admirandam *Augustini* appatitionem recenset a. Ch. 1326. S. 18. Huc pertinent visiones Brigittæ, quæ tamen non unius sunt generis, & multæ Papatus jugulum petant; & *Catharinæ Senensis* an. Ch. 1370. S. 19. ubi inter alia: *Aliquando Jesum ut se in fide ac dilectione confirmaret oranti, Diva Virgo, sanctis Johanne Evangelista, Paulo Apostolo, Dominico Patriarcha, & Davide Rege Psalterium personante comitata apparuit, & manu Catharinæ apprehensa, illam dexteræ Jesu inseruit, eáque ratione illum Christo desponsavit; Christus verò non abnuit, sed annulo quatuor gemmis in formam crucis di-*

dispositis, & Adamante superius irradiatis pretioso, digitum ejus insignivit; húncque spiritualis desponsationis & futuræ felicitatis arrhabonem in ejus arbitrio reliquit. De Ethelreda Virgine & Regina apparente juveni cuidam, & Monachorum intercessionem commendante, vide an. Chr. 1389. S 5. Quantam Cluniacensibus & Carthusianis Monachis visiones conciliarint authoritatem, Rolvingus Carthus. docet p.85.a. *Visio*, inquit, *flebilis facta cuidam Eremitæ in præsentia D. Innocentii Papæ VI. dum adhuc Cardinalis esset. Unde ajebat: Vidi animas in Infernum descendere sicut nives densissimas, in Purgatorium sicut nivem rarissimam; sed ad Paradisum tantum tres vidi introire, scilicet illius Episcopi, ac illius viduæ Romanæ, & illius Prioris Carthusiensis: quæ omnia sic post reperit vera, & ex tunc maximam devotionem erga viros religiosos habuit, & præcipuè Cuniacenses & Carthusienses. Hos enim duos ordines specialiter præ cæteris privilegiavit, & ab omni Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, & quorumcunque Principum jurisdictione, visitatione, taxatione, & qualicunque vexatione exceptos esse decre-*

crevit sub anathematis vinculo, eósque, sub sancti Petri ac Romanæ Ecclesiæ protectione suscepit.

Sectio II.

De

MUHAMMEDISMO.

I. Etsi Muhammedani (ut à Politia initium faciamus) magnam orbis partem suo adhuc Imperio tenuerint subactam, ita tamen veterum Arabum obscurata fuit Majestas, ut ejus vix aliquę superessent stricturæ. [a] Othmannidarum igitur ac [b] Tartarorum Tyrannis, non Arabum modò dignitatem, sed universi penè orbis libertatem, oppressit.

[a] De Turcis paulatim inter Arabes emergentibus aliquoties jam dictum est. Huc usque tamen civilibus ardentes bellis suas ita attriverunt vires, ut Tartaris tandem in prædam cesserint, semper penè ab iis devicti, usque dum tandem post seculi fluxum *Ottomanidæ* caput extulissent, cæteris Turcarum familiis, quarum celeberrimæ erant Asimbejorum, Candelorum, & Caramannorum, prorsus deletis. *Primus* est *othman*, vulgò *Ottomannus*, filius

otrogoruli,cujus genealogia longa serie deducta tandem in Iapheto, Noachi filio subsistit. *Iuch*.152.a. Majores ejus Reguli omnes fuerunt, magno animo Heroes.*Ib*. Quòd verò primus vocatur Turcarum Rex,an.Ch.1300.electus,de ampliori illud intelligi debet Imperio. Nam Turkistanam diu antè illis paruisse,jam sup.pag.491. ex *Iuchasin* probavimus. Vbi de Solimâ Schah,ejusq; interitu egimus. Duo post obitum filii ejus ad regnum sunt reversi Euphraticum, *tertius verò Otogorulus ad Sultanum Oladdinum proficiscitur,Guniæ Regem, ex Salghucidarum familia superstitem,in cujus oculis gratiam invenit. Egredientibus autem Tartaris contra regnum Oladdini in Persia, abiit eò, relicto regno Karamaniæ in manu Otrogoruli, qui mortuus est an.H.696. Misitq; Rex Oladdinus ad Othmanum, filium ejus ornamenta regia, vexillum, gladium, vestitum, eúmque Regem constituit.* Hic anno 697.cepit aliquot loca. Mortuo Oladdino an.H.702. stabilitum fuit regnum Othmanno, qui operâ filii Vrchani multa occupavit loca.*Ib*. Subegit magnam Bithyniæ partem, & littora maris Pontici. Magis tamen famam suam auxit capta Sebastia urbe. Arch. Cos.p.720. II. *Orchanes*,sceptrum paternum consequitur a.Ch.1328.Fratrem habuit *Ali bascha*,hominem devotum (*Parusch*,*Iuch*.152.b. ἀφωρισμέ-

μένον) vel Monachum. Filiis Morad & Solimá ampla distribuit pomœria expugnanda; *Iucb.* loc.cit. Dicitur patre validior, majoris animi, liberalis tamen in suos & gratiosus. Occupavit hic armis Mysiam, Lycaoniam, Phrygiam, Cariámque, cùm cepisset Prusiam, Bithyniæ caput, mortuus est ex vulnere, quod in obsidione illa accepit. III. Ponitur *Solimanus* I. sed author lib. *Iucb.* scribit, Solimannum, Tripoli, & vicinis locis subjugatis, vivo adhuc patre, ex equi in fovea altero pedetenti lapsu, mortuum fuisse, quem secundo pòst mense fuerit insecutus pater. IV. *Moradus*, quem *Amurathem I.* vulgò vocant. Regnare cepit an. Ch. 1350. Adrianopolim abiit, eáque Imperium suum auxit. Plura de ejus, filiorumq; felici in Philippopoleos, aliarum urbium expugnationem habet auth. lib. *Iucb.* l. cit. Ex inauspicata Calojohannis cum Amurate societate, Constantinopolitani Imperii exitium paratum fuisse suprà diximus p. 662. Sunt, qui in prælio eum occubuisse scribant, *Iucb.* l. c. alii referunt, quendam è domesticis Lazari Despotæ Serviæ, post expugnatam Adrianopolin, ut ulcisceretur mortem Domini sui, pugione confossum Amuratem, crudelitati finem imponere coëgisse, a. Ch. 1371, Vide etiam *Geneb.* p. 707. V. *Childrin Bajazeth*, id est, *fulmineus*, Patri successit. Frater veró in compedes conjectus est. *Iucb.* l. cit. Alii dolo eum circumventum, jugulatum à fratre fuisse scribunt. *Arch. Cos.* Imperio potitus magno statim successu illud ampliavit. Nam ob incredibilem in bello vim & celeritatem *Fulminei* nomen fuit consecutus. Totam propè subegit

Græciam, ipsam jam Constantinopolin adorsus. Rumore tamen percrebescente, Carolum (*Sigismundum*; vide *Buchh.* p. 393 & *Calvis.* an. Ch. 1396.) Vngarum Nicopoli imminere, obsidionem solvit. Rediit autem Carolo (Sigismundo) victo, & cùm Orientis Imperatore fœdus certis iniit conditionibus, *Iuch.* 153. a. Irâ aliquando ita exarsit, ut judices suos in domum detrusos vivicomburio omnes addixerit. Monitus autem à famulo quodam, num, si à Tamerlane oppugnarentur, soli ipsi duo resistendo pares essent futuri (innunens, non defuturos ex defunctorum propinquis, qui injuriam ulturi, Tamerlanem sequerentur) ad mitiorem rediit mentē. Regulos vicinos omnes debellavit, qui, proinde Tamerlanis opē implorârunt. Hoc cùm audivisset, Timur literas misit & legatos honoratos ad Childerim-Chan. Literis eum honorificè compellatum Bajazetes Lang-Timur, id est, Claudum Timurum appellabat. Commotus igitur Timurchan, exercitum, arenæ instar maris, ad debellandum Childerim, collegit, & obvia quæque loca incendio vastavit. Cùm in Syriam pervenisset, eam belli incommodis urgere noluit, quòd dicerent, se Meccæ & Medinę incolas esse. Sed postquam fines Childeris Bajazetis attigisset, prælio eum vicit; Victum aliquandiu socium habuit mensæ, atque adeò liberaliter tractavit. Quodam verò die Timurem Bajazetem rogavit: Et quid, si in tua essem potestate, à te polliceri mihi possem? Ego, inquit Bajazetes, caveæ te ferreæ includerem. Tuo ergò, respondit Timur, judicio stabo. Caveæ itaque ferreæ eum impa-

pactum, *Iucb*. p. 152. a. Asiæ se & Africæ spectatoribus ludibriũ debere voluit: quibus etiam miseriis fuit immortuus. Addunt nonnulli, Timurem eo usum esse scabello, si quando equum conscendere voluit. Vide plura apud *Geneb*. pag. 712. Filios reliquit superstites sex, quorum unus, *Mustapha-Gilbi*, in prælio Tamerlanico subductus hominum oculis, diu latuit. Cæteri erant *Samir Soliman*, *Sultan Isa*, *Muhammed Gilibi*, *Musa Gilibi*, & *Kasum Gilibi*. Obtinuit autem populi suffragiis regnum Soleiman. Ita *author lib. Iuch*. Cujus, in Arabicis Historiis fidem, antehac sæpius experti sumus: quem proinde tutius in plerisque fuerit sequi, quàm alios. Alii *Muhammedem*, demum post interregnum, successisse scribunt. *Arch. Cos*. Volunt enim, successionem, propter Tamerlanem victorem, fuisse turbatam. Alioquin Latini ajunt, Bajazetem habuisse regni successorem, filium *Cyris-celebem*, quem quidam Iosuam nuncupant, vulgò *Calapinum*, cujus filios faciunt *Mahometem* & *Orchanem*, Paul. Iov. Alii eos duos filios faciunt Bajazetis. Cyriscelebem volunt Bajazetis filium natu maximum fuisse. Cujus patre devicto Timur universam depopulatus Asiam, filium captivum Constantinopolin misit ad Imperatorem Græcorũ, qui eum loco Principe digno habitum, postea dimisit in Asiam, ubi facile recuperavit paternum Regnum. Referunt autem eum interfectum à fratre *Musthapha*, a. Ch. 1407. Horum tamen nec vola est in lib. *Iucb*. nec vestigium. *Muhammedem* commemorat, postquam Pseudoprophetam, qui multos jam suis deliramentis fascinavit *Iucb*. lib. cit.

vicisset, fato cessisse, regni successore, ex patris voluntate, relicto *Morado*, cujus initia Pseudonymus quidam *Mustapha*, hactenus latens, turbârit, feliciq; rerum successu terruerit. Tandem verò *Mustapham*, à suis desertum, Adrianopolin se fuga salvaturum, prehensum, à Morado, patibulo fuisse affixum. Extincto hoc *Mustapha* alium mox ejusdem nominis fratrem caput extulisse, qui & ipse inglorius occubuerit, violenta interemtus morte. Sed nec dum fuit insidiarum finis. Mustapham excepit *Craman-Ogli*, cujus viribus non modò *Moradus* fuit impar, sed ipsa etiam à Timuro occupata loca, jugo suo subjecit. Ipse verò *Moradus* seu *Amurathes* fuit, qui cladem Varnensem, Christianis, turpissimi perjurii reis, intulit, cujus prælii idem etiam scriptor meminit. De quo seculo sequenti. Plura de Othmanidarum familia scribunt auth. *Paraleip. Ursp.* p. 346. *Geneb.* p. 690. *Archont. cosm.* de Potentia Ottom. Primi Osmanidarum vixerunt Korabagæ, quæ oppidum est celebre Armeniæ minoris.

[*b*] Qui jam superiori seculo emerserant. Fuit autem Imperium penes familiam Gingis-chan ad finem ferè seculi hujus, *annum* vid. 1388. quo Timur Persicum rapuit Imperium. Quo loco autem apud Tartaros Gingischanidæ fuerint, nemo nos meliùs docuerit ipso *Ahmede Arabsiada* de reb. gest. Tim. p. 19. *Tribus autem Gingis-chan,* inquit, *sola est, quæ nomine Chani & Sultani gaudet. Sunt enim Koreischitæ* (vide *Histor. orient.* p. 137.) *Turcarum. Nemo illos potuit præcede-*

cedere, nec quisquam hanc eis detrahere nobilitatem. Hoc enim si quis efficere potuisset, Timurus utique ille fuisset, qui subjugavit regna, corúmque calcavit vias. Timurem verò operam dedisse, ne tam nobilem Tartarorum familiam exasperaret, aut adversantem suis conatibus haberet. Vicarium proinde Samarcandæ suum Sebur Gademsch, ex eadem oriundum tribu, constituisse. Tandem, cùm Timuri, seu Tamerlanis vires ita crevissent, ut latè terrarum Imperium obtineret, Gingischanis satis fuit, amisso Imperatoris axiomate, favore Tyranni & beneficio, honesta obire munia. De hoc *Tamerlane* multi multa. Ex Latinis Scriptoribus adeat Lector *Aen. Sylv.* in descriptione As. c 31. *Buchholz*, a. Ch. 1398. *Archontol. Cosm.* in Reg. Pers. p. 154. *Geneb.* fin. sec. 14. *Calvis.* an. Ch. 1399. & alios. Breve ejus προσωπογραφίαν ex Europæo primùm desumemus Scriptore; seq. seculo ipsos eâdem de re consulemus Arabes. Illam *Archontol. Cosm.* his verbis suppeditat. *Quem nos vulgò Tamerlanem dicimus, ei verum fuit nomen* Teimurlang, i. e. Teymur claudus. *Fuit autem filius Baydonchani, & decimus quartus in hoc ordine successor Gingis-chani, ex cujus ipse ortus est sanguine. Neque enim, ut multi nugati sunt, fuit vel latro, vel mulio, vel denique pastor, sed bellator magnanimus, ut ejus res gestæ satis*

ostendunt. Natus est Samarcandæ, secutus castra & militiam, ut majores ejus. Atavus ejus nomine Chararchear Nuyon, cum Chingis-chano ex Tartaria profectus est, eo tempore, quo Gingis suo filio secundo Chagaray-chan tradidit regna Maurenahar, Agor & Coarzinam, qui Nuyonem illum primum sibi constituit Vezierum, qua in dignitate ipse, posterique ejus substiterunt ad hunc usque Teymurum. Regnabat tunc in Chagatæa Rex nomine Sojorgatus Mechcon, apud quem Teymur fungebatur summi ducis belli officio. Sojorgato autem mortuo Teimur-lang omnium consensu salutatur Rex. Adeptus eo pacto regnum, eduxit innumerabilem secum exercitum, magna in omnibus rebus usus prosperitate, ita ut spatio 36. annorum, quibus imperavit, præter regna, quæ antea possidebat, acquisiverit etiam Maurenahar, Turkestaniam, Coarzinam, Sistam, Corasonem, Indostam, Hieraquenam, Persidem, Kermonem, Masandaren, Aderbajon, & Cujestam, quæ regna omnia, partim liberi ejus, partim duces inter se, mortuo illo, diviserunt. Annus erat à nato Bono Publi-

blico 1380. Hegiræ Muhammedicæ 789. cum Teimur audito rebellari vulgo apud Hisphaonem, quæ caput est Hieraquenæ in Perside, ipse eò profectus est, ut seditiosos compesceret, ubi nimis magno rigore usus ad 60. millia hominum trucidavit. Regnabat in Çapechaca Toctamech-chan, beneficiarius Teimurlangi, qui & ipse rebellaverat, sed Teimur, misso contra eum exercitu, profligavit eum toto regno, & in Gurgestaniam fugere coëgit. Anno Ch. 1402. Hegiræ 809. duxit Teimur ingentes copias in Syriam, cepítque Alepum & Damascum, victo etiam Sultano Farache Aegypti rege. Hinc in Babylonem conversus cepit urbem, & circum Taurim hybernavit. Anno sequenti, coactis majoribus, quàm ante copiis, duxit in Campestria Angorensia, adversus Turcarum Regem Bajazetum, quem acie vicit, captivúmque secum abduxit, occupata magna regni ejus parte, Bajazetes anno post periit in carcere. Dum ad hunc modum Teimur occupatur bello Turcico, quidam Cara-Issuph eximproviso capit Babylonem, pulso inde Satrapa, cui Teimur eam urbem tradide-

rat. Dum autem ex Anatolia redit Teimurlang, mittit contra Issuphum, nepotem suum Abubaquerum, qui receptam urbem dedit Sultano VVeizo. Teimur Ardebillam profectus, ibi aliquot dies exegit, deinde omissa Perside rediit in Carasoniam, atque inde Samarcandam patriam suam, ubi multum temporis dedit lætitiæ publicæ ac festivitatibus, in conciliandis suorum nuptiis. Postremò, cùm se Anzoram contulisset, quæ dependit è regno Catajensi, mortuus est a. Ch. 1405. Heg. 807. Fuère Teimurlang filii quatuor. Maximo natu nomen fuit Gur, qui uno ante patrem mortuus est anno, relictis duobus filiis, Mohamedo Soltano, & Pyro Mohamedo, quem Teimur testamento scripsit hæredem regnorum Gasneæ & Indiæ. Verùm Pyrus Hali eum interemit. Secundo Teimuris filio erat nomen Hamar Cheque, qui vivo patre Persidem rexerat: sed & hic mortuus est in castro Hormatu in Lorestania. Tertius erat Miruncha, qui successit in regnis Hieraquena, & Aderbajone, usque ad Damascum. Mortuus est anno Chr. 1408. Heg. Muh. 810. interfectus ab Issapho Tur-

Turcomanno. Quartus Teimuri filius, & successor erat Mirzach-charok, Ne Historiæ Muhammedicæ filum rumperetur, hoc de Tamerlane ex Scriptore Europæo compendium inserere placuit: Plura & certiora ex Arabum monumentis eruturi seculo sequenti, in quod obitus Tyranni incidit.

II. Ita Arabum Orientalium vires fuerunt attritæ; à Muhammedanis & [a] Christianis: In [b] Europa non meliori usi fortuna, à Christianis feliciter aliquoties fuerunt profligati. Atque hac occasione, cùm intestinis Muhammedani æstuarent dissidiis, varia Christiani de [c] restaurando bello sacro, opprimendis, vel [d] convertẽdis Mauris, Tartaris, Turcis, qui inter Muhammedanos jam eminebant, agitârunt consilia, novis etiam susceptis [e] expeditionibus, sed infelicissimis sæpe, & magno cum detrimento Christianismi conjunctis.

[a] Fuit enim insula Rhodus Muhammedanis erepta ab Hospitalariis a. Ch. 1310. *Fortal. fid. Bzov.* a. Ch. 1309. S. 19. Confer a. Ch. 1366. S. 8. *Naucler.* Gen. 44. p. 247. b.

[b] Victi enim sunt Saraceni 1. per Infantem Pe-

Petrum a.Ch.1314. Captis duabus urbibus, *Bzov.* a.Ch.1317.S.21. *Fortal.fid.* 2. Iohannes Manuel fugato Granatæ rege, plurimos cæcidit Saracenos Cordubam occupaturos an.Ch.1344. *Id.* 3. Maritimo etiam prælio superantur an.Chr.1317. *Id.* 4. Vegan de Pagana occubuerunt Saraceni an.Chr. 1340. *Id.* 5. Rex Alphonsus IX. ad internecionem cæsis Saracenis innumeris, victor extitit. Memorabile fuit prælium, quod Regum etiam Saracenorum vita constitit, *Id.* 6. Classis Alphonsi Saracenos aggressa, alios fuga se salvare, alios aquis perire coëgit, *Id.* Confer *Bzov.* an.Chr.1328.S.32. 7. Alphonsus X. Castellæ Rex, Ieziram Saracenis eripit, a.Ch.1344. *Id.* 8. An.Ch.1369. navali iterum bello victoriam deportant, *Id.* 9. An.Ch.1309. Iacobus Arragonum, & Ferdinandus Castellę Reges, bellum contra Mauros Granatenses non infeliciter gesserunt. Cùm in Africam abire Mauri juberentur, quidam Regem, discessurus, ita compellavit: *Quo meo fato, genii mei infelicitate, meísve malis meritis factum putem, ut per omnem ætatem profugus agar, eóque mutare identidem compellar, & quasi omnes urbes mea calamitate lustrare. A proavo tuo Ferdinando Hispali pulsus, Cæsarianum abii. Inde urbe capta Alphonsus avus Tariffam migrare compulit. Ex ea urbe Sanctio Rege patre tuo Heracleam profugi. Nunc quò tempore mala finem cæpisse videbantur, mortém-*

témque veluti ærumnarum portam, expectabam, denuo fugam captare cogor, In Africã navigare studeo. Bzov. S. 21. Vide plura de Christianis, Alphonso præsertim, feliciter contra Mauros pugnantibus a. Ch. 1340. S. 14. 16. an. Ch. 1344. S 8, Multùm ea strage affecti dicuntur, quam Magister Alkantaræ eos an. Chr. 1339. inflixit. *Ipse Abdolmelicus pedibus fugiens, ut in repentina trepidatione, pro gregario milite obtruncatus occubuit. Abiatar propinquus in acie cecidit. Mauri ad decem millia peremti: Christiani castris hostium, impedimentísque potiti. Abdolmelici casu ingens luctum Africam occupavit: patrem imprimis permaximè: immatura morte præreptum præstare non potuisse qualem promiserat Regem querebantur. Eò ardentius ad ultionem inflammatis omnibus expeditionem Hispanicam maturabant, ingentes delectus tota ditione habiti. Certi homines per universam Africam dimissi, qui simulata sanctitate; spe divini Numinis promerendi, religionis patriæ vindicandæ facta, eas gentes ad capienda arma incitarent, &c.* Vnde novus Alfonso obortus metus, novum bellum. *Id.*

[c] Fuit

[c]Fuit hoc studium Paparum, qui 1. in *omnes illos, qui cum Saracenis conspirârunt, arma iis, aliáq; ad bellum necessaria subministrârunt, gravissimum strinxerunt anathema.* Ita Benedictus XI. *Bzov.* a.Ch.1304.S.2. Clemens V.an.Ch.1309.S.22.conqueritur,quosdam ferrum,equos, arma,& alia vetita,nec non victualia, & mercimonia in Alexandriam, & ad alia loca Saracenorum terræ Ægypti deferre præsumsisse. 2. *Decimas varias bello sacro destinârunt.* Eas Iohannes 22. eodem prætextu exegit à Gallis, *Bzov.* an.Chr.1317.S.32. sed alio longè fini,ut Bavarum oppugnaret. Clemens VI. cùm Benamajus Rex, cædem filii sui vindicaturus, innumerabilem exercitum eduxisset, Clemens in quinq; annos sequentes decimationem redituum Ecclesiasticorum in Alfonsii regno concessit, bellumque sacrum in regnis Arragonum, & Navarræ: prædicari adversus Saracenos imperavit: *Id.* an.Ch.1342.S.21. Confer a.Ch.1329.S.13& 1332.S.9 a.Ch.1345.S.13. an.Chr.1304.S.1.& 1376.S.21. 3. *Indulgentiarum philtro multos ita dementârunt,* ut non minus mortem pro iis oppetere fuerint parati Christiani, quàm Muhammedani,splendido Martyrum titulo, quo insigniebantur,quotquot in ejusmodi bellis occubuerunt,& religionis patriæ zelo,ad capessenda arma præcipites. Vide orationem Mauri ad milites apud *Bzov.* a.Ch.1340.S.16. Clemens VI.his subsidiis juvit Alphonsum a.Chr.1343.S.12. Secutus ea in re Clementem V. *Id.* an Chr.1309.S.6.& Iohannem XXII. qui parem indulgentiam concessit Mauros Granatenses & Saracenos Palæstinos oppug-

pugnantibus a. Ch. 1322. S. 19. & 1331. S. 65. Quia Anglis Cruciatam secuturis dederit indulgentiam. Vrb. VI. habes a. Ch. 1382. S. 23. Absolutionis tantùm adscribam exemplum: *Authoritate Apostolica mihi in hac parte commissa, te A. B. ab omnibus peccatis tuis ore confessis, & corde contritis, & de quibus confiteri velles, si tuæ occurrerent memoriæ, absolvimus, & plenariam tuorum peccatorum remissionem indulgemus, & retributionem justorum, ac salutis æternæ pollicemur augmentum, & omnia privilegia, quæ in terræ sanctæ subsidium proficiscentibus conceduntur, tibi cõcedimus, ac Ecclesiæ sanctæ Catholicæ orationum & beneficiorum suffragia tibi impartimur.* Eâdem tubâ in Germania classicum contra Turcas cecinit Clemens VI. *qui per legatos suos manus auxiliatrices porrigentibus, ultra solitas condonationes indulsit esum ovorum & lacticiniorum in sextis feriis, & quibuslibet Jejuniis, præter Quadragesimam: quod Trevirensis & Coloniensis Archiepiscopi in perpetuum impetrârunt; sed Archiepiscopo Moguntino recusante aliquid contribuere ad* Cruciadam, *ut vocabant, etiam in hodiernum diem mansit, ut in*

in tota diœcesi non liceat ovis uti tempore cujuslibet jejunii, sicuti permittitur in aliis duabus Diœcesibus: Trith.Geneb.pag.701. 4 Omnem cumprimis inivêrunt rationem, *ut res in Syria afflictas ad pristinum revocarent statum*. Clemens V.a.Ch.1305. rebus utcunque in Gallia compositis, ad auxilia opportuna Christianis, in Palæstina, à Saladino Ægyptio oppressis, ferenda, animum advertens, Antonium Patriarcham Hierosolymitanum, sedi Præfectum in Syriam abire, nonnullásque pecunias interim collectas cruce signatis militibus ferre jussit. Deinde Carolo Siciliæ Regi seriò præcepit, ne Hierosolymitanis S. Iohannis militibus impedimento esset, quominus ex regno Siculo commeatum & suppetias, bello in Syria gerendo, conquirerent, & in Palæstinam eveherent; Bzov. S.5. Antonium etiam anno sequenti profectionem maturare, & ad Reges Romanorum, Arragoniæ, Hungariæ, Cypri & Armeniæ divertere in itinere jussit, ut adjutoria laborantibus impetraret. Exegerat per id temporis Maria Franciæ regina à Iudæis non contemnendas pecuniarum summas. Cæterùm, cùm per summam injuriam illas ab immerentibus extortas existimaret, eámque ob rem vehementer angeretur, consulenti illi Clemens rescripsit, ut eas omnes pecunias, quantæ quantæ essent, in sacri belli Syriaci expeditionem numeraret, eóque modo conscientiæ suæ scrupulum eximeret. Cumque Clemens juvandis rebus Syriacis intentus perspectum haberet; eas majorem in modum

posse

posse juvari, si Carolus Valesius jure hæreditario per Catharinam conjugem, ad se pertinens Imperium Constantinopolitanum recuperaret, illum ipsum non tantùm ad id hortatus est, sed tum consiliis, tum opibus etiam juvit, Venetósque terra maríque potentes ad auxilia ferenda excitavit, ita ut illi cum Carolo in Palæologum juniorem, qui tum Constantinopoli imperabat, fædus percussèrint; *Id.* S. 1. Alii votum suscipiendæ militiæ cruciatæ eidem Clementi emissum, irritum mox reddiderunt, vide a. Ch. 1313. S. 21. Cùm Gregorius Papa Carolum Imperatorem crebrius hortaretur, *ut expeditionem contra infideles faceret, ac terram sanctam recuperaret; respondisse fertur; se gratiâ Dei satis posse expeditionẽ educere, sed quia consideraret, quòd sine multorum Christi fidelium strage terram sanctam recuperare non valeret, nec etiam si actu eam recuperâsset, eandem manu tenere posse consideret, ideo frustra se ingerere temeritatis magis putaret, quàm rationis fore*; *Naucl.* Gen. 46. p. 259. Idem multis Anglis animus fuisse videtur, quem miraculosè tamen immutatum, & ad obsequium Papæ inflexum fuisse, scribit *VValsing.* apud *Bzov.* a. Ch. 1383. S. 10. Nec minùs fervidè contra *Afros* Pontifices agebant, qui universam Italiæ oram, insulásque inferi maris, crebris excursionibus mirum in modum infestabant, ac multis illatis cladibus, cum summo totius

Reipublicæ Chriſtianæ incommodo juxta ac dedecore omnia longè latéque depopulabantur; *Id.* a.Ch.1390.S.6.& *Turcas*, qui extrema in Oriente Chriſtianis minabantur a.C.1392.S.10.cōtra quos Græci Papæ opem non modô implorabant per Barlaamum a.Chr.1339.S.25.ſed & impetrabant, a.Ch.1359.S.17.confer a.Ch.1342.S.27.& a.Ch. 1357.S.7.1362.S.2. 5. *Novæ etiam ordinum militarium familiæ ortæ fuerunt*, & Barbarorum irruptionibus oppoſitæ. Tales ſunt *Milites Chriſti*, in Luſitania; duo item alii, de quibus ſupra S.1.p.747.& *militia Bandæ*, de qua *Bzov.*an.Chr.1332.Sect 13. *In Hiſpania apud urbem Victoriam nova militia adverſus Saracenos, annuente Johanne Pontifice, ab Alfonſo Rege excogitata invectáque eſt Banda nomine.* Banda *vulgari Hiſpanorum lingua tænia eſt, quam novi milites rubro colore quatuor latam digitos à dextero humero, ſub ſiniſtro brachio corpori circumducebant honoris inſigne. Ingenui tantùm, & qui decem minimum annis in caſtris auláque verſati eſſent, ad eum ordinem allecti, nobilium modò filiis majoribus excluſis. Rex ipſe univerſæ ſocietatis magiſter inſtitutus. Eo honore juvenes nobiliſſimi ad res maximas capeſſendas perficiendâsque inflammabantur. Et quidem*

dem is longo tempore in magno pretio habitus, consequentium Regum ignaviâ rerúmque humanarum inconstantiâ in desuetudinem abiit, ut ne vestigium quidem extet.

[d] Nam & Latini multum hac in re desudabant, in Concilio presertim Viennensi, de quo sup. p. 730. & Græci. Extat triplex Ioh. Cantacuzeni post, Ioasaph Monachi Apologia, quam Persæ cuidam, Monacho Meletio, Christiano νεοφύτῳ καὶ νεοφωτίστῳ, insultanti, opponit I. probat. Christum filium Dei, & verum Deum esse & perfectum, quódque Deus existens homo factus sit, juxta Theologorum & Prophetarum testimonia. II. Demonstrat, Filium & Verbum Dei, cùm Deus esset, extremis temporibus propter hominum salutem hominem factum, crucifixum mortem subiisse, sepultum resurrexisse, & in cœlos esse assumtum. Non tamen divinitatem, sed hominem passum esse, qui idem judicaturus sit universum orbem. III. Commemorat, quód post Domini assumtionem duodecim discipuli illius totum orbem docuerint, miraculis simul fidem suam confirmantes. Atque hæc, ut *Gualtherus* noster, Interpres, in præfatione observat, *magna pietate, magna religione, summo etiam in sacris tractandis judicio conscripta sunt*, iis exceptis, quę de imaginum cultui, sanctorumque invocatione attexuit, de quibus sup.

p.698. Invaluit enim jam non apud Latinos modò, sed & Græcos, sanctorum cultus & invocatio, *Demetrii* cumprimis, de quo *Bzov*.a.Ch.1328.S.41.42. Occasionem scripti ita referunt: *Achæmenides quidam virilem ætatem jam ingressus, homo non ignobilis, & fortunæ splendidæ docendi munus administrabat. Nam et ipse, cùm patriæ legis, & omnium, quæ ad hanc pertinent, æmulus esset, Mahometem & legem illius magnæ omnino æstimationis esse persuadere videbatur. Hic veræ pietatis jubare excepto, cùm patriam superstitionem condemnavisset, Deum verum agnoscit. Ob hoc verò omnibus bonis suis spoliatus, ad piissimum Romanorum Regem, qui tunc Johannes Cantacuzenus erat, confugit, quo etiam amicè usus est. Cùm verò Deus regem ad vitam Philosophiæ Christianæ studiosiorem vocaret, ipse etiam inter regis Comites assumtus, una cum eo vitæ Monasticæ inauguratus, mutato nomine* Meletius *dicitur. Familiari regis colloquio tum non parùm adjutus est, cùm hic nimirum illius informaret animum, & in religione Christiana institueret. Cæterùm hæc humani generis hostem æquo animo ferre, non erat facile.*

Per-

Persam itaque quendam armat contra Meletium, cui persuadet, ut literis dolosis & versutis illum aggrediatur, & impellat, ut veritatem mendacio mutans, ad pristinam religionem redeat. Meletius autem, quamvis cupidissimus esset hujusmodi semetipsum scriptis opponere, dicendi tamen facultate destitutus ad regem confugit, cui literas offert, & auxilium in imminenti concertatione ab illo postulat. Rex itaque cùm viri institutum approbavisset, certamen suscipiens, Meletio simul & veritati linguam ceu mutuo dat. Atque sic Christiani, qui armis ferreis aut æreis parùm se proficere animadverterunt, calamo pugnare cæperunt, eò etiam infelicius, quo crassior inter illos jam grassata fuit εἰκονολατρεία, Muhammedanis prorsus execrabilis. Videamus exemplum. Refert Bzov. an. Chr. 1391. S. 3. Manuelem Palæologum auxilium contra Turcas ex Italia à Pontifice, cæterisque Italiæ Principibus sollicitâsse, promisisse id Pontificem, cæterosque proceres, sed præstitum non fuisse. Causa prætexebatur, Manuelem die quodam festo, venerationem imaginis crucifixi Christi, in dextra manica Chorepiscopi recusâsse. Vnde causâ arreptâ Pontifex Italis omnibus scripsit; Quicunque Imperatori Græco qui noluisset imaginem Christi adorare,

auxilium ferret eum à sacrorum communione sine venia exclusum iri. Rebus sic comparatis, quem expectes successum?

[e] Suscepta fuit expeditio à Christianis 1. contra *Tamerlanem* & *Tartaros*; a. Ch. 1399. Alexander Vitoudus, Magnus Lituaniæ Dux, aciem produxit, aliquoties feliciter conflixit, tandem fugâ, vix cum paucis, evasit. *Bzov*. S. 10. Idem prolixè condocefacit, Tamerlanem Christiani sanguinis fuisse sitientissimum; a. Ch. 1398. S. 6. 2. Contra *Turcas*, aliquoties, præsertim à Græcis. Sed & hi, vix semel atque iterum victores, cumprimis opera Philis Palæologi, *Bzov*. an Chr. 1311. varios exceperunt ictus à *Morade* an. Ch. 1390. *Bzov*. S. 10. *Bajazete* an. Chr. 1392. S. 10. an. 1394. S. 6. & aliâs, ut supra diximus. Mari etiam infesti, victricia plerunque vibrârunt arma; vide an. Chr. 1323. S. 14. Unde Latini cum Græcis copias conjungere cogitant, *Calvis*. an. Ch. 1331. 3. In *Syriam* cumprimis sæpius migrare conati sunt, sepulchrum Dominicum ereptum, sed nullo successu. *Aut enim itineris periculo territi redierunt.* Vitod. p. m. 31. b. *Circiter ista tempora*, (sub Benedicto XI,) *ingens multitudo fidelium, mota cujusdam prædicatione, ad eripiendum sepulchrum Christi, & terram sanctam de manibus paganorum surrexit, qui præparantes se ad iter perficiendum incedebant bini & bini secundùm ordinem armati, & valdè disciplinati, petentes in* sin-

singulis locis, quæ præteribant, eleemosynam seu suffragium ab hominibus, pro passagio, & pro tam salubri itinere voluntariè assumto, consummando, qui magnam quantitatem pecuniæ taliter colligebant. Nam in singulis oppidis, villis & civitatibus, quo, cum vexillis cruce Christi splendidè depictis, per ambulantes homines ad visitandos eos turmatim confluxerunt, & eis certatim manus adjutrices porrexerunt: Qui cæptum opus non compleverunt. Sed mari apud Marsiliam, & aliis locis appropinquantes & ipsum procellosum fortè videntes territi, cum pecunia sic turpiter acquisita redierunt. Unde verificatum fuit in eis verbum Psalmistæ dicentis: Mare vidit & fugit, *& hoc dico, mari passivè sumto. Nam secundùm aliquos, quando mare viderunt illico fugerunt. Quidam verò ajunt, eos ab initio deceptores fuisse & callidè res hominum tali modo surripuisse, & sic malo titulo possedisse. Hos ego vidi & tunc exam Scholis nuperrimè applicatus.* aut ducibus destituti, à proposito desistere cogebantur. Sic a. C. 1301. Gazanus-chan Tartarorum Imperator in Syriam profectus, evocat

Christianos ad recuperandam Palæstinam, verùm cùm Gazanus in periculosum morbum incideret, Christiani in Cyprum revertuntur. *Cal.* Idem a.Ch. 1309. infinitæ penè multitudini accidisse scribit *Bzov.*an.Chr. 1309.S.24. *Aut itineris pertæsi* ad suos cum pudore redierunt; Id.an.Chr.1311. Atque sic bellum illud Palæstinum tot sufflaminibus impeditum restaurari non potuit. Quòd verò illi etiam, qui vel operam suam oppugnandis Muhammedanis addicere debuissent, vel etiam aperto cum Tartaris, Mauris & Turcis Marte dimicârunt, terga plerunque verterunt, factum est, ut cæteras judicii divini causas taceamus 1. *Christianorum ignavia*, & discordia, quæ Turcicis rebus addidit robur *Bzov.* an.Chr. 1390.S.11, 1350. S.19. *Vitodur.*p.m.65. 2. *Intestinis bellis* quibus illi digladiantes in prædam Turcis cesserunt; *Id.* an.Chr. 1312.S.16. Atque his subinde gliscentibus Afris etiam infestandi Europam, maximè sub Ben-Iacob, Rege Marocci, via fuit strata; *Id.*an.Chr. 1340.S.12. 4.In regno *Granatensi*, contra *Afros* aliquoties quidem victoriæ deportabantur, ut modò monuimus; interim tamen & hoc loco Martem ἀλλοπρόσαλλον Christiani sunt experti. An.Chr.1333. Abdolmelicus, Marocci Regis filius, unâ cum Granatensi rege, in certissimam perniciem Hispanorum convenerunt. Ille Heracleam obsidione diuturna oppressam tandem per deditionem cepit. Granatensis Rex alia parte in Cordubenses agros invectus, latissimas populationes fecit, Egaboum occupavit, arcem diruit, incolas in servitutem abegit. Tanta fuit apud ho-

hostes captivorum multitudo, ut singula capita aureo nummo venisse feratur, gravissimo Christiani nominis dedecore. *Id.* Magnam etiam cladem à Mauris acceperunt Petrus, Castellæ Regis Patruus, & Iohannis Sanctii Regis frater a. Ch. 1319. Id. S. 6.

III. Cæterùm, quod *Religionem* attinet, ejus Muhammedani, Arabes, [a] Turcæ, [b] Persæ, Tartari, [c] Indi, Schismatibus licèt distracti, summam gesserunt curam. Unde non modò Christianos [d] in sua pertrahere castra, sed & sacrorum suorum desertores studiosè revocare [e] laborârunt, graviter in eos [f] animadvertentes, qui Christianismi propagandi zelo abrepti, faucibus Muhammedismi unum alterúmve eripere, quod nullis tamen technis impedire [g] omnino poterant, conabantur. Alii, in religione sua persistentes, Christianorum [h] fautores insignes extiterunt.

[a] Inter quos eminebant *Osmanidæ*, de quorum rigore, justitiæ & æquitatis amore, ex *auth. Hist. Muselm.* scribit *Bzov.* a. Ch. 1395. S. 7.

[b] *Vitodur.* p. m. *Anno Ch. 1341. ut fertur, rabies persecutionis sævæ in Regno Persa-*

rum contra fideles suscitata, plures fratres Minores, & alios Christicolas absumpsit. Nam Rex compulsus à Magnatibus suis, praecepit cuncta genera hominum aliarum sectarum in regno suo, quàm Persarum habitantia, ad sectam suam, sub comminatione poenae dirae mortis, converti, quo praecepto publicato, alterius professionis Pagani & Judaei & Christiani illic degentes, fugam citissimam arripuerunt, ut servarent animas suas, & ad alias se transferentes regiones. Sed quidam fideles, fortes in fide Catholica permanserunt, qui variis suppliciis interempti sunt. Quidam namque Episcopus capite truncatus fuit, multi lapidati sunt, quidam secti sunt: sedecim quoque fratres Minores in coenobio suo aggressi, decollati sunt, quos tamen Rex prius amicabiliter & charitative admonuit, tenerrimè eos diligens, ut saltem pro tunc fidem suam se abnegare velle simularent, & postea, quicquid vellent agerent, qui nolentes assentiri, Christi Martyres facti sunt.

[c] Id. p. 83. a. *Circiter a. Ch. 1324. Fratres Minores martyrisati fuerunt in provincia Cha-*

Chana inferioris Indiæ, in quadam civitate, potestati Imperatoris Delduli subjecta, à Saracenis ibidem dominantibus, præcipuè ab Episcopo eorum. Nam ille, à potestate extorta licentia & obtenta, per satellites suos Martyres Christi (si pro Christo, ejusque doctrina, non verò Iove suo Capitolino, ejusque figmentis supplicium sustinuerunt: Nec enim, ut constat, supplicium, sed causa facit martyrem) *ipsos effecit. Ratio autem, quare mortem idem Episcopus infidelis ipsis procuravit, est ista. Noluit desistere, quin cum aliis Saracenis literatis, cum fratribus certamen disputationis inire vellet de fide, in cujus certaminis ingressu infideles fratribus insultabant, & objecerunt, Christum non fuisse Deum, sed purum hominem, quem errorem, & cæteros, cùm Fratres luce clarius refutâssent, & Christum Deum verum & hominem rationibus & exemplis probâssent, confusi & victi, clamore magno quæsiverunt à Fratribus, quid sentirent de Machometo? responderunt, quòd esset filius perditionis, positus in inferno, quia post Christum longè veniens, legem contrariam legi Christi dedit, & ideo*

non

non solùm ipse, sed omnes, lubricæ ejus & execrabilis vitæ, vestigia imitantes & pestiferum ejus legem servantes, filii æternæ damnationis fierent: quam confusionem Episcopus coram populo æquanimiter ferre non valens, passionis varia supplicia Fratribus intulit, & eis vitam ademit. Scribit, eos post mortem ita claruisse miraculis, ut multi Muhammedani, religionis causa, loca supplicii visitantes, cruorem defunctorum lingentes, aut aquæ permixtam bibentes, à variis liberati morbis de suis dubitare cæperint sacris.

[c] Quod non de plebejis tantum, sed & Monachis commemorant Historię. *Vitodur.* p.m.60. scribit, *Stephanum de Ungaria, rejecta cuculla Francisci, fidem Christianam inter Saracenos ejurâsse, & ad Muhammedanos transiisse. Mox tamen pœnitentia ductum publicè in Mesgida palinodiam cecinisse, nec ullis deinceps vel promissionibus vel suppliciis à Muhammedanis revocari potuisse.* Id.p.61.narrat, *quod à mercatoribus fide dignis, quibus notum erat, acceperit, quendam Fratrem ordinis Prædicatorum, se transferentem, ut evangelizaret illic Christum ad terram Saracenorum, à fide Christi discessisse*

ſiſſe, & apoſtatâſſe, & ſectam ipſorum patenter aſſumſiſſe, de quo nimis gaviſi ſint dicentes: Hic cùm fuerit Doctor, lux & columna fidei Chriſticolarum, ad ſectam noſtram converſus ſua fide abdicata, robur & firmitatem noſtræ profeſſioni præbet. Hinc revereri eum nos docet. In Granatenſi regno plurimi Muhammedicis fallaciis circumventi, deliriis Imperatoris acquieverunt. Cùm Granatenſis civitas, ejusque urbis populus an. Chr. 1311. ad CC.M. incolarum cenſeretur, vix quingentorum capitum numerum implevit, qui Mauri ſtirpe eſſent, reliqui verò patre aut avo Chriſtianam fidem profeſsis nati. *Bzov.* a. Ch. c. S. 16. Diuturna enim converſatione non mores modo ſuos Mauri Hiſpanis affricuerunt, ſed & dogmata inſtillârunt. Rex Arragonius Saracenos & Iudæos promiſcuè cum Chriſti fidelibus in terris ſuis commorari atque converſari ſuſtinebat. Vnde ingens in Chriſtianis corruptela morum, & occaſio tum Apoſtaſiæ, tum blaſphemiarum maximo Chriſtianæ religionis probro. Quamobrem Benedictus XII. Regem, Epiſcopos, Prælatos & Proceres Arragonios neceſſe habuit monere, ut Clementinæ ex Concilio Vienneſi conſtitutionis meminiſſent, & perfidos, profanósque à conſortio fidelium piorumque excluderent; *Id.* a. Chr, S. 18. Sed & Turcæ Ianizaris ſuis Muhammediſmum ampliârunt: de quorum origine ſub Amurate factâ, *Cal.* a. Ch. 1361. à captivis pri-

primò, deinde à subditis Christianis, quintumquemque Sacerdotes sumebant, qui & armis & moribus Turcarum insuescebant. Confer *Juchas.* 152.b.& *Schalsch.*p.113.a.

[*e*] Id quod Epistolâ *Musulmannus sampsates* Isphahanensis Persa contra *Ahmedem*, seu Meletium Monachum, probavit. Extat in limine Apologiæ Cantacuzeni. Compendium est Theologiæ Muhammedicæ, & index dogmatum, quæ in Christianis illi reprehendunt.

[*f*] Vide sup.lit.b.c.

[g] Habemus enim conversionem 1.*Ahmedis* seu Meletii. 2.*Abdallæ*, Regis montium clarorum; *Bzov.*a.Ch.1353.S.23. 3.*Persæ* illius, de quo Vitod. p.m.30.b. *Regis filius erat, quem propterea Rex Christianum fieri voluit, quòd audivisset unicuique quidem suam præ cæteris placere religionem, à sua tamen discedentes, nullam esse, quàm lubentius sequerentur religione Christianorum. Filium, aqua baptismatis ablutum, sacra Christianorum amplexum, in iisdemque innutritum fuisse; mortuo verò parente, ne successionis spes decollaret, ad vomitum rediisse.* Commendabant Episcopis in Muhammedanorum conversione Epistolam *Alexandri* Papæ, Sultano Persarum scriptam, quam *Bzov.* habet a. Chr. 1340. S. 13. quæ iterum documento est, quàm cautè Papismi scorias ab

ab Evangelico auro, ubi infidelium animi erant imbuendi, distinxerint.

[b] Exemplum cujusdam *Sultani* habet *Vitodur.* p.m.64. qui & filium suum, quod divitem, Christianum spoliâsset, interfecisse dicitur. Idem refert, *Prædicatores quosdam Saracenorum, conversioni destinatos, coram Sultano comparuisse, quibus operam ille suam addixerit, modò habitum mutarent & tonsuram; sin, extrema minatur. Obsequium à Prædicatoribus præstitum Sultanum ita offendisse, ut denuo accedentes ita compellârit: Cùm vos sitis Doctores Christianitatis & duces, & lux aliorum, & tamen tam citò moti propter terrorem, quem vobis incussi, ab habitu vestræ professionis, & regularis observantiæ, quàm mobiles cæteros esse per hoc patet. Ego habeo sub me Paganos tam fortes & constantes in Paganismi observationibus, ut libentius se dilaniari & scindi in mille particulas sinerent, quàm quòd à suorum sacrorum rituum custodia declinarent.* Eos igitur à se abactos cum pudore domum reverti coëgit. Sic à *Sultano* Babyloniæ, Veneti commercia libera Ægypti impetrarunt: quæ quòd prohibita essent Christianis, Papæ authoritatem flagitarunt: Vide *Bzov.* a.C. 1339. S.7. Ex hac navigatio-

tione Veneti plurimùm erant ditati, quia tum primùm ex Oriente in Italiam sericum, aromata, gemmas, detulerunt. Magnam quidem benevolentiam præ se ferre videbatur *Moradus* seu *Amurates*, qui Græcis, suppetias flagitantibus, succurrit; ut supra monuimus. Sed hæc prima & opportuna in Europam trajiciendi fuit occasio, genti dominii avidæ. Vide *Bzov*.a.Ch. 1391.S.3.*Avent*.l.7.p.814.Porrò, *Muhammedem* commendant, ejusque filium *Iosephum*, Reges Granatenses, quòd ille amicitiam perpetuam coluerit cum Hispanis; hic superstite patre multis Christianis libertatem restituerit, absque redemtionis pretio. Vnde etiam à filio *Muhammede*, quasi nomine tantùm Maurus esset, re ipsa Christianus, in magnum discrimen fuit adductus; *Id* an.Chr.1392.Sect.10. Licèt verò Mauri inter Christianos tolerarentur, cautum tamen fuit, ne sacra sua liberè peragerent. Inter Canones Decret. Concilii Viennensis, sub Clemente V. recitatur 38. *Principes Christiani Saracenos sibi subjectos à publica invocatione Mahomedi, & à peregrinatione ad sepulchrum illius omnino coërceant, neque permittant Zabazlais seu Sacerdotibus eorum in templis seu Mesquitis, ad quas iidem Saraceni ad adorandum perfidum Mahometum, diebus singulis certis horis conveniunt, nomen ejusdem Mahometi Christianis & Saracenis audientibus, ex editiore loco alta voce invoca-*

cari, aut quicquam in honorem publicè proferri. Id.a.Ch.1313.S.1.

Sectio III.

De

GENTILISMO.

Latè adhuc terrarum patuit Gentilismus. Qui expellendo illi in reliquis Europæ angulis operam suam addixerunt, ita plerique comparati [a] erant, ut, in errore potiùs, errantes confirmârint, quàm ad regiam viam traduxerint. Unde paucissimorum [b] conversione seculum hoc celebre est.

[a] Ioh.Vitodur. p.m. 74. b. *His temporibus, quemadmodum fide digna relatio me informavit, Cruciferi dominantes longè latéque in provincia Pruscena Regni Regis Licaoniæ, magnam partem potenter per bella, quæ illis intulerant, auferentes, in suum dominium redegerunt, quam ut rehaberet, ipsis fidem Catholicam recipere firmiter pollicebatur. Quod dum facere recusarent, Rex Licaoniæ ajebat, in hoc luculenter comprehen-*

do, quòd, non meam fidem, ut simulant, sed pecuniam appetunt, & ideo in Paganismo perseverabo. De his Cruciferis verbum lamentabile, & si ita est, fidei Orthodoxæ penitùs inimicum, quod absit, enarratur, quòd omnes Pagani, quos, per bella sibi tributarios efficiunt, malint in suo Paganismo permanere, sub eorum tributo, quàm à tributo eorum exemti, &c. Famatur etiam, ipsos non solùm terras Principum infidelium invadere, sed etiam fidelium, sicut Regis Cracoviæ, cui violenter abstulisse feruntur duas terras, &c. Quod posterius à *Bzov.* etiam confirmatur a. Chr. 1329. S. 22. Ab hoc ergò latronum & prædonum manipulo, quem expectes in Christianismi propagatione successum? Nec Missæ sacrificium illicem fuisse, quo ad Christianismum permoveri potuissent Gentes, ex Historia, quam recitat *Vitod.* p. 91. b. luculenter patet.

[*b*] 1. *Lithuani*, ultimi in Europa populi, an. Ch. 1387. Christianismum induunt Gentilium Idololatriâ depositâ, & Vladislaus Rex in Vilna instituit Ecclesiam Cathedralem, & Episcopatum, *Mecb. Buchb.* extirpatis ante Idolis à Iagellone *Geneb.* p. 709. Fuit autem Iagellus Lithuaniæ Princeps, cui Poloni filiam regis defuncti desponderunt, hac conditione, ut Christianus fieret, & Lithuaniam Poloniæ regno adjungeret, qua conditione accepta

d. 12.

d. 12. Febr. baptizatur, Ladislaus Iagellus vocatus; *Calvis*. a. Ch. 1370. & 1386. *Geneb*. p. 710. Compendium vitæ & rerum gestarum habet *Kecker*. Syst. Log. Plen. P. II. p. 461. *Bzov*. a. cit. S. 4. Quæ religio eorum, vel superstitio potiùs fuerit, idem narrat: *Fuit*, inquit, *Gens Lithuanica prisca, multorum Deorum, seu verius dæmonum, superstitioni dedita: quia & ignem pro Deo colebat, & eum in celebrioribus locis atque oppidis perpetuum asservabat. Fulmini quoque, quod Percunum vocabat, divinum honorem tribuebat. Lucos & eximias quasdam arbores in sylvis, sacrosanctas habebat, ita, ut violare eas ferro, nefas esset. Nec impune erat tale quicquam ausis. Nam violentia dæmonum vel interibant subitò, vel membro aliquo capiebãtur. Viperas item atque serpentes divinitatis non exortes esse credebat, & alebantur iij, quasi lares quidam familiares in singuliis domibus atque familiis, & lac eis libabatur, & galli gallinacei immolabantur, erátque inauspicatum & exitiale toti familiæ, quemquam ex his occidisse aut violâsse. Erat autem apud eos quot annis solenne sacrificium, sub initium mensis Octobris, post collectas fruges,*

ad quod frequentes cum uxoribus & liberis & servitiis conveniebant, ac toto triduo epulabantur, de his, quæ diis mactarunt, atque obtulerunt. E bellis etiam revertentes, manubias, & unum aliquem de captivis eximium, victimæ loco igni cremabant. Corpora mortuorum cum pretiosissima supellectili, qua vivi maximè usi erant, & cum equis & armis exurebant, & ad busta propinquorum, lacte, melle, & mulso parentabant. Conversionem à Gentilismo Papa Iohannes XXII. jam an. Ch. 1329. tentabat; sed cùm Rigensis Archiepiscopus, Papæ eos nomine solicitaret, responderunt: *Papam vestrum neque novimus, neque nosse cupimus; fidem ac religionem, quam paterna traditione accepimus, in ea permanebimus.* Bzov. 2. Referunt exemplum magni cujusdam Regis Tartarorum (nescio an idem ille sit, cujus meminit *Vitodur.* p. m. 67. b.) ad Christianam fidem adducti; *Id.* an. Chr. 1321. qui decem Monasteria Franciscanis extruxerit, & potestatem prædicandæ doctrinæ Christianæ fecerit. Episcopos etiam Tartaris ordinâsse dicitur Papa *Genebr.* p. 691.

Se-

Sectio IV.
De
JUDAISMO.

Pergimus ad Judaiſmum, qui tantò Seculo hoc fuit pluribus mactatus malis, quantò pertinaciùs, Gens effrenis impietati ſuæ,addicta, ægrè ubique Chriſtianis [a] facere fuit parata. Unde variis eos ſuppliciis affectos fuiſſe & [b] Chriſtiani tradunt ſcriptores, & ipſi etiam [c] Judæi. Non deerant tamen, qui ex [d] Chriſtianis patrocinium ſuſceperunt,ſive aureis telis expugnati, ſive ſpe converſionis ſuffulti.Non pauci ſacrorum [e] mutatione vitam redemerunt: alii,ne avitæ ſuperſtitioni repudium mittere cogerentur, vel [f] diſputationibus ſe defendunt; vel capita [g] ſponte offerunt. [h] Miraculis, [i] martyriis,& quorundam [k] Apoſtaſia confirmati, in ſua plerique impietate perſiſtentes, ſtudia [l] Theologica, & Philoſophica, [m] operâ minimè proletariâ,tractare [n] quidam pergunt.

[a] Referunt enim Christianorum annales, eos 1. in fantem Vberlingę exenteratum, in fontem præcipitâsse. *Vitod.*p.50.a. 2. Idem designâsse facinus, in alio quodam Hospitalario; *Id.*p 56 a. Erenmitam quendam ad VVormatiam a.Ch.1343. dilaniâsse, discerpsisse, evisceràsse & membratim dissolvisse, *Vitod.*p.75. 3. Fontes infecisse veneno, quo latè serpens pestis in orbem sit invecta, *Naucl.*Gen. 45.p.254.b. 4 Hostias profanè tractâsse, *Bzov.*an. Ch 1399.S.13.*Vitod.* p.58.b.& p 47.b. ubi tamen non diffitetur in Iudæos, hoc saltem nomine, innocentes fuisse sævitum: vel ipsos etiam sacrificulos suam huc sæpe contulisse operam, p.58.a. vide sup. p.786. 5. Furtis, sacrilegiis, & aliis sceleribus se obstrinxisse *Vitodur.*p.72.a. 6. Cum leprosis ad inficiendos fontes conspirâsse, *Naucl.*Gen.45.p.254.

[b] Aut enim, exilio multati sunt, ut in a. *Gallia.* An.Chr. 1306 Iudæi in Galliis mandato regis Philippi die 22. Iulii capiuntur, facultatibus exuuntur, & regno ejiciuntur. *Albert. Argent. Calv.Geneb.*p.693. Et iterum an. Chr. 1395. quod quartum & extremum è Francia exilium vocatur, *Id.*p.712. b. *Germania.* A.Ch. 1392. edicto Imperatoris ex tota Germania ejiciuntur, & literas ac pignora debitoribus reddere coguntur, nobilibus quidem absque ulla solutione, civibus & aliis pro dimidio pretio. *Annal.Suev.*

Aut λύτρῳ vitam suam redemerunt, ut Iudæi Castellenses, qui omnes capiebantur, *Zem.Dav.* pag.49.b.*Iuch.*143. *Aut* ferro, & igni in eos ubique animadvertebatur. *Felix Fab.*Hist.Suev.l.1.p.151.

A.D.

A.D.1348. facta est magna Judæorum persecutio quasi ubique, adeò, ut gens Hebræorum crederet finem venisse, & undique comburebantur sine differentia senes & juvenes. Dicebatur enim de iis, quòd venena in aquas sparsissent, quod & fatebantur in tormentis. Porrò Dux Austriæ, Comes de Habspurg & Kyburg rogatus à Judæis, qui erant in illis comitatibus, ut eos protegeret, reservavit in Kyburg 330. Sed civitates Duci Alberto scripserunt, ut eos per suos judices cremaret, vel ipsæ eos per justitiam comburere vellent, & illi etiam omnes exusti sunt. In illa autem Judæorum persecutione multi baptizati fuerunt, & in vita conservati. Cessante autem persecutione quidam Judæus baptizatus in Constantia cum sua familia, inclusit se in domo sua, & ante noctis medium eam sponte incendit, & per fenestram clamavit, quòd ipse cum suis ut Judæus, non ut Christianus mori vellet, & multa blasphemans mortuus est proprio igne, & 40. domus simul ab eodem igne incensæ sunt & combustæ. Similiter quidam Judæus baptizatus extra portam in quod-

dam tugurium se recepit, & sese in eo combussit. Ex illis autem incendiis, orta fuit indignatio magna contra Judæos baptizatos tempore cremationis. Unde proscripti fuerunt extra regionem. In Eslinga etiam Judæi omnes suam intrantes Synagogam, eam incenderunt, se ipsos in ea cremantes, sicq; fuerunt Judæi penè omnes deleti. Causa autem tantæ severitatis in Judæos erat immanissima pestis, quæ ferè per totum mundum grassabatur, etiamnum in transmarinis partibus; & ubique Judæi inculpabantur, quòd fontes infecissent. Vide sup. pag. 647. Sic *Naucl.* Gen. 45. pag. 254. De hac peste infamati fuerunt Iudæi, quòd eam fecerint fontibus infectis, & propter hoc cremati sunt à mari usque in Alemaniam, præter Avinionem, ubi ipsos Papa præservavit. Habitus fuerat desuper tractatus in Bennfeld oppido Alsatiæ, &, ut dicebatur, quidam ex Iudæis inventi fuerunt, quasi omnium maleficiorum commisisse genera, & in Hispania de veneficiis convenisse. Item de nece multorum puerorum, de falsificatione super debitis instrumentorum & monetæ. Verùm majores & potentiores nitebantur eos defendere; sed plebs furens omnes traxit ad supplicium. Cremati sunt in multis locis; & cùm evadere se non posse viderent, incluserunt se in domibus, & se ipsos cremaverunt, unà cum locis vicinis. Dicitur

tur etiam tantus fuiſſe ignis Moguntiæ, ut magna campana civitatis in Eccleſia S. Quintini, & pretioſæ feneſtræ ex igne defluxerint. Scribitur etiam, quòd majores Iudæorum ad excidium Chriſtianitatis puteos & fontes toxicaverint, & inventi ſint ſaculi in fontibus veneno pleni: unde fontes & putei claudebantur, & aqua fluviali aut pluvia homines utebantur. Multi etiam ex Iudæis utriusque ſexus baptizati ſunt, pauci amore Dei, ſed potius timore magnæ pœnæ. Civitates Imperiales domos Iudæorum fregerunt, & cum lapidibus earum, & cœmiteriorum ſuorum turres & muros conſtruxerunt, inventique ſunt theſauri plures, ac alia innumera bona. Fuerunt etiam nonnulli Principes, nobiles & potentes, & præſertim Rupertus Comes Palatinus, pro pecunia, ut dicebatur, Iudæos recipientes, contra quos convenerunt nobiles & ignobiles, in Iudæorum fautores ſe vindicare parantes. Non defuerunt etiam, qui dicerent, peſtem ex aëris indiſpoſitione ita invaluiſſe, atque Iudæos per hoc judicabant innocentes fuiſſe, ſed cùm ambigua ſint, non nihil affirmare contendimus. *Avent.* annal. l.7. pag. 776. An. Chr. 1337. Iudæi, hoſtes pietatis Chriſtiani pervicaciſsimi ob lætalem ſimultatem & plus quàm civile bellum ſummorum Principum, Cæſaris atque Pontificis, religioni noſtræ (quam alioquin vanam, falſam, confictam, exiſtimant) excidium adfore rati, in necem Chriſtianorum per univerſam Germaniam conſpirant, illos veneno tollere parant, ſacra noſtra furto ſublata, furnis ardentibus injiciunt, incude contundunt,

aliisque ludibriis afficiunt. Quæ ubi prodita sunt (sicuti nulla scelera,præcipuè hujuscemodi,diu latere possunt, quippe sanguine pluisse traditur) Hartmannus de Degenberg, Teckendorffenses pridie Nonas Octobris Iudæos in vincula conjiciunt,contrucidant, igne incremant,eorum opes diripiunt. Idem Strubingæ, cæteris urbibus Germaniæ atque Bojariæ,præterquam Viennæ, atque Reginoburgii factitatum esse reperio, invitis Magistratibus,tamen ob furorem vulgi, tumultumque popularem opem ferre non audentibus,

Iohannes Vitoduranus p m.50.a. An.Chr. 1332. Scelus immane in Uberlingen à Iudæis perpetratum est. Quidam enim puer à parentibus suis amissus illic,cum maximo dolore per aliquot dies cuidam fonti injectus tandem repertus est,qui allatus ad civitatem à parentibus agnitus est. Notantes autem eum certis conjecturis & evidentibus argumentis, scilicet in incisionibus viscerum & venarum à Iudæis necatum,nimis commoti super puero suo valenter clamare per civitatis vicos ceperunt,irritare cupientes Burgenses in ultionem filii, qui similiter veritatem rei in cicatricum renovatione, cùm ante domos Iudæorum portaretur, perpendentes, inconsulto Imperatore Ludovico, & advocato, qui judicio tendente ad indulgentiam Iudæorum, propter pecuniam,spreto, quia ad parcendum eis,non puniendum eos, erat primus, tumultu populi illico jam facto,fremuerunt adversus Iudæos, meditantes, qualiter eos opportunè perderent, civitate illæsa permanente. Videntes enim,

enim, tot & tantis ſignis & indiciis ipſos fore reos, ſe refrænare non valebant ab eorum digna nece. Vt autem omnes pœna mortis una comprehenderet, ut nullus effugeret, eis tacitè perſuadebant, per modum ſalubris conſilii, ut ad domum quandam excelſam lapideam convenirent, quod dum feciſſent, in partibus ſuperioribus domus firmiter detenti & concluſi ſunt, & infra in pavimento domus, rogus copioſus, accenſus eſt, qui gradatim ardor incrementa ſuſcipiens, & miro modo invaleſcens, eos ad altiora domus fugere coëgit, & aliquot viros tectum conſcendere: tandē ignis ſuccreſcens & totam domum in flammam convertens, omnes quidem quandam melodiam perſonant, quos conſumſit, & penitùs incineravit. Quidam verò ſuper tectum ſtantes, ſentientes ſibi mortem appropinquare, cultro; ſuos exertos, gladios, trabes, lapides, ſpicula, & quicquid manus eorum invenire poterant, ad turbam populi quodammodo infinitam, circa domum exitium eorum conſpicientem projecerunt, & quod mirabile eſt dictu, neminem lædere potuerunt. Præterea alii ſentientes moleſtiam ignis per feneſtras & de tecto in turbam fidelium ſe præcipites dederunt, qui ſecuribus mutilati & truncati repentè ſunt, & gladiis lanceisque transfoſsi: quidam uſque ad excuſsionem cerebri percuſsi ſunt. Quidam etiam latitans in privata, à quodam viro fideli caſualiter repertus, tanquam bos ad macellum ductus ſecuri ſectus eſt. Ad mortem Iudæi, qui ibi per ignem incinerati ſunt vel peremti aliâs, & in ignem retruſi, ut fertur, plures quàm

300.

300. fuerunt. Et p.58.a. *Illo quoque tempore singularis Judæorum tribulatio orta est*, propter hostiam illá, de qua sup. p.786. Sic p.56.a. *scribit:* Nunc mirabile factum, in tantum, quod à seculo non est auditum, actum a. Dom. 1336. tempore Benedicti Papæ XII. & Ludovici Imperatoris, quanto melius potero enarrabo. Quidam enim vir nobilis, tunc temporis in partibus Franconiæ, à Iudæis fraudulenter, malitiosè ac turpiter interfectus est, quod audiens frater ejus de ordine Hospitaliorum, vir robustus & animosus, nimiùm dolens de occisione fratris surrexit, & multorum virorum animos sibi concilians, in ultionem fratris, Iudæos gravissimè persecutus est in illa terra. Et ut efficaciùs efficere posset, quod solicitè diligentèrque volvebat in pectore, sub prætextu passionis Christi, illatæ ab eis vindicandæ ab eo zelo fidei accensus, tanquam esset magnam multitudinem virorum, in exterminium & necem Iudæorum provocaturus: ulcisci enim scelus Iudæorum Christum crucifigentium, in posteris tunc præsentibus & superextantibus se veraciter reputabant. Hic cum tali modo multos Iudæos occidisset, tandem ejus mortem magno pretio dando malis Christianis procurabat, & sic de manibus ejus erepti sunt.

Hujus exemplo quidam rusticus campo existens, ut fama communiter protestabatur, in Alsatia, statim post eum, nescio pro certo, quo motivo, instigatus, insurgens contra Iudæos, populari turma copiosè constipatus, magnâ plagâ eos percussit, velle enim se vindicare in eis martyrium Christi,

ſti, manifeſtè aſſeverans, de plebeia turma virorum nanciſcens, & ad inſtar adamantis attrahens grandem multitudinem, oppida plura in Alſatia vexillo crucis, & imagine prætenſa adiit, petens opportunè & importunè intromitti, allegans ſe divina inſpiratione & cœleſti oraculo in mandatis accepiſſe, in tota terra debere Iudæos inimicos Chriſti per eum & mediantibus auxiliatoribus ſuis deleri, & de medio tolli, addens quæcunque civitas caſtrum vel oppidum ſibi in hoc reſiſteret, orthodoxæ fidei, & Dei ordinationi contrarietur His auditis verbis exhilarati, libenti animo portas aperientes liberum introitum ei, & eum comitantibus indulſerunt, nec contenti ſunt in hoc, imò pari & concordi voluntate, unà cum eis in Iudæos ſævientes, ipſos cum uxoribus & liberis extinxerunt. In hac cæde multi Iudæorum videntes ſe mortem evadere non poſſe, pueros ſuos utriuſque ſexus ſtrangulabant, vel de alto in ima præcipitabant, ne timore mortis perterriti ad baptiſmum convolarent. De una enim pulcherrima Iudæa audivi, quòd cuidam viro popullari ſe, & ſua ſubdidit, promittens baptiſmi lavacrum ſuſcipere, & ad lumen fidei Catholicæ declinare, ut per eum à mortis caſibus eripi & liberari mereretur. quæ ille, quia ruralis, incompoſitus & inſulſus erat, minimè advertens, ipſam in inguine transfodit & vitam præcidit. Hic perſecutor Iudęorum, de quo jam eſt ſermo, vocatus erat à vulgaribus Rex Armláder fortè ut verbum rei geſtæ alludebat: hac de cauſa quòd in brachio corio pro ferro utebatur, ipſum enim inermem gens inermis ſe-

sequebatur. Nam sicut ista vocatio quemque alliciendo deprehendit, sic ad istam expeditionem seu congregationem in spiritu vehementi rapiebat: crebrescente enim fama Regis hujus & intentione sua bona, quam prætendit, ut prædictum est, quantum ad opinionem & credulitatem simplicium hominum rudium & insipientium, de cunctis finibus & angulis Alsatiæ, more torrentis, raptim & certatim ad eum in ingenti numero confluebant, & obliti rerum suarum, cunctisque suis negotiis peragends relictis, excepto solo pane, quem secum in sacculo deportabant, ad eum ardenti desiderio festinabant, quando voluerat, domum remeabant, quandò verò voluit, catervatim redierunt ad eum, cum acceleratione incredibili, & propriis sibi stipendiis militabant, unus quisque instrumento sui officii, vel artis suæ scilicet securi, rastro, gladio, malleo, vel tribula, cultro, ascia, bipenni, venabulo, arcu, balista, cuspide, vel quocunque alio modo providens in crastinum: sed providentiæ divinæ se committentes affectu mirifico divinitus, ut præsumitur, indito, ad Regem quasi in momento accurrebât, una enim voluntas omnibus inerat ulcisci mortem innocentem & sanguinem Redemptoris. Glutino enim fidei unum cor & una fides sunt effecti. Quid plura? Sive in Rufach, sive in Einsisheim, sive in aliis oppidis, & locis Alsatiæ fuerit, mille & ducentos, & ultra, ut fertur, Iudæos perdidit, & spurcitiam eorum, & maleficia de medio fidelium ibidem habitantium extirpavit, cadavera eorum extra oppida vehebantur, & in aquis demer-

mergebantur, vel in aggerem ſeu cumulum in campis comportata, igne conſumpta ſunt. In hac perſecutione Iudæorum dicitur iſte Rex habuiſſe in comitatu ſuo millia quinque quingentos: interdum ferè duo millia virorum peditum, quorum ſeveritas in omnem terram circumpoſitam, perſonare vulgabatur, ut verbum Prophetæ videatur quodammodo in eis completum dicentis: In omnem terram exivit ſonus eorum, &c. Imò eorum rumor & pavor in cunctis circumjacentibus in tantum inſonuit, quòd poſt ſtragem præfatam Iudæorum, cæteri Iudæi ſuperſtites, de cunctis illis terminis adeò conterriti & ſtupefacti fuerunt, ut in civitatem Alſatiæ Colmar, Imperialem confugerint, & Burgenſium patrocinium invocarint. Quod percipiens Rex civitatem eandem in ira vehementi adiit, & Iudæos receptos ab eis in protectionem ſibi exponi popoſcit, quod dum facere recuſarent cives ipſos multimodè affligere cupiens, primò civitatem cum ſua militia & exercitu copioſo per multos dies potenter obſedit, meſſem & vindemiam eorum graviter impediens, propter quod ſchiſma grande & ſeditio male diſcriminoſa in civitate orta ſunt. Nam vulgares expellere Iudæos nitebantur, ſed potentiores auſus eorum temerarios coërcentes, Iudęos, totis viribus tuebantur, quamobrem illic turbationes & terrores ſecuta ſunt. Nam ut tunc à quibusdam dicebatur, de potioribus civibus pro muro ad defenſandum Iudæos ſtantibus aliqui vulnerati ſunt. Cùm ergo civitatem taliter multis diebus affli-

flixiſſet, tandem, cùm Iudæos habere nequiret, ad quandam villam non longè diſtantem à civitate divertit, ubi dum quamdiu ibi manebat, populares de civitate egredientes requirebant, & frequenter viſitabant. Cùm verò proxima quadrageſima ſequente hoc factum Imperator Ludowicus in ſæpe dictam civitatem cauſa demorandi ibi ad aliquot dies, & Rex jam præfatus in partes Galliæ ſeceſsiſſet, cùm conſorte ſua Imperatrice tranſtuliſſet, & Iudæis & ſuis patronis aſtaret, indignata Imperatrix jubet duos gallos gallinaceos aſſari, & aſſatos Imperatori per dapiferum in menſam afferri & præſentari, quos allatos abhorruit, & tolli irato animo mox à ſe præcepit, inquirenti quoque cur cibus jejunii tempore ab Eccleſia vetitus ſibi propoſitus fuiſſet? Imperatrix nomine Margaretha, filia comitis Hollandiæ, reſpondit: Cùm Iudaizare videamini, Iudæis aſtando & conſentiendo, conſequenter rationi conſonum videtur, ut eis vosmetipſos conformetis, carnes quas jam non vitant, ſed eis liberè veſcuntur unà cum ipſis licitè manducando. Quo audito Imperator obſtupeſcens ad cor rediit, & præcavens in futurum ait; Pœnitet me feciſſe pręterita, ergo corrigam & deinceps in talibus me emendabo. Igitur cùm Imperator illa à civitate, cunctis quæ volebat ibi diſpoſitis & peractis diſceſſiſſet pręnominatus Rex reverſus eſt, & ſecundariò civitatem obſidione concluſit, & multipliciter moleſtavit, agros & prata, frumenta & vineta degraſſando, univerſos quoque fructus depaſcendo, nec non cives intra muros coarctando, & res & bona

eorum extra muros ſpoliando, cùm ibi & alibi dominatió ſua, & poteſtatis ſuæ robur gradatim invaleſceret, & evidenter appareret, ne longè latéque odoris ſui invincibilem ſpargeret magnificentiam, non ſolùm Iudæis in Alſatia conſtitutis, verùm etiam in Suevia timorem & tremorem inæſtimabilem incuſsit, ut aliqui relictis civitatibus, ubi reſidentiam & domicilium multis priùs habebant annis, loca tutiora & firmiora ſolicitè de animabus ſuis quærerent, & ut talia loca adipiſci poſſent, Dominis terrarum ea habentibus, pecuniam maximam erogabant, vel eam ab eis ſibi debitam, & in proximo ſolvendam remiſerunt, & totaliter condonaverunt. *Id.* pag. 75. ait, Comitem Palatinum ab Imperatore patruo impetrâſſe veniam, Iudæos torquendi, per totam Germaniam, quod Eremitam, de quo ſupra, ſuſtuliſſent è medio. Et p. 72. a. An. Chr. 134 ². apud oppidum, Horenberg vocitatum 13. Iudæi deprehenſi in ſacrilegiis & aliis furtis gravibus, combuſti ſunt, complices quoque eorum aliqui ab eis proditi, vel aliâs notati Schaffhuſæ & in Friburgo inferiori, & in Villingen morte condigna multati ſunt. *Bullinger.* annal. Tigur l. 7 c. 19. refert, multos hoc ſeculó Tiguri habitâſſe Iudæos, in beyden Brunngaſſen ubi Synagogam (quæ etiam num hoc nomine obtento, veteris ſuperſtitionis quędam veſtigia retinet) ſuam habebant. Legi non ita pridem documentum, ex quo collegi, civitatis nonnullos jure eo gaviſos fuiſſe. Infanticidii autem an. Chr. 1349 reós, de fontibus inſuper veneno corruptis ſuſpectos, ad ſupplicium ignis fuiſſe raptos, veſperâ

Matthiæ a.cit. cæteros verò perpetuò epostracismo relegatos, spe commorationis inter Tigurinos planè præcisa. Liberum tamen per territorium Tigurinum Iudæis patuisse deinceps aditum, nostræ adhuc ætatis praxis docuit, usque dum, non ita pridem, blasphemus quidam apella & blasphemiæ suę pœnas dedit, & impietatis socios à limitibus nostris abesse coëgit. Quid Constantiæ, quid Basileæ & Eslingæ de Iudæis sit actum, idem *Bulling.* loco dicto commemorat.

[c] R. *David Gans*, in Zem.Dav.P.1 p.59.a. & P.2.p.89 a.meminit, magnæ illius stragis, Iudæis in Gallia, Hispania & Germania inflictæ. Ait, *pestis sævitiâ decimam vix orbis partem superstitem relictam. Ex Judæis autem nonnisi paucissimos fuisse mortuos. Unde suspicio infectorum fontium & fluminum orta, quæ nonnisi morte Judæorum sedari aut expiari potuerit.* Vide etiam Chronica R.*Ioseph Sacerdotis* p 82. Referunt hanc cladem, ad a.Ch.1348. Idem p.59.a. meminit ultimi exilii Gallici, an.Chr. 1386. Et sequenti mox anno scribit, Pragæ fecem vulgi ipso Paschatis festo (causam narrat *Bzov.* an. Chr.1389.S.11. quòd Sacerdotem, hostiam portantem, Iudæorum pueri luto lapidibusque insectati fuerint) in Iudæos insurrexisse, gladiis, securibus oppressisse, ædes incendio devovisse, mortuos etiam sepulchris extraxisse, idque invito Imperatore VVenceslao & Principibus; P.1.pag.59.b. P.2. p.92.a. In Hispania magnam persecutionem contra

Iudæos motam, habet ib. ita ut vel 200000. Iudæi legem suam mutârint. Ad an. Chr. 1400. notat: *Plaga magna fuit in terminis Germaniæ Provinciæ, Italiæ, cujusmodi ab orbe condito, præter Romanam, nulla fuit. Ex Judæis autem, ne unus quidem fuit mortuus. Unde accusârunt eos, quòd venenum conjecissent in fluvios, unde pestis illa contraheretur: propterea etiam universalis contra eos decreta persecutio, in omnibus regionibus, Germaniæ, Provinciæ, fuitque angustia magna & calamitas, quæ similem non habuit.* Mutuavit hæc ex *Schebh. Iehuda*. Eadem recenset R. *Gedal.* in Schalsch. pag. 114. a. qua de re prolixam se legisse, Rabbini cujusdam epistolam, testatur. Præcedenti pagina Catalogum texuit omnium hujus seculi persecutionum. Anno 5110. fuerunt Iudæi per universum penè terrarum orbem gravissimè afflicti, presertim in Arragonia, Catalonia, &c. A. M. 5081. *magna per Hispaniam grassata fuit pestis, ita, ut multi extra civitates degerent. Accidit autem quondam, ut in urbe quadam insimularentur conventionis cum leprosis extorribus initæ, qui odio reliquos prosequebantur, quòd nec satis illis de victu prospicerent, nec ipsi reverti auderent. Capti igitur Judæi, per novem menses fuerunt de-*

tenti. Cúmque innocentia eorum manifestaretur, religionis eos prætextu accusatos, et 15000. igni extinctos fuisse. Hanc persecutionem, quæ à Leprosis nomen habeat, per Germaniam etiam, Cataloniam & Provinciam diffusam esse. A.M.5106. coëgit Philippus Rex Galliæ Iudæos, mutare religionem, quá multi mense Abh mutârunt. Vide etiam *Iuch.p.*133.a. Mortuo eo, filium quidem eos restituisse, sed anno mox 7. ad populi votum iterum expulisse. Cumq; Carolus nepos eosdē revocâsset, à plebe, post ejus mortem, indignè tractati fuerunt, alii ejecti, alii occisi, & prædæ dati. An.M 5128. *persecutiones contra Judæos fuerunt excitatæ in regno Castellæ, Leonis, variæ afflictiones inflictæ, & omnes maledictiones in iis confirmatæ. Toleti cumprimis, fame, intra bimestre spatium, ultra 10000. perierunt. Mulieres misericordes, suos coxerunt liberos, quos, ut & gramen, assati instar, in cibum converterunt. Multæ tum Synagogæ Martyrium susceperunt. A.M.5150. quasdam Galliæ, Navarræ & Lusitaniæ Synagogas detulerunt. Unde quidam Judæi, mutata religione, evaserunt, alii fugâ salvati, alii trucidati sunt. Monachus erat, Reginæ Hispaniæ à Confessio-*

sionibus, qui author illi fuit, ut Judæos extruderet, & causa exitii extitit multarum Synagogarum. Tandem Judæi λύτρῳ libertatem emerunt. Additque, *non modò authorem, perfidiæ convictum, regis jussu, fuisse suspensum, sed & ipsis Judæis, intercedente quodam Judæo converso, oblatam pretii summam relaxatam.* A.M.5151. Iudæi in Catalonia, Castella & Arragonia gravissima sunt persecutione pressi, ita; ut plures quàm 200000. Christianismum sint amplexi. Confer *Iucb.* 134.a. Causam impingunt Israelitarum cum Christianis congressibus, quòd scelus divinitus ita fuerit punitum, ut ex Iudeis geniti filii, suos trucidarint parentes. Vide *Iucb.* p. 134.a. Hujus stragis supra etiam meminimus ex *zem.Dav.* quam & *aut.l.Iuch.* recitat, p.cit. Eandem etiam *Bzov.* an. Ch. 1391. S.8. attingere videtur his verbis: *Hoc anno Hispali atque Cordubæ, in Hispania, in Judæorum gentem sævitum à populo est. Illatæ eis clades, domicilia, Synagogæque eorum direptæ. Turbæ concitator Ferdinandus Martinus Archidiaconus Astigitanus, per plateas concionabundus, invalidis Magistratibus, apud vulgus, spe prædæ magis, quàm sincero religionis studio. Vis mali, ex intervallo in alias Hispaniæ regiones diffusa. Toleti, Lugrunii,*

Valentiæ, atque Barcinone, quasi signo dato ad certam diem, Nonis Augusti in miserorum fortunas grassatum est. Multi Christiani hominis officium, datis nominibus, simulârunt potiùs, quàm impleverũt. Metus, haud sincera voluntate impellebat.

[d] Favebat enim iis 1. *Papa*. Refert R. *Gedal.in Schalsch*.p.113.a. quòd, *cùm Philippus Galliarum Rex, Judæos graviter pressisset, Papæ illi auxiliũ implorârint, qui, epistolâ ad Regem scriptâ, Judæorum causam egerit. Hæc ei inter alia tribuit verba: Ego, Gregorius Papa, præcipio tibi, ô Rex, ne lædas Judæos, qui propterea, quòd Messiam occiderunt, non peccârunt. En simile à Rege, qui custodiendum tradidit hortum amico suo! Præcepit autem illi, ut quicunque ingrederetur absque licentia sua, eum occideret. Accidit autem, ut die quodam Rex probare vellet amici fidem, officium ne custodiæ ritè faceret? Peregrinum igitur se simulans alias induit vestes, & ad portam horti veniens vi ingredi voluit; sed non permisit illud ei custos. Regerenti autem Regi; permitte, sum enim Rex ipse; respondit custos: Mendacium dicis!*

cis! Apage, nec enim per Regis præceptum ingredi tibi licebit. Cùm verò Rex, vi irrumpere voluisset, insurrexit in ipsum custos, eúmque occidit. Eadem ratio est Judæorum. Scripsit Deus Benedictus in lege sua: Ego sum Deus tuus, non erunt tibi Dii alii coram me. Et custodite vosmet ipsos, quia non vidistis ullam similitudinem. Nam non videbit me homo & vivet. Cùm surrexerit in medio tui Propheta aut somnians somnium, & dabit tibi signum aut prodigium, non audies verba illius Prophetæ, quia tentat vos Dominus Deus vester, &c. Et si qui sunt alii hujus tenoris textus. Cúmque Messias noster venisset in mundum, in similitudine hominis, & se ipsum fecisset Deum, interfecerunt eum Judæi, sicuti illis erat præceptum. Neque dubium est, quin, si scivissent verè, quòd Deus esset, non manum ei injecissent. Unde reperies, quòd suo tempore illos iterum est servaturus. Sic sceleftos κυριοκτόνους, Papa excusavit. At ubi sancta Dei Ecclesia expresso Dei verbo suffulta, jugum traditionum Pontificiorum detrectat, igni & aqua vel interdicitur, vel interficitur. 2. *Episcopi*, & reliqui, magnam partem Clerici. *Vitodur.*

p.m.85.a. *A.D.1344.tempore vernali,seu æstivali,dum cives plures in oppido Sueviæ Memmingen debitores cuidam Judæo, eis cohabitanti,fuissent,& sibi solvere illis diebus,quamvis instanter petiisset, neglexissent, Diœcesanum Episcopum Augustensem adiit,suppliciter postulans, ut propter eum, locum memoratum Ecclesiastico dignaretur supponere interdicto,ut cives per hoc compulsi de debitis suis sibi satisfacerent,prætermissis. Episcopus verò,qui etiam ejus debitor extitit gravis,ut sibi inducias vel dilationem ampliorem solvendi præstarent, facilem præbuit assensum, sicut exegerat, Judæo locum subjiciens interdicto; quod dum cives,per aliquot dies amaro animo, quia extra cœmiterium, defunctorum corpora ponebantur, pertulissent, unanimiter Judæum,potiores,cum debitoribus ex eis,accesserunt,rogantes,ut interdicti propter eum, in eos fulminati,ablationem & relaxationem, ne ultra illi carerent Ecclesiasticâ sepulturâ,illico procuraret : ad quod faciendum,dum eum flectere minimè potuissent, minister civitatis valde industrium, & sagax*

gax reſponſum invenit, quo Judæum tantùm terruit, ut eis in continenti acquieverit. Fuit autē miniſtri verbum: Si non faceret, quòd cunctos Judæos morituros illic cū Chriſticolis in cœmiterio tumularent. Quod Judæus tantum pertimuit & horruit, ut mox eis annuerit, & aſſenſerit. O quàm vilis Eccleſia facta eſt, quod ad infideles & hæretici verbum cultus Dei prohibitus eſt, & incultus! Heu! inſanabilis eſt plaga ejus, miſerabiliter cecidit, non adjiciens reſurgere à planta pedis uſque ad verticem, non eſt in ea ſanitas; Egreſſus eſt ab ea, omnis decor ejus. 3. *Imperatores, Reges & Principes.* Id quod ex iis, quæ modò ex *Vitod. Naucl.* & aliis citavimus, luculenter patet. Auſtriç præſertim Duces iis faviſſe dicuntur *Vitodur.* p. 47. b. & *Ludovicus Imperator,* qui Vberlingenſes in Judæos, ut diximus, ſævientes, graviter multavit. *Nam eos,* inquit idem p. 50. *talliavit, & murum civitatis in longitudine multorum cubitorum dirumpi præcepit.* Et p. 91. b. A. Ch. 1346. *Imperator Ludovicus apud Monachium, civitatem ſuā propriam in Bavaria, accuſationes graves, & querimonias miſerabiles parentum, pueri noviter tunc occiſi, à Judæis ibidem habitanti-*

bus corruptus pecunia audire recusavit. Populum quoque civitatis memoratæ, catervatim locum occisionis pueri extra muros frequentantem, ubi Dominus miracula sanitatum plurima,ut fertur, operari dignabatur, cohibere & restringere minis & terroribus à cœpto concursu satagebat. Quæras hic iterum I. *quid de miraculis* ejusmodi, illis præsertim,quibus Transsubstantiatio fulciri videtur,sit sentiendum? R. Mentem nostram superius jam aliquoties aperuimus, quàm confirmare videtur Bzov. an. Chr. 1328 S.41. miraculis in Schismaticis & Hereticis,Novatianis maximè cóspicuis, non ut Novatianorum hæresis confirmaretur, sed ut veritas Catholicæ Ecclesiæ de non repetendo baptismo, demonstraretur.

II. *An verisimile sit, Iudæorum malitiâ pestem illam orbi fuisse illatam?* R. Minimè. Erant præstigiæ, quibus fascinatus mundus tergiversabatur ingenuè fateri, suis se peccatis malum tantum accersivisse. Quidlibet aliud confingere facilius erat,quàm culpam deprecari. Iudæis, genti abjectæ,dispersæ, divino oraculo execrabili,exitium tribuere, vel tertiæ orbis partis, id verò pietas Christiana nos non sinit. Non extenuamus Iudæorum nequitiam & nocendi desiderium: nec tamen videmus ita Deum frænum iis laxâsse, ut in orbem ipsum dominium quasi habeant. Veneno sustulerint tantum, Christianorum, Gentium, & Saracenorum numerum, ipsi interim malorum immunes? Vnde gratiam hanc

hanc gens χειροκτόνος fuerit consecuta? Hoc certè nec videre, nec credere poterant multi eorum, qui jure censentur ὑπείροχοι ἄλλων. Non negamus interim, Iudæos muneribus jam antehac plùs æquo & honesto sibi devinxisse Principes Christianorum.

[e] Præsertim Iudæi Castellani, Arragones, Catalauni *zem.DaV.*pag.59.b. *Iuch.*134.a.*Schalsch.* 113.b. Vide sup.R.Levi, ben Gerson, de fide quibusdam fuisse suspectum, habet *Schalsch.*pag.61.a. Alius meminit p.cit.b.Luculentum Proselyti Christiani exemplum occurrit in *Paulo Carthagena*, cognomento *Burgensi*, à patria unde ortum habuit, & ubi Episcopum egit. Hic conversus libros edidit in suo genere mirandos. Moritur an.Chr.1398. *Cal.* Trevigni Archidiaconus primùm, deinde Carthaginensis Præsul, prostremò Burgensis creatus: addita consequentibus annis regii scrinii præfectura. Ejus vox illa fuit: Ex gente Hebræa prognatis, nùllam Reipublicæ partem committendam, videri, moribus ex fraude atque mendacio compositis, simulare mentirique natis, neque bello bonis, neque pace. Tres filios ex unis nuptiis reliquit, priusquam Christianus esset susceptus; Alphonsum, qui ex Decano Segobiensi in defuncti patris locum subrogatus, Burgensis Episcopus, scripsit de Hispaniæ Regibus opus non inelegans, cui Anacephalæosi nomen fecit, Gonsalvum, virtutum merito Placentinum Episcopum, Alvarum Garsiam familiæ propagatorem, sanguine, uti erant ejus temporis mores, cum nobilibus Hispaniæ familiis confuso, cujus

jus extant commentaria de rebus Iohanne II. Castellæ Rege gestis, non ineleganter conscripta. *Marian*.de reb.Hisp.l.19.c.8.*Bzov*.a.Ch.1398.S.12.

[*f*] Referunt huc quidam, disputationem *Hieronymi de Sancta fide*; de qua sup.Sec.p.543. Eam ita describit R.*Gedal*.p.113.b *A.113.obtinuit Jehosua Lodiceus, qui Hieronymus de Sancta fide vocatur, à Papa, ut vocarentur ad se Sapientes Israëlis, ut monstraret iis, Messiam esse exhibitum. Adduxit igitur Papa ex Hispania viros sapientes, quos inter erat R. Theodorus Jachiades. Cùm aliquot dies disputationibus transegissent coram Papa & multis Principibus, ut est in Schebhet Juda, decretum est contra Judæos, ut fænora, quæ acceperunt, redderent: Sed postquam rem ad Papam, Martinum Florentinum, devolvissent, Judæi liberi dimissi sunt*. Scripsit etiam hoc seculo R. Isaac Sprot Lapidem lydium, lib.contra Christianos. *Iucb*.pag.133.b.Bib.Rabb. p.313.

[g] Confer sup.p.877.

[*h*] Miraculosè se conservatos tempore per orbem grassantis pestis scribit auth. *Zemach David*, P. 1.p.58.b.& P.11.p.87.a. Huc pertinet miraculosa institutio R.*Menahem Recanatensis*, de qua R.*Gedal*. in *Schalsch*.p.61.b. *R.Menahem Recanatensis,*

com-

composuit commentaria in legem Cabbalistice, libru item judiciorum. Audivi autem à Doctore meo R. Jacob Recanatensi, qui ex ejus lumbis fuit egressus, quòd traditione πατροπαραδότῳ acceperit, hunc Gaonem dilexisse quidem Legem, sed crasso fuisse ingenio & planè stupido. Jejuniorum autem & precum frequentia Deum solicitâsse, ut intellectum & cor suum ad intelligendam legem dilataret. Cúmque vice quadam precibus vacaret & jejunio in Synagoga, opprimitur somno. Et ecce vir, in cujus manu vas plenum aqua, excitans eum, dixit: Bibe. Surgens igitur bibit. Antequam verò potum exhausisset, abiit ab eo vir. Ille verò pro more in Gymnasium ingressus, sensit intellectum suum illustratum & rectum: Conversus enim erat in virum alium. Ex quo tempore composuit explicationem legis, librum de judiciis, de sensu præceptorum &c. Sed & Iosephus quidam *GiKtila, baal Hannißim*, Thaumaturgus vocatur, *Iuch.* p. 133. b. Quo etiam referri possunt futurorum nuncii seu vates, cujusmodi occurrit puer 7. annorum in R. *Gedal.* p. 61 a.

[t] Confer supra eorum exempla, qui mortem, religionis mutationi, prætulerũt. R. Samuel Levita,

κατ

κατ' ἐξοχὴν sanctus vocatur, quia propter sanctificationem Nominis occisus est: *Schalsch*. pag. 61. a. Hanc ferè Iudæi Germanis pervicaciam potiùs, quàm laudem tribuunt; *Zem.Dav*. 59. b.

[K] *Ioh.Vitodur*. p.m. 37. b. *Circiter ista tempora, quidam lector in ordine Fratrum Minorum, quodam maligno spiritu dominatus judaizare cupiens, ab ordine apostatavit declinando ad Judæos, apud quos tandem proditus, in quodam oppido Alsatiæ, à fratribus captus est, & ad fratres deductus, qui dum eum per argumenta, rationes & auctoritates sacræ Scripturæ convincere non possent, ut ab erroris proposito, cæptóque desisteret (nam instantias eorum confutabat, & in quantum poterat, refellebat) ipsum de Alsatia in Herbipolin urbem, ubi arctæ custodiæ, quousque ab errore sibi infiscato, resipisceret, deduxerunt. Cùm autem ad quoddam oppidum dictum VVerdach pevenissent, & eum in stupa* (hypocaustum vocare solemus) *hospitii, Fratrum Domini, percepta refectione ulterius pergerent, reclusissent, ipse interim per fenestram prospiciens, contra vicum, populum transeuntem allocutus alta voce fuit: O vos omnes,*

qui

qui transitis! Licèt me videtis, ut sciatis, me non esse Christianum, sed Iudæum, & eorum fide moriturum: Hujus rei insignum, me ipsum, in oculis vestris, transfodiam. Et arrepto, his dictis, cultro, incautè in stupa relicto, in conspectu hominum concurrentium ad vocem suam, se cum cultro usque ad mortem vulneravit, quem Patres, semivivum post refectionem, invenientes, nimis consternati ad metam itineris perduxerunt, ubi altera die vitam finiens, sepultus isthic in horto Fratrum fuit.

[l] Theologiam 1. *Biblicam* seu Exegeticam excoluit Ralbag, i.e. R. *Levi, ben Gerson*, cujus præter alia scripta, commentaria extant in XXIV. V. Test. libros. *zem. Dav.* P. 1. p. 59. a.

2. *Didacticam*, qua religionis suæ tradunt articulos positivé. Talis est liber *AvKat rocel*, id est, pulvis aromatarius R. Maciri *Schalsch.* pag. 61. a. *Bibl. Rabb.* p. 304.

3. *Elenchticam* tractârunt a. R. *Ioseph Albo*, author libri *IKKarim.* Schalsch. 61. b. b. R. *Isaac Sprot*, de quo supra.

4. *Talmudicam*, R. Iacob, filius Ascher, author Arba turim, *zem. Dav.* P. 1. p. 58. b. Liber ritualis est & juridicus, magnæ authoritatis. Vide *Bibl. Rabb.* pag. 316. Qualis etiam Tzedah ladderech, viaticum viæ R. Menachem, Galli; *Schalsch.* R. Iom Tobh, fil. Abraham, *Id.* p. 59. a. cujus est *Migdal oz*, turris fortis

R. A-

R.Ascher,cui tribuitur liber, *Aggudab* i.e. collectaneorum.

5. *Problematicam*, authores Scheeloth uteschuboth, cujusmodi hoc seculo commemoratur R. Isaac, bar Schelcheth, mirandum Legis lumen appellatus: *Zem.Dav.*p 59.a.R.Simeon *Id.*b.

6. *Leiturgicam*. R.Ieruchain, author libri ritualis Adam & Eva: *Gedal.*p.61.a. & R.Ascher, cujus est Rituale Hispanicum; *Id.*b.*Bibl.Rabb.*p.371.

[m] Ad *Physicam*, & *Astronomiam* pertinent, libri seculo hoc, à Iudæis conscripti. *Schebile æmunab* semitæ fidei, Rabbi Meir, *Zem.Dav.*p.59.a. *Historicus* est liber *Iesod olam*, Fundamentum mundi, authore Rabbi Isaac Israelita, quem composuit in Hispania, in honorem Præceptoris sui R.Ascher a. Ch. 1310. *Schalsch.*61.*Bibl.Rabb.*351.

[n] Quos inter excellunt 1.*R.Isaac* bar Scheschetb. 2.*R.Simeon Duranus*, qui multos composuit libros. *Zem.Dav.*59.a.b. 3. *R.Levi ben Gerson*, ejusq; parens, cui plura tribuuntur scripta, quàm quorum numerus facile iniri possit; *Iuch.*133 b. *Schalsch.* 61 b. Nepos etiam ejus, magnus vocatur sapiens, qui ultimo Hispaniæ exilio ejectus, in Turciam migravit; *Ib.*4. *Ben Ioseph*, Kabbalista & Philosophus, *Ib.* Huc pertinent fundatores Synagogæ Boloniensis, *R.Mose*, & *R.Elias*, fratres, ex puerorum illorum familia, quos Titus Romam abduxit captivos: *Ibid.*

Se-

Sectio V.

SEU

Συμβίβασις Doctrinæ.

Sequitur Seculi hujus συμβίβασις, quæ ostendit 1. [a] Waldensium [b] Wiclefistarum & [c] Hussitarum successum. 2. Varia contra [d] Pontificem, Pontificios & Pontificia sacra certamina, ab iis etiam; quibus recepta alioquin Ecclesiæ Romanæ consuetudo, non usque adeò displicuit, strenuè vel instituta, vel continuata.

[a] Multi enim erant 1. in *Germania*. Vitod. p. m. 50. b. *Circiter an. D. 1334. multi homines, ut fama celebris testabatur; in civitate* Nürenberg / *propter quandam superstitionem, vel opinionem hæreticam Orthodoxæ fidei valde contrariam & inimicam, ab eis frivolè, diúque, in malum corporum & animarum suarum servatam, ignis incendio deleti sunt.* Hos ubique grassatos queritur *Bzov.* an. Chr. 1315. S. 8. quam etiam causam esse vult horrendæ illius famis & pestis per Angliam, Brabantiam & Galliam. Et S. 11. *Magnus eorum fuit nu-*

merus in Bohemia, Austria & vicinis. Ad 80000.in eam sectam apud Boëmos, Austriacos & circumvicinas regiones, adscriptos, numerabat quidam ex eis Viennæ exustus, nomine, novus Magister. Multi ex eis in Austria diversis in locis fuerunt combusti, qui omnes unanimiter in suis erroribus pertinacissimè usque ad mortem, magna cum hilaritate, perseverârunt. 2. In *Sicilia*; Bzov.an. Chr.1353.S.17. 3. In *Gallia*, an.Chr.1373.S.14. 4. In *Flaminia*. De his enim loqui videtur id.a.Chr. 1325.S.35. 5. In Principatu *Bosnensi*, apud Illyricos, *ubi quàm plurimi succreverunt, multos Catholicorū seducentes, & in errorem mittentes*; an.Ch.1340.S.19. Observa autem, Papam, & Papales VValdensium Ecclesias persecutos esse:

A. *conVitiis & calumniis*. Hinc seculi hujus scriptoribus non modò vocantur *Adamitæ*, Orebitæ, Geneb.p.711. *Fratricelli* Bzov.a.Ch.1303 S.11.1327. S.15.Lolhardi, à Lolhardo orti, a.Chr.1307.S.9. *Beguardi* Fasc.temp.p.84.a. Bzov a.Ch.1322.S 33. & 1324.S 8. *Turelupini*; Id.an.Chr.1372.S.7.Sed & tum in doctrina ψευδοδιδασκαλία, *Bzov*.an. Ch.1372.S.8.*Vitod*.p.62.a.& 92.b. *Gen*.p.692.tum in vita, *Geneb*.p.707. *Bzov*.a.Ch.1303.S.11.1317. S.18. 1321.S.8. 1335.S.2. mores traducuntur.

B. *Variis decretis*, quibus contra Fratricellos pugnavit Iohannes 22. Vide loca apud *Bzov*.cit.& an. Ch.

Ch. 1331. S. 5. 1335. S. 2. & 1329. S. 17. Nec remissior fuit Vrbanus V. Id. a. Ch. 1365 S. 8.

C. *Inquisitione, & tormentis.* Inquisitores Bonifacius VIII. constituit, in Civitatibus & Diœcesibus, Patavina & Vicentia, Franciscanos, exauctoratis Dominicanis. *Bzov.* a Ch. 1302. S. 10. Iohannes 22. Inquisitores misit in Bohemiam, a. Ch. 1317 S. 37. Bertrandus Cardinalis sub Clemente, in Æmilia & Flaminia, idem assignavit munus Iohanni Iacobo de Spelo, Minoritæ; *Bzov.* a Ch. 1317 S. 28 Inquisitionis etiam studium multi Papæ probârunt apud Insubres a. Ch. 1318. S. 2. in Delphinatu, *ubi Orthodoxi favore quorundam Principum nimis erant potentes*, an. Ch. 1375. S. 12. & reliquo Galliarum regno a Ch. 1325. S. 12. Tanta eorum fuit sævitia, tamque immanis crudelitas, ut Papæ etiam authoritate, illa fuerit compescenda. Ita enim Iohannes 22. *Cùm Matthæus de Pontiniano, ordinis Prædicatorum, Inquisitor hæreticæ pravitatis in regno Siciliæ, auctoritate Apostolica, deputatus, frivola occasione quæsita, ac nostra, & sedis Apostolicæ reverentia & honore posthabitis, in dilectum filium, G. de Baleto, Archidiaconum Foroliviensem, Capellanum nostrum, Campaniæ Maritimæq; Rectorem, excommunicationis sententiam in consultis motibus, non sine*

multa temeritate, duxerit proferendam: Nos volentes de cætero, talium præsumtionibus obviare, universis & singulis, tam ordinariis, quàm delegatis judicibus, & Inquisitoribus pravitatis ejusdē, & aliis universis & singulis, quacunque authoritate fungantur, authoritate Apostolica distinctius inhibemus, & mandamus expressè, ne contra nostros, & Apostolicæ sedis officiales & nuncios, aut ipsorum aliquem, quavis occasione vel causa, absque nostra & Apostolicæ sedis licentia speciali, eis, per sedis ipsius literas, concedenda, plenam faciente de tenore præsentium mentionem, procedere quoquo modo præsumant: aut in eos, vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quasvis alias sententias promulgare. Videbat nempe Pontifex, non sic rebus suis consuli, si quacunque ratione suspecti ad supplicia statim raperentur, aut diris devoverentur. Belgii Historia docet, quid sit hoc loco nullum tenuisse modum. Non sacra tantùm, aut Ecclesiastica; sed & Politica suo jam Imperio subiecturi, temeritatis pœnas luebant, Florentiæ cumprimis, *Bzov.* an. Chr. 1346. S. 29. & apud Taurinenses, ubi F. Antonius Pavonus, Dominicanus Inquisitor san-

ſanguinem fuſurus, Talionis legem experitur *Id.* a. Ch. 1375. S. 15.

[*b*] Fuit hic Anglus, qui circa a. Ch. 1370. multa ſcribere cæpit, contra receptas ſeculi ſui opiniones & dogmata. Diſcipulum habuit Iohannem Huſs, qui VVicleſi dogmata & libros in Bohemiam intulit. VVicleſus propter profeſsionem doctrinæ in exilium miſſus, moritur in Anglia an. Ch. 1387. 31. Decemb. Ejus corpus, Martini Pontificis juſſu, exhumatum ac publicè crematum eſt anno 41. ab obitu ejus, Chriſti 1428. De VVicleſo multi multa. Nos, memoriæ iterum & perſpicuitati conſulturi, vitæ ejus, ex ſcriptore Anglico, breviter exhibitæ, ſuccinctam ſubjiciemus certis aphoriſmis ſeu poriſmatibus, explicationem, Vitam *Lelandus*, & ex eo *Bal.* (auctam tamẽ hic) Cent. VI. p. 450. ita deſcribit: Iohañes VVicleſus vir magno & excellenti planè ingenio præditus, Oxonii in Collegio Martonenſi, omnes eruditas artes, tanta cum felicitate perdidicit, quanta ſui temporis nemo facilè alius. Nam in Philoſophia illa Scholaſtica, acuminis oſtentatrice, principem locum obtinebat. Tum prçterea in Theologiæ receſſus penitiores, & ſacro ſanctos quidem illos, tam altè deſcenderat, ut à Theologorum vulgo pro Deo tantùm non habitus ſit: quo tandem calculo ſummis honoribus & inſignibus, quæ in eruditos Academia conferre ſolet, donatus eſt. Ille verò, ut ſe vidit ejusmodi auctum titulis, ſuámque tanti in Scholis eſſe authoritatem, ut omnia, quæ doceret, tanquam è tripode dicta crederentur, primùm fraterculorum mendicitatem

cutetenus stringere cæpit,nec multò post altis plagis vulnerare. Vt tamen bona pars Scholasticorum in hominē adfecta erat, ad hæc præludia connivebat. Deinde in publicis prælectionibus atque aliâs privatim, vellicabat Romani Pontificis astum, avaritiam,ambitionem, ac tyrannidem; sic putans futurum,ut Christiana Ecclesia,cognitis erroribus, resipisceret. Hæc Lelandus. Et præter vitam,quam verè Apostolicam VViclevus duxit, ingenio, facundiâ,atque eruditione multiplici, omnes in Anglia commilitones longo intervallo superabat. Vnde ipsum æternus pater,anno post Servatorem natum 1360. per suum spiritum suscitavit,ut in mediis errorum tenebris,ac locustarum Tartarearum seu hypocritarum obscurationibus,pro sua veritate staret magnanimus Christi pugil, fieretque adversus ejus infensissimos hostes, Antichristos,insuperabilis Ecclesiæ columna. Erat profecto suorum temporum Elias validissimus,ut distorta omnia restituerit. Vnus & primus (non ἁπλῶς; sed cum grano salis hæc sunt intelligenda) post Satanæ solutionem extitit,qui incaliginoso illo seculo,veritatis attulit lucem,& coram tota Diaboli Synagoga ausus fuerit apertè confiteri Christum, revelareque fædissimas meretricis magnæ turpitudines. Illuxit enim, Simonis sacerdotis exemplo, ut stella matutina in medio nebulæ, & diebus multis permansit testis in Ecclesia fidelis. Quasi sol splendens in templo Dei refulsit, & quasi thus ardens in igne. Erat ei fides integerrima, & ingenium veritatis semper amantissimum. Dedit illi Dominus cor ad præcepta

cepta, ut Israel doceret Testamentum æternum. Ascendit ab ortu Solis, & abraso bestiæ charactere, vivo DEI verbo, fideles signabat in frontibus vivis. Velut alter David cum leonibus lusit, Romanistis præparatis ad escam. Validissimis argumentis eorum tetigit, ac detexit superstitiones, vires infirmavit ubique, ac hostilia castra dejecit. Contra illum steterunt ursi, prędonica gens Monachorum, cum tota congregatione chori: sed spiritu oris Domini consumti sunt. Percussi erant cæcitate in foribus justi, salvumque fecit egenum à gladio oris eorum, ac dissipavit eos. Per longum foret hic narrare, quot ab his Antichristi ac Diaboli ministris, sustinuerit interim piissimus vir improperia, despectiones, & exilia. Vivente Anglorum Rege Eduardo III. securús perstitit inter ferocissimos Sodomæ tyrannos. Sed ipso mox defuncto (ut annales tradunt) sub Richardo secundo exilium ad aliquot annos est passus. Impavidus tamen Christum semper docuit, Evangelii decorem revocare paratus. Hinc verò, & aliunde colligimus.

I. *VViclesum præclaro fuisse ingenio.* Non negant Pontificii. *Bzov.* a. Ch. 1352. S. 15. *Fuit VViclefus acer ingenio & eloquentia non mediocri, lepidus.* *Geneb.* libr. 4 p. 704. ait, *plusquam 200. volumina librorum eum composuisse*, quod, quàm à veritate non abhorreat, Catalogus docet lucubrationum ejus, textus à *Bal.* Cent. VI. p. 451.

II. *Neminem facilè, ex doctis, & Academicis honoribus insignitis viris, majori animo, hoc tempore, Papatum*

invaſiſſe, VViclefo Anglo. Vnde & theſes ejus, ſeu articuli, Papatui oppoſitæ, ita claræ ſunt & perſpicuæ, ut de mente ejus, dubitare nemo potuerit. *Thomas VValſingamus* apud *Bzov*.a.Chr.1377.S.5.ei tribuit, quòd docuerit *1.Euchariſtiam in altari, poſt conſecrationem non eſſe verum corpus Chriſti, ſed ejus figuram. 2.Eccleſiam Romanam non eſſe caput omnium Eccleſiarum, nec majorem poteſtatem per Chriſtum datam fuiſſe Petro, quàm cuilibet alteri Apoſtolo. 3.Romanum Papam non habere majorem poteſtatem, in ducibus Eccleſiæ, quàm quemcunque alium in ordine ſacerdotii conſtitutum. 4.Dominos temporales poſſe legitimè ac meritoriè auferrre bona fortunæ ab Eccleſia delinquente. 5.Evangelium ſufficere ad regulandum in vita iſta quemlibet Chriſtianum, & quòd omnes aliæ ſanctorum regulæ, ſub quarum obſervantiis degunt diverſi religioſi, non plus perfectionis addant Evangelio, quàm addit albedo parieti.* Prolixius hæc tractat a.Chr.1352.S.15 & 1385.S.16. *Gault.* Tab.Chron.p.707. Ex noſtris VVicleſianæ doctrinæ compendium tale habet auth.*Catal.Teſt. Verit.*l.18.p.810.Multa contra Papam docuit: Non debere eſſe in Eccleſia aliquem ſupremum Epiſcopum: Papam non ſolùm non eſſe vicarium Chriſti,

sti, sed etiam Antichristum. Ejus privilegia, bullas, dispensationes & indulgentias esse tum otiosas, ac inutiles, tum etiam impias. Spiritualibus non esse dandum dominium politicum. Papam, ac ejus spirituales rapuisse claves regni cœlorum, & nec ipsos ingredi, nec alios permittere intrare. Transsubstantiationem, Missa, officia, horas Canonicas, & alias battologias improbavit. Ex baptismo sustulit Chrisma, ac simplici aqua baptizandos fideles docuit, sicut Christus fecit. Confessionem auricularem, vel ejus abusum improbavit. Reprehendit & Papisticam doctrinam de pœnitentia & satisfactione. Ait, esse talem satisfactionem imponendam, qualem Christus adulteræ imposuit: Vade & noli amplius peccare. Tantum duos ministrorum ordines esse debere judicavit, nempe Presbyteros & Diaconos. Sacramentum confirmationis & extremæ unctionis planè improbavit. Venerationem Sanctorum & reliquiarum reprehendit. Doctores summos affirmavit & infimos eatenus tantum audiendos, quatenus verbum Dei afferunt. Ritus humanos & novas umbras ac traditiones planè rejecit. Negavit cuiquam licere quicquam addere, ad religionem in sacris literis comprehensam, eámque facere difficiliorem, sicut Papam fecisse queritur. Basilicas & totam istam pompam cultus Papę, item & varios spiritualium gradus tollendos putavit. Ordines Monachorum tanquam superstitiosos, impios & veræ religioni plurimum obnoxios damnavit, & quàm primùm deserendos censuit. Accusavit Papam ac ejus spirituales, quòd multiplici-

ter Ecclesiam aggravaverint, eámque libertate à Christo donata spoliaverint. Defendit quoque communionem sub utraque specie, ut ex damnatione Ioannis Huss apparet. Preter hæc porro tribuuntur quoque ei ab adversariis quædam parùm pia (inter alia Anabaptistica vertigo, vide *Bzov*.an.Chr.1381.S.2.) quæ nequaquam probari debent. Sed suspicor ea parum bona fide ab istis sycophantis Papæ ex VViclephi libris extracta esse: quanquam non negem, eum in aliquibus revera parum rectè sensisse. Vide & seqq.

III. *Eo, hunc Mosen, venisse tempore, quo multiplicabantur lateres.* Quàm duro enim Papæ jugo Anglicanæ Ecclesiæ fuerint pressæ, & hoc, & superioribus aliquot seculis, haud obscurè ex ipsa hac tractatione historica liquet. Nec abnuit *Bzov*.a Ch.1371.S.7. Vt autem illa sua prava dogmata longè latéque spargeret, illis temporibus multæ opportunitates illi accedebant. Illa dogmata eò plausibiliora fuerunt, quod ad Romani Pontificis (qui propter exactiones, quódque ad se sacerdotiorum in Anglia collationem traheret, Regi invisior factus est, atque magis Gallorum Regis rationes tueri videretur) quanquam illud non esset (principatum subvertendum) quódque ad Regis, civiliumque Magistratuum authoritatem amplificandam potissimùm spectarent. Hæc *ille*.

IV. *Non defuisse VViclefo insidias & adversarios,* quorum primipili erant Iohannes Kyningam, Strodus, Richardus, Lavinham, Guil. Bertho, qui publicè VViclefum hæresios damnavit, *Bal*.p.500. cum

cum aliis undecim; *Id.*p.515.Ioh.Gascoyn, Simon Sothray, Thomas Ascheborn,vel, Asheburne,qui tamen paulò mitior factus est, *Bal.*p.494. Thomas Vuynetetton, Richardus Maydeston, Galterus Dissa, Robertus Humbleton, Ioh.Tyssigton, Ioh. Maronis, Ioh.Mark, Guil.VVodfordus, *Bal.*p.511. omnes Angli, qui calamum contra eum strinxerunt; *Geneb.*p.706. Primus VViclefi Antagonista publicus fuit Guil.Bynham, *Bal.*458. cui tamen in disputationibus Philosophicis jam restitit Kyninghamus, *Id.*p.457. Eum etiam in Scholis adortus fuit Guilel.Iordanus, sed præter risum nihil reportabat domum, *Id.*p.483. Sententiam ejus de Eucharistia oppugnavit Iohannes Sharpe, *Id.*p.505. Pœnis etiam, suppliciis, anathematismis in VViclefum & asseclas ejus à Clero & Magistratibus animadversum esse, fusè monstrat *Bzov.*an.Ch.1387. S.8.

V. *Nunquam tamen emergentis Reformatoris ita opprimi potuisse conatus, quin subinde haberent aliquos vel Nutricios, vel fautores.* Magni nominis, & equestris ordinis viros VViclefi institutum probâsse & propugnâsse, habet *Bzov.*loc.cit. confer *Catal.Test. Verit.*l.18.p.811. Baleus multum defert a. Eduardo III.quo vivo salvæ VViclefi res fuerunt. Obtinuit enim Rex, authore VViclefo, ea, quę Pontifex amisit. Amisit autem hic in Anglia jus creandorum Episcoporum, potestatem imperandi sacrorum proventuum decimas, ac Petri denarios, decretumque fuit ut, judices ac procuratores causarum, non Normannicè deinceps, ut hactenus, sed Anglicè lo-

que-

querentur: Cent.VI.p.484. b. Iohanni Ashwarby,p.498. c. Philippo Repington,qui audacter in cleri Papiſticimores,atque impura dogmata declamabat,p.501. d. Nicolao Heerforde; *Id*.pag.502. e.Petro Pateshull Auguſtiniano,p.509. f. Richardo VVitho,*Id*.p.514.

VI. *Vnde de incrementis hujus doctrinæ tot Pontificiorum tum querelæ,tum ingenuæ confeßiones.* Bzov a. Ch.1381.S.15.ait,VViclefum viſum eſſe abſorbere Iordanem, & omnes Chriſtianos mergere in abyſſum. Et S.14.obſervat, VViclefum ejusque ſequaces, doctrinam Berengarii de ſacramento corporis & ſanguinis Chriſti ita dilatâſſe,ut penè majores Provinciarum,eorum ſequerentur errorem. Vnde Lollardorum nomen,qui,juxta Thomam Arundelium, à lolio nuncupati; quòd lolii inſtar agrum Domini inficerent, *Bzov*.an.Ch.1381.S.16. & 1387.S.10.quanquam malim Lollhardorum vel Lolhardorum nomen, cum VValdenſibus fuiſſe commune VViclefiſtis, propter communia utrisque dogmata, quibus, ut *Bzov*.an.Chr.1360.S.11. Germaniam commacularent: Caputiati etiam dicebantur,ſeu Pileati, quòd Euchariſtiæ pro more, vetuſto, in editiore templi loco collocatæ, caput non aperirent.*Id*.Ib. Lelandus apud *Bal*.p.519.ſcribit: VViclefi factionem editis in lucem bene multis famoſis libris,ita invaluiſſe, ut cogerentur tanquam victi ſupplices dare manus, niſi prius habuiſſent,quibus venienti occurrerent malo.

[c] Quæ tractatio ſequentis eſt ſeculi,quo meſſis Huſsitarum in maturitatem erupit. Hujus tamen

men seculi Historia, incunabula nobis Hussitarum ostendit, de quibus sequentia observanda.

I. *Bohemiam, Reformationem Hussicam, Angliæ merito ferre acceptam.* Fatetur hoc *Geneb.*lib.4.p.709. sed fusius *Nauclerus* Gen.47.p.264.b. Sub VVenceslao, jam ab Imperio amoto, perfida Hussitarum, insania ortum habuit, quæ pestis neque adhuc extincta est. Rexerant Scholam Pragensem usque in ea tempora Teutones, id molestissimum Boëmis fuit, hominibus natura ferocibus. Ex quib. vir quidam genere nobilis ex domo, quam Putridi Piscis vocant, apud Oxoniam Angliæ civitatem literis studens, cùm Iohannis VVicleff libros offendisset, quibus de realibus universalibus titulus inscribitur, magnopere illis delectatus exemplaria secum tulit. Inter quæ de civili jure, de divino, de Ecclesia, de diversis quæstionibus, contra clerum, pleraque volumina velut pretiosum thesaurum, patriæ suæ intulit. Imbutus jam ipse VViclefitarum veneno ad nocendum paratus, virus in cives suos evomuit, commodavit autem scripta, quæ attulerat his potissimùm, qui Teutonicorum odio tenebantur, inter quos eminuit, obscuro loco natus, Iohannes ex villa Hus, quod anserem significat. Hic, cùm esset ingenio peracri, & linguâ diserta, multumque Dialecticis oblectaretur, & peregrinas opiniones amaret, avidè admodum VViclefitarum doctrinam arripuit, eáque Teutonicos vexare cepit, sperans, eo modo confusos, scholas relicturos. Quod, cùm succederet, à VVenceslao Rege impetratum est, ut Pragense gymnasium ritu Parisiensis gubernaretur. Ea

res

res Magistratum Scholæ Teutonibus abstulit. Quam ob causam, commoti Magistri ac discipuli Teutonici, generis jurejurando adacti, uno die, supra duo millia apud Lipsig, Mysnæ civitatem trium dierum itinere à Praga distantem, universale studium erexere. Boemis scholæ suæ gubernatio liberè patuit, quorum princeps est habitus Iohannes Hus, lingua potens & mundioris vitæ opinione clarus, qui ubi satis fidei comparatum sibi existimavit, venenum, quod jam pridem occultè conceperat, palam evomuit. Fundaverat opulentus quidam in urbe, sub nomine sanctorum Matthiæ & Matthæi, haud ignobile templum, quod Bethlehem appellavit, redditibus additis, ex quibus duo prædicatores alerent, qui festis, profestisque diebus, verbum Dei, Boemico sermone plebibus insinuarent. Horum alter Iohannes assumptus est, qui, cùm se libenter audiri animadverteret, multa de libris Iohannis VVicleff in medium attulit, asserens, in eis omnem veritatem contineri, adjiciénsque crebro inter prædicandum, se, postquam ex hac luce migraret, in ea loca proficisci cupere, ad quæ VVicleffi anima, profecta esset, quem virum fuisse bonum, sanctum, cœlóque dignum, non dubitaret. Sequebantur Iohannem, Clerici ferè omnes, ære alieno gravati, sceleribus ac seditionibus insignes, his & nonnulli doctrina celebres juncti erant, qui, cùm in Ecclesia consequi dignitatem non potuissent, iniquo animo ferebant, sacerdotia majorum censuum his committi, qui, quamvis nobilitate præirent, scientiâ tamen viderentur inferiores. Excæcavit eos invidia, prorupe.

perunt in blasphemias, & cùm aliquibus ignaris fortasse, ac vitiosis maledicere possent, in omnes latrare sacerdotes cepere, ab Ecclesia Catholica recedentes, impiam VValdensium sectam amplexi sunt, hujus pestiferæ, & jam pridem damnatæ factionis dogmata sunt: Romanum præsulem reliquis Episcopis parem esse, inter sacerdotes nullum discrimen, Presbyterum, non dignitatem, sed vitæ meritum, efficere potiorem; Animas corporibus excedentes, aut in æternas è vestigio pœnas mergi, aut perpetua consequi gaudia: Purgatorium non inveniri; vanum esse, orare pro mortuis, & avaritiæ sacerdotalis inventum; Dei & sanctorum imagines delendas; Aquarum palmarumque benedictiones irridendas; Mendicantium religiones malos dæmones invenisse; Sacerdotes pauperes esse debere, solâ contentos Eleemosynâ: liberam cuique prædicationem verbi Dei patere; nullum capitale peccatum, quantumvis majoris mali vitandi gratiâ tolerandum: qui mortalis culpæ reus sit, eum, neque seculari, neque Ecclesiastica dignitate potiri, neque parendum ei: Confirmationem, & extremam unctionem, inter Ecclesiæ sacramenta minimè teneri; auricularem confessionem nugacem esse; sufficere sua quemque Deo in cubiculo confiteri peccata; baptisma, fluviali undæ nullâ interjectâ sacri olei mixturâ, recipiendum: Cœmiteriorum usum inanem, quæstus causâ receptum; quacunque humana corpora tegantur tellure, nihil distare: templum Dei, latè patentis ipsum mundum esse: coartare majestatem ejus, qui Ecclesias, monasteria, ora-

oratoriáque conſtruunt: Sacerdotales veſtes, altarium ornamenta, pallas, corporalia, calices, patenas, vaſa hujuſmodi, nihil habere momenti: Sacerdotem, quocunque loco, quocunque tempore, ſacrum Chriſti corpus conficere poſſe, petentibus miniſtrare; ſufficere, ſi verba ſacramentalia tantùm dicat; ſuffragia ſanctorum in cœlis cum Chriſto regnantium impetrari, in Canonicis horis, cantandis, dicendisque, fruſtrà tempus teri: nulla die ab opere ceſſandum, niſi quæ dominica nunc appellatur: celebritates ſanctorum rejiciendas; jejuniis quoque, ab Eccleſia inſtitutis, nihil ineſſe meriti. Tum Epiſcopus Pragenſis, conſilio & animo illuſtris, orienti calamitati obviam ire cupiens, priusquàm amplius debaccharetur; libros Iohannis VVicleff, ad ſe ferri, omnésque, doctorum conſilio adhibito, publicè concremari juſsit, ſupra ducenta volumina, plerumque auro tecta. Iohanni Hus prędicatio interdicta, & adjectæ minæ. Ipſe propterea Pragâ excedens, apud villam, unde natus erat, permittente loci Domino, plebem docere non deſtitit, multa in Eccleſiaſticos maledicta congerens, utque populum conciliaret, decimas haud aliter, quàm Eleemoſynas ſacerdotibus aſtruit, Dominos prædiorum, ad dandum eas, nullo jure cogi poſſe. Deinde attulit novam peſtem, Petrus Trezenſis, patriâ expulſus, velut Hæreticorum aſylum, Pragam repetiit, apud Eccleſiam S.Michaelis prædicabat Iacobellus Myſenenſis; Petrus aggreſſus hunc, mirari ſe ait, doctum virum, errorem illum, non animadvertiſſe, communionis Euchariſtiæ ſub

una

una specie, cùm apud Iohannem Evangelistam, sub duplici specie, panis, vinique jubeantur, dicente Salvatore: nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Commotus his Iacobellus, cùmque apud S. Dionysium & S. Cyprianum, communionem calicis laudari invenisset, post prohibitionem etiam, in templo S. Martini, publicè commovere populum cepit, ne deinceps, communionem calicis, sine qua salvari nemo posset, negligerent: huic omnes hæretici consenserunt, gaudentes, quòd articulum invenissent, in Evangelica lege fundatū, per quem, Romanæ sedis vel ignorantia, vel nequitia argui posset. Odioso quamvis animo VVenceslaus hæc audiret, desidiâ tamen, &(quod prẹtẹr alios VVenceslao etiam exprobravit *Cuspinianus*: vide Βχον.a. Ch.1400.S.4.) inertiâ impunè debacchari sinebat hæreticos. Pragensis Episcopus, ubi nullum adversus tantum malum invenisset præsidium, ad Sigismundum Vngariæ Regem confugit, obsecrans, negligentiam fratris emendet; dat fidem Sigismundus: Sed cùm dies indiem deducitur, Archiepiscopus apud Vngariam moritur, & Albicus ei sufficitur, Boëmus, arte medicus, extremæ avaritiæ barathrum. Contigit posthæc, cùm infestaret Ladislaus rex Ecclesiam, adversus quem Iohannes Papa XXIII. bellum decernens, plenariam peccatorum remissionem indulsit, his, qui ad tuendam Ecclesiam arma induerent: recitabatur in Ecclesia Pragensi decretum Pontificis; quod, cùm quidam sordidæ artis homines audivissent, Iohannem Papam

Antichristũ esse, magna voce clamaverunt, qui crucem contra Christianos decerneret, eos propterea Senatus in carcerem rapi jussit, populus verò, susceptis armis, dimitti eos petiit, sed placatus oratione Senatus, suam quisque domum rediit, de illis clam supplicium sumptum est; at cùm sanguis extra prætorii januam defluens, indicium necis fecisset, iterum accurrens populus, interemptorum corpora rapuit, & aureo circumvoluta panno, per omnes urbis Ecclesias detulit, clamantibus ejusdem sectæ sacerdotibus, Isti sunt sancti, qui pro Testamento Dei sua corpora tradiderunt; hujus rei mentionem faciemus infra, in temporibus Constantiensis Concilii. Hæc ex *Nauclero* ordine recensere placuit, quod non pauca habeant, quibus Historia Ecclesiastica illustratur.

II. *Dissolutam Bohemorum vitam, procerum & cleri, Iohanni Husso, ad audenda maxima, animum addidisse.* Histor. persecut. Eccles. Bohem. c. 8. p. 25. succinctè rem gestam ita narrat: Anno 1392. fundatum fuit à quodam cive Pragensi, Mulhaymio, Academiæ dedicandum, Sacelli nomine, justæ capacitatis templum, Bethlem dictum: in quod primus prædicator introductus fuit M. Stephanus de Colonia: huic autem Anno 1400. demortuo, successor datus M. Iohannes Hus, Academię Professor, vir inculpatæ vitæ, zelóque insignis. Hic cùm jampridem omnes ordines dissolutos esse, neminémq; officium facere, Regem, Episcopum, Civem, Clerum, Nobilem, tantùm avaritiam, superbiam, ebrietatem, luxum, & pessima quæque sectari animadverteret: tan-

tanquam divinitus data sibi occasione, publica illa peccata publicè oppugnare aggressus est. Et quamdiu quidem in seculares tela vibrabat, tamdiu à Theologis magni habitus fuit, tanquam è cujus ore Spiritus Sanctus loqueretur: ut verò in eos ipsos quoque detonare cœpit, mox animis mutatis, furere eum, & à Diabolo agitari, clamabant. Primas de eo querelas scribunt à Magnatum quibusdam ad Regem (VVenceslaum illum, quem Papa, bullas suas per Bohemiam exsequi nolentem, & hæreticos ultra voluntatem suam tolerantem, Germaniæ Principibus ut ignavum, & imperio inutilem, exosum, historiis autem tantùm non infamem, reddidit) delatas fuisse, postulatumque, illi, turbulentis ejusmodi concionibus, interdici. Sed Archiepiscopus (VVolbram) id fieri posse negavit, quoniam Hussus ad vera loquendum, sine personarum respectu, sese in ordinatione sua juramento obstrinxisset. Cùm autem anno sequente, idem Hussus, spiritualium avaritiam, luxum, sacrilegiáque, multò acrius fuisset adortus, & Archiepiscopus à Rege idem, quod antea Magnates, peteret, respondit Rex: Fieri id non posse, Hussum enim ad vera loquendum, sine personarum respectu, juramento obstrictum esse. Ita nimirum Deo ipso molitiones adversum virum sanctum, tanquam futurum organon suum, jam tum dissipante.

[e] Exemplo esse possunt tum illi, qui propterea, quòd ad Pontificis nutum & votum non erant compositi, anathematismis multabantur (sup. pag. 805.) tum hi etiam, qui multa sibi in Pontifice &

clero improbari, palàm sunt fassi, sup.pag.763.& deinc. Rei tamen momentum nos urget, ut luculentiorem συμβιβάσεως demonstrationem exhibeamus, quod tû fuerit, ubi probaverimus, in ipso Papatu Papatum fuisse sæpissimè oppugnatum. Reperimus enim

I. *Biblia sacra* in linguam Gallicam fuisse translata, jussu Caroli V. *Geneb*.p.707.

II. *Superstitiones*, & cultum idololatricum multis displicuisse A. Quid de *reliquiis* nonnulli senserint, poëmate quidam seculo hoc expressit, ubi inter alia:

Truncasti vivos crudeli vulnere Sanctos
Vendere nunc horum mortua membra soles.

Cat. Test. Verit.l.18.p.792. Tanta reliquiarum *adorationem* cura Papa amplexus erat, ut etiam Indulgentiis eam commendârint: *Bzov*.a.Ch.1359.S.3.

B. *cultum Sanctorum* non obscurè taxavit *Taulerus* concione super: *Simile est regnum cœlorum Patri familiàs.* Ja es sind etliche geistliche menschen/die ohne trost nicht wöllen seyn. Dann ehe sie leuterlich vnd wahrlich ohne trost wollen seyn/vnd ledig vnd loß funden werden/so nemmen sie ehe für sich himlische creaturen/als die Heiligen vnd die Engel/vnd besitzen die in jhnen selber mit einer geistlichen lust/vnd setzen die für sie zu einem tröst. Als/diser Heilige ist mir lieb vor anderen Heiligen/oder der Engel vor anderen Englen/vnd verrichten dann disen vngelaß

vmb-

vmbsonst/daß es nicht sol seyn/so haben sie darinn wenig friden/ sie haben wol darinnen vnfride. Vnd das ist dannzumal vnrecht/vnd ist dir gegen Gott ein grosse hindernus. Du soltest ledig stehen aller creaturen im himmelreych vnd auff erdtreich/ vnd auff niemand bawen noch bleiben/dañ bloß lauter auff Gott allein. Wann du das thetest/wahrlich vnd leuterlich/ so weren alle Heiligen wahrlich vnd vollkommenlich von dir geehret vnd gewirdiget. Sic *Henricus de Haßia* lect. in Genes. dicit, esse timendum errorem, & formidandam superstitionem in eo, quòd narratur, *aliquos Sanctos suam memoriam colentibus aliqua bona aut corporalia, aut etiam spiritualia impetrâsse. Pro exemplo affert, quòd S. Barbara, remißionem peccatorum omnium suis cultoribus, in extrema eorum hora, impetraverit. Postea etiam prolixius sanctorum legendas insectatur, & affirmat multa ibi pueriliter & ineptè, multa etiam fabulosè & falsò scripta esse.* Cat. Test. Verit. l. 18 p. 801.

C. Superstitiosam *dierum festorum observationem* Michaëli Altisiodorensi Archiepiscopo molestam fuisse, vel hinc patet, quòd *congregata provinciali Synodo pleraque festa abolevit.* Nic. Clem. Cat. Test. Verit. l. 18. p 787.

D. *Itinera Romana* sibilis digna multis visa fuisse,

poenition hujus seculi,cui nomen Pœnitentiarius Asini, testatur. *Cat. Test. Verit.* l. 18. p. 792.

E. *Imaginum* cultum Tellius, Helveticæ libertatis primus Assertor, suo multis exemplo excusasse queat. Rem gestam & narrat, & probat *Bzov.* an. Chr. 1324. S. 30. *Per id temporis mirum in modum Deus ultus est quendam tyrannum inter Helvetios. Jucunda sunt, quæ adjungo. Geslerus is erat, nomine Ludovici Bavari, in Suitia & Urania præfectus. Explorare volebat, qui sibi minùs morigeri essent. Itaque huic rei pileum in publica via Altorffensi baculo imposuit, ac eundem magnâ observantiâ coli præcepit, tanquam sibi præsens adstaret. Huic etiam loco custodes adhibuit, qui mandatum negligentes observarent. Cùm VVilelmus Tellus, vir magnanimus, prætériret, vile illud signum neglexit. Ejus rei cùm admoneretur, respondit: sese præfectum semper summa veneratione excepisse & coluisse, ídque facturum porrò se esse; verùm, iniquum esse, ut homo, Dei creatura, abjectum pileum tanta veneratione amplecteretur, &c.* Hoc sibi ex antiquitatis scrinio erutum habeant responsum, qui cur Dei imaginibus λατρείας cultum non deferamus importunè quærunt.

III. Ad

III. Ad *Missam* ubi deventum est, videmus

A. *Communionem sub utraque* constanter multos, Bohemos præsertim, & ex iis Matthiam Ianovium Pragensem, defendisse. *Hist. Persecut. Eccles. Bohem.* pag. 19.

B. *Transsubstantiationem*, totámque pompam Missaticam, non paucos aversatos esse. *Bal.* Cent. p. 380. *Johannes Parisiensis ordinis Prædicatorum posuit, quòd panis in altari maneret post consecrationem. Thomas VVald. lib. de Sacram.* Conradus Hager, ut ex Bullis quibusdam Ottonis Episcopi Herbipolensis patet, confessus est, *se annis 24. sensisse & docuisse, Missam nullo modo esse sacrificium, aut cuiquam vel vivo vel mortuo prodesse. Dixit etiam, si haberet hypocaustum plenum aureis, non unicum daturum pro Missis. Affirmavit etiam, se putare propterea populum abhorrere à Missis, quòd ipse multos eam sententiam docuerit. Abhorruisse autem incolas eorum locorum tunc à Missis pro mortuis, non solum hinc, sed etiam ex alio ejusdem Episcopi mandato apparet. ubi severiter subditis præcipitur, ut persolvant ea, quæ à suis majoribus pro statis Missis legata testamento fuerant.* Vixit a. Chr. 1340. *Cat. Test. Verit.* l. 18. p. 778. Sic *Iohannes Muntziger*, Rector Scholæ

Vlmensis an. Ch. 1384. recitavit publicè in Schola Orationem quandam, in qua contendit, *corpus Christi non esse Deum; atque ideo nec adorandū ut Deum, pro adoratione latriæ: quæ & scriptis postea defendit.* Id. p. 794. An. Chr. 1371 Fr. Petrus Bonageta Minorita in Arragonia docuit, *Quòd si hostia consecrata cadat seu projiciatur in cloacam, lutum, seu aliquem turpem locum, quòd speciebus remanentibus sub eis esse desinat corpus Christi, & redeat substantia panis. Quòd si hostia consecrata à mure corrodatur, seu à bruto sumatur, quòd remanentibus dictis speciebus, sub eis desinat esse corpus Christi, & redeat substantia panis. Quòd si hostia consecrata à justo, vel à peccatore sumatur, quòd dum species dentibus teritur, Christus ad cœlum rapitur, & in ventrem hominis non trajicitur.* Hos tamen articulos Curia Romana damnavit, & sub excommunicationis pœna prædicari vetuit: *Bzov.* S. 13.

IV. *Iustificationis* gratuitæ, aliósque ei affines articulos aliter à nonnullis tractatos fuisse, quàm seculi injuria & communis Scholasticorum doctrina tulerit. A. *Thomas Brandwardinus* circa a. Chr. 1330. pugnavit acerrimè pro gratia Dei contra liberum arbitrium, & Pelagianos ejus patronos, nempe Scho-

Scholasticos, non sine approbatione multorum doctorum. Vide *Anal. nost.* p. 14. Compendium doctissimi illius scripti, & accuratam Iustitiariorum ζωγραφίαν habet author *Catal. Test. Verit.* l. 18. p. 762. B. *Taulerum* de justificatione satis rectè docuisse, ait idem p. 773. C. *Henricus de Iota*, vel *Heuta*, asserit *1. omnes, in mortali peccato existentes, etiam optimè agendo peccare mortaliter. 2. Deum, non verò sacerdotem remittere peccata. 3. Omnia consilia, ut à Papistis appellantur, fuisse præcepta* : *Catal. Test. Verit.* l. 18. p. 801. D. Adeò certam & immotam Dei de electorum salute esse sententiam, ut nullis Diaboli insultibus aut præstigiis possit inverti, ipsi Pontificii, *Tauleri* exemplo, largiri coguntur. Vide quæ recitat *Bzov.* a. Ch. 1355. S. 21. Et ne, quod κρησφύγετον illorum est, revelationi illud ferendum clament acceptum, audi consilium ipsius, quod morituris idem ille præscribit. *Ubi*, inquit, *morbum ingravescere senseris, & ad extrema deventum fuerit, sequere consilium hoc longè saluberrimum. Inprimis piorum sanctorúmque hominum orationes & exhortationes adhibendæ sunt. Nec parum conducit tales homines morientibus præsentes adesse. Jam pietatis opera, quæ post mortem, non absque fructu, homini possunt applicari, simpliciter*

consultius est, eadem in mortis necessitate constituto præstare: cùm alioqui, neq; prius quidem, neque posterius præsidia spirituali æquè sunt illi necessaria: singulariter profuerit & illud, ut hujus censeri verba dicātur ab infirmo, vel ad ejus aures elata voce clamentur: Domine Deus ego sum miser homo ille, quem tu pro paterna bonitate, & potentia tua creasti, propter te ipsum, & ad te ipsum, Domine Jesu Christe, ego sum miser ille, quem tu per ignominiosissimam, & innocentissimam mortem tuam redemisti, ab omni potestate inimici. Tu ergo solus imperium & potestatem habes super me. Domine Deus, ego sum homo miser, quem tu salvare potes, secundum abyssum misericordiæ tuæ. Experientiâ compertum est, ajebat Thaulerus, & sanctorum authoritate comprobatur, hujuscemodi verba morientibus recitata, mirum in modum prodesse. Fuit enim vir quidam fide dignus, cui in extremis à sensibus alienato, hæc verba in aures acclamabantur, qui ad se reversus, tres sibi dæmonum turbas assistere vidit, seq; jam penè ad tartara fuisse relegatum. Porrò, quo-

quoties unum ex supradictis tribus verbis proferebatur, una dæmonum turba aufugit, donec simul omnibus prolatis, omnes quoque dæmonum turbæ recederent, nec eum amplius poterāt tentare. Idem ipse ait, quòd cuicunque supradicta verba in aures acclamarentur morituro, aut ab ipso cogitarentur haudquáquam posset perire. Huc facit exemplum Petri Thomę, de quo *Iohannes Faventius*, Guardianus Passensis in Insula Cypri: A.D. 1366. Petrus Thomæ, Patriarcha Famagustæ, in domo Carmelitarum moriens dixit: Piisime judex Iesu, peccavi in cœlum & coram te: nec sum dignus vocari filius tuus, quòd majestatem tuam offenderim in hac vita miserrima. Et postea: Sentio me nimium peccatorem, quod meum multipliciter offenderim creatorem. Sed habeo judicem valde pium, qui meis sceleribus indulgens, pœnas inferni misericorditer relaxabit, suæ passionis virtute ac meritis. Philippus de Maceriis, Cypri Cancellarius, in vita ejusdem: Petrus Patriarcha Constantinopolitanus, morti propinquans dicebat: Medicis corporalibus non indigeo: habeo enim medicum meum spiritualem, Iesum Christum, qui me jam sanavit. Ipsum appeto, & cum ipso bene sto. Et in ipso mortis puncto iterum dicebat: Ego de illo vitæ fructu accipio, qui regit ac sustinet universa. In quo confido: ipsum volo, nec aliud jam volo. *Bal.* p. 464.

V. *Conjugium clericorum* non paucos, nec abjectos

ctos habuit propugnatores An.Ch.1320.Parisiis quidam Theologus publicè docuit, *quòd melius Clericis esset uxores proprias ducere, quàm more ejus ætatis incontinenter vivere*: *Bal.*p.380.Iohannes Folsham, Anglus, conjugii defensionem suscepit; *Id.*pag 421. multis reclamantibus. Refert Petrus Præmonstratensis, *Archiepiscopum Coloniensem fuisse uxoratum*, *Id.* pag. 438. confer p.507. de incommodis cœlibatus clericorum. Templarii etiam matrimonio jungi voluerunt in Anglia; *Bzov.*a.Ch.1312.S.4. voto non obstante.

VI. *Papa* cumprimis, curia, doctrina, authoritas ejus lethaliter hoc seculo impetita fuit. Nam

A. *Romanam & Ecclesiam & Curiam meretricem multi vocârunt Babylonicam.* *Petrarcha*, scribit *Bzov.*a.Ch.1356.S.19. *in aulam Pontificiam, adeóq; in ipsum Pontificem calamum strinxit, Avinionémque labyrinthi Rhodani & Babylonis tertiæ nomine infamavit: ubi non carcer horrendus, non tenebrosæ domus error, non fatalis urna, humani generis fata permiscens, denique non imperiosus Minos, non Minotaurus vorax, non damnatæ Veneris monumenta defuerint: sed remedia, sed amor, sed charitas, sed promissorum fides, sed amica consilia, sed fila, perplexum iter*

iter tacita ope signantia, sed Ariadna, sed Dædalus, una salutis spes in auro esset, auro placaretur Rex ferus, auro immane monstrum vinceretur, auro salutare lorum texeretur, auro durum limen ostenderetur, auro vectes & saxa frangerentur, auro tristis janitor molliretur, auro cœlum panderetur; quid multa? auro Christus venderetur. Confer *Catal. Test. Verit.* l. 18. p. 774. 794. 796. Sic Petrus Iohannes Biracensis seu Pyranensis per Babylonem, meretricem Romanam, (Apoc. 1. 17.) intelligebat Ecclesiam Romanam, & Papam per Antichristum; *Geneb.* p. 696. Sic *Hayabalus* quidam an. Chr. 1345. Avinione vexabatur, quod publicè concionari fuerit divinitus jussus, Ecclesiam Romanam esse Babylonicam meretricem, ac Cardinales Antichristos, *Catal. Test. Verit.* l. 18 p. 730. Quæ opinio Vratislaviæ vulgò obtinuit; *Bzov.* an. Chr. 1340. S. 8.

B. *Papam esse Antichristum.* Ingenua hæc fuit Iohannis Milicii in Bohemia confessio. *Histor. persec.* p. 20. Occamus Iohannem 22. Antichristum appellat; *Avent.* l. 7. p. 785. & ipse etiam Ludovicus Imperator in memorabili illo Senatusconsulto, quod recitat p. 770. *Arnoldus de Villa nova*, per Danielis & Sibyllæ Erithreæ prophetiam probare nitebatur, adventum Antichristi & persecutionem Ecclesiæ futuram esse inter 1300. & 1400. *Paraleip. Vrsp.* p. 351. Plura de hoc viro, ejus scriptis, condemnatio-

ne & morte *Bal.*p.359. Confer *Catal.Test.Verit.*l.18. p.773.

C. *Papam hæreseos crimini esse obnoxium.* De processibus Iohannis 22. contra Ludovicum scribit *Naucl.*Gen.45.p.248.b. *Isti processus, ut scribit, frater Hermannus, qui tum temporis vixit, à quibusdam strictissimè servabantur, à multis verò invalidi reputabantur, quia dicunt examinati à Doctoribus utriusque juris, qui judicabant eos, penitùs non valere. Imò Johannem Papam magni & multi Theologi, scientia & vita probati, dogmatizabant, esse hæreticum, propter errores certos, quos tamen die obitus sui dicitur tepidè revocâsse, & successor ejus Benedictus eos errores fertur publicè damnâsse. Avent.* annal.l.7.p.750. *Hunc Johannem temerè atque malè de beatitudine; Nullam penitùs animam mortalium, donec hi reviviscerent, atque immortalitate donati post excidium demum orbis forent, cælestem in curiam recipi prædicavit. Legi ego Epistolam, quæ extat, Theologorum ejusdem tempestatis, maximè Parisiorum, qui illum hæreseos nota inurunt, atque ut resipiscat, commonefaciunt.* Controversiam hanc paulò fusiùs pertra-

tractat Bzov.a.Ch.1331.S.11. *Eodem tempore,* inquit, *ipse idem Pontifex alios adversariorum adversum se excitavit, cum antiquiorum Doct. Tertulliani, Lactantii, Victorini, Prudentii, Bernardi, & ex Græcis, Justini Martyris, Irenæi, Origenis, Theodoriti, Oecumenii, Theophylacti, Euthymii, & aliorum, quos Xystus Senensis libr.6. Biblioth. sanctæ, annotat. 345. enumerat, de clara visione Dei opinionem, nondum ab Ecclesia damnatam, pro concione recitasset: & in partem quorundam Fr. Minorum, asserentium, animas à corpore separatas non statim beata visione Divinæ essentiæ frui, sed eam, usque ad diem judicii expectare, differendo quidem, non autem asserendo, neque decernēdo inclinavit. Fratres Prædicatores* (& ex iis potissimùm Thomas Vualleys, seu Gualensis, Anglus, Bal.p.406.) *primi fuêre, qui docentem Joh. Pontificem impugnavere: ex Sacræ Scripturæ authoritatibus & exemplis ostendentes, animam justi mox resolutam corpore, cœlos, ad felicem visionem divinitatis penetrare. Fr. Dominicanis, Prælati, & Doctores ferè omnes, in Palladio Parisi-*

risiensi, contra Johannem subscripsere, eáque de re illi dehortatoriam, dogmaticámque Epistolam misêre. Scripsit & Philippus Rex Gallorum, & Robertus Siculorum, ne Pontifex se contra torrentem doctiorum virorum opponeret, neve hac opinatione maculam nomini suo inureret. Cùm tamen, ipso Guillelmo Achorno, gravissimo adversario, teste, hac verba diceret: Nunquam tamen mea intentionis fuit, dicere aliquid contra fidem, & si aliquid diximus, totum ex nunc revocamus. Ocham. dial.1. part.2. cap.9. & 10. Tergiversationes diu erant plurimæ multorum, quum Fratricelli garrire non mitterent. Sed prævaluit tamen veritas, dicente Christo ad latronum: Hodie mecum eris in Paradiso. Sententiam tandem & Iohannes revocavit, *Id.* an. Chr. 1334. S. 1. & Benedictus successor a. Ch. 1335. S. 8. & 1336. S. 9. Dicam Calvino Monachus impingit, quasi injuriam Iohanni faceret, cùm ei hæresin de animarum visione imponit, cùm is de quæstione nondum per id temporis ab Orthodoxa Ecclesia definita, non tam asserendo, quàm differendo, & recitando potiùs, quàm decernendo quippiam dixisset, neque pertinax in sensu proprio, aut ea opinione hæsisset, sed tandem monentibus Regibus & Cardi-

dinalibus obaudiens, Catholicam veritatem professus, sancto fine quievisset: an. Chr. 1331. S. 11. & a. Ch. 1334. S. 3. Quid verò araneam texis? Non primus fuit Calvinus, sed doctissimi fidei tuæ socii, qui hęreseos labem in Iohanne animadvertunt. Sed *differendo potius lusit, quàm asserendo decrevit*? R. Vobis in re tam seria ejusmodi habetote lusus. Aut num jocus erat, cùm, ut ipse loqueris, *veritatis animosè prædicatæ pœnas dederunt præcones ejus?* Num, *qui Catholicũ dogma impugnat*, quod de Iohanne & asseclis ejus non facilè negaveris, Acatholici periculum effugiat? Capiant has subtilitates alii; nobis sub tam crasso aëre natis non licet. Non licet, inquam, assequi, qua ratione is, qui sententiá, & Sc. & Patrũ authoritati è diametro oppositam, pro concione explicat, ab aliis propositam approbat, contradicentes carceribus multat, propugnantes defendit, nudo assertionis velo tegi aut excusari possit. *Sed retractavit?* *Tepidè*, inquit *Nauclerus*. Quid si & fervidè? Tantò certè graviori se obstrictum fateri debuit errore, quanto majori studio eundem ejuravit. Quòd si erravit, & quidem in re tanta, erroris utique immunis non est. Quicquid sit, cum Ecclesiæ suæ Antistitibus prius transigant, qui propter hæresin Iohañem depositum scribunt, (vide sup. pag. 776.) quàm telum hoc contra Papæ ἀναμαρτησίαν nobis extorqueat. *Gene.* p. 694. Errorē Lactantii & Irenæi, de receptaculis animarum, usq; ad resurrectionem tenuit: & publicè prædicavit. Sed ex decreto Parisiensis Facultatis illum re-

tractavit. *Tanti olim fiebat hujus Facultatis authoritas.* Quantò majoris ergo æstimari debet Scriptura? Vide & p.697. Fuit hoc Iohannis certamen cum *Dominicanis*, qui intrepidè causam suam contra Franciscanos egerunt. Mox ipsi Franciscani hæretici infamiâ Iohannem notant. Ex *Vitodurano*, qui prolixè admodum Iohannis vitam, doctrinam & mores descripsit, jam supra monuimus, quàm malè ejus in Ecclesia Romana accepta fuerit opinio, de ἰδιοκτησίᾳ Christi & Apostolorum. Emphatica sunt verba: *quòd, insania inductus, nova dogmata parturierit, quòd positio ejus fuerit scandalosa: quòd Imperator Papam hæreticum nuncupârit; quòd authoritates ejus dissonæ & cōtrariæ fuerint* Scripturæ evidentissimis rationibus. Alios prætereà non leves Iohannis hujus fuisse errores, haud obscurè innuit idem p 47.a. *Fertur* (dubitanter loquitur) *quòd in fine vitæ suæ errores suos correxerit, qui multi, præter à me supra tactos, extiterunt.*

D. *Censuras multi & anathematismos, tanquam bruta fulmina contemserunt.* *Bzov* an. Chr. 1317. S. 15 de Iohanne, Episcopatum Tolosatem dividente, commemorat, quòd novitatum quidam pertæsi, obedire ei detrectârint, præcepta, maledictiones & censuras nihili æstimarint. Henricus Archiepiscopus Moguntinus, qui Ludovico favebat, censuras Papæ publicè aspernabatur; *Bzov*. a. Ch. 1342. S. 7. Sic an. Ch. 1378. *Florentini* contempto interdicto celebra-

re

re per urbem agrumque cunctis in templis sacerdotes jusserunt. *Et legitur in Chronicis* (*Naucl.* sunt verba Gen.47.p.259.b.) *quòd, habito super his consilio à Canonistis consultum fuit, super eos per eosdem, civitatem non teneri ad observationem censurarum à Papa prolatarum, quia ex odio & inimicitia ad eos movebatur. Bulla Johannis adversus Ludovicum Bavarum solidè satis refutatur à Canonistis & Theologis*; *Naucl.* Gen.45.pag.251. *Avent.* l.7. vide sup. p.777. *Ipse Ludovicus* (scribit *Fel. Fab.* annal. Suev. l.1.p.149.) *a.Ch.1338. mandavit omnibus Clericis & religiosis, ut divina officia, quæ Papa interdixerat, reassumerent, nec processus Apostolicos acciperent. Unde aliquæ Ecclesiæ reassumpserunt contra Ecclesiam, ex quibus una fuit Constantiensis, quæ cessaverat multis annis, scilicet 12. sed compulsi per cives prophanaverunt, aliqui autem recesserunt, ut servarent interdictum, quibus favit nihilominus Episcopus Constantiensis, sine cujus consensu reassumta fuerunt officia. Aliquæ Ecclesiæ nunquam servaverunt interdictum, aliquæ servaverunt, & fuit grande scandalum in*

tota Alemannia. Multi Episcopi adhærebant Ludovico, & aliqui non. Principes verò, quasi omnes, contra Papam, Ludovico favebant, & Civitatenses. Unde Fratres nostri Ulmæ eo tempore, quia profanare nolebant, ejecti fuerunt de civitate. A.D.1339. Constantienses, Thuricenses, Ulmenses, & quasi omnes alii, cives Imperii coëgerūt Clerum profanare, et qui nolebant, expulerunt: Unde eodem tempore oppidum Rottvvilense, Constantiensis Diœcesis penitùs combustum fuit, demtis sex domibus, quod à multis credebatur accidisse, propter profanationem. A.D.1346. reducti fuerunt in Constantiam Fratres Prædicatores per Episcopum, qui propter interdictum 6. annis exulaverunt, & in Dysenhoven degerant (aliqui autem in conventu profanantes manserant) & cùm conventum intrâssent, sequestrato loco habitabant, quia profanare nolebant: sícque una pars Fratrum tenuit interdictum, alia pars violavit, quæ tamen minor pars erat. Minores ubique profanabant, demtis conventibus in Schaffhusen & Brisaco. Porrò in Lantshuta & Ratispona cùm

cùm Prædicatores 25. annis, clausis januis celebrâssent, quidam Satrapa de Deck in conventum Lantshutensem cucurrit cum incensis faculis, comminans, nisi cantarent, quòd omnia igni traderet, & sic victi profanabant. Argentorati quid factum sit, habent *Paraleip. Vrsp.* p. 356. Cùm Minores & Prædicatores, qui aliquot annis cantârunt; cum Augustinianis cantare cessarent, dictum est eis à civibus: Sie solten singen / oder auß der statt Straßburg springen. Confer p. 359.

E. *Decreta Pontificis, ejúsque processus sugillabantur sæpe, & damnabantur* 1. In *Helvetia*, Vitodur. p. m. 44. b. *Circa illa tempora, quidam Clericus famosus à Papa Basileam dirigitur; ut quosdam processus frivolos ibidem promulgaret, qui statim de Curia Monasterii summæ Canonicæ dictæ* Burg, *eminenti & valde excelso loco in fluvium Rhenum illic præterfluentem præcipitatur, qui quamvis de alto projectus fuisset, ut verisimiliter mori potuisset, non tamen mortuus fuerat, nec etiam tantum conquassatus & collisus fuerat, quin Rheno se mox immitteret, ut natando mortem evaderet, quod & fecisset, si persecutores ejus, videntes eum nare, in na-*

viculis ipsum celeriter insecuti non fuissent, quem cùm apprehendissent, necabant. 2. In *Germania*, vide *Calvis* an.Chr. 1338. 1339. 1343. & 1347. confer quæ dicta sunt sup.p.777. quibus & Parisienses & Bononienses subscripserunt. *Avent.* lib.7.p.784. *Consulti jussu Regum Theologi Lutetiæ Parisiorum, rescripsere, responsa Clementis non solùm iniqua, superba, sed & contraria æquitati Christianæ esse. Idem Bononienses fecerunt.* Ne pigeat hac de re prolixam Vitodurani nostri audire narrationem. Hoc enim momentum rei requirit. Ita p.63. His temporibus (circa a. Ch. 1338.) defuncto Iohanne Papa XXII. qui sententias excommunicationis, & interdicti contra Ludovicum Imperatorem fulminaverat, & creato Benedicto Papa duodecimo, Imperator confidens de eo, quia ipsum non offenderat, & cupiens Romanæ Ecclesiæ sedi sub eo, & per eum reconciliari, & ab eo confirmari, & coronari, Legatos suos reverendos omnis generis, quasi viros frequenter ad eum, & pluries misit, ut causam suam, & Ecclesiæ apud eum agitarent, & diligenter promoverent, qui semper frustra laboraverunt, & vacui omni gratiâ redierunt, non enim eum placabilem invenire potuerunt, quem Rex Franciæ, in cujus manibus consistebat, induravit, ut fama communis attestabatur. Si enim eum non avertisset, & prohibuisset, benignum & propitium, secundùm relata hominum, ipsum reperissent. Sicut pa-

tebit

tebit per hæc, quæ consequenter subnectam. Cùm enim prima vice, tam arduo negotio, & tractatui condignos nuntios, ad Papam destinâsset, scilicet viros ingenuos, & expectabiles, genere. dignitatisque apice præclaros, ac eminentes, sublimatos, sapientiæ quoque radio illustratos, utpote Rectores, Iurisperitos, Theologos acutissimos; & illi perspicaciter, & disertissimè coràm summo Pontifice, corámque suis Cardinalibus, testimoniis sacræ Paginæ, & utriusque juris Civilis, ac Canonici verissimis, & certissimis demonstrâssent, Imperatorem Ludovicum deberi recipi, ad gremium matris Ecclesiæ, & insignia confirmationis, & coronationis, impendi sibi deberi, nec non relaxari interdictum, contra eum latum in regno suo, à suo prædecessore, præsertim, cùm paratus esset subire pœnitentiam condignam suis excessibus, quos scienter, vel ignoranter contra sedem Romanæ Ecclesiæ commisit, & quicquid oneris sibi imponendum censeret, dum tamen rationabile esset, libenti animo sufferre, juráque & privilegia, more suorum antecessorum, Papalia confirmare, defensare, & pro viribus suis quandiu viveret, conservare. Papa & Cardinales gaudio exultantes in his dictis, assurgentésque inclinatis capitibus, Deo gratiarum actiones, ut dicitur; reddiderunt, jucundum & facilem consensum ad singula petita perficienda, prætendentes. Hoc videntes Imperatoris nuncii, gavisi sunt, gaudio magno valdè, exspectantes beatam spem, & adventum concordiæ, & unitatis Ecclesiæ, diu cum tædio concupitæ. Sed heu eorum expectatus inanis fuit

quia Rex Franciæ, & Rex Bohemiæ, qui Imperatoris felicibus tunc semper succesibus invidebant, percipientes Papam, unà cum Cardinalibus, velle propitiari Imperatori, & ad gratiam eum recipere velle, ipsum avertunt, propositum suum nobilissimum irritantes, sicque legati Imperatoris sine fructu reversi sunt, frustrà habitis multis laboribus, & expensis. Imperator verò iterum alios substituit, & submisit, qui in nullo, sicut priores, profecerunt, imò opprobriis, & contumeliis ad hæc affecti, absque omni effectu redierunt. Multis itaque nunciis, & intercessoribus Imperatoris à consistorio, & Curia Domini Papæ, cum injuria repulsis, & verecundia tandem A. Domini M CCC XXXVIII. tempore Autumnali, Apostolicos Legatos suos misit, usque in Lotharingiam, volens, ac demandans, ut & Imperatoris illuc ad eos properarent, ut illic utrique convenientes, de pacis fœdere habendæ, inter eos tractarent. Misit ergo Imperator solennes nuncios suos illuc, de Suevia, Dominum Comitem de Nellenburg, & Dominum dapiferum de VValpurg, de Bavaria, Dominum de Nifen, suum apocrisiarium, & præ cæteris dilectum. Cùm autem legati summi Pontificis, tam difficilia & ardua, & valdè pertimescenda, ab Imperatore exigerent, videlicet, ut se humiliter Domini Papæ conspectui præsentaret, & Imperium in manu ejus liberè resignaret: sed quia secundùm jurisperitos Imperatoris juri consonum non erat, nec rationi, quòd tam personam, quàm res taliter in manus hostium suorum capitalium, hoc faciendo, traderet, & exponeret,

præ-

præcipuè Regis Franciæ illis dominantis, Legati Imperatoris memorati omnibus postpositis, indignati animo, his visis recesserunt. Ob quam causam Imperator appellationem suprà dictam, per Fratrem dilectum Bonagratia, utriusque juris, Legis & Canonis magistrum, & Doctorem expertissimum, quemadmodum memini, me suprà dixisse, contra Papam luculentissimè renovavit, accersitisque Principibus Electoribus Regis Alemanniæ, & per consequens Imperatoris Romanorum tam Ecclesiasticis, quàm secularibus, nec non aliis majoribus natu in Alemannia, magnatibus, satrapis, Baronibus, quocunque nomine censerentur, vel quibuscunq; dignitatibus pollerent, in civitatem Franchfurd Franconiæ eis cum pondere, & flebili quasi voce, contemptum sibi allatum, à Papa querebatur, per ordinem jam præscriptum: Insuper Regalibus vestibus, geminis, auro, & argento ad modum fulguris coruscantibus indutus, sceptro quoque, & aliis insigniis Regalibus decoratus, expurgavit se legitimè, coràm omni multitudine militię suæ, ibidē congregatæ. Rege etiam Angliæ, cum sua militia præsente, à vitiis illis, quæ secundùm decretalem incipientem: *Venerabilem*, in titulo, de electionibus, ipsum impedire, vel dejicere possent, ostendere se & suos protectores, à tempore, quo non extat memoria, fidei Catholicæ professores, à cunabulis devotos, & verissimos esse sectatores. His & similibus sermonibus ab eo gloriosè, ac limpidè peroratis, per se, & suos juridicos, sciscitabatur ab eis, quid ultrà facere deberet, quàm quod fecit, & quid senti-

rent,de interdicto contrà eum,in regno suo indebitè,judicio sui, & multorum prolato,& jam per plures annos,in dispendium animarum, & periculum maximum servato,in suum etiam dedecus & gravamen. Qui discutientes causas,& motiva singula, tam Papæ, quàm Imperatoris, diligentérque examinantes, & acumine intellectus, luce clariùs omnia speculantes,& perscrutantes per se: principaliter verò per Imperatoris legistas, & canonistas valentissimos, principalissimè autem per Fratrem Bonamgratiam armarium,seu scrinium, quasi totius juris, consequentérque per cunctos Prælatos, cæterumque Clerum ibidem congregratum, repererunt,Imperatorem cuncta, quæ debuit, sufficienter peregisse,& sibi aditum, & accessum omnis gratiæ,& justitiæ interclusum,& obstructum,& indiscretè, temeréque denegatum. Sententia ergo matura, & unanimi principes etiam jurejurando præstito,determinaverunt omnes processus,à Domino Papa,contra Dominum Imperatorem latos, indebitas,& prorsus nullius fore ponderis,vel momenti; sed eas irritas,& inanes,& ab æquitatis lance penitùs alienas, astruxeruntque eodem jurejurando,sententiâ diffinitivâ,per totam terram Imperii,Ludwicique Imperatoris ditioni subactam,divinum cultum, indebitè in pœnam, & contemptum Imperatoris interdictum, & suspensum, legitimè, licitéque, omni conscientiæ scrupulo deposito, debere resumi. Decreverunt nihilominus, totum Clerum ubilibet in regno,seu imperio Imperatoris constitutum, qui adhuc non resumpsisset divina, com-

compellendum ad resumendum divinum cultum, diu intermissum, & intercisum, & si renueret, & contumaciter parere despiceret, tanquam hostis Dei publicè esset acriter puniendus. Exiit ergo edictum à Cæsare Augusto Ludwico, ut universa pars orbis sibi subjecta, vel subjicienda, sub obtentu gratiæ suæ, divinum cultum resumeret incunctanter; quod sui officiales, præsides, Advocati, sibi seriosiùs commendatum, ad ternas mandârunt, in literis Imperatoris secum deportantes, fideli executioni præcipientes singulis civitatibus, & aliis locis advocatiæ suæ, vel jurisdictioni subjectis, per minas & terrores, jussionem Regis urgentem, per omnia observari. Quod cùm Clerus aliquarum Civitatum, unà cum civibus effectui mancipare, aliquot dierum spatio, minimè cuârsset, vel sprevisset, tandem habito cives super hoc consilio, ad cor redeuntes, vel recognoscentes, durum fore contra stimulum calcitrare, valenter iubebant per civitates proclamari, quicunque clericus, tam religiosus, quàm secularis, divinum cultum, apertis januis, pulsatis campanis, habere, vel resumere contemnerent, extra civitatem in perpetuum, vel ad tempus fieret: vel si quis animo fugiendi Divina, civitatem exiret, usque post decennium, se sciret irremediabiliter exterminatum, ab illa civitate, oppido, villa, cœnobio, vel loco quocunque, relinquentes tamen, & indulgentes clericis octo dierum, vel citra manendi, vel recedendi, deliberandi spatium. Multi igitur diversorum ordinum clerici, & seculares, aliis cantantibus de locis suis, discedebant, hinc inde vagantes, & in

in locis aliorum Dominorum,ad divina resumenda non coactis,se recipiebant,& ibi nomen Psallentium in tantum maculaverunt,ut more stercoris, vel luti fœtidi abjicerentur,& ipsorum communio, familiaritates,conversationes,missa,oratio,prędicatio, absolutio,& quæque clavium authoritas, execrabilis haberetur.E contrario remanentes,,& Domino præcinentes, tacentes, & recedentes, tanquam vecordes,& roncos,pertinaces, fatuos,& rebelles,occultè, & manifestè persequebantur,& eos coram hominibus vitandos, & detestandos, tanquam perversores, & dilaniatores latere; nihilominus tanquam venenatos, & contagiosos, & ad instar canis rabidi fugiendos,affirmârunt. Vtraque pars,alteram desipientem, vel una alteram schismaticam,rumpentem, & scindentem tunicam Christi integram, & insutilem, judicabant. Multi verò de numero exeuntium, ducti post medium annum pœnitentiâ, locum suum ardenti desiderio repetebant; sed indultum eis non erat,quia tota verè universitas, juramenta in eorum exitu, in contrarium emiserunt, videlicet, ut nullus eorũ facultatem, vel possibilitatem regrediendi haberet, ante finem termini,eis super hoc præfixi. Vnde factum est,ut inviti,cum amaritudine maxima mentis,extrà manerent,qui voluntariè ac improvidè exierunt; ut autem materiam hujus sermonis concludam,animadvertendum est, quòd muta diu labia,in vocem cantûs,& lætitiæ cultûs divini sunt resoluta,& organa, per multa añorum curricula,suspensa,relaxata sunt, in melodiæ, ac psalmodiæ harmoniam, prædicta dis-

dissensione, & difformitate perdurante usque in hodiernum diem. Hæc *Vitoduranus*. 3. In *Gallia*. A. Ch. 1301. *Bonifacius Papa mittit Bullam ad Regem Galliæ Philippum, in qua se prædicat Dominum Mundi in spiritualibus & temporalibus; & ea de causa jubet, ut Galliæ Rex se pro feudi Domino agnoscat. Hanc bullam Philippus publicè comburit, et status regni convocat, qui statuunt, Pontifici nullum jus esse in regnum Galliæ*; *Polon.* *Ideo iratus Papa fulmen excommunicationis emittit in regnum Franciæ, præsertim quòd Cardinales de Columna à Rege foverentur. Sed nemo excommunicationem hanc ratam habuit in Galliis, præter Episcopum Burdegalensem*: *Hein. Mon. cal.* Confer sup. p. 600. Plura apud *Bzov.* a. Chr. 1302. S. 4. 5. 6. 7. & 1303. S. 4. 5. 6. de Bonifacii & Philippi mutuis anathematisinis; *Bal.* cent. p. 358. Præsertim de Galliarum prælaturarum direptione & Pragmatica sanctione, perpetua fermè Regibus Galliæ, fuerunt certamina cum Papis, inde à Bonifacio VIII. ad nostra usque tempora. Vide *Cat. Test. Verit.* l. 18. p. 775.

Imò, quod in tota penè Europa regnum, quæ Respublica fuit aut natio, quis ordo, unde Papæ, & Papatui vulnus non fuerit inflictum? Et ut de ordinibus aliquid dicamus.

Non pepercerunt a. *Imperatores*. Nimis manifesta

sta est Ludovici Bavari tragœdia. Ipsam Romam ingressus magna civium cæde a.Ch.1328. libertatémque sęviendi in Papam suis concessit, Ib.S.5.& a.Ch.1330.S.1. Et quanquam, pœnitentiâ ductus, palinodiam canere paratus fuerit; a.Ch.1336.S.1. & 4.& a.Ch.1338.S.1. mox tamen mutavit mentem an.Ch.cit S.3.7.& 1340.S.3. Sed & Henricus Imperator non Italiam modò ferro & flammis devastat, sed Clementi Papæ caduceatori aures obthurat, ingenuéque fatetur, non se à Papa, sed à Deo Imperium obtinuisse, *Bzov*.an.Chr.1312.S.9. & 1310.S.6.

b. Non *Reges*. 1. *Edwardus* Angliæ Rex an.Ch. 1366.prohibuit Petri denarios deinceps per Pontificum Romanorum quæsitores colligi; *Bal*.p.449. Epistolam idem scripsit, quâ petiit à Papa, ut desineret sui regni Ecclesias commendare cui liberet; relinqueretque sibi ac regno liberam electionem prælatorum, aliorumque pastorum, sicut olim eam habuerunt. Queritur lugubriter, *Papam conferre regimen Ecclesiarum indignis, qui plerumque neque curent salutem ovium; nec earum vocem intelligant, nec etiam in suis Ecclesiis resideant; sed tantùm lucro inhient, reditus Ecclesiarum per procuratores exigentes, & oves deglubentes. Unde fieri, ut pii & docti homines indigenæ, paupertate pressi, studia deserant, ædificia Ecclesiastica corruant, salus animarum periclitetur,*

tur, & regnum denique penitùs exhauriatur, & debilitetur Domini vinea. Epiſtolam habet author *Cat. Teſt. Verit.* lib. 18. p. 775. Concilii decreto ſancitum, *ut nulli mortalium deinceps liceret pro quavis cauſa agere apud Pontificem Romanum, ut quispiam in Anglia ejus authoritate impius, religionísq; hoſtis publicè declararetur, hoc eſt, excommunicaretur*; *Bal.* p. 500. Primus Eduardus pœnā indixit immanem his, qui in poſterum ulla Anglicana ſacerdotia impetrarent à Romano Pontifice; *Getteb.* pag. 707. 2. De *Galliarum* Regibus modò diximus. 3. In *Hiſpania* Petrus Caſtellæ Rex non adeò libenter Eccleſiæ & Innocentio Pontifici obſequebatur; *Bzov.* an. Ch. 1313. S. 11. & 1358. S. 8. *Bal.* pag. 429. 4. Birgerus *Sueciæ* Rex Eccleſiaſticam libertatem à Papis conceſſam acriter oppugnavit; *Bzov.* a. Ch. 1304. S. 9. Et ſi vel maximè Reges jugo ſe Pontificio ſubmittere aſſueverint, ipſis tamen nonnunquam *ſubditis* aliter fuit viſum. Nihil de *Scotis* dicam, ſacra Pontificiorum loca devaſtantibus, *Bzov.* a. Ch. 1314. S. 7. *Poloni*, ſedi Romanæ manifeſtè rebellabant. Laici & Clerici, *Id.* a. C. 1305. S. 11. & cumprimis *Vngari*, quibus ſub Anathematis pœna Papa Carolum obtrudere voluit. Erant, qui interdicti rigorem exequerentur, *alii tamen, ut ſummo Pontifici vicem redderent, cæterósque à vero & unico Eccleſiæ Catholicæ paſtore diverterent,*

rent, profano execrabilique edicto summum Pontificem cum cæteris Antistitibus Ungariæ non modò sacris, verùm etiam aqua & igni publicè interdixere; alta voce hos omnes profanos, & humana consuetudine indignos prædicantes; Bzov. an. Ch. 1301. S. 5. Confer 1302. S. 1. Cætera vide sup. p. 791.

c. Non *Duces, Principes, Comites, Barones, Respublicæ*; imò nec *plebeii*. Nam 1. *Romani*, duce Nicolao Gabrino, Laurentii Civis Romani filio, & Scriba publico, Capitolium cum armatis hominibus conscendens, libertatem populi Romani aliquoties conclamavit, & facto concursu promiscuæ plebis, Senatores urbis, quorum eligendorum jus populo Romano à Clemente IV. fuerat concessum, Capitolio ejecit, illudque ipse occupavit, tanto populi favore, ut solus Rempublicam Romanam, quocunque vellet, flectere potuerit. Prætextus erat libertas, quam à tyrannide Senatorum, & ab optimatibus nonnullis oppressam restituere, & antiquum Romani Imperii decus revocare se posse ajebat: Bzov. a. Chr. 1347. S. 1. *Geneb.* p. 702. Idem rebaptizatus gravissimas minas Papę intentavit; S. 2. & 21. Paulò post alius surrexit, *Baroncellus*, qui & ipse in Pontificem fuit invectus; Bzov. a. Ch. 1353. S. 1. 2. *Aestini*; a. Ch. 1323. S. 6. 3. *Ferrarienses* an. Ch. 1317. S. 33. 4. *Florentini*, Id. an. 1374. S. 8. 1378. S. 13. 16. 17. & 1387. S. 2. 1377. S. 23. Stell. in Greg. XI. 5. *Pisani*; a. Ch. 1305. S. 4. 6. *Dolonus Auximas*, cum *Anconitanis*

tanis; a.Ch.1347.S.26. 7. Præfectus Vicanus Iohannes, Viterbio occupato, patrimonium Petri vexabat, *Id*.a.Ch.1312.S.13. 8. *Malatestæ*, & *Ordelaffus*, Foroliviensis tyrannus, a.Ch.1313.S.16. 9. *Perusini* quoque, dominium sedis Apostolicæ detrectabant, *Id*.an.Chr.1369.S.6. 10. Turbabatur Italia à Vicecomitibus Bernabove, & Galeazio, *Id*.a.Ch. 1325.S.6. 1371.S.7. aliisque an.Chr.1356.S.21. 1374.S.5. & 1372.S.1. 1375.S.3. ubi de misero Italiæ statu. 11. *Gibellini*, *Bzov*.an.Chr.1315.S.4. 1316.S.4. 1317.S.11. 1320.S.4. cumprimis 1321. S.3. ubi bellum inter Pontificios & Gibellinos recruduit. Fax fuit Petrarcha, de quo an.Ch.1355.S. 24. Et quanquam Pontificii (ita *Bzov*. appellat, qui Papam tum sequebantur an.Chr.1318.S.3.) Ludovici cumprimis malo, *statum Ecclesiæ miserrimum* effectum clamitent, *Id*.an.Chr.1343.S.2. omnisque adeò culpa laicis imputetur, nunquam tamen audere negabunt, Clerum, ipsumque adeò Papam simultatibus apertisque odiis probâsse, regnum Romano Pontificium divisum. Nõne enim

a. *Ipsi in mutua sævierunt viscera Papæ?* Tot AntiPaparum hoc probant conatus. Dogmata etiam & decreta Antecessorum refutare parvi pendebant. *Statim atque Pontificatum adeptus est Clemens V. quo animo erga memoriam Bonifacii afficeretur, declarant. Ex pacto enim antea inito, Philippum in gratiam recepit, omniaque ferè ei ex voto concessit. Insuper*

decreto publicè promulgato, testatus est, se non tantopere honorem Antecessoris, quàm regiam amicitiam curare. Cúmque non deessent plurimi, qui Bonifacium calumniarentur, quasi is, editâ illâ famosâ constitutione, unam sanctam, *in Regem Regnúmq; Franciæ, plùs, quàm par esset, juris, sibi, Romanísque Pontificibus, vendicaret: cúmque alios non puderet fingere, referre & scribere, quasi Bonifacius diademate, & paludamento Imperatorio ornatus, gladióque accinctus, in theatrum prodiisset, Imperatorémque ac Pontificem supremum sese nuncupâsset, & in potestate sua esse, regna dare aut auferre, gladiúmque pro arbitrio in quemvis stringere, dixisset: Clemens, ut eo errore ac scrupulo Philippum liberaret, eam, quam subjungo declarationem, evulgavit, his ipsissimis verbis:* Meruit, charissimi filii nostri Philippi, Regis Francorum, illustris sinceræ affectionis ad nos, & Ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt. Meruit insuper Regnicolarum puritas, ac devotionis sinceritas, ut tam Regem, quàm Regnum favore benevolo prosequamur. Hinc est, quòd nos, Regi & Regno, per definitionem & declarationem bonæ memoriæ, Bonifacii Papæ VIII.

præ-

prædecessoris nostri, quæ incipit, *Vnam sanctam*, nullum volumus, vel intendimus præjudicium generari. Nec, quòd per illam, Rex, Regnum & Regnicolæ, prælibati ampliùs sint Ecclesiæ subjecti Romanæ, quàm antea existebant. Sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam: tum quantum ad Ecclesiam, quàm etiam ad Regem, Regnum & Regnicolas superius nominatos. Hæc *Bzov*. a. Ch. 1305 S. 4. Vnde & animosior Rex factus, ipsam etiam memoriam Bonifacii VIII. damnari voluit, *Id*. a. Ch. 1307. S. 3. 1308. S. 1.

b. *Academiæ, & facultates Theologicæ* haud ἀνυπεύθυνα esse Paparum scita, sæpe testatum fecerunt, Pragensis, nimirum, Oxoniensis, Parisiensis. *Cat. Test. Verit*. l. 18. p. 798. 802.

c. *Archiepiscopi*, quorum nonnulli jugum Pontificiæ jurisdictionis planè excusserunt, ut Iohannes Vice-comes, Archiepiscopus Mediolanensis, qui & temporale & spirituale dominium tum Mediolani, tum alibi sibi deberi, legato Pontificis in faciem dixit: *Onuph*. p. 211. *Bzov*. a. Ch. 1351. S. 1. & *Richardus Armachanus*, quem *Hæreticum* appellat idem a. Ch. 1360. S. 12. *quòd Hierarchicum ordinem pulsâsset, religiosis mendicantibus infestissimus esset, & publicè doceret, inferiores sacerdotes, absente Episcopo, consecrare altaria, oleum & chrisma benedicere, conferre ordines; & alia munia Episcopalia*

posse obire. Confer *Bal.* Cent.444. pag. 445. 364.

d. Ex *Episcopis*, ajunt, Vdalricum Augustanum fuisse Cleri & Ecclesiasticæ dignitatis ac libertatis adversarium, qui in literis Iohanni Pontifici à Bavaro scriptis, Pontificem bestiam de mari ascendentem, appellare non erubuerit; *Bzov.* a. Ch. 1333. S. 9. *Lupoldus Bambergensis Episcopus* scripsit contra Pontificem de juribus Imperii, a. Ch. 1338. S. 5.

e. Sed & *Theologi*, & *Iurisconsulti*, & *Poëtæ* suum hûc contulerunt symbolum. *Occamus* maximè, de quo sup. Confer *Bzov.* an. Chr. 1347. S. 36. *Cat. Test. Verit.* l. 18 p. 769. *Dantes* Id. p. 770. *Marsilius Patavinus* Id p. 767. *Iohannes de Ianduno*: Cat. p. 768. *Michael Cesenas*: Id. p 795. *Bzov.* a. Ch. 1330. S. 6 pluresque alii: Vide *Bzov.* a. Chr. 1321. S. 7. & 1330. S. 8. *Bal.* p. 377. 378. 380. *Cat. Test. Verit.* l. 18. p. 796. *Avent.* p. 746. & sup. p. 727. Toti quin etiam *Monachorum ordines*, Dominicani præsertim & Franciscani, cum Iohanne 22. *ἄσπονδον* gesserunt bellum. Et hi quidem pertinacissimè. Repete quæ ex Vitodurano desumsimus sup p. 739 *Bzovius*, ut Papam tueretur, *Beghuardorum*, *Bzov.* a. Ch. 1325. S. 8. tantùm manipulum, paupertatem Christi asseruisse, contendit: non Franciscanos. Sed aliter à Iohanne Vitodurano, ordinis socio, edocti sumus. Ipse Cesenas, Minorum Generalis, ita sensit, & eum secuti Occamus, Bonagratia, Henricus de Chalem, ut ex Pontificis patet bulla, apud eundem an. Ch. 1318. S. 18. Conqueritur *Bzovius*, *Minores contra Ecclesiam insur-*

re-

rexisse, & tum Schismati viã aperuisse, materiámq; ministrâsse, tum hostibus sedis Apostolicæ occasiones non modicas, suppeditare cæpisse. Pervicaciã iis tribuit, falsa dogmata & blasphemias. Asseruit enim *Michael*, Antistes eorum 1. *quòd Imperator posset Papam deponere, & depositum declarare.* 2. *quòd Clerus & populus urbis Romæ, posSit Papam deponere, & depositum declarare.* 3. *Quòd illud aliâs inauditum facinus, quod adversus sanctissimum Patrem & Dominum, Dominum Johannem Papam 22. in urbe prædicta, per aliquos perditionis, & diffidentiæ filios, de facto attentatum extitit, de jure ac legitimè actum fuit.* 4. *Quòd constitutiones per Romanum Pontificem, canonicè intrantem editæ, de de consilio sacri ac fidelis Collegii Dominorum Cardinalium sunt hæreticæ.* 5. *Quòd obedire illi, cui universalis Ecclesia obedit, est animam damnare, & se hæreticum confiteri:* a. Ch. 1331. S. 2. De *Rupescissano*, quem hęreticum nuncupant, vide a. Ch. 1317. S. 4. *Cat. Test. Verit.* l. 18. p. 788.

VII. Restat *reliquus Clerus*, cujus libertatem vellicabant 1. *Angli. Bzov.* an. Ch. 1329. S. 25. In *Anglia non par sacerdotalis dignitatis reverentia.*

Episcopus Londinensis in crimen vocatus periculum adiit: non usque quaque tutus, per Ecclesiasticam dignitatem juxtà ac immunitatem. Confer an.Ch.1306.S.6.1343.S.7. 1382.S.19 &1324.S.20.sup.p.791. 2. *Galli*, Petrus Cunerius, advocatus Regius, in senatu Parisiensi hoc eodem tempore jurisdictionem temporalem, Ecclesiasticámque libertatem infringere conatus est. *Id.* an.Ch.1327.S.8. *Bal.* p.403.488.sup p.787. *Geneb.* pag.695. qui se ei magno molimine opponit. 3. *Florentini*, qui, lege lata, omnibus eorum privilegiis derogabant; *Id.* a.Ch.1346.S.29. *Plat.* p.246.b. 4. *Germani*, vide sup p.789.791. *Bal.* p.388.5. *Helvetii*, qui a Ch.1370. peculiare fecerunt fœdus, contra iniquas sacerdotum excommunicationes: *Annal. Suev. Calv.* qua de re nos, σὺν θεῷ, aliàs. 6. *Iohannes Rochetaylanus*, quòd aliqua in Clerum dixisset, Pontificis jussu crematus est. *Bal.* p.376. Orationem oremi in Papam & Clericos vide *Cat. Test. Verit.* l.18. pag.779. Et Henrici de Hassia λόγον ψεκτικὸν, p.801. De *Monachatu* repeti possunt, quæ diximus sup p.762. quibus addimus 1. *Ne ipsos quidem Pontifices amore semper Monachos fuisse amplexos.* De Benedicto XII. scribit *Bzov.* an. Chr.1337. S.10. *quòd erga Prædicatores non ita bene affectus, decreverit, ne conciones ad populum promiscuè haberent, ne pænitentiæ sacramentum administrarent, ne mendicatu passim victum quærerent, ne in posterum nisi*

pau-

paucos, quibus alendis reditus certi uniuscujusque Monasterii satis essent, ad religionem admitterent, neve præter designandum in quocunque Monasterio numerum, alios fratres susciperent. Quid Iohannes 22. contra *Franciscanos* subinde tentârit, creperæ ejus testantur Bullæ. Vide *Bzov*.a. Ch. 1318. S. 1. 1330. S. 7. cæterorũq; gnathonum ejus blanditiæ, quibus authoritatem ejus contra Michaelem Cæsenatem defendere nitebantur. Consule *Bzov*. an. Chr. 1331. S. 1. Quàm graviter autem in dissentientes animadverterit, & paupertatem Christi & Apostolorum asserentes multârit, exemplis idem probat an. Chr. 1354. S. 18. *Manavit istud*, inquit, *contemnendi claves exemplum, à nonnullis Minoritanis, quibus illud solenne jurgium, de Christi & Apostolorum paupertate* (conf. *Bal*. p. 397.) *contra Apostolicam sedem placuerat. Hoc etiam anno (Rebdorffii verbis narro) multi de ordine Minorum Fratres inceperunt dogmatisare, & disputare, de proprio & paupertate Christi* (initio jam ante an. Chr. 1322. facto: Id. Sect. 1: 5. 1323. S. 11.) *& Apostolorum, contra diffinitionem, & determinationem Johannis Papæ XXII. asserentes, quòd Papa non potuit revocare constitutionem Ni-*

seculari, & cremati in Vasconia, & in Italia propter præmissos articulos: quos duo præmissi dicebant verè Martyres. Adeò autem dementaverant plurimos, ut non pauci ex illis, qui præstare scientiâ dicebantur, eosdem errores defenderent. Rebdorff in Annal. *Fuère ex illis, qui se à reliquo Franciscanæ religionis corpore diviserant. Qui ut à reliquis distincti agnoscerentur, temeritate propria quosdam habitus, cum parvis capuciis curtos, strictos, inusitatos, & squalidos assumserunt, quemadmodum superius 1318. Joh. 22. depinxerat. In hos avulsos, & in erroribus variis obstinatos, Innoc. Pont. hoc anno sententiam tulit.* Ep. 202. Confer *Avent.* l. 7. p. 747. 767. Certamina Prælatorum Gallorum cum Monachis recitat author *Cat. Test. Verit.* l. 18. p. 731. Sed & Armacharus Hiberniæ Primas mendicantibus Monachis infensissimus fuit; *Avent.* an. l. 7 p. 799. *Bzov.* an Chr. 1360. S. 12. & 1356. S. 18. *Is primum in Anglia, deinde Avinione in publico Cardinalium conventu, multa contra eorum statum evomuit.* VViclefi mentem ex lib. de Hypocrisi habet *Bal.* pag. 475. Plura vide p. 448. 491.

Sectio VI.

De

ECCLESIA FALSA.

Falsa Ecclesia, vel [a] Judaica est; vel Gentilis, vel [b] Antichristiana, vel [c] Pseudochristiana.

[a] De qua in Iudaismo. Dogmata eorum, ex *Petro Alfonso*, Hispano Iudæo, seculo 12. converso recenset *Bzov*.a.Ch.1319.S.9.quo & Iohannes Papa decrevit, *ut Talmudici libri conquisiti exurerentur, & execrandarum blasphemiarum convicti castigarentur*. Idem tamen ille, cùm pecunia, ut fertur, à Turcarum Satrapis corrupti, Elephantiacis persuasissent, ut fontes inficerent, eâmque ob causam variis suppliciis addicti, suis potius, quàm Christianorum, manibus mortem oppetere parati essent, continuisque deinceps persecutionibus exagitarentur, *universis Christianis perscripsit, ut Judæos ab insolentiis aliorum tuerentur; cùm ipsi sint in testimonium Christianæ fidei, quasi per miraculum servati*, *Id*,a.Ch.1320.S.22. Idem præcepit, *ne Judæos ad fidem conversos, vel convertendos, molestiâ afficerent in possessionibus, quas ante conversionem vel Catechismum possedis-*

dissent: ib. In Germania tamen contra Hebræos usurarios animadverti, ex Lege, jussit an. Ch. 1325. S. 19. confer *Naucl.* p. 251. b. Cæterùm, dolendum, non Principes modò, aureis confossos telis, Iudæorum genti, in suæ nationis homines animadvertendi, potestatem dedisse, rationibusque vectigalium præfecisse, quod accidisse fatetur *Bzov.* an. Ch. 1379. S. 16. sed ipsum etiam Papam, cædes & ignem contra innocentissimos VValdenses spirantem, Iudæis patrocinium præstitisse.

[*b*] De qua supra.

[*c*] Quo Pontificii referunt 1. *Beguardos*, per inferiorem præsertim Germaniam celebres, quibus sequentia tribuunt dogmata. a. Credebant hominem posse in hac vita beatitudinem ultimam sibi comparare, eámque secundum omnes perfectionis gradus, quibus in cœlesti patria perfruetur. b. Naturam omnem intellectualem esse in se naturaliter beatam, non autem gratiâ Dei, ullóve supernaturali gloriæ nomine. c. Peccatum quidem esse mortiferum, osculari fœminam, quod natura hominem ad id minimè impellat aut inclinet: nihil tamen esse peccati, si carnaliter cum ea misceatur, quòd natura hominem ad id impellat. d. Hominem in statu perfectionis, & in spiritu libertatis constitutum, nulli humanæ obedientiæ debere se subjicere. e. Hominem ad perfectionis statum appulsum, nec jejunare debere, nec orare. f. Imperfecti esse hominis, sese in virtutum actibus exercere, animum hoc studio virtutes à se abigere causantes, homini qui ad supremum perfectionis gradum pervenerit, nulla bo-

bona opera esse facienda. g.Hominem posse in hac vita tantam virtutis perfectionem adipisci,ut peccare omnino nequeat. h. Hominem in hac vita posse ad perfectionis gradum ita sublimen ascendere,ut amplius non possit in gratia proficere. i. Ad Eucharisticam corporis Iesu Christi elevationem, neminem debere illi reverentiam exhibere, eò quôd imperfectio est, contemplationis altitudine indigna, attendere ad Mysterium humanitatis Iesu Christi,& ad Eucharistiæ sacramentum. Ita de his *Gault*.p.702.*Geneb*.p.692.*Prateol*.Sand. *Geneb.Bzov*. a.Ch.1310.S.12.& 1311.S.10.ubi publico Concilio decreto damnatur. Horum duces fuisse scribit *Gault*. *Jacobum Justum,& Bononatum*,quorum prior Martyres vocavit, qui sanguine Beguardorum placita confirmâssent. Iisdem annumerant *Bertholdum de Borbacb*,qui Beguardorum erroribus adjecerit,Christum inter tormenta eò usque relictum fuisse,ut de salute sua dubitârit. Revocâsse tamen dicitur errorem Herbipoli, Paral.*Ursp*.p.361.

2. *Beguinas*,quæ profitebantur,se honestè, religioseque simul vivere, nullius tamen voti vinculo sese obligantes,neque se facultatibus suis temporalibus abdicantes, Beguardos denique sequentes. *Prat.Gault*.703.

3. *Beguinos*,quorum doctrinam his capitibus exprimunt. a.Sibi persuadebant, eos perfectioni Evangelicæ adversari,qui aliquid in commune habebant. b. Summum Pontificem non dispensare in Regula S.Francisci,vel in votis ordinis illius, neque Fratribus Minoribus potestatem facere in alium

ordinem migrandi. c. Fratrum Minorum statum perfectiorem esse, statu Episcoporum. d. Papam non posse in voto simplici dispensare, ne pro bono quidem pacis, vel nationis alicujus ad fidem convertendi gratiâ. e. Sibi putant Beguini nullam esse impositam necessitatem respondendi Inquisitoribus ad eorum interrogata, nisi in articulis fidei & sacramentorum. *Sander. Gault.*

4. *Lolhardos*, à VValthero Lolhardorum parente denominatos. *Alii* ex VVicleftis (unde, cùm de eorum progressu agitur, VViclefi sequaces vocantur. *Bzov.* an. Ch. 1389. S. 9. & 1394. S. 8. cum VViclefistis συνωνύμως ponuntur) originem traxisse, *alii* eodem priores esse, & jam an. Chr. 1315. à *Lolhardo VValthero*, qui a. Ch. 1321. Coloniæ cremabatur, inclaruisse volunt. Docuisse ferunt a. Luciferum cum assedis injuria è cœlo deturbatum, atque aliquando in Beatitudinem recipiendum. b. Michaëlem & Beatos Angelos omnes æternis suppliciis destinandos. c. B. Virginem à partu virginem esse desiisse. d. Fugere divinos oculos, aut minimùm ultrices manus ea scelera, quæ sub terra perpetrantur. *Prateol. Sand. Geneb. Trith.* & ex iis *Gault.* l. c.

5. *Iohannem de Poliaco*, Doctorem Parisiensem, qui Confessionem auricularem sequentibus impugnabat aphorismis: a. Frustra deponi peccata apud Religiosos mendicantes, & qui facerent, manere obligatos ad eadem, propriis Curionibus explicanda. b. Quod stante Canone *Omnis utriusque, &c.* neque Pontifex, neque ipse Deus di-

dispensare potest Parochianum ab annua peccatorum omnium confessione proprio Parocho faciénda. c. Non posse cuiquam Pontificem, ac ne Deum quidem generalem potestatem facere excipiendi Confessiones: & qui talia sacerdoti confessus esset, teneri ad recitandam denuo apud proprium Parochum, omnium noxarum historiam. *Sander.Prateol.Gault.*

6. *Bartholomæum IanoVezium*, qui publico scripto sequentia defenderit. a. Antichristum venturũ die Pentecostes a. Ch.1360. (de *Arnoldo* penè ὁμοψήφῳ sup.p.925. diximus: Confer *BzoV*.an. Chr.1310.S.14. ubi plenius ejus enarrantur dogmata) præcisé. b. Christianos omnes libero arbitrio prædito, ab Antichristo esse pervertendos, consignandósque in fronte, aut manu, ea vi, ut converti denuo, & æternam damnationem declinare nullo modo possint, quinimò flammis è cœlo missis interituri sint. c. Fore, ut non modò Christianorum infantes, sed omnes etiam Iudæi, Saraceni, aliíque cujuscunq; ætatis infideles ab Antichristo aliquando seducti, eo tandem extincto ad Christum sese convertant: non autem Christianos, qui jam adulti, te compotes rationis Christo adhęsissent. *Prat.Gault.*

7. *Turelupinos* seu *Cynicos*, qui asseruisse scribuntur. a. Nihil pudere quenquam debere eorum, quę à natura accepimus. b. Voce non esse orandum, sed solo corde, eáque spiritus libertate, quæ divinis legibus subjecta non sit. *Prateol.Geneb.Gault.*

8. *Dulcinum* & *Dulcinistas*, *Gault*.p.704. de quibus sup.p.643. confer *BzoV*.an.Ch.1307.S.9. & 1310. S.13.

S. 13. *Geneb.* pag. 692. κοινωνίαν Anabaptiſticam, & magiſtratuum contemptum iis abſcribit.

9. *Templarios* Id. ib. Addit tamen: *Hic mihi mens non eſt, diſceptare, ſintne illis meritò objecta hæc omnia crimina, cùm certò ſciam, multos graves authores in alia eſſe ſententia.* Cur ergo tam audacter Hæreticorum phalangi eos annumerat? Hæccine res tam levis ſit?

10. *Barlaam* & *Acindynus*, quorum error in eo potiſsimùm verſabatur, quòd creata Dei effecta cum increata ejus ſubſtantia confunderent, Eſſentialésque ejus operationes ad Effecta ejus creata referrent. *Prat. Gault.* Vide ſup.

11. *Michaelem de Ceſena*, & *Guilelmum Ockamum*, quòd pugnâſſent, Ieſum Chriſtum ejusque diſcipulos nihil habuiſſe ſuum, neque particulatim, neque commune. Vide *Gault.* p. 705. & cæteros, quos citat: Confer ſup p. 739.

12. *Magiſtrum Petrum de Cugneriis*, Regis advocatum, qui ob violatam jurisdictionē Eccleſiaſticam, etiam hodie irrideatur, tū in ſimulachro illo informi & ſimo, quod ad angulum chori B. Mariæ Pariſienſis poſitum, obvius quisque pugnis & cultellis impetit; tum etiam in ejus nominis contemtu, quo utuntur Galli in hominem ſtolidum, quem vulgò vocant *Maiſtre Pierre de Cugner*; *Geneb. Gault.*

13. *Richardum Armachanum*; de quo ſup.

14. *VViclefum* & *VViclefiſtas*, quorum dogmata 61. ordine recenſentur à *Gault.* p 707. Compendium vide ſup. p. 904. confer *Bzov.* an. Ch. 1396. S. 6. ubi

etiam

etiam miraculis pugnatur contra VViclefistas.

15. *Petrum Iohannem*, cujus errores hoc ordine notantur. 1. Quòd Dei Patris Filius humanum corpus passibile, & animam intellectivam seu rationalem, ipsum corpus verè, per se, & essentialiter informantem, non assumsit. 2. Quòd Dei filio adhuc viventi latus lancea miles perfodit. 3. Quòd anima intellectiva non est forma corporis. 4. Quòd baptismus non est comuniter tam parvulis, quàm adultis ad perfectum remediũ ad salutem. 5. Quòd tam parvulis, quàm adultis in baptismo gratia & virtutes non conferuntur. Damnatus sub Clemente V. *Bzov*. a. Ch. 1311. S. 12.

16. *Manichæos*, etiam aliquos superfuisse, hinc patet, quod ad Ecclesiam hoc seculo rediisse observet ex Niceph. *Geneb* p. 696.

17. *VValdenses* hæreticos porrò appellat *Bzov*. an. Chr. 1319. S. 10. & alibi. *Neque minorem,* inquit, *severitatem Johannes 22. in hæreticos VValdenses, per id temporis repullulantes exercuit, & Principibus castigandos tradi voluit.*

De his verò quid habendum sit, breviter monebimus. I. *VValdenses, & VViclefistas, cæterósq;, qui cum eis faciunt, jam sæpius vindicavimus.* Eodem privilegio apud Reformatos gaudent omnes illi, quos doctrinæ sinceritas, & Apostolica commendat simplicitas. Sint jam aliis Hæretici, Apostatæ, Ecclesiæ perturbatores, lupi, nihil æstimationi eorum & dignitati apud Deum decedit. Iam pridem veteres sunt

con-

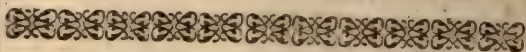
conquesti, quòd suo Hæretici nomine alios appellent: Pro reliquis vadimonium non obimus. Rem pensitamus, non personas. Vnica judicii nostri lima est Scriptura Sacra, quam quod non sustinet, βδέλυγμα καὶ ἀνάθεμα ἔςω.

II. *Injuriam facit Gaulterius, qui ea per συμβίβασιν Reformatis Ecclesiis imputat dogmata, à quibus toto pectore ab horrent.* Beguardorum insolentiam, & typhum Pharisaicum Calvino improperat, quem nemo animosius & nervosius exagitavit. Quid miremur VValdenses tot monstrosis infamatos & diffamatos fuisse nominibus, cùm ne nobis quidem, superstitibus, & sexcenties purgatis, clementior aspiret aura? Cum Arianis, Nestorianis, Manicheis, aliisque, quibus ἄσπονδον pridem indixerunt bellum, intolerabili parallelismo nostri paratragœdiantur. Sed οἴσετε τὰ χερνάθεν. Christi oraculũ est, Matth. 5 v. 11. μακάριοί ἐςε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμȣ̃.

III. *Ipsum semper Papatum hæresium & schismatum aliorum fuisse feracißimum.* Non illos hoc loco intelligo, qui abjecto prorsus jugo Pontificio, Hæreticorum nomine veniunt, Orthodoxi interim & verè Catholici: De his loquor, quos seculi consuetudo & tyrannis receptis dogmatibus acquiescere coëgit, etsi, quòd vel in modo, vel circumstantiis graviter fuerunt hallucinati, hæreticis eos Scriptores Pontificii annumerârint. Et certè quid aliud à religione tot absurditatibus referta expectes?

Cùm spinosa illa carnificina, auricularis confessio, obtruderetur, eam quidem totam convellere nemo facilè sustinebat, ne contra torrentem niti videretur. Variæ tamen mox circa eam motæ & excitatæ quæstiones, quarũ patrocinio multi, in hæreseos præsentissimam incurrerunt suspicionem. Idem de ἀσυςάτῳ illa Transsubstantiatione tenendum. Cùm Ecclesiæ Romanæ, seculiq; consuetudini tantum multi deferrent, ut abortũ hunc lambendo, eundem etiam effinxerint & efformaverint; nævos nihilominus illius fœtus tam notorios ostenderũt, ut Catholicorum nomen & axioma planè amiserint. Non poterant alii videre, manentibus Accidentibus, panis tolli substantiam. Aliis hæc intacta relinquebantur, durum tamen videbatur Christi corpus in cloacas, aliaque loca abjecta projici. Hic jam Transsubstantiationi contradicebatur. Nec alia ratio est cæterorum per universam Theologiam Papisticam placitorum: Divortia in iis opinionum penè infinita, indice & teste ipso Bellarmino. Vide contradict. Doct. Eccles. Rom. à *Iohan. Pappo* collectas. Desinant igitur toties eandem tundere incudem, Anabaptistarum, Socinianorum, aliorumque portenta nobis objiciẽdo. *Sed damnat Ecclesia Romana ingenia ista desultoria, & à fide sua devia?* R. Rejiciunt & nostri, pridemque rejecerunt omnes illos, quos invitis iis, & ad ravim reclamantibus, obtrudunt. Quis majori cum successu & Anabaptistas, & cæteros heterodoxos debellavit, quàm Ecclesiæ nostræ, & tamen hi fœtus illis supponuntur. Sed de his alibi. Vide P. 1. *Hist. Eccles.* p. 51.

IN-

INDEX I.

Continens

A.

Epitomen totius Historiæ Christianæ, à Seculo XII. ad XV.

Gra

præ-

B.

Compendium Hiſtoriæ Muhammedicæ.

V. Mi-

C.

Compendium Gentilismi.

D.

Compendium Judaismi.

E.Com-

E.

Compendium Συμβιβάσεων.

F.

Compendium Falsæ Ecclesiæ.

INDEX II.
Alphabeticus.

Numerus prior Seculum, posterior paginam denotat.

A.

Chri-

scn-

R.

T.

Tri-

V.

VV.

Cor-

Corrigenda.

Pag.2.lin.7.ἐμπαίκτας. P.9.l.4.*quam*(b)*occidente*,&c. l.18.del·*Angelo*. P.11.l.2.l.III. P.19.l.2 ἰδιοκτημοσύνη.l.5. ἀλλοτριοεπισκοπίαν *notabant*.l.12.*inurebant*. P.61.l.13.*prorsus eos expulit*· P.65.l.21.*adhibere*; *Terici, anno* &c. P.74.l.18. *esu*. P.77.l.22.*reprobatione*. p.91.l.16.*Archidiaconus*, &l.26. *Basileæ*. p.95.l.17.*discrepantia*. p.98.l.5.*excitatæ*. p.102.l.ult. *potest*. p.118,l.15.*consensu*. p.129.l.10.*sunt hæc*. p.158.lin.3. *Quo loco*. p.167.l.antep.3.*Vita* &c. p.197.l.6.del.sibi.p.229. l.10.supra. p.237.l.14.*exilio* (b) p.251.l.9.*commendantur*.lin. 19.*poterant*. p.301. l.10. *pretium erit* &c. p.320. l.1.*liberatis*. p 323.VI.*Albertus*. p.339.l.10.*habebantur*. pag.348.l.4.*Azo*. p.357.l.17.*Barchinonensem*. p.379.l.3.del.*pene redactus*. pag. 398.l.9.*Da veniam Bzovi* &c. p.413.l.22.*temporum*. p.442.l.5. *peccatum fuisse*. p.448. l.antep. *ad nutum*. p.486.l.22.*Olacusa*. p.489.l.13.*appellatus*. p.492.l.2.*tribus relictis*. p.521.l.7.*neci* (f)*insuper* &c. & sic deinceps. p.527.l.18.*enim*. p.539.lin.1. *Catalauniæ*. p.607.l.22.*proponam*. p.706.l.2.*propitios*. l.20. *cultura*. 709.l.18.b. *De Oxoniens*. p.727.l.16. *Clementinarum*. p.746.l.26.*superiori*. p.747.l.22.*Albati*. pag.769.l.*ignorent*. p.777.p.1.*se tuetur exemplo*.*Acta*. p.789.lin 11.1356. p.826. l.21.*Francisci*. p.836.l.11.*innuens*. & l.27.*Timurem Bajazethes*. p.837.l.1.*Asiæ & Africæ*. p.867.l.20.*singulis*. p.875.l.11.*peragendis*. p.881.l.antep.*eos gavisos*.Index I.lit.D.Iudæis. l.16.*dignitatum Iudaicarum*. l.21.*viris eruditis*. l.23. *Arabicorum cumprimis*,&c.